

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı**

Doktora Tezi

**Türkiye ve Kore’de Milliyetçilik Anlayışlarının
Gelişme Süreçlerinin Mukayesesi
(1910–1945)**

**Eun Kyung JEONG
2502020201**

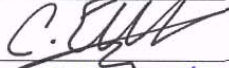
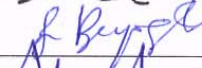
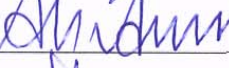
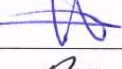
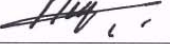
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cezmi ERASLAN

İstanbul 2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **TARİH ANABİLİM** Dalında **2502020201** numaralı **EUN KYUNG JEONG'UN** hazırladığı “TÜRKİYE VE KORE'DE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞLARININ GELİŞME SÜREÇLERİNİN MUKAYESESİ (1910-1945)” konulu ~~YÜKSEK LİSANS~~ / **DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 35. Maddesi uyarınca **05.07.2010 PAZARTESİ** günü saat **10.30**'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulü**.....'ne* **OYBİRLİĞİ -OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF. DR. CEZMİ ERASLAN	Kabulü	
PROF. DR. SÜLEYMAN BEYOĞLU	Kabulü	
PROF. DR. ALİ ARSLAN	Kabulü	
DOÇ. DR. HALİL BAL	Kabulü	
DOÇ. DR. ARZU TERZİ	Kabulü	

Türkiye ve Kore’de Milliyetçilik Anlayışlarının Gelişme Süreçlerinin Mukayesesi (1910–1945)

Eun Kyung JEONG

ÖZ

Fransız İhtilâli ile geniş kapsamlı bir ideoloji olarak gündeme gelen milliyetçilik, tarihte kuşkusuz büyük bir ivme olmuştur. Türkiye ve Kore’deki milliyetçilik anlayışları, milli egemenlik ve buna bağlı olarak gelişen milli bağımsızlık fikirlerine dayanıyordu.

Bu tezde Türkiye ve Kore’de yeni milli devletlerin kurulması ve kalkınması sürecinde büyük rol oynayan Türk ve Kore milliyetçilik anlayışlarını mukayeseli olarak incelenmiştir. Her iki ülkedeki politik durum ile milliyetçiliğin gelişmesi arasındaki bağlantı araştırmanın hipotezi olarak ele alınmıştır.

Türkiye’de milliyetçilik, Osmanlı Devleti’nin çeşitli din ve milletlerin harmanı olan yapının çözülmeye başladığı bir dönemde Türk toplumunun kendini bulma akımı olarak şekillenmiştir. I. Dünya Savaşı’nın sonunda ise Türk milliyetçilik anlayışı, Batılı yayılmacıların Osmanlı topraklarını bölüşme girişimine karşı, vatanperver Türkçülüğün yükselişi halini almıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında yeni bir şekil alan Türk milliyetçiliği, milli egemenliğe dayanan bağımsız Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda vücut bularak bir devlet ideolojisine dönüşmüştür.

Kore’de milliyetçilik, ülkeyi Japon sömürge yönetiminden kurtarmaya yönelik bir fikir hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Koreliler, milli egemenlikleri ve bağımsızlıklarını tekrar elde edebilmek için ülke çapında milli kurtuluş hareketlerini başlattılar. Milli egemenliğine dayanan milli mücadele hareketleri, Koreliler arasında güçlü bir ulusal kimlik ve yurtseverlik bağı oluşturmuştur. Milli ruhun canlandığı bu ulusal hareketlerin sonucunda ülke bağımsızlığına kavuşarak Kore Cumhuriyeti kurulmuştur.

Netice olarak, Türkiye ve Kore’de milliyetçilik anlayışının oluşumu konusu güncel olmakla birlikte, şimdiye kadar karşılaştırmalı yöntemle ele alınmamış bir konu olması itibarıyla bu çalışmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

The Comparative Study Over The Development of Nationalism in Turkey and Korea (1910-1945)

Eun Kyung JEONG

ABSTRACT

Nationalism which has come into question with the occurrence of the French Revolution has been definitely the strongest motivative power all over the world. The understanding of the nationalism in Turkey and Korea has arisen from the ideas, sovereignty of the nation which is at the roof of this power and accordingly national independence.

In the thesis about pointed out issue, the understanding of nationalism in Turkey and Korean, which have been two countries that have taken the biggest roles in the development phase of the new national countries, has been analyzed comparatively.

In Turkey, nationalism has shaped as finding oneself movement in structure, which consisted of various religions and nations, of Ottoman State. After World War I, the understanding of nationalism has developed as Turkism and patriotism against the attempt of sharing the lands of Ottoman State by Western imperialists. In the years of armed national struggle of Independence War, Atatürk's understanding of nationalism has been endeavoured to be executed within a state policy by founding independent and democratic Turkish Republic which is predicated on sovereignty of the nation.

In Korea, nationalism has emerged as the movements of ideas to save the state against the colonial government of the Japanese who have invaded Korea. Koreans have initiated national independence movements nationwide to regain sovereignty of nation and independence. These national movements which have emerged as the resistance against Japan has caused a very strong bond of national identity and patriotism. Republic of Korea has come into existence which starts from the fact of sovereignty of nation and democracy main principles at the end of this national movement which has fired the national spirit of Korea oriented for independence.

In Turkey and in Korea, the formation of understanding of nationalism has importance as an issue which is not dealt with comparatively yet along with being an up-to-date one.

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın amacı, Türkiye ve Kore’de yeni milli devletlerin oluştuğu ve kalkındığı süreçte, bu iki ülkedeki milliyetçilik anlayışlarının nasıl bir tarihi seyir içinde geliştiğini mukayeseli şekilde ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, dünya tarihinde bu iki toplumun milliyetçilik özelliklerini ve tarihsel anlamlarını incelemektir.

Tez konusu olan "Türkiye ve Kore’de milliyetçilik anlayışlarının gelişme süreçlerinin mukayesesi (1910–1945)" başlığı altında, giriş bölümü dışında üç bölüm halinde ele alındı.

Tezimin Giriş Bölümünde, Türk ve Kore milletlerinin tarihi olarak gelişim süreçleri ele alındı. Millet ve milliyetçilik kavramlarına dair çeşitli teori ve temel tabirler tespit edildikten sonra Türkiye ve Kore’de milliyetçiliğin doğuşunda etkili olan faktörler incelendi.

Tezimin I. bölümünün birinci kısmında XX. yüzyılın başlarında Türkiye’de ortaya çıkan Türk milliyetçiliğinin gelişimi, kişiler ve kurumlar bazında ele alınarak değerlendirme yapılmıştır. Türkiye’de milliyetçiliği, dünyada milliyetçiliğinin yükselmesi ve II. Meşrutiyet döneminin serbest ortamında kendini daha rahat ifade etmesini sağladı. Yakın dönem düşünce tarihinde modern manada ortaya çıkan "millet" fikri ve buna dayalı olarak gelişen "milliyetçilik", Türkiye’de Türkçülük hareketinide etkilemesi ele alınmıştır.

Türkiye’de milliyetçilik düşüncesini geliştiren şahısları en iyi şekilde anlamak için, başta Türk Derneği olmak üzere yayınladıkları Genç Kalemler ve Türk Yurdu gibi dergiler incelenmeye çalışılmıştır. Aynı kapsamda bu aydınların entelektüel eylemleri ve Türk Ocağı’nın örgütlenme süreci, ayrıca yurt dışında oluşturulan Türk milliyetçilik hareketleri kısaca değerlendirilmiştir.

Bu bölümün ikinci kısmında ise Türkiye’de vatanperverlik fikir akımının, ülkenin bağımsızlığını korumadaki çabalarına ve cumhuriyet olarak kurulmalarına doğrudan veya dolaylı olarak nasıl tesir ettiği değerlendirilmiştir.

Atatürk’ün milliyetçilik anlayışı, İstiklal Savaşı’nın silahlı mücadele yıllarında somut bir vatan kavramıyla bütünleşerek açıklık ve güç kazanmıştır.

Böylece II. Meşrutiyet döneminde yerleşmeye başlayan milli hakimiyet kavramı, milli mücadele döneminde Büyük Millet Meclisinin kuruluşu ve hâkimiyet anlayışı daha sağlam bir şekilde yayılmış kurumsal yapılarla da desteklenmiştir. Bu anlayışla Milli Mücadele dönemindeki Atatürk Milliyetçiliğinin, cumhuriyetin kuruluşunun esas temeli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, bu dönemde zor şartlarıda yaşayan Türk kadınının, ülkesi için gösterdiği fedakârlık ve yardımseverliklerine değinilmiştir.

Birinci bölümün üçüncü kısmında Türkiye’de bağımsızlık kazanıldıktan sonra gelişen milliyetçilik akımı ele alınmaktadır. Mustafa Kemal’in önderliğiyle, Türk halkına, Türk olmanın gururunu ve mutluluğunu yaşattmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, milli mücadelenin askeri safhasının sonuçlanmasının hemen ardından giriştiği bazı inkılaplarla Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır. Bu düşünce çerçevesinde, Atatürk döneminde milliyetçiliği iyi kavrayabilmek için öncelikle Atatürk’ün millet tanımını ve milliyetçilik anlayışı incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye’de Atatürk sonrası II. Dünya Savaşın ardından meydana gelen milliyetçiliğe kısaca değinilmiştir.

Bu dönemde Türk milliyetçiliği, Atatürk’ün ortaya koyduğu ilkeler etrafında milleti refaha kavuşturacak ekonomik düzeni sağlamak, sınıf ayrılıkları düşünmeden herkesin, yetenek, emek, verim nispetlerine göre haklarını vermek, eşitlik ve adaleti esas tutarak modern manada "ulus" kavramını kazandırmak gayesiyle çağdaş düzeltimleri başlatmıştır. Bu dönemde Türkiye, Cumhuriyetin ilanıya Batılı bir devlet olma yolunda çok mühim bir adım atmıştır.

Tezimin II.bölümünün birinci kısmında Kore milliyetçiliğinin canlanması ve 1910’da Kore’yi zorla kendi topraklarına katarak, egemenlik hakkını Cosen Hanedanının elinden alan Japonların sömürge politikası, Kore milliyetçiliğinin gelişmesinde önemli bir etken olarak incelenmiştir.

Bu dönemde milliyetçilik, milli egemenliği savunmak amacıyla ortaya çıkan bağımsızlık hareketinin bir devamı niteliğinde gelişmiştir. Dolayısıyla tezimde Kore milli kimliği ve milliyetçiliğinin gelişme sürecini daha ayrıntılı şekilde ele almak için Japon sömürge politikasına karşı gündeme gelen, devleti kurtarmaya yönelik fikir hareketlerini, şahıslar ve kurumlar bazında değerlendirmeye gayret gösterilmiştir.

Tezimin II. Bölümün ikinci kısmında Kore’de milliyetçilik akımlarının, ülke bağımsızlığının kazanılmasına ve cumhuriyet olarak kurulmasına doğrudan veya dolaylı olarak nasıl tesir ettiği değerlendirilmiştir. Bunun için 1 Mart 1919’da meydana gelen Milli Bağımsızlık Hareketi ele alınmıştır. Başarılı olmamasına rağmen bu hareket, Koreliler arasında çok güçlü bir ulusal kimlik ve yurtseverlik bağı oluşturarak, bağımsızlığa yönelik milli ruhu canlandırdığına işaret edilmiştir. Dolayısıyla 1 Mart Milli Bağımsızlık Hareketi’nin, Kore Cumhuriyeti’nin kuruluşunu nasıl etkilediğini detaylı bir şekilde tetkik edilmiştir. Burada Japonya’nın özellikle, eğitim alanında yürüttüğü resmi asimilasyon politikasına karşı milliyetçi Koreli aydınlarının çalışmaları da ele alınmıştır.

Ayrıca 1 Mart 1919 Ulusal Hareketi sırasında ve daha sonrasında Koreli kadınların, Japonya’nın Kore milletini yok etme politikasına karşı ortaya koydukları bağımsızlık hareketleri değerlendirilmiştir.

Bu bölümün üçüncü kısmında Kore’de bağımsızlık kazanıldıktan sonra gelişen milliyetçilik akımı ele alınmaktadır. II. Dünya Savaşı sonunda Japonya’nın yenilgiye uğramasıyla 15 Ağustos 1945’te Kore bağımsızlığını kazanmış ve Kore Cumhuriyeti kurulmuştur. Fakat, 35 sene boyunca beklenen milli egemenlik ve istiklal sevinci kısa sürerek ideolojik çatışmalar ortaya çıkmıştır.

Bu ideolojik çatışmanın sonunda Kore Yarım adasının Kuzey Kore Sovyetler Birliği tarafından komünizm, güneyinde ise ABD tarafından liberal demokrasizm yerleşmiş ve iki ayrı devlet kurulmuştur. Böylece aynı soydan gelen, aynı dili konuşan ve aynı kültürün bir parçası olan Kore yarımadasının Kuzey-Güney diye ikiye ayrılması ile, yerini çok gergin bir atmosfere bırakmıştır. Bu atmosfer nihayetinde 1950 yılında Kore Savaşı çıkmıştır. Bununla birlikte ABD ve Sovyetlerin başta olduğu dünya politikası kendini soğuk savaş yapısına hızla getirmiştir.

Bu anlayış çerçevesinde Kore’nin bağımsızlığına kavuşmasıyla beraber ortaya çıkan siyasi ortamı inceledikten sonra, Kore tarihinde mühim bir yer tutan Kore Savaşı ele alınmıştır.

III. bölümün birinci kısmında, milliyetçiliğin nasıl bir tarihi ortam içinde şekillendiğini araştırmak üzere Kore ve Türkiye'nin Coğrafi konumu ile millet özelliğini değerlendirilmiştir. Devamlı olan kısmında ise Kore'nin klasik eğitimle Türkiye'nin medrese eğitimini incelenmiştir.

Osmanlı ve Cason Devletlerinin son dönemlerinde çöküşü engellemeye yönelik bir takım fikir hareketleri ortaya atılmıştır. Bu düşünce çerçevesinde iki ülkede ortaya çıkan düşünce akımlarının sonucunda pekişen milliyetçilik, devleti kurtarmaya yönelik milli bağımsız hareketlerin oluşmasını nasıl etkilediği incelenmiştir.

III. bölümün devamı olan kısımda iki ülkede milliyetçiliği besleyen ortam ve durumunu ele alınmıştır. Türkiye'de milliyetçilik, Avrupa ve diğer milletlerde hızla yayılan unsur olarak ortaya çıkarken, Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir. Hatta, bu akımlara sadece Yunanistan ve Rusya'yla yakın milletler değil Müslüman olan Araplar ve Arnavutlar da katılmışlardı.

Kore'de ise 'Donghak' çiftçilerin 'Kabo ayaklanması' gibi yeni bir modern toplumun oluşmasına bir hazırlık niteliğindeki isyanla birlikte Japonya'nın Kore'yi istila hırsını net şekilde güçlendirdiğinde, yayılmacı güçlerden milleti korumak ve Kore feodal sisteminin toplumsal değişim taleplerini göz önünde bulundurarak ortaya çıkmıştır.

I.Dünya Harbi sonunda bütün milletlerin barış özlediği bir atmosferde, adaleti ve sürekli barışın düzenini tesbit ve temel prensiplerini teşkil etmek üzere 8 Ocak 1918 tarihinde ABD Başkanı Woodrow Wilson "Wilson İlkeleri" ilân etmiştir. On dört maddelerden oluşan Wilson prensiplerinin Türkler ile ilgili 12. Maddesi Türkiye'de savaştan çıkmanın yollarından biri olarak görülürken, "sömürge yönetimi altında bulunan halkların kendi durumlarını kendilerinin tayin etmeleri hakkı" ilkesi Koreliler üzerinde büyük bir etki yaratmıştı. Bu düşünce akımı hem Kore hem de tüm dünyaya yayılmaya başladı. Böylece tüm dünyayı kapsayan bu özgürlük akımı doğrultusunda Kore milleti ulusal bağımsızlığını yeniden tesis etme hakkına sahip olduğu konusunda daha da yüreklendi. Bu düşünce çerçevesinde Wilson

prensiplerinin iki ülkedeki milliyetçiliğin doğmasını ve gelişmesini nasıl etkilediği incelenmiştir.

I.Dünya savaşı sonrasında Türkiye ve Kore’de milliyetçiliğin gelişimini hakkında incelediğimiz zaman Türkiye’de Mustafa Kemal’in liderliğinde milli mücadele davasına başlamak üzere Samsun’a çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihi ile, Kore’nin Japonya’ya karşı 1 Mart Mili Bağımsızlık Hareketi’ni başlatması aynı yıla rastlamaktadır. Böylece, Wilson Prensipleri etkisinin devamı olarak Türkiye ve Kore’de milliyetçilik akımının doğrudan veya dolaylı bir şekilde ülkenin bağımsızlığını nasıl kazanıldığını ve Cumhuriyetin doğuşunu hangi şekilde etkilediği incelenecektir.

İki devletin en sıkıntılı zamanlarda kadınlar, savunma hizmetlerinde yer almış ve bazı konularda erkeklerden daha vasıflı olduklarını göstermiştir. Diğer yandan geleneksel sosyolojik ve tarihsel değerlendirmelerle kadınların toplumdaki önemli rolünü gözardı ederek engellenmiş, bu durum gelecek nesillerin ilerlemesi için bir güçlük oluşturmuştur. Bu düşünce çerçevesinde tezimde, iki Devlet arasında milliyetçiliğin gelişmesi ve milli egemenliği koruma konusunda şimdiye kadar fazla değinilmeyen kadınların rolü de ele alınacaktır.

XX. Yüzyılın başından itibaren Türkiye ve Kore, karşılaştığı şartlar altında iki toplumun eğitim sistemi ve görevi tamamen farklı yönde gelişmiştir. İki ülkenin 1910-1945 yıllar arasında diğer öğretim alanlarında olduğu gibi yüksek öğretimde de büyük değişiklikler olmuştur. Fakat, bu değişiklikler nitelik açısından bambaşka bir şekilde meydana gelmiştir. Kısacası, Türkiye’de Türkler’in milli iradesiyle gerçekleşirken, Kore’de ise, Koreliler’in milli iradesi dışında gerçekleştirildi.

Ayrıca, iki devletin cumhuriyet olarak yeniden doğmasını tüm milletin topyekün bir ürünü olarak değerlendirirken, aydınların çalışmalarını ve eğitim alanlarındaki faaliyetlerini inceleyerek iki ülkenin bağımsızlık ve milli egemenlik yolundaki eğitimin özellikleri ortaya koymaya çalışacaktır.

III. bölümün son kısımlarda ise Türkiye ve Kore’de cumhuriyet kurulduktan sonraki milliyetçiliğin gelişmesi değerlendirilmiştir.

Türkiye’de Mustafa Kemal Atatürk, milli mücadelenin askeri safhasının sonuçlanmasının hemen ardından giriştiği reform çalışmalarıyla, Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte başlayan, milli kültür etrafında yeni bir millet yaratma düşüncesi, bu uygulamalarla hümanist kültür ışığında evrensel vatandaş yaratma anlayışına dönüşmüştür. CHP, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte kültürel politikalara yön vermiştir. Atatürk döneminde milliyetçi ve halkçı kültür anlayışı takip edilirken, 1938 den sonra, daha Batıcı bir kültür anlayışı uygulanmıştır.

15 Ağustos 1945’te Kore, bağımsızlığını kazandıktan sonra çağdaş demokratik Kore milliyetçiliğini yeniden inşa etmiştir. Öncelikle 1 Mart 1919 hareketinin ruhu Kore halkının bağımsızlık isteğinin gerçekleşmesine ön ayak olmuştur. Japon yayılcı yönetiminin altında çektiği sıkıntıdan sonra Kore, ulusal politika içinde ortaya çıkan kargaşa ve çelişkiden dolayı çok zor anlar yaşayarak nihayet Kore olarak bağımsız hükümeti kurabilmişti. Bu yeni kurulan hükümet, “Halkın, halk için ve halk tarafından” denilen demokrasinin gerçekleştirilmesini bekleyen politikacılar ve halk tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Böylece iki ülke de Geçici Hükümetin kurmasıyla başlayan milliyetçiliği şuurlu bir politikayla yürütmeye başlamıştır. Türkiye ve Kore, yürüttüğü bu politikayla tarihinde büyük felaket ve acılar yaşamış olan iki milletin kendine olan güvenini nasıl kazandığını modern tarihindeki önemine değinerek incelenmiştir.

Türkiye’de Mustafa Kemal Atatürk ve Kore’de Jong Hee Park, olağanüstü kişilikleriyle ülkeyi etkilemiş büyük bir asker ve devlet adamıydılar. Park ve Atatürk, iki milletin içine düştüğü müşkül durumdan, toplumsal yapıdaki geri kalmışlık ve tutarsızlıklardan kurtulmasına yol açarken, iki ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel yönden hızla ilerlemesini sağlamışlardır. Ayrıca, her iki önder, komünizm propaganda ve baskısına karşı güçlü bir anti-komünizm anlayışını savunurken ekonomik gelişmenin, ülkenin bağımsızlığını gerçekleştirme aracı olduğuna inanmışlar ve iki milletin kalkınmasında önemli birer rol oynamışlardır.

İki önderin milliyetçilik anlayışını baktığımız zaman, özgür demokrasinin gerçekleşmesi ile milletin kalkınması olarak belirlenmiş olduğunu anlayabiliriz. Bu

görüş içerisinde onların yürüttüğü devrimlerinde gösterilen temel hedefi, ülkelerin kalkınma, müreffeh ve her yönden daha güçlü olmalarına nasıl şekillendirdiği incelenmiştir.

Ayrıca, tez çalışmasında Türk ve Kore milliyetçiliği beraber incelendiği için 1950 yılında çıkan Kore Savaşı'na Türklerin Güney Kore'ye asker göndermesi meselesini tezimin bu son bölümünde incelemeyi uygun buldum. 1950- 1953 yılları Güney Kore ile Kuzey Kore arasında yapılan savaşa, Türkiye'nin katılma nedenleri ve asker gönderilmesiyle ilgili oluşan kamuoyu, tez çalışmam açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Tezimin giriş bölümünün millet ve milliyetçilik konusundaki Batılı kaynaklarla günümüzün ilmî araştırmalarını esas alarak değerlendirmeler yapılmıştır.

I.II. Ve III. bölümde, Türkiye ve Kore'de milliyetçilik akımlarının ilk safhalarını ele alırken, 20. Yüzyılın başlarında iki devlette milliyetçiliğin gelişme sürecini etkileyen kişilerin eserleri ve onların faaliyetleri vasıtasıyla yayınlanan dergiler kaynak olarak incelenmiştir. Bir de, I. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye ve Kore'de çıkan gazetelerden konuyla ilgili ilmî araştırmalardan yararlanılmıştır.

Ayrıca Türkiye'de Cumhuriyet kurulduktan sonra milliyetçiliğin gelişmesi için ağırlıklı olarak Türk Tarih Kurumu(TTK) ve Atatürk Araştırma Merkezi(AAM)'den yayınlanan eserleri kullanırken özellikle Kore savaşını değerlendirmek için Türk yazarlar tarafından yazılan kitaplar ve o döneme ait olan gazeteler incelenmiştir.

Çalışmanın Türkiye bölümleri için yararlanılan temel kaynaklar: Osmanlı Arşivi, İstanbul Üniversitesinin Merkez ve Edebiyat kütüphaneleri, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve İsam Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır. Kore bölümleri ise, Kore Büyük Milli Meclis Kütüphanesinin Arşivi, Pusan Büyükşehir Kütüphanesi ve Kore Eğitim Bilimsel Araştırma Merkezindeki kaynaklar ve Kore Devlet Bilimsel Yazılım DB Arşiv'den faydalanılmıştır.

Türkiye ve Kore milliyetçiliğinin mukayesesi ve bu konu üzerinde bilimsel araştırmaların bulunmamasından dolayı, çalışmama başlamak ve sürdürmek için hem

cesaret, hem de sabır gerektiriyordu. Neticede, çok geniş bir alanda yaşayan ve tarihte ulus olarak hareket etmemiş olan, bir çok büyük devlet kurması dolayısıyla bir çok milletle beraber kaynaşan ve cumhuriyet dönemiyle uluslaşma süreci ile karşı karşıya kalan Türkler ile aynı mekanda homejen bir şekilde yaşayan aynı milletin ikiye bölünmüş bir hal arz eden Kore’de milliyetçilik anlayışlarının oluşumu güncel olmakla birlikte, şimdiye kadar mukayeseli yöntemle ilk kez ele alınmıştır.

Tezimin tamamlanmasında birçok kişinin emeği geçti. Çalışmalarım sırasında bilgisi ve tecrübesi ile bana yol gösteren danışmanım ve Hocam Prof. Dr. Cezmi Eraslan başta olmak üzere, zorluklarla karşılaştığımda desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ali Arslan, beni hoşgörü ile yetiştirmeye çalışan Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu, Doç. Dr. Halil Bal, Doç. Dr. Arzu Terzi ve Tarih Bölümündeki bütün hocalarıma yürekten teşekkür ederim. Öğrenim sürecinde ailemin bana gösterdiği sabır ve desteğinden dolayı eşim Can ve oğlum Halin, Kızım Hyelin’a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	xiii
GİRİŞ	1
A. TÜRK VE KORE MİLLETLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	1
A.1. Türk Milleti	1
A.2. Kore Milleti	4
A.3. Bozkır Türk ile Eski Kore Sahasının Ortak Kültürel Gelişmeleri.....	6
B. KAVRAM OLARAK MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK	11
B.1. Milletin Tanımı	11
B.2. Milliyetçiliğin Tanımı.....	14
C. TÜRKİYE VE KORE MİLLİYETÇİLİK.....	18
C.1. Türk Milliyetçiliği	18
C.2. Kore Milliyetçiliği	21

I. BÖLÜM

A. TÜRKİYE’DE MİLLİYETÇİ AKIMLARIN İLK SAFHALARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ	24
A.1. XX. Yüzyılın Başlarında Türkçülüğün Kurum Ve Kişiler Bazında Gelişmesi.....	24
A.1.1. Pan-Slavizm.....	24
A.1.2. Türkçülük	27
A.1.3. Yurt Dışında Türkçülük “Dış Türkler	28
A.1.4. Türkiye’de Türkçülük.....	31
A.1.5. Turancılık	33
A.2. XX. Yüzyılın Başlarında Türkçülüğün Kişiler Ve Kurumlar Bazında Gelişmesi.....	37
A.2.1. İsmail Gaspıralı (Gasprinski) Bey’in Yetiştigi Siyasi Ortam.....	37
A.2.2. İsmail Gaspıralı ve Türkçülük.....	37
A.3. Yusuf Akçura’nın Yetiştigi Dönemin Siyasi Durumu	41

A.3.1. Yusuf Akçura'nın Milli Kültür ve Milliyetçilik Anlayışı	42
A.4. Hüseyin Zade Ali(Ali Turan) Bey	48
A.4.1. Hüseyin Zade Ali'nin Türkçülük Çalışmaları	49
A.5. Ziya Gökalp'de Milliyetçilik ve Turancılık	52
A.6. Türk Milliyetçiliği ve Türkçülük Çatısı altında Kurulan Dernek ve Kurumlar	57
A.6.1. Türk Derneği	58
A.6.2. Türk Yurdu Cemiyeti	59
A.6.3. Türk Bilgi Derneği	62
A.6.4. Türk Gücü Derneği.....	62
A.6.5. Türk Ocağı.....	63
A.6.6. Türk Ocakları'nın Siyasi Partilerle İlişkileri.....	67
A.7. Genç Kalemler ve İttihat ve Terakki	69
B. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ.....	72
B.1. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ.....	72
B.1.1. Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye.....	73
B.1.2. Milli Mücadele Döneminde Milliyetçilik Kamuoyunun Oluşması.....	75
B.1.3. Milli Mücadele Yıllarında Kurulan Bazı Türkçü ve Milliyetçi Kuruluşlar	80
B.1.4.1. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri	80
B.1.4.2. Milli Ahrar Fırkası	83
B.1.4.3. Türk Ocakları ve Faaliyetleri	84
B.2. Milli Mücadele Döneminde Türk Kadınların Hareketi	88
B.2.1. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi.....	89
B.2.2. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti	91
C. TÜRKİYE'DE CUMHURİYET KURULDUKTAN SONRA MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞMESİ.....	92
C.1.1. Atatürk'ün Türk Milleti ve Milliyetçilik Anlayışı.....	92
C.1.2. Atatürk'ün Türk Milliyetçiliği ve Özellikleri.....	97
C.1.2.3. Atatürk'ün İlkeleri	100
C.1.2.4.1. İnkılapçılık	105
C.1.2.4.2. Halkçılık	106
C.1.2.4.3. Devletçilik	107

C.1.2.4.4. Laiklik.....	108
C.1.2.4.5. Barışçılık, Akılcılık, Bilimcilik, Gerçekçilik....	109
C.1.3. Atatürk Döneminde Milliyetçilik Anlayışıyla I. ve II. Meşrutiyet Dönemi Türkçülüğü'nün Farkları.....	109
C.1.4. Türk Toplumunda Ümmet İdeolojisinden Millet İdeolojisine Geçiş	111
C.5. Atatürk'ün Ölümünden Sonra Türk Milliyetçiliğinin Gelişmesi.....	113
C.5.1. Halkevleri ve Halk Odaları.....	114
C.5.2. Köy Enstitüleri ve CHP'nin Milliyetçilik Tutumu	117
C.6. Türkiye'nin Kore Savaşına Katılması	119
C.6.1. Asker Gönderme Kararına Yankılar ve Tepkiler	120

II. BÖLÜM

A. KORE'DE MİLLİYETÇİ AKIMLARININ İLK SAFHALARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ	124
A.1. Kore Milliyetçiliğinin Canlanması	124
A.1.2. Coson Devleti'nin Son Döneminde Devleti Kurtarmaya Yönelik Fikir Hareketleri	126
A.1.2.1. Yicongçıkksa (衛正斥邪) Düşüncesi.....	126
A.1.2.2. Donghak Düşüncesi ve Etkileri.....	138
A.2. XX. Yüzyılın Başında Kore'nin Durumu: Japon Egemenliğinin Başlangıcı- Eul-mi Olayı ve Doğruluk Askerî Hareketi	143
A.2.1. 1910'da Japon Milliyetçiliği ve Japonya'nın Coson'u İstila ve İlhak Antlaşması	150
A.2.2. Kore Milliyetçilik ve bağımsız hareketi	154
A.3. XX. Yüzyılın Başlarında Kore Milliyetçiliğini Geliştiren Kurum Ve Kişiler.....	156
A.3.1. (Bek Bum) Ku Kim	156
A.3.1.1 Ku Kim'nin Milliyetçilik Düşüncesini Besleyen Ortamı ...	159
A.3.2. Do San Chang Ho, Ahn.....	161
A.3.2.1. Ahn'ın Siyaset ve Milliyetçilik Hakkında Düşüncesi “Toplumsal Evrim Prensibi	161
A.3.2.2. Ahn'ın Vatan Kurtarma Hareketi - Shin Min Hwe (Yeni Millet Teşkilat).....	165
A.3.3.1. (Dan Jae) Che Ho Shin	167

A.4. Kore Milli Kimliği ve Milliyetçiliğin Gelişmesine Etkileyen Kurumlar ...	171
A.4.1. Doklip Hyup-hwe (Bağımsız Derneği).....	171
A.4.2. Bağımsızlık Derneği'nin Sosyal Düşüncesi Ve Gelişme	173
A.4.3. Shin Gan hwe (新幹會).....	180
A.4.4. Shin Gan hwe'nin Faaliyetleri.....	182
A.4.5. Shin Gwan Hwe'nin Öncülük Rölünü Yapan Ahn, Jae- Hong.....	184
A.4.6. Shin Gwan Hwe'nin Dağılması.....	186
B. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA KORE MİLLİYETÇİLİĞİ	188
B.1.1 Mart Ulusal Hareketleri	188
B.1.2. 1 Mart Hareketinin Sebebi.....	189
B.1.2.1. '2.8 Bağımsızlık Manifestosu'	189
B.1.2.2. Kral Kojong'un ani ölümü.....	190
B.2. 1. Mart 1919 Hareketinin gelişimi.....	191
B.2.1. 1 Mart 1919 Milli Bağımsızlık Hareketinden Sonra Siyaset	
Alanındaki Çalışmalar	195
B.2.1.1. Dae Han Geçici Hükümetinin Kurulması ve	
Dağılmasının Çağdaş Kore Tarihindeki Önemi	195
B.2.1.2. 1 Mart Hareketi Sonrası Kadınların Milli Bağımsızlığı	
Hareketi	197
B.2.2. 1 Mart Hareketi ve Yurt Dışında Yürütülen Milliyetçilik	
Hareketi	205
B.2.2.1. Çin'in Mançuryası'ndaki Bağımsızlık Mücadeleler ve	
Faaliyetleri.....	206
B.2.2.2. 1 Mart Hareketinden sonra Amerika'daki Korelilerin	
Bağımsızlık Hareketi.....	211
B.2.2.3. Amerika'daki Kadın Örgütlerinin Bağımsızlık	
Hareketinin Desteklenmesi	215
B.2.2.4. 1 Mart Hareketinden sonra Japonya'daki Korelilerin	
Bağımsızlık Hareketi.....	217
B.3. Kore'de Japon Egemenliğinin Son Safhası ve Kore Cumhuriyetin	
Kuruluşu	218
B.3.1. Çin-Japon Savaşı ve Pasifik Savaşı Dönemi	219
C. KORE'DE CUMHURİYET KURULDUKTAN SONRA	
MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞMESİ.....	225
C.1. II. Dünya Savaşından Sonra Kore'deki Siyasi Durum	225

C.2.1. II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore	230
C.2.2.II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore’de Milliyetçilik.....	231
C.2.3. II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore’nin Siyasi Vaziyeti	233
C.3. Kore Savaşı (1950-1953)	234
C.3.1. Kuzey Kore’nin Güney Kore’ye Taarruzu	236
C.3.2. Birleşmiş Milletlerin Müdahalesi	238
C.3.3. Amerikan Birliklerinin Kuzey Kore’ye İlerlemesi.....	240
C.4. Türk Ordusunun Kore Savaşına Katılması	241
C.4.1. Türk Tugayının Kore’de Yaptığı Muharebeler.....	242
C.5. Çin’in Savaşa Girişi	245
C.6. Kore Savaşının Sona Ermesi ve Ateşkes İmzalanması.....	246
C. 7. Kore Savaşı Sonrası Siyasal Ortam	248
C.7.1. Kore Savaş Sonrası Kore’nin Siyasal Ortamdaki Devrimi ve Cong-Hi Park.....	251

III. BÖLÜM

TÜRK VE KORE MİLLİYETÇİLİKLERİNİN MUKAYESESİ

1. Türkiye ve Kore’nin Coğrafi Konumu	256
1.1. Türkiye’nin Coğrafi Konumu.....	256
1.2. Kore’nin Coğrafi Konumu	258
2.1. Türkiye’nin Eğitim Yapısı	260
2.2. Kore’nin Eğitim Yapısı	261
3.1. Türkiye’nin Yönetim Yapısı	264
3.2. Kore’nin Yönetim Yapısı	266
4.1. Batılıların Türkiye’ye Girişi	270
4.2. Batılıların Kore’ye Girişi.....	274
5.1. Türkiye’de İşgallar ve Milliyetçiliğin Ortaya Çıkması	277
5.2. Kore İşgali ve Milliyetçiliğin Ortaya Çıkması.....	280
6. İki Devletin Milliyetçi Öncülerinin Düşüncelerinin Mukayesesi	282
7.1. Türkiye’de Milliyetçiliği Besleyen Ortamı	288
7.2. Kore’de Milliyetçiliği Besleyen Ortamı	296
8. Türkiye ve Kore’de Wilson Prensiplerinin Etkileri	300
8.1. Türkiye’de Wilson Prensiplerinin Etkileri	300
8.2. Kore’de Wilson Prensiplerinin Etkileri- ‘Millî Determinizm’ İlkesi.....	303

9. Türkiye ve Kore’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı	305
9.1. Türkiye’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı	306
9.2. Kore’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı.....	310
10. Milli Mücadele Dönemindeki Türk ve Kore Kadının Hareketleri	313
10.1. Milli Mücadele Dönemindeki Türk Kadının hareketleri	314
10.2. Milli Mücadele Dönemindeki Kore Kadının hareketleri	318
11. Türkiye ve Kore’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim Alanı	322
11.1. Türkiye’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim.....	322
11.2. Kore’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim Alanındaki Çalışmalar	331
12. Türkiye Ve Kore’nin Geçici Hükümet’ten Cumhuriyet’e Giden Süreçleri	339
12.1. Türkiye’de, Geçici Hükümet’ten Cumhuriyet’e	339
12.2. Kore’nin Geçici Hükümet’ten Kore Cumhuriyet’ine.....	343
13. Türkiye ve Kore’de Cumhuriyeti Kurulduktan sonra Önderleri	351
14. Türkiye ve Kore’de Cumhuriyetin Kurulmasından Sonra Milliyetçiliğin Gelişmesi.....	354
15. Kore Savaşında Türk Askerlerin Katılması	360
SONUÇ.....	364
KAYNAKÇA	375
ÖZGEÇMİŞ	392

GİRİŞ

A. TÜRK VE KORE MİLLETLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

A. 1 TÜRK MİLLETİ

Türklerin kurduğu en eski devlet olan Hun İmparatorluğu, aynı zamanda, Türk askerî teşkilat ve idareciliğinin de ilk örneğidir. Osmanlılar zamanı da dahil olmak üzere, bütün tarih boyunca Türk teşkilatının baş kadesi olan, sağ ve sol ikili nizam, Hunlar tarafından kurulmuştur. Hun ordusu, on bin, bin, yüz ve on kişilik gruplar halinde, onlu sisteme göre oluşturulmuştu. Keçe çadırları içinde oturuyor ve besledikleri koyun, at ve sığır sürülerinden elde ettikleri ile geçiniyorlardı.

Türklerin kökeni ve Türk soyunun özellikleri konusunda da birçok görüşler ortaya atılmıştır. Ancak özellikle son zamanlarda yapılan araştırmalarla Türklerin beyaz ırkın Tûrânî kavimlerinden mensup oldukları ortaya konmuştur. Başta Mongiloid Moğollar olmak üzere, öteki topluluklardan ayrı antropolojik çizgilere sahiptirler. Ancak, onlardan bazılarının, en eski zamanlardan beri hafif Mongoloid özelliklere sahip oldukları da bir gerçektir.¹

Osmanlılar'dan sonra Türk tarihinin en uzun süreli hanedanını kuran Hunlar, M.Ö. 3. yüzyılın sonlarında, Sarı Irmağın kıvrım yaptığı alana gelerek, Çin'in içlerine doğru akınlara başladılar. Çinliler, bu Türk kavminin süvarileri karşısında tutunamayıp, ağır yenilgilere uğradılar. Böylece bir Çin hanedanı olan Ti-şin hanedanı, Çin Seddi'ni tamamlamaya çalıştı.

Türk kavimlerini toplayıp, imparatorluk halinde birleştiren ilk büyük Hun hükümdarı, Teoman Yabgu'dur (M.Ö. 220). Teoman Yabgu'dan sonra, Hun tahtına oğlu Mete Yabgu geçti. Mete Han zamanında yapılan fetihlerle, Hun İmparatorluğunun toprakları, Hazar Denizinden Doğu Denzine kadar uzandı. Bu

---

¹ Reşat Genç, "Türk Tarihi madde", **Türk Ansiklopedisi**, 32.C, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1983, s. 270.

topraklarda, çeşitli Türk kavimlerinin yanısıra, diğer Altaylı kavimler de yaşıyordu. Mete Han devri, Hun İmparatorluğunun en parlak devri oldu (M.Ö. 209-174).²

Asya Hun'ların tarihini incelerken MÖ.54 yılında İmparatorlukta ilk ayrılmanın ortaya çıktığı ve MÖ. 48 yıllarında ikiye bölünür. Güney Hunları Çin nüfuzu altına girerler. Kuzey Hunların ağırlık merkezi kuzey batıya, bugünkü Kazakistan civarına kayar. Çi-Çi'nin başkanlığındaki topluluğu batıya doğru giderek, Aral gölü ve Türkistan bölgelerine yerleştiler.

VI. yüzyılın başlarında Göktürkler, merkezi yukarı Orhun olan Göktürk İmparatorluğunu kurdu. Böylece Türk adı ilk dönemlerde belirli bir topluluğun kavmi ismi olmak yerine siyasî mensubiyeti belirleyen bir kelime olarak görüldü. İlk defa Göktürklerde devletin adı oldu ve imparatorluğa dahil bütün topluluklar için ortak isim olarak kullanıldı. Daha sonra, giderek Türk soyundan olan bütün toplulukların müşterek millî adı oldu ve kaynaklara böyle geçmeye başladı.³

Çeşitli kaynaklar Türk kelimesine değişik anlamlar vermişlerdir. Bu kelimenin türemekten çıktığı, olgunluk çağı anlamına geldiği, türeli (kanun ve nizam sahibi) demek olduğu ileri sürülmüştür. Tarihçiler genellikle, Türk kelimesinin güçlü kuvvetli mânasına geldiğini kabul ederler.⁴

Uygur'lar, Asya Hun İmparatorluğu'nu oluşturan çeşitli Hun boylarından bir olup Hun İmparatorluğu'nun kuruluşu sırasında kendileriyle savaşılan ve tabiiyet altına alınan çeşitli kavimler içinde Uygur'ların ismi geçmediği için başlangıçtan beri İmparatorluğu kuran boylardan biri olduğuna işaret edebilir. Hun İmparatorluğu içinde ayrılıklar baş göstermeye ve çeşitli kavimler ayrılmaya başladıkları zaman da, merkeze yüz çeviren hemen hemen en son kavim oluyor.⁵

---

² Genç, a.g.e., s.271.

³ Robert Mantran, **Türkiye Tarihi**, Çev. Azmi Süslü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1986, s. 2.

⁴ Nevzat Kösoğlu, **Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyet Üzerine Düşünceler**, Ötüken yay, İstanbul, 1997, s. 25.

⁵ Kamuran Gürün, **Türkler ve Türk Devletleri Tarihi**, I.Cilt, Karacan Yay, Ankara, 1981, s.183-184

Yedinci asrın başlarından itibaren, müslüman Araplarla Türk boyları arasında temas ve çatışmalar başlar. Aynı zamanlarda, Türkler arasında münferit islâmlaşma olaylarını başladığını görülür. 751 yılında, müslümanlar Orta Asya'dan kendilerini kovmak üzere gelen büyük Çin ordusu ile İslâm ordusu Talas'ta, o çağın en büyük savaşına tutuşurlar. Türkler, müslümanların tarafına ağırlıklarını koyarlar ve zafer müslümanların olur.

Bu tarih ve silah arkadaşlığı, Türklerle müslümanlar arasında ciddi bir yakınlaşma vesilesi ve İslâmın yayılması yeni bir başlangıcı olur ve Türkler arasında islâmlaşma olayları artar. Türklerin kitle halinde Müslümanlığa geçişleri onuncu asırda gerçekleşir. Bu asır itibariyle Orta Asya'da İslâm fütuhâtının durduğu ve büyük mücadelelerin bittiği bir dönemdir. Böyle bir zamanda, zorlamaksızın, Türklerin, kendi seçimleriyle kitleler halinde İslâm'a girişleri bütün tarihçilerin dikkatini çekmektedir.⁶ Böylece Türkler için, İslâmı kalbul ile yeni bir dönem başlamış oldu.

Türk devletleri söz konusu edildiğinde gerek oynadığı tarihi rol gerek başta Oğuzların yalılık ve Orta Doğu'ya yayılmak üzere, daha sonraki yıllarda da devam eden etkileri ile üzerinde önemle durulması gereken devlet, Selçuk İmparatorluğudur. Bu Devletin kurulması ile İslâmın siyasi hakimiyeti Oğuzların eline geçtiği gibi, Türklerin ikinci bir ana vatan olan Anadolu ile ona komşu ülkeler de onların yurdu olmuştur.

XIII. yüzyıl sonlarına doğru Anadolu'yu hâkimiyetleri altında bulunduran Moğollarda idarenin zayıflamasıyla bağımsızlığa yönelen bir takım iç karşılıklar ve bölünme ortaya çıkmıştı. Anadolu'nun bu önemli dönemi içinde kurulan beyliklerden Osmanlı Beyliği, bir asırdan az bir sürede ülkenin batı bölgelerinde de hâkimiyet kurmuştu.⁷

---

⁶ Kösoğlu, **a,g,e**, s. 43-45.

⁷ Osmanlı'nın batıdaki beylikleri Bizans dünyasıyla münasebeti olanlardır. Çok hareketli olup, düşmanlarını sürekli olarak hırpaladılar. Dağınık hareket eden bu beylikler, Osmanlılar tarafından arka arkaya fethedildi veya ilhakedildiler(Mantran, **a,g,e**, S.19).

Bundan sonra, 1595'e kadar imparatorluk gittikçe artan bir hızla büyüdü. Bazı değerlendirmelere göre, Fatih'in 1481'de ölürken 2,000,000km² olarak bıraktığı imparatorluk, III. Murad zamanında bunun tam on katına erişmişti. İmparatorlukta, 1595'i takiben belli bir duraklama göze çarpmakla birlikte, 1683'e kadarki döneminde de Osmanlıların haşmetli dönemlerinin bir devamı olarak kabul edilmelidir. Fakat, iç bünyedeki bozukluklar günden güne çoğalmakta idi. Özellikle 1683'teki Viyana bozgunundan sonra 1699'daki Karlofça'ya kadar aralıksız devam eden savaş, İmparatorluğu iyice sarsılıyordu. 16 yıl süre ile pek çok devlete karşı tek başına savaşan imparatorluk, Karlofça antlaşması ile Macaristan, Polonya, Transilvaya gibi topraklarda kaybediyordu. Bir de 1768-1774 yılları arasında devam eden Osmanlı-Rus savaşında yenilgiyle sonuçlanması imparatorluk için çok ağır bir darbe olurken bu tarihlerden itibaren bozulmanın belirtileri çok daha açık bir şekilde ortaya çıkıyordu.⁸

XIX. yüzyılın başından itibaren Osmanlı Devleti'nin kurtulması için çareler aranmaya başlanmış, askeri alanda başlayan Batılılaşma hareketi daha sonra idari, eğitim, kültür ve toplumsal alanda hızlı bir şekilde yerleşmeye başlamıştı. Bu dönemde, Osmanlı Devleti'nde özellikle gayrimüslimler arasında başlayan milliyetçilik akımları, Ortodoks kilisesinde milliyet bazında ayrışmaları ortaya çıkarırken, bağımsızlık hareketlerini de tetiklemişti. Aynı sırada Rus işgali altında yaşayan Türkler arasında Türkçülük fikirlerinin ortaya çıkmaya başlamış bu hareket Osmanlı Türklerini de etkilemişti.

A.2. Kore Milleti

Kore, dünyanın en eski ülkelerden biridir. Adı, birleşik krallık olarak ülkeyi 936'dan 1392'ye dek yöneten 'Koryo' hanedanından gelmektedir. Kore, Asya kıtasının doğu kıyısında ve Çin'in doğusunda yer alan ve kuzeyindeki Mançurya sınırlarından başlayarak güneye doğru sarkan yarım adadır. Kore halk arasında etnik ayrım yoktur. Bunun için, ülkenin güney bölgesinde gelişip bütün Korelilerce benimsenmiş olan millî dilin Shilla Krallığı(668-935) döneminden başlayarak bütün

---

⁸ Genç, a,g,e.,s.281-292.

ülkenin konuşma dili oluyordu. Bir çok bilgin, bu dilin Altay dil ailesinden türemiş olduğunu savunmaktadır.⁹

Korelilerin ataları, tarih öncesi zamanlardan beri Doğu Asya'daki Kore yarımadasında geniş bir şekilde yayılarak yaşamışlardır. Bahsi geçen bu yerlerde Paleontolojik zamanlardan beri insanlar yaşamıştır, fakat Kore milletinin formasyonda bu zamanlarda yaşayan insanların az etkisi vardır. Kore milleti kökenlerin Etnografik olarak, Mongoloid familyasındandır.¹⁰

Dünya'nın en eski uygar gruplarından biri olarak sayılan Koreliler, tarih öncesi ile ilgili arkeolojik araştırmalardan çıkan sonuçlara göre, M.Ö. 3000 yılı dolayında, Tunguz ırkından olan gruplar Kore yarımadasına göç etmişler. Ve orada 2500 yıla yakın Neolitik çağ ile bronz devrin kültürünü sürdürdüklerini inanılır. Tarihçiler Kore tarihinin bu ilk dönemine Coson(Eski Coson) dönemi adını verirler.¹¹Eski Kore, bir araya gelip birleşerek küçük kent devletleri kuran kabile topluluğu özelliğini taşır. Bu kent devletleri karmaşık siyasal yapısı olan kabileler olarak birleşmişler ve zamanla krallıklar haline gelmişlerdir.

M.Ö.I. Yüzyıldan itibaren, antik üç krallık balta Koguryo ve takiben Paekche, Shilla olmak üzere ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu üç krallık gelişen krallıkların sonucusu olan Shilla tarafından birleştirilmiştir ve böylelikle ilk ulusal birliktelik oluşturulmuştur. 668 yılında Shilla Krallığı kuzeydeki Koguryo'yu, batıdaki Paekche'yi ve güneydeki Kaya krallıklarını yıkarak Kore yarımadası'nı tek bir yönetim altında birleştirmiştir.

Dokuzuncu yüzyılda Shilla'nın gücünün azalması bölgesel liderleri ve yenilmiş olan Pekche ve Koguryo'yu cesarendirmiştir. 892'de Kesung'da kurulan 'Yeni Koguryo' lideri Wang Kun 918 yılında Koryo isimi ile devletin başına geçmiştir ve yapılan savaşlar neticesinde 1392 yılında kadar devam edecek olan

---

⁹ Kore dili, Türkçe ve Moğolca gibi öteki Altay dillerinde ve bunlarla akraba olan Fin ve Macar dillerinde görüldüğü gibi, fillerin çekimi kök bölümüne ekler katmakla sağlanır (Tae Sub Byun, **Kore Tarihi**, Samyung yay, Seul, 2007, s.6).

¹⁰ Byun, **a,g,e**, s.3.

¹¹ Bu dönemde ayı totemi kabilesinden bir kadınla Gök Tarısının oğlundan doğan bir destan kahramanı olan Kral Tangun ilk krallığı kurulmuştur.

birleşmeyi gerçekleştirmiştir.¹² XII. Yüzyıl sanat, ahlâk, siyaset ve ekonomi bakımından Koryo'nun en parlak devri olmuştur. Fakat, 1368 de sona eren Moğol istilâsı sırasında ülke yakılıp yıkılmakla kalmayıp, Budizm hareketi de yayılmış bu dine mensup kişiler sarayda nüfuz sahibi olmuşlardı. Bununla birlikte Yeni Konfüçyüsçülüğün ortaya çıkması ile kültür ve politika sahnesi de karışık bir görünüm almıştı.¹³

Lee sülalesi'nin kurduğu ve 1392'den 1910'a kadar sürdürülmüş olan Coson Krallığı, 1400-1445 yıllarında gerçekten parlak bir kültürel dönem yaşadı. Coson hükümdarları, ülkeyi dengeli bir siyasi sistemle yönetmişlerdir. Devlet görevlisi bulmak için kullanacak bir devlet memur giriş sınavı sistemi başlatılmıştır. Bu sınavlar o dönemdeki toplumsal değişimin ve düşünsel etkinliğin temelini oluşturmuştur. Ama Konfüçyüs'a dayanan toplum akademik bilgiyi yüceltirken, ticaret ve mal üretimini küçümsemiştir.

A.3. Bozkır Türk ile Eski Kore Sahasının Ortak Kültürel Gelişmeleri

Uzak Doğu'daki koreliler ile Orta Asya'daki Türkler, birbirinden uzak ve ayrı kültürel çevrelerde yaşamalarına rağmen, birbirine benzer kültür yapıları, geçmişte olan tarihsel ilişkilerini yansıtmaktadır.

Fakat, şu güne kadar bu konu üzerinde tarihsel bakımdan çalışmalar neredeyse yapılmamıştır. Bu durum, başlıca iki sebebe bağlanabilir: biri kaynakların yetersizliği, diğeri ise, çalışma metodu meselesidir. İki toplulukdaki kaynakların yetersizliği, bozkır toplulukları arasında görülen ortak bir özelliktir. Türklerin kendi tarihini ilk olarak kitabelerle kaydetmeleri, M.S. VIII. Yüzyılda yazılan Gök-Türlere ait Orhun yazıtlarına rastlanmaktadır.

Eski Kore tarihi için ise, en eski kaynaklar olarak, XII. ve XIII. Yüzyıllarda yazılan Sam-guk-sa-gi(三國史記) ve Sam-guk-yu-sa (三國遺事) adlı iki kitap

¹² Bruce Cumings, **Korea's Place in the Sun: A Modern History**, w.w. Norton Company, New York, 1998, s. 35-39.

¹³ Cumings, **a,g,e.**, s.42.

bulunmaktadır. Fakat bu iki kaynak kitap da, birisinin Çin kültürünün etkisi altında olduğundan, diğerinin ise dinsel ve efsane biçimde yazıldığından dolayı, tarihsel olguları tespit etmek için yeterli olmamaktır. Öte yandan, Çin tarihçileri eski zamandan beri, eski Türk ve Koreliler dahil, Çinlilerin kuzey kavimleri hakkında zengin bilgiler vermiştir. “Çin’in Yirmi Beş Sülale Tarihi” (二十五 中國 正史) arasında özellikle, Shin- Chin (史記), Hu-han-shu (後漢書), Sam-kuo-chin (三國志) kitaplarının Çin’in kuzey kavimlerine ayrılan kısımlarında, eski Türk ve Korelilere ait bilgi bulunmaktadır.¹⁴

Fakat, yukardaki Çin kaynakları, eski Türk ve Korelilerin siyasi, hukuki ve kültürel açılardan pek çok konuya değinmelerine rağmen, iki topluluk kültürünü açıklamak için yeterli değildir. Bunun nedeni ise, Çinlilerin “kendi ırkının üstünlüğüne inanış” (ethnocentrism)’ından, yani Çin medeniyetini açısından diğer kavimlerin kültürlerini tetkik etmeye çalışmalarından dolayıdır.¹⁵

Diğer sebebi ise, eski Kore kültürü araştırılırken yapılan yanlış yaklaşımdır ki, bu eski Kore kültüründe bulunan yabancı faktörlerin yalnız Çin kültüründe aranmasıdır. Koreliler, “Üç Krallık” (M.S. I.-VII. Yüzyıl) döneminden sonra, Çin kültürünün etkisi altında girmişlerdir. Halbuki, bundan önceki dönemlerde daha çok kuzey kültürün izlerini taşımaktaydılar. Eski Kore tarihinin araştırılması için bu kısıtlayıcı yaklaşım, Kore tarihinin pek çok konuda hâlâ karanlıkta olmasına bir neden oluşturmuştur. Bu durum, sanki yanlış harita ile yer bulmaya çalışmak gibidir.¹⁶

Çin kaynaklarına göre, eski Kore kavimleri, M.Ö. III. Yüzyıldan itibaren, Mançurya ve şimdiki Çin’in Liao-t’ung eyaletinde ortaya çıkmaya başlamışlardır. Kore toprağının şimdiki Kore yarım adası ile sınırlı kalması ise, ancak M.S. VII. Yüzyıldan sonraki dönemlere rastlanmaktadır. Demek ki, yazılı kaynaklara göre, en

---

¹⁴ Jae Hyun Paik, “Bozkır Kültürü İle Türk ve Kore Kültürü Arasındaki Münasebetler”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996, s. 1.

¹⁵ Paik, a.g.e., s. 2.

¹⁶ Paik, a.g.e., s. 4.

azından M.Ö. III- VII. Yüzyıllar arasında eski Kore kavimlerinin hüküm sürdüğü bölge, Orta Asya bozkırlarının doğu kısmını oluşturmaktadır.

Mançurya'yı kapsayan bütün Orta Asya bozkırları tarih boyunca ortak kültürel gelişmelere sahne olmuştur. Bu ortak kültürel gelişmeler iki husuna bağlanabilir: bir yandan Orta Asya bozkır coğrafik şartları, diğer yandan bozkır kültürünün özellikleri. Mançurya'da hüküm süren başlıca iki Kore devleti bulunmuştur. M.Ö. VI. Yüzyıl, Çin kaynaklarında ilk ortaya çıkan Bu-yo(夫餘) devletinin Mançurya'nın Sungari ırmağında geliştiği bilinmektedir. İkinci devlet olan Koguryo devleti de, M.S. V. Yüzyılda tüm Puyu toptoprağını kapsayarak Mançurya'nın batısında Liao(辽) ırmağına, kuzeydoğusunda ise Sungari ve Usuri ırmağına kadar, yani bütün Mançurya bölgesinde hüküm sürmüştür.¹⁷

Diğer yandan, İbrahim Kafesoğlu'nun belirttiği gibi, bir kültürün oluşumunda, insan faktörünün önemi vardır. Bozkır iklimi, denizlerin uzaklığı ve deniz seviyesinden yükseklikten dolayı, yazın aşırı sıcak, kışın aşırı soğuk ve sert geçtiğinden, hem de yıllık yağmur miktarı az olduğundan ziraatçılık için uygun olmamıştır. Bu bozkır şartları, bozkır kavimlerinde göçebeliliğe dayalı hayvancılığı geliştirmiştir. Bu göçebeler, bir toprağa bağlı olmayan farklı yaşam biçimiyle, kendi kültürel özellikleri yaratmışlardır.¹⁸

Göçebelilik kültüründe en belirgen özellikler, atla ilgili teknoloji (ata binme sanatı, üzengi) ile beraber, kan akrabalığı esasına dayanan sosyal yapılanma olmaktadır. Bunlarla bozkır kavimleri, hem bozkır yaşam tarzını mümkün kılmış, hem de sürekli göç halinde olmalarına rağmen, birbirlerine bağlı ve dayanışma içinde olmuşlardır. Bu özellikler, doğal olarak, bozkır kavimlerine, yerleşiklere karşı askeri üstünlüğü kazandırmıştır. Bozkır savaşçıların üstünlüğü, hızlı hareketler ve beklenmedik bir anda yapılan hücumlardan oluşmaktadır. Bu hızlı hareket ve

---

¹⁷ Paik, a.g.e., s. 5-6.

¹⁸ İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültür**, 20.bs. Ötüken Yay, İstanbul, 2002, s. 213-214.

hücumlarından dolayı, savunma silahlarıyla donatılmış yerleşik savaşçılar çaresiz kalmışlardır.¹⁹

Bunun yanı sıra, Orta Asya bozkırları, ekonomik açıdan Doğu ve Batı arasında bağlantıyı sağlayan önemli yollara sahip olmuştur. Bu “İpek Yolu” olarak adlandırılmıştır. Doğu ve Batı medeniyetleri, bu yollar aracılığıyla çok eski çağdan beri ticari ve kültürel ilişkiler kurabilmişlerdir. Üstelik, İpek Yolu üzerinde yapılan son yıllardaki araştırmalara göre, Orta Asya bozkır kavimleri, bu yolları kendi hakimiyetleri altında tutarak, Doğu ile Batı ekonomisinde belirleyici rol oynamışlardır.²⁰

Günümüzde Türkiye-Kore ilişkilerinin durumu sadece duygusal düzeyde kalmamakla birlikte, yapıcı bir şekilde iki ülke ilişkilerini oluşturmak için yeniden ışıktandırılması gereken önemli bir noktaya gelmiştir. Çünkü, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra değişmekte olan yeni uluslararası düzende, Kore ve Türkiye’yi iki ana direk olarak alan Asya kıtasının doğu ve batı ucunda oluşan uluslararası ortam incelendiği zaman, göz ardı edilemeyecek yapısal değişiklikler, çok açık bir şekilde sergilenmektedir.

Bu nedenle, iki ülkenin yeniden oluşan uluslararası düzene uyması için, çok düzeyli ve ciddi bir ortaklık kurarak XXI. Yüzyılda Asya Pasifik dönemini karşılamak üzere hem iki ülkenin refahı ve bölgedeki istikrarın gelişmesine aktif şekilde katkıda bulunacak temeli hazırlamak, hem de iki ülke ilişkilerinin geleceği için birlikte çaba gösterme zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Türkler ve Korelilerin ilişkilerinin tarihi hakkındaki bilgiler, geçmişteki kaynakların yetersizliğinden dolayı kesinlik kazanamadı. Fakat, son yıllarda yapılan araştırmalara göre, Türkler ve Korelilerin aynı kökten ve menşeden geldiklerini söylenmektedir. Burada Koreliler ile Türklerin aynı menşeden kabul edilmesi, aynı kavimsel unsurları taşımaları anlamına gelir. Dilbilim bakımında ise, Türkçe ve

---

¹⁹ Kafesoğlu, a.g.e., s. 216-225.

²⁰ Andre Gunder Frank, **The Centrality of Central Asia**, VU University Press, Amsterdam, 1992, s. 30.

Korece'nin Altay dili aile grubuna ait olmasından, cümle kuruluşu, ünlü-ünsüz uyumu, eklerin değişimi gibi benzerlikler göstermesi, iki dilin yakınlığına işaret eden birer ipucudur.²¹ Dillerin yakınlığından, iki ulusun aynı kökten geldiği, yahut en azından benzer kavimlerden olduğu anlaşılır. Bu nedenlerle, Türkler ve Koreliler birbirine dil, ırk, kültür bakımından yakın milletlerdir.²²

Tarihte ilk kez "Türk" ismi ile dünyaya tanıtılan Göktürkler(M.S.522-745) ve Korelilerin ilişkisi Çin'in "Sui-shu" adlı tarih kitabında eski Kore devletlerinden Koguryo ile Göktürk arasındaki münasebetlerini gösteriyor. Bu kaynakta Koguryo elçisi ile Göktürk kağanının görüştükleri yazılmıştır. 612 yılında Çin'in Sui sülalesinin Koguryo'yı istila etmesinin nedeni de Koguryo'nun Sui sülalesinin güçlerini kontrol etmek için Göktürlere elçi gönderip temaslarda bulunmaktaydı. O zamanlarda Kore Yarımadası'nda Mançurya'ya kadar genişleyen Koguryo, Çin'in Sui devletine karşı Göktürk ile müttefik olmayı istediği için Suiler Koguryo'ya saldırmıştır.²³

Altay Kavimleri arasındaki geleneksel işbirliği, Çin'de Tang sülalesi ortaya çıkmasından sonra bozulmaya başlamıştır. Tang sülalesi, Sillah'yı ayartarak Tu-Chüeh-Kokuryo-Bekce arasındaki ittifakı kırıp, Sillah'yı Kore yarımadasında Kokuryo ve Bekce'yi birleştirerek Birleşik Sillah'yı kurmasına yardım etmiştir. Birleşik Sillah'tan sonra Kore yarımadası Çin'in siyasi ve kültürel etkisi altına girmiştir.²⁴

Türklerin X. Yüzyılda at kültürüne dayanan eğilimi devam ederek batıya doğru ilerleyerek XI. Yüzyılda Anadolu'ya girdiği sıralarda Kore aynı yıllarda

---

²¹ Türkçe ve Korecenin Moğolca, Mançurya-Tungus dilleriyle beraber Altay Kökenli olduğuna ilişkin teoriyi ileri süren, Finlandiyalı bilim adamı G,J Ramstedt(1873-1950) tır. 1917'de Filandiya'nin Çarlık Rusya'dan bağımsızlığını kazandıktan sonra 1919 yılında, Tokyo'ya ilk Filandiya elçisi olarak tayin edilmiştir. Burada Koreceyi öğrenen Ramstedt, ilgili alanı olan Korecenin yakınlığı olasılığını araştırıp 1949 yılında 'Studies in Korean Etmology' isimli kitabını da yayınlamıştır (Hee Chul, Lee, **Türkiye-Kore İlişkileri**, Türk Tarihi Kurumu, Ankara, 2007, s. 1-2).

²² Türkçe ve Korecenin Moğolca, Maçurya-Tungus dilleriyle beraber Altay kökenli olduğunu söylemektedir(Han Woo Choi, **Türkçe ile Korecenin Karşılaştırmalı Fonolojisi**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1986, s. 26).

²³ Lee, **a.g.e.**, s.4.

²⁴ Han Woo Choi, **Orta Asya**, Pyunegi yay, Seul, 1993, s.21.

Koguryo devletinin halefi olan Koryo döneminde girmiş ve özellikle Koguryo'ya halefi olan Parhae'nin yıkılmasından sonra, Kore tarihi Mançurya'dan Kore yarımadasına kadar küçülmüştür. Bu tarihten sonra Koreliler at kültürüne sahip kavim olmaktan çıkıp yavaş yavaş tarım kültürüne sahip bir kavim olmaya başlamıştır.²⁵

Bu gelişmeler dolayısıyla, yüzyıllar geçtikçe Türk ve Kore milletleri arasında kültürel alanda bir uzaklaşma yaşanması doğal bir gelişme olarak kabul edilmelidir.

B. KAVRAM OLARAK MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK

B.1. Milletin Tanımı

“Millet” ve “Milliyetçilik” kavramları çeşitli milletler ve düşünürler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Yorumlamadaki bu farklılıklar, ulusların geçirdikleri tarihi süreçler, kültürel mirasları, ekonomik şartlar gibi sebeplerle ilişkili olmuştur. Tez çalışmasında öncelikle bu iki kavramla ilgili bazı düşünürlerin tanımlarına yer verilmiştir.

Anthony D. Smith, üzerinde birleşilen bir millet tanımı olmadığını söylemiş ancak, bütün bu farklı tanımlamaların dayandığı, millete ait birtakım nesnel unsurların olduğunu vurgulamaktadır. Bu unsurlar;

- Dil
- Ortak bir soy
- Ortak bir toplumsal miras
- Gelecekteki yazgılarının ortak olduğu duygusu
- Sınırları belli ortak bir toprak / ülke
- Ortak bir kültür
- Ortak bir ekonomi
- Bütün fertler için geçerli yasal hak ve görevler²⁶

²⁵ Yong Woon Kim, **Göksel Milleti'nin Orijinal Şekli**, Pyungminsa yay, Seul, 1990, s. 34-35.

²⁶ Anthony D Smith, **Milli kimlik**, Çev. Bahadır Sina Seher, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s.

Ernest Gellner, milleti “Ortak bilinç ancak milli bir kimliğin varlığına tekabül eder. Milletleri meydana getiren şeyse milletleşmenin kendisidir”²⁷ demiştir.

Milliyetçiliği ulaşma süreciyle, sanayileşme döneminde gereksinim sonucu iktidara geçen bir kültür olarak açıklayan E.Gellner, doğrudan siyasal tarih çözümlemeleriyle milliyetçiliği kavramlaştırırken daha önceki düşünürlerden de ayrılıyordu.²⁸

Bunlar arasında A.Smith, milliyetçiliği teori kavramıyla birlikte ele alan bir yazardı. Ancak teoriden çok milliyetçiliği bir doktrin olarak ele alıyor ve bu alanda o güne kadar var olan tanımları ve eleştirilerini gözden geçirerek bu doktrini özellikle modernist anlamını daha etraflı çalışma gereğini vurguluyordu, özellikle ana tipolojiyi, yani Fransız ve Alman milliyetçiliklerinin tarihi dinamikler içindeki farklılaşmasını dünyanın diğer bölgelerindeki yansımalarıyla birlikte değerlendirmeye çalışıyordu. Dolayısıyla dünya milletlerinin gelişme noktasına Avrupa bölgesinden bakmaya yatkındı. Siyaset teorisinin, tarihi özgün bir dönemde milliyetçiliği oluşturduğu ancak bu oluşumun daha ziyade bir canlanış olarak, yani zaten varolan bir olgunun, uygun sosyo-ekonomik şartlarla ve siyasal dönüşümlerle bütünleşmiş olarak gördü.

Gellner’e göre bir diğer konu ise kan bağının, bireyleri konumlarına yerleştirme mekanizması içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Sanayi toplumunun temel ilkesini oluşturan ekonomik büyümenin elde edilmesine ilişkin mesleki hareketliliğin bir sonucu olarak da, kan bağı önemini kaybetmiştir.²⁹

Gellner’in sanayileşme sürecine dayalı modeli, tarım toplumlarındaki üst tabaka veya yönetici sınıfla alt tabaka arasındaki uçurumun endüstri toplumunda kapandığı düşüncesine dayanır. Daha önce yönetici sınıfın temsil ettiği kültürün herkesin kültürüne dönüşmesi sonucunda ortaya çıkan kültürel türdeşlik ile bu

---

32.

²⁷ Ernest Gellner, **Uluslar ve Ulusçuluk**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1992, s. 8-9

²⁸ Ernest Gellner, **Thought and Change**, Weidenfeld and Nicolson Yay., England, 1964, s. 168.

²⁹ Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, İletişim Yay., İstanbul, 1998, s. 72.

bütünlüğün içerisinde yer alan farklı unsurlar – etnik, dinsel – arasındaki gerilimden milliyetçiliğin doğduğunu belirtir.

İngiliz siyaset bilimci Benedict Anderson'ın 1983 yılında yazdığı “Hayali Cemaatler”de, millet, hayal edilmiş bir siyasi topluluk ve aynı zamanda hem egemenlik hem de sınırlılık içinde olacak şekilde hayal edilmiş bir cemaati olarak tanımlanıyor.³⁰

Anderson'a göre ulus sınırlı olarak hayal edilir. Çünkü, en Mesihçi milliyetçiler bile kendi uluslarını insanlığın tümüyle örtüşecek biçimde hayal etmez, esnekte olsa sınırları vardır. Ulus egemen olarak hayal edilir çünkü ulusun mihenk taşı egemen devlettir. Ulus bir cemaat olarak hayal edilir çünkü ötekinin varlığına karşı kendi varlığını koruma isteği derin bir yoldaşlık ve kardeşlik bağını doğurur.³¹ Bu gözlemden hareketle Anderson kendi tanımını sunar;

*“Millet hayal edilmiş siyasi bir topluluktur. Hem sınırlı, hem de egemen olacak şekilde hayal edilmiş bir topluluk. Ve bir ulus bir cemaat olarak hayal edilir. Çünkü her ulusta fiilen geçerli olan eşitsizlik ve sömürü ilişkileri ne olursa olsun, ulus daima derin ve yatay bir yoldaşlık olarak tasarlanır”.*³²

Anderson millet tartışmalarında üç temel çelişkiden bahseder.

1. Milletler, tarihçiye göre, modernizmin nesnel temelleri üzerinde yükselirken, milliyetçiler ona öznel bir kadimlik yüklerler.

2. Modern dünyada kaçınılmaz bir kimlik aidiyetine işaret ederken, gerçeklikte her bir aidiyet kendine özgüdür.

3. Milliyetçiler, siyasi güçlerine rağmen felsefi bir tutarsızlık ve sefalet içindedirler.

---

³⁰ Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökeni ve Yayılması**, Metis yay, İstanbul, 1993, s. 20.

³¹ Anderson , **a.g.e.**, s.21.

³² Anderson , **a.g.e.**, s.22.

B.2. Milliyetçiliğin Tanımı

“Milliyetçilik” kelime olarak milletten türetilmiş bir kelimedir. Milliyetçiliği, ilkel insan topluluklarında kabile ve kavmiyet hissi şeklinde görmek mümkündür. Ancak bunların milliyet fikri derecesine yükselmesi XVIII. yüzyılda Batı’da meydana gelmiştir.

Milliyet sözcüğünün muhtelif Avrupa dillerinde bugünkü manasını alabilmesi XIX. yüzyıldan sonra olmuştur. Milliyetçilik kelimesi, ilk kez 1844 yılında İngiltere’de kullanılmıştır. Fransızcada da aynı anlama gelen sözcük ilk defa 1885’te Akademik Sözlüğü’nde yer almıştır.³³ Sosyal bir bilinç halini alarak gerçekleşen milliyet fikrinin yayılması ile XVIII. yüzyıl Avrupa’sına hiç benzemeyen XX. yüzyıl Avrupa’sı ortaya çıkmıştır.

Ancak millet kavramında olduğu gibi milliyetçilik kavramının tanımlanmasında da herkesin kabul edebileceği ortak bir tanım bulmak oldukça güçtür.

Milliyetçilik teorileri Batı’da, modern teorinin sosyal bilimcileri olan Gellner, Hobsbawm ve Smith gibi araştırmacılar tarafından temsil edilmektedir. Bu sosyal bilimciler milliyetçiliği içinde yaşadıkları tarihsel döneme egemen olan modernlik paradigmasıyla yorumlamaktadırlar.

Gellner milliyetçiliği, gelişmiş ülkelerin ürettiği eşitsizliğe karşı çıkışın ve aidiyetin bir anlatım aracı olarak açıklamaktadır. Gellner’e göre geleneksel sanayi öncesi toplumlarda insanların kimliklerinin daha çok yapısal bir temeli vardır. Bir insanın kim olduğu nispeten sabit ve güçlü bir aile ve akraba yapısıyla belirlenir.³⁴

Geleneksel toplumdan modern topluma geçerken artık eski yapılar değil, kültür ön plana çıkmaktadır. Böylece geleneksel toplumda görülmeyen güçlü bir

³³ Mehmet Ali Ayni, **Milliyetçilik**, Marifet Basımevi, İstanbul, 1943, s. 70.

³⁴ Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, 1998, s. 246.

kültürel şuuru meydana gelmektedir.³⁵ Bütün bir uygarlık değişiminin yaşandığı geleneksel toplumda aile, akraba ve yöresel bağlar hızla zayıflamakta, böylece henüz modern kültürü hakkıyla edinememiş, yarı geleneksel yarı modern insan büyük bir köksüzlük hissi, belirsizlik duygusu yani kimlik bunalımı yaşamaktadır.

Türkdoğan'ın da söylediği gibi bu güvenilmez duruma karşı milliyetçilik ve din duyguları, bir tepki unsuru olarak gündeme modernleşme süreciyle bağlantılı olarak gelmektedir. Özellikle Türkiye'deki dini canlanma Türkdoğan'a göre yapısal bir sürecin ürünü olup, modernleşmenin belirlediği sorunlardan kaynaklanmaktadır. Milliyetçilik ve dini uyanış, geleneksellikten modernleşme sürecine geçerken ortaya çıkan sosyal gerginlikler karşısında insanlara bir tutanak ve dayanışma noktası temin ve teşkil etmektedir.³⁶

İngiliz tarihçi yazar Eric Hobsbawm ise, milleti ve milliyetçiliği aynen tarihselcilerin bakış açısıyla toplumsal şartların bir ürünü olarak ele almaktadır. Hobsbawm, milli bilinç, icat edilmiş geleneklerin en somut ve aynı zamanda da en yaygın örneği olduğunu söyledi.³⁷ Ayrıca, modern dünyanın sürekli değişimi ve yenilenmesi ile bu dünyada toplumsal hayatın bazı kısımlarını değişmez ve sabit bir yapıya oturtma girişimleri arasındaki karşıtlık, tarihçiler açısından 'geleneğin icadı'nı son derece ilginç bir yere koymakta olduğunu ifade etti.

Hobsbawm'a göre modern çağda üretilmelerine karşın bugünü uygun bir geçmişe bağlayan bu gelenekler, toplumsal grupları oluşturan bireyler arasındaki birlik ve dayanışmayı artırma amacına yön verir. Dönemin siyasi yapıları olan ulus-devletler ve üretim tarzı olan sanayileşme belirleyici bir unsur olarak öne

---

³⁵ Smith'e göre, milliyetçilik "çağın ruhu"nun bir parçası olduğu kadar aynı ölçüde daha eski motif, tahayyül ve fikirlere de bağlıdır. Zira milliyetçilik pek çok düzeyde faaliyet gösterir ve bir siyasi ideoloji ve toplumsal hareket türü olduğu kadar bir kültür biçimi olarak da görülebileceğini anlatmaktadır (Smith , a.g.e., 1994, s.114).

³⁶ Orhan Türkdoğan, **Milli Kimliğin Yükselişi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004, s. 188-189.

³⁷ Eric J. Hobsbawm ve Terence Ranger(der), **The Invention of Tradition**, Cambridge University Press, Cambridge, 1983, s. 2.

çıkılmaktadır.³⁸ Neticede hem Gellner'de hem de Hobsbawm'da milliyetçilik teorisi modern teoriyle birleşmektedir. Modern teoriden kastedilen evrimselci yaklaşımdır.

Batılı liberal ve Marksist aydınların milliyetçilik teorileri, aydınlanma felsefesinin ilerlemeci geleneğine dayanır. Buna göre milliyetçilik modern sanayi toplumlarıyla birlikte ortaya çıkmış ve zamanla asılacak bir evredir. Milliyetçilik, modernliğin istenmeyen bir neticesi gibi algılanmaktadır. Fakat bu değerlendirme Sovyetlerin çökmesi ve Soğuk Savaş'ın bitişiyle önemini kaybetmiştir. Gellner, milliyetçiliğin yeniden yükselişi karşısında "yanıldığımızı anlamamanın zamanı gelmiştir" itirafında bulunmuştur.³⁹

Sonuçta milliyetçilik konusunda özcü ve tarihselci yaklaşımların analizleri tek başına yeterli değildir. Özcüler tarihsel boyutu ihmal ederken, tarihselciler milliyetçiliği modern dönemde ortaya çıkmış yepyeni bir olgu olarak kabul etmektedirler.

Bütün bu değerlendirmelerden sonra milliyetçilik hangi sebeple ve nasıl ortaya çıkarsa çıksın Erol Güngör'e göre, millet değiştikçe ona dayalı olarak kurulan milliyetçilik de elbette değişecektir. Dolayısıyla değişim durmadığı için her dönemin tanımı kendine özgü ama diğer dönemlerden de bağımsız olmayacaktır.⁴⁰ Erol Güngör bu değişimin milli kültür ekseninde gerçekleşmesini savunur.

Milliyetçilik, Kuzey-Batı Avrupa'da ve Amerika'da başlayarak büyük bir hızla dünyanın her tarafına yayılmış ve ilk büyük tezahürünü de Fransız Devrimi ile yapmıştır. Bu devrim milliyetçiliğe "dinamik bir güç" vermiştir.

Milliyetçilik yaklaşık olarak, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkmış ve XX. yüzyılda ise bu akım çağdaş tarihin bir itici gücü haline gelmiştir. Bu kavram, ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar dünyanın siyasi atmosferinde büyük

---

³⁸ Hobsbawm, **a.g.e.**, s. 7.

³⁹ Gellner, **a.g.e.**, s.37.

⁴⁰ Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, 16.Bs, Ötüken Yay, İstanbul, 2004, s. 100.

çalkantılar yaratmış bir düşünce sistemi ve siyasi akımdır.⁴¹ Milliyetçiliğin hedefinden birisi millet adı verilen insan topluluğunun kendine ait bağımsız bir devlet çatısı altında örgütlenmesini sağlamaktır. İşte milliyetçiliğin dünya siyasi tarihi sahnesine çıkışları, bu dışa dönük amacın gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerin nedenidir.

Fakat, milliyetçiliğin diğer yüzü ise bir ölçüde buz dağının suyun altında kalan bölümünü oluşturmaktadır. Ulus inşası faaliyetinde kullanılan araçlar son derece çeşitlidir. Bu araçlar eğitim sisteminden sosyal bilimlere, ordu kurumundan, siyasi katılım yöntemlerine dek uzanan son derece geniş bir yelpazeye yayılmakta olduğu için, milliyetçilik tarihi kaleme almak, oldukça zahmetli bir uğraşa dönüşmektedir. Milliyetçiler, milletlerin tarih kadar eski olduklarını savunurlar ve bir milletin tarihi ne denli eskiye götürülebilirse o denli muteber olduğuna inanmaktadırlar.

Ayrıca, millet kavramı modern dünya'nın siyasi projesidir. Üzerlerine yürütülen ve daha çok muhaliflerince geliştirilen teorik tartışmalar “milliyetçilik”i düşünüldüğü kadar etkilememekte, mevcut olanlara yeni sahne alanlar eklenmektedir.

Bugün millet kavramının mahiyeti üzerine sonsuz tartışmalar yapmak mümkün olmakla birlikte, reel hayattaki karşılığına örnek teşkil eden ve bir başka adlandırmaya izin vermeyen birçok millet sayılabilir; İngiliz, İspanyol, Rus, Türk vs gibi.

---

⁴¹ Carr, Modern uluslararası ilişkiler tarihi, siyasal bir varlık olarak ulusa ilişkin oldukça farklı görüşlerle ayırılan ve birbiriyle kısmen örtüşen üç döneme ayrılır. Bunun birinci dönem olarak Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşlarıyla sona erdiğini izah eder. Ayrıca, bu dönemin sonra millet fikri ve milliyetçiliği evrenselleştirerek bütün dünyaya yayılmıştır. Bu fikir diğer kıtalara ulaşarak evrensel bir şekil almıştır. Bu iki tarihi olay öncesinde milliyetçilik gibi bir kavrama rastlamak olanaksızdır (Edward Hallett Carr, **Milliyetçilik ve Sonrası**, 3. bs, İletişim, yay, İstanbul, 1999, s. 11-17).

C. TÜRKİYE VE KORE MİLLİYETÇİLİK

C.1. Türk Milliyetçiliği

Türkçedeki “Millet” kelimesi köken olarak Türk diline Arapçadan geçmiştir. Arapçada “mezhep”, “secde” gibi din topluluğu manasına gelmekte olan “millet”, Batılı dillerindeki “nation” kelimesine karşılık olarak kullanılmaktadır. Latince bir fiil olan “nasci”den gelen “nation”, aynı yerde doğmuş bir insan topluluğu manasını ifade etmektedir.⁴²

Ancak bu kelime daha çok bugün bir dinin mensuplarının toplamını ifade etmek gayesiyle kullanılan “ümme” kelimesi yerine kullanılıyordu. Aynı kelime Arapçada “tutulan yol, esas” anlamlarına da geliyordu. “Millet” kelimesine Türkçede, “bir dinde ve mezhepte bulunanların topu” manaları da verilmiştir⁴³ Ama, bu daha çok Osmanlı’da Müslüman olmayan cemaatler için kullanılırdı. Bütün Müslümanlar bir ümme sayılıyor ve “ümme-i Muhammed” adını alıyordu. Diğer Rum, Ermeni ve Yahudileri ifade etmek içinse, etnik bakımında değil, dini cemaatler bakımından millet deniyordu.

Bu kelime Türk tarihi kaynaklarında “budun” kelimesine karşılık gelirken Şemseddin Sami, millet kelimesini iki anlamda kullanmaktadır. Birinci anlamda millet kelimesi din ve mezhebi ifade eder. Millet-i İbrahim gibi. Burada millet, din anlamında kullanılmakta ve millet-i İbrahim, İbrahim’im dini anlamına gelmektedir. İkinci anlamı ise, bir din ve mezhebe bağlı bulunan cemaati ifade eder. Millet-i İslam denildiği zaman, İslam dinine mensup kimseler kastedilir. Sami’ye göre millet kelimesi Türkçede yanlış olarak ümme yerine, ümme kelimesi ise millet yerine kullanılmaktadır.⁴⁴

---

⁴² **International Encyclopedia of the Social Sciences**, C. II., ed. David L. Sills, Macmillan Company & The Free Press, New York, 1968, s. 64.

⁴³ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitapevi, Ankara, 2003, s. 648.

⁴⁴ Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türki**, Mihran Matbaası, İstanbul, 1978, s. 1400.

Buna karşılık budun kelimesi, bugünkü millet kelimesini karşılayan gelişmiş bir kavramdır. Eski Türklerde “bod” sözü, bağımsız, ili ve ve kağanı olan bir Türk toplumu anlamına geliyordu. “Türk Sir Budun”, “Birleşik Türk Milleti” demektir.⁴⁵

Kelime olarak “millet” in tanımı yukarıdaki gibi olmakla beraber bu kelimeye yüklenen anlamlar farklılık göstermektedir. Bunlardan en önemlileri şöyledir;

Hilmi Ziya Ülken’e göre, millet, toplum hayatında erişilen son aşamadır. İlk çağlarda bir siterler medeniyeti olduğu gibi, bugün de bir milletler medeniyeti vardır. İnsanlığın en ileri şekli olan millet, modern medeniyetin temeli olan gerçek cemiyettir. Diğer deyimle bilinçli topluluktur. Medeni olmak, ancak kuvvetli bir millet olmakla mümkündür.⁴⁶

Milletin tanımı, Türkiye’de de tartışmalı bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Ziya Gökalp, “Türkçülüğün Esasları” nda, milleti dilce, dince, ahlakça ve bediiyatça müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden oluşan bir zümre olarak tanımlıyor.⁴⁷

Gökalp, “İnsan kanca ortak olduğu insanlardan çok, dilde ve dinde ortak olduğu insanlarla beraber yaşamak ister. Çünkü insani şahsiyetimiz bedenimizde değil, ruhumuzdadır” demektedir.⁴⁸

Gökalp, milletin ne olduğunu açıklamaya çalışırken, önce ne olmadığını açıklamaya çalışmıştır. Gökalp’a göre millet,

- a- Irk ve kavim birliği değildir.
- b- Bir imparatorluk içindeki siyasi birliği değildir.
- c- Bir coğrafya birliği değildir.
- d- Ferdin seçimiyle kazanılan bir kimlik değildir.

⁴⁵ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, İstanbul, 1971, s. 42.

⁴⁶ Hilmi Ziya Ülken, *Millet ve Tarih Suuru*, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s. 169.

⁴⁷ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, İnkilap Yayınevi, 6. Basım, İstanbul, 2001, s. 16

⁴⁸ Gökalp, *a,g,e*, 2001, s. 22

Millet, toplum hayatının ulaştığı son tarih aşamasıdır. Toplum bilimi gösteriyor ki yukarıdaki maddelere üstün olan ve onları belirleyen toplumsal bağ, eğitimde, milli kültürde yani duygularda ortaklıktır.⁴⁹

Türkiye’de milliyetçilik kavramının doğmasında önemli bir yeri bulunan bir diğer fikir adamı olan Yusuf Akçura’ya göre millet, ırk ve dilin esasen birliğinden dolayı içtimai vicdanında birlik hasıl olmuş bir cemiyet-i beşeriyedir.⁵⁰ Yani, “Millet, soy ve dilin birliği sebebiyle toplumsal düzende de birlik oluşturmuş bir insan topluluğudur”⁵¹

Akçura, her milletin “millet” kelimesini tanımlarken oluşum dönemlerindeki var olan şartlarla ve hedef seçilen amaca göre tanımladıklarını söylemiştir. Mesela, Almanlar, ‘ırk ve dili’ yani tarihsel zorunluluğu, Fransızlar ‘istek ve iradeyi’ yani bireysel özgürlüğü, İtalyanlar ‘toprak ve dili’ yani coğrafi ve tarihsel zorunluluğu milletin oluşum ve gelişmesinde en başta gelen unsur olarak gördüklerini anlatmıştır. Ayrıca Akçura, Osmanlı Devletinin uyrukları olan çeşitli kavimler topluluğunun, milliyet bakış açısından diğer birleşmiş milletlere göre çok farklı olduğuna dikkat çekmiş. Ve bunun belirgin bir kanıtı olarak Tanzimat ve Yeni Osmanlılık akımının ‘millet’ kelimesi ya da kavramında hem tarifsiz hem de aydınlatılmamış olarak kaldıklarını belirtmiştir. Bunun sebebi ise milletin teorik alanda tarifine kalkışmak, Osmanlı toplum düzeninin, uygulamada bozulmasına yol açacağından Tanzimatçıların ve Yeni Osmanlıların bundan bilerek ve isteyerek kaçındıklarını, kendilerine Türkçe ‘Yeni Osmanlılar’ adını vermeleri de bu amaçlarının sonucudur.⁵²

Hilmi Ziya Ülken tarafından hazırlanan Sosyoloji Sözlüğü’nde millet tanımı şöyledir: Kendi birliğinden haberi olan ve kendisine ait bir toprağı egemenlikle kontrol altında tutan siyasi toplum. Milletin çeşitli tanımlarının olmasını Ülken, milletin yapısının çok karmaşık ve unsurlarının yer yer değişen şartlara göre farklılıklar göstermesiyle açıklar. Ülken’e göre ırkçı, iktisatçı, coğrafyacı, dilci millet

⁴⁹ Nevzat Kösoğlu, **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Ziya Gökalp**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2005, s. 153

⁵⁰ Yusuf Akçura, **Türkçülüğün Tarihi**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998, s. 17.

⁵¹ Akçura, **a.g.e.**, 1998, s. 18.

⁵² Yusuf Akçura, **Türkçülük**, Toker Yayınları, İstanbul, 1990, s. 21.

tanımları tek yönlü, eksik ve yanlıştır. Milleti kültür ve gelenek birliği olarak tanımlamak daha doğrudur.⁵³

Türkiye’de milliyetçilik İslam ümmetçiliğinden çok milletli Osmanlıcılığa ve nihayet Türk milliyetçiliği ve vatanperverliği şeklinde bir gelişme göstermiştir. Bu hareket Osmanlı Devleti’nin çeşitli din ve milletlerden meydana gelen yapısı içinde kendini bulma akımı olarak doğmuş ve Türkçülük olarak şekillenmiştir. Balkan Savaşları Osmanlıcılık anlayışının dayandığı temelleri yıkmış, Türk milliyetçiliğinin hızla yükselmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla Türkiye’nin yakın dönem düşünce tarihinde modern manada millet fikrinin ortaya çıkması ve bu fikre dayalı olarak gelişen milliyetçilik, Türkçülük hareketiyle ortaya çıkmıştır. Böylece temelleri atılan Türkçülük, Rusya’dan Osmanlı Devleti’ne gelen aydınlar tarafından savunulan siyasi Türkçülükle birleşince, imparatorlukta Türkiye unsuruna ağırlık vermek haline gelmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de yeni Milli Devlet’in oluştuğu ve kalkındığı süreçte milliyetçilik anlayışlarının nasıl bir tarihi seyir içinde geliştiği, Osmanlı Devleti’nin çöküşünü etkileyen nedenler ve buna karşı ortaya atılan devleti kurtarmaya yönelik fikir hareketleri incelenecektir.

C.2. Kore Milliyetçiliği

Milliyetçiliğin şekil veya karakteri, milletin bulunduğu coğrafya ve ortamlarına göre farklı biçimde ortaya çıkar. Kore’de milliyetçilik, tarihte uzun zamandır merkeziyetçi devlet düzeninde aynı dil ve kültür, kan bağı, kolektif düşünceye sahip olan milleti olarak kendi karakterini taşımaktadır.

Kore tarihi boyunca aynı bölgede diğer ırklarla ilişki kurmadan kendi başlarına yaşamış Koreliler, Anthony Smith dediği ‘ethnie’⁵⁴ kavrama eskiden beri

---

⁵³ Hilmi Ziya Ülken, **Sosyoloji Sözlüğü**, İstanbul, MEB Yayınları, 1969, s. 205.

⁵⁴ Smith’e göre, milletin kim olduğu sorusunun yanıtı milletlerin etnik temellerinde aranmalıdır. Çünkü günümüz milletlerinden çoğu belirli bir etnik topluluğun devamıdır. Herhangi bir etnik topluluğun alt temel özelliği vardır: Kolektif bir isim, bir ortak soy miti, paylaşılan tarihsel anılar, ortak kültürün ayırdedici bir veya birkaç ögesi, belirli bir ‘anavatana’ duyulan bağ, topluluğun önemli bir bölümü için geçerli olan bir dayanışma duygusu. Smith, etnik topluluk yerine

sahip olmuştu. Koreliler, Batı'nın çağdaş devletler hukuku ve eşitlik düşüncesinden etkilenerek modernleşen bireyler olarak kendi kimliğine kavuşmaya başlamışlardı. Bu etkilenme diğer ülkelerin baskı ve istilasından dolayı hızlı şekilde Kore'ye yerleşmeye başlamıştı. Sonrasında Kore milleti, XX. Yüzyılın başında milli egemenliği sarsıldığı kritik bir durumda kendi Kral'a bağlı bir hanedanın 'halk'tan modern manasında 'millet' olarak kendilerini algılamaya başlamıştı.

Demek ki, milli buhran noktasında Kore milliyetçiliği, Batılı modern 'vatandaş' düşüncesinden etkilenerek o dönemki diğer Üçüncü Dünya Ülkeleri⁵⁵ gibi bir 'Direngen milliyetçilik' karakterini taşımaktadır.

Şimdiye kadar Koreli tarihçilerin yapmış olduğu Kore'deki milliyetçilik araştırmaları, genellikle milliyetçi hareketin ideoloji ve karakterinin incelenmesi ile oluşuyordu. Bugünlerdeki meyil ise, XX. Yüzyılın son zamanlarındaki milliyetçilik düşüncesinin Kore toplumuna verdiği zararlar vurgulanarak bu akımının dağıtılması gerektiği yönündedir.⁵⁶

Hazırladığım tezde, Kore milleti kavramı: Smith'in deyimi ile, ortak mitleri, tarihî anılar ve aynı toprağı paylaşan, kitlesel bir kamu kültürü ve ortak ekonomisi, tüm üyeleri için geçerli ve belirli bir ismi olan insan topluluğu⁵⁷ olarak nitelenmektedir. Fakat, bu yalnız milleti oluşturan 'hardware'(donanım) olurken, çağdaş toplumunda nitelenen 'milleti' olarak doğmak için 'eşit hak' ve egemenliğin varlığı algılanan bir sivil topluluğu 'software'(yazılım) olarak algılamamız lâzım.

Böylece Korelilerin, millet kavramı altında bir 'ethnie' olarak varlıklarını sürdürürken, Kore'de bağımsız bir milli kimlik ve ülke şuuru anlayışının ne zaman başladığını tetkik etmek, bu çalışmamın amacından biridir.

Fransızcadan ithal ettiği 'ethnie' terimini kullanır (Anthony D. Smith, **The Ethnic Origin of Nations**, Basil Blackwell Ltd, New York, 1986, S.275).

⁵⁵ Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın hemen hepsi eski sömürgeler olan, sonra ulusal bağımsızlıklarını kazanmış veya bu uğurda mücadele veren ülkelere verilen isimleri.

⁵⁶ Chan Sung Park, "Japon Yönetiminin Altında Kore Milliyetçiliğinin Oluşması ve Dallanması", **Kore Bağımsızlık Hareketi Araştırması, No:1**, Sunggyungwan Ü.yayıncılık, Seul, 2000, s. 119.

⁵⁷ Anthony D. Smith, **Milli Kimlik**, 3.bk, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.42.

Ayrıca, tezimde Korelilerin milliyetçilik düşüncesini oluşturan temel çerçevesi olarak belirleyeceğim unsurlar; etnik duygu (ethnic sentiment), yurtseverlik (patriotism), grup bilinç (group consciousness), ideolojik akım(ideological orientation) dır. Kore milliyetçiliği bu dört temel unsurun birleşiminden meydana gelmiştir. Bu dört unsuru şöyle izah edebiliriz.

- Etnik duygu (ethnic sentiment): Kore milletinin etnik, kültürel bağlarına ve milli geleneğe yönelik bir duygudaşlık ve bağlılığı vurgulamaktadır. Bu etnik ve kültürel bakımdan birimin siyaset milliyetçilik oluşmasının bir yerini tutmaktadır.
- Yurtseverlik (patriotism): Millet, devlete karşı duyulan birlik ve sadakat duygusudur.
- Grup bilinç (group consciousness): Milleti oluşturan bireylerin milli koordinasyon ve menfaate önem vermesi anlamına gelir. Bir milliyetçilik hareketi, bulunduğu topluluğun kolektif dayanışma gücüne göre diğerlerinden farklı şekilde yürütülür.
- İdeoloji akımı (ideological orientation): Bir milletin, milliyetçilik düşüncesini ve hareketini nasıl algıladığı (hedef mi araç mı)? O toplumdaki düşünce yapısını bize gösterir. Buna göre ideoloji akımının Kore milliyetçiliğine, Korelilerin milli egemenliğini kaybettikten sonra, bağımsızlık hareketine bir kaynak olarak katkı sağladığını görmekteyiz.

I. BÖLÜM

A. TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİ AKIMLARIN İLK SAFHALARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ

Bu bölümün ilk kısmında XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğunda gelişen Türkçülük, Turancılık hareketlerinin gelişim süreci ve Türk milliyetçiliğinin öncü fikir adamları ele alınmıştır.

Bu süreç Türkçülük ve Turancılık hareketlerine yön veren kişiler ve kurumlar olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır. Osmanlı Devleti'nde ve yurtdışında yaşayan Türkler arasında Turancılık ve Türkçülük hareketleri Batı'da gelişen milliyetçilik akımlarına ve özellikle de Panislavizm'e tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öncelikle Panislavizmi açıklamakta yarar görüyorum.

A.1. XX. Yüzyılın Başlarında Türkçülüğün Kurum Ve Kişiler Bazında Gelişmesi

A.1. 1. Pan-Slavizm

Hans Kohn, "Pan" hareketleri hakkında siyasal ve kültürel olarak akraba olan toplulukların ortak dil, ırk, gelenek ve toprak parçasında birbirleriyle dayanışmalarını sağlayacak süreç olarak tanımlanmaktadır.¹

Rusya Devleti'nin temelini oluşturan Slavlar Rusların ataları sayılmaktadırlar. İsveç'ten gelerek Slavları hakimiyeti altına alan Vareglere "Rusi (Rus)" denilmiştir. Rus ismi zamanla Slavlarla özdeşleşmiş, Slavları bir araya getirerek devlet kuran topluluğun adı olmuştur.²

Ruslar bölgedeki Slav halkı üzerindeki hâkimiyetlerini gittikçe güçlendirmiş, şehirler, ticaret merkezleri kurmuşlardı. Bunun sonucu Rus ismi siyasi nitelik

¹ Hans Kohn, "Pan Mouvements", Encyclopedie of The Social Sciences, c.XI, Paris, 1963, s. 544-545.

² Nimet A. Kurat, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Murat Kitapevi Yayınları, Ankara, 2002, s.3-16.

kazanmıştır. Ruslar Slavlarla iyice kaynaşmış ve artık bölgedeki Slavlara da Rus denmeye başlanmıştır.³

Pan-Slavizm kısaca, Rusya'nın özellikle çarlık döneminde uyguladığı, Slav ırkından olanların kendi hakimiyeti altında bir devlet halinde toplanma siyasetidir. Pan-Slavistler tabiri ilk kez 1826 yılında Slovak yazar J. Henkel tarafından kullanılmıştır.⁴ Bu yazar 1826 yılında, Latince olarak yazdığı, Slav diline ait eserinde "Verus Panslavismus" (Hakiki Panslavizm) tabirini ortaya atmıştır. Herkel'e göre Slavlar birbirleriyle kültürel alışverişte bulunarak ilmi ve edebi alanda birleşmeliydi. Bu birleşme siyasi alanda da kendisini göstermeli ve Slavlar tek çatı altında büyük bir devlet haline gelmeliydi. Böylece "Slav Birliği"nin oluşturulması fikri Katolik dinine mensup bir Slovak olan Herkel tarafından şekillendirilmişti.⁵

Pan-Slavist hareket batılı Slavlar arasında 1820 yılına doğru başlamıştır. Alman ilim adamları tarafından başlatılan Slav hareketi bir süre sonra Çek, Slovak, Hırvat, Leh ve Sloven ilim adamları tarafından devam ettirilmiştir. Slav hareketi özellikle Çekler arasında (Avusturya-Almanya egemenliğine tepki olarak) gelişmiştir.⁶

Bu hareket, XIX. yüzyılın ortalarına Balkanlarda hızla yayılmıştır. Hareket sloganları; "Türklerin zulmü altında inleyen Slav kardeşleri kurtarma"dır. Hareketin esas gayesi ise, Rusya hakimiyeti altında bütün Slavları birleştirmek ve İstanbul'u ele geçirmektir. Bu amaçla Pan-Slavistler, "Ayasofya'ya haç koymak" sloganını geliştirmişlerdir. Rus hükümeti bu hareketi desteklememiştir. Ancak zamanla Çar Alexander II döneminde Pan-Slavizm hareketi Rus siyasetine tesir etmeye başlamıştır. Pan-Slavistlerin siyasi alanda en güçlü ismi 1864 yılında İstanbul'da elçi olarak görev yapan Ignatiev'dir. Ignatiev, koyu bir Rus milliyetçisidir. Elçilik yaptığı İstanbul'u zamanla Pan-Slavizmin propaganda ve casusluk merkezi haline

---

³ Kurat, a.g.e., 2002, s.3-17.

⁴ Hans Kohn, **Panislavizm ve Rus Milliyetçiliği**, çeviri: Agah Oktay Güner, Türk Dünyası Araştırması Vakfı, Ankara, 1991, s. 5.

⁵ Kurat, a.g.e., 2002.s. 245.

⁶ Kohn, a.g.e., 1991, s.16.

getirmiştir. Ignatiyev, “Osmanlı İmparatorluğu’nun pek yakında yıkılması mukadderdir” diyerek, Rusya’nın mirasa konması için hazırlık yapmıştır.⁷

1866 yılında yaşanan Girit İsyanı sonrasında Ignatiyev’in çabalarıyla Hersek ve Bulgaristan isyanları başladı. Karadağlılar ve Sırlar, 2 Temmuz 1876’da Osmanlı İmparatorluğu’na savaş ilan ettiler. Lehistan hariç, Bütün Slav memleketlerinde Türk düşmanlığı yaşanıyordu. “Slavlara Yardım Cemiyeti” Türk idaresindeki Slavları kurtarmak için gönüllü yazmaya başlamıştı. Sonunda 1877 yılında Rusya Osmanlıya savaş ilan etti. Rus orduları hızla ilerledi. 1878 Ayestefanos ve ardından 1878 Berlin Kongresi ile Balkan Slavları bağımsızlıklarına kavuştu. Ancak Rusya, Boğazları ve İstanbul’u ele geçiremedi. Rus Pan-Slavistleri neticeden memnun değildi.

1905 Rus ihtilalinden sonra yapılan nüfus sayımı Rusya’da 107 farklı milletin yaşadığını ve Rusların ancak nüfusun % 43.3’ünü oluşturduğunu ortaya koydu. Bu yüzden yeni bir Slavizm olan “Neo-Slavizm” doğdu. Bu yeni hareket, Pan-Slavizm hareketinin yeni bir tarzda canlandırılmasından ibaretti. Önceleri kültür ve iktisat alanlarına ağırlık vermiş görüneler de kısa süre sonra siyasete başladılar. Neo-Slavizm, Çar Nicola II. Tarafından destek gördü ve Rus Hükümeti’nin dış politikasının esasını oluşturdu.

Pan-Slavist propaganda, Balkan savaşlarını başlattı (1912-1913). Rusya’dan Bulgar ordusuna gönüllüler gitti. Çekler, Avusturya Slavları gibi ilgili ülkelerden para yardımı yağıyordu. Pan-Slavistler tarafından “Türklerin Avrupa’dan Asya’ya kovulma zamanının geldiği” vurgulanıyordu. Artık “Ayasofya’ya haç koymak”, Rusların ve Pan-Slavistlerin siyasi parolası olmuştu.

Rusya’nın Pan-Slavist emellerinin peşinde koşması, I. Dünya Savaşı’nın çıkmasında etkili olmuştur. I. Dünya Savaşı’yla biten zaman diliminde Osmanlı topraklarının 10 milyon kilometrekareden, 770.000 kilometrekarelik Türkiye’ye düşüren Rus-Türk savaşlarının temelinde yine Pan-Slavizm yatmaktadır.⁸

---

⁷ Kohn , a.g.e., 1991, s. 5-10.

⁸ Kohn , a.g.e., 1991, s. 5-13.

A.1.2. Türkçülük

Osmanlı aydınları arasında tam olarak Türkçülüğün ilk belirtileri edebiyat alanında görüldü. Şinasi⁹ 1845 yılında yalnız Türkçe kelimeler kullanarak mısralar yazmayı denedi. Ziya Paşa, Türklerin asıl şiirini taşrada, canlı şekilde yaşayan halk edebiyatında aramak gerektiğini yazdı. Ahmet Vefik Paşa, Türkçenin zenginliklerini belirtti. Ali Suavi, bazı yayımlarında açıkça Türklükten bahsederek devletin kurucu unsuruna dikkat çekti. Bu tür çalışmalar Türklerinin dikkatlerini Orta Asya’da, Kafkasya’da ve İran’da yaşayan Türklere çevirmelerini sağladı. Aynı zamanda XVIII.yüzyıldan itibaren Rusya’nın Güney’e ve Doğu’ya doğru açılma hareketi hissedilmeye başlayınca bu bölgelerde yaşayan halk Anadolu’ya göç etmeye başladı.¹⁰

Türkçülük, Rus ve Osmanlı İmparatorlukları gibi çok uluslu imparatorlukların sınırları içerisinde yaşayan Türkler arasında bir tür birlik oluşturma düşüncesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareketin amacı, Türk oldukları tümünden kanıtlanmış ya da Türk oldukları ileri sürülen halkların, önce Osmanlı İmparatorluğu’nun, ardından da Türkiye Cumhuriyeti’nin sınırları içinde ve dışında yaşayan tüm Türkler arasında bir tür kültürel ya da aynı coğrafıya, ya da hem kültürel hem fiziksel birliği sağlamaktır.¹¹

Türkçülük tarihinin kayda geçen en önemli çalışmadan biri Yusuf Akçura’nın, 1904’te yayımlanan “Üç Tarz-ı Siyaset” idir. Akçura’nın ilkin Kahire ve sonra 1912’de İstanbul’da çıkan bu makalesi ile Türkçülüğün kültürel bir akımdan siyasal bir akıma dönüşmesi süreci, düzenli şekilde ilk defa açıklanmış oluyordu. Çünkü henüz o zamana kadar Türk milliyetçiliği veya Türkçülük Osmanlı Türkleri arasında siyasal bir boyut kazanmamıştı. Bu nedenle bu makale, ‘Türkçülüğün bir platform’ u olarak da sayılır.¹²

⁹ İbrahim Şinasi Efendi (1826-1871). Türkçe noktalama işaretlerini ilk kez kullanan ilk Türk gazetecidir.

¹⁰ David Kushner, **Türk Milliyetçiliği (1876-1908)**, Çevirenler: Şevket Serdar Türet, Rekin Ertem, Fahri erdem, İstanbul, 1979 s.14-16.

¹¹ Jacob M. Landau, **Pantürkizm**, Çev: Mesut Akın, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1999, s.9.

¹² Hostler, Türkçü çevrelerde, “1848 Komünist manifestosu, Marksistler için ne anlam ifade

Ayrıca Charles W. Hostler, Osmanlı Türkiye'si içinde Türkçülük vizyonunu getirmekte en mühim rolü oynayan kişinin Leon Kaun olduğunu anlatıyor. Leon Kaun, 1896 yılında çıkan “Asia Tarihini Tanıtmak” (Introduction a l’Histoire de l’Asie) adlı kitabında Türk ve Moğol kavimlerinin Çin ve Fars medeniyetlerini bağlandıklarını izah etti. Ayrıca Kaun, Moğolların asil ırk olduğunu anlatırken, Türk kavminin Moğollarla aynı ırk olduğunu söylemiştir. Fakat Arapların, İslam dini aracılığıyla Türklerin geleneğini yok ederek zayıf kalmalarına yol açtığını, bu nedenle bir dünya imparatorluğu kurma hayalinin gerçekleşemediğini vurgulamıştır.¹³

Kaun’un bu görüşleri, Türk bilginleri arasında çok büyük yankı yaratmış ve özellikle Ziya Gökalp’i etkilemişti. Gökalp, bu kitap hakkında ‘Türkçülüğü desteklemek için yazıldığından’ bahsetmişti. Ayrıca bu kitap hemen Türkçeye çevrilip satılmaya başlandı. Neticesinde bu kitap Türkiye içinde Türkçülüğün oluşmasına ana direk olarak rol oynamıştı.¹⁴

A.1.3. Yurt Dışında “Dış Türkler” ve Türkçülük

Türk kelimesinin manası hakkındaki görüşler Türkiye ile Türkiye dışındaki ülkelerde değişik mülahazalar mevcuttur. Türkiye’deki bilimsel görüşe göre, “Türk” veya eski söylenişleriyle “Türük” kelimesi dar ve geniş manalara sahiptir. Bu kelimeyi dar manasıyla aldığımızda Türk, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan, TC vatandaşı olan topluluklar için kullanılır ve genelde bu topluluk devletin resmi dili olan Türkçeyi kullanmaktadır.¹⁵ Türk kelimesi daha geniş manada kullanıldığında ise dünyadaki bütün Türk soylarını kapsamaktadır. Yani Türk soyundan gelen kişiler, ister Çin’de isterse Amerika’da yaşasın Türkiye’de Türk diye adlandırılmaktadırlar.

---

ediyorsa, Üç Tarz-ı Siyaset’te Türkçüler için aynı anlamı ifade etmiştir.” Demektedir (Eun Kyung Jeong, **Pan Türkizm’in Tarihsel bir İncelemesi**, Yüksek Lisans tezi, Kyunsang National Üni. 2001, s. 21).

¹³ Charles Warren Hostler, **The Turks of Central Asia**, Praeger Publisher, London, 1993, s. 111.

¹⁴ Hostler, **a.g.e.**, s. 112.

¹⁵ Kültür tarihi açısından Türkçe konuşan bütün halklar Türk sayılmaktadır. Tarih sahnesinde Türkçe ya da Türkçeye benzeyen dilleri konuşan çok sayıda topluluk yer almaktadır; Oğuzlar, Moğollar, Başkırlar, Tatarlar, Kırgızlar, Özbekler, Uygurlar, gibi. 1989 yılında “Türklerin Tarihi” ni yazan Fransız Roux: “Türklerle ilgili olarak kabul edilebilecek tek tanımlama ölçütü Türk dilidir. Türk, Türk dilini konuşandır. Başka tanımlar, geçersiz ve yetersizdir” demiştir.

Türk kelimesinin bu şekilde kullanışı soy birliğini belirtmeye yaramaktadır. Bu şekliyle Türk kelimesi, hem milliyeti hem de ırkiyeti yani soy mensubiyetini belirtmektedir.¹⁶

Türkçe konuşan boylar, Mançurya'dan Balkanlara ve hatta şimdilerde Atlas Okyanusu'na kadar yayılmış olsalar da, Türklerin anayurdu olarak kabul edilebilecek topraklar, Doğu'da Altay Dağları ile Batı'da Hazar Denizi veya Aral Gölü ile Güney'de Pamir Yaylası arasında kalan üçgenle sınırlı görülür. Bu üçgen içindeki yerleşme adları bölgenin Türkçe karakterini yansıtır: Karakol, Aksu, Karaağaç, Arpa Vadisi, Kayrakum; Altın, Uluğ, Karatepe'ler, Başkale vb.¹⁷

Türkiye'nin dışında yaşayan Türkler, buldukları coğrafi bölge, yaşadıkları siyasi sistem, bazılarının Türkiye ile asırlardan beri olan kopuklukları ve bu şartlar içinde geliştirdikleri yazılı edebiyat ve hatta zamanın akışı içinde gelişen adet, örf ve gelenekler nedeniyle kendilerine has özellikler gösterirler. İşte bu çeşitli faktörler, genelde Türkiye dışındakilerin kendilerini “Türk” diye adlandırmayarak, kendi boylarının adını millet adı olarak almalarına sebep olmuştur. Onlar “Türk” adını Türkiye'de yaşayan Türklere has olarak kabul etmişler veya etmek zorunda bırakılmışlardır.¹⁸

“Dış Türkler” Türkiye'deki Türkçülerin, dış kökenli Türk halkları için kullandığı bir terimdir. Dünyadaki Türk topluluklarının takriben 2/3'si Türkiye Cumhuriyeti dışında yaşamaktadır. Yani bir başka ifadeyle, Türkiye'ye komşu olan veya olmayan ülkelerde bulunan Türk soyundan toplulukların toplam nüfusu neredeyse, Türkiye'nin iki misli kadardır. Dünyada, Türkiye'den sonra en fazla demografik, ekonomik ve belki de politik potansiyele sahip olan Türk toplulukları Orta Asya'da yaşamaktadırlar. Bunu İran, Çin Halk Cumhuriyeti, Balkan ülkeleri,

---

¹⁶ Nadir Devlet, **Türkiye ve Dış Türkler**, Türk Yurdu, Mayıs 1991, s. 26.

¹⁷ Bozkurt Güvenç, **Türk Kimliği (Türk tarihinin Kaynakları)**, Remzi Kitapevi, 4. Basım. İstanbul, 1996, s. 88.

¹⁸ Devlet, **a.g.e.**, 1991, s. 27.

Arap ülkeleri ve Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk toplulukları takip etmektedir.

19

Yukarıda söz ettiğim Pan-Slavizm hareketi, Slav milliyetçiliğini oluşmasını sağlarken, karşı tepkileri de alıyordu. Bunun yanında Pan-Germenizm ile Pan-Slavizm çekişmesi, Rusya Türklerinin Batı'yla işbirliği kurma imkanlarını da doğuruyordu. XX. yüzyılın ilk çeyreğinde büyük reform hareketlerine girişen Türk-Tatar toplumu; İslamiyet'i, güçlü bir din haline getirmeye ve modern bilimlerin Tatarlar arasında yayılması için eğitim alanında reformlar yapmaya başladı. Ruslaştırma politikalarına direnebilmek için de burjuvazinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara hız verildi. Bu reformların, Tatarların dışında kalan Rusya'daki diğer Türk toplulukları da kapsamı için "dil ve din birliği" ön plana çıkarıldı. Bu amaçla Pan-Türkizm ve İslami modernizasyon, Tatar burjuvazisinin gücüyle Rusya Türkleri arasında etkin kılınmaya çalışıldı.²⁰

Tacikler arasında da Türki unsur bulunmakla birlikte bu dönemde en önde gelen Türki grupların hemen hemen hepsi Müslüman'dı.²¹ Bu dönemde Türk ve diğer birkaç grupta Rus yönetimi arasındaki ilişkilerde iki ana eğilim giderek yaygınlaşıyordu. Bunlar; Hıristiyanlaştırma ve Ruslaştırmaydı. Türk kökenli halklar, Hıristiyanlaştırma ve Ruslaştırmaya karşı, kendi inanç ve ulusal kökenleriyle yani İslam ve Türkçülük çerçevesinde güçlü bir tepki gösterdiler. Aynı ayrı ya da birlikte

---

¹⁹ Geniş olarak aldığımızda Orta Asya bölgesi aşağıdaki coğrafi bölgelerden ibarettir:

- a- Balkanlar
- b- Türkiye
- c- İran
- d- Kafkasya
- e- İdil-Ural
- f- Sovyet Orta Asyası (Batı Türkistan)

g- Çin Halk Cumhuriyeti'nin Şincang (Doğu Türkistan) bölgesidir. Devlet, **a.g.e.**, s. 28.

²⁰ Georgeon François, **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri** Yusuf Akçura (1876-1935) Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s.17.

²¹ Bu dönem Rusya'daki Türk unsuru taşıyan topluluk nüfus yoğunluklarına göre Özbekler, Kazaklar, Tatarlar, Azeriler, Türkmenler, Kırgızlar, Çuvaşlar, Başkurtlar, Yakutlar, Karakalpaklar, Uygurlar, Kumuklar, Gagauzlar, Tuvalar, Karaçaylar, Mezhetler, Hakaslar, Balkarlar, Altaylar, Kırım Tatarları, Nogaylar, Şorlar, Karaimler, Kundurlar, Kafkasya Türkmenleri ve Dolganlardır (Nadir, **a.g.e.**, s. 27).

İslam ve Türkçülük etmenleri onları birleştiren bir rol oynadı. Bu birleşme büyük ölçüde Pan-Slavizm ve Ruslaştırma gibi baskılara bir tepki olarak gelişmişti.²²

Buna paralel olarak gelişen Türkçülük kavramı, orijinal olmakla birlikte, bir çok taktikleri ve hatta terimlerini büyük ölçüde Pan-Slavizmden almıştır. Bu durum, Türkçülükte, Tatarların başı çekmesini açıklayıcı niteliktedir. Tatarlar, Rus yönetimi altında en uzun süre kalan halk olduğu için, Pan-Slavizm baskısıyla en çok karşı karşıya kalan grupta yine onlar olmuştur. Özellikle Kırım Tatarlarının Osmanlı topraklarına yakın bir yerde yaşıyor olmaları da onların Osmanlı etkisinde kalmaları için ortam sağlamıştır. Bu ortamda yaşayan ve Türkçülüğün gelişmesinde önemli roller oynayan isimlerin başında, İsmail Gaspıralı (Gaspinski), Hüzeyin Zade Ali ve Yusuf Akçura gelmektedir.²³

A.1.4. Türkiye’de Türkçülük

Bu sıralarda birçok Osmanlı aydını arasında egemen hale gelen kimlik sorgulayışlarının bir görünümü olarak, ya da en azından ona dayanarak hem düzyazıda hem de şiirde milliyetçilik üzerine bir yazı türü gelişmeye başladı. Bu yüzyılın son dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğu’nun içinde Türkoloji²⁴ çalışmalarına ilgi büyüktü. Osmanlı’da yeni akademisyenler, geçmişlerini, dillerinin zenginliği ve edebiyatlarının güzelliğini yeniden keşfettiler. Yorumlar ve varılan sonuçlar açıkça değişik olmakla birlikte birçok tarihçi ve dilbilimci diğer akraba kökenliler de dahil olmak üzere araştırmalarında yüzyıllar ve hatta binlerce yıllık geçmişlerini ortaya çıkarmaya yöneldiler.²⁵

Batı’da ise (Fransa, Avusturya-Macaristan, İngiltere, Almanya, Rusya başta olmak üzere, Belçika, Danimarka, Hollanda, İsveç, Polonya) Hindistan’a ulaşma ve Asya’yı paylaşma planları gereği, Türk dünyasına ve Türklüğe büyük ilgi göstermiş

²² Landau , **a.g.e.**, 1999, s. 17-18.

²³ Serge A. Zenkovsky, **Rusya’da Pan-Türkizm ve Müslümanlık**, Çeviren: İzzet Kantemir, Üçdal neşriyat, İstanbul, 1983, s.91.

²⁴ Türklük ilmi olarak tarif edilen Türkoloji; Türkleri konu almaktadır. Polonya’dan Çin’e, Akdeniz’den Kuzey Buz Denizi’ne kadar uzanan; İslam, Hıristiyan, Karayim ve Putperestlik gibi çeşitli dinlere sahip olan Türk Tatar kavimlerinin ve milletlerinin tarih, etnografya, dil ve ırklarını konu edinmektedir. Gniş bilgi için Türk Ansiklopedisi, Türkoloji maddesine Bkz.

²⁵ Landau, **a.g.e.**, 1999, s. 47-49.

ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan Türkoloji çalışmaları Rusya Türkleri arasında siyasi ve kültürel açıdan büyük yankı bulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Türkçülük siyasi olarak Rusya Türklerinden sonra ortaya çıkmıştır. Osmanlı'da devlet nezdinde Türkçülük, devletin kendine yeni bir koz ve etkinlik alanı kurabilmesi açısından benimsenmiştir.²⁶

1908'lere gelinceye kadar, Türklük ve Türkçülük fikrinin , Osmanlı Türkleri arasındaki gelişimine bakacak olursak, ilk dönemlerde; Süleyman Paşa, Necip Asım, Veled Çelebi, Ahmet Vefik, Bursalı Tahir gibi isimleri görmekteyiz. Bu ilk Türkçü sayabileceğimiz Osmanlılar, inceleme ve araştırmalarını Batılı Türkologların eserlerinden ya aynen aktararak, ya da onlara dayanarak yapmışlardır.²⁷

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ardından Rusya'dan gelen bu mültecilere ve Türklüğün birleştirilmesi fikri bazı çevrelerde ilgi uyandırmaya başladı ve zamanla Türkçülük siyasal açıdan ideolojik bir akım haline gelmeye başladı. Başlangıçta Türkçülükçü olmayanlar da bu düşünceyi zamanla benimsemeye başladılar. Yusuf Akçura ve Hüseyinzade Ali tarafından dile getirilen Türkçülük, ittihatçı önderlerinden gazeteci ve fikir adamı Ziya Gökalp tarafından benimsendi.

Türkçülük üzerine sadece akademik çalışmalar, dergiler ve kitaplarda aydınların görüşlerini yansıtan metinler değil, aynı zamanda farklı şekillerde ifade edilen çok geniş bir edebiyat bulunuyor. Ömer Seyfettin'in²⁸ çalışmalarında Birinci Dünya Savaşı öncesi Türkiye'sinde birçok kişi tarafından benimsenen çok yönlü yaklaşımın basit örnekleri görülür.²⁹

Ömer Seyfettin Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce kaleme aldığı "Milli Tecrübelerden Çıkartılmış Ameli Siyaset" adlı çalışmasında Osmanlı İmparatorluğu'nda en az 30 milyon kişinin yaşadığını ve bunun 16 milyonunu

---

²⁶ Sezer Baykan, **Türk Sosyolojisinin Ana Başlıkları**, İÜEF, Basımevi, İstanbul, 1985, s. 169.

²⁷ Fevzi Namıkoğlu, **Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma**, Atatürk Araştırma Merkezi, Akara, 1987, s. 28.

²⁸ Türk milliyetçiliği alanına kendini adanmış olan Ömer Seyfettin, (1894-1920) Kafkas kökenli olup, Balıkesir'de doğmuştur. Askerliği boyunca, Pan-Türkçü çevreler içinde etkili olmuş, sonraları ise edebiyata yönelmiştir. "Genç Kalemler", "Halka Doğru", "Türk Yurdu" ve "Zeka" dergileri için şiirler ve makaleler ile "Yeni Mecmua" "Büyük Mecmua" ve diğerleri için öyküler yazmıştır

²⁹ Murat Belge, **Bir Ömer Seyfettin Hikayesi**, Radikal Gazetesi, 27 Mart 2007

Türkler; 9 milyonunu Araplar; 1.5 milyonunu Rum ; 1.5 milyonunu Ermeni ve 500 binden azını da Yahudilerin oluşturduğunu belirtiyordu. Yunanlılarda olduğu gibi Türklerin de başka bir ulusal devleti yoktu. Ona göre Türkler, kendi milliyetlerini inkar ederek “Osmanlı” adını takınmışlardı. Halbuki dünyada “Osmanlı” namı altında bir millet yoktu. “Osmanlılık” Türk olan Osmanoğullarının kurduğu devlete verilen bir isimdi. Seyfettin, aralarında temele ilişkin bir çatışmanın olmadığı aynı inançtan iki grup olan Türkler ve Arapların birlikte ilerlemelerini istiyordu.³⁰

1911'de Selânik'te “Genç Kalemler” dergisi etrafında toplanan Yeni Lisanslılar ilk defa “Millî Edebiyat” kavramını da ortaya atmışlardır. Bu cemiyet, daha sonra İstanbul'a taşındı. Bütün Türk soylu halkların ideolojik ve ırk birliğini tanımaya yönelik olarak çok tanınan Rusya Türk soylu milliyetçilerden üçü İttihat ve Terakki'nin merkezi komitesine seçildi. Bunlar İsmail Bey Gasprinsky (Kırım), Hüseyin Zade Ali Bey (Azerbaycanlı) ve Yusuf Akçura (Tatar) idi. (ben akçura ile İsmail seçildiğini bilmiyorum. Hanioglu veya faroz ahmede bakkalım) Aynı zamanda bir diğer Azerbaycanlı olan Ahmet Bey Agaef,³¹ İstanbul'da bütün eğitim müesseselerinin genel müfettişiydi. Bu örgütlenmenin ardından, Birinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce İstanbul, Türkçülüğün ve Rusya'dan irtica eden Türklerin kuvvetlerinin sağlamaştırılmasını düzenleyen bir merkez olmuştu.³²

A.1.5. Turancılık

Yukarıda açıklanan Türkçülük ile Turancılık, çoğu zaman karıştırılsa da Landau'ye göre iki hareket arasında önemli bir fark vardır. Turancılığın ana amacı;

³⁰ Ömer Seyfettin, **Türklük Ülküsü**, Hamle Basım-Yayım, İstanbul, 1997, s.45.

³¹ 1869 yılında Azerbaycan'ın Şusa şehrinde doğan Ahmet Agaef, (Ağaoğlu Ahmet Bey) Türkçülüğü ve liberal düşünceyi savunan siyaset adamı ve yazardır. Çarlığın baskısına karşın Rusya Müslümanlarının birliği ve kültürel gelişmesi doğrultusunda mücadele verdi ve Difai adlı bir gizli cemiyet kurdu. Baskılar artınca ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etti Meşrutiyet'te (1908) İstanbul'a geldi. Ülkenin dağılmakta olduğu bir dönemde Türklerin, varlıklarını sürdürebilmek için millî şuur kazanmalarının zorunlu olduğu görüşünü savundu; Türkçülük akımını benimsedi. Kısa süre maarif müfettişliği yaptıktan sonra, Jeune Turc dergisinin kurucuları arasına girdi ve Türk Ocağı'nda yöneticilik yaptı. Türk Yurdu dergisinde Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul gibi Türkçü aydınlarla birlikte yazdı. 1913'te Darülfünun'a atandı. Burada Tercüman-ı Hakikat gazetesinin başyazarı olarak yazı yaşamını sürdürdü. 1914'de İttihat ve Terakki'nin Afyonkarahisar milletvekili olarak meclise girdi.

³² Zenkovsky. **a.g.e.**, 1983, s. 93.

düşsel bir topraktan olan tüm halkların nihai birliği ve huzuru olarak ifade edilir. Hokand Hanlığı'yla ilgili 1832 tarihli bir belgede Turan farklı zamanlarda bu hanlığı yönetenlere göre Türkistan, Tataristan, Özbekistan ve Moğolistan gibi çeşitli şekillerde belirlenebiliyor. Bu belgede sınırlar Doğu'da, Çin, Tibet ve Hindistan, Güneyde İran, Batı'da Deşti Kıpçak Çölü ve Hazar Gölü, Kuzey'de ise yine Kıpçak Çölü ile gösteriliyor. Sonuç itibariyle Turancılık, Macarlar, Finliler ve Estonyalıları da kapsayan Türkçülükten çok daha geniş bir kavramdır.³³

Zenkovsky'e göre ise "Turan" kelimesi, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında Orta Asya'nın Türk-Moğol ülkesini göstermek üzere hatalı olarak kullanılmıştır. Yanlışlık daha ziyade "Türk" ve "Turan" kelimeleri arasındaki fenotik benzerliğe bağlı idi. İran destanı geleneğinde ve Firdevsi'nin destanı şiiri Şahname'de "Turan" kelimesi Türk-Moğol halklarının eski yeri manasına kullanılmamış, fakat daha ziyade M.S. VI. yüzyıla kadar bütün Orta Asya'yı işgal eden Kuzey İran halkı olarak orijinal manasında kullanılmıştır. Netice olarak bütün Türkçü termonoloji ve bir "eski muzaffer Turan Memleketi"ni bir milli sembol olarak temsil etmek için bütün tecrübeler metruk bir coğrafi deyim kullanılmasıdır.³⁴

Türkiye'de XX.yüzyılın egemen ideolojilerinde olan Türkçülük ve Turancılık gerçekte Türkiye dışından ülkeye taşınan ideolojilerdir. Türkçülük Tatar ve Kırım Türklerince geliştirilmiş Turancılık ise Macarlar tarafından, Türkleri de içeren, ama Macar ulusunun önderi olacağı bir dünya düzeni olarak tasarlanıp tanıtılmıştır.³⁵

Orta Asya kökenli bir ulus olan Macarlar da Orta Asya'daki akraba uluslara yönelik ilgi 1890'larda büyük bir hızla gelişti. 1910 yılında aristokrat kökenli aşırı sağcı siyasetçi ve tarihçi Kont Pal Teleki³⁶ önderliğinde Budapeşte'de Turan Cemiyeti (Turani Tarsasag) kuruldu. Birçok ünlü toplumsal şahsiyeti, bilim

---

³³ Landau , **a.g.e.**, s. 10.

³⁴ Zenkovsky , **a.g.e.**, 1983, s. 93-96.

³⁵ Tarık Demirkan, **Macar Turancıları**, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul, 2000, s. 4.

³⁶ Macaristan'ın tanınmış ailelerinden Teleki'lerden Pal Teleki, 1879 yılında doğmuştur. Macar Bilimler Akademisi üyesi bir bilim adamıdır. Turancılık üzerine, Turan ülkeleri ile ilgili bilimsel, öncelikle de coğrafi araştırmaları nedeniyle dünya coğrafya literatüründe tanınmıştır.

adamlarını ve ulusçu şairleri kapsayan cemiyetin amacı "Avrupa'dan Asya'ya, Deveny'den Tokyo'ya kadar Turan'ı aramak," "kardeş uluslar arasında, Macarların yönetiminde birliği sağlamak ve Turancı birlik bilincini yaygınlaştırmak" idi. "Turancılığın, yani Macar olmanın birinci ödevi (...) Turan ülküsünü öğrenmek ve bunu yaymak" idi. Öncelikle bir bilim ve araştırma cemiyeti olarak kurulan "Turan Cemiyeti" nin yayınladığı broşürde cemiyetin amacı şöyle anlatılıyordu:

*"Asya ve bizle akraba Avrupa halklarının bilim sanat ve ekonomilerini incelemek, onları yurt içinde ve yurt dışında tanıtmak, geliştirmeye yardımcı olmaktır. Yine bu kardeş halkların çıkarlarını Macaristan'la bütünleştirmeye çalışmak da amaçlarımız arasındadır."*³⁷

Turancılık, 1913'ten 1970 yılına kadar düzenli bir şekilde "Turan" adında bir derginin çıkarıldığı Macaristan'da Slav tehdidine yanıt olarak popüler bir dalga yarattı. Bu hareket aynı zamanda da birçok kesim tarafından da benimsendi. Bu kişiler Turan terimini Türk anayurdunu tanımlamak için geniş anlamda kendi yazılarında kullanmaya başladılar.³⁸

Macarların Türkoloji çalışmalarına verdikleri önem; Macar milliyetçiliğini tarihsel açıdan Pan-Turancılığa doğru genişleten çabaların bilimsel temelleri olarak da ifade edilmesinden kaynaklanmaktadır. Türkoloji alanında önemli rol oynayan Macarca süreli yayınları arasında "Turan" adıyla yayınlanan dergi de Turancılık mefkuresine Macarların verdiği ehemmiyeti göstermesi açısından önemlidir.³⁹

Macaristan'da gelişen Turancılık ile Türkiye'de gelişen hareket arasındaki belirgin fark ise şudur; İster kültürel ister siyasal bir birlik olarak kurgulansın, Osmanlı ülkesinde Türkçülük ya da Turancılık "Türk" olmayan halkları kapsayacak biçimde geliştirilmemiştir.

Osmanlı ülkesinde gelişen Türkçülük hareket Macarlar ve diğer Turan kökenli halklarla Türklerin köken birliğini ya da dil akrabalığını kabul etmekle

³⁷ Demirkan , a.g.e., 2000, s.27-28.

³⁸ Landau , a.g.e., s. 10.

³⁹ Suavi Aydın, **Modernleşme ve Milliyetçilik**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993, s.89.

beraber, kültürel ya da siyasi birlikten söz ettiklerinde bununla yalnızca Türklerin birliği kastedilmiştir. Nitekim, Ziya Gökalp'in 1911 yılında yazdığı ünlü

*“Vatan ne Türkiye’dir Türkler’e, ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir; Turan”*⁴⁰

Macarlar ve diğerlerini akraba kavim saymakta Türkçüler için bir sıkıntı yoktur. Ancak iş, etnik ve/veya dilsel akrabalık ilişkisi üzerine inşa edilecek siyasi bir harekete gelindiğinde Osmanlı Türkçüleri diğerlerini dışarıda bırakmaktadırlar. Turan imgesi üzerinden geliştirilecek her türlü kültürel ya da siyasi etkinliğin öznesi ve nesnesi yalnızca Türk halklarıdır. Bu durumda Önen’e göre Osmanlı ülkesindeki Turancılık anlayışı, Türkçülükle eş anlamlıdır. Tartışma hangi halkların Türk ve dolayısıyla Turan düşüncesi içerisinde sayılması gerektiği noktasında belirlemiştir.⁴¹

Ömer Seyfettin Türklerin üç tür vatanını, milli vatan, dini vatan ve fiili vatan olarak belirledikten sonra milli vatanın sınırlarını çizer: “Türkçe konuşan bütün Müslümanların oturduğu yerlerdir. Bunlara Turan denir. Hangi devlet idaresine girerse girsin, Turan Türklerindir.” Anadolu Turan’ın bir parçasıdır. İstanbul ise dünyada bir tanecik olan Türk hakanlığının merkezidir⁴²

Bir başka tartışma konusu Tatarlardır. Ziya Gökalp’e göre Tatarlar Türk olmadıkları gibi Moğol da değildirler. Ömer Seyfettin de benzer bir görüşü savunmaktadır. Ancak Yusuf Akçura, 1912’deki bir konferansta yaptığı konuşmada, bu düşüncüyü eleştirmiş ve “... Türk ve Tatar bugünkü zamanda tamamen bir millettir” demiştir.⁴³

Bernard Lewis, Turan sınırlarını İslamiyet’in belirlemesi durumunu “... Türkçüler, savundukları daha büyük Türk ailesinin, İslam dininde olanlarla sınırlı olduğunu açıkladılar ve gerisini bunun dışında bıraktılar” sözleriyle değerlendirmiştir.⁴⁴

⁴⁰ Nizam Önen, **İki Turan, Macaristan ve Türkiye’de Turancılık**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 112-113.

⁴¹ Önen, **a.g.e.**, s. 114.

⁴² Ömer Seyfettin, **Türklük Ülküsü**, Hamle Basım-Yayım, İstanbul, 1997, s.45.

⁴³ Önen, **a.g.e.**, s. 115.

⁴⁴ Bernard Lewis, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1996, s.349

A.2. XX. YÜZYILIN BAŞLARINDA TÜRKÇÜLÜĞÜN KİŞİLER VE KURUMLAR BAZINDA GELİŞMESİ

A.2.1. İsmail Gaspıralı (Gasprinski) Bey'in Yetiştığı Siyasi Ortam

Kırım Tatarı eğitimci, yayıncı ve politikacı olan İsmail Gaspıralı, Türk dünyasının büyük düşünce adamlarından ve reformistlerinden biridir.⁴⁵ Gaspıralı 1874'de İstanbul'a gelip Ceride-i Askeriye'de tercüman olarak çalıştı. Sonra Kırım'a döndü. Burada köylülerin, beylerin, mirzaların ve ulemanın hayatını yakından tanıdı 1878'de Bahçesaray belediye reisi seçilerek dört yıl bu görevi yürüttü. 1879'da gazete çıkarmak istedi ise de çar buna izin vermedi. Genç Molla imzası ile Tavrida gazetesinde Rusça makaleler yazdı. Bu yazılarını daha sonra "Rusya Müslümanlığı" adıyla yaymadı. Temel düşüncesi "Türk toplulukları okullar ve medreselerinde çağdaş ilim ve sanatları kendi dilinde okutmalıdır" oldu.⁴⁶

A.2.2. İsmail Gaspıralı ve Türkçülük

Gaspıralı, hayatının sonuna kadar İslam'ın Garp medeniyeti ve siyaseti önünde düştüğü durumu düşünmüş ve buna İslamların, kendi güçleriyle nasıl çare bulabilecekleri sorusunun cevabını aramıştır.⁴⁷ Bu arayış içindeyken Gaspıralı, Türkiye'de meydana gelen iki olaydan çok etkilenmiştir. Bunlardan biri Namık Kemal, Şinasi Efendi ve Ziya Paşa önderliğindeki Genç Osmanlılar hareketidir. Diğeri ise Cemalettin Afgani'nin önderliğini yaptığı İslam Federalizm denen bir yaklaşımı takip etti. 1881'den sonra Afgani'nin tavsiyelerini takip ederek Rusya'daki Müslümanların birleşmesi için propagandaya başladı.⁴⁸

Kırım'ın idare merkezi Ak Mescid şehrinde çıkan "Tavrida" gazetesinde yayınlanan makalelerin tamamına "Rusya Müslümanlığı" ünvanını vermiştir. 1881

---

⁴⁵ İsmail Gaspıralı: 1841 yılında doğan Gaspıralı'nın çocukluğu Kırım Harbi (1853- 1856) sırasında geçmiştir. Soyadı, Kırım'daki Gaspra şehriden gelmektedir. Çocukluğu, Kırım Türk kültürünün beşiği olan Bahçesaray'da geçmiş ve bu şehir, onun ruhunda, sokakları, camileri, evleri ve özellikle Hansarayı ile büyük izler bırakmıştır (Beşir Ayvazoğlu, "Gaspıralı İsmail Bey, Dilde fikirde, işte birlik", Biyografi, Türk Yurdu Dergisi, Ankara, Ağustos, 1987. s.12-14).

⁴⁶ Ayvazoğlu, a.g.e., s.12.

⁴⁷ Ayvazoğlu, a.g.e., s.15.

⁴⁸ Zenkovsky, a.g.e., s. 27.

senesi yayınlanan bu makalelerin konusunu yalnız Kırım'da yaşayan Müslümanlar değil, bütün Rusya'da oturan Müslümanlar teşkil eder. Aynı senede, Ak Mescid'de taşbasmayla basılan "İlk Çocuk" gazetesinde, gerek lisan, gerek konu itibarıyla yalnız Rusya'da oturan Müslümanları değil, biraz kapalı bir surette, bütün dünyada Türkçe konuşan Müslümanları, yani bütün Türkleri göz önünde bulundurur. Akçura', Gaspıralı'nın mensup olduğu milleti, yalnız Kırımlılar olarak almayıp, Türk-Tatar adıyla anılan kavimlerin bütününe kendine millet saymasından dolayı onu "Bütün Türkçü" olarak adlandırmıştır. Gaspıralı, İlk Çocuk Gazetesi'nde, Türk-Tatarların "lisanda birliği meselesi" ni ortaya atar ve fiilen her tarafta anlaşılabilir bir "Türk dili" ile yazar. Böylece lisan ve edebiyat sahasında fiilen Akçura'nın deyiimiyle "Bütün Türkçülük"e başlamış olur.⁴⁹

İsmail Bey'in düşünce ve iş hayatında ölünceye kadar geçerli kalacak iki önemli mesele vardı: Türk-Tatarların geride kalışına sebep ne? Türk- Tatar milletini mahvolmaktan kurtarmak için ne yapmalı? Gaspıralı'nın düşünce tarihi, bu büyük meseleye muhtelif zamanlarda bulup verdiği cevapların tarihidir.⁵⁰

Nihayet 1883 yılının 10 Nisan günü Bahçesaray'da Tercüman gazetesini çıkardı. Gazete bütün Türk dünyasına yayıldı ve büyük heyecan uyandırdı. Bu gazete 25 yıl Rusya'daki Türklerin düşüncelerine şekil vermede etkili olmuştur.⁵¹ Tercüman sayesinde İsmail Bey, Rusya Müslümanlarının tümüne ulaştığı gibi Türkiye'ye, Çin yönetimi altındaki Doğu Türkistan'a İran'a ulaşmayı da başarmıştır. Gazeteyi çıkarmaya başladığı tarihten itibaren eğitim ve yayıncılık faaliyetlerini her şeyin üstünde tutmuştur.⁵²

Gaspıralı Türk lehçelerinin, yabancı diller yerine birbirlerinden kelimeler olarak zenginleşmesini ve İstanbul Türkçesinin esas alınarak ortak bir yazı diline kavuşulmasını sürekli savundu. Gaspıralı, sadece dilde değil, Türk kültürünün

---

⁴⁹ Yusuf Akçura, **Yeni Türk Devleti'nin Öncüleri**, (1928 Yılı Yazıları), T.C Kültür Bakanlığı Cumhuriyet Kitapları, Ankara, 1981, 73-74.

⁵⁰ Akçura, **a.g.e.**, 1981, 73-74

⁵¹ Zenkovsky, **a.g.e.**, 1983, s. 27.

⁵² İsmail Gaspıralı, **Seçilmiş Eserleri: Fikri Eserleri**, Derleyen: Yazvuz Akpınar, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s.28.

“birlik” içinde olabilmesi için bütün alanlarında topyekün bir reform fikriyle ortaya çıkmıştır. Bu reformun temel prensibi ise, Tercüman Gazetesi’nde ismin hemen altında yer alan "Dilde, fikirde, işte birlik" sözü idi. Bu sözün açılımı kısaca şöyleydi; Mektepleri Avrupai metotlarla ıslah etmek, bütün Türk dünyası için müşterek bir yazı dili oluşturmak, kadınlara hürriyet, eğitim ve öğretim işlerinin yürütülebilmesi için hayır cemiyetlerinin kurulması. Gaspıralı’nın bu ilkesi bugün de bütün Türk dünyasının ölü ve ilkesi olmak değerindedir.⁵³

“Dilde, işte, fikirde birlik” ilkesinin gerçekleşmesi için öncelikle ortak dil kullanılması şarttı. Bunun için kendince bir çözüm yolu bulmuştu. Devrin verdiği imkanlardan (gazete, yaygın ilk öğretim ve matbu kitaplar) yararlanmak istiyordu.⁵⁴ Gaspıralı, Müslüman Kültür Birliği savaşında Müslüman okullarında ve Rus basınında Osmanlı Türkçesinin genel olarak edebi dil kabulünü tavsiye ediyordu. Kendisi de Tercüman gazetesinde Jön Türkler tarafından Arapça ve Farsça kelimelerden temizlenmiş olan Osmanlı Türkiye’sinin modernleştirilmiş dilini kullanıyordu.⁵⁵

Türkler için bu umumi dili gerçekleştirmek maksadıyla Gaspıralı, şu esaslara dikkat etmiştir.

- Yaşayan Türk lehçelerinin pek kaba olmayan mahalli kelimeleri Osmanlı Türkçesinin en gelişmiş şekli olan İstanbul şivesine uydurularak kullanılmalı.
- Mümkün mertebeye ecnebi lisan ve kaideler Türkçeden çıkartılmalı.
- Okur yazarlar tarafından anlaşılmayan Arapça ve Farsça tabirler tasfiye edilmeli.

Gaspıralı’nın, Türk dili konusundaki bu mücadelesi başarılı olmuştur. Tercüman gazetesinin ulaştığı her yerde, bilhassa Kazan’da, Şarki ve Garbi Türkistan’da, Azerbaycan’da, Balkanlar’da ve Osmanlı Türkiye’sinde yaşayan bütün

---

⁵³ Ayvazoğlu, a.g.e., s. 14.

⁵⁴ Gaspıralı, a.g.e., 2004, s.52.

⁵⁵ Zenkovsky, a.g.e., 1983, s.28.

Türkler tarafından anlaşılabilir bir lisan haline gelmiştir.⁵⁶ Ziya Gökalp, “Türkçülüğün Esasları” adlı eserinde bu mevzuda şunları söyler: “ Tercüman gazetesini Şimal Türkleri olduğu kadar Şark Türkleri ile Garp Türkleri de anlardı. Bütün Türklerin aynı lisanda birleştirilmelerinin kabil olduğuna bu gazetenin varlığı canlı bir delildir”⁵⁷

Gaspıralı modernleşmenin Avrupalılaştırma olduğunu savundu. Modernleşmenin tek yolunun eğitim olduğuna inanıyordu. O İslam okullarındaki çoğunlukla din üzerinde yoğunlaşan eğitim sistemini eleştirdi ve çocukların ana dillerini daha etkili konuşmalarını sağlayacak yeni bir öğretim sistemi kurdu, bu şekilde yeni müfredatı sundu. 1881 tarihli bir yazısında

*“Geri kalmışlığımızın tek nedeni cehaletimizdir. Avrupa’da neyin icat edildiğine veya neler olduğuna dair hiçbir fikrimiz yok. Bu izolasyondan kurtulmak için bunları okuyabiliyor olmamız gerekirdi; Avrupa fikirlerini yine Avrupalı kaynaklardan öğrenmeliyiz. İlk ve orta okullarımızın müfredatlarına bu dersleri koymalıyız ki, göz bebeklerimiz yani öğrencilerimiz bu fikirlere ulaşabilsin.”*⁵⁸ diyerek düşüncelerini ortaya koymuştur.

Akçura’ya göre, Gaspıralı, belki Orta Asya Türklerinin kaderinin Rusya’ya bağlı olduğu kanaatini taşıması belki de Rusya’da milliyetçilik yapmanın yasak olması nedeniyle siyasal alandan çok kültürel alanda mücadele etmiş ve ılımlı bir politika takip ederek Türklerin dil ve kültür yönünden birleşmelerini ön planda tutmuştur. Tercüman’da “Türk, Azeri, Kumuk, Nogay, Başkurt, Özbek, Kaşgari, Türkmen vs. namları ile maruf Türk kavimlerinin cümlesi arasında marifin intişarına ve İslam mekteplerinin ıslahına çalışır. Sade açık ve herkesin anlayabileceği surette kalem kullanır” diyerek amaçlarını dile getirmiştir.⁵⁹

---

⁵⁶ Mehmet Saray, **Gaspıralı İsmail Bey’den Atatürk’e Türk dünyasında Dil ve Kültür Birliği**, Nesil Yayıncılık, İstanbul, 1993, s.50-51.

⁵⁷ Gökalp , **a.g.e.**, 2001, s. 5.

⁵⁸ Gaspıralı , **a.g.e.**, 2004, s.53.

⁵⁹ Yusuf Akçura, **Türklerin Büyük Muallim ve Muharriri İsmail Bey Gaspıralı**, Türk Yurdu Yıl: 1 Sayı: 22, s. 694-695.

Batının yaşayış tarzında ve ilerlemesinde kadının rolünün de önemli olduğunu düşünüyordu. Gaspıralı Müslüman kadının da cemiyette ve iş hayatında aktif rol almasını ister; Tercüman'da sık sık başarılı Türk kadınlarının faaliyetlerinden bahsederek onları övmüştür.⁶⁰ Gaspıralı kadınlar için Âlem-i Nisvan (Kadınlar Dünyası) adlı bir dergi çıkarmış ve bu dergiyi kızı Şefika yayına hazırlamıştır. Çocuklar için de Âlem-i Subyan (Çocuklar Dünyası) adlı bir yayın çıkarmıştır.⁶¹

Gaspıralı, İslam Birliği'nin (İttifak-i Müslimin) kurucularından biridir; 1907'de kurulan birlik Rus İmparatorluğu'ndaki Müslüman Türk entelektüellerini birleştirmiştir. Ayrıca ilk Rus Müslüman kongresinin organizatörlerinden biri olan Gaspıralı, Rusya'daki Müslüman insanlar için sosyal ve dini reformlar oluşturmayı amaçlıyordu.

Rus Hükümeti, o dönemde Müslümanlara, suçlu, asi, cahil, fanatik, geri kafalı gözüyle bakıyor ve bu insanlara karşı nasıl bir politika uygulayacağı konusunda kararsızlık yaşıyordu. Gaspıralı, “Bahçesaray Mektupları”, “Rus Müslümanları”, “Rus-Doğu Anlaşması” gibi eserlerinde, Rusların Müslüman Türklere karşı takındığı tavrı ve Rus etkin kitlelerince Müslüman hakkındaki yanlış kanaatleri eleştirmiş, Rus Hükümeti'nin kanun önünde Müslümanlara eşit haklar tanınması gerektiğinden sürekli söz etmiş, bunun karşılığında Müslümanların da kanuni yükümlüklerini yerine getirme zorunda olduklarını her fırsatta dile getirmiştir. Rus Hükümeti'nin bu konuda kesin tavrını belirlemesi gerektiğini söyleyen Gaspıralı, Ruslar, Müslümanları ezip, asimile etmeye devam ettikçe, Müslümanların Ruslardan nefret ettiğini ve onları benimseyemediklerini savunmuştur.⁶²

A.3. Yusuf Akçura'nın Yetiştığı Dönemin Siyasi Durumu

Türkiye'de milliyetçilik fikrinin gelişimine önemli etkileri olan isimlerden bir diğeri ise Yusuf Akçura'dır⁶³. Akçura görüşleri ile Türkçülük fikrine damgasını

⁶⁰ Devlet, İsmail Bey (Gaspıralı), Ankara. 1988, s. 33.

⁶¹ Gaspıralı , a.g.e., 2004, s.36.

⁶² Gaspıralı , a.g.e., 2004, s.41-42

⁶³ Yusuf Akçura'nın ismi, bazı kaynaklarda Akçuraoğlu Yusuf, Rusya'da Akçurin, bazen de Akçora olarak geçmektedir. 1934'teki Soyadı Kanunu ile resmen Yusuf Akçura ismini almıştır.

vuran isimlerin başında gelir. Türkçülüğün babası olarak kabul edebileceğimiz Yusuf Akçura, Türkiye’de her zaman Ziya Gökalp’in gölgesinde kalmıştır. Gökalp’le ilgili çok sayıda kitap, biyografi ya da makale bulunurken, Yusuf Akçura nedense aynı derecede ilgi görmemiştir.⁶⁴

Akçura 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı döneminde Rusya’da doğmuş bir Tatar Türktür. Ziya Gökalp kırsal bir toplumdandır. Akçura daha burjuvazi bir toplumda yetişmişti. Tatarlar, Rusya’nın en zenginleşmiş Türk topluluklarından biriydi. Tatarların ticaretteki başarıları onlara Rusya Türkleri arasında önemli bir yer sağlamıştı. Rusların Orta Asya’yı tamamen ele geçirmeleri, Tatar toplumu açısından çok önemli sonuçlar doğurdu. Her şeyden önce Orta Asya’daki ticaret tekellerini Rus tüccarlara kaptırmışlardı. Kültürel açıdan da Rus baskısı artmıştı. Tatar toplumu bu baskılara karşı koyabilmek için dinde ve eğitimde reform hareketlerine girişti. Tatar reformculuğu ve modernizmi Akçura’yı en çok etkileyen iki öğe olmuştur.⁶⁵

A.3.1. Yusuf Akçura’nın Milli Kültür ve Milliyetçilik Anlayışı

Akçura’nın milliyet tanımı, birinci bölümde de belirttiğimiz gibi “Millet, ırk ve dilin esasen birliğinden dolayı sosyal vicdanında birlik ve beraberlik meydana gelmiş insan toplumdur” şeklindedir.⁶⁶ Akçura’ya göre her kavim hatta her kabile, diğer kavim ve kabilelere karşı daima kendi hususiyetini duymuş ve çoğunlukla kendi üstünlüğünü iddia etmiştir. Bu duygu ve iddia milliyet fikrinin ilk başlangıcıdır. Pek tabii ki Türklerde de mevcuttur. Fakat milliyet fikri bu duygu ve iddianın çok gelişmiş bir aşamasıdır. Milliyet fikri, kabile ve kavmiyet fikrinin çok ötesindedir. Bugünkü manasıyla milliyet fikri ilk önce Batı’da meydana gelmiştir. Milliyet fikri bir millet meydana getirmiş insan topluluklarının bağımsız bir devlet halinde teşkilatlanarak yaşama hakkını içerir.⁶⁷

⁶⁴ Hamit Z Koşay, **Yusuf Akçura**, Çoker Fahri, **Türk Tarih Kurumu: Kuruluş Amacı ve Çalışmaları**, XVI.Dizi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s. 4.

⁶⁵ Koşay , **a.g.e.**, 1983, s.5.

⁶⁶ Yusuf Akçura, **Türkçülük**, İlgı Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.25.

⁶⁷ Akçura, **Türkçülüğün Tarihi**, Kaynak Yatınları, İstanbul, 1998, s.18.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi Akçura'nın millet anlayışı Osmanlıcı olmaktan çok uzaktır. Akçura, Tanzimatçıları ve Yeni Osmanlıları, Avrupa'da meydana gelen fikri ve siyasi akımları iyice incelemeden, üzerine zihin yormadan Osmanlı sosyal hayatına uyarlamakla suçlamış, bu iki akım taraftarlarının izledikleri Osmanlıcı siyasete karşı çıkmıştır.⁶⁸ Akçura, Tanzimat'ı "ecnebi devletlerin baskısından doğan zaruretlere karşı Osmanlı Devleti'nin idarecileri tarafından alınan pratik ve ampirik siyasi, idari ve istisadi tedbirlerin bütünü" olarak tanımlamış, Tanzimat döneminin ayırıcı vasfının taklitçiliği olduğunu belirtmiştir. Yusuf Akçura da döneminin diğer aydınları gibi bu devlet nasıl kurtulur sorusuna yanıt aramıştır. Bu konudaki görüşlerini Üç Tarz-ı Siyaset adlı makalesinde dile getirmiştir.⁶⁹

Akçura bu makalede, Tanzimat'la birlikte ortaya atılan "Osmanlı Ulusu" anlayışının geçersiz olduğunu savundu. Ayrıca Osmanlı Türklerinin kendi kimliğini Osmanlı'dan Türk milletine değiştirip bütün Türklerin birliğini vurguladı. Demek ki Akçura'nın önemli katkısı, Doğu Avrupa'da ve Asya'daki bütün Türk halklarını birleştiren güçlü bir Osmanlı Devleti'nin yeniden kurulmasını savunma ve ortak siyasal kimlik için önermesiydi.⁷⁰

Akçura'nın, Üç Tarz-ı Siyaset'te üzerinde durmuş olduğu 3 önemli konu sırasıyla şöyledir;

- Bir Osmanlı ulusu meydana getirmek,
- İslamcılığa dayanan bir devlet yapısı kurmak,
- Irka dayalı bir Türk siyasal ulusçuluğu meydana getirmek.

Akçura, bu üç fikir akımına, Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük adını verdiği gibi, bazen de üç meslek-i siyasi de demekteydi. Bunlardan her birinin

---

⁶⁸ Akçura, **a.g.e.**, 2007, s.35.

⁶⁹ Akçura, **Üç Tarz-ı Siyaset**, 4. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998, s.19-20.

⁷⁰ Jeong, **a.g.e.**, s. 22.

nitelik, gelişme ve yararları üzerinde durmuş, ayrıca hangisinin izlenmekte olduğunu veya izlenebileceğini incelemiştir.⁷¹

Yusuf Akçura Üç Tarz-ı Siyaset risalesinin devamında bu üç siyaset şeklinin zorluklarını artılarını ve eksilerini hangi bakımlardan uygulanmalarının mümkün olup olmadığını izaha çalışmıştır. Osmanlı milleti siyasetinin mümkün olmadığını, İslamcılık ve Türkçülük’de ise çeşitli zorluklarının mevcut olduğunu dile getirmiştir. Akçura’nın Üç Tarz-ı Siyaset’te değindiği bu artılar ve eksiler şöyledir;

- **Osmanlılık**

Osmanlılık yeni anlamda bir Osmanlı milleti oluşturmaktır. Bunun için cins, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin Osmanlı halkları, haklar ve ödevler bakımından eşit duruma getirilecektir. Böylece, ortak bir vatan kavramı etrafında Amerikan ulusu gibi bir Osmanlı ulusu meydana getirilecektir. Bunu yapmanın tek amacı Osmanlı İmparatorluğu’nu parçalanmaktan kurtarmak, mevcut sınırlarını korumaktan ibarettir. Akçura’ya göre Osmanlılık fikir ve eylemi, Fransa’nın liberal milliyet anlayışına göre Osmanlı milleti yaratmak fikri ciddi olarak İkinci Mahmut zamanında doğmuştur.⁷²

Akçura, Osmanlı milletini oluşturmanın Osmanlı Devleti için yararlı olacağı kanısını taşımıştır. Ne var ki böyle bir eylemde çeşitli sakıncalar ve olanaksızlıklar görmüştür. Sınırların korunmasını, devlet için yeterli bir amaç saymamaktadır. İmparatorluk halklarının örgütlenip bir millet haline getirilmesinde, devletin kurucuları ve yöneticisi olan Türkler eriyip gidecek, egemenlik Arap çoğunluğuna geçecektir. Akçura, Osmanlı topluluklarının birbirleriyle kaynaşmayı istemeyeceklerini de öngörmektedir. Hatta böyle bir denemeye Rusya’nın siyasal ve mezhepsel sebeplerle; bir bölüm Avrupa kamuoyunun dinsel sebeplerle direneceğine inanmıştır. Bütün bu düşüncelere dayanarak Osmanlılık konusunda Akçura’nın

---

⁷¹ Akçura, a.g.e., 1998, s.5.

⁷² Akçura, a.g.e., s.6.

vardığı sonuç şöyledir; “Zannımca Osmanlı milleti meydana getirmekle uğraşmak boş bir yorgunluktur”.⁷³

• İslamcılık

Osmanlı milleti siyasetinin başarısızlığı üzerine İslamcılık politikası gündeme geldi. Bu fikir hilafet makamının Osmanlıda olmasından hareketle öncelikle imparatorluk sınırları içerisindeki Müslümanları bir arada tutmayı daha sonrada tüm dünyadaki Müslümanları bir araya getirmeyi hedeflemiştir. Akçura’ya göre bu fikir de Osmanlılık gibi Avrupa çıkışlıdır. Osmanlı İmparatorluğu’nda, Osmanlılık fikrinin zayıflaması üzerine, Abdülaziz döneminde başlamıştır. Avrupa siyaset yazarları buna Panislamizm de demişlerdir. Abdülhamit İslamcılığı fikir halinden eylem durumuna getirmiştir. Sarayda, toplum hayatında, eğitimde ve dış siyasette İslamcılığa yer vermiştir.⁷⁴

Akçura, İslamcılığı azametli bir tasarı olarak görür. Gerçekleştirilmesi yolunda rastlanacak güçlükleri şu noktalar etrafında toplar: Tanzimat’ın Osmanlı toplulukları arasında yaymayı amaçladığı siyasal ve hukuksal eşitlik artık söz konusu olmayacaktır. Bu yönden Osmanlı uyrukları arasında düşmanlıklar bile başlayacaktır. Hatta Türkler arasında dinsel ve mezhepsel geçimsizlikler çoğalabilecektir. Müslüman tebaya sahip bütün büyük devletler de bu tasarının gerçekleşmesine engel olmaya çalışacaklardır. Bu olumsuzluklara rağmen Akçura, İslamcılığın kolaylaştırıcı etkenlerini de şöyle açıklamıştır: Osmanlı memleketlerinde din esasına dayanan güçlü bir Müslüman birliği kurulacaktır.⁷⁵ Bunun yanında bu fikri benimsemek Avrupa’da Türk düşmanlığını arttırdı. Bütün bunlara ilaveten Türkler

---

⁷³ Akçura, **a.g.e.**, s.7.

⁷⁴ Akçura, **a.g.e.**, 1998., s.7.

⁷⁵ Akçuraya göre, bu dünyadaki Müslümanların halife etrafında toplanması için sağlam bir zemin hazırlayacaktı. Akçura, Müslümanlıkta din ile devletin bir bütün olarak kabul edilmiş olmasını, Kuran’ın ana kanun niteliği taşımasını, Arapçanın din dili, hatta bir dereceye kadar ilim dili niteliği taşımasını, halifenin Müslümanlarca imam kabul edilmekte olmasını, İslamcılığı kolaylaştırıcı etkenler arasında görmektedir. Akçura, İslamcılık siyaseti üzerine sıraladığı olumlu etkenler ağır basmakla beraber, bu siyaset için öncelik tanımamıştır. Müslüman birliğinin meydana getirilmesinin uzun zamana bağlı bir iş olduğuna işaret etmişti (Akçura, **a.g.e.**, s.8).

dışındaki Müslüman unsurların arasında milliyetçi fikirlerin yayılması ve İslamcılık Panislamizmin de imkansızlığını ortaya koydu.⁷⁶

- **Türkçülük**

Türkçülük, Akçura'nın tezinin son bölümünü oluşturmaktadır. Buna "Tevhid-i Etrak", "Türklük" veya "Türk milliyet-i siyasiyesi" dediği de olmuştur. Akçura'nın bu konudaki düşünceleri özetle şöyledir: Türk birliği ilkin Osmanlı İmparatorluğu'nda Türklerin, Türk olmadıkları halde az çok Türkleşmiş olanların ve ulusal vicdandan yoksun olanların bilinçlendirilmesi ve Türkleştirilmesiyle başlayacaktır. Sonra Asya kıtasıyla Doğu Avrupa'da yayılmış olan Türklerin birleştirilmesine geçilerek azametli bir siyasal milliyet meydana getirilecektir.

Türk birliği fikri çok yenidir. Tarihte, ne Osmanlılar devrinde ne de daha önce izine rastlanmamıştır. Osmanlı Devleti dışında çeşitli memleketlerdeki Türkler arasında da bu siyasal Türkçülük ya yoktur ya da Rusya Türkleri arasında olduğu gibi belirsizdir. Türk birliğinde en büyük rolü Osmanlı oynayacaktır. Bu rol Japonya'nın sarılar aleminde oynamakta olduğu rolün, beyazlar arasında benzeri olacaktır.

Akçura'ya göre Türkçülüğün bu yararları yanında kimi zararlı etkileri olması da doğaldır. Özellikle Osmanlı halkından Türk olup da Müslüman olmayan ve Türkleştirilmesine olanak bulunmayan topluluklar Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmak isteyeceklerdir. Hatta yoğun Türk halkına sahip olan Rusya'nın da Türk birliğine engel olmak isteyeceği aşikardır. Bütün bu engellere ve Türklerden çoğunun geçmişlerini unutmuş olmalarına rağmen Türklerin büyük bir kısmının Müslüman oluşu Türk milliyetinin teşekkülünde önemli bir etken olacaktır.⁷⁷

Akçura, "Üç Tarz-ı Siyaset" üzerine düşüncelerini şöyle bir sonuca vardırılmaktadır:

---

⁷⁶ Akçura , **Türkçülüğün Tarihi** , 1998., s. 21.

⁷⁷ Akçura , **a.g.e.**, 1998., s.23.

“Osmanlı milleti yaratmak, kimi yararlar kapsamakta ise de, eylem dışıdır. Müslüman birliği veya Türk birliğine yönelen siyaset, Osmanlı Devleti için aynı çıkarları ve sakıncaları kapsamaktadır. Eylem yönünden de aynı kolaylık ve güçlük vardır denilebilir. Böyle bir durumda İslamlık ve Türklük siyasetlerinden hangisi yürütülebilir?”

78

Akçura bu makalesini yukarıdaki sorusuyla bitiriyor.

Üç Tarz-ı Siyaset yayınlandığı dönemde yankı bulmuş dönemin fikir adamlarından Ali Kemal ve Ahmet Ferit bu hususta Yusuf Akçura'ya cevap vermişlerdir. Ali Kemal:

“Türkü İslamdan, İslamı Türkten, Türk ve İslamı Osmanlılıktan, Osmanlılığı Türkten ve İslamdan ayırmak, teklifi üçe bölmek olamaz. Hayalimize gelse bile fikrimize yerleşemez” diyerek cevap vermiştir.⁷⁹ Ahmet Ferit, ise Akçurayı savunuyor ve Ali Kemal'in cevabına cevaben *“bilmem siyasi işlerde, fırsatları değerlendirmekten, daha doğru, daha faydalı bir yol var mıdır”* diyor ve Akçura'dan farklı olarak izlenmesi gereken siyasetin Osmanlılık olduğunu savunuyor.⁸⁰

Akçura'nın Türkçülük önerisi, Türk 'ırk'ının etnik birliğine dayanmaktadır. Onun Türk kökenli halkların ortak ırk kökenini vurgulaması, Rusya'daki diğer Türkçülerden farklılığını belirliyordu. Rusya'da Türkçülük akımı, İslamcılıkla iç içeydi. Dinsel ve etnik kimlik, Pan –Slavizm ve Rusların asimilasyon politikasına karşı birbirini güçlendiriyordu. Fakat kültürel Türkçülüğü destekleyen Akçura'nın Pan Türkçülüğü, daha çok, Osmanlı gücünü arttırmak üzere uygulanabilir bir siyasal strateji arayışı içindeydi.⁸¹

Akçura Cumhuriyet ile birlikte kesin bir biçimde Türkçülük ideolojisini benimsemiş ve bu yönde çalışmıştır. Türk Ocağı, Türk Yurdu, Türk Derneği adlı kuruluşlarla Türkçülük fikrinin teşkilatlanması için çalışmıştır. Akçura Türkçülerin

⁷⁸ Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, 1998, s.8

⁷⁹ Akçura, *a.g.e.*, 1998, s.37

⁸⁰ Akçura, *a.g.e.*, 1998, s.45

⁸¹ Jeong, *a.g.e.*, s. 24.

dilin Türkleşmesi, hukukun Türk hukuku olması, estetiğin ve sanatın Türkleşmesi, kısacası Türk kültürünün yabancı unsurlardan ve etkilerden kurtarılması ve kendi asliyetini bulması için çalışmaları gerektiğini savunmuştur. Siyasi ve ekonomik alanlarda da bağımsızlığın ancak milli politikalar izleyerek sağlanabileceğini iddia etmiştir⁸²

Modernleşme alanında Akçura, Tanzimat'ın düalizmini eleştiriyordu. Medreselerin yanında kurulan modern okullar, bu iki kurumda yetişen öğrenciler arasında önemli bir çatışma doğuruyordu. Akçura, Tatar modelini savunuyordu. Ona göre, Tatarlar Osmanlı Türklerine göre, "Daha çok Müslüman, daha çok Türk ve daha modern" diler. Tatarlar, Rus emperyalizmi karşısında benliklerini yitirmemek için dinsel, toplumsal ve ekonomik anlamda reformlar yapmışlardı.⁸³

Bağımsız yaşayan Osmanlı Türkleri ise Tanzimat'tan bu yana gerçekleştirmeye çalıştıkları modernleşme hamlelerinde başarıyı sağlayamamışlardı. Buna karşın Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bir devlet geleneği vardı. Akçura bu iki olguyu, yani Osmanlı Devleti'nin devlet geleneği ile Tatar toplumunun ekonomik ve toplumsal gelişimini bir araya getirmeye çalışıyordu.⁸⁴ Yusuf Akçura'nın Türk milliyetçiliği için önemi dogmatizmi reddeden güçlü bir eleştirel kimliğe sahip olmasından kaynaklanır. Akçura, dünya sahnesine yeni toplumsal, ekonomik ve siyasal güçlerin çıktığını kavramış ve Türk toplumunun er ya da geç bu güçlerle karşı karşıya geleceğini görmüştür⁸⁵

A.4. Hüseyin Zade Ali (Ali Turan) Bey

Hüseyin Zade Ali Bey, St. Petersburg'da tıp eğitimi görürken Pan-Slavizme karşı tepki olarak Türkçülüğü savunmuştu. 1889'da İstanbul'a gelmiş ve Mekteb-i Tıbbiye'de öğretmenliğe başlamıştır. Öğretmenliği sırasında öğrencilerine Türkçü

⁸² Akçura, **Türkçülüğün Tarihi**, 1998, s.165-164.

⁸³ François Georjeon, **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura(1876-1935)**, Tarih Vakıf Yurt yay, İstanbul, 1986, s.134-135 eorjeon , a.g.e., 1986, s.134-135.

⁸⁴ Georjeon, a.g.e., s. 112.

⁸⁵ Georjeon , a.g.e., s.114.

fikirleri yaymaya çalışmış ve İttihat ve Terakki hareketinin çekirdeği olan “İttihat-ı Osmani” cemiyetinin kurucuları arasına katılmıştır.⁸⁶

1900 yılında Tıbbiye mektebine cilt ve frengi hastalıkları muallim muavini olarak tayin edildi. Ancak İttihat ve Terakki ile olan bağlantısı ve II. Abdülhamit idaresinin kendisi hakkında başlattığı takibat nedeniyle bu görevde uzun süre kalamadı. 1903 yılında doğduğu yer olan Kafkasya’ya kaçmaya mecbur kaldı. Orada da Türkçülük ve hürriyet yolunda mücadele çareleri aradı. Azerbaycan ve Dağıstan Türklerinin aydınlanması için yayınlar yapmaya başladı. Rus-Japon savaşı Rusya’nın yenilmesiyle sona erince, her tarafta olduğu gibi Kafkasya’da da ihtilaller başlamış ve Meşrutiyet’in ilanını kolaylaştırmak için Rusya’nın her yanından Petersburg’a heyetler gönderilmişti. Bu arada Kafkas Türkleri de Meşrutiyet’ten mahrum kalmamak için 11 kişilik bir heyeti Petersburg’a gönderdiler. Bu heyetin içinde Hüseyin Zade’de vardı. Heyet Rus Duma’sında Kafkas Türklerinin mebuslarının bulunması kararını aldı. aynı zamanda bu fırsattan yararlanarak Rusya’da yayınlanmasına o güne kadar izin verilmeyen Türkçe gündelik bir gazetenin imtiyazını da aldı.⁸⁷

A.4.1. Hüseyinzade Ali’nin Türkçülük Çalışmaları

Hüseyinzade, 1905 yılında çıkan Hayat Gazetesi’nde İslam-Türk kavimlerinin kalkınması ve modernleşmesinde şu üç unsura göre hareket edilmesi gerektiğini savunmuştur; “Türleşmek, İslamlaşmak, Avrupalılaşmak”. Bu üç görüş daha önceleri Ali Suavi tarafından ileri sürülmüş ancak o dönemler Türkçülüğün henüz kuvvetli bir uyanış içinde olmamasından dolayı fikirleri çok fazla tutulmamıştır. Hüseyinzade Ali’nin 1905’te ileri sürdüğü bu fikir 7 sene sonra 1912’de hareketli bir taraftar bulmuştur. Kafkaslı Tatar Hüseyinzade Ali, 1907’de çıkardığı “Füyuzat” (Aydınlanma) adlı dergisinde de “Hayat” da olduğu gibi Ahmet

---

⁸⁶ Yusuf Sarımay, **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s. 62

⁸⁷ Hilmi Ziya Ülken., **Türkçülüğün ve Türk Sosyalizminin Babası Ali Turan (Hüseyinzade Ali)**, Türk Yurdu, sayı: 81, Cilt:7 Aralık 1969, s. 8.

Ağaoğlu⁸⁸ ile birlikte çalışmıştır. “Füzuzat” da yayınladığı makalelerin konuları tamamen Türkçülüğe aittir.⁸⁹

Türk aydınları üzerinde büyük tesirler yaratmış olan Hüseyinzade Ali, tekrar Türkiye’ye dönüşünde İttihat Terakki ve diğer milliyetçi cemiyetlerde önemli roller oynamıştır. Türkçülüğü o günlerde anlaşılan en geniş manası içinde yani Turancılık olarak düşünen Hüseyinzade Ali’nin Ziya Gökalp’te Türkçülük fikrinin uyanmasında tesiri büyüktür.⁹⁰ Hüseyinzade Ali daha sonraları kendi ortaya attığı “Turancılık” fikrinin sembolü olarak Turan soyadını alarak Ali Turan olarak da anılmıştır.⁹¹

Hüseyinzade’ye göre Türklerin kuvvetli olabilmesi için birleşmeleri yeterli değildi. Bir milletin kuvvet kazanması nüfusun çokluğuna, fertlerin sağlığına, aynı soydan, aynı kökten olan insanlar arasında manevi irtibatın sağlanmasına bağlıydı. Bunun için de öncelikle milletin içindeki eğitimsizlik yok edilmeli ve ahlaki bozukluğun önü alınmalıydı.⁹² Ona göre, Türkler için en önemli mesele siyasi birlik meselesi değil, kültürel birlik meselesiydi. Hüseyinzade, bu yolda Türkleri daha faal olmaya çağırmıştır. Medenileşme yolunda Türklerin birbirine yardım ve destekte bulunmasını söyleyen Ali Bey, sadece bu yolla Türklerin kuvvetli olabileceğini öngörmüştür.⁹³

Ali Bey, “Hayat” gazetesinde yazdığı ilk günlerden itibaren bu konulara büyük yer ayırmıştır. Gazetede yazılarıyla o, bütün Türkleri milletini sevmeye ve Türk adıyla iftihar etmeye çağırıyordu. Makalelerinden birinde Ali Bey, Türk milletinin dininin, dilinin, tarihinin ve tarihe güzellik veren büyük şahsiyetleri,

---

⁸⁸ Ahmet Ağaoğlu: Batıcı fikirleriyle dikkat çeken diğer bir Rus göçmeni. Ağaoğlu, Akçura gibi Rus ve Batı eğitiminden geçmiş, 1908’den sonra da İstanbul’a yerleşmiş Türkçülerden birdir. Ona göre de Türklerin kurtuluşu, Batı medeniyeti gözetimindeki Türkçülük siyasetinden geçmektedir.

⁸⁹ Ülken, **a.g.e.**, s. 9

⁹⁰ Ali Canip., “**Ziya Gökalp’e Türkçülüğü Aşıl原因 Adam**” Yakın Tarihimiz, C.1, Sayı:9 1962’den aktaran Sarıay Yusuf., **a.g.e.**, 2004, s. 63.

⁹¹ Ülken, **a.g.e.**, 1969, s. 7.

⁹² Hüseyinzade’ye göre, Türklerin maddi ve manevi terakkisi birbiriyle ilişkili olup, karşılıklı yardıma ve desteğe muhtaçtı. Yani Türklerin yaşadığı yerlerin bir kısmında görünen gelişme, mutlaka diğer kısımlarda yaşayan Türklerde de etkisiz kalmayacaktı. Mesela, eğer Osmanlı Türkçesi bir dil olarak daha da olgunlaşsa bu mutlaka Kırmılıların, Kazanlıların, Azerbaycanlıların dillerinin ıslahı konusunda önemli rol oynayacaktı.

⁹³ Habibullayev, **a.g.e.**, s. 98.

kahramanları lekelemek isteyen kötü niyetli yazılar yayınlayanlarla düşmanlara, çoğu zaman Türklerin kendisinin de inandığını dile getirmişti. Bunların ne niyet ve maksatla yazılmış ve yazılmakta olduğunu çok iyi anlayan Hüseyinzade, bu meselenin Türkler için büyük önem taşıdığını vurguluyordu.⁹⁴

Diğer bir yazısında Ali Bey, bu konuyu farklı bir şekilde almıştır. Ali Bey, Farabi, İbni Sina, Mevlana Celalettin Rumi, Mir Alişir Nevai gibi birçok büyük alimlerin çoğu zaman Farsça adlandırılmasına karşı çıkmış ve “böyle dahiler yetiştirmek şerefi Türklere racedir” demişti. Çünkü Hüseyinzade’ye göre askeri kahramanlıkları ile tarih sahnesine büyük iz bırakmış Türklerin medeniyete, özellikle “ilim ve fenne” pek önemli hizmetleri olmuştur. Ali Bey’e göre Türklerin tarihini Türk olmayan Arap, Rus, Fars, Frenk, Çinli gözüyle değil kendi tarihçilerinin eserleriyle tanımalıydılar. Bütün Türkler ilk önce kendilerinin bir millete ait olduklarını anlamalı ve birbirlerini tanımalıydılar.⁹⁵

Türkler arasında Özbeklerin, Kırgızların, Başkurtların Türk olduğunu bilmeyen çok kişinin olduğuna dikkat çeken Hüseyinzade’ye göre, her kavim ve her millet kendi lisanına, dinine, tarihine, gelenek ve ahlakına, geçmişine, şimdiki haline ve hatta geleceğine sahip çıkmalıydı. Ali Bey ayrıca, Tatar diye bir kavmin olduğunu reddederek “Türk var, Moğol var. Fakat Tatar yoktur. Kırımlılar, Kazanlılar vs. hep Türk oğlu Türk’türler. Kendilerine hangi kavimden oldukları sual olursa, Türk’üz diye cevap verirler” demiştir. Bunun yanında ise Tatarların Moğollarla olan akrabalığını reddediyordu.⁹⁶

Hüseyinzade, Türk tarihinden büyük şeref hissi ile bahsederek o devirde ilk defa bütün Türk halklarını- Osmanlıları, Tatarları, Azerbaycanlıları, Kırgızları, Kazakları vs. yaşadıkları memleketlerin tarihleri ile beraber, daha geniş ve daha zengin Turan tarihine sahip çıkmaya çağırılmıştı. Hüseyinzade Ali Bey, bunu yaparak Türkçülük tarihinde yeni bir sayfa açmıştı.

⁹⁴ Habibullayev, a.g.e., s. 99-100.

⁹⁵ Ali Haydar Bayat, **Ali Bey Hüseyinzade (Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan) ve Türkiye’de Yayınladığı Eserleri**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992, s. 32-34.

⁹⁶ Hüseyinzade Ali Bey, **Türk Dilinin Vazife-i Medeniyesi**, Füyuzat, Sayı:9, 1906, s. 141-142.

Hüseyinzade'ye göre Türk milleti Müslüman bir toplum oluşuyla Hristiyan dünyadan ayrılıyordu. Bir yandan İran-Arap hümanizmi içinde yoğrulmuştu. Masallarımızın ve destanlarımızın kökü oradan geliyordu. Ne kadar batılı olursak olalım, kültürümüzü doğuran Arap-Fars hümanizminden vazgeçemezdik. Bu yüzden hem Yunan-Latin hem de Arap-Fars hümanizmini kapsayan çift hümanizme bağlanmamız gerekmektedir. Doğu ile Batı arasında köprü olmamız Hüseyin Zade'ye göre geçici bir durum değildir. Bundan sonra Batı medeniyeti içinde yaratacağımız kültürümüzde de bu durum devam edecektir.⁹⁷

A.5. Ziya Gökalp'de Milliyetçilik ve Turancılık

Ziya Gökalp, kendi Türkçülük inancının kökenini on beş yaşında iken okuduğu iki kitabın etkisine götürür: Ahmet Vefik Paşa'nın "Lehçe-i Osmani" ve Süleyman Paşa'nın "Tarih-i Alem" adlı kitapları, O, İstanbul'a geldiği zaman arayıp bulduğu ilk kitap "sanki Pan-Türkizm idealini teşvik etmek için yazılmış" olarak nitelediği, Leon Cahun'un "Asya Tarihine Giriş " adlı kitaptır. Aynı Zamanda Gökalp, milliyetçi ve sosyal fikirleri, kendi bakış açısına önemli ölçüde tesir edecek olan Rusyalı bir genç Türk olan Hüseyin Zade Ali ile temas kurdu.⁹⁸

Ziya Gökalp, kimine göre Millet fikrine bir tür dinsellik atfetti ve tanrıya duyulan inancın yerine, millete duyulan bağlılık fikrini işledi.⁹⁹ Gökalp'ın milli fikirleri üzerine bu tür yorumların yapılmasının sebebi; onun milli kültürü, edebiyattan ekonomiye kadar, tüm sosyal ve kültürel etkinlikleriyle bir bütün sayan ve bu sentezi tarihsel boyutuyla birlikte Türklerin bin yıllık İslam kültür dairesindeki deneyiminin sonucu algılamasıdır.¹⁰⁰

Gökalp milleti aynı dili konuşan, aynı eğitimi almış din, ahlak ve estetik ülkülerinde birleşmiş insanların oluşturduğu bir topluluk, kısacası ortak bir kültüre ve

⁹⁷ Ülken, a.g.e., 1969, s. 7.

⁹⁸ Uriel Heyd, **Türk Ulusçuluğunun Temelleri**, Çev. Kadir Günay, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara, 2001, s. 31.

⁹⁹ Fatma Müge Göçek, "Osmanlı Devleti'nde Türk Milliyetçiliği'nin Oluşumu: Sosyolojik Bir Yaklaşım" Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik, İletişim Yay. İstanbul,c. 4, 2003,:73.

¹⁰⁰ Halil İnalcık, **Hermenötik, Oryantalizm, Türkoloji** Doğu-Batı Düşünce Dergisi., Makaleler- I, Yay.Haz. Şermin Korkusuz, Zeynep Uygurur, Ankara, 2005: 57.

dine sahip olan insan grubu olarak tanımlar.¹⁰¹ Milliyetçiliğin ise sosyalleşme neticesinde oluştuğunu vurgulayan Gökalp, ünlü tezini şöyle özetledi : "Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Batı medeniyetindenim".

Ziya Gökalp'a göre Osmanlı aydını Doğu medeniyetinin, halk ise geleneksel milli kültürün temsilcisidir. Aydınların konuştukları Osmanlıca diye Türkçeden ayrı ve uydurma bir dil vardır. Doğal olarak meydana gelen sadece halkın Türkçesidir. Gökalp'a göre gittikçe genişleyip yüzlerce milleti yönetimine alan Osmanlı İmparatorluğu, idare edenler ve idare edilenler olarak iki ayrı sınıfa ayrılmıştı. İdare eden bütün kozmopolitler Osmanlı sınıfını, idare olunanlar da Türk sınıfını teşkil ediyorlardı.

Gökalp, İttihat ve Terakkiye katılarak 1908 meşrutiyetinden sonra önemli bir rol oynamıştır. 1910 yılında Selanik'te toplanan İttihat ve Terakki cemiyeti kongresine Diyarbakır temsilcisi olarak katıldı. Bu kongre onu, partinin merkezi umumi azalığına seçti. Ziya Gökalp'ın Türk milliyetçiliği alanındaki şuurlu ve tesirli çalışmaları işte bu dönemde başlamıştır. Selanik'te Ömer seyfeettin, Ali Canib gibi milliyetçi gençler tarafından yayınlanan Genç Kalemler Mecmuası'nın neşriyatına iştirak etti.¹⁰² 1917 senesinde çıkarmaya başladığı (Yeni Mecmua) da Türkçülüğün tarihini, manasını izah eden makaleler yazarak mevzunun belirlenmesine yardım etti. 1918 mağlubiyetinden sonra Maltaya sürülen ve akabinde Diyarbakır'a geçen Gökalp, orada (Küçük Mecmua)'yı çıkardı.

Adana'da verdiği bir konferansta Türk Ocağı için "Ocaklılar ne yapmıştır? Vazifeleri ne? Gayeleri ne? Konusunu işlemiştir. Daha sonra bu konferans bölümlere ayrılarak "Türkçülüğün Esasları" meydana getirilmiştir. Gökalp'e göre Türkçülük, siyasi bir fırka değildir. İlmi, felsefi, bedii bir mekteptir.¹⁰³

Gökalp'e göre milli hareketler, Doğulu halklar arasında her üç safhadan geçer. Bu hareketler kültürel bir uyanışla başlar, daha sonra bir siyasi hareket şekline

¹⁰¹ Ziya Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**, 6.bk. İnkılap yay, İstanbul, 2001, s. 18.

¹⁰² Taneri Aydın, **Türk Kavramının Gelişmesi**, "Ne Mutlu Türküm Diyene", Ocak Yayınları, Ankara, 1993, s.177.

¹⁰³ Hikmet Temuroğlu, **Milliyetçiliğimizin Tarihi Gelişmesi ve Verilecek İstikamet Hakkında**, Türk Yurdu, C. 3., Aralık. 1963, Ankara 1963.

dönüşür ve son olarak ta bir ekonomik program formüle eder. Bu görüşe uygun olarak, Gökalp modern Türk milliyetçiliğini Türkçülükte bulmaya çabalar. Türkçülüğün yükselişi ile ilgili Gökalp birçok sebep belirtir. Özellikle Müslüman Türk toplumunda ortaya çıkmış geleneksel değerlerin yok olmasına vurgu yapar. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve kültürel olarak gerilemesi Türk aydınının zihninde yeni bir ideoloji arzusu uyandırmıştı. Avrupa'dan yayılan milliyetçilik fikri Gökalp'e izlemesi gereken rotayı gösterdi.¹⁰⁴

Gökalp, milliyetçilik hakkında bir makalesinde Osmanlı Devleti'ni yüz seneden beri parçalayan “milliyetçilik mikrobunun” artık İslam'ın lehine dönerek yaptığı zararları telafi etmeye çalıştığını ifade eder. İslam'ın milliyetçiliği tecviz ettiğini de ayet ve hadislerle ispatlamaya çalışır.¹⁰⁵ Azınlıkların milliyetçilik yolu ile Osmanlı toplumunu parçaladığını, bu şekilde var olan düzeni bozucu etkisinin yadsınamayacağını vurgulamıştır. Gökalp, bozulmuş olan sistemin yeniden kendini toparlamasının yine aynı metotla olabileceğini söylemiştir.

Gökalp, Türk milli varlığının en önemli tezahürü olan dilinin tarihi gelişimi, ihtiyaçlara cevap verebilme kapasitesi, içindeki yabancı unsurlar, anlam özellikleri, eklerinin zenginliği, kelime türetmedeki imkanları ve nihayet sadeleşmesi konusundaki görüşlerini “Türkçülüğün Esasları” adlı eserinde ikinci bölümü oluşturan “Türkçülüğün Programı” ana başlığının ilk konusu olarak, “Dilde Türkçülük” adıyla ele almıştır.¹⁰⁶

Ziya Gökalp'e göre Türkçülüğün uzak ülküsü olan Turan, sanıldığı gibi Türklerden başka Moğolları, Tunguzları, Fin-Ugarları, Macarları da içine alan bir budunlar topluluğu değildir.¹⁰⁷ Turan Gökalp'de, Kuzey, Güney, Doğu, Batı ve merkezi olmak üzere beş Türkistan'ın toplamından oluşur. Bütün Türklerin sınırları

¹⁰⁴ Heyd, **a.g.e.**, 2001, s. 116.

¹⁰⁵ Ziya Gökalp, **Türkleşmek, İslamlaşmak, Muassırlaşmak**, Türk Tarik Kurumu Yayınları, İstanbul, 1992, s. 95-98.

¹⁰⁶ Bu bölümü de; Yazışma Dili ve Konuşma Dili, Halk Diline Girmiş Arapça ve Farsça Sözcükler, Türkçüler ve Sözcük Doğrucuları (Fesahatçılar), Çekimler, Ekler, Tamlamalar, Yeni Türkçenin Kültür Dili Olması ve Yetkinlik Kazanması, Dilde Türkçülüğün İlkeleri Başlıkları altında incelemiştir (Gökalp Ziya, **Türkçülüğün Esasları**, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 98-121).

¹⁰⁷ Gökalp, **a.g.e.**, 1992, s.22.

bilinmeyen büyük yurdudur.¹⁰⁸ Turan kavramını bir makalesinde “Türkleri bir araya toplayan... mefkürevi bir vatan”¹⁰⁹ olarak tanımlarken, başka bir yazısında da “Türklerin geçmişte ve belki de gelecekte bir gerçek olan büyük vatanıdır”¹¹⁰

Bu konuda Türkdoğan, “vatan şuurudur, düşüncenin sonsuzca canlı tutulması ve kuşaktan kuşağa aktarılması sürecidir... vatan sonsuz olan, ucu bucağı bulunmayan yani şuurun ‘ki sonsuz olduğu için sınırlı olan maddeyi de aşar’ yoğunlaştığı yerdir”¹¹¹ diyerek Gökalp’in vatanı somut bir olgu olarak değil, soyut bir kavram olarak tespit ettiğini söylemiştir. Ülken ise, milletin vatanının Gökalp’te çok belirsiz olduğunu, bazen Turan’a kadar uzandığı halde, bazen de yalnız Oğuz Türklerini içine aldığı ya da Türkiye ve Osmanlı sınırlarında ileri sürmüştür.¹¹² Osmanağaoğlu’na göre, bu yaklaşımlardan yola çıkarak Gökalp’in vatanını bir şuur olmaktan çok, millet olma şuurunun (millet olma özelliğinden kaynaklanan ortaklaşa manevi duyguların) kutsallaştırdığı somut bir olgu olarak gördüğü söylenebilir.¹¹³

Gökalp’e göre ideal geleceğin yaratıcısıdır. Türkçülüğü idealin büyüklüğü noktasında üç dereceye ayırır; Türkiyecilik, Oğuzculuk yahut Türkmencilik, Turancılık¹¹⁴

Ancak Gökalp, bu iç içe halkaları hars itibariyle sıralamaktadır. Medeniyette iştirak meselesini ele aldığımız zaman daha geniş bir çerçeve ile karşılaşacağımızı belirtmekte ve Türk medeniyetinin Batı medeniyeti olması gerektiğini öne sürmektedir. Çünkü Gökalp’e göre, Türkler Türk milliyetine ve İslam ümmetine dahildirler ve Batı medeniyetine mensup olma hedefine sahip olmalıydılar.¹¹⁵

---

¹⁰⁸ Bozkurt, **a.g.e.**, 1996, s. 88.

¹⁰⁹ Gökalp, **a.g.e.**, 1992, s. 63.

¹¹⁰ Gökalp, **a.g.e.**, 2001, s.28.

¹¹¹ Orhan Türkdoğan, **Ziya Gökalp sosyolojisinin Temel İlkeleri**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998, s.257.

¹¹² Ülken, **Türkiye’de çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken Yayınları, İstanbul, 1998, s.325.

¹¹³ Cihan Osmanağaoğlu, **Ziya Gökalp’te Türkçülük Akımı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 26.

¹¹⁴ Gökalp, **a.g.e.**, 1992, s.22.

¹¹⁵ Gökalp, **a.g.e.**, 1992, s. 84.

Osmanağaoğlu'na göre, Turancılık, Türk'ün aynı vatan üzerinde, milli birliği olarak değerlendirildiğinde, Türkçülük de bu milletin (maddi ve manevi olarak) yükseltilmesi olduğuna göre, iki kavramın tamamen birbirinden farklı olduğu sonucuna varılamaz. Gökalp'in sisteminde, Turancılığın Türkçülüğün bir derecesi olmasından yola çıkılarak, Turancılık Türkçülüğün ileri merhalesidir denilebilir.¹¹⁶

Ziya Gökalp, dile ilişkin sentezci görüşlerine “Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” (1918) adlı kitabının ikinci bölümü olan “Lisan” başlığı altında yer verir. Ona göre sosyal vicdanın “milliyetçilik”, “ümmeçilik” ve “asırcılık” adında üç boyutu vardır. Bu durum dile de yansır. Burada ileri sürdüğü temel düşüncesi; “Dilimizi anlam bakımından çağdaşlaştırmak, terim bakımından İslamlaştırmak, dilbilgisi ve imla bakımından da Türkleştirmek” biçiminde özetlenebilir.¹¹⁷

Türk dilinin ıslahı yolunda bilhassa şu iki noktayı gözden kaçırmamak lazımdır:

- Türkçede Arap, Fars lisanlarının kapitülasyonları kaldırılmalı ve bu iki lisanın dilbilgisi Türkçeye dahil edilmemelidir.
- Türk halkının bildiği ve kullandığı her kelime Türkçedir. Halk için munis olan ve “suni olmayan” her kelime millidir.¹¹⁸

Ziya Gökalp'in milliyetçilik anlayışı oldukça zorlu bir milli mücadele döneminde şekillenmiştir. Onun eserleri modern Türk milliyetçiliğinin en önemli sorunlarından birini açıkça yansıtır; Osmanlı gücü ve prestijinin Batı karşısında sürekli zayıflamasıyla oldukça derinden sarsılan milli kendine saygı ve kendine güvenin nasıl yeniden kazanılacağı sorunu. Gökalp'in öğretisi Genç Türkler ideolojisi ile Atatürk'ün rejimi arasında bir bağ oluşturmuştur. Gökalp cumhuriyetçilik, laiklik, devletçilik, halkçılık, milliyetçilik, ve devrimcilik ilkeleri üzerine bina edilmiş Kemalizm'e katkı sağlamıştır.¹¹⁹

¹¹⁶ Osmanağaoğlu, a.g.e., İstanbul, 2008, s.37.

¹¹⁷ Gökalp, a.g.e., 2001, s. 13-16.

¹¹⁸ Aydın, a.g.e., 1993, s.185.

¹¹⁹ Uriel, a.g.e., 2001, s.200-203.

A.6. Türk Milliyetçiliği ve Türkçülük Çatısı altında Kurulan Dernek ve Kurumlar

XIX.yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti içindeki gayrimüslimler, Osmanlı Devleti'nden ayrılmak ve Osmanlı toprakları üzerinde gizli faaliyetlerle ayrı ayrı devletler kurmak amacıyla dernekler teskil etmişlerdir.¹²⁰ Sırlar, Romenler, Bulgarlar ve Yunanlılar doğan milliyet çağında birer birer bağımsızlıklarını elde etmek için görünürde ilmi ve edebi aslında tamamen milliyetçi olan kuruluşları oluşturma yoluna gitmişlerdir. Osmanlı Devletinin sınırları içinde yaşayan Ermeniler, Arnavutlar, Araplar, Rumlar, Süryaniler özgürlük, uygarlık ve temel insan haklarından yoksun oldukları savıyla mevcut rejime karşı ayaklanmışlar ve özgürlük kazanmaya çalışmışlardır.¹²¹ Bu dönemde Türklerden başka her millette milli şuur oluşmuş, Türklerde ise, Türklük şuru, henüz uyanmamıştı. Bu milliyetçi oluşumlarına karşılık, Osmanlı'nın bünyesinde Türklük bilincine dayalı herhangi bir kuruluş yoktu.¹²²

Ancak II. Meşrutiyet 1908'de ilan edildikten sonra sağlanan hürriyet ortamıyla dil, edebiyat, sanat, spor ve felsefe kulüpleri açılmış, milliyet fikrine olan ilgi artmaya başlamıştır. Dilde Türkçülük akımı kuvvet kazanmış, saltanatla meşrutiyetin beraber gitmeyeceği fikirleri ortaya çıkmış, milliyetçi görüşleri benimseyip savunan çeşitli dernekler kurulmuştur. Bunlardan başlıcaları, Türk Derneği (Ocak 1909), Türk Yurdu (Ağustos 1911), Türk Bilgi Derneği (Mart 1913), Türk Gücü Derneği (Mayıs 1914) ve 25 Mart 1912'de resmen kurulan Türk Ocağı'dır.¹²³

---

¹²⁰ Yerli Rumlar; Etnik-i Eteryä, Pontus Rum, Sırlar; İslav İttihadı, Ermeniler; Tasnakyan ve Hınçak, Yahudiler; İlyas İsrail Cemiyeti, Araplar; En Nadi-s Sarki, El Müntedi-i Ebedi, Arnavutlar; Başkimadlı cemiyetleri kurmuşlardı (Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler I (II. Mesrutiyet Dönemi)**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988, s. 435).

¹²¹ Ahmad Feroz, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalizm ve Milliyetçilik** (1876-1923), çev. Mete Tunçay, İletisim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 18-20.

¹²² Kutay Cemal, **Türk Ocakları ve Türk Milliyetçiliği**, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1995, s. 7.

¹²³ Kenan Akyüz, "**Türk Ocakları**", Belleten, C. 1, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, Ankara, 1986, s.196, s. 201.

A.6.1. Türk Derneği

Yusuf Akçura, II. Meşrutiyet devriminden 4 ay sonra Kasım 1908'de İstanbul'a yerleşmiştir. Temmuz 1908 tarihinden itibaren uygulanan basın özgürlüğü sonucunda milliyetçi harekete yeni bir güç katmak amacıyla 7 Ocak 1909'da Türk Derneği'ni kurmuştur. Bu dernek sadece Türk döneminin ilk milliyetçi örgütü olduğu için değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu sınırları içindeki ve dışındaki Türkleri bir araya getirdiği için de önemli bir yer teşkil etmektedir.¹²⁴

Akçura, İstanbul'a geldikten sonra öğrencilik günlerinden beri tanıdığı iki ünlü Türkolog olan Necip Asım ve Veled Çelebi'yi ziyaret etmiştir. Onlara, kültürel, politik olmayan milliyetçi bir örgüt oluşturmak isteğinden söz açmış ve kendilerinden bu harekete önderlik etmelerini istemiştir. Derneğin nizamnamesi 25 Aralık'ta yayınlanmıştır. Nizamnamenin ilk maddesi derneği bütünüyle bilimsel kuruluş olarak tanıtmaktadır. İkinci madde, derneğin amacını, Türk diye anılan bütün kavimlerin geçmiş ve bugünkü eserlerini, yaptıklarını ve durumlarını araştırmak ve ortaya çıkan sonuçları bütün dünyaya yayıp tanıtmak diye ifade etmektedir. Ayrıca yine ikinci maddeye göre, dernek Türk dilinde bir reform gerçekleştirmeye çalışacaktır. Buradan, derneğin başlangıç günlerinde ve kısmen de olsa, Akçura'nın "Üç Tarz-ı Siyaset" indeki "Türklerin birliği" fikrini savunduğu düşünülebilir.¹²⁵

Derneğin amacını açıklayan tüzüğünün 2. Maddesinde şöyle denilmektedir;

*"Cemiyetin amacı, Türk diye anılan bütün Türk kavimlerinin tarihteki ve gelecekteki eserlerini, işlerini, durumlarını ve coğrafyasını öğrenmeye ve öğretmeye çalışmak, yani Türklerin eski eserlerini, tarihini, dillerini, halk ve aydınlarının edebiyatını, etnografi ve etnolojisini, sosyal durumlarını ve medeniyetlerini, Türk ülkelerinin eski ve yeni coğrafyasını araştırıp ortaya çıkararak bütün dünyaya yayıp dağıtmak ve dilimizin açık, sade, güzel, ilim dili olabilecek şekilde geniş ve medeniyete elverişli bir düzeye gelmesine çalışmak, yazısını ona göre incelemektir"*¹²⁶

Bir kültür derneği olan bu derneğin üyeleri arasında Türk olmayan Türkiyatçılar da bulunmaktaydı. Bunların içinde Ermeni Profesör, V. Gordlevski,

¹²⁴ Arai , a.g.e., 2003, s. 23-24.

¹²⁵ Arai , a.g.e., 2003, s.25-27.

¹²⁶ Yusuf Akçura, **Türkçülük ve Dış Türkler**, Toker Yayınları, 1990, s. 171-172.

doktor Karaçon, Profesör Martin Hartman gibi müşterekçiler, Boyacıyan Agob ve Antuvan Tıngır Efendiler gibi Türk olmayan Osmalılar'da vardı.¹²⁷ Bu dernek "Türk Derneği Dergisi" adı altında bir yayın çıkarmıştır. İsmail Gaspıralı (Gasprinski)'da derneğe üye olarak dergiye makale yazmıştır. Dernek, Rusçuk, İzmir, Kastamonu ve Budapeşte'de şubeler açmıştır. Budapeşte şubesinin başkanı Ignacz Kunos'tu. İzmir şubesinin üye sayısı 14, Kastamonu'nki 12 idi.¹²⁸

Sarınay'a göre, ideolojik açıdan Türk Derneği mensupları kültürel anlamda Türkçü olmakla beraber, siyasi açıdan Osmanlılık geleneğini ağırlıklı olarak taşımaktadırlar. Nizamname, beyanname ve dergideki yazılar bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bakımdan dernek içinde yer alan Yusuf Akçura gibi siyasal anlamda Türkçülüğü savunan bir kişinin fikirlerinin dernek faaliyetleri üzerinde fazla etkili olmadığı görülmektedir. Türk Derneği'ndeki Türkçülerin Osmanlı İmparatorluğu'nu teşkil eden unsurları dil yoluyla bütünleştirme amacını taşıdıkları açıkça anlaşılmaktadır.¹²⁹

Akçura'ya göre, derneğin hayatı uzun olamadıysa da attığı tohum çorak bir toprağa rast gelmemiştir. Derneğin 1 ay boyunca muntazam bir şekilde süren toplantılarına devlet idaresinin başında bulunmaya hazırlanan bazı kişiler misafir sıfatıyla geliyorlardı. Bu durum daha sonraki dernek ve cemiyetler için önemli bir adım oluşturuyordu.¹³⁰

A.6.2. Türk Yurdu Cemiyeti

Türk Derneği'nin dergisinin son mecmuasının yayınından kısa bir süre sonra başka bir milliyetçi örgüt olan Türk Yurdu Cemiyeti, ortaya çıktı. 31 Ağustos 1911'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti'nin kurucuları arasında Türk Derneği'nin kurulmasını öncülük yapan Yusuf Akçura da vardır. Bu durum Akçura'nın Türk Derneği Dergisi'nin içeriğinden veya derneğin kendisinden hoşnut olmadığı kanısını

¹²⁷ Akçura, **a.g.e.**, 1981, 230-231.

¹²⁸ Aral, **a.g.e.**, 2003, s.25-27.

¹²⁹ Sarınay, **a.g.e.**, 1994, s.101.

¹³⁰ Akçura, **a.g.e.**, 1990, 173.

doğurmaktadır. Yeni cemiyette, Rusya'dan gelen göçmenler, Türk Derneği'ne göre çok daha aktif bir rol oynamıştır. 6 kurucu üyeden 3'ü Rusya kökenlidir.¹³¹

Türk Yurdu'nun kurucuları şunlardır; Mehmet Emin Bey, Ahmet Hikmet Bey, Ahmet Ağaoğlu, Hüseyin Zade Ali Bey, Dr. Akil Muhtar Bey ve Yusuf Akçura. Türk Yurdu fikrini şair Mehmet Emin Bey ortaya atmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti bu teşebbüse alaka göstermiştir. 1912 yılının Eylül ayında Ziya Gökalp cemiyete dahil olmuştur.¹³²

Bu cemiyetin iki amacından biri Türk öğrencilerine yurt sağlamaktı. Diğer amacı ise şöyle dile getirilmişti: "Türklerin zeka ve irfanca seviyelerinin yükselmesine ve iradet ve teşebbüs sahibi olmalarına hizmet etmek üzere bir gazete çıkarılacaktır. (madde 4)". Dernek, Türkçülüğün gelişmesinde önemli yeri olan Türk Yurdu Dergisi'ni de çıkartmıştır.¹³³

Akçura, imtiyaz sahipliğini ve müdürlüğünü de üstlendiği derginin yayın programını şöyle açıklamıştır;

1. Risale Türk ırkın mümkün olduğu kadar ekseriyeti tarafından okunup anlaşılabilir şekilde istifade olunacak bir tarzda yazılacaktır. Binaenaleyh

- dili sade olacaktır
- kavmin ekseriyetine faydalı mevzular seçilecektir.
- çetin mevzular bile kolay ifade olunmaya çalışılacaktır. Mamafih efkar-ı münevvere eshabının zevki, nef'i gözden kaçırılmayacaktır.

2. Risale, umum Türklerce ve makbul olabilecek bir ideal ibdana çalışacaktır.

3. Risalede Türklerin tanışmalarına, iktisat ve ahlakça yükselmelerine ve malumat-ı fenniyece zenginleşmelerine hizmet eden mevzular en ziyade yer alacak, siyaset bunlardan sonra gelecektir.

---

¹³¹ Arai , **a.g.e.**, 2003, s.82.

¹³² Akçura, **a.g.e.**, 1981, s.233.

¹³³ Akçura, **Türk Yılı**, Türk Ocakları Matbaası, İstanbul, 1928, s.437.

Birinci maddenin “b” şıkkındaki açıklamasında da görüleceği gibi Türk Yurdu’nun hedef kitlesini Osmanlı Devleti ile sınırlamadığını, bütün Türk dünyasını hedef kitle olarak gördüğünü açıkça göstermektedir. 2. Maddesi ise daha büyük bir amacı ortaya koymaktadır. Bu madde, bütün Türklerce makbul olabilecek bir ideal ortaya koymaya çalışır. Diğer maddelerde ise Türk halklarının birbirlerini tanımaları, ekonomik ve ahlaki açılardan yükselmeleri ve doğa bilgileriyle zenginleştirilmeleri, birbirleriyle ilişkilerinin ve iletişiminin artırılması, edebi ürünlerin bütün ırka ulaştırılması hedefler arasında belirtilir. Önen’e göre buradan çıkarılabilecek sonuç Türkçü idealler çerçevesinde, Türk dünyasının kültürel açıdan birbirine yaklaşması ve giderek de kültürel bir türdeşliğin sağlanması olarak görülmektedir.¹³⁴

Programın birinci maddesinde bahsedilen dilde sadeleştirme, derginin mümkün olduğu kadar fazla insana ulaşmasını amaçlamaktadır. Program, Akçura’nın Üç Tarz-ı Siyaset’te önerdiği Türk Birliği’ni gerçekleştirmek için bir araç sayılabılırdi.

Sonuç olarak dergide, Osmanlı Türkleri ve İmparatorluğu ile ilgili sadece 2 yazı çıkmıştır. Ayrıca Türk Derneği ve Genç Kalemler’den farklı olarak, bu yazılar Osmanlı Devleti’nin bütünlüğüne değinmez.¹³⁵

Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Ocakları’nın kuruluş hazırlıklarının yapıldığı bir dönemde kurulduğu için çok fazla faaliyet gösterememiş ve kurucuları Türk Ocakları içinde yer almıştır. Türk Yurdu Dergisi’nde genellikle Yusuf Akçura ve Ahmet Ağaoğlu tarafından yazılan “Türk Aleminden” başlıklı aktüel siyasi yazılar Türk dünyasının bütününe Türklük perspektifinden ele almıştır. Bu sayede genç kuşak yavaş yavaş Osmanlı Devleti perspektifini terk etmeye ve Türklerin başı başına bir dünya oluşturduğunu, kendine has problemleri ve gelişme tarzı olduğunu görmeye başlamıştır.¹³⁶ Türk Yurdu dergisi daha sonra “Türk Ocağı” tarafından çıkarılmaya başlanmıştır.¹³⁷

¹³⁴ Önen, a.g.e., 2005, s. 103.

¹³⁵ Arai, a.g.e., 2003, s.83-85.

¹³⁶ Engin Ali Oba, **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu**, İmge Kitapevi, İstanbul, 1995, s.162.

¹³⁷ Akçura, a.g.e., 1981, s.236.

A.6.3. Türk Bilgi Derneği

Emrullah Efendi başkanlığında 14 Mart 1913 tarihinde kurulmuştur. Türk Derneği'nden daha geniş ve kuvvetli bir kadroya sahip olan Türk Bilgi Derneği, akademi mahiyetinde görev yapmış ve “Bilgi Mecmuası” nı yayınlamıştır. Ancak bu mecmua sadece 6 sayı çıkabilmiştir.

Türk Yurdu'nun 1913 tarihli 46 numaralı nüshasında yayınlanan bir haberde, derneğin amacı ve mahiyeti şöyle tanımlanmaktadır:

“Hatırlardadır ki yalnız Türk tarihi, lisanı, edebiyatı ve sairesi ile iştilal etmek üzere vaktiyle teşekkül eden Türk Derneği, ahiren yeni bir şekle girmeye ve ihtisas şubelerine ayrılmaya teşebbüs etmişti. Birçok sebeplerle tamamıyla neticelenemeyen bu teşebbüs şimdi daha vahi bir mikyasta husul bulmuştur. Türk Derneği, yukarıda söylediğimiz gibi yalnız Türkiyat ile iştilal ediyordu. Asrın ilim ve fenninden istifade hususu düşünülmemiştir. Şimdi bu cihete dikkat ve ehemmiyet gösteren ve bütün ilim şubelerine ihtiva etmek üzere “Türk Bilgi Derneği” namıyla ilmi bir cemiyet vücuda getirilmiştir. Cemiyetin nizamnamesi yapılmış, hükümete takdim edilerek mezuniyeti alınmak üzere bulunmuştur. “Türk Bilgi Derneği” tıbbiyat, riyaziyat, içtimaiyat vs. gibi ilmi şubeleri muhtevi olacak, eski “Türk Deneği” de “Türkiyat Derneği” ismi ile Türk Bilgi Derneği'nin bir şubesi teşkil edecektir. ... Bilgi mecmuası, derneğin adeta bir organı olarak neşre vasıta olacaktır”¹³⁸.

Daha çok ilmi araştırma merkezi olarak kurulan Türk Bilgi Derneği, 6 şubeden oluşmaktadır. (Türkiyat, İslamiyet, Hayatiyat, Felsefe ve İçtimaiyat, Riyaziyat ve Maddiyat ve Türkçülük Şubeleri)¹³⁹

A.6.4. Türk Gücü Derneği

II. Meşrutiyet döneminde kurulan Türkçü derneklerden biri de Türk Gücü Derneği'dir. Türk Sözü'nün 8 Mayıs 1914 tarihli 5 sayılı nüshasında yayınlanan “Türk Gücünün Müsameresi” başlıklı yazıda; Büyük Türk ırkının güççe, kuvvetçe

¹³⁸ İbrahim Karaer, **Türk Ocakları (1912-1931)**, Türk Yurdu Neşriyatı, No: 7, Ankara, 1912, s. 5.

¹³⁹ Ahmet Temir, **Yusuf Akçura**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s.41-44.

geri kalmayacak, ecdadı gibi güçlü, kuvvetli olduğunu cihana bildirmek için kurulan derneğin, İstanbul dışında 25 şubesi olduğu bildirilmektedir. Yine aynı yazıda derneğin kurucularından Kuzucuoğlu Tahsin Bey, müsamerede yaptığı konuşmada, Türk dünyasının dört direk (Bilgi Derneği, Türk Yurdu, Türk Ocağı ve Türk Gücü) üzerine kurulu olduğunu söylemiştir.¹⁴⁰

A.6.5. Türk Ocağı

Türk Ocakları Jön Türk döneminde, ulusal duyguyu geliştirme ve ilerleme düşüncesini Türk halkı içinde yayma kaygısı taşıyan bir grup üniversite öğrencisi ve bazı aydınlar tarafından kurulmuştur.¹⁴¹ Türk Ocağı, Cumhuriyet dönemindeki en etkili milliyetçi örgüttür.¹⁴²

Türk Ocaklarının ilk çekirdeği, Türkçülüğün yaygınlık kazandığı en uygun ortam olan Askeri Tıbbiye’de başlamıştır. Sarımay, bunun nedenini; “her şeyden önce bu okulun modern eğitim yapması nedeniyle, öğrencilerin müspet ilim zihniyetinde yetişmesi sonucu karşılaşılan siyasi ve sosyal meselelere rahatlıkla teşhis koymalarında bulunmaktadır”¹⁴³

1911 Nisan sonunda tıp öğrencisi olan Hüseyin Fikret ve bir kurmay subay olan Dr. Remzi Osman, Celal Nuri’nin Jeune Turc’de yayınlanan bir yazısından etkilenerek, arkadaşlarını “kavi bir Türk maarif cemiyeti” kurmak konusunda ikna ederler.¹⁴⁴ 360 tıp öğrencisinden, 228 Türk genci gizli toplantılar yaparlar.¹⁴⁵ Ne var ki ordu mensubu oldukları için böyle bir derneği kendi başlarına kuramazlar ve milliyetçi görüşteki aydınlardan yardım isterler. Mayıs ayının sonlarında ve haziran ayının başlarında, iki üç kişilik küçük gruplar halinde aydınları ziyaret ederler ve

---

¹⁴⁰ Karaer, **a.g.e.**, 1912, s. 6

¹⁴¹ Georgeon, **a.g.e.**, 1986, s.40

¹⁴² Arai , **a.g.e.**, 2003, s.111

¹⁴³ Sarımay, **a.g.e.**, 1994, s.121

¹⁴⁴ Akçura, Türk yılı, s. 442

¹⁴⁵ Hüseyin Namık Orkun., **Türkçülüğün Tarihi**, Kömen Yayınları, İstanbul, 1944, s.99

onlara Hüseyin Ragıp Baydur'ın kaleme aldığı "190 Tıbbiyeli Türk Evladı" imzalı bir bildiri verirler.¹⁴⁶

Bildiri şu konuları kapsamaktadır:

a- Tıbbiyeliler arasındaki birlik ve beraberliği kuvvetlendirmek, yükseltmek, fakat gayeyi tehlikeye düşürmemek için siyasetten çekinmek, uzak durmak. Her genç, siyasi kanaati ne olursa olsun milliyet gayesi etrafında toplanacak ve bu gayeyi her türlü hislerin üstünde tutacaktır.

b- Umumi efkar milliyetperverlik cereyanını pek hoş karşılamayabilir. Yurtta Osmanlılık ve İslamlık siyaseti oldukça kök salmıştır. Bununla birlikte bu cereyanı doğrudan doğruya açıp açmamakta bir tehlike var mıdır? Yok mudur? Bu hususta, memleketin ileri gelenlerinin fikirleri sorulacaktır.

c- Donanma Cemiyeti gibi, bir teşkilat yapılarak, mektep açmak için para toplanacağından umumun emniyetini kazanmak lazımdır. Bu hususta emniyet ve itimatla yürüyebilmek için, memleketin tanınmış şahsiyetlerinin himayeleri rica olunacaktır.¹⁴⁷

İkinci toplantı 11 Haziran'da Ahmet Ağaoğlu'nun evinde yapıldı. Toplantıya İTC adına İstanbul Mebusu Ahmet Nesimi'nin başkanlık etti.¹⁴⁸ bu toplantıda da Ahmet Ferit'in önerisi yeterli görülerek tekrar onaylanır. Ardından 3 Temmuz'da, sayıları artık 231'i bulan tıp öğrencileri adına Hüseyin Fikret ve Remzi Osman 7 aydını toplantıya çağırır: Mehmet Emin, Ahmet Ferit, Yusuf Akçura, Mehmet Ali Tevfik, Emin Bülent, Fuat Sabit ve Ahmet Ağaoğlu. Türk Ocağı isimli bir örgüt kurmaya karar verirler. Türk Ocağı ismini Fuat Sabit önermiştir.¹⁴⁹ Yusuf Akçura, bu toplantının yapıldığı 3 Temmuz 1911 tarihini Türk Ocağı'nın fiilen kuruluş tarihi olarak kabul etmiştir.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ Arai , **a.g.e.**, 2003, s.113

¹⁴⁷ Hüseyin Tuncer, Yücel Hacıoğlu, Ragıp Memişoğlu, **Türk Ocakları Tarihi** (Açıklamalı Kronoloji 1912-1997), C. I, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1998, s. 9.

¹⁴⁸ Orkun **a.g.e.**, 1944, s.102.

¹⁴⁹ Akçura , **Türk yılı** , s. 443.

¹⁵⁰ Karaer, **a.g.e.**, 1912, s. 10.

Hamdullah Suphi Tanrıöver'in 22 Nisan 1924 tarihinde Ankara'da toplanan Türk Ocakları Kurultayı'nda yaptığı konuşma, Türk Ocağı'nın nasıl bir ortamda doğduğunu ve ona kimlerin hangi gözle baktığını açıklar niteliktedir. Tanrıöver bu konuşmada şunları söylemiştir:

“Ocak ilk kurulduğu vakit, müthiş bir husumet havasıyla çevrili olduğunu gördü. Ona kimse tahammül etmiyordu. Binasını görenler, levhasını okuyanlar, kızıyorlardı, eğleniyorlardı. Türk Ocağı, kendi karşısında muarız vaziyetinde bir sürü eski, köhne müesseseler buldu. Bunlar vaazlarıyla, mecmualarıyla, maziden, ananeden kuvvet alarak bütün vasıtalarıyla bu yeni dernek aleyhinde telkine başladılar. Osmanlılık onun düşmanı idi. Başkalarının milli cereyanlara kapılmasından parçalanmış bir vatanın sahibi ve banisi olan millet nasıl bizzat milliyet cereyanına kapılabılırdi? Medrese, ona dersleriyle, vaazlarıyla bunun bir cürüm, bir küfür olduğunu ilan etti. Saray, bir avuç Türk yerine, 30 milyon Osmanlı üzerinde hükümran olmayı tercih eden saray, bir tek gün Türk'ün milli cereyanına samimi olarak iltifat etmedi, onu duymadı onu anlamadı. Türk'e ancak kendi hanedanı ile bir mevcudiyet verdiğini düşünen saray, bu yeni iddiaya bir nankörlük gibi bakıyordu. Siyasetin, siyasi endişelerin esiri olan partiler, bir taraftan ona yardım eder gibi görünüyorlar, diğer taraftan ondan korkuyorlardı. Hatta o devirlerin en nafiz, en maruf simalarından biri “Acaba Türk Ocağı namıyla karşıtımda bir Ermeni Patrikhanesi mi doğuyor?” demişti. Gayrı Türk unsurlar nazarında beğenmedikleri, adı ve aşağı gördükleri Türk milletinin milli cereyanı dayanağı olmayan gülünç, suni bir iddia, bir özenti idi.”¹⁵¹

Türk Ocağı'nın resmen kuruluşu 25 Mart 1912'dir. Bu arada ocağa, Türkçülüğün “ağır topları” olarak adlandırılan Mehmet Emin Yardakul ve Ahmet Ferit Tek'de katılmıştır. Türk Ocağı özellikle İstanbul'da, her cuma verilen konferansları, kadınlı erkekli temsilleri, zamanla ocağın yayın organı haline gelen Türk Yurdu'ndaki büyük ilgi ile izlenen yazıları, milli iktisat alanındaki yaklaşımlarıyla çok canlı bir etkinlik göstermiştir.

¹⁵¹ Ankara'da 1340 Senesi Nisanında Toplanan birinci Türk Ocakları Umumi Kongresi Zabıtları, Yenigün, Ankara, 1924, s. 65-70.

Bunun yanı sıra; Yusuf Akçura, Gaspıralı İsmail Bey gibi Rusya'dan göç eden aydınların da aktif katılımlarıyla Mizan, Halka Doğru ve Türk Sözü gibi dergiler çıkarılmaya başlanmıştır. İttihat Terakki Fırkası'ndan Talat, Enver ve Cemal Paşalar ve bazı Osmanlı Hanedanına mensup kişiler hem manen hem de madden Türk Ocağı'na yardımlarda bulunmuşlardır. Maddî olanakların sağlanmasıyla Beyazıt'ta Divan yolundaki müstakil bina Türk Ocaklarının olmuş, bu sayede Darülfünun öğrencileriyle daha yakın ilişkiler kurulmuştur.¹⁵²

1912 tarihli ilk Türk Ocağı Esas Nizamnamesi'nde amaçlar şöyle açıklanmaktadır: İlk madde heyet ile ilgilidir.

Madde 2.“Ocağın amacı, İslam kavimlerinin en mühimlerinden olan Türkler'in millî terbiye, sosyal, iktisadî ve ilmî seviyelerinin ilerletilmesiyle Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır.”

Madde 3.“Ocak amacına ulaşmak için, Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler düzenleyerek, kitap ve risaleler yayınlamak, mektepler açmaya çalışacaktır. Millî serveti korumak ve çoğaltmak için her türlü meslek ve sanat erbabıyla görüşerek iktisadî ve ziraî teşvik ve irsadda bulunacak ve bu gibi müesseselerin doğup yasamasına elinden geldiği kadar yardım edecektir.”

Madde 4.“Ocak, amacına ulaşmaya çalışırken sırf millî ve içtimaî bir vaziyette kalacak, asla siyasetle uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasî fırkalara hadim bulunmayacaktır.”¹⁵³

1914'te, Nevsal-i Millî'de yayınlanan “Türk Ocakları” başlıklı yazısında Ocağın ilk başkanı Ahmet Ferit (Tek) de, Türk Ocağı'nın amaçlarını şöyle anlatmaktadır:

“...Türk'ün maruz olduğu sefaletleri gidermek, onu içinde olduğu hastalıklardan kurtararak zinde ve faal bir hâle koymak, tüfengi omzunda serserilik etmekten çekerek, çitine, çubuguna, destgahına, katarına, dükkanına, pazarına sevk etmek ve bu faaliyet-i

¹⁵² Orkun, a.g.e., 1944, s.103.

¹⁵³ Tuncer Hüseyin., **Türk Ocağı'nın Nizamname-i Esas ve Dahilisi**, İstanbul: Tanin Matbaası, 1328, Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1990, s. 17.

*bedeviye ve iktisadiyenin temin edeceği refaha müsteniden onu okutmak, yükseltmek ve çoğaltmak, vatanında teksif ve takviye ile cidal ve rekabete müsait bir seviyeye çıkarmaktır.*¹⁵⁴

Türk Ocağı II. Meşrutiyet döneminde kurulan çok sayıda dernek arasında yalnızca en uzun ömürlüsü olmakla kalmamış, aynı zamanda örgütlenmesi, şube ve üye sayısı ile de geniş kitleye seslenerek, kendisinden önce kurulan ve Türk milliyetçiliğini özellikle bilimsel alanda yaygınlaştırmayı amaçlayan Türk Derneği ve Türk Yurdu Cemiyeti kuruluşlarından daha önemli bir konuma sahip olmuştur.¹⁵⁵

Türk Ocağı nizamnamesinin özünde Türk ırkının her anlamda geliştirilmesi amaçlanmakla birlikte, Türkçülük, Osmanlıcılık ve İslamcılık akımlarının henüz ilkelerinin bulanık, amaçlarının açık olmadığı bir dönemin izleri hissedilmekte ve Türk unsuru ancak, akvam-ı İslamiyenin bir rükn-i mühimi olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁶

Türk Ocakları, özellikle Birinci Dünya Savaşı ve onu izleyen Türk İstiklal Harbi dönemlerinde Türk askeri üzerinde pozitif bir etki yaratarak milli şuur ve inancın pekişmesinde önemli etken olmuştur.

A.6.6. Türk Ocakları'nın Siyasi Partilerle İlişkileri

Türk Ocakları nizamnamesinde yer alan “Ocak, maksadını tahsile çalışırken sırf milli ve içtimai bir vaziyette kalacak, asla siyaset ile uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hadim bulunmayacaktır” maddesi bir yandan siyasal Türkçülüğe, diğer yandan da İttihat ve Terakki'ye mesafe koyma çabasını ifade etmektedir.¹⁵⁷ Ancak Türk Ocaklarının kurulduğu dönemde ülkenin içinde bulunduğu durum oldukça karışıktı. Bu karışık yapı içinde Türk ulusunu “millileştiren” çalışmalar içinde bulunmak Türk Ocakları'nı siyasetin içine

¹⁵⁴ Yusuf Sarımay, **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s.153.

¹⁵⁵ Üstel Füsün., **Türk Ocakları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.51.

¹⁵⁶ Füsün, **a.g.e.**, 2004, s.63.

¹⁵⁷ Akyüz , **a.g.e.**, 1986, s. 202.

sokuyordu. Burada özellikle Türk Ocakları'nın iktidardaki parti olan İttihat ve Terakki ile olan ilişkileri incelenecektir.

Türk Ocakları'nın İttihat ve Terakki ile ilişkileri hakkında iki farklı görüş bulunmaktadır. Karpat'a göre, Ocaklar İttihat ve Terakki'nin ideolojik alandaki rehberliğini üstlenmiş ve O'nun maddi ve manevi desteğiyle büyük şehirlerde şubeler açmayı başarmıştır. Bu görüşü benimseyen Landau, Türk Ocağı'nı potansiyelini anlayan İttihat ve Terakki liderleri O'nu destekleyerek organizasyon ve politik açıdan geliştirdiğini savunmuştur.¹⁵⁸

Bu konudaki diğer görüş, Türk Ocakları'nın İttihat ve Terakki ile aralarında belirli bir mesafe bırakmaya gayret ettiği'dir. Nitekim Kazım Nami (Duru), "... biz genç İttihatçıların çoğu Türk Ocağı'nın baba ocağından dahi yüksek tutuyor, orada parti ayrılığını çok uzakta tutarak el ele gönül gönüle birleşiyorduk. Bundan dolayı Ocak'ta siyaset yapmıyor, yapmak isteyenleri içimizde tutmamaya çalışıyorduk" demektedir. Bir diğer yandan, Yusuf Akçura'nın, Türk Ocağı ve Türk Yurdu'nun İttihat ve Terakki'nin denetimine girmemesi ve her ikisinin de bağımsızlığını koruması için büyük çaba harcadığı da bilinmektedir.¹⁵⁹

İttihat ve Terakkinin giderek Türkçülüğe önem veren politikası bu partiyi Türk Ocakları'na daha da yakınlaştırdı. İttihatçıların bütün partileri denetim altına alma yönündeki çabaları ve Ocağın maddi yardım sağlama amacı iki tarafın ilişkilerini güçlendirdi. Özellikle Türkçülüğün gençler ve aydınlar arasında büyük bir kuvvet olması ve devrin siyasi ortamına hakim olmaya başlaması, İttihat ve Terakki'yi bu ocağa daha da yakınlaştırıyordu.

İttihatçılar, partinin genel merkez üyeleri Ziya Gökalp ve Hüzeyinzade Ali vasıtasıyla Türk Ocağı'na nüfus etmiştir.¹⁶⁰ Ocağı tamamen ele geçirmek isteyen İttihatçılar 1918 Kongresinde Ziya Gökalp'i Ocağa başkan seçmek istemişlerdir.

---

¹⁵⁸ Jacob M. Landau, Alman örgütü hayranı İttihat ve Terakki Komitesi üyelerinin büyük olasılıkla çoğu -özellikle de Enver paşa- Türk Ocağını örgütsel olarak ilerletmeye ve onu siyasi olarak kullanmaya karar verdiğini savunmuştur. Jacob M. Landau, **Pan Türkizm**, Çev. Mesut Akın, Sarmal yayınevi, İstanbul, 1999, s. 63.

¹⁵⁹ Sarımay, **a.g.e.**, 2004, s. 156-157

¹⁶⁰ Cemal Kutay, "**Türk Ocakları**" 2, Yeni düşünce, Sayı: 3, 1981, s.20-28

Ancak Ziya Gökalp bu kongrede başkan seçilememiştir. Bu seçim Türk Ocağı'nın, İttihatçılara karşı özerkliğini ve bağımsızlığını korumak istediğini ortaya koymuştur.¹⁶¹

Sonuç olarak, Türk Ocakları ile İttihat ve Terakki arasındaki ideolojik ve organik manada bir kaynaşma olduğu ortadadır. İttihat ve Terakki'nin 1913'ten sonra her türlü muhalefeti susturmasının yanında Türk Yurdu'nun ve Türk Ocakları'nın faaliyetlerini sürdürmesi bu bağın bir göstergesidir.

Türk Ocakları'nın başta İttihat ve Terakki olmak üzere II. Meşrutiyet döneminde kurulan ve kendisine ideolojik olarak yakın bulunduğu siyasi partilerle, genelde milli meselelerde işbirliği içinde olduğu görülmektedir. Ancak bu ilişkileri oldukça esnek tutarak, günlük politikanın içine ve doğrudan herhangi bir siyasi partinin kontrolüne girmeden özerk yapısını muhafaza etmeye çalıştığını söyleyebiliriz.¹⁶²

A.7. Genç Kalemler ve İttihat ve Terakki

İstanbul'da Yukarıda değindiğimiz dernekler Türkçülüğün örgütlenmesine çalışırken, Selanik'te İttihat ve Terakki Merkez Heyeti üyelerinden Ziya Gökalp'in çalışmaları sonucunda merkezde bir Türkçülük hareketi başlatıldı. Bu sıralarda Selanik'te çıkmakta olan Genç Kalemler Dergisi de Gökalp'ten etkilenerek, dilde Türkçülük yapmaya girişmiştir.¹⁶³

Akçura'ya göre, Genç Kalemler Dergisi'nin Türk Yurdu'yla hemen hemen aynı zamanlarda çıkmaya başlamasına rağmen, Osmanlı Devleti'nde "Kültürel Türkçülüğün" ilk örgütü Türk Derneği ve ilk dergisi de Türk Derneği Dergisi'dir.¹⁶⁴

Ziya Gökalp İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) umumi üyesiydi. Genç Kalemler'in birinci ciltteki başyazarı Nesimi Sarım merkezi umuminin katibiydi. Ömer Seyfettin, 1909 karşı devrimini bastırmak üzere İstanbul'a gönderilen Hareket

¹⁶¹ Sarınay, **a.g.e.**, 2004, s. 158

¹⁶² Sarınay, **a.g.e.**, 2004, s. 159-161

¹⁶³ Akçura, **a.g.e.**, 1990, 182.

¹⁶⁴ Akçura, **a.g.e.**, 1990, 183.

Ordusu'nun subayıydı.¹⁶⁵ Bütün bunlar, Genç Kalemler ile İTC arasındaki ilişkiyi açıkça göstermektedir.

Genç Kalemler'in yöneticileri, yalnızca bir dergi çıkarmanın "yeni lisan"ı yaygınlaştırmak için yeterli olmadığına inanıyorlardı. Masai'ye göre belki de Ziya Gökalp'in aracılığıyla bir heyet oluşturdular. Heyetin başında Enver Paşa bulunuyordu. Bu heyet, önemli saydığı pek çok Batı eserini, örneğin Spencer, Fouillee, Taine vb. yazarların eserlerini "yeni lisan" ile tercüme etti. ayrıca "yeni lisan" ı yaymanın en etkili yolu olarak okullarda öğrenilmesini tasarladılar. Belki de İTC'nin politik nüfusunu kullanarak, Selanik'te 4 okuma kitabı ve 2 imla kitabı yayınladılar. Maarif Nezareti'nin izni ile bunları okullarda kullandılar.¹⁶⁶

Genç Kalemler'in önde gelen yazarı hemen her gün bir İTC kulübünde buluşup, edebiyat ve felsefe konularını tartışıyorlardı. Bu tartışmaların sonuçları yalnızca Genç Kalemler'de yazı olarak değil, aynı zamanda İttihat ve Terakki Mektebi'nde Konferans olarak da görülüyordu.¹⁶⁷ Bu konferanslar gerçekte İTC'nin Ziya Gökalp'e verdiği önemli görevlerden biriydi. Bu görev, İTC liderlerinin duyduğu kaygılardan ötürü verilmişti. 1908'de gerçekleştirdikleri devrim sonrası karşıdevrim ortaya çıkmış ayrıca bir muhalefet partisi kurulmuştu. bu koşullarda görevlerinin önemini kavrayabilecek, toplumda ve zihniyette bir devrim yapabilecek yeterlilikte gençlerin yetiştirilmesi onlar için önemliydi.¹⁶⁸

İTC, Osmanlı Devleti'nin birliğini korumaya çalışan siyasal bir örgüttü. 1908'de, 1909'da ve 1913'de kabul edilen programlarının eğitim bölümünde, devletin resmi dili olan Türkçenin bütün Osmanlı uyruklularına öğretilmesi gerektiği belirtiliyordu. 1908 programında Türkçe, devletin resmi dili olarak kabul ediliyor dolayısıyla her tür resmi yazışmanın Türkçe yapılması gerektiği duyuruluyordu.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ Tahir Alangu, **Ömer Seyfettin (Ülkücü Bir Yazrın Romanı)**, İstanbul, 1968, s. 141.

¹⁶⁶ Alangu, **a.g.e.**, 1968, s. 142.

¹⁶⁷ Bu mektepte Selanik, İstanbul ve diğer önemli şehirlerde açılmış bir tür Kulüptü. Felsefe, tarih vb öğretilen başlıca konulardı. Konferansları izlemek ücretsizdi.

¹⁶⁸ Enver Behran Şapolyo, **Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki ve meşrutiyet Tarihi**, İstanbul, 1943, s.78-79.

¹⁶⁹ Tanık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler : II. Meşrutiyeti dönemi 1908-1918, I. cilt**, Hürriyet Vakıf, İstanbul, 1984, s. 66.

1909'da Türk milliyetçiliği Osmanlı siyaseti üzerinde henüz hiçbir etkiye sahip değilken, programda şöyle deniliyordu: “Tahsili iptidai ve Alide lisanı tedris Türkçedir. Bununla beraber mekatip-i idadiyede elsine-i mahalliye dahi talim ettirilecektir.”¹⁷⁰

İTC Ocak 1913'te bir hükümet darbesiyle iktidarı eline geçirmesinden ve Mahmut Şevket Paşa'nın Haziran 1913'te öldürülmesinden sonra yeni bir siyasi program yayınlamıştır. Ne var ki, 1913 programının eğitimle ilgili bölümü 1908 ve 1909 programlarından pek farklı olmamıştır. 1913 programı, yerel dillerde eğitimi şöyle güvenceye alıyordu: “Mekatib-i ibtidaiye-i umumiye ve taliyede Türkçenin yalnız lisan olarak tedrisi mecburi olmakla beraber her mahallin ana lisanı lisan-ı tedris olacaktır.”¹⁷¹

Arap vilayetlerindeki yerel özerklik isteklerine karşılık İTC'nin taviz verdiği anlaşılmaktadır. Ancak yeni program eski programla uyum içindedir. Üstelik bu program, yukarıda gördüğümüz gibi, yalnız Ahmet Hikmet ve Genç Kalemler'in yöneticileri gibi Osmanlı milliyetçilerinin görüşleri ile değil aynı zamanda Namık Kemal'in görüşleri ile de aynı niteliktedir. Dil konusundaki görüşlerde süreklilik, Osmanlı vatanseverliği ile Türk milliyetçiliği arasında bir bağlantı noktası göstermektedir.

Genç Kalemler ve Jön Türkler arasındaki ilişki açısından iki grubunda halka önem verdiği göz ardı edilmemelidir. Genç Kalemler, Arapça ve Farsça kelimeleri ve kuralları atarak, “yeni bir lisan” yaratmak istiyordu. Hareketleri “özdeşmeci” diye adlandırılabilir. Ne var ki halkın diline yerleşmiş yabancı kelimeleri atmaktan yana değillerdi. Dahası Batı eserlerini “yeni lisan”la tercüme etme, okuma ve imla kitapları hazırlama ve dağıtma çabaları, “maarifin ne olduğunu bilmeyen” Anadolu halkına yönelikti.

Sonuç olarak, Türkçülük ve Turancı fikirlerin, Osmanlı aydınlarının ve siyasilerinin nezdinde “siyasi bir hedef”e dönüşmesi, 1908-1914 yılları arasında

---

¹⁷⁰ Arai, a.g.e., 2003, s.76.

¹⁷¹ Arai, a.g.e., 2003, s.77.

İttihat ve Terakki Cemiyeti/ Partisi'nin (İttihatçılar) iktidarda olduğu ve giderek iktidarı tam etkisine aldığı döneme rastlar.

B. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ

B.1. Milli Mücadele Döneminde Türk Milliyetçiliği

Türk milliyetçiliği, Milli mücadelenin temel ideolojisidir. Türk'ün, Türk'ü yaşatmak için giriştiği bir mücadele döneminde yazılan hemen hemen bütün eserlerde bu ideal kendisini gösterir.¹⁷² Bu ideal Türkçülüğün ilerlemesi ve gelişmesi için ilk yapılması gereken şeyin tam bağımsız bir devletin kurulması yani vatanın tümünden kurtarılması olarak belirlendi.

Bilindiği gibi bu mücadelede her vatanperver kadın, erkek, yaşlı, genç ayırtılmaksızın fedakarlıkları ve hizmetleri vardır. Bu doğrultuda milli mücadele, asker ve sivil aydınlar, sıradan vatandaşların önderliğinde de yürütülmüştür. Milliyet duygusunun milletlerin tarihindeki rol ve önemini araştıran Arsal,

“Milletlerin millet olarak yaşamasını temin eden, diğer milletleri içinde erisimesine, yok olup gitmesine mani olan da, işte bu kütle şuurudur, yani millî histir. Herhangi sebep neticesinde milletlerine bağlılıkları körleştirilmiş ferdlerden tereküp eden milletler, varlık sahasından yokluk sahasına göçmüşlerdir. Millî his hayat için mücadelenin, var olmak azim ve iradesinin de bir tezahürdür..... Milletlerin var olmak azim ve iradesi de ‘Millî şuur’, ‘Milliyet duygusu’, ‘Milliyetçilik’ adlarını alır” ifadesini vermişti.¹⁷³

---

¹⁷² Milli mücadele devri, Türk edebiyatının çok kuvvetli şahsiyetlere sahip olduğu ve zaman şartlarının tüm yazarları bir tek yola sevk eden bir dönemdi: Bu Türk Milliyetçiliğidir. Bu dönem, belirli edebiyat akımları içinde zaptedilmeyecek zengin ve kuvvetli şahsiyetlerden sahip olmuştur. Bunlardan, Mehmet Akif Ersoy(1873-1936), Ziya Gökalp(1876-1924), Yahya Kemal(1884-1958), Halide Edip(1882-1964), Yakup Kadri(1889-1974) en önde gelen isimlerdir(Mustafa Nihat Özen, **Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1945. S. 349).

¹⁷³ Sadri Maksudi Arsal, **Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları**, Ötüken yayınevi, 3.bk, İstanbul, 1975, s.64-65.

Diğer yandan bu mücadelede yer alan askeri önderlerin iki önemli özelliği vardır. Onlardan biri, ideolojinin fikir önderleri olmaları diğeri de silahlı önderliği üstlenmiş olmalarıdır.

B.1.1. Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye

Birinci Dünya Savaşından galip çıkan devletlerin yeni bir dünya haritası çizmeye çalıştıkları sırada 1918'de mağlup Osmanlı Devleti, varlıklarını devam ettirme mücadelesine girmişlerdi. Osmanlı Devleti Bulgaristan, Avusturya-Macaristan ve Almanya Devletleri birer mütareke imzalayarak galip devletlere kalmış olan topraklarını kurtarma gayreti içindeydi.

Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı W.Wilson, 8 ocak 1918'de Kongre'de yaptığı bir konuşmada 14 prensibini açıkladı. Bu ilkelere göre, uluslararası bir kuruluşun tesisi, devlet sınırlarının milletler ilkesine göre düzenlenmesi, denizlerin serbestliği gibi barış içinde yaşayacak bir dünya için gerekli esaslar öngörülüyordu.

Ayrıca, İstiklal harbi Türk milletinin haksızlığa ve esarete karşı milli bir mücadele olarak meydana gelmiştir. M. Kemal Paşa'nın yaptıklarından bu mücadelede başarılı olmak için üç vasıtanın hazırlığının yeterli olduğunu görmekteyiz.

Birincisi ve en önemlisi doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin varlığı ve istiklali için gönlünde vicdanında belirilmiş, gelişmiş olan istek ve emellerin sağlamlığıdır. Millet, içindeki bu isteği ne kadar güçlü bir şekilde ortaya koyarsa, bu istek ve emelin gerçekleşmesi için ne kadar çok azim ve iman gösterirse, düşmanlara karşı başarı sağlamak için o kadar güçlü bir vasıtaya sahip olduğuna inanmıştı.

İkinci olarak, milleti temsil eden meclisin milli isteği ortaya koymakta ve bunun gereklerini inanarak uygulamakta göstereceği kararlılıktır. Meclis, milli isteği ne kadar büyük bir dayanışma ve birlik içinde aksettirebilirse, düşmana karşı o kadar güçlü bir üstünlüğe sahip olacağını vurgulamıştı.

Üçüncüsü, milletin desteğiyle düşman karşısında silahlanıp bir ordu oluşturmak gerekliliğini benimsemiştir.¹⁷⁴

Bu dönemin öne çıkan en belirgin meselesi “vatanın yabancı işgallerden kurtulması” ve “milli egemenlik” tir. Bu temel hedef içinde toplanan Büyük Millet Meclisi (BMM),¹⁷⁵ giderek kendisini yegane örgütlenme odağı olarak kabul ettirirken, Meclis içinde Mustafa Kemal’in önderliğinin belirleyici konumu da giderek güç kazanmıştır.

Milli Mücadele’nin başlangıcında, kurtuluşu “manda” ve “himaye” de görenleri ağır bir biçimde eleştiren Mustafa Kemal paşa, böyle bir eğilim gösterilmemesi gereğini şöyle dile getirmiştir.

“Yabancı bir devletin koruyuculuğunu istemek, insanlık niteliklerinden yoksunluğu, güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmak, kolaylıktan başka birşey değildir. Gerçekten de bu aşağılık duruma düşmemiş olanların, isteyerek başlarına yabancı bir efendi getirmeleri hiç düşünülemez....Öyleyse ya bağımsızlık, ya ölüm. İşte gerçek kurtuluşu isteyenlerin parolası bu olacaktır”¹⁷⁶

Türkiye’nin toprak bütünlüğünü kormak için milli birliği sağlamak ve bağımsız olmaktan başka bir çaresi olmadığını M.Kemal paşa’nın düşüncesini yansıtan diğer bir örnekte şöyledir: 10 Mayıs 1920 yılında Türkiye’de Amerika müzaheretini hakkında soru soran Chicago Tribün muhabirine: *“Biz buna vaktiyle taraftardık. Fakat vaziyet-i hazırda şeraiti ilerledikçe tabii bu imkan kalmıyor.*

¹⁷⁴ Adnan Karaardıç, **“Türk Milliyetçiliği ve Atatürk”**, Doktora tezi, Tez Danışmanı: Doç.Zekerya Kurşun, Marmara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Anabilimdalı, 1997, s. 114-115.

¹⁷⁵ Birinci Dönem Büyük Millet Meclisi ya da kısaca Birinci Meclis, 23 Nisan 1920’de Ankara’da toplanmış, 1 Nisan 1923’te yeni seçim kararı alarak 15 Nisan 1923’te son oturumunu yapmıştır. Yeni Türk devletinin kurucu meclisi olarak kabul edilir. Meclis’in açılış günü olan 23 Nisan, halen Türkiye’de ulusal bayram olarak kutlanmaktadır. Meclisin açılış aşamasında Osmanlı Devleti hala İstanbul’da hüküm sürmekteydi. Meclis, açılış gününde sultan ve halife VI. Mehmet’e bağlılık yemini etmiş, ancak uygulamada İstanbul’daki iktidardan tamamen bağımsız olmuş ve 1 Kasım 1922’de aldığı kararla Osmanlı Devleti’ne son vermiştir. Yeni devletin nihai biçimi olan Cumhuriyet, 29 Ekim 1923’te İkinci Meclis tarafından ilan edilecektir. Bu iki tarih arasında TBMM, yasama, yürütme ve yargı yetkilerini tek elde toplayan bir ihtilal meclisi görünümünü sergilemiştir

¹⁷⁶ Atatürk, **Nutuk, Cilt: I**, emre yay, İstanbul, s. 31

Milliyetperverlerin nokta-i nazarı şu idi. Türkiye türkler içindir; ve Türkiye müstakil olmalıdır...” şeklinde cevap vermişti.¹⁷⁷

Ayrıca, manda ve himaye taraflı yanısıra Türk aydın ve idarecilerden bir kısmının kurtuluş önerisi de, bölgesel kurtuluş ve mücadele ile sınırlanıyordu. Bunları da şu üç grupta toplayabiliriz. Doğu Anadolu, Batı Anadolu, Trakya'nın kurtuluşu için çabalar. Vatanın kurtuluşunu amaçlayan bütün çabalar Sivas Kongresi'nden sonra bütünleşmişlerdir. Bu fikir sahiplerine göre başlamış olan hareket yeni bir devlet kurmakla neticelenmelidir.

Milli mücadele, bu iki ayrı görüş arasında bir köprü idi. Bunun içindir ki milli mücadele memleketteki yeniye doğru olan temayül ile eskinin mukavemetini telif eden bir mahiyet aldı. Bu telifçilik zihniyeti birinci meclisin son gününe kadar, saltanatı ilga ederek hilafeti yerinde bırakmak suretiyle devam etmiştir.¹⁷⁸

B.1.2. Milli Mücadele Döneminde Türkiye’de Milli Kamuoyunun Oluşması

Şüphesiz Milli Mücadele hareketi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında galip devletlerin Mondros antlaşmasına dayanarak Anadolu'nun çeşitli yerlerini işgal etmesi üzerine milletin bu duruma karşı tepki göstermesiyle başlamıştır.

Milli Mücadele döneminde, Anadolu'da çarpışan güçler kendi taraflarına insan çekmek için çeşitli propaganda araçlarına başvurmuş ve bunu da imkanları elverdiğince yerine getirmeye çalışmışlardı. Bunun için beyannameler, broşürler, gazeteler bastırmış, gerekli görülen yerlere propaganda elemanları göndermiştir.¹⁷⁹

---

¹⁷⁷ Atatürk, **Atatürk'ün Söylev ve Demeçler- III**. Der. Mimet Arsan ve dg. AAM yay, Ankara, 1989. S.20.

¹⁷⁸ Karaardıç, **a.g.e.**, s. 103.

¹⁷⁹ Bunun örneği olarak, İstanbul yer altı teşkilatı direnişçileri tarafından yürütülen propaganda ile müttefiklerin Wrangel Ordusunu, Kuva-yı Milliye karşı kullanmaları pratikte imkansız hâle getirilmiştir. Aynı zamanda Milli Mücadele propaganda ekibi, Hilafet Ordusu içine sızarak çok sayıda askerin Milli Mücadele'ye katılmasını sağlamıştır(Criss Nur Bilge, **İşgal Altında İstanbul**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.178).

Milli Mücadele aleyhinde kamuoyu oluşturmaya çalışan İtilaf Devletleri ve onların yoğun baskılarına sahne olan İstanbul Hükümeti, milli hareketin İttihatçı teşebbüsü olduğu nazariyesini bir anti tez olarak kullanacaklardır.

Bu durumlarda millet iradesinden doğan bazı milli teşekküller, kurtuluş çareleri aramak, vatan ve milletin istiklalini temin etmek gayesiyle çalışmaktaydılar.

İslâm dünyasında camiler, tekkeler, medreseler halkı biraraya toplayan önemli merkezlerdir. Milli Mücadele dönemi kamuoyunu oluşturan öğelere baktığımız zaman, din adına kurulan örgütleri ve burayı yönetenlerin ifade güçlerinden alınan destekle, toplumun kendini ifade ve kimliğini açığa vurma mekanları olarak işlevde bulunduğunu da görürüz.

Korede de milli mücadele döneminde kilise ya da budist tapınakları ve din adamları halkı bilinçlendirme yönünde önemli bir rol oynamıştı. İki ülkede din alanında yapılan faaliyetler halkta milli bilinci oluşturmuş ve birlik olmalarını sağlamıştı.

Türk'ün Milli mücadelesinde, dini inancı ve din adamları çok faal görevler yapmışlardı. Bu doğrultuda camiler İslam kent merkezlerini meydana getiren ana unsurlardan biri olarak, milli birlik ve beraberliğin temsil edildiği, gerektiği zaman toplantıların yapıldığı, kararların alındığı bir merkez olarak başından sonuna kadar Milli Mücadele'nin ana unsurlarından birini oluşturmuştur.

Yapılan mitinglerin Cuma namazından sonra yapılması ve camide verilen vaazı dinleyen halkın şehir meydanlarını doldurmasıyla, halkı etkilemede dinin büyük bir etki ve güce sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü camiler, Anadolu'nun iki-üç evi olan yerlerde dahi örgütlenen kurumlar olarak haberleşmeyi sağlamış kamuoyunu temsil ve teşvik etmişlerdir.¹⁸⁰

O günlerde Ankara'daki Azerbaycan Şura hükümetinin temsilcisi İbrahim Muharrem Abilev'in tesbitlerine göre: *"...Mustafa Kemal'in iradesi bütün din*

---

¹⁸⁰ Korkmaz Alemdar, **Türkiye'de Çağdaş Haberleşmenin Tarihsel Kökenler: İletişim Sosyolojisinin Temelleri Üzerine Bir Deneme**, A.İ.T.İ.A Yayınları, Ankara, 1981, s.122

adamlarını, gerçek İslamiyetin ve milliyetçiliğin temsilcileri haline sokmuştu. Diyebilirim ki her din adamı halkı Mustafa Kemal'in yanına cezbeden birer mıknaats haline gelmişti. Halk kadınlı erkekli cihada çağrılıyordu.”¹⁸¹

Dini kurumlar kadar olmasa da kamuoyunun oluşturulduğu ve tartışmaların yapıldığı bir diğer merkez kahvehanelerdir. XVIII ve XIX Yüzyıl İstanbul'unda, kentte ticaret için açılan yerlerin beşte biri kahvehanelerdir. Kahvehaneler mahalle halkı için buluşma yeri ve haberleşme merkezidirler.¹⁸² Olup bitenler orada ağızdan ağıza yayılarak toplumun her kesimine ulaşmaktadır. İnsanlar kahvehanelere kent merkezinin dışından gelen askerlerin, memurların, ya da gezginlerin hikayeleri sayesinde, kentin dışındaki bölgelerden de bilgi almaktadırlar.¹⁸³

Kamuoyu oluşturan bir diğer mekan ise okullardır. Okullar normal eğitim ve öğretimi dışında toplantı yeri ve örgütlenme yeri olarak, Milli Mücadele'ye katkıda bulunmuşlardır. Okullar geniş toplantı yerleri ve düzgün binalarıyla halkın rahatça birlikte olabileceği yerlerdir. Bunlara okul muallim ve muallimelerinin de eklenmesi, yaşı büyük olan öğrencilerin zaman zaman muharebelere katılması, okulda derslerin her türlü şartlarda devam etmesiyle, okullar toplumdaki sözün gücünü temsil eden birkaç yerden biri olmuştur. Öğretmenler bilgili ve bilinçli olarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nde görev almışlar, kanaatleri yönlendirmede önemli görevler üstlenmişlerdir.¹⁸⁴

Diğer taraftan halkın nabzını tutan bir diğer yarı resmi yerler ise dernek ve cemiyetlerdir. Reddi İlhaklardan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'ne, kadın derneklerinden, Kızılay'a kadar bütün dernekler, Millî Mücadele'nin birer sosyal bir ajanı olarak çalışmışlar, milletin olağanüstü durumlarda bilgi alma kanalı olmuşlardır. Bu kurumlar Ankara ile resmi işlemlerin üzerinde ve dışında faaliyette bulunmuşlar, yardım toplama, miting ve gösterileri organize etmişler, Tekalif-i

¹⁸¹ İlhan Bardakçı, **Taşhan'dan Kadifekale'ye**, Türk Edebiyatı Vakfı, İstanbul, 1998, s. 179.

¹⁸² Alemdar , **a.g.e.**, 1981, s.122

¹⁸³ Francis Geogon, **“Osmanlı Devletinin Son Döneminde İstanbul Kahvehaneleri”**, **Doğuda Kahve ve Kahvehaneler**, Ed. Helene Desmet, Gregoire, Francis Geogon, Çev. Meltem Atik, Esra Özdoğan, YKY, İstanbul, 1999, s.49

¹⁸⁴ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.295

Milliye'nin toplanmasında yardımcı olmuşlar, yöneticiler pasif veya olmadığı zamanlarda Heyet-i Temsiliye adına yöneticilik yapmışlardır. Daha önce gerek İttihatçı gerek İttihatçı karşıtı çeşitli parti ve gruplar kamuoyu yaratmada önemli bir etkenliğe sahip değillerken, savaş sırasında İTC'yle birlikte sıkı ilişkisi bulunan ama açıkça siyasal olmayan bir takım toplumsal ve kültürel örgütler, yerel Müslüman kamuoyuna milliyetçilik davasını kazandırmada önemli katkıları olmuştur¹⁸⁵

Bu milli kamuoyunu oluşturan bir diğer araçta kongrelerdir. Anadolu'nun kurtuluşu için bir araya gelen Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin kendi bölgelerinde yaptıkları kongreler ve bütün Anadolu'yu bir bütün olarak algılayan Erzurum ve Sivas Kongreleri, kamuoyunu oluşturan bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁸⁶ Cemiyetlerin tek çatı altında birleştirilmesi ve Heyet-i Temsiliye'nin kuruluşu, kamuoyunu oluşturmada dönemin başlıca amillerinden biridir.

Milli meclis, resmi olarak kamuoyunu oluşturan bir diğer merkezdir. Siyasal olarak iktidarı elinde tutan meclis, Anadolu'da yanlış ve düşman propagandasının önüne geçmek, insanları Misak-ı Milli etrafında bütünleştirmek ve iç isyanları bastırmak için resmi Nasihat Heyetleri oluşturmuş, bu heyetler görevli olarak gittikleri yerlerde kamuoyunu istediği şekilde yönlendirmişlerdir. Ankara Hükümeti, iç isyanlarda halkı isyandan vazgeçirmek, boş yere kardeş kanı akıtılmasının önüne geçmek için, sorunlu bölgelere Heyet-i Nasiha'lar göndermiştir. Çünkü iç isyanlar toplumsal dinamikler nedeniyle ortaya çıkmıştır. Halkı isyana teşvik eden şartlardan biri de Kuva-yı Milliye dönemi bazı komutan ve idarecilerinin halka işkence yapmaları ve sorgu sualsiz insan asmalarıdır.¹⁸⁷

---

¹⁸⁵ Erik J. Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, Çeviren, Yasemin Saner Göner, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.204

¹⁸⁶ M. Kemal Paşa, 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresini açarken şu sözlerle Kongrelerin Türk milleti için ne anlama geldiğini açıklamıştı. “..Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felaket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misakı Milli'nin ve Teşkilatı Esasiye kanunun ilk temel taşlarını tedarik hususunda amil olmuş, müessir olmuş, müteşebbis olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, tarihi millimizde ve hayatı milliyemizde en kıymetli ve yüksek hatırayı ihraz etmiştir” (Atatürk, **Söylev ve Demeçler II**, s.116). Bu ifadelerden de görüldüğü gibi Türk milliyetçiliği ideolojisinin siyasal aktivite kazanması, kongreler sürecinin sonucunda olmuştur.

¹⁸⁷ Rükü Özkök, **Düzce Bolu İsyancıları**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1971, s.289-297

Yönetici ve halk arasında bağ kurmak için Anadolu'nun değişik yerlerine gönderilen heyetler, halkı birlik içinde davranmaya iknaya için ellerinden geleni yapmışlardır. Bu heyetlerden biri de, Bolu İsyanları nedeniyle gönderilen Hüsrev Gerede başkanlığındaki heyettir. Sonra halkı aydınlatmak için birer İrşad Heyeti teşekkül edilmiş, bunlar gerekli görülen yerlere gönderilmişlerdir. Halkı milli dava yolunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek, İrşad Heyetleri'nin temel görevi olmuştur.¹⁸⁸

Kamuoyunu oluşturan ve aynı zamanda propaganda tekniklerinin kullanıldığı bir diğer alan mitinglerdir. Genellikle önceden belirlenmiş bir amaç için geniş katılımlı bir toplantı olarak tanımlanabilen miting, ifade özgürlüğünün bir kullanılış biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Gösteri ve mitingler bir merkezden yönlendirilen faaliyetlerdir. İster İstanbul'da olsun (özellikle Sultan Ahmet vd.)¹⁸⁹, ister Balıkesir'de olsun istere Konya'da, Antep'te Adapazarı'nda veya Trabzon'da olsun bunlar müdafaa Hukuk Cemiyetleri veya Kuva-yı Milliye taraftarı derneklerin birer ürünü olarak görülmelidir.¹⁹⁰

Bu mitingler Kuva-yı Milliye'yle birlikte başlamış, Kurtuluş Savaşı bitimine kadar devam etmiştir. Anadolu'daki mitinglerden farklı olarak, İstanbul'daki mitinglerin örgütlenmesi ve düzenlenmesinde muhalif askerler ve öğrenciler önemli rol oynamışlardır.

Milli mücadelenin zor günlerinde resmi olarak kamuoyunu oluşturan bir diğer araç ise Basındır. Mondoros'tan Cumhuriyet'e kadar uzanan süreçte, İstanbul'da 200'den daha fazla gazete ve dergi yayımlanmıştır. Basın üzerinde sıkı denetimin egemen olduğu 1919-1921 yılları arasında da birçok kalem sahibi Tasvir-i Efkâr, İktidâr, Akşam, Vakit gibi gazetelerde sansürün kahredici baskısına rağmen milli

¹⁸⁸ Özkök, a.g.e., 1971, s. 249-261.

¹⁸⁹ İstanbul'da yapılan mitinglerin en büyüğü 23 Mayıs 1919 tarihinde yapılan Sultan Ahmet mitinginde yaklaşık 200bin kişinin katıldığı tam bir ulusal tepki ortamında gerçekleşmişti. Mitingde açılan pankartlarda "Türk hürdür, esir olamaz", "Hak isteriz. İki milyon Türk 200.000 Ruma feda edilemez", "Yaşamak isteriz. Müslüman ölmez ve öldürülemez" ibareler yer alıyordu(Zekai Güner, **Milli Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu: Basın, Siyasi Partiler, Cemiyetler**, T.C. Kültür Bakanlığı yay, Ankara, 1999, s. 174).

¹⁹⁰ Mesut Çapa, "**Millî Mücadele Dönemi Trabzon'da Mitingler**", Türk Yurdu, Cilt 17, Sayı 122, 1997, s.125

direnin İstanbul basınında Anadolu hareketi ve M.K. Paşa'dan söz eden, milli mücadele yanlısı olarak çalıştılar.¹⁹¹

B.1.3. Milli Mücadele Yıllarında Kurulan Bazı Türkçü ve Milliyetçi Kuruluşlar

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlısında ortaya çıkan en önemli ideoloji, milliyetçilikti. 1918'den sonra meydana gelen olaylar da, milliyetçiliği Turancılıktan daha çok Anadolu'da ki Türklere yönelik bir milliyetçilik anlayışından başka çıkar yol bırakmıyordu.¹⁹²

Anadolu'daki işgaller, Türk halkında bir direniş ruhu yaratmış; İstanbul Anadolu'ya, bir selin oraya akışı gibi subaylar, mücahitler, teşkilatçılar, önderler ve nihayet bir Mustafa Kemal göndermiştir. 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmasıyla Türk Millî Mücadele ve Kurtuluş Hareketi yepyeni bir şekil almış; bütün mahallî kuvvetlerin birleştirilmesiyle ordunun yeni bastan intizama sokularak silahlandırılması ve düşmanlara kati darbenin indirilmesi için imkan doğmuştur.

Bu dönemin ülkede bağımsızlık savaşına zararlı ve yararlı olarak adlandırılan bir çok cemiyet kurulmuştur. Azınlıkların kurduğu zararlı adlandırılan cemiyetlerin yanında ülkenin düşman işgalinden kurtuluşu için kurulmuş olan derneklerden önemli olan şunlardır;

B.1.4.1. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri

I. Dünya Savaşı devam ederken İtilâf Devletleri aralarında Türkiye'nin paylaşılmasına yönelik bir çok gizli antlaşmalar yapmışlardı.¹⁹³ "Müdafaa-i Hukuk

---

¹⁹¹ Baykal, a.g.e., s. 880.

¹⁹² Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller)**, İstanbul: Afa Yayınları, 1996, s. 47.

¹⁹³ İtilâf Devletleri, Mondros Mütarekesi hükümleri gereğince kısa sürede, başta İstanbul ve Boğazlar bölgesi olmak üzere, Trakya, Çukurova, Güneydoğu Anadolu ile İzmir ve civarı yabancı güçlerin işgaline uğradı. Böylece Türk milleti, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna uzanan yoldaki Milli Mücadele'si de başlamış oluyordu(Erik Jan Zürcher, **Moderleşen Türkiye'nin Tarihi**, İstanbul, s. 209).

Cemiyetleri", Mondros Mütareke Antlaşması'nın ardından milli bağımsızlığı kurtarmak amacıyla kurulan vatansever cemiyetlerdir. Bu cemiyetlerinin ortak hedefi, millî hakların müdafaası idi.¹⁹⁴

Bir başka deyişle Müdafaa-i Hukuk, milli bağımsızlığa ulaşmak amacıyla Türk milleti'nin, "yurdu düşman işgallerine karşı savunmak, memleket topraklarının paylaşılmasını önlemek ve insan haklarını korumak" gibi vatansever uyanış ve şahlanışının faaliyete dökülmüş ifadesidir. Bu ruhla kurulan cemiyetler kısa sürede memleketin genelinde hızla yayılarak örgütlenmeye yönelmiş, yerine göre "Kuvayı Millîye", "Millî Müfrezeler", "Milis Kuvvetleri" v.b. gibi isimlerle gönüllü birlikler oluşturulmuştur.¹⁹⁵

Fakat, bazıları da Osmanlı Devleti bölündüğü takdirde, kendi bölgelerinde bağımsız olarak yaşama imkanlarını sağlamayı düşünmüşler, bazıları da sadece yurdun bölünmesini önlemek için çalışmışlardı. Bu cemiyetler daha ziyade Wilson'un 14. ilkesinden esinlenmişti.¹⁹⁶

30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesinden sonra aynı yılın sonuna dek kurulmuş olan ilk beş cemiyetin üçü Ermeni, ikisi de Rum azınlıklara karşı oluşturulmuştur. Bu mukavemet derneklerinin tek amacı, temsil ettikleri bölgenin tarih, coğrafya ve nüfus yönünden Türklere ait olduğunu kanıtlamak ve Osmanlı topluluğundan ayrılmamayı sağlamaktı.¹⁹⁷

Bu derneklerden ilki, kuruluşu 2 Kasım 1918'de İstanbul'da kararlaştırılan, 30 Kasım 1918'de Edirne'de resmileşen Trakya ve Paşaeli Müdafaa Heyet-i Osmaniyesidir. Amaç Trakya'nın siyasî birliğini sağlamak ve Doğu Trakya'nın işgalini önlemektir. Tehdit altında bulunan İzmir'de de 1 Aralık 1918'de İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti oluşmuştur. Bu cemiyetin amacı bölgenin Türklüğünü savunmak ve yabancı egemenliğine girmesini önlemektir. İzmir'de

¹⁹⁴ Zeki Çevik, **Millî Mücadele'de "Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na" geçiş(1918-1923)**, Divan yayıncılık, Ankara, 2002, s. 52.

¹⁹⁵ Çevik, **a.g.e.**, s.53.

¹⁹⁶ Salahi Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973, s.70

¹⁹⁷ Alev Coşku, **Kuvayı Milliye'nin Kuruluşu**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2005, s.106

kurulan ikinci vatansever örgüt, İzmir Müdafaa-i Vatan Cemiyeti idi. İzmir'in işgali arifesinde Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi adını almış ve İzmir'in işgalini Anadolu'ya duyurmuştu.¹⁹⁸

Bu iki cemiyetin kurulmasında üç gün sonra Erzurum'da Merkezi İstanbul'da olan Vilayât-ı Şarkıyye Müdafaa-i Hukûk-u Millîye Cemiyeti kurulmuştur. Şubesi'nin kuruluşunun amacı doğu illerindeki halkın dinsel ve siyasal haklarının özgürce gelişimini sağlayacak yasa ve töre içi yollara başvurmak, doğuda halkın tarihsel ve ulusal haklarını gerektiğinde uygar toplumlar önünde savunmak, doğu illerinde zulüm ve cinayetleri önlemek, soruşturmalar açtırarak suçluların acele cezalandırılmalarını sağlamak, Türklerle azınlıklar arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesine ve eskisi gibi iyi bağların pekiştirilmesine çaba göstermek, doğuda savaştan gelen yıkım ve yoksulluğu, hükümet katında girişimlerde bulunarak giderme yolları aramaktı.¹⁹⁹

Ayrıca Trabzon'da da 12 Şubat 1919 tarihinde Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti kurulmuştur.²⁰⁰ Bu sıralarda mahallî kongrelerin veya hareketlerin dış egemenlik(bağımsızlık) konusunda gösterdikleri duyarlılığı içeriye dönük(iç egemenlik) konusunda da yansımalarını görmektedir. Mahallî kongrelerin devlet tezlerine genel olarak Osmanlı meşruti yönetimine ve egemenlik hakkına çeşitli şekillerde bağlılık ve saygı gösterilmiştir. Bunun örneği, Trabzon'da kurulan Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Nizamnâmesi'nin 1. Ve 2. Maddelerinde "Devlet-i Osmaniye'ye merbutiyeti muhafaza, teydi ve takviye" cemiyetin ana amaçları arasında yer alır.²⁰¹

Müdafaa-i Hukuk (Hakları savunma) kavramı, Türklerin millet olarak bağımsız bir devlet kurarak yaşama hakkını Osmanlı Hükümetine, İmparatorluğun diğer unsurlarına karşı ve bu hakkı tanımayan Birinci Dünya Savaşı galip

---

¹⁹⁸ İbrahim Artuç, **Kurtuluş Savaşı Başlarken**, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1987, s.43

¹⁹⁹ Yücel Özkaya (v.d.), **Milli Mücadele Tarihi: Makaleler**, Haz. Berna Türkdoğan, A.A.M. Ankara, 2002, s. 92.

²⁰⁰ Andrew Mango, **Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu**, Remzi Kitabevi, 3.Basım, İstanbul, 2004, s.254.

²⁰¹ Çevik, **a.g.e.**, s.164-165.

devletlerine karşı fiili bir mücadele sonunda elde etmeyi ifade etmektedir ve bir hareketin ifadesi olarak şu özellikleri taşımaktadır.

1) Müdafaa-i Hukuk ferdi değil millidir. Milli hakların korunması için yapılmıştır.

2) Müdafaa-i Hukuk fikri kaynağını milliyetçilik fikrinden almaktadır.

3) Müdafaa-i Hukuk milli devlet formülünü gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

4) Müdafaa-i Hukuk hareketinin gerçekleştirme vasıtası fertler değil cemiyetlerdir.²⁰²

B.1.4.2. Milli Ahrâr Fırkası

İstanbul'da kurulan önemli bir dernek de, Milli Ahrar Fırkası'dır. Kuruluşu 4 Mayıs 1919 olup manda aleyhtarıdır. Mütareke devrinin çok yönlü meseleleri içerisinde milli hareketleri, Türkiye'nin sosyal ve iktisadi durumuna ve geleceğine yönelmiş düşünceleri, bir siyasi program içinde açıklayan önemli siyasi kuruluşlarından biridir. 22 Mayıs 1919'da yayınladıkları beyanname ve programa göre, azınlıkların haklarına saygı gösterileceği, Osmanlıların fethe yönelik bir siyaset gütmeyeceği açıklanmaktaydı.²⁰³

Kuvayi Milliye hareketinin devamını sağlamak ve memleketin medeni bir ıslahata girmesini sağlamak amacıyla kurulan bu partinin mecliste temsilcisi olmamasına rağmen hareketli ve faal bir parti hüviyeti vardı. Ayrıca, Milli Ahrâr Fırkası beyannâmesi ve programı, meşrutî Osmanlı saltanatının savuncusu olduğunu ve Kuva-yı Milliye içerde yoğunlaştırma, israftan koruma, refah ve sosyal gelişmemizi kolaylaştırma, devamlı bir barış devri amacına yönelmiş uygulamaları şiddetle savunmuştur.²⁰⁴

---

²⁰² Hamza Eroğlu, **Türk İnkılap Tarihi**, M.E. B.Yayınları, İstanbul,1982, s.155

²⁰³ Özkaya (v.d.), **a.g.e.**, s. 105.

²⁰⁴ Güner, **a.g.e.**, s. 101.

Parti kurucularından bazı üyeler Osmanlı Meclis-i Mebûsânına girmişler, ama Fırka Meclis'in yasallığını kabul etmeyip, meclisin dağılmasını istemişlerdir. Bunun sonucunda fırka kapanmıştır. Üyelerin bir kısmı daha sonra Ankara'da kurulan TBMM'ne mebus olarak seçilmişlerdir.²⁰⁵ İstanbul'da kurulan bu partinin de kurucu ve idarecileri arasında tanınmış Türk milliyetçilerinden ve o sıralarda yayınlanan "Söz" gazetesinin sahibi İsmail Suphi Soysallıoğlu, Asaf Muammer, Bekir Sami, Tevfik Hamdi, Refik İsmail, Abdülhak Şinasi (Türk Ocaklı), Süleyman Nüzhet, Mehmet Refik beyler bulunuyordu.²⁰⁶

B.1.4.3. Türk Ocakları ve Faaliyetleri

Türk Ocakları, İzmir'in işgali üzerine yapılan protesto hareketinde önemli bir rol oynamıştır. İzmir'in işgal edildiğinin duyulmasıyla birlikte, başta İstanbul olmak üzere tüm yurttan derin bir infial uyanmış, İstanbul Fatih ve Sultanahmet Meydanı'nda "Karakol Cemiyeti" ve "Türk Ocakları"nın organize ettiği bir dizi protesto mitingi yapılmış, beyannameler yayınlanmıştır. İşgaller karşısında Türklüğün haklı davasını dünya kamuoyuna duyurmak amacıyla kurulan Millî Kongre Cemiyeti ve Millî Türk Fırkası gibi kuruluşların oluşmasına yardımcı olan Türk Ocağı, Redd-i İlhak Cemiyeti tarafından İzmir'de merkez yapılarak çalışmalarda bulunulmuştur.²⁰⁷ Mayıs 1919'da Halit (Moralı) Bey tarafından Türk Ocağı'nda kaleme alınan Redd-i İlhak Beyannamesi 15 Mayıs 1919'da yine Türk Ocağı'nda toplanan direnme taraftarlarınca Anadolu'nun diğer illerine telgrafla bildirilmiş, İzmir halkı mitinge davet edilmiştir.²⁰⁸

18 Mayıs 1919 günü Türk Ocağı salonundaki toplantıda, bir gün sonra Fatih'te düzenlenecek "Fatih Mitingi"²⁰⁹ için hazırlıklar yapılmış, 19 Mayıs 1919 günü Mitingde Türk Ocağı'nın bir önceki Başkanı Ahmet Ferit, idare heyeti azasından Hüseyin Ragıp, Türk Ocağı kurucularından Dr. Fuat Sabit ve İhtiyat

²⁰⁵ Özkaya (v.d.), **a.g.e.**, s. 106.

²⁰⁶ İlhan Daremdelioğlu: **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker yay, İstanbul, 1968, s. 18-19.

²⁰⁷ Tunaya, **a.g.e.**, 1988 s. 438; Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri..., s. 88-98

²⁰⁸ Günes İhsan., **Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997., s. 63

²⁰⁹ Özakman, Turgut, **Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi** (Açıklamalar, kaynaklar, temel bilgiler ve devrim yasaları), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.s. 62.

Zabitlerinden Tahsin Fazıl Beylerle, Halide Edip, Nakiye Hanım ve Ahmet Ferit'in eşi, romancı Müfide Hanım konuşmuşlardır.²¹⁰ Darülfünun Konferans Salonunda, Türk Ocağı ve Fatih Parkı'nda yapılan toplantı ve mitinglerin ardından 22 Mayıs 1919'da Sultanahmet Mitingi için beyanname dağıtılmış, Haziranda büyük İstanbul halkının katılımıyla meşhur "Sultanahmet Mitingi" yapılmıştır.²¹¹

Faaliyetlerin merkezi olan Türk Ocakları, işgalleri protesto için düzenlenen mitinglere öncülük ederken, aynı zamanda milletvekili seçimlerinin yapılması için sokaklara afisler asmış ve ulusal direnişe katkıda bulunmuştur. İtilaf devletleri ve hükümet çevrelerini rahatsız eden bu mitinglerde "Yasamak isteriz", "İzmir Türktür, Türk kalacaktır" yazılı pankartlar ve rozetler hakim olmuştur.²¹²

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne Antalya ve Saruhan milletvekili olarak giren Hamdullah Suphi, Mustafa Kemal tarafından gönderilen Misak-ı Millî metninin Meclis'te okunması üzerine 22 Ocak 1920'de Anadolu hareketinin desteklenmesini isteyen su önemli konuşmayı yapmıştır: "Anadolu'da vatan müdafaası için ortaya çıkmış olan Kuva-yı Milliye'yi tanıdığımızı, millî hareketi tasvip ettiğimizi ve bu harekete dayanarak dünyaya ilan etmeliyiz. Dağınık sürüye yol gösterecek çoban yıldızı, millî bir ümit hâlinde Anadolu topraklarının üzerinde doğup yükselmiştir. Bugünkü vazifesi vatan müdafaasından ibaret olan Millet Meclisi, bu müdafaada yalnız olmadığını, son vazife için yeni bir mücadelenin lüzum gösterdiği bütün fedakarlıklara razı olarak, mücadele ve istiklal bayrağını çeken Anadolu hareketiyle, bizim aramızdaki iştirak ve vahdeti kayıt ve ilan etmelidir.

---

²¹⁰ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi (Baslangıçtan 1985'e)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985, s. 298

²¹¹ Bu miting hakkında Sevket Süreyya Aydemir, "6 Haziran 1919'da İstanbul Türkü, Sultanahmet Meydanı'nda bir tek vücut gibiydi. Sultanahmet minarelerinde, kubbelerinde kırmızı, siyah bayraklar; hem ümit, hem yasın dalgalanışı gibi havada uçuyorlardı ve Halide Edip kürsüdeydi." şeklinde o günleri ifade etmektedir (Mehmet Şahingöz, "**Millî Mücadele'de Protesto ve Mitingler**", Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 726-728).

²¹² Turan Şerafettin., **Türk Devrim Tarihi (Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923- 1938))**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1996, s. 82-83.

Ancak bundan sonra söz söylemek, müzakere etmek, karar vermek hakkına haiz oluruz.”²¹³

Türk Ocakları, aktif politikaya girmemeyi prensip olarak kabul etmesine ve politikanın her şeye bulaştığı harp yıllarında bile bu prensiplerine bağlı kalmasına rağmen, Milli Mücadele yıllarında, gerek işgalci kuvvetlere karşı ve gerekse milli ve şerefli bir politika takip etmekten yana aciz kalan devlete karşı tavır almak ve günlük olaylara dahil olmak durumunda kalmıştır. Buna karşılık, işgal kuvvetleri de, milliyetçi direnmenin ana kaynaklarından biri olarak gördükleri Türk Ocakları ile ilgilenmekte gecikmemişlerdir.

Mütareke döneminde işgal kuvvetlerinin, özellikle İngilizlerin işgaline uğrayan Türk Ocakları'nın merkezi basılarak evrakları, kütüphane ve koleksiyonları dağıtılmıştır.²¹⁴ Üyelerinden ve yöneticilerinden birçoğu Malta'ya sürülmüştür. Kıymetli vesikaları, ocaklıların evlerinde saklanarak kurtarılabilmektedir. Ancak bütün bu baskılara rağmen Türk Ocağı dağılmamış ve faaliyetleri İstiklal Savaşı'nın itici gücü olmuştur.

Mustafa Kemal'e bir telgraf çekerek Milli mücadeleye verdiği desteği ve Türk Ocaklıların bu konudaki düşüncelerini ortaya koyan Hamdullah Suphi ve diğer Türk Ocağı mensupları bir taraftan protesto mitingleri düzenlenmişti.²¹⁵ Diğer taraftan İstanbul'un tamamen işgaline paralel olarak Mustafa Kemal Paşa'nın yanında Milli Mücadele'ye katılmak üzere gizli yollarla Anadolu'ya geçmeye başlamışlardır.²¹⁶

---

²¹³ Hamdullah Suphi Tanrıöver, “Türk Ocağının Tarihçesi ve İftiralarla Karşı Cevaplarımız”, **Türk Yurdu**, S. 36-230, Birinci Kanun, 1930, C. 5-25, s. 1-23, s. 17

²¹⁴ Şubat 1920'de İstanbul'da ilk işgal edilen yerlerden biri olan Türk Ocakları genel merkezi, Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti'nin Binbirdirek'teki binasına taşınmış ancak burası da 9 Mart 1920'de İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Tunaya , **a.g.e.**, 1988, s. 438

²¹⁵ Hamdullah Suphi, bir konuşması sırasında bu hususta; “Türk'e bir tek Ocağı'nı fazla gördüler. Fakat sıkılmayın, Ocak bizim içimizde yanacaktır. Bir tanesini kapatırlar, yüz tanesini açarız.” şeklinde duygularını dile getirmiştir. Birde Mustafa Kemal paşa'ya durumu bildiren Hamdullah Suphi, ne yapmaları gerektiğini sormuştur. Mustafa Kemal Pasa, bu durum karşısında alınacak önlemleri bir telgrafla bildirmiş; “durumun yabancı elçilikler nezdinde protesto edilmesi, ayrıca protesto mitingleri tertiplenmesi” tavsiyesinde bulunmuştur (Akyüz., **a.g.e.**, 1985, s. 205).

²¹⁶ Yusuf Akçura , **Üç Tarz-ı Siyaset**, **Türkiye Günlüğü**, Cedit Yayınları, Kasım-Aralık, Ankara, 1994, s. 9-18.s. 205.

Mustafa Kemal'in çağrısına koşan yurtseverlerin çoğu, başta Ahmet Kemal adıyla 8 Nisan 1920'de geçen Hamdullah Suphi gibi, Türk Ocaklarında Türklük bilinciyle donanmış olanlardır.²¹⁷ Halide Edip, Müfide Ferit Hanımlarla Ahmet Ferit, Hüseyin Ragıp, Ahmet Ağaoglu gibi birçok Ocaklı gizlice Ankara'ya gidip Milli Mücadeleye katılmışlardır.²¹⁸ Yine Nisan 1920'de Yusuf Akçura ve Mehmet Emin (Yurdakul) Karadeniz ve İnebolu üzerinden Ankara'ya giderek, millî harekete dahil olmuşlardır.²¹⁹

Hamdullah Suphi'nin gelişinden Mustafa Kemal çok memnun olmuştur. Onun etrafında bir fikir halkası teşekkül ediyordu.²²⁰ Hamdullah Suphi, bu dönemde Ocağın ve Ocaklıların faaliyetlerini şu cümlelerle anlatmaktadır:

*“Anadolu’da Kuva-yı Millîye henüz teşekkül etmemişti. Meclis toplanmamış ve hükümet kurulmamıştı. O zamanki Türkiye’de mevcut 28 Ocağın merkezi olan İstanbul Türk Ocağı kendi reisini (Mustafa Kemal’i) tanımakta müşkilat çekmedi. Yanıbaşındaki Babiali’ye ve karsısındaki Saraya değil, fakat Anadolu’nun uzak bir kösesinde millî ümidin timsali olarak çıkan genç kahramana şikayetlerini yazdı, böylece mercini tanıdı ve O’nun etrafında sınıksız toplandı.”*²²¹

1912 yılından 1920 yılına kadar Osmanlı Devleti sınırları içinde yaklaşık 35 şubesi açılan Türk Ocakları, 9 Eylül 1922’de kazanılan büyük zaferden sonra çok büyük ilgi görmüş, 1922 yılı Aralık sonuna kadar 19 Ocak daha açılmıştır.²²²

²¹⁷ Vasfi Rıza Zobu, **Mürsidim Tanrıöver**, Türk Yurdu, C. 4-2, Hamdullah Suphi Özel Sayısı, 1967, s. 31

²¹⁸ Feridun Kandemir, **Türk Ocakları**, Resimli Tarih Mecmuası, Ekim 1955, s. 4105

²¹⁹ François Georgeon, **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura(1876-1935)**, çev.Alev Er, 3. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999 s. 126-127.

²²⁰ Çankaya’da Atatürk’ün fikir arkadaşlarının hepsi de Türk Ocaklı idi. Kazım Karabekir Pasa dahil olmak üzere, Hamdullah Suphi (23 Nisan 1920’de Birinci Büyük Millet Meclisi’nde Antalya’dan milletvekili seçilmiştir), Yusuf Akçura, Halide Edip, Ağaoglu Ahmet, Resit Galip, Mustafa Necati, Mahmut Esat, Vasıf Çınar, Celal Sahir, Rusen Esref, Veled Çelebi, İzzet Ulvi, Besim Atalay, Tunalı Hilmi gibi hepsi de ateşli ve gayeye inanmış Ocaklı milliyetçilerdi(Enver Behnan Şapolyo, **Milli Mücadele’de Hamdullah Suphi**, Türk Kültürü, C. IV, S. 45, Ankara, Temmuz 1966, s. 800).

²²¹ İbrahim Karaer, **Türk Ocakları ve İnkılaplar (1912-1931)**, Türk Yurdu Nesriyatı, Sistem Ofset, Ankara, 1992, s. 14-15

²²² Karaer, **a.g.e.**, 1992, s. 18

Türk Ocakları çevresindeki aydınlar, Osmanlı Devletinin yerine kurulan Millî Türk Devleti'ni, Türkçülük anlayışlarının somut bir ifadesi olarak görmüşler, Millî Mücadele'den itibaren Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almışlar, yeni rejime temel konularda destek vermişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti'nde önemli görevler alan Türk Ocağı mensupları, millî devlet içinde 1922-1923 yılından itibaren Türk Ocaklarını yeniden ülke çapında teskilatlandırmışlardır. İstiklal Savaşı'nı takip eden o zamanki Avrupa basını, bu hareketten daima “nasyonalist movement” yani “milliyetçi hareket” olarak bahsetmiştir. İstiklal Savaşı'nın ardından devletimizin aldığı yeni şekilde, Türk Ocaklarının işleyip geliştirdiği milliyetçilik en temel prensip olarak yer almıştır.²²³

B.2. Milli Mücadele Döneminde Türk Kadınların Hareketi- Milli Mücadele Döneminde Türk Kadını

Türkiye'de siyasi anlamda kadınların örgütleniş, ulusal savaş döneminde rastlar. Millî Mücadele döneminde Türk kadınlarını durum ve faaliyetleri bakımından birkaç grupta toplayıp şöyle özetebiliriz.

- İşgal bölgesinde mâruz kaldıkları tecâvüz ve taaruzlar sedebiyile erkekleri göreve çağıran mazlum kadınlar.
- Eline silâh alarak bizzat savaşa katılanlar ve cephe gerisinde hizmet edenler(yaralıya bakanlar, askere yiyecek-giyecek sağlayanlar).
- Geniş kitleyi uyandırmak için dernek ve basın faaliyetine katılanlar. Bunların en meşhurları, başta Halide Edip Advar olmak üzere Nakiye Elgün, Müfide Ferit Tek hanımlardır.
- Faaliyete moda diye bakıpta katılanlar vardır. İstanbul sosyete hanımlar, bu faaliyetlerin dışında kalanlar.²²⁴

---

²²³ Ahmet Bican Ercilasun, **Yusuf Akçura ve Türk Fikir Tarihindeki Yeri**, Ölümünün 50. Yılında Yusuf Akçura Sempozyumu Tebligleri (11-12 Mart 1985), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987, s. 20.

²²⁴ Kurnaz, **a.g.e.**, s. 149.

Millî Mücadele döneminde İstanbul'da ve Anadolu'da çalışmalarda bulunmuş birtakım kadın derneklerine rastlanmaktadır. Bazılarının isimleri hakkında bilgi sahibi olunmasına rağmen ne tür çalışmalar yaptıkları hususunda ayrıntılı bilgi edinilememektedir. Bir kısım dernekler ise Millî Mücadele'deki faaliyetleriyle daha ön plana çıkmışlardır. Merkezi İstanbul olan Asri Kadınlar Cemiyeti²²⁵ ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi ile merkezi Anadolu'da bulunan Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Şubesi²²⁶ ve Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, en etkin çalışan cemiyetler olarak sayılabilir.

B.2.1. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi

Milli Mücadele döneminde kurulan kadın cemiyetlerinin asıl amacı vatanın kurtuluşu yolunda erkeğinin yanında yer almak ve ona omuz vermektir. Bu amaçla aşağıda kısaca bahsedilen Asrî Kadınlar Cemiyeti ile Hilal-i Ahmer Kadın Kolları, özellikle askere giyecek sağlanması ve ordunun sağlık hizmetlerinde çalışmışlardır.²²⁷ 1911 yılında yeniden yapılanan Hilal-i Ahmer, merkezleri Trablusgarp, Humus ve Bingazi'de olmak üzere savaş bölgelerine üç sağlık ekibi göndermiştir. Yaklaşık bir yıllık hazırlık devresinden sonra, 20 Mart 1912'de hanımlar kolu, Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Heyeti Merkeziyesi adı ile kuruldu.

²²⁵ Kuruluş tarihi tam olarak bilinmeyen Asri Kadınlar Derneği, kadınların beden, fikren terbiyesine çalışmak ve toplumsal düzeyini yükseltmek amacıyla kurulmuştur. İlk dönem faaliyetleri pek bilinmeyen bu cemiyetin, ülkenin kötü koşulları karşısında, özellikle işgallerin başlaması üzerine bunlara karşı yapılan protesto mitinglerine katıldığı görülmektedir. İstanbul'da ilk miting 19 Mart 1919'da İnas Darülfünunu öğrencileriyle Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri tarafından düzenlenmiş ve işgal kuvvetleri protesto edilmiştir (Zerrin Ediz, **Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kadın Örgütlenmeleri Kadın Hakları Açısından Bir İnceleme** (1923-1993), İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Danışman: Prof. Dr. Necla Arat, İstanbul 1994, s.11).

²²⁶ Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'daki 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'ya verdiği emir doğrultusunda Kastamonu'ya gönderilen Miralay Osman Bey'in Kastamonu'ya gelişini müteakip burada Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Bir süre sonra aynı şehirde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi de açarak 10 Aralık 1919 tarihinde bir miting organize etmiş, üç binden fazla hanımı, Darülmualimat (Kız Öğretmen Okulu) bahçesinde toplamayı başarmıştır. İşgallerin, haksızlıkların protesto edildiği, Anadolu'nun parçalanmasına asla izin verilmeyeceği belirtilen miting sonunda padişaha, sadrazama, ABD ve Fransa cumhurbaşkanlarının eşlerine, İngiltere ve İtalya kraliçelerine ve Hindistan İmparatoriçesine telgraflar çekilmiştir. Mustafa Eski, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi'nin 27 Eylül-19 Ekim 1919 tarihleri arasında kurulmuş olduğunu tahmin etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Mustafa Eski, **Kastamonu'da Yapılan İlk Kadın Mitingi**", Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1996, s.654).

²²⁷ Çevik, a.g.e., s. 144.

Hanımlar Merkezi de cemiyete gelir sağlama girişimlerine başlayınca, çeşitli yerlerdeki Hanımlar Merkezleri'nden bağışlar gelmeye başladı. Piyango biletleri ve önemsiz bedeller karşılığında rozetler ve çiçekler sattılar. Sergiler ve müsamereler düzenlediler. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi'ne bağlı çalışan yan kuruluşlar da oluşturulmuştu. Balkan Savaşları'nın yol açtığı çoğu kadın ve çocuktan oluşan göçmenler sorununa köklü çözüm getirmek için kurulan Daru's-sınaa yani Sanat Evi, orduya özellikle kışlık giyim hazırlanmasında büyük katkı yapmıştı.²²⁸

Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin Cephesi'nde, Kudüs'te hatta çöllerde bile Hilal-i Ahmer'e bağlı çalışan Türk kadını görmek mümkündür. Millî Mücadele yıllarında Ankara-İstanbul ikilemi, İstanbul Hükümeti'nin düşmanla işbirlikçi tutumu, düşman işgali altındaki kentte çalışabilme zorlukları Hanımlar Merkezi'ni etkilemişse de görevini yerine getirmekten alıkoyamamıştır.

Cemiyet, Bağımsızlık Savaşı'na yönelttiği etkinliklerini, gitgide artan düşman engellemesi ile karşılaşmadan sürdürebilmek için merkezini büyük ölçüde Anadolu'ya nakletmiştir. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi, bu yıllarda da Anadolu illerinde gönüllü hastabakıcılık, bağış toplama, ek gelir sağlamak için müsamereler, konser, sergi, piyangolar düzenlemek gibi etkinliklerini sürdürmüştür. İzmir'de Yunan zulmü ile karşılaşanlara yardım için merkez üyesi 6 hanımın önderliğinde İstanbul'da İzmir Mazlumin-i Eytam ve Evamiline Muavenet Heyeti adlı bir komite kurulmuştur. Bu komite, düzenlediği konser, piyango gibi etkinliklerle İzmir felaketzedelerine yardım olmak üzere 10.000 liraya yakın para toplamıştır.²²⁹

Saltanatın kaldırılmasından iki gün sonra, kuruluşundan beri Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti olarak anılan kurum, adını "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti" olarak değiştirmiştir.²³⁰

²²⁸ Seçil Karal Akgün, Murat Uluğtekin, **Hilâl-i Ahmer'den Kızılay'a**, Ankara 2002 s.54, 149, 154, 157-159, 167.

²²⁹ Akgün ve Uluğtekin , **a.g.e.**, s.176-177, 218-219

²³⁰ Akgün ve Uluğtekin , **a.g.e.**, s.308.

B.2.2. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti

Türk kadınlarının Milli Mücadele'ye büyük kararlılıkla katılımını gösteren en önemli olay, merkezi Sivas'ta olmak üzere Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin kuruluşudur. Düşman işgallerini büyük bir hassasiyet ve dikkatle izleyerek İtilaf Devletleri ve İstanbul Hükümeti'ne karşı zaman zaman protestonameler yayımlayan, milli orduya para ve mal yardımı kampanyaları açan, Milli Mücadele için Anadolu'ya geçenlere kutlama mesajları gönderen cemiyet, Kurtuluş Savaşı boyunca Türk kadınlığının iftihar edeceği büyük hizmetler görmüştür. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, hizmetleri esnasında daimi surette Heyet-i Temsiliye ve Ankara Hükümeti ile ilişkilerini sürdürmüş, Mustafa Kemal'in büyük takdirini kazanmıştır.²³¹

Adeta Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bir şubesi gibi hareket eden Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, kadınların Milli Mücadele konusunda aydınlatılmasına çalışmıştır. 28 Kasım 1919'da düzenlenen toplantıda Melek Reşit Hanım: "... Bugün buraya toplanmaktaki maksadımız, memleketimiz hakkında biraz görüşmek, dertleşmek, ağlaşmak, Cenab-ı Hakka yalvarmak, lazım gelirse vatanın müdafaası için hatta ölüme bile katlanmaktır..." derken Darüleytam Müdiresi Makbule hanım: "... Bunun gibi bugün için en mühim düşüncelerimiz vatan kaygısı; en büyük vazifemiz istiklalimizi muhafaza etmek, vatanımızı kurtarmak, düşman eline teslim etmemektir. Bir tek Türk Müslüman kalıncaya kadar müdafaa etmek..."²³² diyerek bu görevi yerine getirmişlerdir.

²³¹ Bekir Sıtkı Baykal, Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi'ndeki belgelere dayanarak cemiyetin 26 Kasım 1919'da kuruluş dilekçesini, 7 Aralık 1919'da da cemiyet tüzüğünü Sivas Valiliği'ne vererek yasal işlemin tamamlanmasını istediğini belirtir. Valilik de 9 Aralık 1919 tarihli yazısıyla Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin kuruluşunu onaylamıştır. Yine kuruluşu resmen onaylanmadan önce cemiyet, 28 Kasım 1919 tarihinde kurucuları tarafından valilikten izin alınarak, Sivas Numune Mektebi'nde Sivas kadınlarının katılımıyla genel bir toplantı düzenleyerek kurulduğunu halka duyurmuştur. Bu toplantı sonucu Padişah'a, Sadrazam'a ve Dahiliye Nazırı'na çekilen telgraflarda cemiyetin amacı açıklanmış, yurdumuza ve milletimize yapılmakta olan haksızlıkların düzeltilmesi de hükümetten istenmiştir. Cemiyet aynı gün İstanbul'daki Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya siyasi temsilcilerine de protesto niteliğinde birer telgraf göndermiştir(Bekir Sıtkı Baykal, **Milli Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları., Ankara 1996, s.1).

²³² Baykal , **a.g.e.**, s.41-42.

C. TÜRKİYE'DE CUMHURİYET KURULDUKTAN SONRA MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞMESİ

C.1.1. Atatürk'ün Türk Milleti ve Milliyetçilik Anlayışı

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte, Türk milliyetçiliğini şuurlu bir devlet politikasıyla yürütmeye başlamıştır. Atatürk, yürüttüğü bu politikayla tarihinde büyük felaket ve acılar yaşamış olan Türk milletinin kendine olan güvenini tekrar kazanmasını sağlamış ve Türk halkına Türk olmanın gururunu ve mutluluğunu yaşatmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, milli mücadelenin askeri safhasının sonuçlanmasının hemen ardından giriştiği radikal inkılaplarla Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır.

Atatürk için Türk milleti her şeyin ana kaynağıdır. “Millet sevgisi kadar büyük bir sevgi yoktur. İstiklal harbinde milletime bir takım hizmetlerim olmuştur zannederim. Fakat bunlardan hiç birini kendime mal etmedim. Yapılanların hepsi milletin eseridir...”²³³ diyen Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını iyi kavrayabilmek için öncelikle onun millet anlayışını incelemek gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu M. Kemal Atatürk, milletin çağdaş düşüncelere uygun ilmi bir tanımını yapma gereğine işaret ederek mümkün olduğu kadar her millete uyabilecek şu geniş tanımları yapmıştır.

- a- zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan,
- b- beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatta samimi olan,
- c- sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir.²³⁴

Bu tarif tetkik olunursa, bir milleti teşkil eden insanların rabitalarındaki kıymet, kuvvet ve vicdan hürriyetiyle insani hisse gösterilen riayet, kendiliğinden

²³³ Mustafa Keskin, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999, s.105.

²³⁴ Ayşe Afetinan, **M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, s. 58.

anlaşılır. Gerçekten maziden müşterek zafer ve yeis mirası; istikbalde gerçekleştirilebilecek aynı ümitleri beslemiş olmak; bunlar elbette bugünün medeni zihniyetinde, diğer her türlü şartların üstünde mana ve şümul alır.²³⁵

“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk halkına Türk millet denir”²³⁶ diyerek yaptığı bu her millete uyacak genel tanımın yanında Türk Milleti'nin oluşumunda etkili olan tabii faktörleri şöyle sıralamıştır.

a- Siyasi varlıkta birlik: Atatürk'ün siyasi varlıkta birlikten söz ettiği bağımsız bir devletin yönetimi altında birlikte yaşama olgusudur. Gazi'ye göre bir milletin oluşmasındaki en önemli şartlardan biri: birleşmiş kütleye mensup fertlerin uzun zaman aynı vatanda, aynı devletin çatısı altında, aynı otoritelere, aynı kurumlara tabi olarak: aynı acıları, aynı sevinçleri ve ülküleri paylaşmasıdır. Bu durum ancak bağımsız bir devletle mümkün olabilir.²³⁷

b- Dil birliği: Ortak dil millet birliğinin en önemli maddi delilidir. Bir milletin sosyal varlığı, duygu ve düşünce tarzı, tarihi, kültürü ve geleceği ile dili arasında çözülmez bir bağ vardır. Atatürk, dilimizle ilgili hayati gerçekleri şöyle dile getirmiştir:

*"Türk Milleti'nin dili Türkçe'dir. Türk dili Türk Milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk Milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinden ahlakını, ananelerini, hatıralarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini oluşturan herşeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milleti'nin kalbidir, zihnidir."*²³⁸

Atatürk millet bilincini oluştururken onun yanı sıra gelen etmenlerin üzerinde çalışmış, Türk tarihini Türk milletine tanıtmış, Türk dilinin oluşmasında ve yaygınlaşmasında ilk öğretmen görevini üstlenmiştir. Türk tarihini oluşturmak ve benimsetmek amacıyla önce Türk Tarih Kurumu kurmuş, ardından Türk dilini öğretmek ve yaygınlaştırmak amacıyla Türk Dil Kurumunu kurmuştur.

²³⁵ Yusuf Sarımay, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996, s. 55.

²³⁶ Keskin, **a.g.e.**, s.105.

²³⁷ Sarımay, **a.g.e.**, s.56.

²³⁸ Ayşe Afetinan, **Medeni Bilgiler ve Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, 2.bs.Türk tarih Kurumu, Ankara, 1988, s.23-24.

c- Kültür Birliği: Milleti oluşturan unsurların arasında dil birliği kadar, kültür (hars) birliğinin de değeri ve rolü vardır. Kelime anlamı ile kültür, insanı yetiştirmek, milli kültür ise milletin yaratıcı kuvvetlerini geliştirmek için yapılan hazırlıkların bütünüdür. Kültür, bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden oluşan bir bütündür. Kültür, bir toplumu diğer bir toplumdan ayıran özel bir hayat tarzını belirler.²³⁹ Atatürk, Türk milletinin ilk çağlardan günümüze kadar aktarılmış kültür değerlerinin bir ortak payda içerisinde eritilip, ayrıştırıcı olabilecek farklı kültür etkilenmelerinden uzak tutulabildiği müddetçe milli birlik ve beraberliğin sağlanabileceğini belirtmiştir.²⁴⁰

d- Yurt Birliği: Bütün milletler, vatana bağlılığı milli kütleye bağlılığın bir tecellisi olarak kabul etmişlerdir. Vatanseverlik milli hissin önemli bir unsurudur. Tarih boyunca çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türk Millet'i için Atatürk şunları söylemiştir:

*"Türk Milleti Asya'nın Batı'sında Avrupa'nın Doğu'sunda olmak üzere kara ve deniz sınırları ile ayırt edilmiş, dünyaca tanınmış büyük bir yurttan yaşar. Onun adına (Türkelî) Türk vatanı denir. Türk yurdu daha çok büyüktü, yakın ve uzak zamanlar düşünülürse Türk'e yurtluk etmemiş bir kıta yoktur. Bütün dünyada; Asya, Avrupa, Afrika Türk atalarına yurt olmuştur... fakat bugünkü Türk Milleti, varlığı için bugünkü yurdundan memnundur. Çünkü derin ve şanlı geçmişin; büyük kudretli atalarının mukaddes miraslarını bu yurttan da muhafaza edebileceğinden, o mirasları, şimdiye kadar olduğundan çok fazla zenginleştirilebileceğinden emindir."*²⁴¹

d- Irk ve menşe (köken) birliği: Atatürk, milleti meydana getiren önemli unsurlardan biri olarak ırk ve menşe birliğini göstermiştir. Ancak Atatürk'ün bu söyleminden biyolojik manada saf ırk teorisini kastetmediği şu açıklamalarından anlaşılmaktadır:

²³⁹ Hamza Eroğlu, "Atatürk ve Milliyetçilik", Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1992, s.341

²⁴⁰ Abdülkadir Yuvalı, "Millet, Milletleşme ve Milliyetçilik", Türk Yurdu: Cilt 19, Ankara,1999, s.15.

²⁴¹ Sarıay , a.g.e, s.59.

" Türk kavmini yalnız bir noktada, iklimi dar bir muntıkada belirtmiş zannetmek doğru değildir. Bu büyük Türk Milleti'ni oluşturan unsurların yapıları arasındaki fark büyük olmamakla beraber, kökenin genişliği, nüfusun çokluğu düşünülünce Türk kavimlerinin aralarındaki manevi bağlılığın gevşek olması ve çeşitli adlarla, çeşitli roller oynaması tabii görülür. Bu sebeptendir ki tarih, olaylarını yazdığı kavimleri nerede, nasıl ve ne sıfatta tanıdıysa o şekilde yazmıştır. Böyle olmakla beraber, bugünkü Türk Milleti'nin esası aynı kökün, aynı uzun ortak geçmişin tespit ettiği belirli tiptir Türk tipi... Türk milletini yapan insanların tarihleri birdir. Türk kavmi çok büyük bir sahada vücut bulmuştur. Aile boy ve aşiretlerin birleşmesiyle büyük bir camia vücuda getirmiştir" ²⁴²

e- Tarihi yakınlık: Türk toplumunun millet haline gelmesinde milli tarih şuurunun öneminin idraki içinde olan Atatürk, Türk tarihi ile ilgili çalışmalara büyük önem vermiştir. Çünkü milli şuur uyardırarak ve ayakta tutacak çalışmalar arasında tarihle ilgili olanların önemi büyüktür. Atatürk, yeni nesle milli tarihi öğretecek kitaplar yazılmasını istemiş ve şöyle demiştir:

" Milli şuurun ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz" ²⁴³

Atatürk'ün tarih üzerine çalışmaları, İstiklal Savası'nın kültür alanında devamıdır. Bu çalışmalar memleket içinde ve dışında milli tarihimizin zararına olarak gelişmiş yabancı tarih görüşlerinden kurtulmak ve tarihimizin gerçek karakterini belirtmek için yapılmıştır. Atatürk milli tarih anlayışını kurmak için öncelikle Osmanlı imparatorluğu devrinde değer kazanmış tarih anlayışını çürütmek zorunluluğunda kalmıştır. Atatürk, hemen her fırsatta bu tarih görüşlerinden ayrılmanın gereğini ve yeni bir tarih anlayışına varmanın önemini verdiği nutuklarla belirtmiştir. Özellikle Lozan Anlaşması'nın imzalanmasından sonra bu düşünce üzerinde ısrarla durmuştur. Türk Milleti dünyada tanınan ve sayılan Türkiye Cumhuriyeti devletini kurmuştu. Devlet yeni, fakat millet uzun ve şerefli bir geçmişe

---

²⁴² Sarımay , a.g.e, s.60.

²⁴³ Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Basımevi, Ankara, 2007, s.140

sahipti. Milletin kendi adını taşıyan tarihine kavuşması mutlaka gerekiyordu. Bunun için de millet tarih anlayışını kabul etmekten başka çare yoktu.²⁴⁴

f- Ahlaki yakınlık: Atatürk "ahlakın millet teşkilinde yeri çok büyüktür" demiştir. Gazi'ye göre kültürleri ile birbirlerinden ayrılan milletler, o kültürün bir unsuru olan ahlak bakımından da birbirinden farklı olurlar. Atatürk milli ahlakımızın, genç kuşaklara aktarılması ve yıkıcı cereyanlar önünde onların bu ahlak kaideleri ile güçlendirilmesi, terbiye edilmesi gerektiğini söylemiştir.²⁴⁵

g- Milli birlik ve bütünlüğe büyük önem verir: Milli birlik ve beraberlik duygusu millet fertlerini birbirine sınımsız bağlar.²⁴⁶ Atatürk, milli mücadelenin başlangıcından beri milli güç, milli birlik ve bütünlük konusuna son derece önem vermiş ve bu mücadeleyi Türk milletinin maddi ve manevi gücünü birleştirmesi sayesinde kazanmıştır. Atatürk'e göre milli birlik ve beraberliğin olmadığı yerde milliyetçilik, dirlik ve düzenlik olamaz. Birlik ve bütünlük, bağımsızlığın da ilk şartlarından biridir. Atatürk şöyle demiştir:

"Bugünkü Türk milleti siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış tevsimler, birkaç düşman aleti, mürteci, beyinsizden maada, hiçbir millet ferdi üzerinde teellümden başka bir tesir hasıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da, umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlaka ve hukuka sahip bulunuyorlar..."²⁴⁷

²⁴⁴ Afet İnan, Enver Ziya Kalal; **Atatürk Hakkında Konferanslar**, TTK Basımevi, Ankara,1946, s.55-56.

²⁴⁵ Sarımay, **a.g.e.**, s.59.

²⁴⁶ Turan Feyzioğlu, **Atatürk ve Milliyetçilik**, 3.bk, TTK Basımevi, Ankara, 1996, s. 31.

²⁴⁷ Keskin, **a.g.e.**, s.114.

C.1.2. Atatürk'ün Türk Milliyetçiliği ve Özellikleri

Atatürk, 14 Eylül 1931 günü bir sohbet sırasında anlattığı aşağıdaki hatırasıyla kendisinde milliyetçilik fikrinin gelişmesini çok net bir şekilde dile getirmektedir.²⁴⁸

*"Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hakimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk'den başka milletlere, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Araplara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavutlara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken 'kavmi necip' deyimi ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türkler, ikinci planda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu"*²⁴⁹ demekte ve şöyle devam etmektedir:

*"Türklük hakkındaki o günkü görüş ise doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka milletlerde su veya bu sebeple üstünlük varsayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefsine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim."*²⁵⁰

Bu sözlerinden de anlaşılacağı gibi milliyetçilik Atatürk için vazgeçilmez bir unsurdur. Atatürk milliyetçiliği Türk toplumunun, siyasi, iktisadi ve kültürel dokusuna sindirilmiştir. Turancılık ve ümmetçilik gibi düşünce ve görüşlerden uzaktır. Onun anlayışı, aynı dönemde gelişen sosyalist hareketlere yaklaşmadığı gibi, faşist milliyetçiliğe de yabancıdır. Milleti refaha kavuşturacak Kemalist ekonomi, sınıf ayrılıkları düşünmeden herkesin, yetenek, emek, verim nispetlerine göre haklarını vermekte, eşitlik ve adaleti esas tutmaktadır.²⁵¹

²⁴⁸ Cemal Avcı, "Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı", Atatürk ve Atatürkçü Düşünce (Seçilmiş Makaleler), Gnkur Ataşe Bsk.lığı Yayınları, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2003, s.71.

²⁴⁹ Sami Ateş, **Milli Hakimiyet Prensibinin Tarihi Gelişimi ve Türk İnkılabındaki Yeri**, Kemalist Atılım Birliği Yayınları No:9, Ankara, 1991, s.263.

²⁵⁰ Avcı., a.g.e., s.72.

²⁵¹ Cihat Akçakayalıoğlu, **Atatürk Komutan, İnkılapçı ve Devlet Adamı Yönleriyle**, 2.bk, Gnkur Basevi, Ankara, 1988, s.551.

Atatürk'ün milliyetçiliği aynı zamanda akılcı, çağdaş, medeni, ileriye dönük, demokratik, toplayıcı, birleştirici, yüceltici, insani ve barışçıdır. Atatürk millet kavramı üzerinde çok durmuş ve bu konuda görüşlerini etraflıca açıklamıştır.

Keskin ise, Atatürk'ün anlayışını, milliyetçilikle taban tabana zıt olan Komünizmle yan yana gelemeyeceği gibi, ırkçılıkla, totaliter faşizmle, şövenizmle, teokratik düzen savunuculuğu ile yani totaliter "köktencilik-fundamentalizm" ile de bağdaşmayacağını söylemektedir. Keskin'e göre, Atatürk'ün milliyetçilik görüşü, planlı kalkınmayı ve karma ekonomiyi benimser.²⁵²

Türk milliyetçiliği, Türk sınırları içinde yaşayan Türklerin kaderine bir fiil bağlı, sınır dışı Türklere kardeşlik sevgisi duyan, milli olmayan cereyanlara karşı tavır belirleyen, insanlık ailesini benimseyen, Türk sınırları içinde Türkçe konuşan, Türk kültürü ile yetişenleri birleştiren bir prensip olarak algılanmaktadır. Bu prensip hem Osmanlılığın toplum yapısında, milleti değil ümmeti esas alan görüşten ayrıdır, hem eski imparatorluğu teşkil eden kavimlerin karışımının ifadesi olan Osmanlılık anlayışından başkadır.²⁵³

Atatürk milliyetçiliğinin başlangıçta hedefi milleti tam bir siyasi istiklale ve hürriyete kavuşturmaktır. Türk milliyetçiliği esasında terbiyeci ve insaniyetçidir. Hürriyete ve insan şahsiyetine değer verdiği gibi, hedefi de demokrasidir.

Gönlübol'a göre, Atatürk Milliyetçiliğinin temel karakterleri göz önüne serilecek olursa gerçekçiliğin baş nitelik taşıdığı görülür. Türk Milliyetçiliği'nde millet en büyük bir gerçektir. Ne fert, ne aile, ne meslek, bu milletin dışında ve üstünde kendi başına bir değer taşımaz. Şuurlu bir nitelik taşıyan Türk milliyetçiliği gelişmesini ancak demokratik ve hür müesseselerin yerleşmesinde bulur. Milli dayanışma ile başarıya ulasan İstiklal Savaşı bunun örneğidir.²⁵⁴

---

²⁵² Keskin, **a.g.e.**, s.104.

²⁵³ Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Mustafa Kemal, III. cilt, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 424

²⁵⁴ Mehmet Gönlübol, Ömer Kürkçüoğlu, "Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası", Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1992, s.1066.

Atatürk'ün ne kadar derin, köklü ve samimi bir Türk milliyetçisi olduğu bütün nutuklarında ve davranışlarında açık bir şekilde görülür. Onun için birbirini tamamlayan Atatürk ilkelerinden milliyetçiliği çıkarmak çadırı yıkmak anlamına gelecektir.

Atatürk'ün, gerek Milli Mücadele yıllarında gerekse cumhuriyet kurulduktan sonra söylediği bütün sözlerde millet ve vatan sevgisini vurguladığı görülmektedir. Atatürk, Türk milliyetçiliğine yeni bir anlam ve çağdaş bir muhteva kazandırarak onu Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ideolojisi haline getirmiştir. Sarıнай'ın ifadesiyle, Atatürk'ün Türk milliyetçiliğine kazandırdığı bu yeni muhteva sonucu, Türk milliyetçiliği sadece bir tepki milliyetçiliği olmaktan kurtulmuş, gerçekçi, ileriye dönük, çağdaş ve birleştirici bir hüviyet kazanmıştır.²⁵⁵

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, milli ve insani değerleri birlikte, bir arada ele alır ve kaynaştırır. Barışçı bir öze sahip olan Türk milliyetçiliği, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" parolası ile insanlığın huzur ve refahına yönelik iş birliğini ve dünya düzenini sağlamaya çalışır.²⁵⁶

Kendi öz kaynaklarına uzanmak ve medeniyetçilik Atatürk milliyetçiliğinin önemli vasıflarındandır. Fakat Atatürk milliyetçiliğinin en başta gelen vasfı muhakkak ki bağımsızlıktır. Atatürk, bağımsızlığı milleti için olduğu kadar kendi şahsı için de bir karakter, bir hayat meselesi saymaktadır: "Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir... Bence bir millette şerefın, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi, mutlak o milletin hürriyet ve istiklaline sahip olmasıyla kaimdir. Ben yasayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple milli istiklal bence bir hayat meselesidir".²⁵⁷

Bu açıklamaların ışığı altında Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının genel özelliklerini şöyle özetleyebiliriz.

---

²⁵⁵ Sarıнай, **a.g.e.**, s. 71

²⁵⁶ Ergun Özbudun, "**Atatürk ve Devlet Hayatı**", Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II (Kolektif Eser), Ankara, 1987, s.52-55

²⁵⁷ Mustafa Kemal Atatürk, **Atatürk'ün Söylev ve Demeçler**, C.3, Der. Nimet Arsan, Nimet Unan, A.A.M yay, Ankara, 1989, s. 76.

1. Türk milliyetçiliğinde esas olan milli karakterin oluşması meselesidir. Türk milliyetçiliğinde ne üstün ırk düşüncesi ne de azınlık ırkçılığı mevcut değildir.

2. Türk milliyetçiliği dinci değildir. Türk milliyetçiliği dinci ve şeriatçı (dini kuralların geçerli olduğu yönetim) bir birliği düşünemez. Vicdan hürriyeti Türk milletinin en büyük özelliklerindedir.

3. Türk milliyetçiliği sosyalist değildir. Türk milliyetçiliği insan hak ve hürriyetlerini yok sayan mutlak eşitlik adına her türlü baskı ve terörü zararsız gören özel mülkiyete ve şahsi emeğe karşı düşman olan sosyalizme tamamıyla zıt bir düşünce sistemidir.

4. Milli birlik ve beraberliği sağlayıcı bir anlayışa sahiptir.

5. Sınıf kavgası fikrini temelinden reddeder; sosyal dayanışmayı esas alır.

6. Gerçekçidir, somut ve bölünmez bir vatan anlayışına dayanır.

7. Yurtta ve dünyada barışı öngörür, insancıdır.

8. Millet kavramını ve milliyetçilik prensibini reddeden akımlara karşıdır.

9. Milli Egemenlik ilkesiyle bağlantılıdır; Bütün Kişisel Yönetim biçimlerini Reddeder.

10. Aklın ve bilimin öncülüğünde, Türk kültürünün, Çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılmasını hedefler.

C.1.2.3. Atatürk'ün İlkeleri

Türkiye ve Kore'de milliyetçi ideolojilerin ortak özelliklerinden birisi, “ulusal egemenlik, ulusal bağımsızlık ve çağdaşlaşma yönünde” çiziliyordu. Atatürk, millet egemenliği fikrini Jean- Jacques Rousseau'nun “genel irade” teorisinden güç almıştır. Rousseau, “genel irade” fikrini, *Contract Social* (Toplumsal Sözleşme) adlı eserinde işlemiş ve yazılarıyla Fransız İhtilali'ni büyük ölçüde etkilemiştir.²⁵⁸

---

²⁵⁸ Turhan Feyzioğlu, **Türk Milli Mücadelesi'nin ve Atatürlçülüğün Temel İlkelerinden biri Olarak Millet Egemenliği**, 2.bs. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 15.

Türk devletini dinamik idealine ulaştırmak için, Atatürk'ün benimsediği ve uyguladığı bu ilkeler taklit değildir, yabancı baskısı yoktur. Zaman içinde Türk Milletinin ihtiyaç ve eğilimlerinden oluşmuş ve birbirini bütünleyici bir nitelik kazanmıştır. Atatürk Türk bağımsızlığını sağladıktan sonra Türk'ün bir daha felakete ve tehlikelere düşmemesini sağlayacak bir devlet sistemi kurmuş ve devletin dayanıp uygulayacağı ilkeleri belirlemiştir.²⁵⁹

Keskin, Atatürk ilkelerini bütünleyici ilkeler ve hedef ilkeler olarak iki bölüme ayırmıştır. Bütünleyici ilkeler; cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, laiklik, devletçilik ve inkılapçılıktır. Hedef ilkeler ise; Yurtta ve dünyada barış, çağdaşlaşmadır²⁶⁰.

- **Tam Bağımsızlık**

“Bağımsızlık, milli toplumun her türlü etkiden ve denetimden uzak olması (Amasya tamimi madde: 5), ülkenin bütünlük içinde bulunması ile olur ve bağımsızlığın koruyucusu, onun sahibi olan milletin kendisidir” diyen Atatürk, Bağımsızlığın korunması bakımından da özel ilkeler oluşturmuştur. Onları da şöyle sıralayabiliriz:

- Bağımsızlık, ölümü göze almakla korunabilir. Hayatın feda edilebileceği tek değer, bağımsızlıktır (1 Aralık 1921).

- Bağımsızlığı millet korur (1 Mart 1923).

- Bağımsızlık, uygar olmakla korunabilir (30 Ağustos 1924).

- Bağımsızlığın güvence altında bulunması için emperyalizme ve kapitalizme karşı savaş gereklidir. (1 Aralık 1921)²⁶¹

---

²⁵⁹ Atatürkçülük 3, **a.g.e.**, s. 25.

²⁶⁰ Keskin, **a.g.e.**, 1999, s.98

²⁶¹ Bülent Nuri Esen, **Kemalizm ve Bağımsızlık Düşüncesi**, Atatürk Devrimleri I. Milletler arası Sempozyumu Bildirileri (10-14 Aralık 1973), İstanbul, 1973, s.375.

Tam bağımsızlık, Atatürkçülüğün temel ilkelerinden biridir. Atatürk, Ulusal Kurtuluş Savaşı sonunda yurdu düşmanlardan, sömürgeci devletlerden kurtararak tam bağımsızlığa kavuşturmuştur. Atatürk'e göre, Türk halkının onurlu bir halk olarak yaşaması ancak tam bağımsızlıkla sağlanabilirdi. "Tam bağımsızlık demek, kuşkusuz siyasal, ekonomik, adalet, askerlik, kültür... gibi her alanda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir." demiştir²⁶².

Türklerin bağımsızlığına düşkün bir millet olduğu bilinciyle hareket eden Atatürk, bu yüzden, Kurtuluş Savaşı sırasında manda fikrine karşı çıkmıştır. Nitekim bir konuşmasında, bağımsızlığın Türk milletinin hayati varlığı olduğu açıkça belirtilmiştir.

*"Türkiye halkı asırlardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklali bir lazıme-i hayatiye (yasama gereği) telakki etmiş bir kavmin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır. Yasayamaz ve yaşayamayacaktır".*²⁶³

- **Milli Egemenlik**

Milli egemenlik yani milleti bizzat kendi mukadderatına hakim kılmak esası Atatürkçülüğün bağımsızlıkla iç içe girmiş, ikinci büyük ilkesidir. Bu ilkeye göre egemenlik kayıtsız şartsız milletindir; hiçbir mana, hiçbir şekil ve hiçbir surette ortaklık kabul etmez. Bu iradenin bütün millet fertlerinin arzularının emellerinin birleşmesinden ibaret olması sebebiyledir ki toplum içinde her kuvvet, bu iradeden doğar; ancak bu iradeye uymak suretiyle yasayabilir. Atatürkçü anlayışa göre milletin irade ve emellerine uymayanların talihi acıdır, yok olmaktır²⁶⁴

"Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak tam anlamıyla milli egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası milli

²⁶² Sami N. Özerdim, **Atatürkçü' nün El Kitabı**, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1981, s.80

²⁶³ Hamza Eroğlu, **Türk Devrim Tarihi**, 5 nci Baskı, Ankara, 1977, s. 326-333.

²⁶⁴ Utkan Kocatürk, **Atatürk**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1987 s.164-165.

*egemenliktir*²⁶⁵ diyen Atatürk'ün Sivas'a ayak basar basmaz orada kurduğu gazeteye verdiği isim "İrade-i Milliye" (Milli İrade)'dir. Ankara'ya ulaşınca bir gazete daha kuran Atatürk, bu gazeteye de "Hakimiyet-i Milliye" (Milli Egemenlik) adını verir.²⁶⁶

İnsan topluluklarının evriminin nereye gittiğini gören Atatürk, Gökalp'in geliştirdiği ulus kavramının milliyetçi harekete uyacak bir kaynak olduğunun farkındaydı. Anadolu halkı belki hala padişah ve halifeye bağlıydı ama, ilk kez bir iktidar ortaklığı fırsatını ele geçirdiğini ve bu ortaklığın artık padişahı değil, ulusu tek meşru güç kaynağı olarak ilan ve kabul etmeyi gerektirdiğini de kısa zamanda anlayacaktı.²⁶⁷

Atatürkçülüğe göre "Milli egemenlik esasına dayalı ve özellikle Cumhuriyet idaresine sahip bulunan memleketlerde siyasi partilerin varlıkları doğaldır." Ancak siyasi partilerin bulunmasının amacı, milleti gruplara bölmek, sınıf ve çıkar çatışmalarını körüklemek değil, halkın tamamını refaha ulaştırmak, memleketin gelişmesini sağlamak, bunu yaparken bağımsızlık ve milli egemenliğin korunması esasına uymaktır.²⁶⁸

• Çağdaşlaşma

Turan Feyzioğlu'nun ifadesine göre de, Atatürkçü Türk milliyetçiliği, çağdaşlaşmayı amaçlayan medeniyetçidir. Türkiye'de Meşrutiyet döneminde, "Türkçülük" ve "Batıcılık" akımları arasında bir ölçüde çatışma vardı: Milliyetçiler, batılılaşmayı ya tamamen reddediyorlardı ya da sınırlı tutmaya çalışıyorlardı. Bu durum Atatürk'e göre ise "batı medeniyetinden yararlanma ve çağdaşlaşma" ile "milliyetçilik" birbirine karşı değil, paralel olarak gelişmiştir. Milliyetçi Türk aydını, kendi milli kültürünün kıymetini bilmekle beraber çağdaşlaşmaya yönelmelidir. Türk milleti, Atatürk'ün önderliğinde, hem "çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne yükselme"

²⁶⁵ Atatürk, **Söylev ve Demeçler**, Cilt I, s.298.

²⁶⁶ Feyzioğlu, **Atatürk ve Milliyetçilik**, s.313.

²⁶⁷ Baskın Oran, **Atatürk Milliyetçiliği: Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993, s.147-148

²⁶⁸ Feyzioğlu, **a.g.e.**,s.28.

amacına ulaşmak için atılımlara girişmiş, hem de milli benliğine kavuşarak Türk olmanın sevinç ve gururunu yaşamıştır.²⁶⁹

Çağdaşlaşmayı hayat tarzı kabul eden Türk Devrimi içinde çağdaşlaşma ayrı bir önem ve değer taşır. Atatürk milliyetçiliği, batıya karşı bir tepki milliyetçiliği değil, Türk Milleti'nin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını hedefleyen Batı'ya dönük bir milliyetçiliktir.²⁷⁰ Atatürk milliyetçiliğinin içe yönelik hedefi, çağdaş bir ulus yaratmaktır.²⁷¹

Atatürk'e göre çağdaş uygarlık bilime dayanmaktadır: "Dünyada her şey için; medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için, en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlimin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir."²⁷² Bu dönemdeki milliyetçilik gelişimine baktığımız zaman, Milli Mücadele döneminin önceki ve sonraki Türk milliyetçilik anlayışı ve işlevleri bir değildi. 1919'dan itibaren bir başka şekil ve işlev kazanan Türk milliyetçiliğinin 1923'lerden sonra ulaştığı boyutları Türk milletinin sosyal, siyasal, kültürel, tarihi ve hatta coğrafi geçmiş ve geleceği ile birlikte irdelemek gerekmektedir.

Bu anlamda, "Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir"²⁷³ diye vurgulayan Atatürk, "Düşmanlarımızın asırlardan beri milletimiz hakkındaki düşünce ve amaçlarını son zaferimizle silip atabildiğimizi sanmamalıyız. Biz milletimiz hakkındaki onların duygularını yalnız askeri zaferlerle değil çağdaş ilerlemeyi benimsemek suretiyle ve bugünkü uygarlığın gerektirdiği bütün girişimleri yaparak, onların bilim seviyelerine ulaşarak sağlayacağız."²⁷⁴ şeklinde ifade etmiştir.

Böylece bu dönemde sürdürülen çağdaşlaşma gayretleri, Türk milliyetçiliğinin devam edegelen siyasi, sosyal ve tarihi sürecinin tabii bir uzantısı olarak görülmelidir.

---

²⁶⁹ Feyzioğlu, **a.g.e.**, s.61.

²⁷⁰ Feyzioğlu, **a.g.e.**, s.46.

²⁷¹ Ahmet Taner Kışlalı,, **Kemalizm Laiklik ve Demokrasi**, İmge Kitabevi, Ankara 1995, s.37

²⁷² Atatürk, **a.g.e.**, 1989, C.II, s.202.

²⁷³ Atatürk, **a.g.e.**, 1989, C.II, s.318

²⁷⁴ **Hâkimiyeti Milliye**, 18 Mart 1923

C.1.2.4.1. İnkılapçılık (Devrimcilik)

İnkılabın tarifi, kelimenin kökü olan “klb” sözü lügat manası ile bir şeyi çevirmek, döndürmek, hareket ettirmek; bir şeyin iç yüzünü dışa getirmek, tersine koymak” demektir. (İngilizce ve Fransızcada karşılığı olan turn, turn round, tourner, mettre qc a l’envers kelimeleri ile aynı manalara gelir.)” klb” kökünden türemiş olan “inkılap” da yine lügat olarak değiştirmek, tebdil etmek manasındadır. Tarihi terim olarak ise, bir toplulukta sosyal ve kültürel alanlarda bazı değişiklikler meydana gelme halini ifade eder. (Batı dillerinde evolution)²⁷⁵

Atatürk’ün gerçekleştirdiği Türk İnkılabı, iktidarı bütün millete devretme hareketidir. Atatürk, milliyetçiliği reddeden teori ve görüşlere karşıydı. Fakat, diğer milletleri aşağılayan, saldırgan bir milliyetçiliği de benimsememişti. Atatürk, Türk milletinin haklarını korumayı görevlerin en kutsalı saymıştır. Ancak, O’na göre milletler arasında anlaşma ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın, huzurdan yoksun kalır. Atatürk’ün barışçılığı, düşman güçlere boyun eğmek ve teslimiyetçi olmak değildir. Bir milletin barış içinde yaşayabilmek için kendini savunacak güce ve iradeye sahip olması gerektiğini söyler.²⁷⁶ Atatürk, ayrıca hiçbir millete karşı saldırganlık düşünmediği, fakat bağımsızlığını korumak ve milleti huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için vatani korumaya gücü yetecek bir orduya sahip olmanın da ülkü olduğunu söylemiştir.

Atatürkçülüğün inkılapçılık anlayışı, zamanına göre geri kalmış müesseselerin ortadan kaldırılması ve yerine ilerlemeyi, gelişmeyi kolaylaştıracak, geliştirecek müesseselerin konması esasına dayanır. Atatürk “İnkılâp, var olan müesseseleri zorla değiştirmek demektir. Türk milletinin son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseleri koymuş olmaktadır.”²⁷⁷ sözleriyle bu gerçeği vurgulamıştır.

²⁷⁵ İbrahim Kafesoğlu ve Mehmet Saray, **Atatürk İlkeleri ve Dayandığı tarihi Temeller**, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul, s. 2.

²⁷⁶ Hikmet Tanyu, **Atatürk ve Türk Milliyetçiliği**, 2.bk, Elips yay, 2007, Ankara, s. 92-94.

²⁷⁷ Genel Kurmay Başkanlığı, **Atatürkçülük III.**, M.E.B., İstanbul, 1997, s.49.

Sırasıyla gerçekleştirilen siyasal inkılaplar (meclis hükümetinin kurulması, saltanatın kaldırılması, yeni Türk devletinin tam bağımsızlığının sağlanması, cumhuriyetin ilanı, hilafetin kaldırılması), yeni toplumsal düzenin kurulması (ulusal devletin kurumlaşması, ulusun oluşturulması, ulus bilincisini aranması) inkılapçı çabalarının getirdiği bir sonuçtur.

C.1.2.4.2. Halkçılık

Atatürk'ün Türk İstiklal Harbinin başından sonuna ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşundan itibaren ortaya koyduğu uygulamalar ve ilkeler eldeki malzeme ve imkanlar çerçevesinde realist bir anlayışla gerçekleştirilmiştir. Bu esas çerçevesinde değerlendirilmelidir. Halkçılık anlayışının sınırlarını belirleyecek olan temel zemin halkın durumudur. Geleneksel bir toplum yapısına sahip olan Türk halkı her şeyden önce ülkenin durumu hakkında aydınlatılmaya muhtaçtı.²⁷⁸ Uzun zamandan beri gelişmenin özünü bilmeden yaşayan halk geleneksel yapıya uygun şekilde varlığının temeli gibi gördüğü müesseselere herhangi bir sorgulama getirmeden teslimiyetçi bir anlayışla tabi olmak durumundaydı;

“Millet ve ordu, padişah ve halifenin hıyanetinden haberdar olmadığı gibi o makama ve o makamda bulunanlara karşı asırların kökleştirdiği dini ve ananevi bağlarda itaatkar ve sadık. Millet ve ordu, kurtuluş çaresi düşünürken bu mevzus itiyadın eski alışkanlıkların sevkiyle kendinden evvel hilafet makamı ve saltanatın kurtuluşunu düşünüyor. Halife ve padişahsız kurtuluşun manasını anlamak yeteneğinde değil. Bu ilkeye muhalif rey ve görüş açıklayacakların vay haline. Derhal dinsiz,vatansız, hain, merdud olur.”²⁷⁹

Atatürk'ün anladığı halkın hakikaten hakimiyetini layıkıyla kullanıp kullanamayacağı hususundaki düşünceleri, Milli Mücadele yıllarında, millet hakimiyeti düşüncesi etrafında Mecliste çalışmaları yürüttüğü dönemde de son derece gerçekçidir.

²⁷⁸ Kafesoğlu ve Saray, **a.g.e.**, s. 110.

²⁷⁹ Nuri Köstüklü, “Cumhuriyetin Temel İlkeleri”, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II.** (Atatürk Araştırma Merkezi, Kemal Atatürk'ün 1927'de Parti ikinci kongresinde yaptığı konuşma,s. 281-282).

Atatürk'ün kuvvet, irade ve hakimiyeti halka dayandırma çabalarının önemli bir yansıması hakimiyetin hiç bir şahsa, makama terk edilemeyeceği esasına dayanmaktadır ki kaderlerini tek bir şahsa bağlayanların her durumda ezileceklerini ihtar etmektedir. Zira daha işin başında kişilerin oyuncağı olmayı kabul ettikleri esasını kabul eden bu türlü milletler, talihlerini ellerine tevdi ettiği insanlar muvaffak oldukça, o insanların daha kuvvetli baskısı altında kalırlar. Muvaffak olamazlarsa felaketi yıkım yalnız onların değil onlara tabi olan heyeti içtimaiyeye de arız olur. O halde her iki halde de böyle bir felakete maruz ve mahkumdur.²⁸⁰

C.1.2.4.3. Devletçilik

Atatürk devletçiliği kişisel çalışma ve faaliyeti esas tutar. Bununla birlikte, mümkün olduğu kadar az zaman içinde dinamik ideale kavuşmak için, milletin genel ve yüksek çıkarlarının gereğine göre, bütün işlerde özellikle ekonomik alanda, devletin fiilen ilgilenmesini benimser. Devletin fiilen ilgilenmesi, yapma, yaptırma, yönlendirme, teşvik, yardım etme, yapılanları düzenleme ve kontrol etmek anlamlarına gelir. Atatürkçülük'te devletçilik "sosyal, ahlaki ve millidir." Bu yönden siyasi nüfuz ve kudrete, egemenliğe sahip olan devlet dinamik ideale ulaşmada, egemenliğin sağladığı gücü, sosyal, ahlaki, milli niteliklerinin yönlendirdiği doğrultuda ve çerçevelediği sınırlar içinde kullanılmalıdır.²⁸¹

İktisadi kalkınmanın devletçilik ilkesi çerçevesinde ele alındığı otuzlarda siyasal düşünce kalkınma, çok daha açık biçimde az gelişmiş ülke milliyetçiliği çerçevesinde ifade edilmeye başlandı.²⁸² İktisadi işlerin planlı bir şekilde devlet tarafından ele alınması olarak görülmüş ve daima kontrollü bir düzende gelişmesinin sağlanması istenmiştir. Atatürk'ün tarifi ile; "Özel teşebbüse yer ve imkan vermekle beraber, milletçe çabuk bir inkışafa ulaşabilmek için, ferdin yapamayacağı işlerin tümünün devlet müesseseleri tarafından başarılmasına önem verilmesidir". Bugün

²⁸⁰ Cezmi Eraslan, **Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk**, Kumsaati Yayınları, İstanbul, 2003, s. 206- 208.

²⁸¹ Genel Kurmay Başkanlığı, **a.g.e.**, s. 45.

²⁸² Ahmet İnsel, "Milliyetçilik ve Kalkınmacılık", **Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce-Milliyetçilik**, Cilt 4. İletişim yayınları, İstanbul, 2002, s. 769.

karma ekonomi de denen bu tarife göre devlet, memleketin bütün üretici ve yapıcı kuvvetlerini, planlı bir şekilde idare eder.²⁸³

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarken Türk milletinin iktisadî selâmeti için bu “Devletçilik Prensibi”ni niçin benimsediğini etraflıca anlatmak gerektiğini hissetmişti. O, geçmişteki kapitülasyonlar yüzünden milletin uğradığı iktisadî sıkıntılar ve haksızlıkları Cumhuriyet nesillerinin çok iyi bilmesini ve anlamasını istemiştir.²⁸⁴

C.1.2.4.4. Laiklik

Laiklik, genel anlamda din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dini inançların devlet yönetiminde ve siyasette rol oynamaması esasına dayanır. Laiklik kavramının ayrıntılarına girecek olursak, devlet yönetimine dini kural ve görüşlerin karıştırılmamasının yanında, toplumda din ve vicdan özgürlüğünün sağlanması, din ve mezhepleri ne olursa olsun vatandaşlara eşit davranılması, devletin resmi bir dininin bulunmaması, eğitimin laik, çağdaş ve akılcı esaslara göre düzenlenmesi, bu ilkenin başlıca unsurlarını oluşturur. “Din gerekli bir kurumdur. Dinsiz milletlerin devamına imkan yoktur” diyen Atatürk’ün aşağıdaki sözleri, laikliğin önemini ve din karşıtı olmadığını bir göstergesidir²⁸⁵.

*“Din ve mezhep, herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiçbir kimse, hiçbir kimseyi ne bir din, ne de bir mezhep kabulüne zorlayabilir. Din ve mezhep hiçbir zaman siyaset aracı olarak kullanılamaz.”*²⁸⁶

²⁸³ Mehmet Saray, “Atatürk ve Türk Tarihi”, Türk Kültürü, sayı: 249, 1984, s. 114.

²⁸⁴ Saray, a.g.e., 1984, s. 115.

²⁸⁵ Kocatürk, a.g.e., 2007, s.92.

²⁸⁶ Ancak Türk Devleti'nin lâik olması, İslâm devletleri ile olan ilişkilerinde, onların dünyevî faaliyetlerle birleştirdiği dinî usullere hasım olması anlamına gelmez. Atatürkçülük, dünyada gerekçi olarak lâik veya kendilerine özel bir din mal eden devletlerin varlığını olduğu gibi kabul eder. Onlarla olan dünyevî ilişkilerini en iyi biçimde sürdürmeye gayret gösterir(**Atatürk Düşüncesinde Din ve Lâiklik**, Haz. Ethem Ruhi Fırlalı, Taha Müftüoğlu ve İdris Karakuş , Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 51).

C.1.2.4.5. Barışçılık, Akılcılık, Bilimcilik, Gerçekçilik

Atatürkçülük, bütün insanların barış ve huzur içinde yaşamalarını ön görür. Bu nedendir ki, Barışçılık ilkesi, Atatürk ilkelerinin olmazsa olmazıdır. Atatürk'e göre, Türkiye Cumhuriyeti'nin en esaslı ilkelerinden biri olan "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesi, insanîyetin ve uygarlığın refah ve ilerlemesinde en esaslı etkidir. Atatürk için tüm insanlığın mutluluğu bu ilkeyi benimsemeleriyle mümkün olacaktır. Atatürk için iç barış bütün insanlığın mutluluğu için dış barışla tamamlanmalıdır.²⁸⁷

Karşılaşılan sorunlara akılcı görüşlerle yaklaşım olarak tanımlanan akılcılık, Atatürk'ün diğer bütün ilkelerinin de temelini oluşturur. Çünkü diğer tüm ilkeler, hayalden, teoriden değil, doğrudan doğruya yaşamdan doğmuş ilkelere. "Biz daima gerçeği arayan ve onu buldukça, bulduğumuza inandıkça onu göstermeye cüret eden adamlar olmalıyız" diyen Atatürk, akla büyük değer vermiştir. Olaylara bilim gözüyle yaklaşarak gerçeği kavramaya çalışmıştır. Hayal gücü ile sorunlara yaklaşmak, ön yargılarla hareket etmek, Atatürkçü düşünce ile bağdaşmaz. Gerçekçiliğe de akla olduğu kadar önem veren Atatürk, "erişilemeyecek hayali emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak gerekir" demiştir²⁸⁸.

C.1.3. Atatürk Döneminde Milliyetçilik Anlayışıyla I. ve II. Meşrutiyet Dönemi Türkçülüğü'nün Farkları

Osmanlı Devleti'nin, imparatorluk yapısı, Türkçülüğün ortaya çıkmasına imkan vermemiştir. İlk defa Tanzimat'ta beliren Türkçülük siyasi bir akım değil daha adı konulmamış bir duygu halindeyken II. Meşrutiyet ile Türkçülük bir akım haline gelmiştir. Modern anlamıyla Türk milliyetçiliğini, Türk İnkılabının eseri olarak nitelendirebiliriz. Türk milliyetçiliğinin gelişiminde, amaçladığı hedeflerde ve oluşan karakteristiğinde bu olgunun izlerini görmekteyiz.

²⁸⁷ Kocatürk, a.g.e., 2007, s.94-95.

²⁸⁸ Kocatürk, a.g.e., 2007, s.96.

Atatürk dönemin milliyetçiliği ile I. ve II. Meşrutiyet Dönemi Türkçülüğü çeşitli noktalarda farklılıklar gösterir.²⁸⁹ Bunlar:

a) Atatürk dönemin milliyetçiliği Meşrutiyet dönemleri Türkçülüğünden farklı olarak, laiktir. Din, devlet ve millet anlayışından ayrılmıştır.

b) I. ve II. Meşrutiyet döneminin Türkçülüğü hem İslamcı hem de Turancı idi. Meşrutiyet Dönemi Türkçülüğü, Atatürk Milliyetçiliği'nin tersine, sınırlar ötesi bir ırkçılık, yani yayılmacı görünümü verebilmektedir.²⁹⁰ Turancılık ve İslam Birliği düşüncesi, bütün Müslümanları bir araya getirmeyi gaye ediniyordu. Bu iki hareketin gerçekleşmesi imkansız olduğu gibi dış tehlikeleri devletin üzerine çekmekte idi. Osmanlı Devletinin çöküş anında içine düştüğü kötü durumdan çıkmak için kullandığı Panturanizm ve İslam Birliği çare olmamıştır. Oysa Atatürk dönemin milliyetçiliği, milli sınırları hedef tutmuştur, gerçekçidir.

c) I.ve II. Meşrutiyet dönemi Türkçülüğü büyük imparatorluk düşünerek, yine bir hükümdar ve halife sıfatını taşıyan Padişahı esas olarak kabul ediyordu. II. Meşrutiyet Dönemi Türkçülüğü, bireylerin bağımlılığının yöneleceği odak noktasını gökten yere indirmiştir ama onu yanlış yere koymuştur. Osmanlı İmparatorluğu olarak saptamıştır. Bireylerin bu odağa bağlılığını sağlamak için de durmadan çırpınıp formüller denemiştir.²⁹¹ Halbuki Atatürk dönemin milliyetçiliği, cumhuriyetçidir. Esas prensip kayıtsız şartsız halk egemenliği, egemenliğin millete ait olmasıdır.

d) I.ve II. Meşrutiyet Türkçülüğü, Batılılaşmayı ya hiç kabul etmiyor ya da şeklen kabul eder. Oysa Atatürk dönemin milliyetçiliği, batılılaşmayı toplumun ilerlemesi için esas şart olarak kabul eder.

e) Gerek I. Meşrutiyet gerekse II. Meşrutiyet Türkçülüğü gerçekçi ve uygulanabilir olmaktan uzaktır. Atatürk dönemin milliyetçiliği hayatın

---

²⁸⁹ Eroglu, a.g.e., 1974, s.302-303.

²⁹⁰ Oran, a.g.e., s.52

²⁹¹ Baskın Oran, **Atatürk Milliyetçiliği: Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990. s.53.

gerçeklerinden doğmuştur. Bağımsızlık davasını harekete geçiren güçtür. Yaşanan olayların içinde yoğrulmuş ve olaylara tatbik edilerek gelişmiştir.²⁹²

Atatürk'ün milliyetçiliği ile Osmanlı Devleti'nin I. Meşrutiyet ve II. Meşrutiyet dönemi Türkçülüğü arasında büyük farklar vardır. Ama Atatürk dönemin milliyetçilik anlayışının oluşmasındaki I. ve II. Meşrutiyet döneminde yaşanan Türkçülüğün önemi görmezlikten gelinmemelidir.

C.1.4. Türk Toplumunda Ümmet İdeolojisinden Millet İdeolojisine Geçiş

Atatürk milliyetçiliğinin kendisinden önceki milliyetçi cereyanlar karşısındaki başarı sansı "ümme" kavramı ile "millet" kavramına birlikte geçerlik tanıyan sosyal ihtiyaç hakkını "milliyet" lehine müesseseleştirebilmiş olmasındadır. Oysa, Gökalp'te ümme ve millet kavramları birer sosyal varlık alanı olarak geçerliklerini sürdürebilecektir.²⁹³

Türk Tarih Kurumu gibi Türk Dil Kurumu da Atatürk'ün "Kişisel İdiom"un eseridir. Bu kurumun da felsefesi Türk toplumunda "ümme" ideolojisinden "millet" ideolojisine geçişi dil sahasında sağlamaktır. Daha önce de belirttiğim gibi Türk Tarih Tezi nasıl tarihi sırf Osmanlılara has donmuş bir araştırma alanı olarak kabul emiyor geçmişin perdelerini yırtarak karanlığı aydınlatma emelini taşıyorsa, Dil Tezi de millet dili olan "Türkçeyi Arap ve Acem kapitülasyonlarından kurtarmaktı" Bunun için de Atatürk, Viyanalı dilci Doktor Kverdiç'in ortaya attığı "Güneş Dil Teorisi"yle yakından ilgilendi. Buna göre;" iptidai insanın güneşe bakarken duyduğu korku ve hayranlık karşısında çıkardığı sesler sonradan kelime halini almıştır.²⁹⁴

Bu teori, Türkler ve Türkiye Tarihi üzerinde yapılan araştırmalarla paralel olarak yürütülmüştür. Atatürk'ün istediği, Türk toplumunu, millet-üstü "ümme" ideolojisinden kurtarıp, ana yurtlarına karşı bir bağlılık duygusu uyandırmaktı. Daha

²⁹² Hamza Eroglu, **Türk Devrim Tarihi**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ankara 1974 1974.

²⁹³ Orhan Türkdoğan, **Kemalist Sistem ve Sosyolojik Yapısı**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.160.

²⁹⁴ Türkdoğan,, **a.g.e**, s.130-131.

bu düşünce henüz II. Mahmut zamanında uyanmış, Arapçaya karşı aydınlar arasında tepkiler belirmişti. Türkçe yeni tıp sözlüklerinin yazılması, halkın anlayacağı bir dille kültür hayatına canlılık verilmesi gayreti hiç değilse Güneş Dil Teorisinden yüzyıl önceki uyanışları gösterir.²⁹⁵

Laikliğin, Türk toplumunun temel ilkelerinden biri haline gelmesiyle dinin birlik sağlayıcı fonksiyonunu Türk milliyetçiliği almıştır. Böylece ümmet yapısından Batılı manada millete geçiş süreci başlamıştır. Bu gerçeği Atatürk, 5 Kasım 1935'te yaptığı konuşmada şöyle vurgulamaktadır:

*“...Milletin varlığının devamı için, fertleri arasında düşündüğü ortak bağ yüzyıllardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş yani millet, dini ve mezhebi bağlılık yerine Türk milliyeti bağı ile fertleri toplamıştır.”*²⁹⁶

Bir de Atatürk'ün dış Türklerle ilgili anlayışı hakkında, Mehmet Saray, *“çok okuyan ve iyi bir tarih bilgisine sahip olan Atatürk, o devir Batı dünyasının Türkler hakkında beslediği haksız fikirleri bilen bir insandı. Zengin bir kültüre ve büyük bir medeniyete sahip olmadığını iddia ettikleri Türklerin, asırlarca Avrupa'nın yarısına hükmetmelerini bir türlü affedememiş olan Batı dünyasının, Türkleri yalnız Avrupa'dan değil, Anadolu'dan da atmak istediklerine şahit olan Atatürk, bu hücumu durdurabilmişti. Atatürk, Milli Mücadele'nin ilk yıllardan itibaren, bu gibi haksız tutumlara karşı çıkmış ve Türk tarihinin büyük medeniyet ve zengin kültürle benzenmiş olduğunu ve bunu da zamanı geldiğinde ortaya koyacağını”* söylemiştir.²⁹⁷

Ayrıca 1930 yılında Atatürk, Türkiye dışındaki Türklerin kültür sorunları ile ilgilendiği, büyük Türk tarihine, eski Türk eserlerine, Türk dilinin kaynaklarına önem verdiği, en uzaktaki Türklerin dil ve kültürlerini bile ihmal etmediğini söylemiştir. Atatürk'ün dış Türkler üzerinde düşüncelerden birisi de şu şekilde ifade vermiştir. *“Bugün Sovyet Rusya'ya, dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını hiç kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı*

²⁹⁵ Türkoğlu, a.g.e, s.132.

²⁹⁶ Atatürk, a.g.e., C.II, 1989, s.249

²⁹⁷ Saray, a.g.e., 1984, s. 1.

İmparatorluğu gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir. Bugün elinde sınımsız tuttuğu milletler, avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşır. O zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim, bu dostumuzun iradesinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak, yalnız o günü susup beklemek değildir, hazırlanmak lâzımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprülerini sağlam tutarak! Dil, inanç, tarih bir köprüdür. Bugün biz bu kitlelerden dil bakımından, gelenek, görenek, tarih bakımından ayrılmış, çok uzağa düşmüşüz. Bizim bulunduğumuz yer mi doğru, onlarınki mi? Bunun hesabını yapmakta fayda yoktur. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekli, ...²⁹⁸

C.5. Atatürk'ün Ölümünden Sonra Türk Milliyetçiliğinin Gelişmesi

Atatürk'ün vefatıyla parti genel başkanlığına İsmet İnönü seçilmiştir. Partinin 26 Aralık 1938 yılındaki olağanüstü kongresinde “Atatürk partinin banisi ve ebedi başkanı, İsmet İnönü ise, partinin değişmez genel başkanı” kabul edilmiştir. Değişmez başkanlığa getirilen İsmet İnönü, o yıllardaki totaliter rejimlerin başkanları için kullanılan “Şef” teriminden esinlenerek “Milli Şef” olarak anılmaya başlanmıştır.²⁹⁹

Türkiye’de, 1938’den sonra resmi politika olarak kabul gören hümanizm³⁰⁰, 1940’lı yıllarda kültür de, “eski Yunan ve Roma Medeniyetine inmek” olarak tarif edilmiştir. İnönü döneminde kabul görüp devlet tarafından benimsenen hümanizm anlayışında, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) önemli bir etkiye sahiptir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve ekibi tarafından sahiplenilmiş ve hümanizm, Türk hümanizmi olarak değiştirilmiştir³⁰¹.

²⁹⁸ İsmet Bozdağ, **Atatürk'ün Sofrası**, Emre yayınları, İstanbul, 1995, s. 24-25.

²⁹⁹ Suna Kili, **CHP**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976, s.86-87

³⁰⁰ Hümanizm, 15. yüzyılda İtalya’da tarih, şiir ve ahlak felsefesi gibi bilim dallarını belirten “Studia humanitatis” terimiyle, ilk çağ edebiyatı üzerinde uzmanlaşmış, araştırmacılarla öğrenciler için kullanılan “humanisti” adından kaynaklanmaktadır. **Ana Britannica**, C. XI, İstanbul,1993, s. 310-311.

³⁰¹ Hasan Ali Yücel’in ekibi şu isimlerden oluşmaktadır; Talim Terbiye Kurulu üyesi yapan Sabahattin Eyüboğlu, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Sabahattin Ali, Falih Rıfki

Bu kültürü yaymak açısından aynı yıl birkaç lisede Latince ve Yunanca öğretecek klasik şubelerin açılmasına karar verilmiştir. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Tercüme Bürosu ile özellikle Batı Klasiklerinin Türkçeye çevrilmesi hızlanmış, kısa süre sonra Halkevleri, Köy Enstitüleri ve üniversiteler vasıtasıyla hümanizm fikri, eğitim camiası tarafından kültürün ana kaynağı olarak kabul edilmeye başlanmıştır³⁰². Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlayan, milli kültür etrafında yeni bir millet yaratma düşüncesi, bu uygulamalarla hümanist kültür ışığında evrensel vatandaş yaratma anlayışına dönüşmüştür.

CHP'nin Parti Nizamnamesi'nde kuruluş gayesi olarak halkçılık ve milliyetçilik vasıfları vurgulanmıştır. Parti programında yer alan halkçılık, vatandaşlar arasında sınıf, mezhep ve ırk ayrımı yapmamayı öngören ve kanunlar önünde herkesin eşit olduğu bir toplum yapısı olarak açıklanmıştır. Milliyetçilik ise, kültür birliği olarak ele alınıp yorumlanmış ve bu prensip çevresinde milli devlet anlayışı pekiştirilmek istenmiştir.

C.5.1. Halkevleri ve Halk Odaları

Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından Atatürk İnkıplarının halka benimsetilmesi ve milli bir devlet yaratmak amacıyla, yurdun değişik yerlerinde çeşitli isimlerle anılan dernek ve vakıflar Halkevleri adıyla birleştirilerek, çalışmaların tek elden yürütülmesi düşünülmüştür. Nitekim, 19 Şubat 1932'de Ankara başta olmak üzere bir gün ara ile Samsun, Eskişehir, Denizli, Van, Aydın, Çanakkale, Bursa ve İstanbul'da Halkevleri açılmıştır. Daha sonra diğer illerde açılan Halkevleriyle bu sayı kısa sürede 500'ü bulmuştur³⁰³.

Atatürk zamanında kurulan Halkevleri, siyasi bir kurum olarak düşünülmemiş, milli kültür anlayışının halka aktarılacak istendiği kurumlar olarak

---

Atay, Nurullah Ataç, Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat. Bkz., Hıfzı Topuz, Tavcan Savaş Yıllarında Kültür Devrimi, İstanbul 2005. Ayrıca bu isimlere Halikarnas Balıkcısı ile Azra Erhat'ı da eklemek mümkündür. Bkz., Barış Karacasu, "Mavi Kemalizm Türk Hümanizmi ve Anadoluçuluk", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm**, İstanbul 2001, s. 335.

³⁰² Nevzat Köke, **Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta 2003, s. 232.

³⁰³ Cevdet Perin, **Atatürk Kültür Devrimi**, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1987, s.89.

tasarlanmıştır. Aynı zamanda Halkevleriyle, milli kültür unsurlarının ortaya çıkarılması ve okul çağını geçmiş bireylere Cumhuriyetin fazilet ve faydalarının anlatılması amaçlanmıştır. Bir bakıma TDK (Türk Dil kurumu) ve TTK (Türk Tarih Kurumu) ile beraber devletin üçüncü kültür ayağını teşkil etmiş ve bu yönüyle halk üniversiteleri olarak değerlendirilmiştir³⁰⁴.

Kuruluşundan kısa süre sonra halkta ilgi uyandırmış, buralarda verilen konferanslar, gösterilen sinemalar, sahnelenen tiyatrolarla bir cazibe merkezi haline gelmişlerdir. Aynı zamanda Halkevleri kuruldukları yerlerde, dergi, kitap ve gazete basımı işleri ile de uğraşarak kültürel hayata canlılık kazandırmışlardır. Bu kapsamda mesela Ankara Halkevi Atatürk'ün ismini verdiği Ülkü mecmuasını çıkarmaya başlamış³⁰⁵, aynı mecmuanın yayın ilkeleri esas alınarak diğer illerde de farklı isimlerde dergiler çıkarılmıştır.

Atatürk'ün vefatı ile birlikte diğer kurumlarda olduğu gibi Halkevlerinde de değişimler yaşanmaya başlamış, hümanist kültür anlayışı bu kurumları yönlendirmeye başlamıştır. Bu düşüncenin küçük yerleşim yerlerine kadar ulaştırılması için de köylerde ve küçük yerleşim yerlerinde teşkilatlanamayan Halkevlerinin 1940'lardan sonra, köy ve kasabalarda Halk Odaları adıyla teşkilatlanması sağlanmıştır³⁰⁶.

1938'den itibaren Halkevlerinin verim ve dinamizminde de değişimler yaşanmaya başlamıştır. Tarih ve dil meselelerinde hümanist anlayışa ağırlık verilmiş ve Halkevlerinde Batılı motiflerin ağır bastığı sanat eserlerinin özendirilip

---

³⁰⁴ Halkevlerine bütün halkın katılması şu cümlelerle ifade edilmiştir, “memleketin sınırları içinde hamuru bu memleketin toprağından yoğrulmuş, bu memleketin nimetini yiyen, bu memleketin havasını teneffüs eden her ferдин ilk vatan borcu olarak göreceği iş, Halkevi çatısı içinde çalışanların gördükleri yola katılmasıdır. İkinci vazife bu ocaktan yollanacak olanlara onun umdelerine göre rehberlik etmekten ibarettir. İşte bu emel ve kültürdeki Halkevleri çatısı altında toplayacak Türk vatanının her ferдинin kardeş olan mütecanis Türk Ulusu'nun aynı dil, aynı inanis, aynı dilek, aynı ülkü, aynı samimiyet ve aynı aşk birliğı içinde yaşatacaktır”. bkz., Avni Çavdar., **Biyografi**, Ankara 1939, s. 17-30.

³⁰⁵ Nuray Bayraktar., **Halkevlerinin Ülke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve Öneriler**, Halkevleri yayınları, Ankara 1999, s. 143-152.

³⁰⁶ 1940 nüfus sayımına göre nüfusun 14 milyonu küçük kasaba ve köylerde yaşamaktadır. Bu amaçla nüfusun büyük bölümüne hümanist politikaların götürülmesi amaçlanmıştır. Halk Odalarının kuruluşuyla ilgili olarak bkz., Neşe G Yeşilkaya., **“Halkevleri”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm**, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, s. 113.

sergilenmesi yönünde eğitim faaliyetleri artmıştır. Taşrada, hümanist düşünce sahiplerinin getirdiği öneriler üzerine verilen konferanslar ve Batı klasiklerinden uyarlanan temsillerin verilmesi, bu kültüre yabancı olan halkın, Halkevleri ve odalarına olan ilgisinin azalmasına neden olmuştur³⁰⁷.

Bu kapsamda CHP Genel Sekreterliği vasıtası ile Halkevlerinde sahnelenmesine müsaade edilen piyes ve temsillerde, halk peşinen cahil kabul edilerek bol nasihatler verilmiş, bu durum halkı hoşnut etmemiştir. Verilen bazı temsillerin konularının halkın manevi inançlarını rencide eder içerikte olması da bu hoşnutsuzluğun ana nedenlerinden birini oluşturmuştur.

Halkevlerinin kuruluşundan itibaren ilgilendiği faaliyet alanlarından birisi de Türk müziği ve onun geliştirilmesi olmuştur. Bu bakımdan Atatürk zamanında halk ezgilerinin derlenmesi çalışmaları Halkevleri tarafından yapılmıştır. Halbuki İnönü döneminde Halkevlerine gönderilen “Halkevleri Öğreneğinin” 41. maddesinde, buralarda icra edilecek müzik çalışmaları, “Halkevleri müzik çalışma ve müsamerelerinde beynelmilel modern müzikle halk türkülerimiz esas tutulacak ve beynelmilel müzik teknik ve vasıtaları kullanılacaktır. Müzikte gayemiz modern beynelmilel müziği ve teganni tarzını esas tutmak ve bunu tatbik ve temin etmektir” denilerek belirlenmiştir. Beynameden de anlaşılacağı gibi Halkevlerinde müzik çalışmaları tam anlamıyla Batılı tarzda ve klasik müzik bağlamında yapılandırılmaya çalışılmış, bu tarz müzikten bir anlam çıkaramayan halk, hem Halkevinden hem de bu uygulamaların müsebbibi olarak gördüğü CHP’den uzaklaşmaya başlamıştır.³⁰⁸

Halkevleri ve Halk Odalarına, halkın ilgisinin azalmasının diğer bir nedeni de, kültürel değişimi halka anlatmak maksadıyla kurulan halkevlerinin özellikle 1939’dan sonra hızla siyasallaşmasıdır. 20 Nisan 1940 tarihinde “Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimnamesi” değiştirilerek, Parti-Halkevi ilişkisi güçlü bir şekilde tanımlanmıştır. Bu gelişmelerle Halkevlerinin, CHP’nin siyasi ve kültürel örgütü

---

³⁰⁷ Fatma Er, **Milli Sef Döneminde Çağdaşlaşma Anlayışı ve Uygulamaları**, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000, s. 17.

³⁰⁸ Çakan, **a.g.e.**, 2004, s.82.

olduğu netleştirilmiş ve Partinin ideolojisi halka bu kurumlarda anlatılmaya çalışılmıştır³⁰⁹. Bu uygulamalar beraberinde eleştirileri ve tartışmaları getirmiştir. Özellikle bazı aydınlar, 1939'dan sonra buralarda verilen ve tek tip vatandaş yetiştirme amacına yönelik uygulamaları eleştirmişlerdir. Eleştiri sahipleri Halkevi ve Halk Odası örgütlenmesini Almanya ve İtalya'daki örgütlenme modellerine benzeterek, faşizm benzeri bir örgütlenme modeli olarak görmüşlerdir. Onlara göre Halkevleri ve odalarıyla kitleler disiplin altına alınmaya çalışılmıştır³¹⁰.

C.5.2. Köy Enstitüleri ve CHP'nin Milliyetçilik Tutumu

Atatürk'ün vefatı ve İnönü'nün Cumhurbaşkanı olmasıyla birlikte Hümanist düşünce sahipleri, bir ülkede yaygın ilköğretim oluşturmadan köklü ve özlü bir hümanizm hareketinin doğmasının mümkün olmadığını savunuyorlardı³¹¹. İşte bu amaçla İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un çalışmalarıyla, geniş çaplı ilköğretim seferberliği olarak kamuoyuna sunulan Köy Enstitüleri'nin kuruluş süreci başladı. Enstitülerde kültür dersleri olarak tarih, dil bilgisi, yazma ve deneme, iş eğitimi, bilim tarihi, çocuk ruh bilimi ve yabancı dil gibi dersler verilmiş,³¹² yabancı dil dersleri köye kültür götürme aracı olarak görülmüştür. Öğretmenler kurulu kararıyla öğretmen, ebe, hemşire, sağlık memuru olamayacak öğrenciler demircilik, yapıcılık gibi işlerde çalışmak üzere sosyal hayata atılmışlardır. Enstitüler, bu yönüyle sadece öğretmen yetiştiren kurumlar olarak algılanmamış, meslek lisesi olarak da işlev görmüşlerdir.

Enstitülere olumlu ve olumsuz sayısız eleştiri getirilmiştir. Getirilen eleştirilerin belki en önemlisi, kurumların yapı olarak geniş anlamda sosyalizasyon içermesi ve sosyalist eğitim sistemini çağrıştırmasıdır. Bu duruma bağlı olarak gelen eleştirilerin önemli bir kısmı bu kuruluşların "komünist yuvaları" olduğu yönündeki iddialardır. Reha Oğuz Türkkkan ve Necip Fazıl Kısakürek gibi aydınlar, ülkede

---

³⁰⁹ Çakan, a.g.e, 2004, s.84.

³¹⁰ Anıl Çeçen, **Halkevleri**, Cumhuriyet Kitapları, Ankara 1990, s.396-406.

³¹¹ Mustafa Ergün, "**Hasan Ali Yücelin Eğitim ve Kültür Politikası**", Afyon Kocatepe Üniversitesi., Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 1, Afyon 1998, s. 26.

³¹² Mevlüt Kaplan, **Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s. 83.

1943'ten sonra mantar gibi komünistlerin türediğini ve bunların gençlik arasında hızla yayıldığını ifade ederek, bu gelişmelerden Köy Enstitülerinde verilmiş olan eğitimi sorumlu tutmuştur³¹³.

1940'lı yıllardan sonra Türkiye de gençlik arasında ırkçılık, milliyetçilik, sosyalizm ve komünizm gibi fikir akımları güçlenerek gelişmeye başlamış, milliyetçi ve sosyalist gençler arasında zaman zaman güvenlik güçlerinin müdahalesini gerektirecek derecede olaylar yaşanmış ve tutuklamalar olmuştur. Eğitim kurumlarında meydana gelen olayların büyümesi üzerine, sorun 5 Temmuz 1943'te TBMM gündemine taşınmıştır. Fakat olaylar durulmamış, tahriklerle artma eğilimi göstermiştir³¹⁴.

19 Mayıs 1944'te Cumhurbaşkanı İnönü çok sert bir konuşma yapmıştır. Turancıları şüursuz ve vicdansız fesatçılar olarak değerlendirdiği konuşmasında, gizli terkiplere başvuran bu oluşuma karşı, her türlü tedbirin alınacağı vurgulanmıştır. Turancı olmakla suçlananları, devletin anayasasını ayaklar altına alıp TBMM'yi hiçe saymakla suçlayarak, bu fikirlerin Türk milletine sadece bela ve musibet getireceğini belirtmiştir³¹⁵.

Onun Turancı olarak nitelendirdiği milliyetçileri hedef alması ve bu hususta devletin tüm imkanlarının seferber edileceğini açıklaması, milliyetçilik konusunda devletin resmi politikasını anlatması açısından önemlidir.

Sonuç olarak, Atatürk'ün kültür politikası milliyetçilik esasına göre oluşturulmuştur. Halkın büyük çoğunluğu Atatürk döneminin kültür politikalarını eleştirmemiş hatta desteklemiştir. Bunun en önemli nedeni kendilerini meselenin içinde ve muhatabı olarak bulmalarındandır. Oysa İnönü dönemi kültür

---

³¹³ Reha Oğuz Türkkkan, **Tabutluktan Gurbete**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1975, s. 36. Kısakürek Necip Fazıl., **Türkiye'de Komünizm ve Köy Enstitüleri**, İz yayıncılık, İstanbul, 1962, s.10

³¹⁴ Ahmet Emin Yalman, **Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim(1922-1944)**, C. III, Pera yayıncılık, İstanbul 1970, s. 357

³¹⁵ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, (1944-1973), Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1992. s. 407.

politikalarının amacı, milliliğin terki, evrenselliğin kabulü olduğundan, Atatürk'ün politikaları ile çelişmiştir³¹⁶.

C.6. Türkiye'nin Kore Savaşına Katılması

Türkiye, II. Dünya Savaşını galip devletler tarafından bitirdikleri savaştan hemen sonra büyük olaylarla karşı karşıya kalmıştır. İlk yıllarda Türkiye BM kurucuları arasında yer almasına rağmen, siyasi yalnızlık içerisinde bulunmaktaydı. Türkiye'nin Sovyet Rusya'nın muhtemel tehditleri ve Türkiye aleyhine genişleme teşebbüsleri karşısında diğer büyük devletlerin yardımına ihtiyacı vardı. Türkiye'nin Sovyetler Birliği karşısındaki bu endişesi yersiz değildi. Çünkü Sovyet Hükümeti daha II. Dünya Savaşının başında Moskova'ya giden Türk Dışişleri Bakanına, boğazların ortak savunulmasına dair bir anlaşmanın imzalanmasını istemiştir. Dünyadaki Sovyet Rusya yayılmasına karşı güvenlik endişeleri hat safhada olan Türkiye, bu nedenle II. Dünya Savaşı sonunda Batı demokrasilerinin arasında yer alabilmek için çaba sarf etmiştir.³¹⁷

Bu dönemde ABD ile birlikte süper güç olarak ortaya çıkan Sovyet Rusya'nın dünyada komünizmi yayma çabası, özellikle de Doğu Avrupa'yı çeşitli yollarla komünistleştirilmesi, sınır komşusu olan Türkiye için de ayrı bir tehdit unsuruydu. Türkiye kendisini, dünyanın Batı ve Doğu bloğu olarak iki bloğa ayrıldığı bu dönemde, savaş sırasında izlemiş olduğu savaş dışı kalma politikasının da bir sonucu olarak, Sovyet Rusya ile karşı karşıya buluvermişti.

Türkiye, Batı dünyası tarafından güvenlik endişelerinin anlaşılmaya başlanması ve stratejik öneminin kavranmasından sonra, SSCB tehdidine karşı savunmasını güçlendirmek amacıyla, ABD ile yakın ilişkilere girdi. Türkiye,

³¹⁶ Kemal Tahir, **Bozkırdaki Çekirdek**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 97

³¹⁷ Türk-Sovyet ilişkilerinde yaşanan gel-gitli ilişkilerin temelinde, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye karşı izlemiş olduğu politikalar önemli bir role sahiptir. Milli Mücadele yıllarında komünizmi Türkiye'de hâkim kılmak isteyen Sovyetler Birliği, başarılı olamayınca Türkiye'yi kendi nüfuzu altına almak ve Türkiye'nin Batılı Devletlerle yakınlaşmasını engellemek istemiştir. II. Dünya Savaşı'nda, Sovyetler Birliği Türkiye ile ilgili taleplerini fırsat buldukça dile getirmiş, savaş sonrasında ise Türkiye üzerindeki baskısını daha da arttırmıştır(Kamuran Gürün, **Türk-Sovyet İlişkileri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1991, s.201).

Truman Doktrini ve Marshall Yardımlarından yararlanarak, Türk demokrasisini, toprak bütünlüğünü ve milli egemenliğini SSCB tehdidine karşı korumaya çalıştı.

Batı Avrupa ülkeleri, SSCB karşısında güvenliklerini korumak için ABD ile birlikte NATO kapsamında güçlerini birleştirirken, kendi aralarında da siyasal birleşme yolunu deniyorlardı. 5 Mayıs 1949'da Avrupa Konseyi kuruldu. NATO'nun kuruluşunda olduğu gibi, Avrupa Konseyi'nin de kurucuları arasında da Türkiye yoktu.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 seçimlerinin hemen ardından 25 Haziran 1950'de Kuzey Kore-Güney Kore Savaşı patlak verdi. Güvenlik Konseyi, saldırının barışı bozucu bir davranış olduğunu kararlaştırdı. 27 Haziran'da da BM, üyelerini Güney Kore Cumhuriyeti'ne; saldırıları karşılama yeterliliği verecek ve bu bölgedeki milletler arası barış ve güvenliği geri getirecek yardımlarda bulunmaya çağırdı. Türkiye, Güvenlik Konseyi'nin aldığı bütün kararları memnuniyetle karşıladı. Kore'de BM Komutanlığı kurulduktan sonra da 25 Temmuz 1950'de, bu komutanlığın emrine 4500 kişilik bir kuvvet vermeyi kararlaştırdı. Başbakan Menderes düşüncelerini şöyle ifade ediyordu.:

“NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir”³¹⁸

C.6.1. Asker Gönderme Kararına Yankılar ve Tepkiler

Türkiye basını Kore Harbi'ne, büyük ilgi göstermiş ve umumiyetle birinci sayfalarında yer vermiştir. Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı ve bunun safhalarında basının ilgisi daha da artmıştır.

Harbin başlamasıyla birlikte Kuzey Kore'nin arkasındaki gücün Sovyet Rusya olduğu Türkiye ve dünya basınında açıkça belirtilmiştir. Savaşın başlamasını, “Ruslar tarafından desteklenen Kuzey Kore komünist kuvvetleri Güney Kore'ye dün sabah taarruz ettiler” diye duyurulmuştur.³¹⁹ Ali Naci Karacan, “Üçüncü Dünya Harbi

³¹⁸ Ali Denizli, **Kore Harbinde Türk Tugayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s.55.

³¹⁹ **Ulus Gazetesi**, 26 Haziran 1950.

mi?” başlıklı gazete yazısında Sovyet Rusya’nın bu savaşı başlatma nedenleri ve elde edecekleri avantajları şöyle açıklamıştır.

“Rusya bakımından Kore, bilhassa güney kısmı itibariyle Mançurya müdafaası için kilit taşıdır. Rusya’nın daima farzedegeldiği ve kabus gibi rüyalarına giren müstakbel bir Japon-Amerikan ortak saldırısına karşı Kore Yarımadası gerek hava gerekse deniz müdafaası bakımından mütalaa edilince, denebilir ki, Kore’yi elinde bulunduran devlet, Kore ile ilgisi kesilmiş olan desteklere karşı büyük bir avantaj elde etmiş olacaktır.”³²⁰

Savaşın başlamasıyla yoğunlaşan tartışmalardan birisi de, bu savaşın Üçüncü Dünya Savaşını başlatıp başlatmayacağıdır. Dünya insanlık tarihinin en kanlı savaşı olan İkinci Dünya Savaşı’ndan beş yıl sonra çıkmıştır. Yaraları henüz sarılmadan yeni bir felakete girmek insanlık için bir yıkım olacaktır. Kore Savaşı’nın çıkması bütün dünyada bu endişelere neden olmuştur. Hüseyin C. Yalçın, “Kriz” başlıklı gazete yazısında şöyle demiştir.

“Uzak Doğu’da bir kör bağırsak şeklinde Japonya’ya doğru uzanan bir yarımada kuzeyli ve güneyli yerliler arasında çıkan bir kavga Avustralya ve Yeni Zelanda’dan başlayarak Asya, Avrupa ve Amerika’nın en ücra memleketlerindeki insanları bile merak ve endişe içinde bırakıyor. Dünya birbirine bu kadar yakın ve bağlı bir hale girmiştir. Artık ayrı ayrı devletler, küçük ve büyük devletler telakisi kalmamıştır. Acaba Kore’de patlayan silahlar harbin bütün dünyaya yayılacağını işaret eden alametler midir? İşte her taraftaki merak, endişe ve alaka bu suale cevap aramak yüzündendir.”³²¹

Yurtdışındaki yankılar ise, Türkiye’nin BM emrine 4500 kişilik bir kara birliği vereceğini bildirmesiyle Amerika’da memnuniyet uyandırmıştır. Türkiye’nin diğer devletlere örnek olacak bu hareketi, İngiltere’nin verdiği karar takip etmiştir. Birleşik Amerika Kongresi liderleri bugün Türkiye ile Büyük Britanya’nın Kore’ye kara birlikleri göndermek hususunda kararlarını büyük bir memnunlukla karşılamışlardır. Kongre Silahlı Servisler Komitesi Başkanı Senatör Millard Tydings gazetecilere şunları beyan etmiştir. “Türkiye ile Büyük Britanya’nın kararı şunu ispat

³²⁰ Milliyet Gazetesi, 29 Haziran 1950.

³²¹ Ulus Gazetesi, 7 Temmuz, 1950.

etmektedir. “Dünyanın büyük hür devlet ve milletleri, Kore’deki istila hareketinin dünya sulhu için arz ettiği meydan okuma ve tehlikeye karşı tedricen toplanmaya başlamışlardır.” Senatör William Benton da şunları söylemiştir. “İngilizlerin hareketi beni son derece sevindirdi; fakat Türklerin hareketi sembolik önem bakımından, daha da büyüktür.”³²²

Times Gazetesi’nin baş makalesinde ise şöyle denilmektedir; *“General Mac Arthur’un bu tekliften mümkün olduğu kadar çabuk istifade etmenin yolunu bularak bunu diğer BM üyelerinin de takip edecekleri bir misal teşkil etmesi ümit edilmektedir.”* ABD Dışişleri Bakanı Den Acheson yaptığı açıklamada Birleşik Amerika’nın verilen yardım kararlarından çok memnun olduğunu söylemiştir.³²³

Kore’ye asker gönderme kararı Türkiye’de bomba gibi patladı. Aslında sızan söylentilerden bu kararın alınması bekleniyordu. Ancak kararın alınış şekli uzun süren tartışmalara ve çekişmelere yol açtı. Başlıca itiraz, böyle bir kararın Meclisten geçirilmeksizin alınmasındaydı. Dışarıda ise SSCB, Türkiye’yi ABD ile işbirlikçilikle, savaş planlama ve hazırlama politikası gütmekle suçluyordu³²⁴

Verilen karara muhalif görüşler olmasına karşın, karar genelde olumlu karşılanmıştı. En büyük öğrenci örgütü olan Türkiye Milli Talebe Federasyonu: “Hak ve hürriyet yolunda girişilmiş olan bütün taahhütleri yerine getirmeyi kendisine görev sayan bir milletin evlatları olmaktan duyduğumuz gurur sonsuzdur.”³²⁵ dedikten sonra, Türk gençliğinin kendisine verilecek her türlü görevi başarmaya hazırdır olduğunu belirten bir bildiri dağıtıyordu. Kararın arkasında büyük bir halk desteği vardı. Aslında muhalefet partilerinin itirazı karara değil, kararın alınma şeklineydi. Gerçekte İnönü, Kore’ye asker gönderme kararına değil, kendi görüşlerinin alınmamasına tepki göstermişti.³²⁶

³²² Cumhuriyet Gazetesi, 27 Temmuz 1950.

³²³ Ulus Gazetesi, 27 Temmuz, 1950.

³²⁴ Bağcı, a.g.e., 2002, s.21.

³²⁵ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, DP’nin Altın Yılları 1950 - 1954**, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991, s.81.

³²⁶ Albayrak, a.g.e., s.412-413.

Savaşa katılma kararına çok ciddi bir tepki de, Barışseverler Derneği'nden geldi. Bu dernek 12 Mayıs 1950'de sol görüşlü aydınlar tarafından kurulmuştu. Derneğin başkanı Behice Boran, Genel Sekreteri de Adnan Cemgil'di. Dernek, Kore'ye asker gönderme kararını bir bildiriyle protesto etmişti. Dünya Barış Hareketi'nin bir uzantısı olan dernek, yayımladığı bu bildiri üzerine takibata uğradı ve mahkeme kararıyla kapatıldı. Yöneticilerine on beş ile on ay arasında değişen cezalar verildi.³²⁷

Kısaca ifade etmek gerekirse, Türk ordusunun Kore Harbine katılması, Türklerin benimsediği hümanizm ve barış sever anlayışın yanısıra kendi milli mefaatini korumak açısından da bakabiliriz. Bunu yerli ve yabancı basında çıkan haberler Türkiye'nin Kore'ye asker göndermekte acele etmesinin nedenini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenler: NATO'ya girmek, Batılı devletlerarasına katılmak ve daha da önemlisi ABD'nin ekonomik ve askeri yardımından yoksun kalmamaktır. Türkiye yakalamış olduğu durumu değerlendirmek maksadıyla 3 Ağustos 1950'de NATO'ya girebilmek için yeniden başvuruda bulundu. Fakat bu başvuru Atlantik Konseyi tarafından reddedildi. Bu cevap Türkiye'de kırgınlık yarattı.³²⁸

---

³²⁷ Tefik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi** (1950'den Günümüze), Cilt 2, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s.47.

³²⁸ Albayrak, **a.g.e.**, 2004, s.414.

II. BÖLÜM

A. KORE'DE MİLLİYETÇİ AKIMLARIN İLK SAFHALARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ

A. 1. KORE MİLLİYETÇİLİĞİNİN CANLANMASI

Coson'un dördüncü hükümdarı olan Kral Secong¹ döneminde(1418-1450) Kore'de daha önce görülmedik bir kültür ve bilimsel gelişme yaşanmış, kralın desteğiyle 1446 yılında krallık akademisinin bilginleri Kore alfabesini yaratmıştır. Korelilerin kendi yazı diline sahip olmaları gerektiğini düşünen Kral Secong tarafından görevlendirilen bilginlerin oluşturdukları 'Hangıl' alfabesi, o dönemde 'Hunmincongum'(halkı eğitmek için en uygun sesçil sistem) olarak değerlendirilmiştir. Fakat, tutucu Çin yanlısı bilginleri, 'Unmun' yada 'Yörel dil'olarak nitelendirdikleri bu dili kullanmayı reddederken, Kral Sejong "Hangıl Dilinde Yayınlar Bürosu"nu kurdu. Bu yeni ve kolay yazı dili 'Yangban' ailelerinin kadınlarının ve sade vatandaşların okur yazar olmalarına olanak veriyor ve aşağıda görüleceği gibi yeni bir kültürün oluşumuna katkıda bulunuyordu.Yeni Kore yazı dilinin benimsenmesi ve yerli araştırmaların gelişmesini de hızlandırdı. Böylece 1432-1485 yılları arasında Kore'nin tarihi ve coğrafyası üzerine bir çok kitap yazıldı.²

Ayrıca, gökbilime büyük ilgisi olan Kral Secong'un isteği üzerine, güneş saatleri, su saatleri, göksel küreler ve gökbilimi ile ilgili haritalar yapılmıştır.³

XVIII. yüzyılın sonlarında Coson'un ilerici devlet adamları arasında, çağdaş bir ulus kurmanın yolu olarak ortaya çıkan 'Sirhak' öğretisi, yani "Uygulamalı Bilimler" veya "Pratik Bilgiler Okulu" yaygınlık kazandı.⁴ Bu devlet adamları bir

¹ 1450'de Kral Sejong krallıktan çekilerek tahtı oğlu Kral Munjong'a(1450-1452) bırakmış, ama 1452'de ölümüyle 11 yaşındaki veliaht Danjong tahta getirilmiştir.

² Bunlar, Yeni bir Tarih: Koryo Tarihinin Esasları, Kore'nin Kapsamlı Aynası, Sekiz İlin Coğrafi Betimi ve Kore Coğrafyasının İleri Araştırmaları, Çiftçilik Üzerine Açık Söyleşi, Yerli Reçetler Derlemi, Kore Tıbbından Örnekler, Yedi Gök Belirleyicinin Hareketlerinin Hesaplanması ve Barutlu Silahlar Üzerine Kayıtlar gibi kitaplardı.

³ Kore Gerçeği, 2002, s. 13-14.

⁴ Hyung won Yoo, **Kore'nin Sirhak Düşüncesi**, Seul, Samsung Yay, 1989, s. 16.

yandan tarım ve sanayide yenileşmeyi; toprak dağılımında köklü reformlar öneriyor, diğer yandan toplumu güçlendirmek üzere Japonya ve Batı ülkeleriyle ticari ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini savunuyorlardı. Ayrıca Coson'un "tecrit edilmişlik" siyasetinden vazgeçmesi ve ülkenin olumlu yönde gelişip değişmesi için yurt dışından alınacak örnekler doğrultusunda yeni kültürel reformların yapılması arzusundaydılar.⁵

Sirhak teorisini ortaya çıkaran ve geliştiren kişi, Yak-yong Jung(1763-1836) adındaki akademisyendi. Jung, on sekiz yıl boyunca yaşadığı sürgün hayatında, dönemin Coson toplumunun durumunu tetkik ederek, buna eleştiri getiren çok sayıda kitap yazmıştı.⁶ Eserlerinde Coson'da siyasî düzen, yerel reform, ceza hukuku reformu konularında yepyeni görüşler öne sürüyordu. Jung'un özellikle toprak kanunu reformu fikri Sirhak akımını benimseyen akademisyenler arasında en radikal ve toplumda köklü değişim sağlayacak bir ilke olarak benimsenmiş ve Kore tarihinde bu doğrultuda yer edinmişti. Bu fikrini geliştirirken Jung, sınıf ayrımını ortadan kaldıracak yönde ve toprak sahiplerini değil, toprağı işleyen çiftçileri temel alan, eşit eğitim fırsatını ön plâna çıkarmaya çalıştı.⁷

Fakat muhafazakâr soylulardan meydana gelen Hükümet, bu tarz kökten değişiklikleri benimsemeye hazırlıklı değildi. Hükümet adamları hiçbir toplumsal reform yapmaksızın eski düzeni devam ettirmeye kararlıydı. Bu sebeple Jung'un bu görüşlerinin pek azı Hükümet'te yankı buldu.

Yak Yong Jung, 1800'lerde Coson toplumu arasında yaygın olan Sunglihak eğitim sisteminin, yani Neo- Konfüçüsçü öğretinin Çin ile bağlantılı olmasını sakıncalı bulmuş ve bunun yerine yeni bir öğretim şekli araştırmaya başlamıştı. Bu arayışında Katolik öğretisiyle tanışmıştır. Fakat Coson Hanedanı'nın 1801'de

---

⁵ Hong, **a.g.e.**, 1986, s. 339.

⁶ Yak Yong Jung(1763-1836), 1800'lerde Coson toplumu arasında yaygın olan Sunglihak eğitim sisteminin, yani Neo- Konfüçüsçü öğretinin Çin ile bağlantılı olmasını sakıncalı bulmuş ve bunun yerine yeni bir öğretim şekli araştırmaya başlamıştır. Bu arayışında Katolik öğretisiyle tanışmıştır. Fakat Coson Hanedanı'nın 1801'de Katolik dini yandaşlarına yönelik uyguladığı baskı politikası sonucunda Jung, on sekiz yıl süreyle Conla ilçesine sürgün edilmişti(Yoo, **a.g.e.**, s. 24).

⁷ Yoo, **a.g.e.**, s. 47-49.

Katolik dini yandaşlarına yönelik uyguladığı baskı politikası sonucunda Jung, on sekiz yıl süreyle Conla ilçesine sürgün edilmişti.

A.1.2. Coson Devleti'nin Son Döneminde Devleti Kurtarmaya Yönelik Fikir Hareketleri

Coson Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan olaylar sebebiyle, Kore halkının çözmesi gereken sorunlarının başında, Coson halkının milli muhafazası sorunu bulunuyordu. Bu bakımdan tezimin bu kısmında o dönem çökmekte olan Coson Devleti'nde ortaya çıkan iki akım incelenecektir. Bu iki akım hem düşünsel bağlamda hem de fiili olarak, devleti kurtarmaya yönelik olan milliyetçilik hareketleri olarak nitelendirilmektedir: İşte Coson Devletinde dağılmayı önlemek ve modern süreç bağlamında ortaya çıkan düşünce akımları olan Yicongçıkksa ve Donhak düşünce hareketleri.

A.1.2.1. Yicongçıkksa (衛正斥邪) Düşüncesi

Kore tarihinde Coson Devleti'nin son zamanları nasıl algılanıyor? Şimdiye kadar çoğu tarihçiler o dönemde yaşanan olayları veya Coson'un durumunu Batı'dan ithal edilen modernist yaklaşımla açıklamaya çalışıyorlardı.⁸ Fakat Batılı 'modernist yaklaşımın' Coson'un son dönemlerini doğru ve tarafsız bir biçimde yansıtmasının mümkün olup olmadığı ve bu doğrultuda söz konusu yöntemin, Kore tarihçiliğinde tercih edilip edilmediği ile Coson'un son dönemlerinin tarihsel yorumu veya analizinin Kore'de çok tartışıldığı görülmektedir.

Bu sorulara yanıt bulmak için o döneme ait olayları bir bütün olarak incelememiz gerekmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Kore'deki tarih incelemeleri arasında bu dönemin olaylarına yönelik yorumlar yeterince net biçimde ortaya çıkmamıştı.⁹ Çünkü sadece dışarıdan görülen şekliyle tarihsel olayların sebep olduğu sorunları çözmek mümkün olmamaktadır.

⁸ Mee lim Lee, "Hwaseo Lee hang lo'nun Milliyetçilik anlayışı incelemesi" Vol.11, Seul, Kore Felsefesi Araştırma Yay,1999, s. 30.

⁹ XVII. yüzyılın ortasından XX. yüzyıla kadar, yani yaklaşık 250 yılı bulan bu dönem hakkında tarihçilerin yaptığı yorumların ikiye ayrıldığını görüyoruz. Bir tarafta bu dönemi, tarihsel esnekliğini kaybeden Coson Hanedanı'nın dağılıp zamanı olarak görenler varken, diğer tarafta

Ayrıca buna yanıtlamak için öncelikle Coson Hanedanı'nın beş yüzyılına hâkim olan 'Neo-Konfüçyüsçü' ideoloji, yani 'Sunglihak'ı dikkatle bakmak lazımdır. Çünkü Coson Hanedanı Neo-Konfüçyüsçü öğretiyi benimserken bunu kendi meşruiyetinin temeli olarak kabul etmişti. Dolayısıyla Neo-Konfüçyüsçülüğü anlamak, Coson Devleti'nin son döneminde devleti kurtarmaya yönelik fikir hareketlerinin nasıl oluştuğunu ortaya çıkarmak için son derece önemlidir.

XI. yüzyıl, kültür bakımından Çin'in en parlak devridir. Bu dönemde Çin'in her bir yanında bilgeler tarafından cemiyetler kurulmuş ve hususi bilge mektepleri açılmıştır. Tüm bu gelişmeler, matbaanın icat edilmesinin bir neticesi olmuştur. Siyasî bakımdan "Neo-Konfüçyüsçülük" yahut "Sung mektebi" olarak adlandırılan yeni felsefe, bilhassa göze çarpmaktadır. Bu devirde ilk defa, Konfüçyüsçülük ile Budizm birleştirilmiştir. Çünkü Köfüçyüs'ün öğretisi, Budizm'in esaslı köklerin birbirinden ayrı tutuluyordu.¹⁰

Bu sebeple devlet adamları Konfüçyüsçülük'ten sıkıldıkları zamanlarda siyaset bakımından zararsız olan 'Meditasyon Budizm'i ile meşgul oluyorlardı. Yeni Konfüçyüsçüler, bugün bile mer'i olan ve bütün tarihi kendi fikirlerine göre yorumlayan büyük analitik tarih eserleri ve ansiklopediler telif etmişlerdir; bütün bu klasiklerin fikirlerini izah eden şerhler yazılmıştır. Şerh sahasında bu çabanın son temsilcisi meşhur bilgin Chu Hsi (1131–1200) idi; kendisi aynı zamanda Kore'nin en mühim tarih kitaplarından birini yazmıştır.¹¹

IV.yüzyılda Kore'ye giriş yapan Konfüçyüsçü öğretisi, Coson Hanedanı döneminde (1392–1910) Neo-Konfüçyüsçülük olarak gelişerek hem devlet ideolojisi, hem de din olarak toplum arasında yerleşmeye başladı. Coson Hanedanı din ve dünya görüşü olarak Budizm öğretisini, siyasi ahlak olarak ise Konfüçyüsçü öğretiyi benimseyen Koryo Hanedanı'nı devirip kendisini sadece Konfüçyüsçülüğe adanmış ve bu öğretiyi hayata geçirmeye gayret gösteren bir devlet kurmuştur.¹²

---

aynı devri, Kore kültürünün 'altın çağı' olarak niteleyenler de var.

¹⁰ Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, TTK Yay., Ankara, 1987, s. 239.

¹¹ Eberhard, **a.g.e.**, s. 240.

¹² Sung Woon Kim, "**Kore Ailesinde Egemen Olan Değerlerin Kalkınmadaki Rolü**", Yüksek lisans tezi, Ege Üni. İzmir, 1997. s. 30.

Coson döneminde Ortodoks devlet dini haline gelirken Neo-Konfüçyüsçü öğretiyi ise, Çin’de öğrenim gören ve XIV. yüzyılın başlarında ülkesine dönen Yu An adlı kişi Kore’ye getirmişti. Yüksek düzeyde kurumsal, öğretisel ve hoşgörüsüz olan bu felsefe, insan doğası ve kralın otoritesiyle ilgileniyor ve evrendeki düzeni fizikötesi kurullarla açıklamaya çalışıyordu. Neo-Konfüçyüsçü görüşün siyasi anlayışına göre tebaa, kralın otoritesine boyun eğmeli ve ona mutlak bir bağlılık göstermeliydi.¹³

Neo-Konfüçyüsçülük, Kore’de mevcut bulunan toplumsal yapının ve sınıfsal düzenin şekillenmesinde önemli bir değişiklik yarattı. Coson’un yeni bürokrat sınıfı, yani akademik Yangban sınıfı, Koryo Hanedanı ve aristokratlarına karşı sürdürdüğü iktidar ve ideoloji mücadelesinde, Neo-Konfüçyüsçü öğretiyi ideolojik temeli olarak seçip kabul etmişti.¹⁴

Coson Devleti yöneten Yangban tabakası ekonomik, siyasi ve sosyal ayrıcalığa sahip olmuştu. Coson toplumunda üst düzeyde olan Yangban sınıfı sivil bürokrat ile asker olarak iki kısma ayrılmış olmasına rağmen sivil bürokrat sınıfı siyasi alanında daha yüksek yetki elde ettiler. Bunun nedeni ise Coson’un cömertlik, doğruluk, bilgi ve güven gibi erdemliğe daha önem veren Konfüçyüsizm felsefesine dayanarak güç ve silah kullanmayı küçümsemesiydi.

Böylece, Neo-Konfüçyüsçü görüşün akademik bürokrat sınıfıyla bütünleşmesi sonucunda, Coson Hanedanı’nın başa geçmesinden sonra daha da pekiştirilmiş ve sistematik hale getirilmiştir. Neo-Konfüçyüsçülük Coson toplumuna bilhassa nizam ve değerler açısından, tarihte görülmeyen evrenselliği ve birliği kazandırmıştır. Koryo döneminde din ve dünya görüşü olarak Budizm, öte yandan da siyasi ahlaki ilkesi olarak Konfüçyüsçülük benimsenerek ‘kutsal’ olanı, ‘kutsal olmayandan’ ayıran dualistik bir değerler bütünü oluşturulmuştur.¹⁵

---

¹³ Sung hwan, Cha, **Kore Din İdeolojisinin Sosyal Anlayışı**, Seul, Munhakkwa Jisungsa, 1995, s. 100.

¹⁴ Cha, **a.g.e.**, 1995, s. 60–61.

¹⁵ Kim, **a.g.e.**, s. 31.

Bununla birlikte Neo-Konfüçyüsçü öğretiyeye göre kutsal ve kutsal olmayan alanlar birbirine zıt değildi. Aksine, bu iki alan içi içe girmiş, bütünleşmiş tek dünyayı oluşturmaktaydı. Bu çerçevede Neo-Konfüçyüsçü tekçi dünya görüşü, iktidar aracılığıyla Coson toplumunda güçlü bir değerler sistemini yerleştirmişti. Bu sayede iktidar, eğitim yoluyla sadece bürokrat sınıfıyla sınırlı kalmadan tüm toplumda aynı dünya görüşünü benimsetmiştir.

Neticede Neo-Konfüçyüsçülük bir yandan ‘Yicongçıkısa’ (衛正斥邪) düşüncesinin temelini oluştururken, diğer yandan Kore’yi işgal eden Japonya’ya karşı yürütülecek milli bağımsızlık hareketinin de kaynağı olacaktı.¹⁶ Yani, Coson tarihinin en zor ve kritik zamanlarında ortaya çıkan bu fikir hareketi, Konfüçyüsçü öğretiyeye beslenen Kore geleneksel milli şuuruna dayanıyordu. Bu hareket zamanla, büyük bir bağımsızlık düşünce cereyanını oluşturarak, vatansever ordu teşkilatının ana dayanağı haline gelmiştir.

Bu sebeple Coson’un son dönemde ortaya çıkan Yicongçıkısa düşüncesi, sadece metafiziksel ideoloji ya da Konfüçyüs öğretisi düzeyinde kalmayıp Kore milletine istiklal şuurunu aşıl原因 bir milli harekete dönüştüğü söylenebilir.¹⁷ Çünkü son dönemlerinde Coson Devleti, güçlü devletler karşısında çaresiz kaldığı sırada, milli kimliği kuvvetlendirmek amacıyla çok sayıda aydın Yicongçıkısa düşüncesini destekliyordu.

Coson’un son zamanlarında ‘milli kimliği ve milli kültürü savunmak’ şeklinde ortaya çıkan Yicongçıkısa (衛正斥邪) fikir hareketi, Çince’de ‘doğru olanı savunup, yanlış olanı reddetmek’ anlamına gelmektedir.¹⁸ Coson Devleti’nde bu ideolojiyi savunanlar Yicongçıkısapa (衛正斥邪派) olarak adlandırılıyordu.¹⁹

¹⁶ Byungyong Yu, **Modern Kore Tarihi ve Milliyetçilik**, Seul, Jipmundang yay, 1997, s. 37.

¹⁷ Yu , **a.g.e.**, , s. 30.

¹⁸ Dong Gyun Shin, “**Yicongçıkısa Düşüncesinin Gelişme Süresi**”, Vol. 16, Jeonnam, Jeonnam Teknik Üni. Yay. 2000, S. 428

¹⁹ Yicongçıkısapa bilginleri Hang lo Lee (* 恒老), Jung Jin Kee (奇正鎮), Pyung mook Kim (金平默), İk hyun Choi (崔益鉉), İn suk Yu (柳 * 錫) gibi Konfüçyüsçüler idi(Shin, **a.g.e.** s.429).

Coson Hanedanı'nda feodal düzenini korumak üzere bir yandan Kong (孔), Meng (孟), Jung (程), Joo (朱) adlı bilgelerin öğretilerini 'Doğru bilim' olarak kabul ederken, diğer yandan Budizm dâhil olmak üzere, Batı bilimlerini reddetme anlamına geliyordu. Bu durumda 'doğru' olan, genel itibariyle Çin kültürü ve Konfüçyüs öğretisinin akademik düzeydeki açıklamalarını ifade ediyordu. 'Yanlışı olan' ise Batı kültürünü temsil eden her şeyi takip etmekte. Bu bakımdan Yiconğçiksapa'lar Batı kültürünü düşman olarak niteleyerek, kendilerini bundan üstün konumda görüyorlardı.

Yiconğçiksapa'lar Konfüçyüs öğretisinin temel düşünsel yapısını uluslararası düzende de buna paralel şekilde uyguladılar. Bu durumun oluşmasının diğer sebebi ise Çin'in Coson'u, Konfüçyüsçü geleneği devam ettiren bir ülke olarak görmesiydi.²⁰ Bu doğrultuda Yiconğçiksapa düşüncesi, Çin'i Batılı ülkelere daha üstün sayarak Çin haricindeki ülkelere "kapıyı açmak istemeyen" bir fikir hareketi idi. Bu sadece bir düşünce akımı olarak kalmadı. Yiconğçiksapa'lar bu düşüncüyü, sosyal sistemle ve kültürle bütünleştirerek uygulamayı güçlü bir şekilde savunurken, Konfüçyüsçü geleneği tatbik etmek istemeyenleri "hatalı" olarak nitelendirdiler. Daha doğrusu, bu düşünceye karşı çıkanları dışlamakla 'doğru'yu savunuyor oldular.²¹

XIX. yüzyılın ortalarında Sanayi Devrimini başarıyla gerçekleştirdikten sonra bazı Batılı ülkeler emperyalist amaçlarla yeni sömürgeler bulma arayışına girmişti. Bu sıralarda 1853'te ABD'nin Commodore Perry komutasındaki dört savaş gemisi ile Japonya görüşmeye çalışmıştı. Perry'nin Japon limanlarını ticaret amacıyla ve Çin ile San Fransisco arasında işletilen gemilerin kömür alacakları uğrak limanları olarak kullanılma hakkının tanınmasını rica etmesiyle iki ülke kritik noktaya varmıştı. Ancak bu talebine dönemin iktidar olan Tokugava Şogan, Mart 1854'te ABD'nin koşullarını kabul ederek Japonya ile 'Kanagawa Antlaşması'nı imzalamasıyla birlikte 'kapalı siyaset düzeni'ni sona erdirmişti.²² Ayrıca işin başından beri çağdaş

²⁰ Sang ik Lee, "Yiconğçiksapa milli şuurunun özelliği", Vol. 11, Seul, Kore felsefe Doktrin Yay., 2003, s. 53.

²¹ Lee, a.g.e., s. 55.

²² Mcneil, a.g.e., s. 679.

bir donanma ve ordu kurmak gibi askeri bakımından güçlü olmayı amaçlayan Japon yöneticileri hemen kendi sanayi devrimlerini başlatmaya çalışmıştı.²³

Yaşanan bu gelişmelere rağmen Coson'da, naip Deawongun dışa kapalı siyasetini devam ettiriyor ve uluslar arasındaki sahneye çıkmamakta ısrar ediyordu. Bu durumun sebebi, Daewongun'un iktidarda olduğu dönemde (1865–1873) sürdürülen genel devlet politikasının yanı sıra, Coson'da vuku bulan çeşitli olaylardan dolayı yaşanan kriz idi. Söz konusu yıllarda Coson'da toplum arasında Katolikliğin etkisi arttığından ülkede ideolojik bir tartışma gündeme gelmişti. Daewongun, artan bu Katolik tesire yoğun bir sessiz direniş politikasıyla cevap veriyordu.²⁴

Ancak Coson, 1876 yılında imzaladığı “Kanghwa Antlaşması” ndan sonra Batılı devletler Coson'la münasebet kurmaya başladılar. Fakat, Batılı devletler bunu ya Katolik dinî yaygınlaştırma ya da doğrudan istilâ şeklinde gerçekleştirmeye çalıştılar.²⁵

Yicongçıkça olarak adlandırılan fikir hareketi, işte bu sürecin neticesinde, yani Japon baskısıyla Coson limanının açılmasına karşı çıkan muhafazakâr soyluların ve feodal Konfüçyüsçülerin bir direnci olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareketin ortaya çıkışıyla birlikte, büyük devletlerin Coson Devleti'nin “kapısını açtırma” yönündeki istilacı talebi karşılıksız kalmıştır. Yani Batılı devletlerin baskısı Coson'un ileri gelenlerini dışa açılmanın mutlak tarihsel gerekliliğine ikna edemedi, ülkede dışa kapalı sistemin yoğunlaştırılmasına yol açtı.²⁶

1866 yılının başında Coson'lu Katolik liderlerden Jong-sam Nam ile Bong-joo Hong, Coson Devleti'nin kuzey sınırını sürekli tehdit eden Rusya'nın oluşturduğu tehlikeyi vurgulayarak, Daewongun'a Fransa ve İngiltere ile ittifak kurmak gerektiği tavsiyesinde bulundular. Bunun için ise Coson'da bulunan Fransız

---

²³ Mcneil, **a.g.e.**, s. 707.

²⁴ Kim, **Kore Tarihi Dersi**, 1989, s. 218-219.

²⁵ Japonya, Naibin siyasî gücünü kaybetmesini fırsat bilip Coson limanını zorla açtırmıştı. Ku, **a.g.e.**, s. 22.

²⁶ Lee, **a.g.e.**, s. 61.

misyonerlerinin aracılık yapmasını önerdiler. Nam, Batılı devletlere elçi göndererek ve onların elçilerini kabul etmek gerektiğini savundular. Ayrıca bu devletlerle diplomatik ve ticaret ilişkileri kurup bununla beraber bilim alanındaki keşiflerini öğrenip uygulayarak, Coson'un gelişimine katkı sağlanacağını vurguladı. Esasında bu kişilerin amacı hem ülkedeki Fransız misyonerlerinin faaliyetlerini resmileştirmek hem de Avrupa devletlerinden alacakları örneklerle Coson kültürünü yenilemekti.²⁷

Fakat bu girişimden dolayı Coson'daki dokuz Fransız rahip ile Nam, Hong dâhil olmak üzere yedi bini aşkın Katolik, idama mahkûm edildi. Coson'da o zamana dek Katoliklere yönelik yapılan en büyük baskı olan bu vaka Kore tarihine 'Byungin Gyo-ok' adıyla geçmiştir.²⁸

Öte yandan bu vaka, Fransız donanmasının Kore yarımadasını istila etmesine, yani ülke tarihinde sonradan 'Byungin Yang-yo' olarak adlandırılacak tarihî vakaya yol açmıştır. Coson'daki Fransız rahiplerden biri olup Katoliklere yönelik yapılan kovuşturmadan kurtularak Çin'e kaçan Ridel adlı kişi, oradaki Fransız donanma Komutanı ile Büyükelçilere olayla ilgili haber vermişti.²⁹ Ridel'in Fransız asıllılar ile Katolik inançlılara baskı kurulduğu konusundaki sözlerine dayanarak Fransızlar, şikâyetlerini sadece, askerî yoldan öç alacakları şeklinde bildirmekle kalmamıştır. Fransa, aslında emperyalist bir amaçla Coson'un bağımsızlığını da tehdit etmiştir. Çünkü Fransa Büyükelçisi Bellonet, Coson Devleti'ne gönderdiği tebligatta Çin'in dahi Coson'a yardımcı olamayacağını ve Fransızların Coson'daki askeri güçlerini artıracaklarını bildirmişti.³⁰ Sonunda yedi gemiden oluşan Fransız donanması, Kanghwa adasına gelerek, Katolik rahiplerin idamından sorumlu olan devlet yetkililerinin cezalandırılmasını ve Coson Devleti'yle bir antlaşma akdetmeyi talep ettiler.

---

²⁷ Suk Hong, **Kore Halk Tarih II**. Seul. Pulbit Yay., 1986, s. 56.

²⁸ Sun Kun Lee, **Kore Tarih V**. Seul, Eulyu Kütür Yay., 1977, s. 271. Bu ad, 1866 yılının Kore takvimindeki ismine göre 'Byungin yılı' olarak geçtiği için koymaktadır.

²⁹ Jong Kİ Baek, "**Byungin Yangyo hakkında tarihsel bir inceleme**", Daedong Kültür Araştırma, Vol.12. Seul, Sunggyungwan Üni Yay., 1978, s. 115.

³⁰ Tebligatında Bellonet ayrıca "Fransızlara zarar verdiği için Coson Kralı tahtını kaybedecektir. Fransa Coson'a saldıracaktır. Coson'un toprağını ve Kralını sadece Fransa Kralı cezalandırabilir" ifadesinde bulunmuştur (Baek, **a.g.e.**, s. 117).

Fakat Coson Devleti'nin bu talebi reddetmesi üzerine Fransız filosu Kwanghwa adasında kundaklama, gasp, cinayet gibi bir vahşete sebep olduktan sonra Han nehri üzerindeki savunma üslerine saldırarak, bugün Kore'nin başkenti olan Hanyang şehrine girmeye çalıştı. Fakat Coson askerlerinin gösterdiği direnç karşısında Fransızlar, büyük zayıflık vererek Kasım 1866'da Coson'u terk etti.³¹

Kore tarihinde 'Byungin Yang-yo'³² şeklinde anılan bu olayda, naip Daewongun, Fransızların saldırısına karşı, halkın içsel milli gücünü birleştirip büyük bir direniş sağlayabilmişti. Fakat Daewon bu olayı sonradan, anti-emperyalist ve dışa kapalı politikasını daha güçlendirecek yönde bir milliyetçi görüş oluşturmada temel almıştır.

Coson'da çıkan diğer 'yabancıların tacizi vakası' ise aynı yıl Pyungyang'da eski bir Coson Kralının mezarını gasp etmek üzere gelen Amerikalı General Şerman'ın gemisinin yakılması ve tayfalarının öldürülmesi olmuştu. Ağustos 1866'da Pyungyang'ın yakınlarına demir atan General Şerman'ın gemisindeki mürettebat, Coson askerlerini esir edip halka ateş açmaya teşebbüs etmişti. Buna karşılık veren Pyungyang'ın müfettişi Kyu su Park'ın yönettiği askerî birlik, General Şerman'ın gemisini yakmış ve tüm mürettebatını öldürmüştü.³³

ABD'nin Pasifik Okyanusu bölgesinde nüfuzunu genişletmeye başladığı dönemde çıkan bu 'General Şerman olayı'ndan sonra Amerika Coson'un özür dilemesini ve bir ticaret antlaşması imzalanmasını istemişti. Bu sırada Coson'la temas kurmaya çalışan Amerikalılar, 1868 yılında Namyongun'un (Daewongun'un babası) mezarına saldırırken yakalanınca olay çıkmıştı. Onları amacı Namyongun'un kemiklerini alarak Daewongun'u müzakere masasına çağırmaktı. Fakat bu türlü teşebbüsleri başarısız kalınca, 1871 yılının Nisan ayında ABD filosu

³¹ Baek, **a.g.e.**, s. 119

³² Byungin Yang-yo'nun Kore tarihi içindeki anlamı genellikle aşağıdaki sonuçlarla ifade ediliyor:

1. Coson Devleti'nin Fransız İmparatorluğuna karşı güven ve saygınlığını kaybetmek;
2. Coson'un dışa kapalı politikasının güçlendirmesi;
3. Batılı devletlerin Coson-Çin arasındaki ilişkileri yeniden ele alması, yani Coson'un hâkimiyetinin tanınması;
4. Fransızların gasp ettiği arkeolojik kaynaklar yoluyla Batılıların Coson'u incelemelerine katkıda bulunması(Baek, **a.g.e.**, s. 123).

³³ Hong, **a.g.e.**, s. 56.

komutanı John Rodgers, 82 si topçu ve 1,200 kişilik askerle donatılmış beş savaş gemisiyle Kanghwa Adasının'daki üslere saldırdı. Bu ilk saldırılarda ABD'li kuvvetler, Coson'lu askerlerin tümünü öldürerek, kalelerini ele geçirdiler. Fakat çatışmaların devamında Cosonluların gösterdiği büyük direniş karşısında ABD birlikleri Temmuz başlarında Coson sularından çekilip Çin'e döndüler.³⁴

Batılı güçlerin Coson'a açtığı bu iki savaşın sonucunda Coson halkı arasındaki yabancı düşmanlığı artmış ve Coson Hükümeti'nin dışa kapalılık siyasetindeki kararlılık daha da pekişmişti. Yaşanan bu olaylardan dolayı Cosonlular, Batıların, ölümlerin mezarını gasp eden hayvanlardan farkları bulunmadığını düşünüp, Katolikleri onların yardımcıları olarak algılamaya başlamıştı.

Buna ilâveten ülkedeki Katoliklerin, ülkeyi Ruslardan korumak üzere Batılılarla ittifak kurulması yönündeki önerilerini de farklı bir şekilde yorumlamışlardır. Onlara göre Katolikler, Batılı devletler tarafından, Ruslara karşı sürdürdükleri politikanın bir aracı olarak kullanılmıştı, ve bundan dolayı bunlara tabiatıyla güven duyamaz hale gelmişlerdi. Ülkedeki misyonerlerin istilâcılarla bir bağlantısı olduğundan dahi şüphelenen Coson'luların tepkisi doğal olarak Katolik inananlar ve yakınlarına yönelmişti. Batıların bu türlü edepsiz yaklaşımlarına öfkelenen Daewongun yine Katolik inananlara baskı yapma talimatı vermişti. Aynı zamanda Coson'un 'dışa kapalı politikası' gitgide dahada güçlenmiş oldu.³⁵

Dolayısıyla Daewongun dışa kapalı direniş politikasını yoğunlaştırmasının başlıca iki sebebi vardı; Birincisi, "Batılı dinlerden biri olan Katolik dininin mensupları ve yandaşlarının teşebbüsleri sonucunda Coson'da meydana gelen karmaşaydı. İkincisi ise, Afyon Savaşıyla Batıların Coson'u istila etme amaçlarının somut olarak ortaya çıkması ve bunun karşısında Cosonluların kendilerini güçsüz

---

³⁴ Hong, **a.g.e.**, s. 58. Bu vaka, Kore takviminin Sinmi yılı olan 1871 yılında meydana geldiği için Kore tarihinde 'Sin Mi Yangyo' olayı olarak geçiyor.

³⁵ Bu Amerikalı General Şerman olaydan sonra Byungin yılın kanlı baskısından itibaren durgunlaşan Katoliğe yönelik koğuşturması tekrar alevlenmeye başladı. 1784 yılında Coson'a ilk defa Katoliği yaymaya çalışan Sung hoon, Lee'nin oğlu ve torunları gibi bir sürü Katolikler, hatta bu dinden çoktan çıkmış olanlara bile idam edilmiş veya sürgüne göndermişti(Lee, **a.g.e.**, s. 275).

hissetmesiydi. XIX.yüzyılın sonlarına doğru bu iki dış sorun somut tarihsel vakalara dönüşerek ve birleşerek Coson için ciddi bir tehdit haline gelmişti.

Güçlü Batılı devletlerin Coson'a meydan okuması ve Coson'un buna karşı dışa kapalı politikasını sürdürmesini bu çerçevede bakıldığında, Yicongçıkça fikrinin yabancıların Coson Devleti üzerinde baskı kurduğu bu zamanlarda, çok mühim bir rol oynamıştı. Coson Hanedanı'nın devletin içinde bulunduğu açmazları çözmeye yönelebileceği bir sırada Batılıların bu devlete boyun eğdirmeye çalışan istilacı politikaları, Yicongçıkçapaların dışa kapalı siyasetini devam ettirme eğilimini de güçlendirmiş oldu.³⁶

Nitekim dışarıdan gelen bu baskı koşullarında, bu iki 'yangyo'yu³⁷ geçerek Yicongçıkça fikir hareketinin ideolojik yapısında büyük bir değişiklik meydana gelmiştir. O da dışarıdan gelen sarsıntıya karşı tüm halkın direniş göstererek birleşmesi ve bu süreçte devlet ile halkın birlikte hareket etmesiydi. Diğer yandan, milletin ve millî bir hareketin ön plana çıkması gibi bir neticeye vardığından Yicongçıkça akımının Kore'de milliyetçi düşüncenin doğuşuna kaynaklık ettiğini anlamamıza yardımcı oluyor.

Yicongçıkça fikir hareketi, bunun ilk temsilcisi olan Jeong-jin Ki'yi tanıyarak incelemeliyiz. Jeong-jin Ki, 1789-1879 yılları arasında yaşamış Coson'lu bir Neo Konfüçyüsçü bilge ve aynı zamanda Coson Devleti'ne siyasetçi olarak hizmetlerde bulunmuştur . Ki'yi 1792-1868 yılları arasında yaşamış bilge yazar olan Hang-ro Lee'nin aktardıkları yoluyla yakından tanıyabiliriz.³⁸

'Byungin Yang-yo' olayının meydana geldiği 1866 yılında Jeong-jin Ki, Hükümete, altı başlık altında topladığı bir teklif sunmuştu. Bu temyizcinin birinci kısmında Ki, devletin siyasî programı konusunda önerilerde bulunmuş, bunun halkın genel görüş ve eğilimleri ile uyumlu olması gerektiğini ifade etmişti. Bu konudaki önerisinde Ki, Coson Devleti'nin siyasî düzeninin, dışa kapalılık ilkesine dayanması,

---

³⁶ Shin, a.g.e. s. 450

³⁷ Byung İn Yangyo(1866) Fransızlarla ve Amerikalılarla yapan silahlı çatışmaya Sin Mi Yangyo(1871) olarak adlandırılıyor.

³⁸ Lee, a.g.e., 2003, s. 73.

Batılı devletlerle ticarî münasebetler kurulmasının reddedilmesi ve ülkeye Batı'dan ithal edilen malların yasaklanması gerektiğini vurguluyordu.³⁹

Ki'nin 'Çıksa fikiri' doğrultusunda Hükümet, Batılı devletlerin saldırıları konusunda halk arasında oluşan ortak görüşü dikkate alarak, devletin ileride yürüteceği siyasetin bu görüşle bütünleşmesinin önemine değiniyordu.⁴⁰ Ona göre Coson ileri gelenleri devlet politikalarını sadece diplomatik ve askerî kaygılar ya da ihtiyaçlar çerçevesinde değil, bunları millî kamuoyunun eğilimleri ile de bağdaştırarak belirlemeliydi. Burada söz konusu 'millî' olduğu çok önemli sayılmaktadır. Coson tarihinde ilk kez "millî" kamuoyundan bahsettiği için, Ki'nin bu önerisi büyük önem taşımaktadır.⁴¹

Ki'den sonra onun 'Çıksa düşüncesi'ni ilerleten Hang-ro Lee, Daewong'un dışa kapalı politikasını gerçekleştirme için bunu bir kriz çözme yöntemi olarak sundu.⁴² Lee, devletin 'başkenti değiştirmek projesi'ne karşı çıkarak "Jujeon jeonsuron" (主戰 戰守論) yani, "düşmanlarla barış akdedilmez ve Kral başkentinde kalarak millî kamuoyunu birleştirip milleti bir arada tutmalıdır" önerisini sunmuştur.⁴³

Daewongun, başkent Hanyag'da ve krallığın tüm bölgelerinde, Batıların tehditlerine karşı birer uyarı işlevi görecek olan taş anıtların yapılmasını emretmişti. Bu anıtların üzerine Hükümet'e ait şu sözler oyulmuştu:

"Batılı barbarlar ülkemizi istila ettiler. Onlara karşı koymak için mücadele etmemek, yeni saldırılara davet çıkarmak olur. Sakınılması gereken en büyük tehlike, barış görüşmelerinde ülkeyi satmaktır..."⁴⁴

Bu anıt ve sözler yoluyla devletin dışa kapalı yalnızlık siyaseti resmen ilan ediyor, barış akdetmek için dahi görüşmelerin yapılması reddediliyordu.

³⁹ Yu, a.g.e., s.45.

⁴⁰ Sungjungwon Günlüğü, Kojong 3'üncü yılı 16 Ağustos

⁴¹ Hye sung Kim, **Kore Milliyetçiliği -Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, Seul, Bibong Yay., 2003, s. 164-165.

⁴² Kojong Günlüğü, Kojong 3'üncü yılı 12 Eylül

⁴³ Mee lim Lee, "**Hwaseo Lee hang lo'nun Milliyetçilik anlayışı incelemesi**" Vol.11, s. 38.

⁴⁴ Kim, a.g.e., s. 168.

Böylelikle Yicongçıkısa fikir hareketi, başlangıçta Batılıların istilasına karşı yürütülen bir direnişken, sonradan bu direniş sürecinde milli birliğin öneminin anlaşılması ve teşvik edilmesiyle ülke sorunlarının devlet adamları ile halkın ortak çabasıyla çözümlendiği bir manevi kuvvete dönüşmüştür.⁴⁵

Yicongçıkısa'lar, Batı'dan sanayi mallarının ithali ile Coson'un tarımsal ürünlerinin ihraç edilmesi şeklinde yapılacak bir ticaretin Coson'a zarar vereceğini vurgulayarak yabancı yayılmacı saldırılara karşı bir tür ekonomik bağımsızlığın sağlanması gerektiğini savundular. Bu çerçevede, Yicongçıkısa fikir hareketi dönemin Batılı devletleri ile Japonya'nın Coson'a kabul ettirmeye çalıştıkları "kapılarını açma" talebinin asıl amacın fark ederek, bu talebe karşı çıkan önemli bir fikir hareketi olduğu söyleyebiliriz.

Lakin Yicongçıkısa fikir hareketinin zayıf noktası, ülkenin yaşadığı bu sorunları çözüme kavuşturacak çareler üretememesi olmuştur. Çünkü Coson Devleti, uğradığı saldırılar esnasında ortaya çıkan askerî ve ekonomik sorunlarını Çin'e daha da bağımlı hale gelerek halletmeye çalışmıştı. Bu anlamda Yicongçıkısa'nın halkın zihninde ve maneviyatında meydana gelen milli bütünleşme olarak ortaya çıkmasına rağmen, Coson Devleti'nin bu sorunları Çin'den medet umarak çözmeye çalışmasından dolayı, Coson'u modern uluslararası siyaset sahnesine bağımsız bir devlet olarak çıkmasını engelledi.⁴⁶

Neticede Ki ve Lee Batı'yı ve Batı'dan kaynaklanan tesirleri 'düşman' olarak algıladığı için, sanayileşerek modern çağın yeni kuvvetleri olarak gelişen Batılı ülkelerin o dönem için üstün özelliklerini araştırıp, bu ülkelerle eşit esaslara dayanan münasebetler kurmaları olanaksızdı. Ki ile Lee Batı dünyasından öğrenebileceklerini reddedip güçlü bir muhafazakâr ve geleneksel bir düzeni savunarak ve tatbikini teşvik ederek esasında, Coson'u dış tehditlerden korumaya çalışmışlardı.

Buna rağmen Yicongçıkısa akımı, milliyetçi şuuru uyandırması ve geliştirmesi açısından önemlidir. Batılı devletler ile Japonya'nın istilacı ve tehditkâr gücünün

---

⁴⁵ Yu, a.g.e., s.55.

⁴⁶ Sang ik Lee, a.g.e., s. 55.

farkına vardktan sonra halk, buna sadece devletin karşı koymasını beklemedi. Coson halkının büyük bir millî kuvvet olarak yükselip bir direniş hareketi oluşturacak şekilde örgütlenmesi, Kore milliyetçiliğinin doğuşunda küçümsenmeyecek öneme sahip bir gelişmedir.

A.1.2.2. Donghak Düşüncesi ve Etkileri

Coson Devleti'nin siyasal ve ekonomik alanlarında Çin-Japon rekabetinin kızışması Cosonluları tedirgin ediyordu. Ekonomik alanda, Çin ve Japonya Coson'un pazarlarını elde etmek için yarışyordu. 1876 ve 1877 Coson-Japon Antlaşmaları sonucunda Coson limanlarının Japon gemilerine açılmasıyla, Coson'nun dış ticaret tekeline ellerinde bulunduran Çinliler, Coson'a dış satımlarını arttıran Japonlar karşısındaki konumlarını yitirmekteydiler. Japonların ekonomik baskısı aynı zamanda, hem Coson'un köy ekonomisini yıpratıyor hem de dış alımını arttırıyordu. Bu durumda Coson içte ve dışta ciddi olumsuzluklarla karşıya kalmıştı.

Coson güçlü devletlerin Uzak Doğu politikasında bir hedef olup, özellikle de Japonya'nın Coson ülkeye yönelik yayılcı niyetlerini, ciddi bir sorun olarak algılayan kesimler arasında çoğu çiftçilerden oluşan halk kesimi de vardı. Bu halk kesimi ile bazı entelektüel kişilerin söz konusu algısı sonradan, yayılcı devletlere karşı olan ve toplumda eşitliği savunup milli gücü yükseltmeyi amaçlayan bir harekete dönüşmeye başlıyordu.⁴⁷

Coson'da tüm bu dış ve iç gelişmeler seyrederken sadece 1862 yılı içerisinde o zamana kadar toplum arasında ekonomideki çelişkilerden dolayı biriken memnuniyetsizlik, ülke çapında yetmiş halk isyanının çıkmasına yol açtı. Bu isyanlar Coson'un içinde bulunduğu zor koşulları gitgide daha da karmaşık hale getirmişti.

Özellikle Japonya'nın Coson'u istila girişimleri yoğunlaşınca, bunlara karşı, genellikle köylerde yaşayan Donghak dini inananları tepkiler göstermeye başladı. Böylece Coson'un dış cephesinde istilaya direnen; iç cephesinde ise feodal düzen karştı bir sosyo-ekonomik reform talep eden bir ikinci bir akım ortaya çıkmıştır –

⁴⁷ İlçi Shin, **Donhak Düşüncesi ve Donghak Devrimi**, Seul, Chung A Yay., 1984, s. 14.

Donghak düşüncesi . ‘Doğu bilim’ anlamına gelen ‘Donghak’ 1860 yılında Jeu, Çwe tarafından başlatılan Kore’nin modern dinidir. Donghak o dönemde Coson’da yayılan Batı dinlerine tepki olarak, milli bir din niteliğinde başladı.⁴⁸

Bu düşünce akımı, milli bir krizden geçen Kore toplumu arasında, kurtuluş vaat eden yeni bir din olarak kök salmaya başladı. Donghak düşüncesi sonradan, Japonya’ya karşı yürütülen millî bağımsızlık hareketinin kaynağını oluşturacak ve Kore’nin modern milliyetçilik tarihinde en önemli rolü oynayacaktı.⁴⁹

Bu çerçevede Donghak’ın, yaygınlık kazanmaya başladığı 1860’lardan sonra sadece bir millî düşünce ya da din olarak kalmamıştır. Bu akım, başından beri güçlü bir siyasal ideoloji olarak ‘milliyetçi’ bir karaktere sahipti ve 1894’te çıkan ‘Gabo Çiftçi Ayaklanması’nın⁵⁰ dayanağı olacaktı.

Donghak hareketini başlatan Donghak düşünce akımının lideri Je-u, Çwe öncelikle, bu öğretinin hedefini ‘Bokuk Anmin’ (□ □ □ □) yani, ‘ülkeyi korumak ve millî refahı sağlamak’ olarak belirledi. Çwe’nin görüşünde Donghak’ın önemli ilkeler zengin ve fakir arasındaki sınıfsal ayrımcılıktan ülke kaderine kadar uzanıyordu. İlk olarak sınıfsal sosyal sistemi reddediyor ve eşitliği ön plana çıkartıyordu. Donghak teorisinde en önemli ilkesi olan ‘Çinin ilçi’(□ □ □ □) yani, ‘gök ve insan aynı’ düzeyde olduğunu vurgulayarak bütün insanı eşit varlığı olarak belirlendiriyordu. Bununla beraber ‘Hanulnim (Tanrı) tüm insan içinde olduğu için bütün insanlar eşit’ anlamına gelen ‘İnnecheon’ (□ □ □) düşüncesini Donghak’ın önemli ilkesi olarak kabul ederek o dönemin sosyal durumunda düşünsel yokluk içinde başıboş dolaşan millete rahatlık vermeye çalışıyordu.⁵¹

İkinci olarak Çwe Jeu, ‘Bokuk Anmin’ düşüncesini geliştirerek Donghak öğretisini yaygınlaştırmakla halk için sadece yeni bir manevi dayanak oluşturmamış, devletin ve halkın durumu konularında doğrudan siyaset alanına nüfuz etmişti. Güçlü

⁴⁸ Se Gwon, Lee, **Donghak Düşüncesi**, Seul, Nilhanil yay, 2002, s.3.

⁴⁹ Hye sung Kim, **a.g.e.**, , s. 207.

⁵⁰ 1894 yılı, Kore’nin geleneksel takvimine göre ‘Gabo’ yılı olarak adlandırılır. 1894 yılında gerçekleştirildiğinden bu reform ‘Gabo reformu’ olarak anılmaktadır(Lee K. Lin, **Kore Tarihi Dersi**, Seul, 1981, s. 314).

⁵¹ Shin, **a.g.e.**, s. 143-145.

yabancı devletlerin baskısı karşısında, Coson'un bağımsızlığını, geleneksel feodal düzen koşullarında savunduğu için Donghak akımı, başlangıçtan itibaren bir siyasal ideoloji karakterini taşıyordu. Buna ilâveten Donghak, insancılık ve eşitlik fikirlerini temel aldığı ayrıca, feodal karşıtı ve yayılcılık (emperyalizm) karşıtı bir duruşu sergilediği için halk arasında pek çok yandaş kazanmaya başlamıştı. Bu doğrultuda Donghak hareketi modern Kore tarihinde, hem 'siyasal', hem de 'toplumsal' yani, toplum düzeyinde bir milliyetçilik hareketi olarak nitelendirilmektedir.⁵² Fakat ne yazık ki, Donghak hareketini şekillendiren düşünceleri somutlaştıracak pratik uygulamalar vuku bulmadığından zamanla, bunların içerdiği manevi özellikler daha çok önemsendir olmuştu.

Coson'daki ekonomik çıkmazlar ve taşra memurlarının köylülerden yüksek vergiler toplaması gibi etkenlerle, zayıflamış olan köy ekonomisi daha da kötüleşti. Üstelik muhafazakâr Konfüçyüsçü aydınlar giderek yaygınlaşan Hristiyan dinine karşı çıkarken, Donghak dinine inananlar arasında da Hükümet ve yabancı aleyhtarı duygular artarak büyüyordu.⁵³

Nitekim Donghak dininin geçerliliğini kabul ettirme meşru olduğuna yayma ve insanları kandırdığı, yani Hıkse Mumin (惑世誣民)⁵⁴ suçunu işlediği sebebiyle 1864 yılında Donghak'ın kurucusu Çwe Jeu idam edilmişti. Fakat Hükümet sonradan bu olayın aklanmasının, ayrıca yabancı dinlerin hızlı yayılışını önlemenin yollarını aramaya başladı.

1894 yılında Donghak inananları çok büyük bir toplantı düzenleyerek Hükümet'ten, idam edilen Çwe nin saygınlığının iade-i itibar edilmesini ve Donghak dinine yapılan baskılara son verilmesini talep eden bir mektup gönderdiler. Coson Hükümeti birinci isteği reddetmesine rağmen taşra memurlarına, Donghak inananları hakkındaki kovuşturmalara son verilmesi yönünde bir buyruk vereceğini duyurdu. Fakat bunu yeterli bulmayan Donghaklar Hükümet'e karşı mücadele etmeye karar

---

⁵² Lee, **a.g.e.**, s. 317.

⁵³ Song hee Lee, "**Donghak devrimi ve Kore Milliyetçiliği araştırması**", Seul, Silhak Düşünce araştırma XII.cilt. s. 397.

⁵⁴ Hıkse mumin (惑世誣民) "Halkı kandırıp dolandırmak" anlamına geliyor(Lee, **a.g.e.** s, 399).

verdi. Bu doğrultuda, Donghak'ın fikri temeli üzerinde gerçekçi bir alternatif sunan Bong-jun Jeon, bu harekete sürat kazandıran bir kuvvet sağladı.⁵⁵

Kore tarihçileri arasında 1894 yılındaki bu büyük halk ayaklanmasıyla ilgili tarihsel bir bakış açısından kaynaklanan yaklaşım vardır. Bazı tarihçiler bu olayı 'Donghak devrimi' olarak, diğer bazıları ise 'Gabo çiftçilerinin savaşı' ya da 'Gabo Donghak çiftçilerin ayaklanması' olarak nitelendirmektedir. Bu açıdan bakınca, tarihçilerin 1894 yılı halk ayaklanması konusunda farklı değerlendirmeler yaptıklarını görüyoruz.

Bu yaklaşım farklılığı, yani aynı olayın 'devrim', 'savaş' veya 'ayaklanma' şeklinde nitelendirilmesi, bu vakanın tarihsel önemi ve sonuçlarının nasıl algılandığıyla ilgilidir. Söz konusu farklılığın ikinci sebebi ise, bu tarihsel vakanın liderleri ve bu kişilerin sahip olduğu fikirler konusunda, birbirinden ayrı bakış açılarıyla değerlendirmeler yapılmasıdır. Daha somut şekilde açıklamak gerekirse bu sorun, 1860 yılında başlayan Donghak din (düşüncesi) ile 1894'te çıkan halk ayaklanması arasında nasıl bir ilgi bulunduğu konusundaki görüş farklılıklarından kaynaklanmaktadır.⁵⁶

1894'teki olayının nitelemelerinden biri olan 'Donghak devrimi' tabirini, uygunluk açısından değerlendirirsek, bunun hem isabetli, hem de yetersiz bir adlandırma olduğunu düşünürüz. Çünkü 'Donghak devrimi' tabirini ilk başta 'Donghak isyan hareketleri' olarak nitelendiren bazı tarihçiler, "sömürgecilik yanlısı" yaklaşımıyla yola çıkıyordu.

Esasında, Donghak düşüncesi ve hareketinin, başkaldırıya sevk eden özelliğini vurgulayacak şekilde "devrim" kavramının kullanılması yerindedir. Fakat "feodal karşıtı", "istila karşıtı" bir başkaldırı karakterini taşımasına rağmen bu tarihsel vakaya sebep olan düşünce ile eylemleri, feodal düzeni tümünden reddeden 'anti feodal devrim' olarak nitelemek zordur. Bu doğrultuda bu tarihsel vakanın 'Donghak devrimi' tabiriyle anılması gerçeği yeterince yansıtmamaktadır. Çünkü

---

⁵⁵ Segwon Lee, **a.g.e.**, s. 28.

⁵⁶ Shin, **a.g.e.**, s. 181.

Donghak, Coson Hanedanı'nın siyasî düzenine şiddetle karşı çıkmasına rağmen, kendine has bir sosyal sistemele belirlenmiş bir stratejisi mevcut değildi. Yani, ilk yayıldığı dönemlerde Donghak, 'insanın ve gökyüzünün (Tanrı) bütünleşmesiyle cennetteki hayat bu dünyada sürdürülebilir'⁵⁷ felsefî yaklaşımına yakın bir dinî öğretiyi geliştirmişti. Bu öğretiyi gerçekleştirmek yönünde bir uygulama stratejisine sahip olmadıklarından Donghak yandaşlarının 'devrim' yapabilme olanakları kısıtlıydı.⁵⁸

Kore tarihçileri arasında kullanılan ikinci tabir 1894 Donghak halk ayaklanmasının etkisini mübalağa edip, bunun sadece Donghak dinine inananların eylemi olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla söz konusu tabir, halkın diğer kesimlerinin siyasal, sosyal, ekonomik sebeplerle yaptığı mücadeleyi dikkate almamaktadır. Bu nedenlerle tezimde 'Donghak devrimi' ya da 'Gabo çiftçilerinin savaşı' yerine 'Donghak çiftçilerinin ayaklanması' ve 'Donghak fikir hareketi' ifadesini kullanmayı daha uygun buldum.

Netice de, 1860'ta Donghak (din veya) fikir hareketinin yaygınlık kazanmaya başlamasını takiben idam edilen Çwe'ye iade-i itibar talebi reddedilince 1894 yılında Donghak başkaldırısı vuku bulmuştu. Ancak ülkede yaşanan diğer meseleler sebebiyle memnuniyetsizliği artan başka halk kesimleri de Donghak ayaklanmasına katılınca, bu vaka, büyük isyan hareketine dönüşmüştür.⁵⁹

Donghak inananları haricinde toplumun başka kesimlerinin ve özellikle çiftçilerin bu eyleme katılmasının temel sebebi, bazı yerli idarecilerin 1894 yılında köylülerden yasa dışı yollarla büyük miktarda para toplamaları ve devlete çalışan köylülere maaşlarını ödemeyi reddetmeleriydi.⁶⁰ Bundan dolayı artan memnuniyetsizlik ortamında Donghak liderleri köylülerin talebini dinsel faktörü bir yana bırakarak dinlemiş ve onlarla birleşmeye çalışmışlardı.

---

⁵⁷ Bunun Korece'si '□□□□, 地上天國', '□□□□, 地上神仙' yani, Donghak öğretisinin ilk başladığı dönemdeki gerçekçi yaklaşımı çizgisinden uzaklaşıp ideal dünyaya aşırı derecede yönelmişlerdi(Shin, **a.g.e.**, s. 175).

⁵⁸ Shin, **a.g.e.**, s. 175-178.

⁵⁹ Song hee Lee, **a.g.e.**, s.398.

⁶⁰ Lee , **a.g.e.**, s. 399.

Donghak çiftçilerinin ayaklanması, Başarısız olmasına rağmen XIX. yüzyıl Kore tarihinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü bu ayaklanmanın akabinde Coson Hükümeti 'Kabo ıslahatı'nı başlatmıştır. Yani bu ayaklanma, söz konusu ıslahatın başlatılmasında büyük etki yapmıştır. Donghak çiftçi ayaklanması ayrıca, halk arasında Japonya'ya karşı gönüllü mücadele gücünün vücut bulmasında, sonraları ise devletin bağımsızlığını kazanmaya yönelik milli bağımsızlık hareketinin doğuşunda temel âmil olmuştur. Bunun yanı sıra anılan ayaklanma, Çin'deki Taiping ayaklanması (1851-1864) ve Hindistan'daki Sepoy ayaklanması (1857) ile birlikte Asya toplumlarının bağımsızlık mücadelelerinin tarihinde mühim bir yer tutmaktadır.

A.2. XX. Yüzyılın Başında Kore'nin Durumu - Japon Egemenliğinin Başlangıcı: Eul-mi Olayı ve Doğruluk Ordu Hareketi

1894 yılında yayılcılık ve feodal düzene karşı ayaklanan Donghak çiftçileri isyanını, Japon ve Coson Hükümet güçleri işbirliği yaparak bastırmaya çalıştı. Sonuç olarak Bong-jun Jeon gibi Donghak liderleri Ocak 1895'te tutuklandı, bazıları idam edildi, bazıları da sürgüne gönderildi. Bu olay neticesinde, Coson Hükümeti üzerindeki etkisini daha da güçlendiren Japonya'ya karşı devlet yöneticileri arasında Rusya yandaşlığı oluşmaya başladı. Bu Rus yandaşları arasında Kral Kojong'un eşi Kraliçe Min de bulunuyordu. Kojong, Japonya ve Rusya arasında tarafsız veya kararsız kalırken Kraliçe Min, Coson'daki Japon egemenliğini Ruslar aracılığıyla ortadan kaldırmaya çalıştı.

Tüm bunların sonucunda Cosonlular arasında Japon aleyhtarlığının arttığını gören Japon elçi Miura Goro, Coson'daki bu sorunu ortadan kaldırmak için bir suikast hazırlayarak 8 Ekim 1895 gecesi, Kraliçe Min'i gizlice öldürmüştür. Coson Devleti'nin iç ve dış cephede en buhranlı dönemini yaşadığı XIX. yüzyılın son dönemlerinde meydana gelen bu olay açığa çıktığında, tüm Coson halkı hayrete

düşmüştü. Bu vaka Kore takviminin ‘Eul-mi’ yılında yaşandığı için ülkenin tarihinde ‘Eul-mi olayı’ olarak adlandırılmaktadır.⁶¹

Bu olayın hemen akabinde, Kabo⁶² ıslahat politikası yürüten Bakanlar Kurulu üyeleri ‘Saç Tıraşı Fermanı’ denilen bir karara imza attı. Bu ıslahatçı bakanlar Japonların ‘Meiji ıslahat hareketi’nden etkilenerek, Coson’da yenileşme konusunda siyasetlerini uygulamaya çalışıyorlardı. Bu amaçla aynı yılın Kasım ayında, saçlarını geleneksel olarak topladıkları tepe düğümlerini kestirip modern bir saç şeklini benimsetmek istediler. Bu ıslahatçı bakanlar, Coson toplumunda ıslahat yapma konusunda Kral’ı da ikna etti ve Kral da tepe düğümü olan saçını kestirip ‘Saç Tıraşı Fermanı’ nı yayınladı. Fakat kore toplumunda bu ferman, geçmişten gelen bir gelenek olan vücuda bıçak değdirilmesi ritüeline ve Konfüçyüsçü öğretiyeye tamamen aykırı oldu. Bu nedenle Saç Fermanı, halkın büyük tepkisine yol açtı.⁶³

Böylece Kraliçe Min’in ölümü ve Hükümetin saç tıraşı fermanı, o zamana kadar toplum arasında biriken Japonya karşıtı duyguları daha da arttırdı ve halkı daha da kışkırtarak ayaklanmaların ortaya çıkmasına yol açtı.⁶⁴ Ülkenin her bölgesindeki soylular başkaldırdı. Bu soyluların çoğu Wicongçıkısa düşüncesini savunan Konfüçyüsçü ayaklanmaların öncüleri olarak ön plana çıktılar. Diğer yandan çiftçiler, özellikle de bundan önce Donghak hareketine katılanlar, gönüllü ‘Doğruluk

---

⁶¹ Yong- Ha Shin, **Modern Korean History and Nationalism**, Jimoondang Yayınları, Seul, 2000, s. 149.

⁶² Coson Hükümeti’nin Temmuz 1894’le Ocak 1896 arasında gerçekleştirdiği yeniden düzenlemenin adına topluca ‘Gabo Yeniden Düzenlemesi’ denir. Bu ad, yeniden düzenlemenin başladığı yıldaki döngü adından gelir. Gabo Yeniden Düzenlemeler, Başbakan Hong-jip Kim’in yönetimi altında uygulanmaktaydı. Bu uygulamalar arasında önemli olanı, 1884 Aralık ayında Japonya’ya kaçmış olan İlerci partisi üyelerinin 1894 yılında Coson’a geri getirilmeleridir. Hong jip Kim ve Japonya’dan dönen ilerciler arasında bir ortak hükümet kurulmuştu. Bu hükümetin çabalarıyla Kral Kojong, 7 Ocak 1895’te “Ulusu için Klavuz ilkeler” metnini okudu. Burada Kral, sıkı bir ulusal bağımsızlık kuracağına, öğretimi ve teknik eğitimi geliştireceğine, orduyu güçlendireceğine, yasaları yeniden gözden geçireceğine ve sınıf ayrımını ortadan kaldıracığına söz veriyordu(Andrew C. Nahm, **Kore Tarihi ve Kültür**, Çev. Ali R. Balaman, E.Ü yay, İzmir, 1998, s. 118).

⁶³ Shin, **a.g.e.**, 2000, s.150.

⁶⁴ Byung- Jik Ahn, Sung-Su Park, **Kore Çağdaş Milli Hareketi Tarihi**, Dolbege Yayınları, Seul, 1980, s.335.

Ordusu'nu kurdular. Bu gelişmeler sebebiyle Coson'da Japon etkisi hızla ortadan kalktı ve Japon Hükümeti elçisini derhal geri çağırarak zorunda kaldı.⁶⁵

Doğruluk Ordusu'nun hareketi, Kraliçe Min suikastının ardından Choong-chung il'den başlamıştı. Saç tıraşı fermanından sonra ise ülkenin her tarafında yankı bularak yayıldı ve Coson'daki Japon ordularını tedirgin etmeye başladı.⁶⁶

Doğruluk Ordusu'nun hareketi tüm ülkeye yayıldığı esnada Rus elçisi Waeber, Coson Hükümeti'ndeki Rus yanlısı bakanlarla işbirliği yaparak başkent Hanyang'a takviye Rus deniz piyadeleri getirtti ve Rus elçilik binasının güvenliğini arttırdı. Coson'da gerginlik artarken Japon orduları Doğruluk Ordusu'nu bastırmaya gönderildi. Bu zamanda Kral, Rus yanlısı bakanların öğüdünü kabul ederek, Bakanlar Kurulunu Şubat 1896 yılında Rus elçiliğine yerleştirdi. Şubat 1897 yılına kadar Kral Kojong burada kalarak görevini sürdürdü.⁶⁷

Kralın Rus elçiliğinde kaldığı yıl boyunca, Coson Hükümeti büyük bir Rus baskısı altındaydı. Rus elçisinin yardımıyla Rusya, İngiltere, Fransa, ABD gibi yayılmacı devletler Coson'da, demiryolu yapımı hakkı, madencilik, kerestecilik ve balıkçılık alanlarında çok sayıda ayrıcalık elde ettiler.⁶⁸

Kore tarihinde 'Agwan-Pacheon' (俄館播遷) olarak adlandırılan bu olaydan sonra Japon yanlısı hükümet üyelerine saldırıda bulunuldu ve Başbakan Hong-jip Kim ile diğer bakanlar ya öldürüldü ya da Japonya'ya kaçmak zorunda kaldı. Artık Japon ve Japon yanlısı ıslahatçı Coson Hükümeti, aleyhine büyüyen güvensizlik ve

---

⁶⁵ 'Doğruluk Ordusu'(義兵, 義兵): Kore Milliyetçiliği konusunda öncü bir tarihçi yazar olan Eun-sik Park (1859-1925), "Kore Bağımsız Hareketinin Kanlı Tarihi" kitabında "Doğruluk Ordusu, ulusun tehlikede olduğu durumda devletin karar veya hareketini beklemeden, gönüllü olarak ordu kurup ülke ve milletleri için mücadele eden kişilerdir" diyor. Yazar, "Kore milleti olarak çok eskiden beri, yabancı istilacılara karşı cesurca ayaklanarak mücadele ettik. Doğruluk Ordusu milletimizin bu geleneksel mücadelecilik ruhunda kökleşerek yeniden doğan millî öz niteliktir. Doğruluk Ordusu askerleri, savaş deneyimi ve ellerinde silah olmayan Konfüçyüsçü ilim adamları ya da basit çiftçilerdi. Onlar hiç bir pişmanlık duymadan, kırlarda gömülmeyi ve ölümü göze alarak devletleri uğruna düşmanlarla savaştılar" demiştir(Eun-sik Park, **Kore Bağımsız Hareketinin Kanlı Tarihi**, Seomundang Yay, Seul, 1999, s.6-7). Coson tarihi üzerinde çalışan Batılı tarihçiler ise Doğruluk Ordusunu 'Righteous Army' olarak adlandırıyor.

⁶⁶ Ahn ve Park, **a.g.e.**, 1980, s.337

⁶⁷ Suk Hong., **Kore Milli Tarihi II**, Pulbit Yayınları, Seul, 1986, s. 89

⁶⁸ Hong, **a.g.e.**, 1986, s. 91.

tepkilerden dolayı tamamen yalnız kalmıştı. Bu durumun en önemli iki sebebi, Japon yanlısı bakanların Kraliçe Min'in ölümünden suçlu kişileri araştırıp cezalandırma konusunda pasif davranması ve Saç Tıraşı Kanunu'nu Coson toplumuna zorla kabul ettirmeye çalışılması olmuştu.⁶⁹

Agwan-Pacheonla birlikte Japonya'nın Coson üzerindeki etkisi azalmaya başladı ve Kral saç tıraşı fermanının yürütülmesini durdurdu. Bununla beraber Kral, Doğruluk Ordusu'nun dağıtılması emrini verdi. Bu emir üzerine 'Kral'a itaat' yönündeki Konfüçyüsçü prensibe saygılı davranan Doğruluk Ordusu'nun önderleri, mücadeleyi bırakmaya başladılar.

Kore tarihinde Kral Kojong'un, Agwan-Pacheon olayı sayesinde Coson üzerindeki Japon etkisini geçici olarak azaltmasına rağmen ülkenin bağımsızlığı ve devletin gücüne zarar verdiği şeklinde ifade edilmektedir.⁷⁰

17 Kasım 1905'te Rus-Japon Savaşı'ndan galip çıkan Japonya, 'Eul-sa Koruma Anlaşması'yla⁷¹ Coson'un toprak bütünlüğünü ve diplomatik ilişkilerini gözetme hakkını himayesi altına aldığını ilan etti.

Bu anlaşmayı kabul etmeden önce Coson Hükümetinin Bakan Kurulu toplantısı Japon jandarma gücünün denetimi altında başladı. Bu sıralarda devlet bakanı olan Gyu Sul Han, bu antlaşmaya sert bir şekilde karşı çıktığı için hapsedildi. Yalnız Wan Yong Lee, bu Japonya'nın anlaşmasını kabul etti. Onun dışında Hirobumi'nin tehdidine karşı boyun eğerek onaylayan Je Sun Park(Dışişler Bakanı), Ji Yong Lee(İçişler Bakan), Gun Tek Lee(Savunma Bakanı), Joon Hyu Kwon(Tarım ve Sanay Bakanı) vardı. Bu kişiler milli iradeye ihanet ettikleri için Kore tarihinde onları hala 'Eul-sa Beş Haini' olarak nitelendiriyorlar.⁷²

⁶⁹ Hong, **a.g.e.**, 1986, s. 90.

⁷⁰ Jong Su Kim, **Kore Tarihi Dersi**, Hanul Yayınları, Seul, 1989,s. 250.

⁷¹ Rus-Japon Savaşı'ndan galip çıkan Japonya, 5 Eylül 1905 Portsmouth barış hükümleriyle Coson'daki nüfuzunu daha da sağlamlaştırdı. Aynı yılın Kasım ayında Coson'un Kral Kojong'a zorla bir himaye anlaşması kabul ettirdi. Kore takviminde bu yıl Eul-sa olarak adlandırılmaktadır. Bundan dolayı bu antlaşma, "Eul-sa Anlaşması" adıyla anılmaktadır. Koreliler bu anlaşmayı 'Eul-sa Utanç Anlaşması' olarak nitelendirdiler(Hong, 1986, **a.g.e.**, s. 100).

⁷² <http://www.history.go.kr/url.jspID> (National Institute of Korean History: NIKH.DB-tc_md_1907_07_12_0010)

1905 yılında bu ‘Eul-sa Koruma Anlaşması’ hakkındaki haberler Koreliler arasına yayıldıkça Japon jandarmaların bütün gayretlerine rağmen halkın öfkesi artmıştı. İlk önce, milliyetçilik düşüncelerini savunan gazete “Hwangsung Gazetesi”nin müdürü olan Ji Yeon Jang, 18 Kasım’da Japonların istilasını reddetmek ve Eul-sa beş hainini ciddi şekilde eleştiren ‘Si-ilya Bangsung Daegok’ yani ‘Gece gündüz büyük ağlamak’ başlıklı metin yazmıştı. Bu yazısı yüzünden “Hwangsung Gazetesi” kapatıldı ve Jang hapsedildi. Bu baskılara rağmen ‘Daehan Günlük Gazetesi’ ve ‘Je-Kuk Gazetesi’de de bu anlaşmaya yönelik eleştirel yazıları yayınlamaya devam etmişti,⁷³

Bu durumda özellikle Seul’deki insanlar arasında Japonya’ya karşı basın hareketinin engellenmemesi için doğrudan Coson Kralına müracaat ederek eylemler başlattı. Bunlar arasında önemli olanlardan 18 Kasım Uojungbu şehirin valiliği, Kral’a bu anlaşmayı reddetmesi için müracaatta bulundu. Vali, “O anlaşmayı onaylayan bürokratlarını cezalandırıp devlet idaresini düzeltmesi ve Kralın düşüncesinin ne olduğunun kararlılıkla göstermesi” gerektiğini sert bir dille önerdi. Bundan sonra devamlı olarak 13 vilayetin valilerinden Kralı sert teklifler yapıldı. Bu valiler arasında bulunan Byung Chan Ahn, boğazına baltayı asarak sarayın avlusunda oturup anlaşmayı bozduk ve beş hainini yok etmemesi halinde kendi boğazının kestirilmesi için açık teklifte bulunmuştu. Genelde bu tür girişimde bulunan bürokratlar, ya Japon polisi tarafından hapsedildi ya da öldürüldü.⁷⁴

Bu dönemde Kral’a yapılan diğer meşhur bir arz ise 23 Kasım eski başbakan yardımcısı Byung Se Cho’nun defalarca krala sunduğu bu yazısı idi.

“ Devlet bir şahsın ya da bir hanedanın kendi malı değildir. O nedenle devletin işi kralın tek başına karar verebilecek bir iş değil, mutlaka mevcut ve eski bakanlar ve diğer yüksek mevki bürokratların görüşleriyle de karar vermesi lazımdır. Şimdi Japonya’nın önerdiği anlaşma için Kral’ın düşüncesini almadan bir iki siyasetçi tarafından bu konuda kararı verilmesi devletin hukukunu ihmal ettikleri için bu suç hiçbir zaman bağışlanacak bir iş değildir. Bu anlaşmayı onaylanan kişilerin yerinden alınması ve vatan

⁷³ [http://www.history.go.kr/url.jspID\(NIKH.DB-tc_md_1905_11_18_0070\)](http://www.history.go.kr/url.jspID(NIKH.DB-tc_md_1905_11_18_0070))

⁷⁴ Kojong Sillok, Kojong 42.yılı, 25, Kasım, 1905, 50.C, s.34.

haini olarak suçlanması gerekir. Ayrıca, tüm ülkelere bu anlaşmanın geçersizliğinde ilan edilmesi lazımdır.”⁷⁵

Bu nedenle Cho, Japon polisleri tarafından ele geçirip hapsedilince Min Yung Hwan(Kral'ın muhafız müdür) bu hareketi devam ettirdi. Fakat bu türlü arz hareketleri belli bir sonuca varmayınca Cho ve Min, devlete karşı olan sadakatini göstermek için intihar etmişlerdi. Ayrıca çok sayıdaki bürokrat derin üzüntülerini dile getirilen vasiyetnamelerini Kral'a sunduktan sonra kendi canlarına kıymışlardı. Birde İngiltere'deki Kore elçisi olan Han Ung Lee de, İngiltere'nin Kore'nin tepkisini dikkate almayarak ihmal ettiği için intihar etmişti.

Böylece bürokrat ve halkın topyekun vatan perverlik duygusuyla intihar etmesi ve Coson Kralı'na tepki içerikli arz hareketleri, Kore toplumunda büyük etki yaratmıştı.

Bunun ardından Japonya 1905 yılı anlaşmasıyla Coson'daki sömürge yönetimini kuvvetlendirecek olan “Genel İdare Dairesi”ni kurdu. Bundan sonra Tokyo Hükümeti'nin siyasî yetkilisi olarak, Genel İdare başkanlığına İto Hirobumi atandı. Hirobumi, Kore İdaresi Geliştirme Konseyi'ni meydana getirerek Coson'u her yönüyle Japon tesiri altına aldı. Böylelikle Japonya Kore'de, sermaye, tarım ve orman, maden, kültür, eğitim, iç güvenlik ve yönetim alanlarında sömürge politikasını belirgin biçimde uygulamaya başladı.⁷⁶

Aynı yıl bir buçuk tümenlik (16,000 asker) bir Japon askerî gücü, Hanyang ve Coson'un çeşitli yerlerine yerleştirildi. Bunun ardından çok sayıda Japon göçmeni, idare memuru, şirket yöneticisi ve mühendis ülkeye akın etti.⁷⁷

Kral Kojong Coson elçilerini, Haziran 1907'de Hollanda'nın Lahey şehrinde toplanan Dünya Barış Konferansı'na gizlice göndererek, Japonya'nın saldırgan politikasını dünyaya duyurmaya çalıştı.⁷⁸ Kral Kojong tarafından gönderilen üç

⁷⁵ [http://www.history.go.kr/url.jspID\(NIKH.DB-hb_005_02_000115\)](http://www.history.go.kr/url.jspID(NIKH.DB-hb_005_02_000115))

⁷⁶ Kim, a.g.e., s. 252.

⁷⁷ Japonya'nın Kore topraklarını ele geçirmesiyle ülkedeki Japon çiftçi göçmenlerinin sayısı artmayı başlandı. 1908'de 126,000'ye ulaşan Japonların sayısı 1911'de 210,000'e yükseldi(Jae gon Lee, **Yeni Kore Tarihi**, Pulbit Yayınları, Seul, 1987, s. 318).

⁷⁸ Bu Konferansın amacı dünyadaki yayılcı devletlerin sömürge politikalarını barışçı yoldan

Coson elçisi, Rusya, Amerika, İngiltere, Fransa, Hollanda temsilcileriyle görüşerek, 1905 yılına ait Eul-sa Anlaşması'nın Coson'un Kralı tarafından onaylanmadığını vurgulamış ve bunun haksız bir anlaşma olduğunu ifade etmişlerdir.

Fakat Coson hükümeti diplomatik ilişkiler kurma ve yürütme hakkını Japonya'nın himayesinde bulunduğu için dolaylı olarak, bu konferansa resmen katılmadı. Her yola başvurmalarına rağmen konferansa katılımı engellenen Coson Heyeti "Coson Heyeti Dünya Barış Konferansına neden katılmıyor?" başlıkla bir beyanname yayınladı. Bu beyanname birkaç diplomat tarafından dikkate alındı ve bazı ülkelerin gazetelerinde yayımlandı.⁷⁹ Buna rağmen Coson Heyeti Barış Konferansına katılıp Kore'nin durumunu dünyaya duyuramadı. Bu neticeyi başarısızlık olarak kabul edip bundan rahatsızlık duyan heyet temsilcisi Jun Lee, Batılı devletlere olan tepkisini, intihar ederek gösterdi. Lahey'de cereyan eden bu olaydan haberdar olan Kore halkı, yayılmacı devletlerin ihtiraslarını ve gerçek niyetlerini daha da iyi anlayarak, milli egemenliğini artık dışarıdan değil, kendi gücü ile elde etmesi gerektiğinin bilincine vardı.⁸⁰

Aynı esnada Lahey'e gizlice heyet gönderen Kral Kojong, yaptığı işler ortaya çıktığında Japonya'nın Kore'deki Genel İdaresi tarafından tahtı bırakmaya zorlandı. Sonuç itibarıyla Japonya, 24 Temmuz günü Kojong'u tahtından indiren Yeni Kore-Japon Anlaşmasını kabul ettirdi. Bu anlaşmayla Kojong tahttan çekildi ve oğlu Sunjong tahta çıktı. Ama, hemen Japonlar tarafından rehine alınarak Kore'yi yönetme genel yetkisi Genel İdare'ye bırakıldı. Kore Hükümeti'nin yönetimini fiilen ele geçirmeyi hedefleyen Japonya, Genel İdare Başkanı'nın önerdiği Japon memurlarını, Kore'nin idare ve hukuk bakanlıklarında yardımcı statüsüyle yerleştirdi.⁸¹

çözmekti.

⁷⁹ Bunun üzerinde hatta Osmanlı Devleti'ne de haber gelmiştir. Osmanlı Arşivinde de "Kore İmparatoru tarafından görevlendirilen iki kişi, Çin- Japon ve Rus-Japon savaşları esnasında Japonların Korelilere karşı çok kötü davrandıklarını anlatan küçük bir rapor hazırlanmış ve bu raporu Lahey'e sunmuştur" şeklinde bir evrak bulunuyor. **Y.MTV.300.8 , 1323.1.Temmuz**

⁸⁰ Ahn ve Park, **Kore Çağdaş Milli Hareketi Tarihi**, s. 358-360.

⁸¹ Geleneksel Kore takviminde bu yılın adı 'Joungmi' olduğu için, Yeni Kore-Japon Anlaşması'nın diğer adı, 'Joungmi Anlaşması'dır(Ahn ve Park, **a.g.e.**, s. 363).

Yeni Kore-Japon Anlaşmasındaki maddelere göre Kore ordusu terhis edilecek, mahkemelerle hapisaneler ve ayrıca polis teşkilatı, Japonların idaresine bırakılacaktı. Nitekim Japon Hükümeti, Haziran 1910'da Kore'de askeri yönetim kuracak olan komutanını Kore'ye gönderdi.

Kralın zorla tahttan indirilmesi ve ardından yeniden artan Japon baskısından dolayı Coson halkının direniş hareketi yeniden başlamış oldu. Çoğu gençlerden, çiftçilerden, askerlerden, avcılardan ve maden işçilerinden oluşan isyancılar, gerilla taktiği kullanarak Japonların ele geçirmiş olduğu ulaştırma ve haberleşme vasıtalarına saldırılar düzenlediler. Özellikle genç milliyetçi Chung-gun An'ın 2 Ekim 1909'da Coson Genel İdare Başkanı İto Hirobumi'yi⁸² Mançurya'nın doğusundaki Haulpin'de öldürmesi, Kore'deki milliyetçilik hareketini daha da alevlendirdi.⁸³ Ancak, İto'nun öldürülüşü vakasıyla Japonlar, Coson'un bir ulus olarak varlığını sona erdirme konusundaki kararlılığını bir kez daha pekiştirdi.

A.2.1. 1910'da Japon Milliyetçiliği ve Japonya'nın Coson'u İstila ve İlhak Antlaşması

Modern Japon tarihçiliğine, geçmişten bugüne, Japonya'nın, Asya'yı kurtaracak olan bir istila eylemine girişmesi gerektiğini savunan Pan-Asyacılık fikri hâkimdir. Bu, Japonya'nın Asya üzerinde hakkı olduğunu ileri süren "üç milliyetçi"⁸⁴ bir fikirdi.⁸⁵ Bu konuda Hayali Cemaatler kitabının yazarı Benedict Enderson şu ifadeyi kullanmıştır: *"Milliyetçiliğin, (Japon) yönetici çevrelerin dışında da saldırgan ve emperyalist bir çehreye bürünmesi, en iyi biçimde şu iki etkenle açıklanabilir: Japonya'nın uzun yalıtılmışlığının mirası ve resmî milliyetçi modelinin gücü"*⁸⁶.

⁸² İto Hirobumi(1841-1909): Japonların Coson'a saldırı planlarının baş mimarı ve 1905-1909 yılları arasında ilk Coson'un sahibi olarak görev almıştır.

⁸³ Ahn ve Park, **a.g.e.**, s. 116

⁸⁴ Üç milliyetçilik, özerk bir siyasal fikir değil, geleneksel milliyetçiliğin özelliklerinin şiddetlenmesi olan otoritarizm, anti-kapitalizm ve yayılmacılıktır. Bu akım, Japonya'da İmparatorluk döneminde Pan-Asyacılık düşüncesi ile ivme kazanarak, 1930'lu yıllarda ülkenin hemen hemen resmi öğretilerine dönüştü(**Çağdaş Japon Siyasal Düşüncesi**, Pierre Lavelle, Çev. Galip Üstün, İletişim yay, İstanbul, 1993,s. 68).

⁸⁵ Lavelle, **a.g.e.**, s. 36.

⁸⁶ Resmî milliyetçilik: Ulusal hanedanlık imparatorluğunun iradi olarak kaynaştırılması anlamına gelen bu adlandırma, Avrupa'da 1820'lerden sonra yayılan popüler milliyetçi hareketlerin

Japon milliyetçiliği konusunda en mühim çalışmalardan birini yapan Masao Maruyama, bu akımın Japon toplumunda meydana gelmesinin ayrıca siyasi ve kültürel yapısından dolayı diğer Asya ülkelerinde ortaya çıkan milliyetçiliklerden farklı bir yol izlediğini belirtiyor. Diğer yandan Maruyama, Avrupa'daki bütün milliyetçi hareketlerin, birbirlerinden etkilenen hanedan devletlerinin yarattığı geleneksel bir çoğulcu ortam içinde ortaya çıktığına işaret ediyor:

“Avrupa’da çağdaş milli devletin doğuşu ve gelişiminde geçmişten beri bir evrensellik ilkesi söz konusuydu. Bu konudaki ilk temeli Roma İmparatorluğu attı, bunun hemen ardından Roma Katolik ve Kutsal Roma İmparatorluğu olarak adlandırılan bir Birleşik Hristiyan Devleti -Corpus Christianum- kavramı ortaya çıktı. Bu nedenle daha doğuşundan itibaren, Avrupa’da ulusal bilinç, uluslararası bir toplum bilincinin damgasını taşıyordu.”⁸⁷

Maruyama, bu yüzden Avrupa’da imparatorluklar millî devletlere bölündükten sonra da evrensellik geleneğini sürdürebildiklerini savunmuştur. Aynı yazar yüzyıllarca süren Japon yalıtılmışlığı ardından gelen yayılcılığı ise şöyle açıklamaktadır:

“Sonunda, ulusal hiyerarşinin öncüleri, uluslararası alana yatay olarak aktarılınca, uluslararası sorunların çözümünde tek bir seçenek kalmış oldu: fethetmek ya da fethedilmek. Uluslararası ilişkileri istişare edecek daha yüksek bir normatif ölçütün yokluğunda, güç siyasetinin kural haline gelmesi kaçınılmazdır; dünün ürkek savunmacılığı, bugünün sınır tanımaz yayılcılığı olur çıkar.”⁸⁸

1885’teki Berlin Kongresi’nde Afrika’nın bölüşülmesiyle yaşanan örnekte de görüldüğü gibi Büyük devletler, küresel fatihlerdi. Bu gelişme üzerine Japonya’da yeni bir fikir benimsendi. Buna göre Japonya’nın da “büyük” bir devlet olduğunun kabul edilebilmesi için Tenno’nun (Kral’ın) İmparator’a dönüşmesi gerekiyordu.

---

ardından ve bunlara tepki olarak gelişti. Resmi milliyetçilik, ulusal terimlerle tasarlanmış milliyetçi fikir hareketi etrafında birleşen topluluğun meydana getirdiği dışarıda bırakma ya da marjinalleştirme tehdidine karşı, egemen grupların benimsediği önleyici bir strateji idi(Benedict Anderson, **Imagined Communities**, Verso yay, London, 1991, s. 95).

⁸⁷ Maruyama Masao, **Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics**, Oxford University Press, 1968, s. 138.

⁸⁸ Masao, **a.g.e.** s. 139-140.

Bunun içinse, Japon Kralının da denizaşırı yayılmacı teşebbüslere kalkışması gerektiği fikri, saray çevrelerinde geniş yankı buldu.⁸⁹

XIX. yüzyılın sonlarında artık bağımsız askerî güce sahip olan Japonya'da 1900'den itibaren İmparatorluk kurma fikri yayılarak bir devlet politikası haline geldi. Neticede Japonya yeni benimsediği sömürgecilik ve Pan-Asyacılık siyasetlerini var gücüyle uygulamaya başladı.

Diğer Asya ülkelerinin de tarihinde olduğu gibi, dış güçlü devletlerin baskısıyla açılan Japonya'da, Çin ve Hindistan'daki gibi bu devletlere gösterilen direniş, yalıtıcı milliyetçilik akımıyla harmanlanmış durumdaydı. Fakat Maruyama, Avrupa'nın resmî ve yayılmacı milliyetçilik karakterini belirgin biçimde taşıdığı için Japon milliyetçiliğinin, Avrupa milliyetçiliğinin farklı bir değişim parçası olarak da nitelendirilebileceğini ifade etmiştir.⁹⁰

Neticede Japonya'nın yayılmacı milliyetçiliği, devletin resmi politikası olarak okullarda öğretilmeye başlanmış; çeşitli yayınlar aracılığıyla propaganda aracı haline gelmişti. Böylelikle güçlenen Japon milliyetçiliğinin devletlerarası alandaki ilk başarıları 1894-1895'te Çin'e karşı, 1905'te ise Çarlık Rusya'sına karşı elde etti. 1910'da akdedilen Kore'yle İlhak Antlaşmasıyla ise Japonya'nın yayılmacı siyaseti bir kere daha gerçekleşmiş oldu.

Japon komutanı, birliklerine sarayı kuşattırdı ve Kral Sunjong'u tümenden 'teslim olmaya' ve ilhak antlaşmasını imzalamaya zorladı. Nihayet, 22 Ağustos 1910'da Japonya, Kore'yi sömürme amacını açığa vurduğu bu antlaşmayı Bakanlar Kurulu Toplantısı'nda zorla kabul ettirmişti. Böylece, "Japon-Kore İlhak Anlaşması (韓日合邦)" ile Kore resmen Japonya'nın egemenliğine girmişti. Bu anlaşmayla başlayan ve 15 Ağustos 1945'e kadar süren Japon sömürge yönetiminin sıkıntılı zamanlarında Cosonluların yaşamı her yönüyle olumsuz etkilendi.

---

⁸⁹ Anderson, **a.g.e.** s. 92.

⁹⁰ Masao, **a.g.e.**, s. 135.

Anlaşmanın imzalanmasından hemen sonra 319 sayılı kararname çıkartılarak “Genel İdare Dairesi”, “Genel Hükümet”e çevrildi. Bu kararnamedeki hükümler gereğince Genel Hükümet, Coson’un kara ve deniz kuvvetlerini kontrol etme konusundaki tüm yetkileri devraldı.⁹¹

Böylelikle Japonya, bir yandan Coson’un askerî gücüne el koyup, Coson halkını jandarma denetimine alarak, diğer yandan ise ülkede ekonomik yönden hakimiyet kurarak Kore’yi tümünden ele geçirmeye başladı. Kasım 1910’da “Geçici Toprak Araştırma Merkezi”ni kuran Japon yönetimi, Toprak Araştırma Yasası’nı ilan ederek öncelikle Coson’un ziraata elverişli topraklarını ele geçirme faaliyeti yürüttü. Coson’daki tarıma dayalı ekonomi sistemini kısa sürede kontrol altına almayı hedefleyen Japonlar, toprak mülkiyeti hakkının bundan böyle, sadece Japonlara ve Japonlar tarafından kurulan şirketlere ait olduğunu duyurdu.⁹²

Ayrıca yasaya göre tüm toprak sahiplerini ve kullanma haklarını kanıtlamaları istenmekteydi. Bu durumda büyük toprak sahiplerinin çoğu sahiplik durumlarını kanıtlayabiliyorlardı. Ancak, çok sayıdaki küçük toprak sahipleri ve kiracılar şu ya da bu nedenlerle haklarını kolayca belgeleyememekteydiler. Sahipliliğini kanıtlamayan tüm topraklara hükümetçe el konuldu. Böylece Kore’nin tarıma elverişli topraklarını ele geçiren Japonya, Coson sanayisinin kalkınması için kullanılabilir topraklarında, kendi gıda ihtiyaçlarını karşılayacak bir temel kurdu.⁹³

---

⁹¹ Kİ- Bek Lee, **Kore Tarihi Hakkında Yeni Bilgiler**, İljokak yay, Seul, 1999, s.371

⁹² Japonların Coson toprak mülkiyeti hakkına sahip olmaları yönündeki faaliyet, iki yönden gelişti. Genel İdare Dairesi, bir yandan sahibi belli olmayan toprakları belirlerken, diğer yandan ülkeye göç eden Japonların ziraat şirketleri kurmalarını destekledi. Neticede, uzun zamandır Kore’nin tarım ambarı olarak bilinen Colla-İl’deki Honam bölgesi, Japonların çiftliği haline geldi. Japon çiftçileri için rahat bir ortam sağlamaya çalışan Japonya, bu toprak politikası yoluyla, askeri çiftlik toprak ve sahipsiz topraklardan bir yıl içinde 297,000 ha’lık alanı ve ormanların 40% hüjümetin eline geçti(Jae gon Lee, **Yeni Kore Tarihi**, Beksan yay, Seul, 1987, s. 457).

⁹³ Man-Gil Kang, **Kore Modern Tarihi**, Changjak ve Bipyungsa, Seul, 1995, s. 121.

A.2.2. Kore Milliyetçilik ve Bağımsızlık Hareketi

Korelilerin XX. yüzyılın başlarındaki bağımsızlık hareketleri, o dönem için dünyada benzeri görülmeyen, kesintisiz bir mücadele olarak ortaya çıktı.⁹⁴ Cuson üzerindeki egemenliğin, Japonya tarafından 1905 yılında büyük oranda alınmasından sonra Koreliler, silahlı mücadele, kültürel ve ekonomik kalkınma çabaları gibi yollarla egemenliklerini geri almaya çalışmışlardı.

1910 yılında İlhak Anlaşması'nın kabul ettirilmesi ve Cuson'un milli egemenliğine tamamen el konulmasıyla birlikte, Korelilerin söz konusu bağımsızlık hareketleri birleşik bir milli bağımsızlık hareketine dönüştü. Bu milli bağımsızlık hareketleri çeşitli yollarla her yaştan ve meslekten kişileri (öğrenci, işçi, çiftçi, bilim adamları...) bir araya getirerek geniş çapta bir katılım başlatmıştı. Birbirinden farklı konumlarda olmalarına rağmen bu kişilerin ortak bir noktaları vardı: hepsi yayılmacılık karşıtı, milli irade ve mutlak bağımsızlık yanlıydılar. Kore bağımsızlık hareketinin bu üç temel ilkedden ayrıldığı anda ise artık "bağımsızlık hareketi" olarak adlandırılmaktan çıkmıştı.⁹⁵

Bu üç özelliğin bulunmadığı hareketlere, sosyal-demokrasi, liberal burjuvazi, anarşizm gibi Batının siyasi düşünceleri katılmıştı. Bu çeşitli düşüncelerin doğuşu, bağımsızlık hareketinin gücünün bölünmesi değil; aksine daha da zenginleşmesi anlamına geliyordu. Çünkü bu düşünce akımlarından her biri, milli egemenlik, özgürlük, eşitlik gibi ortak değerleri vurgulamaktaydı. Bunlar arasındaki fark, bu öğelerden hangisine ağırlık verildiği idi. Bu çerçevede Kore'de gelişen bağımsızlık hareketinin bir diğer özelliği, modern Batılı düşünce akımlarını alıp bunları sistemleştirme süreci olduğu ifade edilebilir. Bu süreç aynı zamanda, Kore istiklale kavuştuğunda kurulacak olan devletin şekli konusunda bir arayıştı. Dolayısıyla Cuson'daki bağımsızlık hareketinin, Kore Devleti'nin kuruluşuna yol açan hareketle yakından ilgili olduğunu da anlayabiliriz.⁹⁶

⁹⁴ Kang, a.g.e., s.115.

⁹⁵ Chan –Sung, Park, **Milliyetçilik Çağı - Japon Egemenliği Altındaki Kore Milliyetçiliği**, Kyungin Kültür yay, Seul, 2007, s. 1

⁹⁶ Young Han Kim, " Evrensellik Çağında Kore Milliyetçiliğinin Yolu", **Kore Bağımsızlık Hareketi Tarihi Araştırması**, C.15, Kore Bağımsız Hareketi Araştırma yay, Seul, 2000, s.52

Koreli tarihçiler XX. yüzyılın ilk yıllarını, ülkenin ‘milliyetçilik’ dönemi olarak nitelendiriyorlar. Bu dönemde Kore milliyetçiliğinin, yukarıda bahsettiğim Kore bağımsızlık hareketinin üç temel ilkesiyle yakın bağlantısı vardır. Kore’de milliyetçilik, Coson Devleti’nin çöküş döneminde millî egemenliği savunmak amacıyla ortaya çıkan bağımsızlık hareketinin devamı niteliğinde gelişti. Bu bakımdan millî bir devletin kurulmasını amaçlayan Kore milliyetçiliği ile Coson halkının bağımsızlık hareketleri birbirinden ayırt edilemez.⁹⁷

Bu noktada, Kore’nin bağımsızlık ve milli hareketleri ile “milliyetçilik” kavramı arasındaki bağ konusuna değinmek gerekir. Öncelikle, bağımsızlık hareketi (independence movement), kelimenin tam manasıyla Kore’nin bağımsızlığını amaçlayan bir hareketti. Daha somut bir ifadeyle, Japonya’nın sömürgeci yönetimi altında kalmayıp Korelilerin kendi ulusal ve milli devletlerini kurmalarını hedefleyen bir harekettir. İkinci olarak milliyetçi hareket, (nationalist movement) Kore’de bir milli kurtuluş hareketi olarak adlandırılabilir. Bu milliyetçi harekete katılanlar arasında Coson’un doğrudan doğruya bağımsızlığını hedefleyenlerin yanı sıra ülkeyi sadece kültür veya ekonomi bakımından güçlendirmek gibi dolaylı destekte bulunanlar vardı. Bunları tam manasıyla bağımsızlık yanlıları olarak görmek zor olsa da, aynı amacı paylaştıklarından milliyetçi kesim olarak nitelemek mümkündür. Bu çerçevede ‘milliyetçi hareket’ kavramının, bağımsızlık hareketi ile benzer yanları olsa da prensipte bu daha geniş bir kavramdır. Üçüncü olarak milliyetçilik (nationalism), millî hareketin temel kavramıdır. Demek ki, modern Kore milliyetçiliği, ortaya çıktığı dönemin koşullarını, yani bağımsızlık hareketini kapsayan bir anlayıştır.⁹⁸

---

⁹⁷ Park, a.g.e.,s.2

⁹⁸ Park, a.g.e., s.3-17.

A.3. XX. YÜZYILIN BAŞLARINDA KORE MİLLİYETÇİLİĞİNİ GELİŞTİREN KİŞİLER VE KURUM

A.3.1. (Bek Bum) ⁹⁹Ku Kim

İkinci Bölümün bu kısımda evvelce bahsettiğim Kore milli kimliği ve milliyetçiliğin gelişme sürecini şahıslar ve kurumlar bazında inceleyeceğim. Bunlardan ilki de Ku Kimdir.

Ku Kim (1876-1949), Koreli milliyetçi, öğretmen, siyasetçi olarak hayatı boyunca ülkesinin bağımsızlığı ve birliği için çalışan bir şahıs olduğu için Kore milliyetçilik tarihinde bir sembol olarak anılmaktadır. 1926-1927 ve 1940-1948 yıllarında Kore Muvakkat Hükümeti'nin yönetim kuruluna başbakan olarak atanan Kim, Kore'de onun lakabı olan 'Bek –Bum Hoca' diye hitap ediliyordu.¹⁰⁰

Koreli tarihçiler ülkede Bek-Bum hocayı, bir düşünce adamından çok hareketçi ya da devrimci olduğunu ifade etmektedir. Çünkü, Kim'in tüm hayatı incelendiği zaman tutarlı bir hareket tarzına sahip olduğu görülmekte ve sadece milliyetçilik fikirini üretmekle kalmadan bizzat onu kendi hayatında kararlı biçimde uygulamaya çalıştığını görebiliriz.¹⁰¹

---

⁹⁹ Ku Kim'in lakabı olan "Bek-Bum"- 'Bek'(* -白), alçak halkı ve 'Bum'(* -凡), sıradaki insan anlamına geliyor. 1910'da Japon yönetim gücü, 105 vatanperver kişiyi yakalatıp, gelecek bağımsız hareketin olasılığının önünü kesmeye çalıştı. Kore tarihinde '105 kişi Vakası' olarak geçen bu tutkula olayıdan dolayı hapisaneye giren Kim, "alçak ve cahil halkları benim gibi vatanperver yaptırılm' dediği için kendisine bu lakabı koydu. Ama, esasen alçak ve cahil halklar tarafından bağımsız ve Anti-sınıfsal hareketi yapma irade simgesi olarak koymuştu(Samung Kim, **Bek- Bum Kim Ku Biyografi**, Sideuı Chang yay, Seul, 2007, s. 205).

¹⁰⁰ Hayatı boyunca Kore milletinin özgürlüğü ve refahı için mücadele eden Kim, siyasi çevrede büyük bir itibar sağlamıştı. O mütevazı, alçak gönüllü yaşam tarzına sahip olduğu ve halen Koreliler tarafından saygı gösterilen bir şahıstır. Kim, kendisine genelde 'Bek Bum'olarak hitap ettiği için Koreliler de onu 'Bek Bum hoca' diye adlandırıyorlar. Japonya'dan bağımsızlığını kazandıktan sonra Kore'yi bölünerek Manda sistemini getirmek isteyen ABD ve Sovyet güçleri reddedip tek devlet olmak gerektiğini iddia eden Kim, Haziran 1949'ta bir teğmen tarafından suikast düzenlendi. Suikastçı Du-Hye Ahn, ABD'nin casus ve Japon yanlısı olduğunu söylüyor. Fakat, bu vakanın arka tarafında kim olduğu halen ortaya çıkmadı ve bir sır olarak kaldı(Kim, **a.g.e.**, s. 584).

¹⁰¹ Kyung-Hwan, Jeong, "Bek- Bum Kim ku'nun Kültür Devlet İdeolojisi hakkında bir Çalışması", Doğukuzey Asia Nonchong-nu: 47, Seul, 2008, s.102.

Ku Kim'in bu milliyetçilik düşüncesini Geçici hükümeti'nin başbakanı olarak çalıştığı dönemde onun Hindistan'da İngilizlerin sömürgeciliğine karşı barışçıl bağımsızlık hareketini yürüten Khandi'ye gönderdiği telgrafından da görebiliriz.

İşte Ku Kim tarafından Hindistan'ın Khandi'ye gönderilen telgraf:

“Hindistan ve Kore, İki bin yıldır sadece kültürel münasebetle kalmayıp Asya'da zulüm görmüş milletin bağımsızlık mücadelesinde de ortak bir kaderi paylaşmaktadır. 30 milyon Koreliyi temsil eden Kore Geçici Hükümeti, sizin cesur liderliğinizle Hindistan'ın şerefli zaferine kavuşabilmelerini ve Hindistan'ın adaleti için mücadele eden sizin sağlığınızın yerinde olmasını diliyoruz.”¹⁰²

Bütün Kore tarihi içinde en kritik ve körük döneminde yaşayan Kim, Coson'un son zamanlarında Donghak ve Doğruluk ordu hareketine katılmıştı. Japonya'nın egemenliği altında kaldığı zaman ise Japonlara karşı bağımsızlık hareketini sürdürmüştü. Nihayet Kore Cumhuriyeti kurulduktan sonraki dönemde ise, ülkeye dış güçlü devletlerden tam bağımsızlığın ve birliğin sağlanması için çalışmıştı.

Onun tüm hayatı boyunca değişmeden benimsediği mutlak ideoloji unsur 'Millet'tir. Kim'in millet anlayışı, Donghak, Konfüçüsyizm, Budizm, Hristiyanlık ve Batının siyaseti düşüncesinden alınmış olan eşitlik, fazilet, özgürlük, hayırsever, insan hakkı gibi beşeri değerleri kapsıyor. Böyle bir millet anlayışının temel ögesinden milli egemenliği, bağımsızlık, birleşme, barış, hürriyet gibi politik ve sosyo-kültürel değerlerle bağdaştırdı.¹⁰³

Böylece, Kim'in milliyetçilik anlayışı 'Beşeriyetçi milliyetçilik' olarak nitelendirilirken bu kelimenin anlamı hakkında bir tarafta kendi milletinin bağımsızlığını devam ettirme ve diğer taraftan da insanlık değerinin en önemli unsur olarak değerlendiren bir kavram olarak algılandı. Kim 'beşeriyetçi' kavramı ile “büyük balık küçük balığı yutar” gibi basit natürel olgulardan farklı olduğunu ve manevi, zihinsel gayretle insanın evrensel hayatını iyileştirebileceğini savunuyordu.

¹⁰² Shinhan Minbo 06, Ağustos, 1942

¹⁰³ Yun-suk Uhm, “Kim Ku'nun Beşeriyeti Milliyetçiliği İçindeki Kültür felsefesinin Hedefi”, Beşeriyeti Araştırması-nu.55, Seul, Kim Ku Vakıf yay, 2007, s.291.

Ayrıca ‘Beşeriyetçi Milliyetçilik’ anlayışının önemli faktörünün ‘kültür’ olduğunu vurgulamaktadır. Bu beşeriyetçi milliyetçilik ideolojisine en yakın örneği, tarih içinde uzun zamandan beri insanların genel değerleri olarak savundukları dinsel, felsefe değerleri var.¹⁰⁴

Kim, Beşeriyetçi milliyetçilik anlayışına dayanarak, bu ideolojinin değeri aracılığıyla kültürün büyüyeceğini ve aynı zamanda kültür ve beşeriyetçi değerlerin birbirlerini etkileyerek beraber olgunlaşacağını ifade etti. Bununla ilgili Kim, “Ümidim” adlı kitabında:

“Sadece sınırsız almak istediğim şey ise yüksek kültürün gücüdür. Çünkü bu güç sadece bizi değil başkalarını da mutlu ediyor. Ben ülkemizin başkalarını taklit etmeden bu yüksek kültürün esas, örnek ve hedefi haline gelmesini istiyorum. Ayrıca ülkemizin dünyada en güzel ülke olmasını istiyorum. Devletimizin ekonomik güç olarak en zengin ülke değil sadece hayatımızı sürdürebilecek kadar zengin olmasını istiyorum. Askeri güç ise, başka devletlerin istilasından eziyet çektiğimiz için ülkemizin diğer ülkelere saldırmasını istemiyorum. Sadece başkaları bize saldırdığında kendimizi koruyabileceksek yeter. İnsanoğlu bu çağda uğursuz oldu. Sebebi ise faziletsiz, merhametsiz, sevgisiz olduklarından kaynaklıdır. Yalnız bunlar dünyaya yayılırsa şimdiki zenginliği ile 20 milyar dünya nüfusu refah içinde birlikte yaşayabilecek. Ben ülkemizin yüksek kültürünü geliştirerek dünya barışının gerçekleştirilmesini istiyorum.” diye ifade etti.¹⁰⁵

O zaman milleti en değerli varlık olarak belirleyen Kim’in siyasi eylemdeki temel ilke ve bu ilke içinde olan politik düşüncesi neydi? Her şeyden önce Kim, I. Dünya Savaşından sonra Woodrow Wilson tarafından ilan edilen yeni ve güçlü ideolojilerden etkilenip bunları kendi siyaset hareketine temel ilke olarak değerlendirmiyordu. Demek ki, Wilson’un, ulusların siyasal alanda kendi yazgılarını kendi iradeleriyle saptamaları yolundaki demokratik ilkelerini uygulayıp, barışçı şekilde milli bağımsızlığı hedeflemişti.¹⁰⁶

Bu temel ilkesi, hem Japonlara karşı bağımsızlık eylemleri tarafından hem de Kore Cumhuriyeti kurulduktan sonra milli birlik hareketi tarafından benimsenmiştir. Kim, ‘milletin kendi yazgılarını kendi iradesiyle saptamaları’ hedefiyle Kore

¹⁰⁴ Uhm, a.g.e., s.309.

¹⁰⁵ Ku Kim, **Bek Bum’un Günlük Defteri**, Jin-Soon Do (tefsir), Dolbegye yay, Seul, 2001, s.431.

¹⁰⁶ Kim, a.g.e., 2001, s.352.

toprakları üzerindeki ABD ve Sovyet güçlerinin geri çekilmeleri gerektiğini, yalnız milletin iradesiyle bir devlet kurulabileceğini savunmuştu. Bu temel hedefi doğrultusunda ABD ve Sovyet Rusya ile olan diplomatik ilişkileri araç olarak kullanmak gerektiğini vurgulamıştı.¹⁰⁷

Böylece Kim, bir yandan milletin bağımsızlığını vurgularken diğer yandan siyaset hareketinde önem verdiği beşeriyeti, özellikle ekonomik ve kültürel bakımdan benimsedi. Bundan dolayı ekonomik eşitliği sürekli olarak öne süren Komünizmi reddederek, hürriyeti değerli sayan Demokratizm'i siyasal ilke olarak benimsemiş, millet ve devlet arasında kültürel bağlılığa büyük önem vermiştir.¹⁰⁸

A.3.1.1 Ku Kim'in Milliyetçilik Düşüncesini Besleyen Ortamı

Donghak'ın "insan göktür, her insan itibarlı ve eşittir" diyen temel öğretisi bu zamanın koşulları altında çökmüş bürokratlarından, çiftçi ve ev hanımlarına kadar geniş bir alanda benimsenmişti.

Donghak düşüncesine aktif bir şekilde katılan Kim, Donghak öğretisini bağımsız vatansever bir eylem ve Japonya'ya karşı direniş hareketinin kuralı olarak benimsemişti.¹⁰⁹ Neticesinde Donghak'ın bu iki ilkeleri (milleti koruma ve toplumsal değişim), Kim'in modern politika ideolojisinin oluşmasında önemli rol oynamıştı.

Fakat, Donghak öğretisinin anti yayılcılık düşüncesinden fazla etkilenen Kim, 1896'da Kraliçe Min'in suikastçisi olarak şüphelenilen bir Japon subayını öldürmekten tutuklandı. Kim'den beklenmeyen bu davranışdan dolayı bu zamana kadar onun milliyetçi düşüncesi henüz kuramsal ya da teorik olarak olgunlaşmamış 'duygusal' bir yapıda olduğu şeklinde algılanabilir. Ayrıca Donghak, Krallık sistemini savunarak mevcut olan düzeni içinde reformu yürütmeye çalıştığı gibi,

---

¹⁰⁷ Kim, ABD ve Sovyetler Birliği'nin Kore üzerindeki Manda sistem uygulama hareketini tamamen reddedip Güney, Kuzey taraf arasında bir müzakere, diyalog, milli büyük birleşme gerektiğini vurgulamaya çalıştı(Kim, **a.g.e.**, 2001, s. 239).

¹⁰⁸ Jeong, **a.g.e.**, s. 201.

¹⁰⁹ Kyung-Hwan Jeong, **Bek-Bum Kim Ku'nun Siyasal Düşüncesi ve Milli Birlik Devleti Kurması**, Sosyal Bilimler Nonjip Nu:19, Seul, 2001, s.226.

Kim'in de yönetim sistemine dokunmadan "kral'a sadık olma" düşüncesi içinde hareket ettiğini görebiliriz.

Bunu Kim'in öldürdüğü Japon subay Sujida'nın ölümüyle ilgili soruşturmasında, Japon polis Wadanabe'ye; *"Dünyanın neresinde iki devlet arasında barış anlaşması yapıldıktan sonra o ülkenin kral veya kraliçesi¹¹⁰ öldürülüyor? Hayvan Japonlar! Siz neden devlet anamızı öldürdünüz. Ben yaşasam da ölsemde sizin kralı ve tüm Japonları öldürüp bugünün rezaletini sileceğim"* diye konuşmuştu. Ayrıca mahkemedeki Koreli yetkiliye; *"ben alçak bir vatandaş olarak kendi vatan anamızın Japonların ellerinde zalimce öldürülmesinden, güneş altında kendi gölgemden utandığım için bir Japon'un canına kıydım..... siz kralın öcünü almadan o pis yürekle nasıl kendi saadet ve kariyeriniz için görevinizi sürdürebiliyorsunuz?"¹¹¹* diye karşı çıkmıştı.

Bu açıdan baktığımız zaman Kim'in milliyetçilik düşüncesindeki, başlangıçta görülen Japonya'ya hasmâne duygular, Kral'a bağlı 'sadakat' düşüncesinden geliyor. Ondan sonra Mart 1898'te hapishaneden kaçan Kim, bir Budist tapınağa sığınıp burada 1899'un sonbaharına kadar Budizmin din öğretisini öğreniyor. Kim Buddizm'den insanlığın gururundan kurtulması gerektiğini öğrenip eşitlik düşüncesini daha da sağlamlaştırıp, kendi milliyetçi düşüncesini de pekiştiriyordu.¹¹²

Ondan sonra 1903'te Hristiyanlığa giren Kim, Donghak ve Doğruluk Ordusu'nu oluşturan düşünce gücünün 'eski vatanpervelik'ten geldiğini, fakat Hristiyanlığın ise yeni vatanpervelik olduğunu vurguluyordu. Kim'e göre Kore halkı, Hristiyanlık aracılığıyla Batı medeniyet ve kültürünün mümtazlığını alabileceğini düşünerek bakış açısını değiştiriyordu. Bu düşünce değişiminde onun düşüncesinden muazzam şekilde etkilenen konfüçyüsçü bilim adamı Nung-Sun, Koh'yla yaptığı diyalogdan anlayabiliriz.

Kim, Koh'ya Hristiyanlığın etkisi altında Batı medeniyetinin ne denli geliştiğini anlatarak: *"Ben Hocam'a Batı medeniyetinin ne kadar büyük olduğunu ve*

---

¹¹⁰ Konfüçyüsçü öğretisinden etkilenen Kore'de geleneksel kavramda kral Devletin babası, kraliçe ise annesi olarak büyük saygı göstermek gerekiyordu.

¹¹¹ Kim, **Bek- Bum Kim Ku Biyografi**, s. 117.

¹¹² Kim, **a.g.e.**, s.132-133.

Könfüçüsyenizmin bununla baş edemeyeceğini anlatmaya çalıştım. Ve bizde o medeniyeti alıp, modern eğitimle bütün toplumsal sistemi reforma getirmedikçe, ülkemizi koruyamayacağımızı ifade ettim. Fakat Hoca, ülke mahvolsa da dış düşmanlarından bir şeyler öğrenmeye karşıydı.” diye anlatmıştı. Böylece, Kim, Hıristiyan olduktan sonra o zamana kadar Kral’a bağlı olduğu düşüncesini bırakıp milleti güçlendirme düşüncesini benimsemeye başladı.¹¹³

A.3.2. Do San¹¹⁴ Chang Ho, Ahn

Cahng- Ho, Ahn eğitim, siyaset, ordu, diplomatik, ahlak gibi çok çeşitli yönlerden faaliyetler gösteriyordu. Fakat, bu kadar çeşitli alana yönelen ilgisi, Kore insanı ve devletini yeniden düzenlemeyi hedeflediğinden tüm bunları ayrı ayrı incelemenin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Tezimin bu kısmında Ahn’ın siyaset düşüncesi, milliyetçilik, Hıngsadan faaliyetleri üzerine çalışarak, onun düşüncesinin Kore milliyetçiliğinin gelişmesini nasıl etkilediğini incelleneceğim.

A.3.2.1. Ahn’ın Siyaset ve Milliyetçilik Hakkında Düşüncesi “Toplumsal Evrim Prensibi”

Chang-Ho, Ahn¹¹⁵, Siyaset düşüncesinde her zaman devrimi bir kenara bırakıp peyderpey ıslahat düzenini vurguluyordu. Kore, Japonya’yla İlhak

¹¹³ Jeong, a.g.e., s.232.

¹¹⁴ Onun lakabı olan Do San (dikmen); 1902’de Amerika’ya gemiyle giderken uzun yolculuktan sonra nihayet karaya varırken uzaktan görülen dağın tepesine çok sevindi. Bu sevinç duygusunu perişan olan Kore milletine “bir dikmen gibi umut veren insan olayım” diye kendisine ‘dikmen’ anlamına gelen ‘Dosan’ı koyarak yansıtmış(Tae Bok Lee, **Do San Ahn Cahng Ho Biyografi**, Dong-nyuk yay, Seul, 2006, s. 22).

¹¹⁵ Chang Ho Ah: Kasım 1878’te Kore’nin Kuzey bölgesi Pyungnam vilayetinde doğdu. Milliyetçilik hareketine 19 yaşındayken (1897) Doklip-Hyuphye(Bağımsız Derneği) Pyungyang subesine katılarak başladı. Fakat, Derneği kapatılınca memleketine dönüp Jum-Jin Okulu kurdu. Bu okul Kore tarihinde ilk defa erkek ve kız karışık olarak eğitim verdiği için önemlidir. 1902’de eğitmen olmaya karar vererek Amerika’ya gitti. 1904’te Amerika’da yaşayan Korelilerin aydınlatma için Daehan in Konglip Hyuphe (Koreli Dayanışma Derneği) kuran Ahn, Korece bir gazete (Konglip Sinbo)’yi çıkartıyor. 1907 yılında Kore’ye dönen Ahn, şehirlerine dolaşarak Kore halklarına vatanseverliğini arttırmak için konuşma yaptı. Bu sıralarda Shinmin-he (Yeni Millet Derneği) yi , 1909 yılında ise Chungnyonhakwoo-he (Genç öğrenci Derneği)’yi kurup, Genç hareketini geliştirdi. Fakat, bu dernekleri milleti uyandırma hareketi olarak geliştirmek için siyasette katılmamasını vurguluyordu. 1910’da Amerika’da Daehan-İnkukmin-he (Koreli Derneği) kurup yurt dışında yaşayan Korelileri bir araya getirmeye çalıştı. 1913 yılında San Fransisco’da Hıngsadan’ı kurdu. 1924’te Namkyung bölgesinde Donmyung okulunu kurdu.1932 ve 1937 yılında bağımsız hareketinden dolayı Japon hükümeti tarafından tutuklanıp

Antlaşması'ndan sonra Kore milletinin en büyük görevi, ülkenin egemenliğini geri almak haline geldi. Tarihin bu koşulları altında Ahn'ın vatansever eylemi, onun kararlı siyaset kanaatından geliyordu.

Siyasetçilerin iddiasına göre Ahn'ın hareketi ve düşüncesini en büyük etkileyen düşünce akımı Evrim teorisi olmuştur. Aslında Evrim teorisi XIX.yüzyılın ortasında Batı ülkesinden başladıktan sonra Hristyanlığa meydan okuyan teori olarak algılandığı için reddedildi. Bu kavramdan gelen toplumsal evrim teorisi, her zaman 'en güçlü olan hayatta kalır prensibini' yani 'hayatta kalma yarışı' prensibini içiren bir ilerleme teorisiydi. Ama, Kore'de bu teori eleştiri yapılmadan kolayca kabul edilmişti. Çünkü Kore halkı büyük balık küçük balığı yutar şeklinde yayılmacılığın gerçeğini gördükten sonra, Evrim teorisini bir tür siyaset düşüncesi olarak algıladı.¹¹⁶

Yayılmacılığın cereyanından hayatta kalmak için güçlü olmak gerekiyordu. Ayrıca yakın tarihinde Çin-Japon savaşının sonucu olarak ortaya çıkan, Çin'in başarısızlığıyla Japonya'nın başarısını karşılaştırarak Japonya'nın milli gücünü vurgulayanların iddiası, tüm milletin iradesi olarak gelişti. O nedenle Kore toplumu, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında reform; güç yetiştirme, yeni politika, yeni eğitim, yeni kültür, yeni sosyal hareketleriyle alevleniyordu.¹¹⁷

Kil-Jun, Yu¹¹⁸, Kore toplumunda evrim teorisini uygarlaşma düşüncesiyle bağlantıyı siyasi düşünce akımı olarak tanıtan ilk kişi idi. Ahn, Yu'nun bu düşüncesine saygı gösterip onun ilkesini kendi bağımsızlık düşüncesine uyguladı ve onu Kore modern milliyetçiliğini temsil eden kişi olarak kabul etti. Böylece Kore'ye gelen Evrim Teorisi, toplumun uygarlaşma aşamasında, entelektüel hayatını ve siyasetini etkilerken bu akımın ortasında kalan Ahn, bunu 'Kendini güçlendirme

---

hapishaneye girdi ve hapishanede hastalanan Ahn, 1937 yılında hayatını kaybetti (Lee, a.g.e., s. 24-110).

¹¹⁶ Yun He, Lee, "Do San Ahn Chang Ho'nun Bağımsız Hareketi Düşünce Araştırması", Kore Düşünce Tarih, Nu. 1, Kyungin Kültür yay, Seul, 2002, s. 553.

¹¹⁷ Jung Shin Park, "Güç Yetiştirme Teorisi", Kore Tarihi Halk Kursu, 25.cilt, İlçokak Yayınları, Seul, 1999,s. 46.

¹¹⁸ Kil-Jun, Yu (1856-1914): Yu, Japonya'da okurken Japonya medeniyetinin uygarlaşma akımından etkileniyor. Ardında 1883'te 'Dostluk Delegatesi' olarak Amerika'ya giden Yu, evrim teorisinin temsilci akademisyeni olan Prof. Edward S. Mos tarafından toplumsal evrim teorisini öğrenip Kore toplumuna bir toplum uygarlaşma düşüncesi olarak uygulama yapmıştı.

teorisi” (Jagang-lon) ve ‘Güç Yetiştirme İlkesi” (Sillyuk Yangsung-lon) olarak geliştireyordu.¹¹⁹

Ahn, şahısların kendilerini yenileyerek ve güçlenerek istiklal yoluna ulaşabileceklerine inanıyordu. O, **“ülkemizi çökerten sorumlu başkası değil bizzat kendimizdir.”** diyerek bağımsızlığın ancak kendi çabamız ve irademiz ile elde edebileceğini vurguluyordu.¹²⁰

Ahn’ın bu düşüncesi 1921 yılında ‘Yoldaşlarına’ adlı makalesinde, güç yetiştirme prensibiyle bağımsızlığı kazanmak gerektiğini şöyle iddia etti.

“Bizim güvenip dayanabileceğimiz tek şey gücümüzdür. Bağımsızlık, benim kendime inanarak dayanıp yaşama gücüm anlamına geliyor. Aksine başkasının gücüne inanarak dayanmak köleliktir. Eğer biz onurlu bağımsızlık hareketi yapmadan sadece başka devletlerle ilişkilerimize bakıp beklersek bu bağımsız hareketinin şuuruyla tamamen terstir. Diğer yandan da başka ülkelerin ilişkilerini kullanabilmek içinse de ancak belli bir güce sahip olmamız lazım. O nedenle bağımsızlığın koşulu kendi ayakları üzerinde durabilmek anlamına gelir. Armut ağacından armut, ama yabancı armut ağacından yabancı armut geliyor, denilir. (bu sözde bağımsızlık hareketinin kendi başına kazanabilecekken neden köleliği seçelim. Kölelikle bir milletin sonu hüsrandan yani çöküntüden başka bir şey olmayacaktır) Bunun gibi bağımsızlık hareketini kazanabilecek sıfatı olan millet bağımsız, kölelik sıfatına sahip olan milletin ürünü çöküntü olacaktır. Bu yüzden bin kere düşünsemde bağımsızlık için güvenip inanabileceğimiz tek şey yalnız kendi gücümüzdür.”¹²¹

Ayrıca onun toplum evrimi siyaseti düşüncesini, Şubat 1922’de L.A Koreli Derneği’nin kuruluş anma gününde yaptığı konuşmasından görebiliriz.

“...Bugünler de biz yeni bir işe başlıyoruz. Fakat, bilim ve ekonomik gücü henüz olgunlaşmadığı için tıpkı bir kartalın baykuş çalılık içinde saklanırken kanatlanmaya hazırlanması gibiyiz. Göğe yükselen Batılılar bununla tabiki dalga geçecek, ama bizim tarihimizi ve milli gücümüzü tanımadıkları için bunu yapıyorlar. Dünyaya baktığımız zaman beyaz milletlerin o kadar güçlü olduğu ve Güney’deki düşmanında (Japonya) bize bu kadar baskı yaptığı şu süreçte kaygılananlar olabilir. Ama Biz yalnız adalet ve doğruluğu kılavuz ederek yukarı doğru adım adım çıkarsak onbin şeytan engellese de nasıl bizim yolumuzu kesebilir. Halbuki dünyayı

¹¹⁹ Tae Bok Lee, a.g.e., 2006, s. 356.

¹²⁰ Man Kun Lee, **Do San Yeorok- Do San Ahn Chang Ho**, Hungsadan Yayınları, Seul,1986, s. 118.

¹²¹ Yun Hee Lee, a.g.e. 2002, S.540.

tanımadan her şey fütursuzca kabullenilirse bu nasıl değerli bir millet denilebilir? Derneğimizin hedefi, yurt dışında yaşayan Korelilerin büyük birliğidir. Öyleki tüm Korelilerin bir birlik içinde büyük gücünü oluşturmaktır.”¹²²

Böylece Ahn’ın ifadesi gibi kendisi toplumsal evrimde devrimsel değişim değil mutedil ıslahatla ilgilenmektedir. O şöyle demiştir:

“Biz vatanseverlere kalan tek yol, bir adım geriye çekilerek gelecek için gücümüzü toplamaktır. Biz ülkenin çökmesinin uğursuzluğuna güçsüz olduğumuzdan dolayı vardık. Zayıf olduğumuz için kaybettiğimiz şeyleri gücümüzü toparlayarak geri alabiliriz. Hem ülke içinde hem de dışında insanlık gücünü ve birlik gücünü benimseyerek, eğitim ve sanayiye canlandırarak milli gücü beslemek lazım. Yani, yeni millet hareketinin yeniden devam etmesi ve vatanımızı geri almak için tek yol budur.” diye kendi siyaset düşüncesini izah etti.¹²³

Ahn’ın milliyetçiliği, Kore milletine gerçekten büyük amacını gösterdi. Kore milletine, Korelilerin kendi iradesiyle sahip çıkması gerektiğini vurgulayan Ahn, bağımsızlık hareketinin yönünü ise siyasi bağımsızlığın ve devlet egemenliğinin geri alınması olarak belirledi. Ayrıca Ahn, milli bağımsızlık hareketinin gücünün kaynağı olarak sağlam kişilikli ve birlik olmak gerektiğinin üstünde durdu. Bu ana ilkelerinden 4 şuur, 3 eğitim ve 3 sermaye birikimini slogan olarak attı. Sağlam kişiliğin temel ögesi doğruculuk, etkinlik, vefa, cesur gibi dört tane şuur belirtirken , üç eğitimin ise erdem eğitimi, bedensel eğitim, bilimsel eğitim olduğunu söyledi. Son olarak üç sermaye birikimi ise ekonomik sermaye, bilim sermaye ve güvenilirlik olarak saptadı.¹²⁴

Ahn, doğruculuk, etkinlik, vefa, cesur prensiblerinin temelinde sağlam kişilik oluşumunu kendi ıslahat yani yenileşmenin başlangıç noktası olarak görmüştü. Ayrıca, bu noktadan başlayarak milli reform ve bağımsız hareketini de genişletti. Ahn’ın bu ilkeleri kendi eğitim yöntemlerinde de aynı şekilde uygulanıyordu.

---

¹²² Lee, a.g.e., s.16-17.

¹²³ Eul- Byung Jang, “Do San Ahn Chang Ho’nun siyaset ve düşüncesi”, Do San Düşünce Araştırması-1.cit, Hungsadan Yayınları,Seul, 1986, s. 109.

¹²⁴ Byung- uk Ahn, Do San Düşüncesi, Daesung Kütür yay, Seul, 1970, s.62.

Aynı zamanda Ahn, düşüncelerini hem sözle hem de eylemle ifade edebilen biriydi. Kore’de Ahn hakkında ilk sistemli araştırma yapan Byung uk Ahn¹²⁵, “*Kore tarihinde son yüzyılda vatanperver bağımsızlık hareketine ve ihtilal siyasetine adanan çok kişi vardı. Fafat, Ahn’a kadar düşünür yoktu*” diye vurguladı.¹²⁶

A.3.2.2. Ahn’ın Vatan Kurtarma Hareketi - Shin Min Hwe (Yeni Millet Teşkilat)

Chang Ho Ahn’ın “vatan kurtarma hareketi” 1907 yılında Amerika’da kurduğu Shin Min Hwe (Yeni Millet Örgütü) yla somutlaştı. O dönemde devlet kurtarma hareketi silahlı Doğruluk Ordusu ve uygarlaşma hareketi olarak iki şekilde geliyordu. Ahn’ın yürüttüğü uygarlaşma hareketi, ilk önce 1904 yılında milli eğitim örgütü olarak başlayıp daha sonra Shin Min Hwe (Yeni Millet Örgütü) oldu. Ve uygarlaşma hareketini devlet kurtarma hareketi olarak oturtulmasında önemli rol oynadı. Bu uygarlaşma hareketi 1870’ten itibaren Kore toplumunda uyanma, yenilenme, ıslahatlaşma gibi sivil milliyetçi hareketler olarak başlamıştı. ‘Yeni Millet Teşkilat’ı, bu akıma devlet kurtarma hareketi olarak yön vermek için çalıştı.¹²⁷

Gizli bir dernek olan ‘Yeni Millet Teşkilatı’nın üyeleri 800 kişiye kadar yükselirken bunların çoğu Hristiyan akademisyenlerdi. Ahn, bu teşkilat aracılığıyla ülkede geniş çapta kurtuluş hareketleri yürütüyordu. Bu teşkilatın faaliyeti şunlardı.

- **Eğitim hareketi:** Yeni Millet Teşkilatı, eğitimle devletin kurtuluş hareketini gerçekleştirmeyi amaçladı. Yeni Millet Teşkilatı üyeleri tarafından kurulan okul sayısının en fazla 100 olduğunu tamin ediliyor. Bunlar arasında Jungju vilayetinin Osan Okul (五山學校) ve Pyung Yang vilayetinin Dae Sung Okul (大成學校) tam tesis olan orta okuldu. Özellikle Kang Hwa vilayetinin de ki Bo chang Okul (普昌學校), 21 tane küçük şube okullarını açtı.

¹²⁵ Byung- uk Ahn (1920-): Kore’de tanınmış filozof, ve emekli profesördür. Kendisi Chang ho Ahn’ın kurduğu milliyetçi hareket örgütü olan Hungsadan’ın yönetim kurulu üyesiydi ve onun hakkında bir sürü makale ve kitaplar yazdı.

¹²⁶ Ahn, **a.g.e.**,1970, s.65.

¹²⁷ Jang, **a.g.e.**, s. 67.

• **Islahata yönelik konuşma ve kitap, dergiler yayın hareketi:** Yeni Millet Teşkilatı'nın üyeleri Islahata yönelik konuşma hareketi yaparak halklarına vatanseverlik, milli egemenliğini geri almak, eski alışkanlıklardan kurtulmak, zorunlu eğitim ve milli birlik şuurunu vermek için kuvvetlendirdi. Ayrıca bu teşkilat Daehan Meil Sinbo (Daehan Günlük Gazetesi)' yu örgütün gazetesi olarak kullandılar. Kasım 1908'de yayınlanan dergi 'Sonyun' (Genç)' de Yeni Millet Teşkilatı'nın konumunu savundu. Ayrıca, neşriyat gönderme ve iletişim kurmak için Pyungyang, Seul, Daegu'ya Tae Guk kitapçılığı açıp yasaya uygun şekilde faaliyet gösterdi. Milli kültür ve tarihle ilgilenen üyeler, Cosun Kwang Mun Hwe¹²⁸ gibi yayın organını kurmuştu.

• **Milli sanayiye geliştirme hareketi:** Milli sanayi sermayesi için sanayi teşvik hareketi başladı. Bu hareketin sonucu olarak Pyungyang'da bir seramik üretim şirketi kurmasından başlayıp çok sayıda sanayi şirketleri kurdular. Bu işlerden Yeni Millet Teşkilatı'nın da sermayesine katkıda bulundular. Fakat, Japonların büyük sermayesinden pek fazla fayda elde edemediler.

• **Bağımsız ordu yetiştirme çalışmaları:** Milli egemenlik için Doğruluk Ordusu'nun hareketi desteklendi ve bu örgütün modernleşmesi için yurt dışında asker harbi ve ordu üssünü kurup, kurtuluş savaşını çıkarmayı planladılar. Bunun için 1911'de Mançuriya'da, Yeni Millet Mahallesi kurup gençlere ve ordulara eğitim vermeye çalıştılar.¹²⁹

Fakat, 1911 yılında '105 kişi olay'¹³⁰ından dolayı' Yeni millet teşkilatın faaliyeti ortada görünmeye başladı ve Japonların baskısı altında kalarak dağıldı ve

---

¹²⁸ Coson Kwang Mun hwe: 1910 yılında kurulan Kore Klasik(韓國古典) yayın teşkilatı. Bu teşkilat, 1905 yılın 'Eulsa Antlaşmasından' sonra, bilginlerin milleti aydınlatma bir faaliyeti olarak ortaya çıktı. Onlar, Kore'nin tarihi değeri olan klasiği yayımlayıp, vatanpervelik ve bağımsızlık ruhunu canlandırmaya çalıştılar. Ayrıca, Kore tarihini araştırma konusunda milli kültürün ve düşüncesinin kaynağını araştırıp milletin düşünsel birliğini heves ettiler. Ayrıca Japon, İlhak Antlaşmasıyla Kore tarihi eğitim hakkında yasaklandıktan sonra değerli kültür eşyalarını kendi ülkelerine götürdüler. Buna Choi, Nam- sun gibi tarih bilginler kültür hareketi açısından Kore klasiğinin toparlanması ve yayılması gerektiğini düşünmüşlerdi. Böylece Aralık 1910 yılında, Sin Min hwe'nin bir kardeş teşkilat olarak Coson Kwang Mun hwe'yi başlatılar.

¹²⁹ Jai soon Lee, "Coson son dönemin Shin Min Hwe hakkında bir Araştırması", (Doktora Tezi), İhwa Women's Üni, Tarihi Enstitü, 1977, Seul, s. 27-30.

¹³⁰ 'Yüzbeşler Davası' olarak bilinen bu olaydan önce, Japon karşıt konuşmalar yaptıkları için

çöktü. Japonlar ilk önce Hwanghwe vilayetinde vatanperver önderlerden 160 kişiyi tutukladılar. Ardından yurtsever ıslahatçı 700 kişi, Japonların iddia ettiği 'Japon başkanı Derauç suikast komplosu' olayından tutuklanıp her türlü iskenceye maruz kaldılar. Japon hükümeti, bunlar arasında bağımsızlık hareketini yöneten 105 kişiyi de hapsedtiler.

Yeni Millet Teşkilatı, bir gizli örgüt olmasına rağmen Japonya'ya karşı hareketinde yasayı uygulamak gerektiğini kurallattırdılar. Bu dönemin ıslahat hareketinin genel limiti olan meşru ve kültürel çerçeveye çıkmadıklarından dolayı eleştiriliyorlardı. Buna rağmen 1910, İlhak Antlaşması'ndan sonra bağımsız ordu üssünün kurulması silahlı kurtuluş savaşının yönünü değiştirdi. Bu yön değişmesi, sonradan Mançurya ve Çin'de ayaklanan Bağımsız Ordu'nun kurtuluş savaşına asıl kaynak oluşturduğundan Kore Kurtuluş Hareketi tarihine büyük katkı sağlamıştır.

A.3.3.1. (Dan Jae) Che Ho Shin

Che Ho Shin¹³¹, XIX yüzyılın son zamanlarından XX yüzyılın başlarına kadar Kore Bağımsızlık Hareketi ve tarihini temsil edenlerden bir kişi idi. Daha öncede belirttiğim gibi bu dönem, Batı kapitalizminin Doğu'ya yayılmasıyla feodal düzendeki Kore toplumunun bir modern camiaya dönüşmesi için geçici bir süreçti. Aynı zamanda Batılı büyük devletlerin yayılmacılık ve Japonya'nın istila politikasına karşı Kore milletinin milli egemenliğini savunmak, bu süreç içinde en mühim bir iç mesele olarak algılanmıştı.

---

yüzlerce Casonlu cezaevindeydiler; buna ek olarak, Aralık 1910- Ocak 1911 arasında bir çoğu dinsel önderler ve bilginler olan yediyüze kadar Casonlu, Genel Vali'ye suikast hazırlığı içinde oldukları öne sürülerek tutukladılar. Onlar arasında Japonlar tarafından 'istenilmeyen' kümesine sokulan 105 kişi cezalandırıldılar.

¹³¹ Che Ho Shin (1880-1936), Cason son döneminde tarihçi, yazar, bağımsız hareketçi. Onun lakabı olan Dan jae (* 齋), hayatı boyunca tek yol izlemek anlamına geliyor. 1901'de Sunggyun Gwan'a girip okudu ve 1905 yılında doktora ünvanını aldı. Ardından Shin, milliyetçi bir gazete olan 'Hwangsung Gazetesi'nde gazeteci ve editör olarak çalışmaya başladı. Fakat bu gazetenin yayını Japonlar tarafından durdurulunca 'Dahan Meil sinbo'(Daehan Gündelik Gazetesi) nun baş yazarı olarak çalıştı. Shin'in, bu gazetede tarih makale ve tezi yayınlamıştı. Diğer yandan ise Chang ho Ahn ve diğer milliyetçi adamlarla gizli derneği olan 'Shingan hwe'de kurtuluş hareketi için çalışmıştı. 1910'da İlhak Anlaşması gerçekleşince Rusya'ya geçip 'Gwangbok-hwe'(milli egemenliği geri almak derneği) kurmuştu. Sonra 'Devlet Borç Mükafat Hareketi'ni destekleyen makaleler yazmıştı. 1928'de Japonya karşıtı hareketinden tutuklanıp 1930 yılında 10 senelik hapis cezasına çarptırıldı ve 1936 da hapisanede hayatını kaybetti(Nam-İl, Kim, **Shin Che Ho**, Chang Bi yay, Seul, 2006, s. 16-170).

Bundan dolayı bu dönemin şartları altında kalan tarihçiler, durumu iyice idrak edip, bilinçli olarak araştırma yöntemleri için uğraşarak tarih incelemesine yeni bir boyut getirdiler. Özellikle metodoloji olarak eskiden beri kullandıkları Pyun-nyun çe (編年體)¹³² den kaçıp tarihi inkişaf ve objektif şekilde algılayıp bunu pozitif ve eleştirisel bir şekilde anlatmaya başladılar. Çünkü modern tarihi araştırma alanlarında, tarihsel olayları birbirinden ayırmadan, olaylar arasındaki bağlantıyı gözden uzak tutmadan, toplumun gelişmelerini tahlil ediyorlardı.

Çağdaş Kore tarihinde tarihçiler, bu araştırma yöntemini kendilerine uygulayıp özellikle Japonya'ya karşı hasar gören Kore'nin tarihsel muhtevasını düzelterek direniş şeklinde yürütüyorlardı. Bu akıma öncülük eden Che- Ho, Shin di. Shin, Konfüçyüsçü tarihçilerin Dalkavukçu¹³³ ve Japonların gerçeğini çarpıtan “sömürgeci tarih”ini düzelterek milli tarihi ve kültürünü yeniden yazmaya teşvik etmeye çalıştı.

Shin, Japonya'nın “sömürgeci tarih” bakışıyla en fazla çarpıttığı konunun ise Kore'nin eski tarihi (上古史) olduğunun bilincine vardı. Ve bu alanda araştırmasına ciddi bir özen gösterip, Kore'nin eski tarihinin Doğu Asya kültürünün kaynağı olduğunu ortaya çıkarmaya çalıştı.¹³⁴ Bu amaçla 1931'de yazdığı ‘Coson Eski Tarihi’ adlı kitapta müspet bilim yöntemine dayanarak Kore tarihinin başlangıç zamanı olan Dangun döneminden itibaren her hanedanı anlatmıştı. Ayrıca, Kore halkının tarihi bilgilerine yeni bir anlayış düzenini getirerek eski tarih araştırma alanında büyük bir motivasyon da sağlamıştı.¹³⁵ O, ‘Coson Eski Tarihi’ adlı kitabının

¹³² Pyun-nyun Çe (編年體): Genelde Çin'den kültürel olarak etkilenen yerlerde kullanılan klasik araştırma yöntemidir. Bu yöntemin özelliği belli bir konuya değinmeden tarihsel olayları yalnız kronoloji üzerinde anlatmaya çalışıyordu. Bu nedenle gün ve tarihi belli olmayan olayları tarih kitabının içerisine almıyorlardı ve bütün olayları aynı düzeyde ele aldığı için yazışmada karmaşık bir durum vardı(Yong Sup, Kim, **Kore Modern Tarihi Oluşma-Kore Tarih Anlayışı II**, Changcak gwa Bipyung- Sa Yayınları, Seul, 1976, s. 431).

¹³³ Güçlü olan devlet ya da insana dayanarak kendi varlığını devam ettirmeye yönelik bir düşüncedir. Bir devletin diğer devletlerle arasındaki ilişkilerin gücüne dayanma niteliğini adlandıran bu kavram. Kore hanedanların Çin'e karşı tavrını mecaz eden eleştirel ifadesidir. Aslında Kore tarihi içinde gösterilen Çin'i övme tavrı Konfüçyüsçünizmin çekirdek prensibi olan atalara ve krala sadakat düşüncesinden geliyor(Kim, a.g.e., s. 422-423).

¹³⁴ İn Sung Cho, **Dan Jae Shin Che Ho'nun Milliyetçilik Düşüncesi**, Nu:13, Jung Chi nonjip Yayınları, Seul, 1978, s. 2.

¹³⁵ Shin, kendi kitabında tarihi “ben ve diğerlerinin mücadele süreci” olarak görüp tarihsel gelişimde esas faktörün çelişki ve çatışma ilişkisi olduğunu vurguladı. Aynı zamanda tarihi araştırma

giriş kısmında kendisinin ilk isteğinin, ülkenin en eski tarihini halka geri kazandırmak olduğunu açıklamıştı. İkinci olarak ise, eğer oraya kadar varamasa da milli tarihini doğru şekilde yazıp, bir gün ülkenin bağımsızlığını ve özgürlüğünü kazanacağı zamana dek, milli şuuru canlandırmak istediğini vurgulamıştır.¹³⁶

Özellikle Shin, tarihin gelişmesinde en mühim yeri alan kavramın millet olduğunu ve mutlak çoğunluk olan halkın gerçek milleti oluşturduğunu vurguladı. Ve tarihin, milletin kendine karşı çıkan başka milletlerle çatışarak ilerlediğini savunmuştu.¹³⁷ Shin şöyle demişti: *“Bir ülkenin tarihi, doğuşunu, çöküşünü ve onun başarı ve başarısızlık durumunu anlatmaktır. Dolayısıyla milletsiz tarih olmaz ve eğer tarihi attıkları zaman millet ülkeyi benimsemeyecektir. Bu nedenle tarihçilerin sorumlulukları çok büyük ve önemlidir.”*¹³⁸

1905'ten sonra Japonya Kore yarım adasına yönelik istilasını somutlaştırarak sömürge politikasını gerçekleştirdiği zaman Shin, Kore milletinin perişan halini derinden hissetti. Bununla beraber yazarlığı ve sosyal faaliyetleriyle, milletin kimliğini, şuurunu güçlendirmeye çalıştı. Özellikle sömürge yönetiminin altında her türlü eziyeti çeken Korelilerin milli şuurunu güçlenmek için her şeyden önce onları umutlandırmak gerektiğini düşünmüştü.

*“İşte bir milletin ümidi her zaman rahat bir dönemde değil, ıstırap döneminde tomurcuklanıyor..... O nedenle açlık çekmek ve baskı altında kalmak bir kuttur. Çünkü bu genelde bir insanın ümidinin, zorluktan doğması demektir.”*¹³⁹ Shin, kendi halini doğru şekilde anladıktan sonra bütün sorunları net şekilde algılayabileceğini sürekli vurgulamıştı. Aynı zamanda Kore milletinin içinde bulunduğu buhranlardan kurtulmanın uzlaşmakla değil, aksine kendini eleştirip muhakeme edecek cesaretle gerçekleşeceğini savunmuştu.¹⁴⁰

---

yöntemi olarak tarihsel malzemeleri seçme ve eleştirmeyi benimseyen müspet bilimlere önem vererek, Konfüçyüsçü, Japon sömürgeci tarihçileri eleştirmişti.

¹³⁶ Che Ho, Shin, **Coson Eski Tarihi**, İlsin Yayınları, Seul, 1998, s. 2-3.

¹³⁷ Byung jik Ahn, **“Dan Jae Shin Che Ho'nun Milliyetçilik”**, Kore Modern Tarihi III. Jisik Sanup Yayınları, Seul, 1977, s. 289.

¹³⁸ Ahn, **a,g,e.**, s. 290.

¹³⁹ Cho, **a,g,e.**, s. 73.

¹⁴⁰ Cho, **a,g,e.**, s. 74.

Bir milletin ümit sahibi olabilmesi için o milletin öz benliğini kazanması gerektiğini düşünmüştü. Kore tarihinde ülkenin zor durumlarında istikrarı kazandıran milli kahramanlar, Kore milli kültürüne ait olan bu üstün özelliklerini, belli bir tarihte başka milletlerden daha güçlü olduğu zamanlarındaki devlet gücünü överek tanıtmıştı. Çünkü Koreliler, eskiden başka milletlerin arkasında kalmadan mümtazlığını yeterince kanıtlayan bir millet olduğunu göstererek, milli gururunu ve vatanperverliğini eğitmek istemişti.

Aynı zamanda Shin'in kendisi de, kendi milletinin tarih ve geleneği üzerinde çok fazla güçlü şekilde gururlanmasıyla, Kore'nin geleceğine ümit bağlayarak milleti çağdaştırmaya gayret göstermişti. Böylece Shin, geleneğe bağlanan gururuyla, milletin modernizme dayanarak ve buhranla uzlaşmadan cephede mücadele ederek milleti muhafaza eden kararlı bir milliyetçi idi.

Shin'in, milliyetçi hareketinin ana gücü olarak milleti (halkı) göstermesi, feodal düzene mensup olanların hedefini, Japonya'nın sömürge yönetiminden 'halksal Coson'u kurmaya yöneltti. '1 Mart 1919 Ulusal Hareketi'nden sonra işçi ve çiftçilerin ayaklanmasıyla Shin'in dediği doğru çıktı. Bu arada Shin, Kore milliyetçilik tarihinde çok büyük tesiri olan 1 Mart olayından sonra milliyetçi hareket düşüncesini tamamen değiştirdi. Shin, özellikle Kültürel Bağımsız hareketçi akımları, sömürge yönetimine karşı mücadele etmeyip aksine uyum sağlayan mağlubiyetçiler olarak eleştirdi.¹⁴¹

Ona göre barışçılık, Japon sömürgeciliğine hizmet edici bir tavidir. Ayrıca Kore'nin istiklalini, diplomatik ilişkiler ya da bağımsızlığa hazırlık tavrıyla elde edemeyeceklerini savunup, tersine silahlanarak çatışma halinde kazanabileceklerini ileri sürdü. Shin, bağımsızlık hareketini sürdüren halkların merkezci kuvvetini oluşturmak için Ocak 1923'te 'Coson Devrim Manifesto' adlı bir beyannameyi yayınladı.¹⁴²

---

¹⁴¹ Cho, a.g.e., s. 77.

¹⁴² Cho, a.g.e., s. 79.

Shin, bu beyannamede milli devrimin hedefi olarak, Kore milletini kahreden sömürgeci yönetim düzenini devirip milleti yöneten yeni bir devlet kurmak olduğunu vurguladı. Ayrıca şu beş tane benti ileri sürdü.

- Japonların sömürge hakimiyetini devirmek.
- Sömürgeci özel haklarını sahiplenen siyasetçi sınıfını devirmek.
- Milli ekonomiyi yağmalayan sömürgeci ekonomik düzenini devirmek.
- Toplumsal dengesizliğini devirmek.
- Sömürgeci kültür ve düşüncelerini yıkmak.¹⁴³

A. 4. Kore Milli Kimliği ve Milliyetçiliğin Gelişmesine Etkileyen Kurumlar

Bu kısımda, Kore milli kimliğini ve milliyetçiliğin gelişmesini etkileyen kurumları inceleyebilmek için öncelikle dönem olarak Kore Milliyetçi Hareketinde en önemli olay olan ‘1 Mart Milli Hareketi’nin (1919) öncesinde ve sonrasında kurulan en önemli iki milli derneği anlatacağım.

A.4.1. Doklip Hyup-hwe (Bağımsız Derneği)

Kore’nin her yerde beliren sıkıntılı olaylar karşısında, bağımsızlık ruhunun, kültürel ve toplumsal düzenleme hareketlerinin ilerletilmesini savunan yeni ulusalcılar, bir umut olarak ortaya çıktılar. Yeni ulusalcıların oluşturduğu birkaç örgüt içinden en etkili olanı Doklip Hyup-hwe (Bağımsızlık Derneği) idi. XIX yüzyılda büyük devletlerin istilasından dolayı Kore egemenliği sekteye uğrayıp milli kriz noktasına geldiği zaman, Korelilerin kendi gücüyle bağımsızlığına kavuşması için kurulan sosyal bir dernektir.

Bu dernek, Temmuz 1896’da Jae- Pil, Seo¹⁴⁴ tarafından kuruldu. Seo, Ocak 1896’da Amerika’dan “Kore halkına ders vermek ve yeni bir önderlik geliştirmek

¹⁴³ Mun-Ho Shon, “**Shin Che Ho’nun Milliyetçi Siyaset Düşüncesi Araştırması**”, Hoseo Kültür Non-Jip, Hoseo Kültür yay, Jeon Nam, 2000, s. 50.

¹⁴⁴ Jae- Pil, Seo (1864-1951): Siyasetçi ve Bağımsızlık hareketçisi, basın mensubu olarak Kore kurtuluş hareketi için çalışan şahıstır. 1879 yılında devlet memurluğu sınavını kazanıp 1882

amacıyla” Kore’ye geri döndü. Kore’ye dönen Seo’nun ilk yaptığı iş, hükümet ve yurt içi ılımlı ıslahatçıların destekleriyle Korece ve İngilizce ‘Doklip Sinmun’ (Bağımsızlık Gazetesi)’ni yayınlamak oldu. Hemen ardından genç ulusalcı yeniden düzenleme yanlılarıyla Bağımsızlık Derneği’ni kurdu.

Bu teşkilat, Coson’un Çin’e bağımlılığını simgeleyen ‘Yung-eun Mun¹⁴⁵, adlı bir kapıyı ivedilikle yıkıp, onun yerine bağımsızlık iradesinin simgesi olarak taş bir kemer dikerek yapıya, Doklip Mun (Bağımsızlık Kapısı)’nı adını verdiler. Artık Çin, Japonya, Rusya ve diğer büyük devletlerin karışmalarının Kore’nin ilerlemesine bir engel olduğunun farkına varan halk, başka devletlerin araya girmesini istemiyordu. Dolayısıyla, Seo’nun ileri sürdüğü Yung-eun Kapısı’nı yıkıp, onun yerine bağımsızlığın simgesi olan Doklip Mun Bağımsızlık Kapısı’nı kurması geniş çapta desteklendi. Bunun yanısıra, ‘Mo Hwa Gwan’ adlı ‘Çin’i Kutsama Salonu’ nu bir konferans salonuna dönüştürüp orada ulusalcılık ve aydınlanma ruhunu anlatan konferanslar vermeye başladılar.¹⁴⁶Bu yere de Doklip Gwan ‘Bağımsızlık Enstitütüsü’ adını verdiler.

---

yılında bir devlet kütüphanesinde görevli olarak atandı. Bu arada çağdaşçı bürokratlardan etkilenip bir senelik Japonya’ya modern asker eğitimi almak için gitti. 1884 yılında bir reform hareketi olan ‘Kabsin jungbyun’e katıldı. Fakat bu olay üç gün gibi bir süre içinde başarısız olarak bitince Amerikaya iltica etti. 1889 yılında Clombia Tıp Fakültesine giren Seo, 1893 yılında mezun olup 1896’da Kore’ye tekrar döndü. Bu dönemde hükümet ve yurt içi ılımlı ıslahatçıların desteğiyle Korece ve İngilizce ‘Doklip Sinmun’(Bağımsızlık Gazetesi)’u çıkarttı. Aynı zamanda 1896’da ılımlı ıslahatçılarla birlikte ‘Bağımsızlık Derneği’ni kurup istiklal hareketini yürüttü. Diğer taraftan da ‘Beje Okul’u gibi yüksek okullara eğitmen olarak girip gençlerin çağdaşlaşmaları ve yeteneklerini geliştirmeleri üzerinde çalıştı. 1897 yılında ise milletten toplanan parayla milli şuuru kuvvetlendirmek için ‘Bağımsız Kapı’yı kurdu. Fakat, tutucuların ve büyük devletlerin menfaatçi istilalarını eleştirdiği için tekrar Amerika’ya gitmek zorunda bırakıldı. 1919’da 1 Mart Hareketi’nden sonra tüm mal varlığını Bağımsızlık Hareketi’ne bağışlayan Seo, Amerika’nın ‘The Evenig Ladger’ Dergisi’yle anlaşış hem Kore’nin bağımsızlık arzusunu hem de Japonya’nın yayılcılığını dünya kamuoyuna bildirmeye çalıştı. Sonra Kore Geçici Hükümeti’nin Amerika ofisinde müdür olarak ‘The Independent’ ingiliz gazetesini çıkartıp Kore bağımsızlığı için diplomatik, basın faaliyeti yapmaya gayret etti. Seo’nun yaptığı meşhur konuşmalar arasında şu cümleler vardır. “Halk hükümette körü körüne boyun eğmeyecek, hükümetin halkın hizmetçisi olarak, halkın ülkenin sahibi olduğunu unutmaması lazım” (Wan-Pyo Hong, “**Seo Jae Pil ve Doklip Hyeop-hwe**”-Vol.II., Ansung Üni yay, Seul, 1988, s. 147-157).

¹⁴⁵ Yung-eun Mun: Seul’un batı’da Çin’e dayanma diplomatik düzeninin simgesi olarak yapılan bir kapı. Hong, **a.g.e.**, s. 151.

¹⁴⁶ Mo hwa gwan: Çin’in Diplomat heyeti Kore’ye geldiği zaman onları ağırlamak amacıyla kurulan bir bina idi. Fakat ‘Kabo ıslahatı’ olaydan sonra kullanılmadan boş bırakıldı. Bağımsızlık Derneği bu binayı yeniden inşaa edip bağımsızlık kapısı, pavyon ve park haline getirdi(Hong, **a.g.e.**, s. 152).

Bağımsızlık Derneği'nin öncülüğü ve çabasıyla yürütüp oluşturdukları bu Bağımsızlık Kapısı ve Pavyon, Kore milletinin bağımsızlık hareketini büyük oranda etkileyip, Kore Modern tarihinde şu önemli gelişmelere yol açmıştır;

- 'Bağımsızlık' anıtı, milletin bağış parasıyla yapıldığı için, Derneğin başta beklediği gibi Korelilerin 'bağımsız istiklal' düşüncesini pekiştirmeye büyük katkı sağladı.

- Bu anıt için sınıflar arası ayırıcılık olmadan, siviller dışında yüksek bürokratların da katılması bir vatanseverlik gücü oluşturdu. Aynı zamanda devletten herhangi bir engelle karşılaşmadan tersine destek alarak yürütülebildi.

- Bağımsızlık Kapısı, Pavyon gibi görülen anıtlar yaparak bütün dünyaya Korelilerin bağımsız iradesini ilan etmiş oldular.

- Uzun zaman muhafaza edilebilen tarihsel eserler olduklarından dolayı gelecek nesiller için bağımsızlığın önemini ve iradesini uyandırdı.

- Bu tarihsel anıtlar, sonraki dönemlerde yurtsever ulusal hareketlerinin oluşmasına ilham veren kültürel birer miras olarak kaldı.¹⁴⁷

A.4.2. Bağımsızlık Derneği'nin Sosyal Düşüncesi ve Gelişme

Bağımsızlık Derneği ve diğer ulusalcı örgütlerin üyeleri, Kral Kojong'un Şubat 1896'dan sonra Rus Elçiliğine yerleştiği 'Agwan Pachon' olayından sonra aldığı önlemleri şiddetle eleştirmekteydiler. Kralın Rus yardımına bağımlı olmasını, Coson'un bağımsızlığı için sakıncalı gördükleri için sonlandırmasını istediler. Coson'un Rusya'ya bağımlılığının Japonya'nın düşmanlığını çekmekten başka işe yaramayacağına ve Coson için felaketle sonuçlanacağına inanıyorlardı.¹⁴⁸

Bağımsızlık Derneği, Kralı Rus Elçiliğinden çıkmaya razı etmeye çalışırken Coson'u bir İmparatorluğa dönüştürmesini dilediler. Coson'u diğer İmparatorluklarla eşit bir düzeye getirip ulusun egemenliğini ve bağımsızlığını sürdürme yeteneğini

¹⁴⁷ Yong- Ha Shin, **Doklip Hyeop-hwe Arştırması I**, Iljokak yay, Seul, 2006, s. 320-321.

¹⁴⁸ Jong- Su Kim, **Kore Tarihi Dersi**, Hanul yayınları, Seul, 1989, s. 251.

pekiştirmesi gerektiğini vurguladılar. Bir de Kralın dünyanın tüm uluslarıyla dostluk ilişkileri geliştirecek biçimde ilerici iç ve dış siyasetler benimsemesini istediler. Ayrıca ulusal bağımsızlığı kazanmak için, yineleyip durdukları kültürel aydınlatma, ekonomik ve toplumsal yapılanmanın gerektiğini ifade ettiler. Aynı zamanda kuruluşundan başlayarak toplumun aydınlanması için konferans dizileri ve halk toplantıları düzenlediler. Ayrıca hükümetteki tutucu ve gericiilerin karşı çıkmalarına rağmen yeniden düzenleme politikasını özendirmeye devam ettiler.¹⁴⁹

Nihayet Kral Kojong, Rus elçiliğinden ayrılıp Şubat 1897’de sarayına yerleşip kendisini imparator ilan etti ve buna bağlı olarak da Ekim ayında Coson’un adını Dae Han Je Kuk (Büyük Han İmparatorluğu) olarak değiştirdi.¹⁵⁰ Böylece, Büyük Han İmparatorluğunu kurmasıyla Kore, geleneksel bağımsız devlet olduğunu tüm dünyaya tekrar ilan etmiş oldu. Bu durum, İmo Asker Darbesi’nden sonra Çin, Çin-Japon savaşından sonra Japon, Agwan Pacheon’dan sonra ise Rusya’nın Kore’ye karışmasını artık kabul etmeyeceklerinin simgesel ilanıydı.

Dernek üyeleri, ülkenin kendi kendini güçlendirmesi anlayışını savunurken, “ülkenin ekonomisinin, bedeni besleyen kan damarları gibi onu koruyup güçlendirmek başkasına değil kendisine ait bir meseledir” diyerek bağımsız ekonomi ve sanayi gelişmesini vurguladılar. Koreliler toprağı ve doğal kaynakları, ekonomik menfaati yabancılara vermekle milli egemenliğinin bir kısmını teslim etmenin aynı anlama geldiğini ileri sürdüler. Onlara göre egemenliğı korumak için yabancı ülkelere ne dayanacak ne de onları boykot edeceklerdi. Onlarla sadece dostluk kuracaklardı.¹⁵¹

Fakat burada o zamana kadar biriktirilmiş ve çözülmesi gereken bir sürü sorun vardı. Birincisi, Büyük Han İmparatorluğu, bağımsızlık itibarı olan bir unsur olması ve onun arkasında büyük devletler kendi ekonomik menfaati için devletin iç siyasetine fazlaca karışmasıydı. Dolayısıyla, içsel olarak zarar gören egemenliğini

---

¹⁴⁹ Jin- o Ju, **Bağımsızlık Derneğı Hareketi**, Hangil yay, Seul, 1995, s. 215.

¹⁵⁰ Kim, **a.g.e.**, s.252.

¹⁵¹ Shin, **a.g.e.**, s. 191.

tamamen geri almak için araya giren menfaat istilayı tez canlı bir şekilde durdurmak lazımdı.

İkincisi, halkların istedikleri toplumsal ıslahat ve yeniden düzenlemeyi tekrar başlatmak söz konusuydu. Halklar artık hızlı şekilde modernleşiyorlar ve özgürlük, eşitlik gibi kendi haklarını elde etmek istiyorlardı.

Üçüncüsü, o dönemde Büyük Han İmparatorluğu'nun kendi bağımsızlığını ilan etmesi, büyük devletlerin yayılmacılık politikası süreci içinde uluslararası güç düzeninin geçici dengesini kullanmış oldu. Bu denge bozulduğu zaman, Büyük devletler her an Kore'ye saldırabilirdi.¹⁵² Fakat Kore, buna karşı çıkacak güce sahip değildi. Dolayısıyla, bu denge devam ettiği sürece egemenliğini korumak için hızlı şekilde kendi gücünü geliştirmek zorundaydı.

Bağımsızlık Derneğinin sosyal düşüncesi, o dönemki Kore toplumsal değişimi ve durumunu yansıtmaktadır.¹⁵³ O dönemde Kore toplumunda ortaya çıkan yeni topluluklarda büyük değişimler oluştu. Kore'de XIX yüzyılın son aşamasında ve XX yüzyılın başında toplum içinde gerçekleşen büyük değişimler şunlardır.

Sivil sınıfın doğuş ve büyümesi: Marketlerin yeni düzeni ve örgütlenmesi, çeşitli modern dükkanların ve şirketlerin gelişme temelinde yeni bir sivil sınıfın ortaya çıkmasına neden oldu. Bu sınıf, aslında Coson'un son zamanlarında toplum arasında tüccar sınıfını oluşturan orta tabaka idi. Onlar, büyük devletlerin ve yabancı tüccarların menfaatçi girişimlerine karşı kendi haklarını savunmak zorunda kaldılar. Bu yeni sınıf, yayılmacılık baskılarına karşı devletin onları korumasını ve eski düzeni kaldırıp özgürce gelişebilmeleri için yardım etmesini istediler. Ayrıca, bu sınıf Bağımsızlık Derneği'nin destekçisiydi ve yürütme gücünü oluşturuyordu.

Çiftçiler sınıfın büyümesi: Çiftçiler, XIX yüzyılın son zamanlarında Donghak çiftçi hareketlerinde görüldüğü gibi eski çağdaki ağır vergi gibi geleneklerin kapatılmasını önerdi. Onlar, devlet tarafından halkın özgür ve eşitliğinin tam yasalaştırılmasını, Donghak dahil din ve düşünce özgürlüğünün tanınması için

---

¹⁵² Shin, a.g.e., s. 174.

¹⁵³ Ju, a.g.e., s. 219

talepte bulundular. Bir de çiftçiler Donghak hareketi sırasında yaşadıkları demokrasi düzeninin gerçekleşmesini beklediler.

Maden ve liman işçilerin oluşması: XIX yüzyılın sonlarına doğru, limanların açılmasıyla maden ve liman işçileri bir sınıf olarak ortaya çıktı. Onlar, büyük devletlerin ele geçirdikleri maden ocaklarında ve yabancı malların taşıma ve üretim fabrikalarında çalıştılar. Bu sırada yabancılar tarafından ekonomik istilayla ve zarar görererek buna karşı milli hakkını savunan toplumsal düşünceye sahip oldular.

Aşağı sınıfın erkinliği: Kabo Islahatı'ndan sonra feodal Kore toplumunda sınıfsal olarak son erkinliğe kavuşan kasap, budist rahip, soytarı, köle tabakası artık özgürce tüm toplumsal faaliyetlerine aktif bir şekilde katılmaya başladılar. Bu erkinliğe kavuşan aşağı sınıflar, halkın özgür ve eşitliği sadece itibari olarak değil, gerçekçi olarak da kurallaştırıp tam erkinliğin oturtulması için çalıştılar. Ayrıca, büyük devletlerin yayılmacılığına karşı ülkeyi korumak için sahip çıkan bir içtimai düşüncelerine sahiptiler.

Yeni aydınlar grubunun oluşması: Çağdaş okullar ve eğitim sayesinde yeni bir dünya görüşü ve bilim düzenine sahip olan aydınlar ortaya çıkmaya başladı. Bu aydınlar bir kaç tane gruptan oluşuyordu. Bunlardan en ilerici görüşlere sahip olan Bağımsızlık Derneği'nin üyeleri idi ¹⁵⁴

Büyük devletlerin yayılmacılık girişimiyle ülke kritik duruma girdiği zaman bu yeni sivil sınıflar, çiftçiler, işçiler, erkinliğe kavuşan aşağı sınıflar kendi konumlarında bu kritik durumu göstermeye çalıştılar. Yeni aydınlar grubu, bu yeni sınıfların anlayışını kendi görüşleriyle birleştirip o dönemin sorunlarına çözüm sağlaması için yol bulmaya çalıştılar. ¹⁵⁵ Demek ki, Bağımsızlık Derneği'nin toplumsal anlayışı, bu çeşitli grupların görüşlerini yeni aydınların bilgi ve görüşleriyle düzenlediğini anlayabiliriz.

---

¹⁵⁴ Shin, a.g.e., s. 175-180.

¹⁵⁵ Ki-taek Kim, **Doklip Hyup hwe'nin Siyaset Düşüncesi**, Honam sisyaset mecmuası, Jun nam, 1989, s. 222.

Ayrıca, Bağımsızlık Derneği, toplumsal anlayışın düzenlenmesinde Donghak, Hristiyanlık, Yiconğçıkça gibi birçok düşünceden de etkilenmişti. O düşünceler arasında derneğin genel düşüncelerini etkileyen en mühim akımlar ise ‘Sirhak’ ve ‘Batı Sivil Düşüncesi’ dir. Bu düşünce akımları, önceden bu görüşlere önem veren aydın grupları arasında paylaşıyordu ve sonra Bağımsızlık Derneği içinde birleştikleri anlaşılıyor.¹⁵⁶

Bağımsızlık Derneği üyeleri, onların ilerici görüşlerinden dolayı bu yeni grupların toplumsal anlayışının ve taleplerinin daha uygun olduğunu algıladılar. Onların yükselen gücünü birleştirerek yayılcılığa karşı direnecek ve iç siyaset ıslahatını yürütecek gücü oluşturmak gerektiğini vurguladılar. Donghak, çiftçilerin devrimsel hareketleri ve Eulmi olayından çıkan sonuç gibi artık cebbar devrimin, büyük devletlerin yararlanmalarına yol açarak milli birliğe zarar verici olacağını kavradılar.¹⁵⁷

Yeni gruplarla derneği arasında bazen anlaşmazlık çıkmasına rağmen aşağıdaki sebeplerden dolayı genellikle derneğin yönteminde uzlaşmaya çalıştılar.

- Onların durumunda en ciddi sorun, büyük devletlerden ülkeyi kurtarmaktı. O nedenle onların ortak görüşünü en fazla destekleyen düşüncelerinde birleşip direnmek lazımdı. Artık Donghak hareketinde yaşadıkları başarısızlığı ve onun aracılığıyla yabancı devletlerin ülkeye müdahale etme yolunu açtıkları için milli birlik daha da çok acil şekilde isteniyordu.

---

¹⁵⁶ Kim, a.g.e., s. 225.

¹⁵⁷ Kore halklarının cebbarlı devrim hareketleri Büyük devletlerin Kore’ye müdahale edip yararlanmalarına yol açan sebep oluyordu. Bu konu üzerine o zaman Times ve Reuter gazetelerinde yayınladıkları Osmanlı Arşivin’de bulunuyor.

“Kore Hükümetini Japonya muhacirlerine zulüm etmesinden dolayı Japonya Kore’nin başkenti’ne 6.000 asker sevk etmiş ve orayı zapt etmiştir. Onun yüzerine Çin’de Kore’ye küçük bir ordu göndermişti. Artık iki ordu arasında bir savaş kaçınılmazdır. Ayrıca, Hem Rusya hem de İngiltere Kore adasını muhafaza ederek Çin veya Japonya’nın eline geçmemesine gayret etti. Ama bir savaş yaşanırca Çin karada kazanacak ama deniz’de yenilecektir. Japonya savaş için hazırlıklarını sürdürmekte ve Kore Kralı’na Çin ile olan ilişkilerini kesmesi ve Kore’de bulunan Çinlileri sınırdışı etmesini teklif etmiştir. Çin ordusundan 20 tabur asker Kore’ye gönderir. Cemulpo limanına Amerika, İngiltere, Rusya, Almanya savaş gemileri girer. Rusya ve İngiltere’nin bu olayda birçok menfaatleri var. Rusya, Kore sahilinde bir liman, İngiltere ise bir kömür istasyonu açmak istiyordu. Kore adasında meydana gelen bu çekişme çok ehemmiyetlidir. **Y.PRK.TKM.32.1-2. 1894. 2 Temmuz (Times ve Reuters gazeteler)**

- Bu yeni gruplara yurt içinde ortak olarak karşı koyan grup ise büyük çiftlik sahibi ve eski bürokratlar olan tutucu gruplardı. Bu tutucu gruplar halen çok büyük güce sahip oldukları için onlara karşı birlik olarak ortak güç oluşturmak gerekiyordu. Dolayısıyla yeni gruplar, kendi talep ve menfaatlerine uyan Bağımsızlık Derneği'ni desteklediler.

- Ayrıca bu dönemde, Kabo İslahatı ve devamındaki reformdan dolayı hukuksal olarak yeni grupların taleplerini çeşitli düzenlemeler gerçekleşti. Artık ıslahat hareketlerinden daha mühim olan milli bağımsızlığa doğru ilerleyebileceklerini düşünerek yeni aydın grupları, derneğin toplumsal anlayışını benimsedi.¹⁵⁸

Bağımsızlık Derneği, ıslahatçı hükümet aracılığıyla aktif şekilde ıslahatçı politikayı sürdürerek büyük devletlerin istilasına karşı bir güç oluşturmak için bir toplantı düzenledi. Bu toplantı siyasi otoritenin monarşi düzenini bir meşrutiyet hükümetine çevirerek, halkın parlamentoyla birlikte uyum sağlamasıyla milli krizi yok etmeyi hedefleyen toplantıydı. Bu tarihsel olay Ekim 1898'de Seul Congno kavşağında yurttaş ve bürokratları bir araya getiren 'Gwan-min Gongdong hwe' (sivil-bürokrat ortak toplantı) adlı bir kitlesel toplantıydı.¹⁵⁹

Ayrıca, bu toplantının benimsediği altı maddelik kararname, yürürlüğe konulması için Hükümet'e sunuldu. Özellikle Kral Kojong, bu kitle toplantısının önerilerinin çoğunu benimsemeye sıcak bakıyordu. Bu toplantıda kararlaştırılan ve hükümet tarafından onaylanan altı tane madde şunlardır.

- Yabancılara dayanmadan sivil-bürokatlarla birlikte birleşip hükümet güçlendirilecek.

---

¹⁵⁸ Shin-jae, Kim, **Doklip Hyup hwe'nin Dış Anlayışı ve Milli egemenliği**, Kyung ju Tarih Enstitü yay, Kyung Ju, 1985, s. 120

¹⁵⁹ Bu toplantıya katılan Korelilerin yaklaşık 4 bin kişi olduğu söyleniyor. Bir de açılış konuşmasını o dönem Kore topluluğunda en alçak sınıf olarak görülen meslek olan bir kasap olan Sung Chun Park yaptığı için tarihsel bir olay olarak algılanıyor(Ju, **a.g.e.**, s. 255).

- Maden, demir yolu, kömür, orman, dış borç, paralı asker, iş ve tüm yabancılarla ilgili anlaşmalar, hükümet bakanları ve parlamento başkanının imzası olmadan yürürlüğe giremez.

- Bütün devlet finansı işlerini ‘tak ji bu’ (bugünkü ekonomik bakanı) kontrol edecek. Özellikle bir bakan tarafından diğer bakan grubuna müdahale edilmeyecek ve devlet, bütçesini halklara bildirecek.

- Bütün ağır suçlular açık mahkemede yargılanarak suçunu itiraf edinceye kadar cezalandırılmamalı.

- Kral, hükümetin en üst düzey bürokratlarını, bakanlar kuruluna danışarak çoğunluk kararıyla seçecek.

- Kral, her madde için gerekeni yerine getirecek.¹⁶⁰

Kore tarihi içinde ilk defa bürokrat ve sivillerin bir araya geldiği bu toplantıda, parlamento ve millet meclisini yeniden düzenleyip ıslahat politikasını izlemeye kararlaştırdılar. Ayrıca milletin, hükümete destek vermesiyle kısa süre içinde güçlü bir devlet meydana getirebileceklerini inanmışlardı.¹⁶¹

Fakat ıslahatların ve milletin bu büyük başarısı, siyasi iktidardaki tutucuları tedirgin ediyordu. Çünkü yeni hükümetin millet meclisi ve parlamentosu kurulduğu ve ıslahatçılar yeni düzenlemeleri yaptıkları zaman, kendilerinin direkt olarak iktidardan atılacaklarının korkusu içindeydiler.

Bunun üzerinde harekete geçen gerici ve tutucular tavır değiştirmeye başladı. 4 Kasım 1898’de hükümet tarafından millet meclisi ve parlamentosu anons edildi. Buna karşı tutucu siyasetçiler, aynı gece Bağımsızlık Derneği üyelerinin Monarşik düzenini kaldırıp cumhuriyeti kuracaklarını yazan bir bildiriye şehrin tüm noktalarına astılar. Bu iftiraya öfkelenen kral, yine aynı gün derneğin 17 yöneticisini tutuklattı ve öbür gün derneğin kapatılmasını emretti. Aynı zamanda tutucu siyasetçiler, Seyyar

---

¹⁶⁰ Yong- Ha Shin, **Doklip Hyeop-hwe Arştırması II**, Iljokak yay, Seul, 2006, s. 491-492.

¹⁶¹ Shin, **a.g.e.**, s. 493.

Satıcılar Meslek Odaları üyelerini ilericilere saldırmak ve tüm toplantılarını basmak konusunda harekete geçirdiler.¹⁶²

Bununla İmparatorluğun kendi kendini yeniden yapılandırması ve bağımsızlığının güvenceye alınması için son olanak da yitirilmiş oluyordu. Böylece Kore milleti, hükümet içerisindeki yeniden düzenleme coşkusu da bitirmiş oldu ve millet yeniden umutsuz duruma düştü.

A.4.3. Shin Gan hwe (新幹會)

Kore milliyetçiliği '1 Mart Milli Hareketi'nden sonra yön değiştirdi. Çünkü Japonya 1 Mart'tan sonra o zamana kadar yürüttüğü jandarmalarının siviller üzerindeki 'Silahlı Askeri Politikası'ndan 'uygar bir yönetim' izlemeye başladı.¹⁶³ Bu 'uygar' politika yönetimi uygulamasının ardından, Korece gazete ve dergiler yayınlanması sıkı bir hükümet denetimi altında olsa bile izin verildi. Ayrıca dernek kurma özgürlüğü, Kore'deki Japon sömürge egemenliğinin geçerliliğine karşı çıkmamak koşuluyla genişletilmişti.

1920-1930 yılları arasındaki milli hareketler genelde Milliyetçilik ve Sosyalizm hareketi olarak iki büyük akım hâindedir. Fakat bu iki akımla milliyetçi hareketler ideolojisi, yöntem ve öncü güçlere göre tekrar birbirinden ayrılmaktadır. Çünkü Milliyetçilik gruplarında sol ve sağ ya da uzlaşma, anti uzlaşma gibi farklı milliyetçilik düşünceleri vardı.¹⁶⁴ Ayrıca Sosyalist gruplarında 1926 yılının sonunda 350 tane Marks ve Lenin düşüncelerini araştıran örgütler bulunuyordu. Bu durumda

¹⁶² Ju, a.g.e., s. 280.

¹⁶³ 1 MART 1919 Hareketi'nden sonra, Japon Hükümeti Kore'ye yönelik köklü bir siyaset değişikliğinin zorunlu olduğunu görmüş ve Ağustos ayında Coson Genel Valiliği Yönetmeliği'ni gözden geçirmiştir. Sonra Saito Makotpo adlı bir emekli amirali Kore Genel Vali olarak atadı. Eylül ayında Kore'ye gelen Saito, Hanyang istasyonda karşılandığında yaptığı konuşmasında güya 'uygar bir kültür' yönetimi izleyeceğini söyledi(Jong-su Kim, a.g.e., s. 284).

¹⁶⁴ Yayılmacılık egemenliği altında kalan Korelilerin siyaset anlayışı, o zamandaki düzene göre uzlaşma şeklinde yaklaştığı zaman sağcı, uzlaşmadığı zaman ise solcu şeklinde algılandı. Fakat bunu sadece milliyetçilik ve sosyalizm düşüncelerini karşılaştığı zaman sosyalist (en solcu), milliyetçi (orta), Japon yanlılar (en sağcı) olarak kavradılar. Ayrıca, 1920 yıllarında anti uzlaşma hareketini yönetenler, Japonya'da eğitim görüp çağdaş ilmi kabul eden kişilerdi. Onlar, Japon yönetimi altında uzlaşarak uygarlaşma ve kendi kendini güçlendirme, milli egemenliği tekrar elde edebilme gibi düşünceleri eleştirdiler. Ve Japonların istilasına karşı uzlaşmadan direnmeyi savundular(Chan-sung PARK, **Kore Modern Siyaseti düşünce araştırması**, Yeoksa Bipyung sa yay, Seul, 1992, s. 80).

fethederek, ‘milli kurtuluş’ sloganı altında milliyetçi ve sosyalistler bir araya gelip Shin gan- hwe kurmuştu.¹⁶⁵

Şubat 1927’den Mayıs 1931 yılına kadar varlığını sürdüren Shin gan- Hwe, kısa zamanda yaklaşık 120-150 tane olan üye sayısını 20 bin-40 bin’e kadar çıkarıp büyük bir kitle hareketi başlattı. 1930’e gelindiğinde şubelerin sayısı 386’ya, üyelerin sayıysa 76,939’a erişmişti.¹⁶⁶ Böylece baktığımız zaman Shin gan- hwe, Japon sömürge egemenliği altında Japonya’ya karşı en büyük direniş teşkilatı oldu. Özellikle bu cemiyet genç, kadın, işçi ve çiftçilerin eşitliği düşüncesi konusunda da kurumsal ve ideoloji olarak çalıştığı için bu dönem milliyetçilik hareketinin günümüzdeki genel araştırmasına yardımcı olmaktadır.

Kore tarihinde ilk defa milliyetçi ve sosyalistlerin birlik örgütü olan Shin Gwan hwe’nin kuruluş ortamı ve sürecini incelediğimiz zaman şunları görebiliriz. Shin Gwan hwe, Japonların kendi kendini yöneten ‘özerklik’ hareketini tamamen reddediyordu. Bu teşkilat, tam bağımsızlığı hedefleyip, ‘anti-uzlaşma milli birlik safı’ nı oluşturmuştur.¹⁶⁷ Demek ki, bu örgütün birincil amacı, uzlaşma ve ayrımcılık öğretisini reddedip Japon sömürge yönetimini sonlandırarak Kore’nin siyasal ve ekonomik sorunlarının soncul çözümü için kullanışlı planlar ortaya koymaktı.

Shin Gwan Hwe’nin kuruluşta ilk girişimi ‘yeni Kore milleti topluluğu’ anlamına gelen ‘Shin Han hwe(新韓會)’ idi. Fakat Japon Genel Valisi Kore milleti anlamına gelen ‘Han’(韓) kelimesinden dolayı, milli şuuru canlandırabilir diye kabul etmiyordu. Bu nedenle teşkilatın yönetim kurulu üyesi olan Hong, Myung-he¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ Gyun –Young Lee, “Shin Gwan hwe Üzerinde bir İncelemesi”, Doktora Tezi, Hanyang üni. Seul, 1990, s. 1.

¹⁶⁶ Gyun –Young Lee, **Shin Gwan hwe Aarştırması**, Yeoksa Bipyung sa yay, Seul, 1993, s.17.

¹⁶⁷ Hee-ok Mun, “1920 yılında Milli Bağımsız hareketi ve Shin Gwan-hwe Kuruluşu”, Doktora tez, Junnam üni, 2004, s. 4-5.

¹⁶⁸ Hong, Myung-He (1880-1968): Japon egemenliği altında yazar ve tarihçi romancıdır. Kore bağımsızlığını kazandıktan sonra kuzey Kore’de siyasetçi olarak faaliyet gösterdi. Cuson’un son zamanlarında bürokrat olarak çalışan babası Hong, Bum-Sik, 1910 yılında Kore ve Japonya’nın ilhak antlaşması gerçekleşince intihar ederek tepki gösterdi. İntihar ederken Japonlarla asla uzlaşmadan direnmesini vasiyet etmiştir. Bazı tarihçiler, Myung-He’nin Kuzey Kore’ye geçmesinin babasının vasiyetini yerine getirmek için yaptığını söylüyorlar. Çünkü Cumhuriyet kurulduktan sonra bazı Japon yanlıları ya da uzlaşmacılar hükümet içinde kalarak konumunu sürdürmekteydiler.

eskiden ‘han 韓’ ve ‘gan 幹’, nın aynı anlamda kullanıldığını vurguladı. Böylece bu teşkilat, Hong’un önerisi üzerine ‘Shin Gwan Hwe’ olarak adını değiştirmiştir.¹⁶⁹

Shin Gwan Hwe’nin ilk başta vurguladığı platform şunlardı.

- Kore milletinin siyaset, ekonomik bağımsızlığını gerçekleştirmek
- Milli birliği pekiştirmek
- Ayrımcılığı tümüyle reddederek mücadele etmek.¹⁷⁰

Shin Gwan Hwe’nin temel gücünü oluşturan üyeleri ise, Coson gazetecileri, (Chundo Gyo)¹⁷¹, Hristiyan ve Budizm din adamları ve 1 Mart Hareketine yol açan milliyetçilerdi. Açılış 15 Şubat 1927 yılında 200 üye ve 1000 katılımcıyla Seul’de gerçekleşti.¹⁷²

Bu arada Japonların, Shin Gwan Hwe’nin kuruluşunu kabul etme nedenlerinden birincisi, küçük ve ılımlı uygarlaşma örgütü olacağını ön görmeleri idi. İkincisi, hızla büyüyen sosyalist hareketi yerine milliyetçi hareket aracılığıyla milli birlik hareketinin oluşmasının kendileri için daha avantajlı olduğunu düşünmüşlerdi. Üçüncüsü, Korelilerin düşünce hareketini değiştirmenin, bölünmelerine yönelik iyi bir fırsat olabileceğini düşünmüşlerdi. Dördüncüsü ise, denetim açısından daha iyi kontrol altında tutabileceklerini düşünmüşlerdi.¹⁷³ Bu durum, 1 Mart Hareketi’nden sonra, Japonya tarafından gösterilen büyük bir yaklaşım olarak yorumlanmıştır.

A.4.4. Shin Gan hwe’nin faaliyetleri

Shin Gwan Hwe, ilk faaliyetlerine başladığı zaman yerel şubelerin oluşması için çok büyük özen gösteriyordu. Neticede aynı yıl Aralık ayında tüm ülkede 100

---

¹⁶⁹ Chun- Ki, Yoo, “1920 yılın son zamanları Milli Birlik Safı ve Shin Gwan-hwe Araştırması”, Kore Milli Hareketi Araştırması Nu:12, Kore milli tarihi enstitüsü yay, Seul, 1995, s. 11-12.

¹⁷⁰ Yoo, a.g.e., s. 13.

¹⁷¹ Chundo gyo: Donghak çiftçilerinin hareketi sonrası Doghak öğretisi artık bir inanç haline gelmişti. ‘Chundo’, bir göksel öğretisi anlamına geliyor.

¹⁷² Gyun –Young Lee, 1990, s. 44.

¹⁷³ Yoo, a.g.e., s. 15.

taneyi aşan yerel şubeler ortaya çıkmaya başladı.¹⁷⁴ Bu yerel şubelerin faaliyetlerine toplumsal ve siyasi olmak üzere iki alanda bakmak gerekir. İlkinde toplumsal uygulamayla ilgili olarak şubelere şu yönerge maddeleri gönderilmişti.

- Çiftçilerin ahlaklı olması için çaba gösterilecek.
- Çiftçi Tarla sürme hakkını elde edecek ve başka yerlere göç etmesi engellenecek.
- Cosonlulara layık şekilde kültürlü olunacak.
- Ürünlerin daha iyi şartlarda pazarlanması için kooperatifler desteklenecek
- Beyaz yerine renkli elbise giyilecek, saçlar traş edilecek ve kukuleta kullanılmayacak.
- Erken evlenme yasaklanacak
- Afyon yasaklanacak
- Halkı bilinçlendirmek için gece okulu açılacak.¹⁷⁵

Belirlenen yönerge maddelerinde de görüldüğü gibi bu dönem Shin Gwan Hwe'nin toplumsal faaliyeti gayet ılımlı şekilde yürütüldü. Kısacası, onların faaliyeti uygar bir medeniyet seviyesine ulaşmak, yaşam hakkını savunmak ve feodal düzene aleyhtar olmak şeklinde gösterildi. İkinci olarak, Shin Gwan Hwe'nin siyaset alanındaki faaliyetlerini, kamuoyu, toplantı, dernek kurma, özgür yayıncılık vb. konularda taleplerde bulunmak gibi pasif şekilde yürütebildiler. Çünkü gerçek şu ki, Japonların denetimi altında siyasi faaliyet gerçekleştirmek olanaksızdı.¹⁷⁶

Ayrıca, Shin Gwan Hwe, Japonların sömürgecilik eğitim politikasına karşı direniş ve milli eğitim faaliyetine büyük özen gösterdi. Yerel bölümlerin

¹⁷⁴ Dong-A Gazetesi, 1, Ocak, 1927, s. 3

¹⁷⁵ Yoo, **a.g.e.**, s. 20.

¹⁷⁶ Gyun Young Lee, **a.g.e.**, 1993, s. 293.

kararnameleri de aşağıdaki gibi sömürge eğitim düzenine büyük tepkiler taşımaktadır.¹⁷⁷

Yayılmacılık sömürgecilik eğitim politikası hakkında: Cosonlular için Okul eğitimi verilecek. Eğitim dili olarak Korece kullanmasına izin verilmesi (Dongkyung, Ansung, Taegu, Bonghwa, Kyungseo Şubelerin kararnamesi)

Öğrencilerin araştırma özgürlüğü ve özerkliğinin belirlenmesi: Öğrenciler, sosyal bilimler konularını araştırmakta zgr olmaları. Öğrenci özerkliğinin gerçekleştirilmesi. (Dongkyung, Ansung, Taegu, Pukchung Şubeleri). Devlet ve özel okullara yönelik polis müdahalesinin yasaklanması. (Wonsan, Kyungju Şubeleri)

Coson çocuklarının zorunlu eğitim hakkını kurallaştırmak: Fakir ailelerin çocuklarının okul parasından muaf tutulması (Dongrae, Kyungju, Sunsan Şubeleri) Gece okuluna izin verilmesi. (Kimwon, Tongnyung, Kimhwe Şubeleri).

Kütüphane kurmak hakkında: Semtler içinde özel kütüphane kurmaya izin verilmesi için talepte bulundular.¹⁷⁸

A.4.5. Shin Gwan Hwe'nin öncülük rln yapan Ahn, Jae-Hong

Shin Gwan Hwe'nin kuruluşunda nc olan Ahn Jae- Hong, Kore ağdaş milliyetçilik anlayışını belirlemek için büyük katkı sağlamıştı. Ahn, Japon egemenliği döneminden Kore savaşına kadar uzanan dönemde tutarlı bir Şekilde milli birliği pekiştirmek için çabaladı. Shin Gwan Hwe dağıldıktan sonra da 'yeni milliyetçilik, yeni demokratizm' düşüncesini ne sürdü.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Japon sömürge yönetimi, idare ve ekonomi alanında sömürme zeminini sağlamlaştırırken eğitimi önemli bir araç olarak görüyordu. Bu sömürme taktiği doğrultusunda, Kore'nin ilhak edildiği 1910 yılından sonra bağımsızlık kazandığı 1945 yılına kadar süren 36 yıl esnasında, 1911'de açıklanan eğitim kararnamesini üç defa (1922'de, 1938'de, 1943'te) değiştirerek her Şeyden önce eğitim yoluyla Korelilerin milli duygusunun yok edilmesine ve cahilleştirilmesine çalışıldı(Ki-un Han, **Kore Eğitim Tarihi**, Bakyoung yay, 1983, Seul, s. 273).

¹⁷⁸ Suk- Ki Cha, **Kore Milliyetçi Eğitimin Oluşum ve Gelişim**, Taehak yay, Seul, 1999, s. 490-492

¹⁷⁹ Won-do Kim, "**Japon döneminde Ahn, Jae Hong'un Milliyetçi Hareketi**", Kültür ve Gelenek Nu:14, Kyungseong ni. Koreoloji Araştırma Enstitt, Pusan, 2007, s. 127.

Siyaset alanında çağdaş milliyetçilik, milli devleti kurmaya yönelik köklü milliyetçi ideoloji olarak değerlendirilmektedir. Demek ki, Japon egemenliği altında kalan Korelilerin milliyetçi olarak vazifesi de bağımsız milli devleti kurmaktır. Böyle baktığımız zaman Ahn'ın milliyetçiliğini, her şeyden önce bağımsızlığın mutlak gerekliliği olan milli özgünlük, ebedilik ve mukadderatlığın düşünce temellerinin üzerine kurulmuş bir kökten milliyetçilik görüşü olduğunu anlamak mümkündür.

Temelinde köklü bir anlayışı savunarak devletlerarasında eşitlik ve özgürlüğe dayanan evrensel düzeni vurguladı. Ahn, bu anlayış çerçevesi içinde 'Yeni Milliyetçilik' düşüncesini ortaya attı.¹⁸⁰ Böylece, onun 'Yeni Milliyetçilik' düşüncesi, aşırı sol ya da sağcıları reddedip, 'milliyetçilik ve sosyalizmin uygun birliği' olarak nitelendirildi.¹⁸¹

Ahn, yukarıda da belirttiğim gibi 'millet'i, aynı geleneksel, kültür, siyaset, ekonomi düzene sahip olan bir insan topluluğu olarak tanımlamıştır. Bir de bu topluluğu devam ettirmek isteyen düşüncenin milliyetçilik olduğunu vurgulamıştır. Ahn'ın milliyetçilik konusunda odaklandığı nokta, milliyetçi duyguların her Korelinin bir kaderi olduğu ve milliyetçilik hareketine katılmaları gerektiğiydi

Ayrıca Ahn, Kore milletini oluşturan unsurun, aynı kan bağı, toprak ve kaderin ortaklığı olduğunu söylüyordu. Bunu şu şekilde izah ediyordu.

- Kore milleti kan bağıllığı konusunda, çok eskiden beri neredeyse aynı saf kanı taşımışlardır.
- Toprak ortaklığı konusunda, Mançurya ve Kore yarım adasında ana toprak olarak yaşadılar.

---

¹⁸⁰ Ahn'ın yeni milliyetçilik anlayışı, devleti içsel olarak kendi kendini güçlendirme ilkesine dayanan kapitalizm milliyetçiliğe, dışsal olarak küçük devletlerin büyük devletlere karşı yapan mücadele anlamına geliyordu(Kim, a.g.e., s. 128).

¹⁸¹ Young-Woo Han, "1930-1940 yılında Ahn Jae Hong'un Neo Milliyetçilik ve Tarihi", Kore Milliyetçilik Tarihi, İljokaka yay, Seul, 1996, s. 70

- Kader ortaklığı konusunda, (özellikle bu kader ortaklığı ile kültür ortaklığını var sayarak) Çin, Moğol ve Japonlarla kanlı savaş yaparak milli şuurunu geliştirdiler.¹⁸²

Fakat Ahn'ın görüşleri, bazı konularda o dönemin sosyalistleri tarafından farklı şekilde yürütüldü. Örneğin, Shin Gwan Hwe şubelerine gönderilen uygulama faaliyeti yönergesinde Ahn'ın önerdiği, “Çiftçilerin edeplenmesi için çaba gösterilecek, tarla sürme hakkını elde edecek ve göçmenliği engellenecek, beyaz yerine renkli elbise giyilecek, saçlar tıraş edilecek ve kukuleta kullanılmayacak” gibi maddelerden dolayı eleştirildi. Sosyalistler, kapitalizmin zararını göstererek uygarlaşarak milleti kurtarmanın burjuva bir düşünceden geldiğini tenkit ettiler. Çünkü onlara göre fakir çiftçiler için hayatta kalmak medeniyetten daha önemliydi. Ayrıca çiftçilerin taleplerini yerine getirmek için herşeyden önce, hars kiralık (tarla sürme) hakkını elde etmek ve tarla sürme vergisini azaltmak gerektiğini vurguladılar¹⁸³.

Ahn'ın uygulama planı, çiftçiler konusunda sosyalistlere göre gerçekçi ve somut şekilde değildi. Bu da o dönemde Ahn'ın uygulama hareketinde, sosyalist ve milliyetçiler arasında belli bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Kaldı ki, bu farklı görüşler, sonra Shin Gwan Hwe'nin dağılmasına yol açan sebeplerden biri olmuştur.

A.4.6. Shin Gwan Hwe'nin Dağılması

1929 yılında, “Halk Genel Toplantısı”nı yönetmek suçundan Shin Gwan Hwe'nin yönetim grubundan çoğu kişi tutuklandı ve bu sıralarda aşırı sağcı milliyetçiler¹⁸⁴ derneği yönlendirmeye çalıştı. Bu arada derneğin dağılmasına yol açan olayları incelemek için Kore tarihinde 1 Mart Hareketinden sonra ikinci büyük milli hareket olan Halk Genel Toplantısı'nı incelemekte fayda olacağını düşünmekteyim.

---

¹⁸² Han, **a.g.e.**, s. 74.

¹⁸³ Kim, **a.g.e.**, s. 133.

¹⁸⁴ Japon egemenliği altında uzlaşma şekilde Meşruluk ve muhtariyet hükümeti kurmaya amaçlayan milliyetçi grubu bahsediyor.

10 Haziran 1926'da Coson'un son imparatoru Sunjong'un cenaze töreninde¹⁸⁵ bağımsızlık gösterisi gündeme gelmişti. Cenaze alayı, Hanyang (bugünkü Seul) ana caddelerinden geçip mezarlığa giderken binlerce öğrenci, Japon karşıtı gösterilerde bulundu. Öğrenciler, “Yaşasın Coson Bağımsızlığı”, “Düşmanı Sürüp Atalım”,ya da “ Kahrolsun Emperyalistler” gibi bir çok sosyalist ve kömünist sloganlar içeren eylemler gerçekleştirdiler.¹⁸⁶

Bu gösterilerin ardından öğrenciler, Kore tarihi ve dilinin yeniden öğretilmeye başlatılmasını isteyen okul grevlerini başlattılar. Bu hareketlerin arasındaki en büyük olay, 2 Kasım 1929 yılında Güney Colla ilindeki Kwangju şehrinde başlayan Kwangju olayı idi. Koreliler ve Japon öğrenciler arasındaki kanlı kavga, 194 okuldan kızılı erkekli 54,000 kadar öğrencinin katıldığı gösterilerle ülke çapında bir Japon ve yayılcılığı aleyhinde okul grevine dönüştü. “ Kahrolsun Emperyalizm”, “Yaşasın İşçi Devrimi”, “Yaşasın Coson Bağımsızlığı” gibi sloganlar bu gösterilerin köklü solcular tarafından yönlendirildiğinin gerçek bir kanıtıydı. Ancak bu olaydan sonra, 1,640 kadar öğrenci tutuklandı, 582 öğrenci okullarından atıldı ve 2,300'den fazla öğrenci de belirsiz sürelerle bekleme cezasına çarptırıldı.¹⁸⁷

Ayrıca, bu ‘Kwangju olayı’ni destekleyip, ‘Halk Genel Toplatısı’nı düzenleyen Shin Gwan Hwe’nin üst düzey yöneticileri de tutuklandılar. Ardından da sağcılarının konumu daha da güçlenince, derneğin dağılması konusundaki düşünceler yayılmaya başladı. Onların arasında Pusan şubesi en başta harekete geçerken, sosyalistler bu hareketi desteklediler.¹⁸⁸

Sosyalistler artık Shin Gwan Hwe’nin çapraşık yönergesinin, belli bir hareket kılavuzunu öneremediğini ve bundan dolayı mücadele maksadını yitirdiğini söylediler. Shin Gwan Hwe’nin bu meseleler sonunda kendi limitini gösterirken, sosyalistler bu noktada derneğin burjuva karakterini çıkarmaya çalıştılar. Bunun

---

¹⁸⁵ Aslında Nisan ayında vefat eden Sunjong’un süpheli ölümüyle Koreliler arasında milli bağımsız şuru tekrar alevlenmiş oldu ve halk tarafından 10 Haziran gününü cenaze töreni olarak seçtiler. Gösteriyi düzenleyenler arasında ‘Chundogyo’nun köktenci üyeleri bulunuyorlardı.

¹⁸⁶ Andrew C. Nahm, **Kore Tarihi ve Kültürü**, Çev. Ali Rıca Balaman, E.ü yay, İzmir, 1998, s. 143.

¹⁸⁷ Nahm, **a.g.e.**, s. 144.

¹⁸⁸ Gyun Young Lee, **a.g.e.**, 1993, s. 320.

yanısıra işçi ve çiftçilerle beraber yayılmacılığın aleyhinde mücadele yapmak gerektiğini kararlaştırdılar.¹⁸⁹

Böylece, Kore tarihi içinde Japonya'nın egemenliği altında Kore milletinin bağımsızlığı için birleşen milliyetçilik ve sosyalist hareketleri, ilkeleri çapışınca güçsüz kalmaya başladı. Neticede, Japon polisi baskısı karşısında bu derneğin önderliğini üstlenmiş bulunanlar, Mayıs 1931'de örgütü dağıtıp etkinliklerini yeraltına çekmeye karar verdiler.

B. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA KORE'DE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ

B.1. 1. Mart Ulusal Hareketleri¹⁹⁰

Kore, 1910-1945 yıllarına kadar Japonya'nın sömürgeci yönetiminin altında kalırken, Japonya'nın Genel Valiliği'nin zulüm rejimi tarafından yönetilmesi, Koreliler arasında milliyetçiliğin gelişmesine yol açmıştı.

'1 Mart Ulusal Hareketleri' adıyla, 1 Mart 1919 tarihinde tüm ulusun katıldığı yaygın başkaldırı hareketi kast edilmektedir. Bu tarihte Japon sömürge yönetimi egemenliği altındaki Kore milleti, bağımsızlığını ve özgürlüğünü elde etmek için yurt içinde ve dışında topyekûn bir ihtilâl hareketi başlatmıştı. Bu olayın Kore tarihindeki önemini bir tarihçi şu benzetmeyle anlatmaktadır.

"1 Mart Hareketlerini (1919), Kore çağdaş tarihinin sarp dağlarının doruk noktası ve bağımsızlık hareketlerinin çeşitli mecralardan akan suların biriktiği en büyük göl gibidir."¹⁹¹

Bu kadar önemli olan bu hareketin hedefi ise Korelilerin milli haklarını geri almaları ve özgürlüğe kavuşmalarıydı. Bu hareket bir anda ortaya çıkıp kısa zamanda yayılmasına rağmen Kore halkı için milli şuurunu uyandıran yeni bir kıvılcım ve

¹⁸⁹ Lee, a.g.e., 1993, s. 321.

¹⁹⁰ 1919 yılı Kore takvimine göre 'Gimi yılı' olduğundan, bu hareket 'Gimi Bağımsızlık Hareketi' olarak da adlandırılmaktadır.

¹⁹¹ Jin- Bong, Kim, **1 Mart Hareketi Araştırması**, Kuk Hak Jaryo yay, Seul, 2000, s. 11.

yeni bir cesaret kaynağı olmuştur. Tezimin bu bölümünde Kore bağımsızlık mücadelesi tarihinde en büyük yer tutan 1 Mart 1919 hareketi örneğinden hareketle, Kore’de milliyetçilik akımının nasıl geliştiğini inceleyeceğim.

B.1.2. Mart Hareketinin Sebebi

Bugüne kadar 1 Mart 1919 Hareketinin ‘on dört maddelik çözüm’, ‘2.8 Bağımsızlık Manifestosu’, ya da ‘Kral Kojong’un ani ölümü’ gibi sebeplerden dolayı başladığı ifade ediliyordu. Bu üç olay birbirleriyle bağlantılı olup 1 Mart hareketini meydana getiren önemli faktörlerdir. Bunlara kısaca değinmek faydalı olacaktır.

B.1.2.1. ‘2.8 Bağımsızlık Manifestosu’

Japonya’da okuyan Koreli öğrenciler, 8 Şubat 1919’da Tokyo’da ‘Coson Bağımsızlık Gençlik Derneği’ adıyla bir dernek kurarak Kore’nin bağımsızlığını dünyaya ilan ettiler. Koreli öğrenciler I. Dünya Savaşından sonra Polonya, Çekoslovakya, Mısır gibi ülkelerin sömürge yönetimden kurtularak özgürlüklerine kavuştuklarını gördüklerinde büyük heyecana kapılmışlardı. Dünya düzenindeki bu büyük değişimden etkilenen Koreli öğrencilerin 8 Şubat’ta ilân ettikleri ‘Bağımsızlık Manifesto’su yurt içinde ve dışında büyük yankı uyandırmıştı.

8 Şubat Bağımsızlık Manifesto şu şekilde bildirilmiştir.

“Kore Gençlik Bağımsızlık Kolordusu, 20 milyon Koreliyi temsil ederek dünyaya adaleti, zaferi ve bağımsızlığımızı ilan ediyoruz. Milletimiz, Japonya’nın Millitarizm hırsı ve şiddeti altında kaderimizin ve irademizin aleyhinde bağlandık. Fakat, adaletli bir dünyaya değişen bugünlerde dünya önünde hakkımızı talep ediyoruz. Geçen günlerde Amerika ve İngiltere, Japonya’nın Kore’yi koruma, ilhakını kabul ettikleri için bundan af dilemeleri gerekecek. Japonya’da Kore ilhakından sonra, İlhak Bildiriminde belirlenen milletimizin mutluluk ve menfaatini ihmal ederek gayri şahsi politikayı uyguladılar. Milletimizin siyaseti, miting, basın, yayın, din, sermayemizin özgürlüğünü hapsedtiler. Birde, hukuk, polis emniyeti, amme idaresi gibi çeşitli teşkilatlar da Kore milletinin özel haklarında ele geçirdiler....Her bakımdan Koreli ve Japonlar, birbirleriyle anlaşmazlık

yaşarken her zaman zarar gören biz olduk. Milletimizin özgür yaşaması için bağımsızlığımızı istiyoruz....Milletimizin hiç bir askeri gücü olmadığı için silahlı mücadele gücüyle Japonya'ya karşı çıkmayacağız. Fakat, eğer Japonya talebimize karşılık vermezse, milletimiz onlarla canımız ve kanımız pahasınada olsa sonuna kadar savaşı sürdüreceğiz. Beş bin yıldır kendi devletinin olduğu milletimiz eskiden beri yüksek bir kültüre sahiptir. Aynı zamanda Kültürü, adaleti ve barışı seven milletimiz, yeni bir devlet kurduktan sonra, dünya barış ve kültürüne katkıda bulunacaktır. Tüm dünyaya bağımsızlığımız için destekçi olmasını istiyoruz, eğer bu olmazsa milletimiz bağımsız yaşamak için ayaklanacak ve sonuna kadar da savaşacaktır.”¹⁹²

2 Şubat Bağımsızlık bildirisi, 1 Mart 1919 Hareketinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Çünkü Koreli gençler bu Manifesto'yu, Kore'deki milliyetçi gruplara danışarak hazırlamışlardı.¹⁹³ Dolayısıyla bu olay, 1 Mart Hareketinden önceden planlanarak buna zemin hazırlamıştı.¹⁹⁴

B.1.2.2. Kral Kojong'un ani ölümü

Japon Hükümeti tarafından tahttan indirilen Kral Kojong, 22 Ocak 1919 gecesi aniden hayatını kaybetmiştir. 68 yaşındaki Kralın hiçbir sağlık sorununun olmaması ve aynı gün iki hizmetçisinin de ölmesinden dolayı, ölüm sebebinin bir suikast olduğu söylenmişti.

Bu olaydan önce Japon Hükümeti Kral Kojong'un, Japon yanlısı Kore temsilcilerinin Paris Konferansına gönderilmesini onaylamasını istemişti. Fakat Kral bu talebi reddetmişti. Kralın bu gelişmeleri takiben ölümü, halk arasında, Japonların iki hizmetçisine kendisini zehirlemeleri için buyruk verdiği söylentisinin yayılmasına yol açmıştı.¹⁹⁵

---

¹⁹² Kim, **a.g.e.**, s.13-14.

¹⁹³ Kim, **a.g.e.**, s. 15.

¹⁹⁴ Kim, **a.g.e.**, s. 16.

¹⁹⁵ Kore Milliyetçiliği tarihi alanındaki araştırmalarda bir öncü olan tarihçi Eun-sik Park (1859-1925), bu olayın suikast olduğunu kanıtlayan hususları şöyle sıralamıştır: birincisi, Japon yanlısı siyasetçiler, olayın hemen ardından acilen toplanarak Kral Kojong'un ölümünün Japonların işi olmadığına dair bir beyanat yapmak istemişlerdir. Fakat bazı bürokratların tepkisinden dolayı bu gerçekleşemedi. Ayrıca, cenazeyi kefenleyen iki doktor, cesedin çok çabuk bozulduğunu görüp

Bu olaydan sonra yüz binlerce Koreli Saray önünde toplanıp ağıtlar okudu, ülkenin her yerindeki dükkân ve okullar kapatıldı. Japon yönetimi Kojong'un ölüm sebebinin beyin kanaması olduğunu resmen açıklamasına rağmen Koreliler arasında buna inanan olmadı.¹⁹⁶ Çünkü Kojong'un eşi İmparatoriçe Myungsung (Kraliçe Min)'un da Japonların suikastına uğradığı ortadaydı.

Neticede, Wilson'un 'Milletlerin kendi kaderini tayin etme hakkı' ilkesinden etkilenen Korelilerin milli bağımsızlık arzusu, Koreli öğrencilerin yayınladığı 'Bağımsızlık Manifestosu' ile alevlenmişti. Ayrıca Kojong'un ani ölümü, Japon sömürge yönetimine maruz kalan Kore milletinin acısını artırdı. Böylece Japon aleyhtarlığı ve sömürge yönetimine karşı koyma duygusu tüm ülke çapında 1 Mart ayaklanmasına yol açmış oldu .

B.2. 1 Mart 1919 Hareketinin Gelişimi

1 Mart Milli Bağımsızlık hareketi, ilk başta Hristiyan ve Chundogyo gibi dini örgütlerle öğrenci teşkilatları tarafından planlanıp yürütüldü. Çünkü Japonlar, 1910 İlhak Anlaşmasını takiben Coson'a askerî yönetimin getirilmesinden sonra dinî ve öğrenci örgütleri dışındaki her türlü halk kuruluşu kapatmıştı.¹⁹⁷ Bu nedenle Kore'deki milliyetçilik hareketleri, din veya eğitime dayanarak milli egemenliğe kavuşmak için tüm gücünü toplamaya çalışmıştı.

Bu sırada Hristiyan, Chndogyo ve Budist din adamlarının ayrıca öğrencilerin bireysel bağımsızlık mücadelesi yürütme planları birleşerek somutlaştı. Bu gruplar, bağımsızlık mücadelesi konusunda öncelikle üç prensipte uzlaşmıştı. Bağımsızlık mücadelesi 1- kitle halinde; 2- birlikte hareket ederek ve 3- cebirsiz yürütülecekti.¹⁹⁸ Bu prensiplerin gerçekleşmesi içinse kararlaştırılan somut yöntemler ise şunlardı:

şüphelenmeye başlayınca Japon polisler tarafından tutuklanarak bunu kimseye söylememeleri için uyarılmıştı(Eun-sik Park, **Kore Bağımsız Hareketinin Kanlı Tarihi II**, Seomundang Yay, Seul, 1999, s. 513).

¹⁹⁶ Kim, **a.g.e.**, s. 17.

¹⁹⁷ Andrew C.Nahm, **Kore Tarihi ve Kültürü**, Çev. Ali Rıca Balaman, E.Ü basım evi, 1998, s. 132.

¹⁹⁸ Jin- Bong, Kim, "**1 Mart Hareketi**", Milli Hareketi kitap dizisi Nu.2, Milli Kültür yay, Seul, 1980, s. 63.

- Bağımsızlık Manifestosu yayınlanarak Kore kamuoyunu canlandırılacak,
- Japon Hükümeti ile Coson Valisi'nden Kore'nin milli egemenlik hakkının iade edilmesi talebinde bulunulacak,
- ABD Başkanı ve Paris Konferansı'na Kore'nin bağımsız ilân edilmesi için dilekçe sunularak uluslararası kamuoyu aracılığıyla bu yönde Japonya'ya baskı kurulacaktı¹⁹⁹.

Bu millî hareketin karakterinin belirlenmesi için buna kimlerin, hangi örgütlerin veya toplumsal sınıfların öncülük ettiğine bakılmalıdır. 1 Mart 1919 hareketi, dinî liderler ve ulusalcı aydınlar tarafından örgütlenmişti. Bu hareket, modern bir eğitim alan ve yeni dünya görüşlerine sahip olan kişilerin barışçıl yöntemleriyle yürütüldü.

Bağımsızlık Manifestosu'na imza atacak 33 milli temsilci seçildi. Bu 33 kişilik lider grubuna, bağımsızlık hareketini planlayacak ve yürütülmesinde önemli katkısı olacak 16 kişi daha katıldı. Neticede bu 49 kişi, 1 Mart Hareketin merkez gücünü oluşturdu.²⁰⁰

Böylece, Bağımsızlık Hareketi önderleri, 1 Mart 1919'da tüm ülke çapında bir bağımsızlık yürüyüşü düzenlemeye karar verdiler. Kjong'un cenaze töreninin 3 Mart 1919'da yapılması planlanmıştı. Bu törene katılmak üzere çok sayıda insan Hanyang (Seul)'da toplanacaktı. Aslında liderler, bağımsızlık yürüyüşünün 3 Mart 1919'da yapılmasını planlamıştı. Ama böyle bir eylemin, vefat eden eski Kral'a saygısızlık olacağını düşündükleri için yürüyüşün o gün yapılmasından vazgeçilmişti.²⁰¹

Bağımsızlık Bildirisi 1 Mart Hareketi öncesinde, Choi Nam-sun²⁰² adlı bir bilgin tarafından yazıldı.²⁰³ Bu Bildiri basılıp çoğaltılarak yurdun her tarafına

¹⁹⁹ Kim, a.g.e., 1980, s. 65-66.

²⁰⁰ Jin- Bong, Kim, "1 Mart Hareketinin iç yapısı", Kore Çağdaş Tarihi Gelişmesi, Kore Tarihi Araştırma Derneği, , Seul, 1988, s. 70.

²⁰¹ Jong-Su Kim, **Kore Tarihi Dersi**, Han-ul yay, Seul, 1989, s. 278.

²⁰² Nam-sun Choi (1890-1957): Koreli tarihçi, yazar, kültür (hareketçisi) adamı. 1910 yılında Cahng

dağıtıldı. Bildiride Korelilerin bağımsızlığını kazanmaları konusundaki kararlılıkları ve Japonların yaptığı haksızlıklar dile getiriliyordu. Bu bildirinin bir bölümü şöyleydi.

“...Böylece bizler Coson’un bağımsızlığını ve Coson halkının özgürlüğünü ilan ediyoruz. Bunu dünya uluslarına insanların eşitliğini açıklamak için duyuruyor ve halkımızın kendini savunma hakkı isteğini, sonsuza dek sürdürmek için gelecek kuşaklara aktarıyoruz. Gözlerinizi açın, önümüzde yeni bir dünya oluşuyor. Zülüm Çağı kapandı, Barış ve adalet Çağı başladı. Adaletli yasa ve insanlık ruhu, yeni uygarlık ışığını insanların sorunlarının üstüne tutmak üzere hazırdır. Kendimizi bu yeni düzenin ve barış çağının ortasında bularak ve dünyanın değişen gidişatına ayak uydurarak, görevimizi tamamlamada ne duraksıyor ne de korkuya kapılıyor. Bağımsızlık ve özgürlük dolu bir yaşamın mutluluğunu isteme konusundaki kesin hakkımızı savunmak zorundayız. Doğamızdaki manevi kuvveti sergilemek ve halkımızın tinsel şöhretini ve onurunu yaşatmak kutsal görevimizdir. İşte bu nedenlerle artık uyanık olmak durumundayız...”²⁰⁴

Liderler ayrıca halkın, üç prensibe bağlı kalmasını istemişti:

- Cosonluların özgürlük anlayışının ve düşüncelerinin sergilenmesine,
- Cosonluların haklı taleplerinin sürekli olarak dile getirilmesine,
- Cosonluların hak ve özgürlüklerini elde etmeye yönelik davranışlarının onurlu olması için düzenli ve ciddi eylemlere girişilmesi.²⁰⁵

Nihayet 1 Mart 1919’da, Milletın temsilcisi olarak seçilen 33 kişi, Bağımsızlık Bildirisine imza atarak bunu Japon Hükümetine sundular. Bu imza töreninin yapıldığı esnada, tüm yurttta yüz binlerce Koreli caddelere döküldü. Hareketin merkezi olan Hanyang’daki Pagoda Parkı’nda ise Bağımsızlık Bildirisi

---

Ho Ahn’la beraber ‘Öğrenci Derneği’ni kurup gençlere yön vermeye çalıştı. Aynı zamanda Kore’nin eski kitaplarını yeniden neşrini sağlayarak Cosonluların milli kültürünü yaymaya çalıştı. 1919 yılında 1 Mart Bağımsızlık Bildirisini yazdığı için tutuklanıp 2 yıl 6 ay hapse mahkûm edildi.

²⁰³ Kim, a.g.e., 1980, s. 17.

²⁰⁴ Nahm, a.g.e., s. 135.

²⁰⁵ Kim, “1 Mart Hareketinin iç yapısı”, 1988, s. 73..

resmen okundu ve o döneme dek yasaklanmış bulunan Kore bayrakları dalgalandırılmaya başlandı. Pagoda Parkı içinde ve dışında bulunan kalabalık, hep birlikte ulusal bağımsızlık isteklerini sürekli yinelenen “Yaşasın Coson”, “Yaşasın Coson Bağımsızlığı” sözleriyle haykırıp yürüyüşe başladı. Bu ilk bağımsızlık yürüyüşünden sonra, Korelilerin bağımsızlık hareketi kırsal kesime yayılarak, başka kentlerde de meydana gelerek birkaç ayı aşkın bir zaman sürdü. Kore’de bu harekete her yaştan ve her cinsten iki milyondan fazla insanın katılmış olduğu bildiriliyordu.

206

‘Doklip Manse’ (Yaşasın Bağımsızlık) hareketi adıyla da adlandırılan bu yürüyüş silsilesinde, 1919 yılın Mart-Mayıs ayları boyunca tüm Kore’nin 210 ilçesinde 1,542 yürüyüş yapıldı. Koreliler bağımsızlık yürüyüşüne başlanmasıyla birlikte işçiler grev yaparak²⁰⁷, tüccarlar dükkânlarını kapatarak bu yürüyüş hareketine destek vererek protestoya katıldılar. Öğrenciler ise okula bir süre devam etmediler. Aslında, az sayıdaki Japon yanlısı ve büyük toprak sahipleri dışında neredeyse tüm Kore halkı bu harekete katılmış oldu.²⁰⁸

Bu gelişmeler üzerine Japon polisler, Bağımsızlık Bildirisine imza atan önderleri tutuklamaya başlamış ve yürüyüşe katılan kitleler üzerinde son derece acımasız baskı yaparak bağımsızlık hareketini engellemeye çalıştılar. Milletın temsilcilerinin tutuklanmasından dolayı milli hareketin merkez gücü seçilen liderlerin elinden halkın eline geçmiş oldu. Diğer yandan, bağımsızlık hareketinin barışçıl şekilde başlamasına rağmen, göstericilere şiddet uygulayan Japon jandarma ve polislerin silahlı yöntemine karşı öfkelenen halk da güç kullanmaya başladı. Tüm bunların neticesinde şiddet karşıtı bir yürüyüş olarak başlayan milli direniş hareketi, Japonların büyük baskılarına karşı bir şiddet hareketine dönüşürken binlerce Korelilerin ölümüne sebep olduktan sonra bastırıldı.²⁰⁹

---

²⁰⁶ Jong-Su Kim, **a.g.e.**, s. 280.

²⁰⁷ İşçiler, 2 Mart’ta Seul’de protesto başlayarak bir sene boyunca 84 kere ve 9,000 kişi katılarak bozuşmayı yürüttüler. Suk Hong, **Kore Milli Tarihi II**, Pulbit yay, Seul, 1986, s. 141.

²⁰⁸ Hong, **a.g.e.**, s. 142.

²⁰⁹ Japon kayıtlarına göre 1 Mart Hareketi sırasında Korelilerden 55 ölü, 1409 yaralı ve 12,522 tutuklanan olmuştu. Oysa bir Koreli ulusalcıya göre ölenler 7,500’ün üzerinde, 16,000 yaralı ve 46,000 kadar da tutuklu vardı. Bu sıralarda toplam 715 ev yıkıldı, 447 kilise ve birçok Kore okulu

B.2.1. 1 Mart 1919 Milli Bağımsızlık Hareketinden Sonra Siyaset Alanındaki Çalışmalar

1 Mart Hareketi güçlü bir ulus bilincinin ve yurtseverliğin neticesi olarak Kore milletinin birlik ve bağımsızlık şuurunu tüm dünyaya gösteren muazzam bir milli hareket idi. Fakat milliyetçi önderler, bu mücadelecî hareketinin birleşik ve devamlı olması için bir örgüt kurma gerekliliğini duymuşlardı. Bu doğrultuda hareketin önderleri yurt içinde ve yurt dışında geçici hükümetler kurmaya çalıştılar.

B.2.1.1. Dae Han Geçici Hükümetinin kurulması ve dağılmasının Çağdaş Kore Tarihindeki Önemi.

Bu çabaların sonucunda 1919 yılı Mart sonu, Nisan başlarında Seul'de Hansung Hükümeti kuruldu. Hansung Hükümetinin önemi, Kore'nin 13 vilayetinin temsilcilerinden oluşan milli bir parlamentonun kararıyla kurulması idi. Millet temsilcileri tarafından kurulması, bu hükümetin millet tarafından kabul edilip desteklendiği anlamını taşıyordu. Fakat sarf edilen çabalara rağmen Hansung Hükümeti önderlerinin Japon yönetimince tutuklanıp cezalandırılması sonucunda Hükümet çalışamaz hale gelmişti.²¹⁰

Yurt içindeki bu olumsuz koşullar, Kore ulusal bağımsızlık hareketinin merkezini Çin'e taşımasına yol açtı. 1 Mart Hareketinden sonra, birçok ulusalcı önder faaliyetlerini daha da yaygınlaştırmak için Çin'e ve başka ülkelere göç etmeye başladılar. Böylece, 1919'dan önce Çin'e kaçan Kore ulusalcılarına, 1 Mart 1919'dan sonra Kore'den gelen yeni sığınmacılar da katıldı.²¹¹

Bu durum, Ağustos 1919'da bir grup ulusalcı tarafından, Çin'in Shanghai kentinde Hansung Hükümeti ile birleşen Kore Geçici Hükümetinin kurulmasına yol açtı. Aslında bu adımı atarken Kore bağımsızlık hareketi liderleri, 1910 İlhak Antlaşmasını takiben dünyada meydana gelen gelişmelerden, örneğin Şubat 1917

---

kullanılamaz duruma geldi. Öte yandan, Japonlardan sadece 6 jandarma, iki polis görevlisi öldürülmüş, 130 kadar Japon yararlanmıştı(Nahm, **a.g.e.**, s. 136).

²¹⁰ Song-Hee Lee, “**Daehan Minkuk Geçici Hükümetin Islahat ve onun Sonuç**”, Tarihi Nonchong Vol II, Dongsun Tarihi Enstitüsü, Seul, 2001, s. 2.

²¹¹ Man-Gil Kang, **Kore Milli Hareketi Tarihi**, Seohye yay, Seul, 2008, s. 25.

Bolşevik Devriminin ardından Polonya, Finlandiya gibi ülkelerden geçici hükümetlerin kurulmasından da etkilenmişti.²¹²

Daehan Geçici Hükümeti, 1920 yılının başına kadar bağımsızlık hareketi cephesinde bir cumhuriyetin siyasal örgütü olarak değerlendirilebilir. Cumhuriyetçiler eylemlerini baştan itibaren, belli bir yöntemle sürdürüyordu.

Geçici Hükümet, iki büyük gruptan oluşuyordu. Birincisi, bağımsızlık mücadeleleri, ikincisi ise diplomatik bağımsızlık mücadeleleri grubuydu. Bağımsızlık mücadeleleri grubu, Geçici Hükümetin yeri olarak, çoğu silahlı mücadele örgütlerinin bulunduğu Çin'in Mançurya bölgesini seçmişti. Fakat bu konuda diplomatik faaliyet yürüten cumhuriyetçilerin görüşü ağırlık kazanarak Hükümetin kurulacağı yer olarak, o dönemde uluslararası bir şehir özelliğindeki Shanghai belirlenmişti. Shanghai'de Geçici Hükümeti kurulduktan sonra Rusya ve Mançurya'daki bağımsızlık örgütleri Sahghai Geçici Hükümeti'ni desteklemişti.²¹³

Fakat çok geçmeden Geçici Hükümet içindeki gruplar arasında bağımsızlık hareketinin yöntemi konusunda görüş farklılıkları artmaya başladı. Neticede bağımsızlık savaşı yanlısı grubun, diplomatik mücadele yanlısı grupla tartışması şiddetlenince, ilk grup hükümetten ayrıldı. Bunun sonucunda, hükümet yeniden düzenlenerek diplomatik eylem yanlısı grup bağımsızlık mücadelesinden uzaklaşınca Mançurya'da dağınık şekilde bulunan silahlı örgütler birleşmekte güçlüklerle karşılaşmıştı. Buna ilâveten Geçici Hükümet bağımsızlık mücadelesinin merkezi teşkilatı olma görevini de yitirmekteydi.²¹⁴

Buna rağmen Geçici Hükümetin modern Kore tarihindeki önemine değinmek faydalı olacaktır. Öncelikle bu Hükümetin kurulmasıyla 1 Mart 1919 hareketinin ruhu, 1948'de Kore Cumhuriyeti'nin kuruluşuna değin yaşatılmış, bu anlamda Kore halkının bağımsızlık isteğinin gerçekleşmesine ön ayak olmuştur. Ayrıca, geçici bir

---

²¹² Poland ve Finlandya sonra geçici hükümetten bir resmi hükümeti olarak değişti. Fakat, Sanghai'daki Daehan geçici hükümeti öyle olmadı. Çünkü, I. dünya savaştan sonra 1920'de Versailles Antlaşmasında bağımsızlık hareketin yasaklanmasından dolayı bu hükümet, yalnız bağımsızlık hareketinin öncüsü örgüt olarak kalabilmişti.

²¹³ Kang, **a.g.e.**, s. 27.

²¹⁴ Kang, **a.g.e.**, s. 28.

hükümet olarak bu kadar uzun süreyle faaliyet göstermiş olması, dünya tarihinde pek görülmeyen bir olgudur. Demek ki, resmi hükümet kurma amacıyla başlayan geçici hükümet, sonradan bağımsızlık hareketini yönlendiren bir teşkilat olarak görevini sürdürdü. Ayrıca, 1 Mart'dan sonra birçok bağımsızlık örgütü ortaya çıkmışken sadece bu hükümet Kore milletinin bağımsızlığa kavuşmasına kadar varlığını devam ettirdi.²¹⁵

İkinci olarak ise, Daehan Geçici Hükümeti'ni önemli kılan, baştan itibaren demokrasiyi savunması ve bundan vazgeçmemesi olmuştu. Diğer yandan sağ ve sol siyasetçilerle işbirliğine gittiye de hiçbir zaman komünist düzeni kabul etmedi. Diğer yandan Geçici Hükümetin kabul ettiği ilk anayasadaki ekonomiyle ilgili maddelere bakıldığında, kapitalist düzenin sorun yaratacak koşullarını hafifletmeye çalıştığı görülür. Örneğin, mülkiyet hakkının kamu menfaatine uygun biçimde düzenlenmesi; millî talebi karşılayacak milli bir ekonominin kurulması benimsenmişti.²¹⁶

B.2.1.2. 1 Mart Hareketi Sonrası Kadınların Milli Bağımsızlığı Hareketi

Türkiye'de siyasal anlamda kadınların örgütlenişi, milli mücadele döneminde rastlandığı gibi, Kore'de de milli kurtuluş mücadelesi döneminde etkin şekilde görülmektedir.

Japon sömürge yönetimi ise kadınlara karşı hukuk, eğitim, ekonomi, ve kültür alanlarında eşitlikten uzak bir baskı uyguladılar. Bunun sonucu olarak 1 Mart hareketi sonrasında kadınlar da vatani kurtarmak için Japonya'ya karşı direnişte faal olarak kendilerini gösterdiler. Bu sıralarda Nisan 1919'da Çin'in Shanghai'de kurulan Daehan Geçici Hükümetine yurt dışından ve içinden destek gelmeye başladı ve bir çok yeraltı örgütü harekete geçti.

---

²¹⁵ Dong-Gul Cho, "Milli Bağımsızlığın Simgesi: Sanghai Geçici Hükümeti", Kore Nondan-Ağustos, Kore Nondan yay, Seul, 1990, s. 99.

²¹⁶ Cho, a.g.e., s.100.

Bu durumda Kore’de Hristiyan kadınların öncülüğünde Geçici hükümeti destekleyen kadın örgütleri de vardı. Toplamda sayıları on milyonu bulan Koreli kadınların gücünü birleştirerek Japonya’ya karşı bir direnişe geçmek için çalışan ‘Daehan Vatanperver Kadınlar Derneği’ kuruldu. Bu derneğin amacı kadınlara tam bağımsızlık fikrini aşılıyarak, birlik ve beraberlik sağlamak ve Geçici Hükümetine göndermek üzere bağımsızlık hareketi için mali açıdan da destek olmaıı.²¹⁷

Onlar, kadınları bu bilinçle teşvik ederek topladıkları fonu Geçici Hükümete göndererek faaliyet gösterirken aynı zamanda bağımsızlık savaşına katılmaya hazırlanıyordı. Fakat, bu örgütü denetim altına alan Japon polisler, sonunda Kasım 1919’dan başlayarak Ekim 1920’ye kadar tutuklamaya devam ettiler.²¹⁸

Örgüt bir yandan Japonya’nın bu baskısından dolayı bir süre faaliyetleri yavaşlayan faaliyetlerini devam ettirmeye çalışırken bir yandan da bu duruma boyun eğmeden başka bir çözüm bulmaya çalıştılar.

Bundan birincisi, kadınların eğitimini daha güçlendirmek, İkincisi de Üretimde Teşvik Projesi idi. İlk sıradaki konu daha önemliydi, çünkü çağın gerisinde kalan kadının eğitim ve öğrenim görmesini sağlayarak aydınlatmak gerekliydi. Bununla beraber kadınları üretimde teşvik projesiyle de milli ekonomiye katkı sağlamaları çalışılmalıydı. Bağımsız bir milli ekonomi için bu şarttı.

Kadının konumunun sorgulanmasını izleyen yıllarda, çalışma yaşamına atılıp, nitel olarak önemli sosyo-ekonomik dönüşümü gerçekleştirme adımı atan Türkiye ve Kore kadınlarının milli mücadele’yle birlikte belli bir siyasi bilinç geliştirme sürecine girdiği çok dikkat çekicidir.

Kadınlara yönelik eğitim çalışmalarını yöneten grup olarak ilk sırada ‘Coson Kadın Eğitim Derneği’ geliyor. ‘Coson Kadın Eğitim Derneği’, 1920 Mirisa Kim(1880-1955)²¹⁹in öncülüğü ile Seul’deki bir kilisede kadınlara bir gece okulu

²¹⁷ Yong-ok Park, **Kore Kadınların Japonya’ya karşı Direniş Tarihi**, Jisik yay, Seul, 1996, s. 251.

²¹⁸ Park, **a.g.e.**, s. 253.

²¹⁹ Mirisa Kim (1880-1955): 19 yaşında dul kalan Kim, çağdaş bir öğrenim gördükten sonra, Amerika’ya gidip okudu. Kore’ye döndükten sonra ‘ Kadının Şiiri’ adlı makale dizisini yazmaya

açıp eğitim vermeye başladı. Böylece amaç, eğitim olanaklarının tanınmadığı ev hanımlarına eğitim vererek bilinçlendirmektir.²²⁰

1921’de kadın eğitim çalışmalarını Seul dışında da yürütmeye çalışan Kim, yurdun önemli semtlerine dolaşarak çeşitli konuşmalar yaptı. Onun konuşmalarından etkilenerken kadın gece okulları açan şehirler vardı.²²¹

Kim’in kadınların eğitimi konusundaki düşüncesi belirsiz değildi. Aksine toplumun günlük hayattaki talebini karşılayacak şekilde uygulayıcı, gerçekçi idi. Coson Kadın Eğitim Derneği’nin faaliyetleri, giderek kitlesel bir harekete dönüştü. Bu dönemin Seul dışındaki kadın eğitim hareketi, genelde yerel kilise yada gençlik toplantılarında söylev, konferans açmak şeklinde yürütüldü. Bunlar şöyledir.

- 22 Mayıs 1920, Hamhung Hristyan Gençlik salonunda “Toplumsal gelişme ve kadın eğitim” adlı konferans.²²²
- 28 Mayıs 1920, Kesung Dongbu kilisesinde “Kore ve yabancı kadınların karşılaştırması”, “Coson kadınlarının ümidi” adlı kadın konferans.²²³
- 30 Mayıs 1920, Pyungnam Sukchun kilisesinde “Yeniden yapılanma”, “ilerici”, “kendine güvenen”, “imkansız yok” adlı seminer.²²⁴
- 19 Haziran 1920, Wonsan Shinchangli kilisesinde “Günümüzde yaşayan bizler ağlamalı mı yoksa gülmeli miyiz?”, “Zamanı bilirmisin?” konu başlıkları altında alışkanlıkları ve kadın bağımsızlığını vurgulayan konferans.²²⁵
- 1 Temmuz Andong kilisesinde kadın konferans.²²⁶

---

başladı. Fakat, bu makale VI.bölümünde Japonlar tarafından durduruldu. Herzaman Kore kadınların aydınlatılması gerekliliğini savunan ve bu konuda çalışan Kim, çalıştığı E-hwa Kız Okulunu bırakıp Coson Kadın Eğitim Derneğine kendini tamamen adayarak çalışmalarına hız verdi. Park, **a.g.e.**, s. 252.

²²⁰ Bu olaydan sonra Seul Yumjung kilisesinde başlayan kadınların gece okulu ilk başlarken sadece 13 kişi ve bir hafta sonrası ise 50 ye aşan kadınlar katılmıştı. Ve öbür sömerstrde ise 150-160 kadınlar katılmaya başladı. Gece okuluna katılan çoğu Konfüçüsçülerin eş olduğunu söylüyor(**Dong-A gazetesi**, 5 Nisan 1921).

²²¹ Dong-A gazetesi, 5 Temmuz 1921.

²²² Dong-A gazetesi, 26 Mayıs 1920.

²²³ Dong-A gazetesi, 1 Haziran 1920.

²²⁴ Dong-A gazetesi, 10 Haziran 1920.

²²⁵ Dong-A gazetesi, 25 Haziran 1920.

²²⁶ Dong-A gazetesi, 1 Temmuz 1920.

Bu sıralar da kızlara eğitim verme konusunda yabancılar tarafından da bir takım çabalar vardı. 1922’de Genel Hükümet tarafından açıklanan eğitim kararnamesinin 12. maddesiyle ‘üniversite ve hazırlık öğreniminin üniversite emrine göre yapılacağı’ kararlaştırıldı. Bu süreçte batılı Misyoner Grup Birliği, milliyetçilerin üniversite kurma teşebbüsünden ve 1922 Eğitim Kararnamesinden faydanlanmak istediler. Kore’de bulunan misyoner birliği üç üniversite kurmayı planladılar.²²⁷

Bunlardan biri Ewha(Armut çiçeği) bayanların üniversitesi olacaktı. Kore’de açılan bu okul ilk kız okuluydu. 1886’da bir Amerikalı kadın misyoner tarafından Koreli kız öğrencileri bilinçlendirmek üzere kurulmuştur. Bu okul, 1910 yılından itibaren dört senelik üniversite bölümünün bulunması yüzünden Misyoner Grubu Birliği, Ewha Kız Okulu’nu fakülteleştirmeyi uygun gördü. Bilhassa 1922 yılında Ewha Kız Okulu’nun fakülte kısmında 50 öğrenci okuması, Misyonerler Grubu Birliği’nin fakülteleştirilme çabaları için teşvik edici faktör idi.²²⁸

Dong A gazetesi de ‘Bayanlar Üniversitesinin Gerekliliği’ adlı baş yazısı ile Ewha Kız Okulu’nu fakülteleştirme çabasını destekledi.

“Kadınların bağımsızlık mücadelesine ve kültür gelişimine olan katkıları, onların eğitilmeye başlanması ve kızlara eğitim alma fırsatının tanınmasıyla gerçekleştirilecektir. Bu onlar için bir çeşit nur ve kudret kaynağıdır. Onlara değer vererek onların sahip oldukları yetenekleri geliştirmesine yardımcı olmalı ve ilkokul, ortaokul, lise eğitiminden sonra üniversite eğitim almaları da sağlanmalıdır. Çünkü Orta okul ve lise eğitimiyle bayanlar yeteneklerini geliştirmekle sınırlı kalacaktır. Bu cahilliğide beraberinde getirecektir. Buna dikkat çekerek bayanlarımıza yüksek öğretim görme olanakları da verilmelidir. Bu amacın gerçekleştirilmesi, sadece bayanlar için değil bütün millet için mutluluk ve gelişme kaynağı olacaktır. Bugünlerde misyonerlerle Ewha Kız Okulu ilgililerinin kızlar ve kadınlar için üniversite kuracağı planı hakkındaki müjdeyi duyduk. Bayanların bağımsızlığa kavuşmaları ve kültür gelişimine

²²⁷ Üç üniversiteden ikisi Kyung Sung(Seul)’da ve biri Pyungyang(Şuan Kuzey Kore’nin başkenti)’da olacaktı.

²²⁸ Ewha Kız Okulu’nun anaokul kısmında 100 öğrenci, ortaokul ve lise kısmında 800 öğrenci, üniversite kısmında 50 öğrenci okuyordu (Kim, “Atatürk Dönemi Türkiye’sinde Yüksek Öğretim ile Japon Egemenliği Dönemi Koresi’nde Yüksek Öğretimin Karşılaştırılması, s. 159).

*katkıda bulunmaları için bir an önce üniversiteyi kurmalarını candan dileriz.”*²²⁹

Fakat, kamuoyunda Ewha Kız Okulu’nu fakülteye dönüştürülmesinin desteklenmesi, Japon Genel Hükümeti harekete geçirdi. Genel Hükümet’in eğitim müdürlüğü, özel okulların fakülteleştirilmesinin kabul edilemeyeceğini açıkladı.²³⁰ Eğitim Müdürlüğü’nün açıklaması, Ewha Kız Okulu’nu fakülteleştirme çalışmasını önledi. Suya düşen bu planı, ancak Nisan 1925’te Ewha Kız Yüksek Okulu olarak adını değiştirerek eğitime başladı. Ewha Kız Okulu, demokratik yasalara uyarak Koreli kızlara vatan sevgisini kazandırmaya çalıştığı için Japonların güveni yitirmeye başladı. 1936 yılına gelindiğinde Genel Hükümet, misyonerleri Shinto din tapınağında ibadete zorladı. Misyonerler de Genel Hükümet’in emrine karşı çıkınca iki taraf arasında gerginlik baş gösterdi. Japonların baskısı arttıkça misyonerlerin açtığı okullar kapatıldı ve onlar da ülkelerine dönmek zorunda kaldı.²³¹

Bu dönemde diğer kadınların vatanperver hareketleri ise, Ocak 1923’te milli sermayeyi bağımsız kılmak amacıyla başlayan ‘Üretimde Teşvik Projesi’ idi. 1920 yılından itibaren başlayan milletin üretimde ilerleme çabaları milli sermayeyi ortaya çıkarmış ve 1923 deki kadınları üretime teşvik projesiyle de daha da ivme kazanmıştı. Bu durum milleyetçileri daha da etkileyerek halka büyük motivasyon kazandırdı. Aynı zamanda milliyetçi cephe’de milli ekonomiyi geliştirme çalışmaları başlattılar. Bu ‘Üretim Teşvik Projesi’, milli hareketin esas zeminini oluşturan çağdaş bilginler tarafından başlatıldı. Kore milleti yabancı malların yerine yerli mal kullanma gerekliliğini vurgulayan bu projeyi 160 kişininde yardımlarıyla tüm yurda yayılmasını sağladı.²³²

²²⁹ Dong-A gazetesi, 25 Şubat 1923 ve Kim, **a.g.e.**, s. 160.

²³⁰ Genel Hükümet, ‘fakülteleştirme eylemine ilişkin bir demeç’ adlı başlık altında özel okulların fakülteleştirilmesinin kabul edilmeyeceğini açıkladı. “.....Coson’daki yüksek okullar programlarını geliştirip kendi asıl amaçlarına uymaya gayret etmeli. Coson şartlarına göre yüksek okulların çok önem kazandığından dolayı varlığını korumaları tavsiye edilir. Ayrıca yüksek okulların fakülteleştirilmesi görüşümüze aykırıdır....” (Dong-A gazetesi, 16 Temmuz 1923).

²³¹ Kim, **a.g.e.**, s. 161.

²³² Park, **a.g.e.**, s. 236.

Bu projenin ana hedefi, yerli mallarını kullanıp milli sermayeyi güçlendirerek ekonomiyi canlandırma düşüncesinden başladı. Bu projesini milliyetçi Man-sik Cho, şöyle anlatmaktadır.

*“Kore milletinin hayatının bu kadar yoksulluk içinde olması, milletin kendisini hor görüp sevmediği içindir. Bu nedenle yabancıların ekonomik istilasına ansızın maruz kalıyoruz. Japonların kapitalizmin etkisiyle üzerimizde içte ve dışta kurduğu istila tüm yaşantımızı etkiledi. Bu istilaya karşı biz kendimiz bol bol üretime geçmeli, bunları kullanmalı ve zamanla daha kaliteli hale getirmeliyiz. Böylece milli ekonomiyi bağımsız kılabiliriz.”*²³³

Aslında bu hareketleri başlatan kadınlar değil erkeklerdi. Fakat, kadınların katılımıyla daha kuvvetlendi. Çünkü geleneksel olarak evin gelir giderine karar veren hakkı ellerinde bulunduran kadınların rolü çok önemliydi. Böylece Koreli kadınlar milli hareket olarak genişleyen Üretim Teşvik Projesini sahiplendiler. Kore toplumunun orta sınıfı kadınlar, “Biz yaşamak için borçlu kalmadan kendi ekonomimizi iyi idare etmeliyiz...” düşüncesiyle ev hanımları, eski saray görevlileri ve diğer kadınlar tarafından yürütüldü.

Buna çok benzeyen kadınların bir diğer hareketi daha ortaya çıktı. Haziran 1923’te bir Kore eğitim hareketinin öncüsü olan Me-rye Sohn tarafından başlatılan ‘Coson Hristiyan kadınların idareli Derneğinden bahsedebiliriz. Bu derneği içki ve sigarayı bırakarak, tutumlu olma gibi günlük hayatı yenilemeye yönelik kampanyasını sürdürdüler. Bu hareketi başlattıktan üç sene sonra üç bin üyeye ve 60 yerel şubesi vardı.’²³⁴

Böylece, 1 MART hareketinden sonra gelişen kadın hareketi, Hristiyan kadınlarıyla daha da ilerleyerek milliyetçilik alanında faaliyetlerini gösterdi.

1920 yılının başında ülkeye Sosyalizmin girmesiyle insanlar arasında ideolojik farklılıklar oluşmaya başlamış, insanlar sağcılar ve solcular şeklinde diye iki gruba

²³³ Non-gil Lee, “Kore Bağımsızlık Hareketi ve Kadınların Rölü”, **Kyunghee Sahak**, Vol. 21, Seul, 1997. S. 125.

²³⁴ Lee, **a.g.e.**, s. 127.

ayrılmışlardır. Fakat milli menfaat için sağcılar ve solcular tekrar biraraya gelip Şubat 1927 de Shin Gan-hwe kurmuşlardır. Shin Gan-hwe nin kurulmasından etkilenen kadın önderleri, Mayıs ayında kadınları temsil edecek Kunu hwe teşkilatı kurdu.²³⁵

Sağcı ve Solcu kadınlar bir araya gelip Kunu hwe (Şaron Gülünün Dostları Derneği) adlı bir dernek kurarak cepheleri birleştirip örgütlediler. Şaron Gülü (mugunghwa) Kore'nin ulusal çiçeğiydi. Kunu hwe, kadın yazarları, öğretmenleri, öğrencileri ve işçileri biraraya getirerek Kore kadınları arasında ulusal bilinç oluşturmaya çalıştı. Kunu hwe önderleri, kırsal kesim kadınlarının yanı sıra fabrika işçilerinin sorunlarını da özellikle göz önünde bulundurarak, Genç Kadınlar Hristiyan Derneği (YMCA)'yle birlikte kırsal kesimdeki kadınlarında kültürel aydınlanmalarını içeren yeni bir yapılanmayı başlatıyordu.²³⁶

Shingan hwe ve Kunu hwe'nin giderek artan ünleri üzerine, daha önce onlara katılmayı reddeden kömünist olan köklü solcular, bu kez tavırlarını değiştirdiler. Bu örgütlere katılmaya ve Moskova'daki Üçüncü Komünist Enternasyoneli (Comintern) tarafından verilen buyruk doğrultusunda onların hareketlerini değiştirmeye karar verdiler. Böylece 'Comintern'in 1928 Aralık Tezi'ni uygulayarak, Shingan hwe ve Kunu hwe üyeleri arasında kendi köklü devrimci düşüncelerini yerleştirmeye çalıştılar. Ayrıca, 'Burjuva çiftçi ve işçi hareketini başlattılar. Bu aşamada, bir çok sağ kanat ulusalcısı bu derneklerden ayrıldılar ve önderliği köklü solculara bıraktılar.²³⁷

Hal böyleyken, Shingan hwe ve Kunu hwe'nin niteliklerinin değişikliğini 10 Haziran 1926²³⁸ ve 1929 Kwangju Olayları'nın²³⁹ arkasında Japon polisi, kimlerin

²³⁵ Park, **Kore Kadınların Japonya'ya karşı Direniş Tarihi**, s. 250.

²³⁶ Suk Hong, **Kore Milli Tarihi II**. Pulbit yay, Seul, 1986, s. 178

²³⁷ Gyun –Young Lee, **Shin Gwan hwe Araştırması**, Yeoksa Bipyung sa yay, Seul, 1993, s.187.

²³⁸ 10 Haziran 1926 olayı, Nisan ayında ölen Coson un son İmparatoru Sunjog'un cenaze töreninde Bağımsızlık Gösterisini gündeme getirmiştiler. Cenaze alayı, mezarlığa giderken binlerce öğrenci "Yaşasın Coson Bağımsızlığı", "Düşmanı Sürüp Atalım" "Kahrolsun Emperyalistler" gibi yinelenen sözleri atarak Japon karşıtı gösteriler başlattı. Halka dağıtılan bildiriler bir çok sosyalist ve kömünist slaoganlar içeriyordu(Nahm, **a.g.e.**, s. 143).

²³⁹ 1929 Kwang ju olayı, solcular tarafından bilinçlendirilmiş Kore öğrencilerinin bir başka Japon

bulduğunu öğrendi. Bunun yanında Japon karşıtı duyguların daha da kabardığını öğrenen Japon polisi, bu birleşme örgütlerine şiddet ile baskı uyguladı. Polis baskısı karşısında, bu derneklerin önderliğini üstlenmiş kişiler, Mayıs 1931’de her iki örgütü de dağıtıp etkinliklerini yeraltına çekmeye karar verdiler.²⁴⁰

Böylece, yukarıda 1 Mart Hareketi çerçevesinde Koredeki çağdaş kadın hareketlerinin tarihsel anlamını ve gelişme sürecini inceledik. Bu incelemenin sonucu şu şekilde özetlenebilir.

- Çağdaş kadın hakkı düşüncesi evvelce XVIII. Yüzyıldan itibaren Sirhak’ın gelişmesiyle doğdu. Sonra Donghak ve uygarlaşma düşüncesi, Hristiyanlığın etkisi ile olgunlaştı.

- XIX. Yüzyılının sonundan itibaren Japonya Kore’yi istila edince, Kore kadınları bağımsızlık mücadelesine katılarak gelişme gösterdiler. Ayrıca, kadınların vatanperver hareketlerle, birlik olarak devletin borçlarını ödemiş milli egemenliğin korunmasına yardım etmişlerdir. İşte bu bilinç ve irade , 1 Mart hareketine direkt olarak yansımıştır.

- 1 Mart Hareketine kadınların da faaliyet göstermeleri, Kore tarihinde kadınlara yönelik bakış açısının değişmesine yol açtı. Bağımsızlık için yapılan yürüyüşlerde kadınlarda öncülük etti. Bu Japonların bir sürü iskence ve zorbalıklarına maruz kalmalarına rağmen vatanseverliğini yitirmeden daha da gelişti. Onların bu zor şartlar altındaki direnişleri dünya kamuoyunda büyük yankı bularak beraberinde yeni bir anlayışta getirdi. Özellikle Hindistan’ın İngiltere aleyhinde direnişini büyük ölçüde etkiledi.

- Japonya’ya karşı yapılan mücadele hareketini Demokratik bir devlet kurma arzusu olarak belirterek Daehan Muvakkat Hükümeti’ni desteklediler.

---

karşıtı savaşıydı. Kwang ju’da 2 Kasım 1929’da başlayan Koreliler ve Japon öğrenciler arasındaki kanlı kavga, 194 okuldaki kızlı erkekli 54,000 kadar öğrencinin katıldığı gösterilerle ülke çapında bir Japonya ve yayılcılık karşıtı okul grevine dönüştü(Nahm, a.g.e., s. 144).

²⁴⁰ Nahm, a.g.e., s. 145.

- 1 Mart Hareketi'nden sonra kadınların çalışmaları, kadınların eğitimi ve çalışma hakları gibi konular üzerinde ilerlemiştir.

Böylece millet, gelişen kadın hareketleriyle, Japonya'nın 'Kore milleti yok etme politikası' ve II. Dünya Savaş sırasında Kore'ye yönelik düzenledikleri büyük baskılara rağmen, milli kimliğini korudu. Bu, Kore kadınların milliyetçilik anlayışında mühim bir karakteri gösteriyor.

Kore kadınları, milletin buhranlı dönemlerinde kurdukları derneklerle ve çeşitli vatansever faaliyetlerle Kore Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasında çok büyük roller oynamıştır. Bu aynı şekilde Türk kadınlarında da görülmektedir. İki ülkenin kadınlarını, kurdukları derneklerle, topladığı büyük miktardaki yardımlarla ve ülkesinin işgalden kurtarılması için her türlü fedakârlığı yaparak Devletin kurulmasında çok üstün bir başarılar göstermiştir.

B.2.2.1 Mart Hareketi ve Yurt Dışında Yürütülen Milliyetçilik Hareketi

Japonlar tarafından egemenliği alınan Koreliler, bağımsızlığına kavuştuğu 1945 yılına kadar yurt içinde ve dışında kesintisiz tam bağımsızlık mücadelelerini sürdürdüler. Bu mücadele hareketinin karakteri, Kore'de Bağımsızlık Savaşının ideolojisi olarak geçiyor. Bağımsızlık Savaşının İdeolojisi, milleti Japonya'dan bağımsız kılarak kendi ordusunu yetiştirmeyi ve siyasi, ekonomik gücünü arttırmayı hedefleyen bir stratejidir. Ayrıca, Japonya ile diğer ülkeler arasında olası bir savaş çıkması halinde bunu fırsat bilip, Japonya'ya karşı bağımsızlık savaşı açarak bağımsızlığı elde etmek hedeflendi.²⁴¹

---

²⁴¹ Ju-Baek Shin, "1920 yıllarında Mançurya'da oturduğu Kore Milliyetçilerin Millet Anlayışının Değişimi-Bağımsızlık Savaşı ideolojisi Hakkında", Kore Tarihi Araştırma, Kore Tarihi Araştırma yay, 2000, s. 178.

B.2.2.1. Çin'in Mançuryası'ndaki Bağımsızlık Mücadeleleri ve Faaliyetleri

1 Mart Hareketi'nden önce, Kore Yarımadasında yaşayan Koreliler dışında Çin, Mançurya, Sibirya, Amerika ve Japonyadaki ülkelerde yaşayan Koreliler çeşitli ulusalcı etkinliklerde bulunmaktaydılar. 1910'larda çok sayıda Korelilerin yaşadığı, Mançurya'nın Cinto(Kando) bölgesi ve Sibirya'nın Vladivostok bölgesinde bir milliyetçi etkinlik zaten başlamıştı. 300,000 kadar Korelinin yaşadığı Mançurya'da , Kore okullarının, gazete ve dergilerinin sayısında dikkate değer bir artış vardı. 1919 sonunda bu bölgede yaşayan Korelilerin sayısı 600,000'e ulaştığı zaman ise bir çok Japon karşıtı örgüt oluşturulmuştu.²⁴²

Milli mücadeleye destek olması amaçlı kurulan çok sayıda örgütlere gençlerde katıldılar. Cinto bölgesindeki milliyetçiler, Şubat 1918'de 'Cosunun Bağımsızlık Bildirileri'ni yayınlamış ve 1 Mart Hareketiyle bağlantılı çok sayıda gösteriler yapmışlardı.²⁴³

1919 yılın ortalarında Geçici Hükümetin diplomatik anlayışını eleştiren milliyetçiler vardı. Onlar arasında Dong-hee Lee, Geçici hükümete yeni bir alternatif sunarak onu uygulamaya çalıştı. Lee, 1 Mart Hareketinin kitlesel milli etkinlik olarak ortaya çıkmasına rağmen silahsız bir mücadele olduğundan dolayı, bunun kuru bir gürültü gibi algılandığını söyledi. Ayrıca, Paris Konferansında da sadece güçlü Batılı devletlerin dikkatini çekebileceğini, bununda Kore bağımsızlık mücadelesine faydalı olmayacağını söyledi. Bu nedenle de, daha fazla silahlanıp Japonya'ya karşı savaş açmak gerektiğini vurguladı.²⁴⁴

Bunun için Lee, Rusya Nikolisk'ye gidip, silahlar satın aldı ve oradaki Kore gençlerini de toplayıp bağımsız ordu kurmak için örgütlemeye başlamıştı. Böylece mevcut mücadele gücüne örgütler kurarak geliştirmeye çalıştı. Lee, Ağustos 1919'da Çin'in Shanghai'de kurulan Daehan Geçici Hükümetinde başbakan olarak görevine

---

²⁴² Doğu ve Güney Mançurya'da bu dönemde yaklaşık 60 tane milliyetçi mücadele örgüt oluşturuldu.

²⁴³ Shin, a.g.e., s. 183.

²⁴⁴ Shin, a.g.e., s. 185.

başladı. Kendisi, bu mücadelenin diplomasi ile değil, silahlı mücadeleyle yapılması gerektiğini savunuyordu. Ancak bu konuda Chang-ho Ahn'la ters düşmüştü.

Chang-ho Ahn, bir yandan çeşitli yerlerde düzenlediği milli bağımsızlık yürüyüş hareketleri ile propagandasını sürdürürken diğer yandan da büyüyen diplomatik gücüyle Birleşmiş Milletler'den bağımsızlığını onaylatmak gerektiğini vurguluyordu. Fakat Ahn'ın tersine Lee, bağımsızlığını dış güçlerden değil, milletin kendi gücüyle savaşarak elde etmesi üzerinde duruyordu. Bu doğrultuda, Koreliler mücadeleyi sonuna kadar sürdürmek ve Japonya'ya düşman ülkelerle iş birliği yaparak hedefe ulaşabilmek için tüm hazırlıkları tamamlamak gerektiğini söyledi.²⁴⁵

Lee'nin düşüncesini en iyi şekilde uygulamaya çalışan ise Bum-do Hong'du. Lee, kendisini desteklediği Hong'u Mayıs 1919'da genel kurmay başkanı olarak atadı. Hong, 106 gönüllü askerle beraber Ekim 1919'da Mançurya'nın Doğu bölgesine geldi. Onun öncülüğünde 'Daehan Bağımsız Ordusu', orada Japonlarla savaşmak için hazırlandılar. Bu dönemde Hong ve onun faaliyetlerine Doğu Mançurya'da en büyük Kore bağımsızlık örgütü olan 'Daehan Millet Derneği'ne destek vermişti. Bu örgüt de Geçici Hükümete bağlı olarak çalışan bağımsızlık örgütü idi.²⁴⁶

Mançurya'da yürütülen bağımsızlık mücadelesinin gelişme aşamasını üç döneme ayırabiliriz.

Birincisi: 1895-1921 arasında Mançurya'da iltica edilen bir bölgenin kurularak bağımsız ordunun üssü olan dönem.

İkincisi: 1921-1933 yılına kadar bağımsızlık cephesini yeniden düzenleme dönemi.

Üçüncüsü: 1933-1945, Çin'in komünist devrim ordularıyla birlikte mücadelesinin sürdüren Kore ordularının çok büyük hasara uğradığı dönem.²⁴⁷

---

²⁴⁵ Shin, a.g.e., s. 171.

²⁴⁶ Shin, a.g.e., s. 172.

²⁴⁷ Young Kuk Choi, **Kore Milletinin Mançurya'daki Bağımsızlık Hareketi ve Joung-ı Bu,**

Mançurya'ya göç eden Koreliler, çeşitli bölgelerde mahalleler kurdu ve bu yerleri bağımsızlık savaşının temel bir merkezi haline getirdi. Onlar, ilk önce kendi paralarıyla Mançurya'dan aldıkları arazisini işletip bağımsızlık hareketine ve kurtuluş savaşına katkıda bulundular. Aynı zamanda Mançurya kentinde Shinhung Okul, Shinhung Orta Okul, Dongcahng Okul gibi okulları kurarak milli eğitime destek verdiler. Mançurya'da görülen bu dönemin kurtuluş hareketlerini, genelde sırasıyla göç ederek semt kurma eğitim verme-bağımsız bir ordu yetiştirme şeklinde oluştuğunu görebiliriz.²⁴⁸

Başlangıçta bağımsızlık ordularının çoğu Doğruluk Ordularına mensup olan kişiler olduğundan vatanı kurtarma mücadelesine geçtiler. 1910'da Daehan İmparatorluğu çöktükten sonra, Doğruluk ordusuna mensup kişiler bağımsızlık ordusu adı altında birleşerek gelişti. Mançurya'daki 1 Mart Hareketinin gerçekleştirildiği yer ise 1910 yılından itibaren bağımsızlık ordu üssü olarak kurulan Yong jung, Tonghwa, Hwanin gibi semtlerdi.

1919 yılının sonuna gelindiğinde Korelilerin sayısı Sibirya'da 200,000'e, Mançurya'da 600,000'e ulaştı. Aynı zamanda bu bölgelerde bir çok Japon karşıtı örgütlerde oluşturulmuştu. Özellikle Mançurya'nın Kando bölgesinde, 1 Mart Hareketi'yle bağlantılı olarak Mart 1919'da yürüyüşler yapmışlardı. 1919'da Kando bölgesinde Bum-do Hong tarafından 'Kuzey Yolu Siyasal Konseyi', Jwa-jin Kim tarafından 'Coson Bağımsızlık Ordusu', Won-bong Kim tarafından Doğruluk Savaşçıları Kolordusu, Sibirya'da(Khabarovsk) Dong-hi Lee tarafından 'Coson Halk Sosyalist Partisi'nin oluşturulması Japon güçlerine karşı koyacak nitelikte önemli etkinliklerdi. Bunun sonucu olarak, Japon silahlı kuvvetleriyle Kore ulusalcılarının sık sık çatışmaları kaçınılmaz olmuştu.²⁴⁹

Kukhakjaryo won yay, Seul, 2000. s. 309.

²⁴⁸ Örneğin 1914 yılında bu üç okullarından mezun olan 385 kişi, 'Baekseo Nongim Ordu'yu kurdular. Bu dönemde 300,000 kadar Korelinin yaşadığı Mançurya'da, Kore okullarının, gazete ve dergi sayısında anlamlı bir artış vardı(Choi, a.g.e., s. 245).

²⁴⁹ Çeşitli ulusalcı örgütlere bağlı Koreli bağımsızlık savaşçılarıyla Japonlar arasında 7,000 kadar silahlı çatışma oldu. 1920'lerde Kore ordularının bazı birlikleri, kimi zaman Tuman nehri'ni geçerek Japonları tedirgin etmişlerdir.

Bağımsızlık ordusundaki teşkilatlar, Daehan Geçici hükümetin yönetimi altında birleştiler. Fakat, amme idaresi olan Geçici hükümetin o zamanki şartlarla, ordu idaresinin üstündeki yetkisini sürdürmesi kolay değildi. Bu nedenle bağımsızlık ordusu teşkilatlarının bir araya gelmelerine rağmen, onların birleşmeleri formalite olarak kalmıştı. Onların birleşmesinin formalite olarak kalmasının diğer sebebi ise, Japonlara karşı savaşı nasıl gerçekleştirmek ve hangi hazırlıkları yapmak gibi konularda görüş farklılıklarının olması idi. Bir grup, askeri gücü ve cephane durumunu eksiksiz hale getirdikten sonra Kore'nin Japonya'ya karşı askeri güç kullanarak savaş açması gerektiğini iddia ediyordu. Diğer grup ise, özellikle Hong'un görüşünü benimseyerek Kore'nin bağımsızlığını elde etmesi için ilk önce Mançurya'daki Japon faaliyetlerini zapt ederek orada bağımsızlık zemini hazırlamak gerektiğini vurguluyorlardı.²⁵⁰

Bir yandan da Doğu Mançurya bölgesindeki bağımsızlık orduları, Kore'ye girmek için devamlı olarak japonlara karşı çeşitli saldırılar düzenliyorlardı. Mart 1920'den Temmuz'a kadar bağımsızlık orduları yaklaşık 9 defa Japon teşkilatına saldırdılar. Kore Ordularının bu hareketinden dolayı tedirgin olan Japonlar, bu tür Milliyetçi hareketlerin faaliyetini durdurmak için Bum-do Hong'un ordusuyla 'Bong-O'da çatışma çıkarttı. Kore bağımsızlık ordusunun bu çatışmayı kazanması, artık Japonya'nın kendine bağımlı hale getirmeye çalıştığı Kore milletini küçümsemek gerektiğini kanıtlamıştı.²⁵¹

Bu dönemde bağımsızlık ordularının Japonlarla savaşında çarpıcı çatışmalardan biri Ekim 1920'de Mançurya bölgesinden başlayan Chungsan-li savaşı idi. Ekim 1920'de Hong'un önderliğinde 'Kuzey Yolu Siyasal Konseyi' (Daehan Buklo Dokunbu)' ve Jwa-Jin Kim'in(1889-1930) 'Coson Bağımsızlık Ordusu', Chungsan- li bölgesinde Japonlarla birlikte savaştilar. Fakat, Kore orduları, o bölgedeki cephede savaşı kazanmalarına rağmen Japonların diğer cephelerdeki ezici

---

²⁵⁰ Hong, **a.g.e.**, s. 216.

²⁵¹ Choi, **a.g.e.**, s. 314.

üstünlükteki güçleri karşısında geri çekilerek Sibiryâ'nın Vladivostok bölgesine göç etmek zorunda kaldılar.²⁵²

Kore kurtuluş savaşının tarihi içinde önemli bir yer alan Chungsan-li Savaşının özellikleri ise şöyledir.

Birincisi, bu mücadele de ordunun bir üs kurarak bağımsızlık ordularının hazırlıklarını tamamladığı bir harekât idi.

İkincisi, Komünizm ve Demokratizm gibi o dönemin ideolojisi açısından dağılan bağımsızlık ordularının, vatani kurtarmak için birleşmiştir. İdeoloji her ne olursa olsun, vatan kurtarmak için bir araya gelmeleri, farklı siyaset görüşleri için bölünen Kore'nin gelecekteki durumu için ümit vadetmektedir.

Nitekim, Kore orduları, karşısında bir yenilgiye uğrayan Japonlar, Mançuryalı Tso-lin Chang'la işbirliği yaparak Korelileri daha fazla taciz etmeyi sağladı. Bu işbirliği sonucunu, Kyungshin vakası ile gösterdi. Japonların çıkardıkları bu vakada, 1 Mart Hareketinden sonra bağımsızlık orduları üssünün en fazla kurulduğu Yong jung, Tonghwa, Hwanin gibi yerlerde meydana geldi. Kore'nin eski takvimine göre Kyungshin yılında çıkan Kyungshin vakası, Mançurya bölgesindeki Koreli nüfusun en yoğun yaşadıkları Samdun ve Bong-O'da oldu. Japon ordularının Kore bağımsızlık ordularıyla yaptıkları çatışmada yenilgiye uğradığı zaman da oldu. Japon ordusu, 14 Ekim'de Batı Mançurya'ya bir kundaklama düzenlemiş ve zehirli gaz kullanarak da bir çok insanın ölümüne sebep olmuştu.²⁵³

Fakat, Bağımsızlık orduları, Doğu Mançurya'dan geri çekilmek zorunda kaldıkları sıralarda o bölgede yaşayan Koreliler kendilerine yönelik Japon saldırılara karşı etkin bir şekilde mücadeleyi sürdüremediler. Bağımsızlık orduları, halkın güvenini ve emniyetini bu bölgede sağlayamadığı için milliyetçi harekâtçıların

---

²⁵² Choi, a.g.e., s. 330.

²⁵³ Choi, a.g.e., s. 340-345.

silahlı mücadelesi iyice gözden düştü. Diğer yandan da Japonlar, Doğu Mançurya'daki askeri güçlerini daha da arttırdılar.²⁵⁴

Bunun doğal sonucu olarak, Mançurya'daki Korelilerin Japon karşıtı etkinliklerinde azalma görüldü. Ancak, Koreliler Nisan 1929'da Coson Ulusal Konseyiyle birleşerek bir cephe oluşturdular. Temmuz 1930'da bu birleşik cepheye girmeyi reddeden bir takım Koreli ulusalcılar kendi partilerini Kore Bağımsızlık Partisi olarak kurdular. Bu sırada birleşik cepheye katılmayı reddetmiş olan köklü Komünistlerin Mançurya'daki Çin ve Komünist askeri birliklerine katıldılar.

Eylül 1931'de Japonların Mançurya saldırısını başlattıklarında o bölgedeki Korelilerin Japon karşıtı etkinlikleride belli bir şekilde azalmış oldu. Çin Komünist Ordusu'ndaki bir Koreli subay İl-sung Kim, 1939 yılında, yanında 300 kadar partizanla birlikte Sibirya'ya kaçtı ve Rus Ordusu'nda subay oldu. Bu sırada, Sibirya'daki 260,000 kadar Koreli, Stalin tarafından 1939'da Kazakistan'a götürülüp zorla yerleştirildiler ve böylece Sibirya'daki Korelilerin Japon karşıtı etkinliklerinin sonlanması sağlandı.²⁵⁵

B.2.2.2. 1 Mart Hareketinden sonra Amerika'daki Korelilerin Bağımsızlık Hareketi

Korelilerin Amerika'daki tarihi 1903'te 101kişinin Hawai'ye işçi olarak göç etmeleriyle başladı. Böyle başlayan Amerika'daki Kore toplum tarihi 1919 civarında yaklaşık 7.000'e yakın Kore nüfusu bulunuyordu. 1903'te 'Shin Min hwe' kurulduktan sonra 20 taneden fazla siyasi örgüt ortaya çıkmaya başladı. Koreli örgütlerin dağıtılması, onların birleşerek önemli ölçüde güç oluşturulması da bir bakıma engellenmiş olacaktı. Bunu önlemek amacıyla Hwai deki örgütün önderleri, bir araya gelip Şubat 1907'de 'Koreli Birlik Derneği'ni kurdular. Ayrıca Amerika'da başka bölgelerde de böyle bir yönetime ihtiyaç duyuldu. Sanfransisco'da Koreli

---

²⁵⁴ Nahm, a.g.e., s. 150.

²⁵⁵ Hong, a.g.e., s. 218.

Birlik Derneği ve diğer derneği birleşerek sonunda ‘Koreli Millet Derneği’ olarak yeni bir şekilde faaliyetlerini başlattılar.²⁵⁶

Böylece Amerika’da yaşayan Koreliler, Shin Min hwe’den başlayarak Koreli Millet Derneğinin kurulmasına kadar Korelilerin hakkını savunmaya ve egemenliği geri almak için mücadeleyi sürdürdüler. Onların milli egemenliği ele alabilmek için önem verdikleri en mühim şey ise diplomatik ve vatansever aydınlatma hareketleri idi. Birincisi, Japonların istilasına karşı milletlerarası toplantıya bir heyet göndererek milletin bağımsızlık çalışmalarını diplomatik yollardan halletmektir.²⁵⁷ İkinci amacında, Koreli toplumun çağdaş aydınlanma gücünü geliştirerek milli egemenliğini savunmatır.

Bu sırada Kore’de patlak veren 1 Mart Hareketi, Amerika’da yaşayan Korelilerin bağımsızlık mücadelesini, daha da kuvvetlendirdi. O dönemde Amerika’da çıkan ‘Shinhan Milli Gazetesi’n de 1 Mart Hareketi hakkında şu şekilde haber yayımlandı:

“Bugün, artık Japonların iç organları serilecektir. Kore gerçeğini bilmeyen dünya bunu öğrenecek ve hep birlikte şaşıracaklardır.....Tüm Koreli vatandaşlarımız, çekinmeden hep beraber ayağa kalkıp dans etsin ve şarkı söylesin!.....”²⁵⁸

Koreli Millet Derneğinin başkanı olan Chang-ho Ahn, 13 Mart 1919’daki genel toplantısında 1 Mart Hareketinden sonra Korelilerin uygulaması gereken üç konu üzerinde şöyle durdu.

- Biz amacımıza ulaşmak için kan dökmeye hazırız.

²⁵⁶ Sang-il Lee, “1 Mart Hareketinden sonra Amerika’da Yaşayan Korelilerin Bağımsızlık Hareketi”, Taedong Tarih Klasik Araştırma, Seul, 1999, s. 265.

²⁵⁷ Kore Millet Derneği, Dünya kamuoyuna Kore’nin durumunu duyurarak bağımsız mücadelesini sürdürmek için Kasım 1918’de I. Dünya Savaşından sonra Paris’te açılan Barış Konferansı’na katılmak üzere Sung-man Lee, Han-kyung Jeong, Cahn-ho Min den oluşan heyeti göndermeye çalışmışlardır. Fakat Amerika, bu girişimi reddederek vize vermeyince Amerikadaki Koreliler hayal kırıklığına uğradılar. Örneğin, 1907’de Dünya Barış Konferansına Kral Kojon’un buyruğunu alarak gizlice Heygue’ye giden üç Kore heyeti, toplantıya katılmaya izin alamadıklarını, bundan dolayı Jun Lee diye bir diplomatın intihar ederek tepkisini gösterdiğini hatırlattılar. O nedenle 2-3 kişinin Dünya Kamuoyuna sesini duyurmaya çalışmasının, hiç bir faydasının olmayacağını ifade ettiler(Lee, a.g.e, s.267).

²⁵⁸ Lee, a.g.e., s. 273.

- Kuzey Amerika, Hawaii, Mexico'daki Koreliler özel görevini tamamlayacak. Bu Özel görev ise, Amerika'da yaşadığımız için bize düşecek kısımdır. Biz şimdiden hazırlanarak gazete ve dergiler aracılığıyla dünya kamuoyuna duyuracağız onlarında bize destek vermesini isteyeceğiz. İnananlara ise şuan ki Kore'nin korkunç durumunu anlatarak dualarını isteriz. Böylece tüm Amerikalılar bizim durumumuzu iyice algılayacak sonra bize yardım edeceklerdir. İşte diplomatik faaliyet dediğimiz bu olduğunu unutmayın.

- Finans sağlamak bizim işimizdir. 25 milyon Korelinin ayaklandığı bugünlerde biz okyanusun öbür tarafındaki Kore'ye kolayca gidip gelemeyeceğiz. Şimdi bizim oradaki bağımsızlık mücadelesinde olan vatandaşlarımız, ne yiyecekleri ne giyecekleri var. Bu nedenle biz finansal desteğimizle bu harekete katılarak, vatan uğruna canını savaşıyorlar verenle aynı derecede dir. Bizim finansal desteğimizle savaşan ordu olduğumuzu iyice algılamalı ve bunun bizim görevimiz olduğunu unutmamalıyız.²⁵⁹

14 Nisan 1919'da Piladelpia'da açılan 'Birinci Koreli Bağımsız Kongresi'(First Korean Congress)nde, 1 Mart Hareketinden dolayı Amerika'daki Korelilerin bağımsızlık hareketlerini, diplomatik propaganda şeklinde geliştireceklerine karar verdiler. Bu kongre, Jae-pil Seo, Sung-man Lee, Han-kyung Jeong gibi milliyetçi önderlerin ortak çabalarıyla açıldı. Burada, Japonların Koreyi istilasının gerçeğini ve Kore milletinin yeni bir devlet kurma arzusunu şu şekilde hayata geçireceklerin kararlaştırdılar.

- Amerika'daki Koreliler, Çin'in Shanghai'de kurulan Daehan Muvakkat Hükümetini destekleyip finans olarak destek sağlayacak
- Avrupa ve Amerika ülkelerinde Kore diplomatik elçilikleri için ofis açacak
- Avrupa ve Amerika'daki ülkelere Kore'nin bağımsızlık çabalarını bildirmek ve Kore'nin iç durumunu daha iyi anlamaları için çaba gösterecek

---

²⁵⁹ Lee, a.g.e., s. 275.

- Amerika ve Birleşmiş Milletler'in Daehan Geçici Hükümetini onaylamaları için talepte bulunulacak.²⁶⁰

Bu Kongre'den sonra, Jae-pil Seo, Kore gerçeğini Amerikalılar'a daha iyi şekilde anlatmak için 'Kore Haberleşme' adlı bir propaganda teşkilatı kurdu. Bu teşkilat aracılığıyla Seo, 'Kore Review' adlı bir dergi yayınlarak bununla konuşma ve yazarlık faaliyetini sürdürdü. Ayrıca, 'Kore Dostluk Birliği'ni kurarak Japonlar tarafından gerçeği çarpıtılan Kore'nin gerçek durumunun saptırıldığına dair propagandalarını da yürüttüler.²⁶¹ Böylece onlar, Amerika'da sivil diplomatik faaliyetlerini devam ettirdiler.

Shanghai'deki Daehan Geçici Hükümetin Cumhurbaşkanı olarak seçilen Sung-man Lee, 1919 yılının Haziran başında Washington'da 'Daehan Cumhuriyeti Geçici Ofisi'ni kurup, buradan Amerika ve diğer güçlü devletlere yönelik diplomatik propaganda faaliyetini yürütmeye çalıştı. Lee, 14 Haziran'da Amerika, İngiltere, Frans, İtalya gibi güçlü devletlere, kendini Kore Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı olarak tanıttı. 18 Haziran'da ise Japon İmparatoruna bir devlet mektubu göndererek Kore'de bir meşru Daehan Hükümet kurulduğunu ve bu nedenle Japon ordu ile bürokratlarının Kore yarım adasından hemen çekilmesi gerektiğini ilettiler. Bir de Lee, 27 Haziran'da George Clemenceau Paris Barış Konferansının başkanına Kore'de 'Özerk bir Hükümetin' doğduğunu ve kendisinin o hükümetin Cumhurbaşkanı olarak seçildiğini bildirdi. Lee, Daehan Geçici Hükümetin Amerika, Avrupa işini temsil etmek üzere kuran Washington ofisinde Amerika Korelilerinin desteğini de alarak diplomatik faaliyetlerini göstermeye çalıştı.²⁶²

Türkiye'de I. Dünya Savaşından sonra Amerika mandasına girmek isteyenler olduğu gibi Kore'de de bu buhranlı milli mücadele döneminde özellikle Lee ve onun etrafındakiler Amerika'nın himayesi altına girerek bağımsızlığını kazanmak istemişlerdi.

---

²⁶⁰ Lee, a.g.e., s. 277.

²⁶¹ Lee, a.g.e., s. 279.

²⁶² Dong-Gul Cho, "Milli Bağımsızlığın Simgesi-Sanghai Geçici Hükümeti", Kore Nondan-Ağustos, Kore Nondan yay, Seul, 1990, s. 120.

Fakat Lee'nin bu girişimi, Amerika daki Kore Millet Derneğinden ve Shanghai Geçici Hükümetinden büyük tepki aldı. Shanghai Geçici Hükümeti, diğer ülkelerin manda veye himayesi altına girmeyi kesinlikle reddederken, Lee'nin Shanghai'da çalışmasını isteyerek Washington ofisini kendi yönetim altına sokmaya çalıştı. Bu durum da, Lee'nin tavrı değişmeyince Mart 1925'te kendisi görevinden alındı ve Washington ofisi kapatılmak zorunda kaldı. Budan sonra Lee, kendi mevkisini kaybetti ve Washington ofisindeki bağımsız hareketin yüksek yönetiminden çekildi.²⁶³

Bu olaylarla ve Washington ofisinin diplomatik başarısızlığından dolayı Amerika'da yaşayan korelilerin bağımsızlık hareketi durugunluk yaşanmaya başladı.

B.2.2.3. Amerika'daki Kadın Örgütlerinin Bağımsızlık Hareketinin Desteklenmesi

Amerika'da yaşayan Koreli kadınlar, genelde 1910'dan sonrası göç ettikleri için 1918 yılına kadar onların faaliyetleri nispeten daha zayıftı. 1908'de ilk 'Kore Kadın Derneği'den sonra 1914'te 'Sekrament Kore Kadınların Derneği', 1917'de Los Angeles'te 'Hanımların Dostluk Derneği' gibi teşkilatlar kuruldu. Onlar, genelde Korece eğitimi, kilise faaliyeti, vatandaşlar arasında samimiyeti artırma, Kore Millet Derneğinin desteklenmesi ve Japon mallarını kullanmayı reddetmek gibi etkinliklere katkıda bulundular.²⁶⁴

1 Mart Hareketinden sonra Kore'nin bağımsızlığını daha etkili şekilde desteklemek için dağılan kadın örgütlerini birleştirmek amacıyla 'Daehan Vatansever Kadın Kolordusu'nu kurdular. Aynı zamanda Kore Millet Derneği tarafından onaylanarak Amerika'daki Koreli kadınların hareketinde yeni bir sayfa açtılar. Daehan Vatansever Kadın Kolordusu'nun kurucu hedefi ise şöyledir.

- Vatanın bağımsızlığı için Kore Milleti Derneğiyle iş birliği yapacak

²⁶³ Cho, a.g.e., s. 122.

²⁶⁴ Yong-ok Park, "Amerika daki Kore kadınların Bağımsızlık Hareketi Desteklenmesi Hakkında bir Araştırması", Jindan Hakbo Vol.78, Seul, 1995, s. 274.

- Evdeki günlük harcamalarından tasarruf edip bağımsızlık hareketine yardım edecek ve vatandaşları bu konuda teşvik edecek
- Evde Japon malları kullanılmayacak
- Kadın vatandaşların bağımsızlık düşüncesini geliştirilerek, bilinçlendirilecek.²⁶⁵

Yukarda da görüldüğü gibi Vatansever Kadın Kolordusu'nun en önemli hedefi bağımsızlık hareketi için fon toplanmasıydı. Bu örgütün, fon toplamak için kullandıkları yöntem ise yıllık üyelik parası olarak 3 dolar almak ve ev harcamalarından tasarruf ederek para biriktirmek idi. Ayrıca, ürettikleri Kore özel sosunu da satarak fon topladılar. Bu şekilde yapılan tasarruf ve diğer gelirlerle toplanılan para 1923'e kadar 1,079 dolar oldu. Bu parayı sonra da Shanghai Geçici Hükümetine gönderdiler.²⁶⁶

Hawai'de ise 15 Mart 1919'da bir takım Koreli kadınlar, Daehan Hanım Yardım Derneğini kurarak Kore'deki bağımsızlık hareketine destek olmaya karar verdiler. Bu grup, 31 Mart'da bir bildiri yayınlayarak açıkladığı kararnamesinde kendi derneğinin amacını iyi şekilde belirledi. Daehan Hanım Yardım Derneği, birinci hedefi olarak “memleketi için kanını döken, canını feda eden vatandaşlarımızın yakınlarına ve sıkıntı çeken vatandaşlarımızı kurtaracak” ve “bunun için tüm imkanları zorlayarak sonuna kadar mücadeleyi sürdürmek ve parayı toplayıp bizim ebeveyn ve kardeşlerimizi kurtarmak için destek” çağrısında bulundular.

‘Vatansever projesi’ için topladıkları destek parasını Kore ve Geçici Hükümete, birde bağımsızlık ordularına gönderdiler. Ayrıca, 1 Mart hareketinden sonra, zarar gören milliyetçilerin ailelerine de topladıkları parayı göndermişlerdir. Bu gruptan vatansever projesine toplam 200bin dolar gönderilmişti.²⁶⁷

---

²⁶⁵ Park, a.g.e., s. 295.

²⁶⁶ Park, a.g.e., s. 297.

²⁶⁷ Park, a.g.e., s. 299.

1 Mart 1919'dan sonra, Amerika'da topladığı vatanseverlerin destek parası toplam 3 milyon'u geçmişti. O zamanda burada yaşayan Korelilerin çoğu çiftlikte işçi olarak çalıştığı için ayda 35 dolar kazanarak geçim derdi içinde kıt kanaat geçinerek yaşayan insanlardı. Böyle bir durumda toplanan bu para gerçekten müthiş bir miktar idi. Böyle zor şartlar altında bile, Amerika'da yaşayan Korelilerin vatanseverlik faaliyetlerini sonuna kadar sürdürerek ana vatanına katkıda bulunmalarının değeri paha biçilmezdir. Bunun yanında onlar, II. Dünya Savaş sırasında Kore'nin bağımsızlık mücadelesini güçlü devletler arasında duyurulmasını sağlayarak da katkıda bulunmuşlardır.

B.2.2.4. 1 Mart Hareketinden sonra Japonya'daki Korelilerin Bağımsızlık Hareketi

Koreli gençler, 1881 yılından itibaren öğrenim amacıyla Japonya'ya göç etmeye başladılar. Fakat, Japonya okumaları için Japon yanlıları gibi belli bir kişilere öğrenim fırsatını verdiler. Koreli öğrencilerin yurt dışına gidip eğitim görmeleri için ilk önce Vali'ye başvurup sonrada Genel Hükümetten izin almaları gerekiyordu. O yüzden çoğu Japon Genel Hükümetine bağlı olarak çalışan bürokratların çocukları veya bir şekilde Japonlarla yakın olanlar bu fırsatını elde edebiliyordu.

Sonra 1920'de açıklanan kararnamede, bu sınırlı imkanı ortadan kaldırınca daha fazla öğrenciyede Japonya'ya gitme fırsatı tanınmış oldu. Bu dönemde Japonya'ya giden öğrenciler iki gruba bölündü. Birinci grup, Genel Hükümette çalışma amacıyla Japonya'ya gidiyor, diğer grup ise öğrenim görerek Japonya'nın sömürge yönetimine karşı bağımsızlık yollarını bulmaya çalışmak için giden milliyetçi gruptu.²⁶⁸ Milliyetçi öğrencilerden oluşan grubun bir çoğu Kore'deki öğrencileri harekete geçirmek üzere Kore'ye döndüler.

Japonya'daki Koreliler için ulusalcı etkinliklerde bulunmak daha çok zor du. Buna rağmen Japonya'nın başkenti Tokyo'da ve öteki yerlerdeki Koreli öğrenciler bazı hareketleri başlatmaktan da geri kalmadılar. 1910'dan itibaren Japonya'nın Kore

---

²⁶⁸ Nahm, a.g.e., s. 152.

üzerindeki hakimiyetini arttıkça milliyetçi öğrenci grupları da bu hareketleri daha güçlü haline getirdiler. Koreli öğrenciler, Ocak 1919'da Kore Gençlik Bağımsızlık Kolordusu'nu örgütlediler ve aynı yılın Şubatında 600 kadar Koreli öğrenci Tokyo'da toplanarak bir Kore Bağımsızlık Bildirisi'ni kaleme aldılar ve bu bildiriye 8 Şubat'ta Japon Hükümeti'ne ve Batılı ülkelerin büyükelçiliklerine gönderdiler.²⁶⁹

8 Şubattaki Bağımsız Bildirisi Kore'de 1 Mart hareketinin meydana gelmesine yol açarken Kore Gençlik Bağımsızlık Kolordusundakiler, okullarını geçici olarak bırakıp bağımsızlık yürüyüşüne katıldılar. Bir çok güçlülere karşın 1945'te Kore bağımsızlığa kavuşuncaya dek ulusalcı etkinliklerini sürdürerek Kore'nin özgürlüğü yolunda çalıştılar.²⁷⁰

B.3. Kore'de Japon Egemenliğinin Son Safhası ve Kore Cumhuriyetin Kuruluşu

Japonya'nın yayılmacı ve sömürü amacına yönelik olarak Çin ile ilgilenmesi oldukça eski olup XIX. Yüzyıla kadar uzanır. Japonya, Meici Aydınlanma Döneminde (1868-1912) gerçekleştirilen bir dizi köklü reformlarla hızla kalkan güçlü bir devlet olarak meydana gelmişti. Ayrıca, iyice hızırlanan uluslararası sömürgecilik yarışına katılır katılmaz ilk ilgilendiği deniz aşırı bölgeleri siyaset, ekonomi, kültürel açısından Çin'in etkisi altında kalan Kore ile Peskedores Adalar ve Tayvan(Formoza) adası olmuştur. Doğal kaynakları bakımından fakir olan Japonya, gelişen sanayisi ve mamül malları için, bir de kata'dan gelecek tehlikelere karşı güvenliği açısından bu topraklara göz dikmişti.

Japonya'nın Çin ile olan ilişkileri, az önce kısaca açıklandığı gibi başlangıçtan beri gelecekte de kaderini, gelişme biçimini ve yönünü belirleyen başlıca faktör olacaktır.

---

²⁶⁹ Nahm, a.g.e., s.153.

²⁷⁰ Japonya'da çalışan Kore ulusalcı etkinliklerinde sosyalistler, komünistler ve de anarşistler yeraltı örgütleri de vardı. Onlardan 1921'de ortaya çıkan Siyah Akım Derneği, 1922 yılında oluşturulan Rüzgar ve Şimsek Derneği bunların arasındaydı. 1923 yılında, Japon Veliht Prensi'ni öldürmeyi amaçlayan Yol Pak adlı bir Koreli anarşistin planı ortaya çıkarılınca, bir çok köklü Koreli cezaevine sokuldu.Köklü Koreli öğrenciler 1933'de Kültür Hareketi Halk Cephesi'ni oluşturdular. Buna daha bir etkili hareket görüntüsü kazandırmak için tiyatro toplulukları da örgütlenmişlerdi. Ancak, bunların etkinlikleri de Japonlar tarafından engellendi ve topluluk dağıtıldı.

1894-1895 yıllarında Japonya ve Çin arasında çıkan savaşı kazanan Japonya, Çin'e istediklerini zorla kabul ettirmiş ve Peskedores Adalarını ve Tayvan adasını ele geçirip Güney Mançurya'da da bir dizi ekonomik imtiyazlar elde etmiştir.

Sonra 1929'da Amerika'da başlayan dünya ekonomik bunalımından etkilenen Japonya, 1930 yılından itibaren bu durumu monopol sermaye ve sömürge politikasını güçlendirerek, Çin'i istila ederek atlatmaya çalıştılar.²⁷¹

B.3.1. Çin-Japon Savaşı ve Pasifik Savaşı Dönemi

Japon yayılma hareketinin 1930'larda yeniden canlanmasıyla, Çin'in sorunları daha da artarak çetinleşti. Japonlar, önce 1931'de Mançurya'yı işgal ettiler. Bu olay ile iyice tırmanan Çin'deki Japon yayılcılığı, fiilen savaşa dönüşmüş, ve Japonya Çin'in geniş topraklarını işgal etmeye, kıtada daha da hızla yayılmaya başlamıştır.²⁷²

Bu nedenle 1930'dan sonra Kore, Japonya'nın monopol sermaye yatırımını ilerletme ve Çin'e savaş açmak için bir üs haline gelmişti. Birde Japonya'nın Kore'deki sermayesi, askeri malzeme üretimiyle direk bağlantısı olduğu ve sınırsız işçi konusunda en uygun yeri idi. Bu durumda, Japonya Kore sermayesini güçlü savaş lojistik üssü haline getirmek için sömürge politikası yerine, Faşizm düzenini uygulamaya başladı.

Bu dönem, 1920 yılında alevlenen bağımsızlık hareketlerinden dolayı, Kore halkının Japonya'ya karşıt duygularını yükseltiyordu. Ayrıca Japonya, kıta'ya yönelik istilasını daha kuvvetli şekilde devam ettirirken Kore halkının direniş hareketlerini daha güçlü şekilde bastırmaya çalıştı. Böylece, Japonya 1920 yılında uyguladıkları 'Kültür Politikası'nı bırakıp, Faşist yönetimi güçlendirdi. Faşist

---

²⁷¹ Mete Tunçoku, **Japonya'nın Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ilişkileri**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay, Ankara, 2002, s. 31.

²⁷² 1937'de Çin'i istila eden Japonya, milliyetçi güçlerin liderliğini yüklenen askeri komutanı Chang, Kay-shek'i Yangçe ırmağı boyunca kuzeye, Çungking'e kadar çekilmeye zorladılar. Japonlar, Çin'in tüm kıyı bölgelerini denetimleri altına alırlarken, Chang, Kay-shek, II.Dünya Savaşı boyunca burada kaldı. Japonya, Chang Kay-shek ile Mao Çe Tung liderliğindeki kömünist güçler arasındaki ilişkiler bazen işbirliği, bazen de karşılıklı mücadele öklünde, 1945 yılında Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı sonunda yenilmesine kadar sürecekti(Tunçoku, **a.g.e.**, s. 33).

yönetimin ilk olgusu olarak ordu ve polis gücünü kuvvetlendiren Japonya, milliyetçilerin yurt dışındaki Kore bağımsızlık örgütleriyle irtibatını önlemek için Kore'nin hudut emniyetini arttırdı. Ayrıca, halkın direniş faaliyetlerine gizli polis, jandarma ajan, polisin muavin vasıtasıyla denetimini büsbütün arttırdılar. Bu sıralarda çok sayıdaki vatansever milliyetçi ve halk tutuklanıp öldürüldü.²⁷³

1937 yılında Çin-Japon Savaşının başlaması, Koreli öğrencilerin ve milliyetçilerin bağımsızlık faaliyetleri üzerinde Japon polislerin denetiminin sertleşmesine yol açarken her türlü faaliyet ve toplantıları durduruldu. Bununla beraber, 1938 yılında Genel Hükümet'in Eğitim Müdürlüğü, okuldaki müzik derslerinde öğrencilere Japon marşının öğretilmesi emri verdi. Japon yayılcılığını öven şarkının yaygınlaştırılması gittikçe önem kazandı. Özellikle 'Savaş cephesine giden askerleri uğurlarken', 'Cephanedeki hemşirenin şarkısı' ve 'Asteğmenini düşünüyorum' gibi marşlarla yayılcılığını olumlu göstermeye çalışıyorlardı.

Ayrıca, 1940 yılından itibaren Japon subayların okullara yerleştirilmesiyle öğrencilerin askeri eğitimi başlatıldı. Beden eğitimi kaldırılarak onun yerine öğrencilere haftada iki saat askeri eğitim konuldu. Böylece, Japon subaylar öğrencilerin faaliyetlerini ve ayrıntılı hareketlerini gözetleme görevini yapıyordu²⁷⁴.

Edebiyat Bilimleri Topluluğu da Japon polislerin tehdidi ve müdahalesinden kurtulamadı. 1938 yılında bu topluluğun öğrenci temsilcilerden Sun –bok Lee, Simbul Kim, Mong-kyu Song, emniyeti ihlal ettikleri suçu ile birkaç defa gözaltına alındı. Bu olaydan sonra Edebiyat Bilimleri Topluluğunun faaliyetleri durgunlaştı. Bu topluluğa mensup olan Dong-ju Yun (1917-1945), duyduğu üzüntüsünü karanlığa ve rüzgara benzeten şiirlerle ifade etti. Aralık 1941'de Yun, 'Gök, Yıldız, Rüzgar ve Şiir' adlı şiir²⁷⁵ kitabını neşretmeye çalışmasına rağmen başaramadı. Kısa bir süre sonra emniyeti ihlal etme suçuyla yakalanan Yun, hapishanedeyken öldü.²⁷⁶

---

²⁷³ Hong, a.g.e.,s. 206.

²⁷⁴ Hong, a.g.e., s.222.

²⁷⁵ Yun'un bu eseri halen tüm Korelileri tarafından çok sevilirken, edebiyat alanlarında da milli bağımsızlık iradesi ve direniş duygusunu en iyi şekilde gösteren milli bir şiir olarak anılmaktadır. **'Gök, Yıldız, Rüzgar ve Şiir': Ölüme kadar**

1940 yılı başından beri Japonya ve Amerika arasında düşmanlık artınca Genel Hükümet, giderek Amerikalılar tarafından kurulan yüksek okullara karşı sert bir tavır almaya başladı ve özellikle Amerikalı din adamlarını sınır dışı ettiler. Bu sırada Koreli gençlere bilimsel çalışma yöntemini öğreten ve gizlice moral desteği veren birkaç Amerikalı hocalar da kovuldular. Ayrıca, Japon hükümetin asimilasyon politikasına uymayan Koreli öğretim üyeleride tutuklandılar.

8 Aralık 1941 tarihinde meydana gelen Pasifik Savaşı, Kore toplumunu savaş düzenine göre yeniden değiştirmeye zorladı. Bu savaş, Kore toplumunun her müesseselerini etkiledi. Özellikle, gençler savaş durumunda ihtiyaç duyulan iş gücüne takviye edilme vasıtası olarak görüldüler. Çalışma gücünün yetersizliği, öğrencileri okul hayatından uzaklaştırıp Japonların isteği doğrultusunda hizmet vermelerine yol açtı.²⁷⁷ Pasifik Savaşı boyunca Japonlar, savaş durumunun değişmesine göre okul hayatının yeniden düzenleyerek önce Kore okullarından derslerini kaldırdılar. Sonra, öğrencileri çalışma kamplarına veya cephane fabrikalarına gönderip çalıştırdılar ve okul notları olarak da yaptıkları iş görme yeteneğine göre notlarıyla eş değerde tuttular.

15 Kasım 1942’de Japonlar Salmon Adaları açıklarında büyük yenilgiye uğrayınca öğrencileri zorla çalıştırmakla kalmayıp cepheye sevk etmek istediler. Genel Hükümet, ‘Öğrencilere Gönüllü Askerlik Sistemi’ni resmen yürürlüğe koydu. Fakat, öğrenciler buna uymaktan kaçınırlarken çözüm yolu arayan Genel Hükümet, 1 Ağustos 1943 yılından itibaren Korelilere zorla askere çağırma sistemini kapsamlı olarak yürürlüğe koydu. Bu karara uymak zorunda kalan devlet ve özel yüksek okulu öğrencilerine aynı yılın Kasım 20’sine kadar askeri öğrenci olarak başvuru formlarını

---

*Mavi gökyüzüne her bakışında
Utanç hissi duymayayım.
Yaprağı sıyrıp geçen rüzgar bile canımı yakar.
Karanlıkta ışık saçan yıldız
Benzemeye çalışan tertemiz kalbimle
Ölüp giden herşey seveceğim
Ve bana gösterilen yolda azimle yürüyeyim
Bu gece de
Işık saçan yıldız rüzgar çarpar, çarpar.*

²⁷⁶ İn su Sohn, **Kore'nin Modern Eğitim Tarihi**, Seul, 1984,s. 295.

²⁷⁷ Sohn, **a.g.e.**, s.300.

teslim etmeleri emredildi. Ayrıca, yüksek okul profesörlerine, kendi öğrencilerinden 3-4 kişinin gönüllü asker olarak savaşa katılmaları için teşvik etme görevini verdi. Böylece okullar da zor günler geçirmeye başladı, bu teşvik etme görevini yerine getirmek istemeyen bazı profesörler de istifa ettiler.²⁷⁸

Sonunda 18 Mart 1944 yılında açıklanan ‘Öğrencilere Seferberlik Tedbirleri’ ne göre Kore’nin Japon egemenliğinden bağımsız kalan 15 Ağustos 1945 tarihine kadar öğrenciler savaş cephelerine ve cephane fabrikaları gibi yerlere gönderildi.²⁷⁹

Kore’nin Japon Sömürge Yönetiminden bağımsız kalması ve Cumhuriyetin kurulmasından önce 1910-1945 arasında Kore, Japon sömürge yönetimi altında çok zor günler geçirmişti. Bu dönem boyunca bir çok değişiklikler meydana geldi. Nüfus artırma ve büyük kentlerin kurulmasıyla endüstrileşme ve yeni bir ulaşım düzeni gibi belirli bir toplumsal dönüşüm meydana gelmişti.²⁸⁰ Bunlara karşın, bilim adamları ve becerikli işçiler yetiştirememesi biçimindeki sömürge siyasetinin kasıtlı eğitiminden ötürü kültür ve eğitim alanlarında çok az ilerleme kaydedilmişti. Ucuz işçisi bol olduğundan, 1910’dan sonra gelişmeye başlayan hafif sanayi büyümesini az olsa da sürdürdü.

---

²⁷⁸ Sohn, a.g.e., s.301.

²⁷⁹ Üniversite ve Yüksek Okulu Öğrencilere Seferberlik Tedbirleri:

1. Fen Bölümü Öğrencileri:

- i. 3. sınıf öğrencileri mezun olduktan sonra çalışacakları işleri hesaba katarak gönderilir.
- ii. 2. Sınıf öğrencileri okul birliğini örgütleyip mahalli gruplara gönderilir
- iii. 1. Sınıf öğrencileri geçici olarak acilen gerekli yerlere gönderilir.
- iv. Fen bölümü öğrencileri genelde önemli fabrika, işyeri ve laboratuvarlara gönderilir.

2. Tıp ve Dişçilik Bölümü Öğrencileri

- i. Grup halinde yerleştirilmesine öncelik verilir
- ii. 3.ve 4. Sınıf öğrencileri her hangi bir hastanede stajyer olarak çalışır
- iii. 1.ve 2. Sınıf öğrencileri geçici olarak acilen gerekli yerlere gönderilir.
- iv. Tıp bölümü öğrencileri tıpla ilgili sağlık kuruluşlarına gönderilir

3.Eczacılık Bölümü Öğrencileri

- i. 3. Sınıf öğrencileri teker teker ya da grup grup yerleştirilir
- ii. 2. Sınıf öğrencilerinin grup olarak yerleştirilmesine öncelik verilir
- iii. 1. Sınıf öğrencileri geçici olarak acilen gerekli yerlere gönderilir
- iv. Eczacılık bölümü öğrencileri hastane, ile kimya fabrikası laboratuvarlarına gönderilir

4.Edebiyat Bölümü Öğrencileri

Edebiyat bölümü öğrencileri savunma araç ve gereçlerinin olduğu yerler veya fabrikalar, atölyeler, liman inşaat yerlerine gönderilir. Bunun dışında ortaokul ve lise düzeyindeki meslek okulu öğrencilerinin kendi bölümüne göre grup halinde gönderilmesine öncelik verilir.

²⁸⁰ Japonya, kendi ülkesine mal ve ham madde taşımacılığını kolaylaştırmak üzere yollarını ve kıyı kentlerinin liman tesisleri yenilemişlerdi. 1944’de demiryollarının 6,296 km’ye ve karayollarının 30,720 km’ye ulaştı.

Yukarıda incelediğimiz gibi 1937’de Japon-Çin savaşı çıktığı sırada Kore’yi bir lojistik üs durumuna getirmeyi planladıkları için ağır sanayinin gelişmesine hız kazandırdıkları bir başka gerçektir. Bunun sonucunda, şuanki Kuzey Kore’nin kuzey bölgesinde Japon firmalar tarafından yapılan sermaye yatırımlarından dolayı kömür, demir, çelik, elektrik, makine üretimide büyüdü. Fakat, 1945 yılında, tüm sanayi işçileri, aynı işçilerden %40 daha düşük ücret alıyorlardı.²⁸¹

Tarım’a gelince, 1943’te Korede üretilen pirinç tutarı 83.4 milyon kiloydu. Ancak bu tutarın %45’ine’ Japonya’ya ya da öteki Japon savaş bölgelerine gönderilmek üzere el konuluyordu. Ayrıca Köy ekonomisinde çiftçi alanlarında kiracılığın sürekli artması bu durumu, olumsuz etkiledi. Örneğin, 1913’te çiftçi ailelerinin %22’si kendi toprağını işleyenlerden oluşurken, 1944’te 14.8’e düştü. Çiftçi kiracıların oranı ise 1913’te %44.8’den 1944’te %59’a yükselmişti. Yamaçlarda ağaçları keserek ya da ormanın bir kısmını yakarak orayı tarlaya dönüştürerek yiyecek yetiştirerek geçimlerini sağlamaya çalışan insanların sayısı 1916’da 100,000 kadarken 1936’da 300,000’lere tırmanmıştı.²⁸²

Toplumsal değişimin önemli bir yüzü ‘yangban’ düzeninin sona ermesi idi. Böylece 1945’te toplumsal kökenli düzey ya da sınıfsal düzeyi artık benimsenmedi. Ancak, hâlâ Konfüçyüs ilkeleri uygulamakta ve geleneksel erkek egemenliğe bağlıken toplumsal eşitlik oluşmamıştı. Bir çok sayıda Koreli kadın eğitilmiş, ekonomik ve toplumsal olarak daha duruma gelmişlerse de çocukların aileleri tarafından evlendirilmeleri gibi eski gelenekler ortadan kaldırılamamıştı.

Kasım 1943’te Mısır’ın Kahire kentinde, Amerika Başkanı Franklin Roosevelt, İngiltere Başbakanı Winston Churchill ve Çin’li Chnag Kai-suk Kore meselesini ele alarak bir araya geldiler. Buara da 1 Aralık’ta “Kore’nin zamanı gelince özgür ve bağımsız bir devlet olacağını, Japon egemenliğinin asıl Japon adaları ile sınırlı olacağını” belirten Kahire Bildirisi’ni yayınladılar. Bu arada aynı konferansta

²⁸¹ Bu dönemde endüstri geliştikçe işçi sayısı 1932’de 384,951 ken 1943’te 1,375,669’a ulaşmıştı. Bunlardan 591,494’ü üretim sanayiinde, 347,752’si yapı ve 346,423’ü madencilikte çalışmaktaydı. Elektrik üretimi 1930’da 146,000 kilowatt’ken 1944’de 1.5 milyon kilowatt’a yükseldi.

²⁸² Hong, a.g.e., s.230.

Japonya'ya şartsız teslim teklifi yapılmış, fakat bu teklif Japon hükümeti tarafından kabul edilmemiştir. Kahire toplantısından kısa bir süre sonra Müttefiklerin Tahran Konferansı'nda Sovyetler Birliği adına Stalin de bu kararı kabul etti. Koreliler bu kararı sevinçle karşıladılar.²⁸³

Sovyetler Birliği 8 Ağustos 1945'te Japonya'ya savaş ilan etti, hızla kuzeydoğu Kore'ye yığılan Sovyet birliklerini güneye doğru ilerlerken Japon birliklerinden pek fazla direnişle karşılaşmadılar. O sıralarda Amerikan kuvvetleri, Kore'den 960 km. kadar uzaklıktaki Japonya'nın Okinawa kentindeki Japon birlikleriyle savaşıyordu. Bu nedenle Sovyet birlikleri çok kısa süre içinde tüm Kore yarımadasını işgal edecek duruma gelmişti. Japonların bu derece erken teslim olacağını ya da zayıf bir askeri direniş göstereceğinin beklemeyen Amerika, Ağustos sonlarında Sovyetlere Kore'yi 38'inci paralel boyunca iki askeri hareket bölgesine ayırmayı önerdi.²⁸⁴ Stalin bu planı hemen kabul etti ve birliklerine 38'inci paralelde ilerlemeyi kesmeleri buyruğunu verdi. Böylece Kore'nin iki geçici askeri hareket bölgesine ayrılması gerçekleşti.

Japon İmparatoru, müttefiklerin Temmuz 1945 Postdam anlaşmasını kabul ettiğini açıklayacağı kesinleştiğinde 15 Ağustos'ta teslim olmasıyla, Kore'de Japon sömürge yönetimi sona erdi. Bu sırada cezaevinden çıkan ulusalcı önderlerin çoğunluğu, Kore'yi iki askeri işgal bölgesine ayırma konusunda müttefiklerin vardığı ortak kararı öğrendiklerinde rahatsız oldular. Bundan dolayı, Kore Hükümeti oluşturma karar aldılar. 6 Eylül, Seul'de 'Ulusal Meclis' toplandı ve Kore Halk Cumhuriyeti'ni kurdu. Başkanlığı Amerika'da bulunan Sung-man Lee'yi ve yardımcılığına ılımlı bir solcu olan Un-hyong Yo atandı. Henüz Kore'ye dönmemiş olan ulusalcı birkaç Sosyalist ve Komünist bakanlıklara atandılar. Böylece Cumhuriyet Hükümeti Komite'nin yerini aldı, mevcut tüm güvenlik birlikleri hükümetin polis birlikleri oldu. Çalışma ve toprak kısımlarını yeniden düzenleme politikasını içeren 27 maddelik bir sistem benimsendi.

---

²⁸³ Hong, **a.g.e.**, s.240.

²⁸⁴ Amerika ve Sovyet'in 38'inci paralel planına göre kuzey(125,296 km kare) Sovyetler bölgesi ve güney(96,345 km kare) Amerikan bölgesi olacaktı(Hong, **a.g.e.**, s.245).

C. KORE'DE CUMHURİYET KURULDUKTAN SONRA MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞMESİ

Her türlü sıkıntılar çeken Kore halkıyla Mütareke döneminde yer yer işgal edilen Türklerin milli egemenliğe dayanan bağımsız ülke kurma iradesiyle iki ülkenin vatanperverlik duygusu ortak temelli olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, iki ülke hemen hemen aynı zamanda bağımsız devlet kurmak için milli mücadeleye başladılar.

Kore Cumhuriyeti hükümetinin kurulması, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından 25 sene sonra gerçekleşti. Türkiye 1923 yılında cumhuriyeti kurarken, Kore 15 Ağustos 1945'te II. Dünya Savaşında Japonya'nın yenilgisi ile Japon sömürge yönetiminden kurtularak bağımsızlığını kazandı. Fakat, buna rağmen Japon askeri gücünün silahsızlandırılması için ABD ve Sovyetler Birliği'nin anlaşması ile 38'inci paralel sınır alındı. Kore yarımadası güney ve kuzey sınır olmak üzere bölündükten sonra, nihayet güneyde 15 Ağustos 1948'de Kore Cumhuriyeti ve hemen ardından kuzeyde 'Coson Demokratik Halk Cumhuriyeti' kuruldu. Fakat, 35 sene boyunca beklenen milli egemenlik ve istiklal sevinci kısa sürdü. Soğuk Savaş, ideolojik çatışmaların ikiye böldüğü bir ülke ortaya çıkardı.

C.1.II. Dünya Savaşından Sonra Kore'deki Siyasi Durum

6 Ağustos 1945'te Japonya'nın Hiroşima'ya atılan atom bombasından iki gün sonra (8Ağustos) Rusya, Japonya'ya harp ilan ederek Kore'ye girmiş ve buradaki Japon askerlerini teslim almaya başlamıştır.

Rusya'nın bu hızlı ilerleyişi ve Japon ordularını teslim alma gerekçesiyle Kore'nin tamamını işgale hazırlaması Amerika'yı telaşlandırmıştır. Amerika, Rus ordularının 38'inci paralel hattının kuzeyinde durmasını, bu hattın güneyindeki Japon kuvvetlerinin Amerika tarafından teslim alınacağını bildirerek Rusya'yı durdurmuştur. Rusya'dan bir ay sonra ABD birlikleri 8 Eylül 1945'de Güney Kore'ye girerek 38'inci paralel hattının güneyine kadar ilerlemiş ve Japonya'yı

teslim almıştır. Böylece Kore'nin tamamının Rusya tarafından işgal edilmesi önlenmiştir.²⁸⁵

Aynı zamanda Kuzey Kore'ye giren Rusya, burada kendi güdümünde ve komünist rejimi benimseyen Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti'ni kurarak, Rusya taraftarı olan İl-Sung Kim'i devlet başkanı olarak ilan etmiştir. Buna karşın Güney Kore'de de Amerikalılar askeri bir idare kurmuşlardır. Amerika Kore'nin birleştirilmesini, seçimlerin yapılmasını ve yabancı güçlerin Kore'den çekilmesini teklif etmiştir. Fakat Rusya, nüfusun büyük bölümü(%70) güneyde olduğundan ve yapılacak bir seçim Rusya'nın aleyhine olacağını düşünerek bunu reddetmiştir. Bunun üzerine Amerika müttefikler arası görüşme teklifinde bulunmuştur. Kore'deki ABD-Rusya temsilcilerinin üç kere bir araya gelmelerine rağmen bir netice alınamamıştır.²⁸⁶

Amerika, Kore meselesini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na taşımıştır. 14 Kasım 1947'de BM Genel kurulu, Rusya'nın muhalefetine rağmen Kore'nin bağımsızlığını ve tek devlet olarak birleşmesini kabul ederek seçim yapılmasını kararlaştırmasına rağmen Rusya bu kararı reddetmiştir. Seçimler Güney Kore'de 10 Mayıs 1948'de yapılmıştır. Temmuzda ise Kore anayasası kabul edilmiş²⁸⁷ ve 17 Temmuz 1948 yılında Kore Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Ayrıca, 1 Mart Milli Bağımsız Hareketinden sonra Çin'in Şanghay'da kurulan Daehan Geçici

---

²⁸⁵ Jong Soo Kim, **Kore Tarih Dersi**, Hanwool yay, Seul, 1989, s. 326.

²⁸⁶ Kim, **a.g.e.**, s. 328.

²⁸⁷ Temmuz 1948'de ilan edilen Anayasa, demokratik yönetim için hükümetin çerçevesini saptamaktaydı. Anayasada, yönetimin yürütme, yasa ve yargı erklerini belirliyordu. Yurttaşların haklarını, yasa karşısında eşitliğini, konuşma, basın, din ve toplanma özgürlüklerini garanti ediyordu. Yasama erki tek meclisli ulusal Anayasa Yapıcı meclisin elinde bulunuyordu. Bu meclisin üyeleri genel, eşit, doğrudan ve gizli oy ilkeleriyle iki yıllık bir dönem için seçiliyorlardı. Her bir meclis üyesi 100,000 seçmeni temsil ediyordu. Ulusal Meclis'e yasama yetkisine ek olarak, devlet başkanı, başkan yardımcısı, Devlet İşleri Konseyi kabine üyeleri, yargıçlar ve yasanın belirlediği başkaca devlet memurlarına karşı görevden alma işlemleri yapma yetkisi de verilmişti. Mayıs 1950'de, üyeleri dört yıllık bir dönem için seçilmiş bulunan yeni Ulusal Meclis toplanmış ve Temmuz 1948'de kurulmuş bulunan Anayasa Yapıcı(Kurucu) Meclis'in yerini almıştı(Man Gil Kang, **Kore Kurtuluş Tarihi Anlayışı II.**, 23.bs. Hansilca yay, Seul, 2007, s. 205-207).

Hükümeti'nde başkan olarak görevini sürdüren Sung Man Lee, Kore Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir.²⁸⁸

BM Genel Kurulu 6 ay sonra bu “Kore Cumhuriyeti”ni Kore'nin biricik meşru hükümeti ilk olarak milliyetçi Çin, Amerika ve Filipinler tasdik etmiş ve 1950 yılı Hazirana kadar tanıyanların ülke sayısı 30'u bulmuştu. Kuzey Kore'ye saldırmak niyetinde olmayan bu hükümet, bütün kuvvetini ve mali kaynaklarını memleketin iktisadın kalkınmasına hasretti ve ordusunu ancak asayişin muhafazası için gerekli bir vasıta gibi hazırlamıştı.

Japon yayılmacı yönetiminin altında çektiği sıkıntıdan sonra Kore, ulusal politika içinde ortaya çıkan kargaşa ve çelişkiden dolayı çok zor anlar yaşayarak nihayet Güney Kore olarak bağımsız hükümetini kurabilmişti. Bu yeni kurulan hükümet, “Halkın, halk için ve halk tarafından” denilen demokrasinin gerçekleştirilmesini bekleyen politikacılar ve halk tarafından sevinçle karşılandı.

Fakat, cumhuriyetin kuruluşunun ilk iki yılında halk, bir dizi problemlerle karşılaşarak siyasal durumu kat ve kat daha da kötüleştirdi. Güney Colla İl'inin Yosun-Suncheon bölgesinde Komünistlerin kışkırttığı bir isyan patlak verdi ve bunu Kasım ayında Tegu'daki ayaklanma izledi. Bu ayaklanmaların hemen ardından Kasım 1948'de Ulusal Güvenlik Yasasının kabulüyle hükümetin demokrasi özelemleri giderek sarsılmıştı. Üstelik, Japonya ve Mançurya'dan zorla sürülen insanların dönüşü ve Kuzey'deki komünist rejimden kaçmış iki milyondan fazla göçmenin yoğunluğunda buna eklenmişti.²⁸⁹

Böylece, II. Dünya Savaşının bitmesi ile beraber, Kore yarımadasının kuzeyde Sovyetler Birliği tarafından komünizm, güneyde ise ABD tarafından liberal demokrasizm yerleşmiş oldu ve iki ayrı devlet kuruldu. Aynı soydan gelen, aynı dili konuşan, aynı kültürün parçaları olan Kore halkı Kuzey-Güney diye ikiye ayrılmıştır. Kuzey ve güneyin bölünmüş olması, Kore yarımadasını çok gergin bir atmosfere bırakmıştır.

---

²⁸⁸ Kang, a.g.e., s. 204.

²⁸⁹ Kim, a.g.e., s. 334.

Daha da önemlisi, ABD ve Sovyetlerin ön saflarda olduğu dünya politikası kendini soğuk savaş yapısına hızla getirmiştir. Kore yarımadası dengesizliklerin sürekli gözüküğü bir bölge halini almış, savaş ihtimali her an söz konusu olabilecek hale gelmiştir. Rusya Kuzey Kore ile, Amerika Güney Kore ile askeri yardım anlaşmaları imzalamışlardır. Sırasıyla, önce 31 Aralık 1948'de Amerika ile Güney Kore Cumhuriyeti arasında, askeri yardım ve güvenlik anlaşması yapılmıştır.²⁹⁰

26 Ocak 1950'de Seul'de Kore'deki Amerikan yardım grubu aracılığıyla yine askeri yardım hakkında ikinci bir anlaşma imzalanmıştır. Buna göre askeri yardım programı altında Güney Kore'ye 10 milyon dolarlık askeri malzeme verilmiştir. Bundan başka Amerika Kongresi Dışişleri Komisyonu'nda 31 Ocak 1950'de 60 milyon dolarlık yardım yapılması kabul edilmiştir.²⁹¹

28 Aralık 1948'de Sovyet Rusya, ABD'ye karşılıklı olarak Kore Yarımadasındaki askeri birliklerini çekmesini teklif etmiştir. Bundan iki gün sonra Rusya, bütün kuvvetlerini çekmesini teklif etmiştir. 1948'de ABD birliklerinin büyük bir bölümü çekilmiştir. Şubat 1949'da BM, Güney Kore'nin isteği üzerine geri kalan birliklerin çekilmesini ertelediğini duyurmuştur. Ancak General Mac Arthur'un da onayını alan ABD hükümeti 1 Mart 1949'da çekilmeyi onaylamıştır.

Böylece, 1949 yazı, 50 yıldan beri Kore yarımadasında yabancı güçlerin olmadığı ilk yaz mevsimi olmuştur. Ancak işgalciler gerilerinde 38'inci paralelden birbirlerine silahlarının ucunu gösteren kızgın Koreliler bırakmışlardır.²⁹²

Diğer yandan Sovyet Rusya ile Demokratik Kore Cumhuriyeti (Kuzey Kore) arasında 20 Mart 1949'da 10 yıllık bir yardım anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmalardan Amerikanın Güney Kore'yi, Sovyetlerin de Kuzey Kore'yi destekledikleri ve korudukları açıkça görülmüştür. Sovyet Rusya, komünist Çin ile olan anlaşmazlıklarına son vermek için Mançurya üzerindeki haklarından kömünist Çin lehine vazgeçmekle, iki büyük kömünist devlet arasında karşılıklı güvenliğe

---

²⁹⁰ Se Gil Park, **Tekrar Yazan Kore Çağdaş Tarihi**, Dolbegye yay, Seul, 1989, S. 45.

²⁹¹ Park, **a.g.e.**, s. 47.

²⁹² Park, **a.g.e.**, s. 50.

dayanan ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bu amaçla Moskova'da 14 Şubat 1950 tarihinde Sovyetler Birliği ile komünist Çin arasında 30 yıl için bir dostluk ve karşılıklı savunma anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma Kuzey Kore'nin komünist Çin ile Sovyetler Birliği tarafından başlanacak olan Kore ve Uzakdoğu mücadelesinde destekleneceğine dair kuşku bırakmamıştır.²⁹³

Kore'nin siyaset yolunda dış güçlerden fazlasıyla etkilenmiş olması, 1945'te meydana gelen bağımsızlık, Kore halkının kendi imkânlarıyla değil Birleşmiş Milletlerin gücüne göre gerçekleşen bir yapı idi. Bunun neticesinde, Kore'deki çeşitli sorunları gidermek için de büyük güçler olan ABD ile Sovyetler Birliği'nin etkisi fazlasıyla ortaya çıkan bir durumdur.²⁹⁴ BM kurumları, Güney Kore'nin liberal demokrasinin zayıf otorite sistemi ile çeşitli hükümetleri aktif bir şekilde destekleyen ABD başta olmak üzere batılı ülkelerin yürüttüğü ulusal sistem olmuştur.²⁹⁵

Ekonomik açıdan da Japonya'nın sömürgeciliği yoksulluk, doğal kaynakların harap olması, bölgeler ve endüstriler arasındaki dengesiz gelişme ve faşist yönetim teşkilâtı ortaya çıkarak sona erdi. Bir de, Japonya, sömürgecilik dönemi boyunca, işçilerini ucuza beslemek için Kore'nin tarımsal potansiyelini kendi doğrultusunda yönlendirmiştir. Dolayısıyla bağımsızlığını kazandıktan sonra Kore'nin en önemli ekonomik görevi ise kazanç ve üretim gücünün artması ve serbest pazar düzeninin yenilenmesi ile ekonomik dengeyi sağlamaktır.

Fakat, Kore'nin sömürgeci ekonomi sisteminden artık ayrılması gerekirken, ekonomisi yeniden ABD askeri rejimi altına girdi.²⁹⁶ Bir de Kore'nin Güney-Kuzey olarak bölünmesi, Japon işgali altında kısmen gelişen sanayi yapısını altüst etti. Doğal kaynakların bölünmesi, sanayi tesisatlarının parçalanması, pazarın bölünmesiyle sömürgeciliği yok edecek olan ekonomik gücü büyütmeyp aksine dışa bağımlı ekonomi yapısını ortaya çıkardı.²⁹⁷

---

²⁹³ Park, **a.g.e.**, s. 53.

²⁹⁴ Konho Song, **Bağımsızlığın Tarihsel Bakışı**, Hangilsa, Seul, 1980, s. 31.

²⁹⁵ Song, **a.g.e.**, 32.

²⁹⁶ Jong Yun Lee, **Kore Ekonomi Teorisi: Milli Ekonomi Oluşma Süreci**, Bomunsa yay, Seul, 1980. s. 181.

²⁹⁷ Lee, **a.g.e.**, s. 183.

ABD askeri rejimi tarafından yürütülen tarım ve sanayi reformu ise ortaya çıkan bir takım yolsuzluklardan dolayı daha da kötüleşti. Bunun yanı sıra, Kore'nin bölünmesi ve sonra 25 Haziran 1950 tarihinde çıkan Kore Savaşı ile aşırı derecede yüksek olan enflasyondan dolayı Kore ekonomisi son derece yoksulluk içinde kaldı. Aşağı yukarı 3 yıl süren savaş yüzünden Kore'nin ekonomik alt yapısının hemen hepsi mahvolunca milli ekonominin idare edilmesi mümkün olmadı. Tüm toplum alt yapısı yıkılmış olup ciddi bir durumla karşı karşıya geldi. Bu durumla birlikte bağımsızlıktan sonra 1950 yıllarının sonuna kadar, Kore ekonomisi dış ülkelerden ekonomik yardımlar alarak dış güce bağımlı bir durumda kaldı.²⁹⁸

C.2.1. II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore

Mayıs 1945 başında kuzeyde idareyi ele alan “Halk Şurası”, 9 Temmuz 1948 toplantısında, 10 Şubat 1948’de kabul olunan “Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti” anayasasını tatbik etmeye karar verdiği seçimler Güney Kore’ninkinden 3,5 ay sonra yapıldı. Seçilen milletvekilleri Kore halkının yüksek şurasını teşkil ederek 9 Eylül 1948’de “Kore Halk Cumhuriyeti”ni meydana getirdiler.²⁹⁹

Hükümetin başında Kim İl-Sung bulunuyordu. Bu hükümeti ilk olarak Sovyet Rusya, Polonya ve Çekoslovakya hemen tanıdı. Güney Kore Cumhuriyeti’nin aksine bu hükümet, Sovyetlerin yardımıyla gizlice kuvvetli bir taarruz kurdu.

Bu süreçte Kore’de 1948 yılında iki hükümet kurulmuş oluyordu ve her iki hükümet kendisinin meşru Kore Hükümeti olduklarını ileri sürerek BM Genel Kurulu’nda, Kore’yi temsil etmek için Birleşmiş Milletler’e başvuruyorlardı.³⁰⁰

Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri, Rusların desteği olarak kuvvetli Kuzey Kore Ordusunu teşkile başlamışlar ve sınırı Amerikalılara kapamışlardır. Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri savaşa başlarken on üç tümeni ile 105’inci Zırhlı Tümen ve ayrıca bir tank alayı (73 tank) ile yüzden fazla uçaktan, 32 parça harp, yardımcı harp gemisi

---

²⁹⁸ Lee, a.g.e., s. 187.

²⁹⁹ Yu, a.g.e., s. 187.

³⁰⁰ Park, a.g.e., s. 263.

ve yardımcı gemiden oluşan bir deniz kuvvetine sahipti. Bu silahlı kuvvetlerin subay ve elemanlarının çoğu Japon ordusunda askerlik yapmış veya Sovyetlerin yardımı ile Japonları Çin topraklarından çıkarmış olan komünist orduda görev almış komünistlerdi. Bu mücadeleler sırasında Sovyet Ordularında çalışmış pek çok Kuzey Koreli ile komünist Güney Koreliler de vardı. İlk defa askere çağrılan genç yaştaki acemi erler ordunun esasını teşkil ediyordu.³⁰¹

C.2.2.II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore’de Milliyetçilik

Öncelikle Kore’de savaşın başlama sebebinden biri olan Kuzey Kore’nin milliyetçiliği hakkında söz söylemek isabetli olacaktır. Kuzey Kore hükümeti ve milliyetçilik kavramları, birbirine uyum sağlamıyor gibi görünüyor. Çünkü uzun zamandan beri Güney tarafından Kuzey Kore hükümeti, birinin kuklası olarak algılanmıştır. Fakat, Kuzey Kore hükümetinin şimdiye kadar yürüttüklerine dikkatlice baktığımız zaman, onların milliyetçilik anlayışını bilmeden Kuzey Kore’nin geçmiş ve şimdiki hallerini anlamak olanaksızdır.

Geçmişte ve şimdi de Kuzey Kore hükümeti, kendilerinin siyaset şeklini ‘halkın politikası’ olarak nitelendirmektedir. Demek ki onların anlayışına göre halk, politikalarının bir baş oyuncusudur: ‘halk’, bazen işçi yada çiftçi anlamına gelirken genelde ‘millet’ kelimesiyle hemen hemen aynı anlamda kullanılıyor.³⁰²

Bağımsızlık kazandıktan hemen sonra, Kuzey Kore’de çeşitli siyasi gruplar mevcuttu. Milliyetçi taraftarlar, yerli komünist ve Sovyet’ten gelen komünist gruplar vardı. Bunlar arasında Kuzey Kore’nin başkenti olan Pyung Yang’ın politika sahasında ilk güç kazanan ise ülke çapında (Güney Kore) halen en saygı gösterilen milliyetçi Man Sik, Cho³⁰³,’nun ‘Pyungnam Devlet kurma Hazırlık Komitesi’” vardı.

---

³⁰¹ Park, **a.g.e.**, s. 268..

³⁰² Onlara göre halk kavramı: işçi, çiftçi dışında entellektüel, devrime katkı sağlayanlar, milli kapitalist ve dincileri de kapsayan geniş anlamında kullanılmaktadır. Yoo, **a.g.e.**, s. 195.

³⁰³ Man Sik Cho (1882-1950): M.K. Gandihi’nin kitlesel cevirsiz, darbesiz hümanizm bağımsızlık hareketinden etkilenip hayat boyunca bu ilkeler altında istiklal hareketini sürdürdü. 1919 yılında 1 Mart Bağımsızlık Hareketine katılan Cho, Japon polis tarafından tutuklanıp bir sene hapiste kaldı. 1922 yılında ise, ‘Coson Üretimde Teşvik Projesi’ başlamıştı. 1932 yılında Coson Gazete şirketinin sahibi olup, kamuoyu yolunda milli şuurunu güçlendirmeye çalışmıştı. 1943 yılında

Fakat, Sovyet Birliği ordusu Kuzey tarafını sırayla işgal etmeye başladıkça bu durum değişti. Sovyet Birliği, tüm bölgelerini işgal ederken bazı yerli teşkilatını değiştirdiler. Sovyet Birliği ordusu, Cho'nun Pyungnam Devlet Kurma Hazırlık Komitesi'ni dağıtıp milliyetçiler ve komünist üyelerin 1:1 oranla ortak oluşturduğu 'Halk Siyaset Komitesi'ni kurdu. Ekim 1945'in başında ise Kuzey Kore'nin beş ilinde de aynı şekilde komite oluşturup teşkilâtın başkanı olarak Cho'yu görevlendirdi. Sonra, Şubat 1946'da, milliyetçiler neredeyse dışta kalmak üzere komünist üyelerle 'Kuzey Coson Geçici Halk Komitesi' kuruldu ve burada da İl Sung Kim'i başkanı olarak seçtiler. Bu Geçici Halk Komitesi, siyasal güç açısından aslında tam bir merkezi iktidar olarak çalışmaya başladı.³⁰⁴

Böylece o dönemde milliyetçileri dışarıya çıkartan tam bir komünist hükümeti meydana gelmişti. Bu Geçici Halk Komitesi, Şubat 1947'de 'Kuzey Coson Halk Komitesi', sonra Eylül 1948'de ise 'Coson Demokratik Halk Cumhuriyeti' olarak ismini değiştirerek halen devam etmektedir.

Fakat bu halk cumhuriyeti, yalnız isimde kalmış olup hiç bir zaman millete yönelik 'milli iktidar' olarak ortaya çıkmamıştı. Aksine zaman geçtikçe iktidarın başında olan İl Sung Kim'in önderliğinde 'tek parti' mutlakiyeti daha da güçlendi.³⁰⁵

Aynı zamanda Kore bağımsız kılındıktan sonrası, tüm milletlerin arzusu birleşik milli hükümet olduğuna göre onların bu yaklaşımı, Korelileri yeterince hayal kırıklığına uğratmıştı. Bir de bu hükümetin kurulmasının yalnız kendilerinin kararına bağlı olduğunu söylemek zor. Çünkü en azından arkasında Sovyet Birliği güçlerinin büyük desteği olduğu ortadadır.³⁰⁶ Bu bakımdan Geçici Halk Komitesi kurulmasının, Kore milletine ve milliyetçiliğe aykırı olduğunu söyleyebiliriz. Sadece

---

Japonya'nın Kore'de asker toplama projesine karşı çıktığından dolayı tekrar hapsedildi. Kore'nin istiklale kavuştuktan sonra, 'Pyungnam Devlet Kurma Hazırlık Komitesi'ni kurup Sovyetin himaye yönetimi aleyhinde yapılan hareketi yürütürken komünistler tarafından suikast yapılarak hayatını kaybetti. (<http://kr.dictionaty.search.yahoo.com/search/dictionary>).

³⁰⁴ Nam Sik Kim, **Kurtuluş Tarihinin Öncesi ve Sonrası'nın Anlayışı V.**, Hangil yay, Seul, 1989, s. 67-68.

³⁰⁵ Jong Suk Lee, **Coson İşçi Partisi Önderlerinin Düşüncesi ve Değişim Hakkında Araştırması: Juçe Düşüncesi ve Tek Yönetim Düzeni**, Doktora tezi, 1993. Seul, s. 169.

³⁰⁶ Lee, a.g.e., s. 240.

hükümet içinde Japon yanlısı ve millet hainleri yer almaması, milliyetçiliği savunduklarına dair iddialarını bir bakımdan doğruladığını görebiliriz.

C.2.3. II. Dünya Savaşı Sonrası Kuzey Kore'nin Siyasi Vaziyeti

Kuzey Kore'de tüm yasa ve yönetmelikler Parti içinde oluşurken Yasama Meclisi yoktu. O dönemde Kuzey Kore'de en üst siyaset organı Coson İşçi Partisi'nin önemli komitesi, Askeri Komite ve Konrol Komitesi'ydi. Partinin iktidar merkezi, Merkez Komitesi'nin Siyasal Bürosu'ndaydı ve Parti Kongresi'nin beş yılda bir toplanması öngörülmüştü.

Halk ordusu, devletin bir başka güçlü organıdır. O dönemin başbakan ve Coson İşçi Partisi başkanı olan İl Sung Kim, halk ordusunun Coson İşçi Partisi'nin silahlı kuvvetleri olduğunu ve Parti tarafından önerilen devrim sürecini koruduğunu ve gözettiğini söylemişti.³⁰⁷

Halk ordusu birimleri, Sovyetler Birliği'nce sağlanmış silahlarla donatılmıştı ve Kuzey Kore'de kalan ve her birliğe atanmış olan 2,500'den fazla Sovyet askeri danışman ve öğretmenleri tarafından iyi eğitimden de geçmişlerdi. Bu halk ordusunda Japonların ya sömürge yönetiminden kaçan yada Japonlara karşı silahlı kuvvetlerini oluşturmak üzere Çin ve Sovyetler Birliği'nden dönmüş olan bir çok deneyimli Komünist askerler de vardı. İl Sung Kim, halk ordusu askerlerinin en yüce amacının ise “Cumhuriyetin güney yarısını (Güney Kore) özgürleştirmeye verilecek savaş için” eğitilmesi olduğunu söylüyordu.³⁰⁸

1953 yılında, kendi kişisel egemenliğini ve de diktatörlüğünü oluşturmanın bir yolu olarak İl Sung Kim, özerklik, bağımsızlık ya da kendi kendine bağımlılık anlamına gelen ‘Juçe düşüncesi’ diye adlandırılan yeni bir siyaset faktörünü ortaya

---

³⁰⁷ Şubat 1948'de Güvenlik Birimleri'nin 20,000 kadar üyesiyle oluşturulan Halk ordusu çabucak büyürken 1950 yılına geldiğinde 135,000 kişilik 24 piyade tümeni, 2,500 kişilik dört karışık tugay ve çeşitli boyutlarda Rus yapımı çok sayıda tanka sahip 8,000 kişilik bir tank tugayından oluşuyordu. 2,300 kişilik Hava Kuvvetleri'nde 210'dan fazla Sovyet yapımı askeri uçak, 15,270 kişilik Deniz Kuvvetleri'nde 34'ten fazla savaş gemisi vardı.

³⁰⁸ Hak soon Paek vd. **Kuzey Kore'nin Modern Çağ Tarihi**, Hanwool yay, Seul, 2004, s. 34.

koydu ve bunu ‘Marksist-Leninist Düşüncenin Yaratıcı bir Uygulaması’ olduğunu ileri sürdü.³⁰⁹ Bir de Sovyet Sosyalist yönetiminin en iyi yol olduğunu söyleyen Kim, ‘Juçe düşüncesi’ ni Kore komünizminin değişmez öğretisi durumuna getirmiş ve bunun “Kore Devrimi” ve Kore’nin karakteristiklerine en uygun bulunan olduğunu ısrarla yinelemişti. Böylece Juçe düşüncesiyle İl Sung Kim, hem diktatörlük gücünü pekiştiriyor hem de kişisel inancını oluşturuyordu.³¹⁰

Kim’in Juçe düşüncesi, başka ülkelerden müdahaleyi kabul etmeden siyasi ve dış ilişkilerde tek başına ayakta kalmaya çalışan bir ilke idi. Aslında bu, bir milletin diğer millete karşı özerkliğini savunmak için olması gereken temel unsurlardır. Bir de Kim, bu Juçe düşüncesi artık ‘Marksist-Leninist Düşüncenin Yaratıcı bir Uygulaması’ yada onun devamı olmadığını vurgulayarak Kuzey Kore’nin kendine özgü bir düşüncesi olduğunu savunuyordu.

Bugünkü Kuzey Kore’nin durumuna baktığımız zaman bir anlamda bu Juçe düşüncesinin başarılı olduğunu görebiliriz. Kuzey Kore dünya politikasının değişim süreci içerisinde Sovyetler Birliği yada Çin’den siyasi müdahale almadan bağımsız kaldı. Bir de ekonomik olarak dışarıya bağımlı kalmaktan kaçındılar. Fakat, ‘ekonomisinin tek başına ayakta kalmak’ konusunda başarılı olamadı ve aşırı derecede durgunluk içinde kaldılar. Aynı zamanda her sene sınır geçen orduya harcanan masraflar da bu duruma etkiledi.³¹¹

C.3. Kore Savaşı (1950-1953)

Yukarda incelediğimiz gibi, kurtuluşa kavuştuktan sonrasında Kore milliyetçiliğinin ‘milletin egemenliğine dayanan bağımsız milli devlet kurma’ arzusu iki tarafın rejim farklılığından dolayı gitgide uzaklaşmasına sebep oldu. Hatta, bu

---

³⁰⁹ Juçe düşüncesi, Kuzey Kore hükümetinin ve partinin tek yönetim ilkesidir. Bir de halen Kuzey Kore’nin her yerinde görülen ‘tüm dünya’ya Juçe düşüncesi yayma’ sloganındaki gibi bu düşüncenin toplumun her kesimine derince yerleştirildiği gözüküyor. Bu düşüncesi, 1955 yılından itibaren 1960 lara kadar uzanan zaman içerisinde siyaset ve dış diplomasisinde özerklik, ekonomide bağımsızlık, güvenlikte kendini koruma gibi unsurlarla sırayla öne sürüldü. Ve sonra bu dört tane faktör düzeni içerisinde siyasi ilkesi olarak birleştirildi (Lee, a.g.e., s. 270).

³¹⁰ Lee, a.g.e., s. 273.

³¹¹ Paek, a.g.e., s. 42.

arzu üzerinde yola çıkan demokratizm ve komünizm düşünceleri, beş bin yıldır tek bir milletin tarihini sürdüren Kore yarımadasını bir savaş alanına çevirdi.

Bu düşünce doğrultusunda Kore milletine ve dünya tarihine büyük etkisi olan Kore Savaşını bir taraftan Kore milliyetçiliği içerisinde anlamamız lâzım.

Kore Harbi başlamadan önce, her iki Kore arasındaki münasebetleri düzeltmek için BM Kore Komisyonu, Kuzey Kore temsilcileriyle 10 Haziran 1950 günü 38'inci paralel üzerinde buluştular. Bu buluşmada Kuzey Koreliler bütün barış yoluyla birleşmesini arzu ettiklerini ileri sürdüler. Buna rağmen, 15 gün sonra, harp ilan etmeden 38'inci paralel üzerinden geniş ölçüde bir taarruza geçtiler. Bu girişimle ülkenin barış yoluyla birleştirilmesi ümidine son vermiş oluyorlardı.³¹²

Birleşmiş Milletler Kore Komisyonu, BM Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekerek duruma önem vermesini istedi. Aynı zamanda güvenlik konseyinin ABD' de hemen toplanmasını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nden rica etti.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi aynı günde (25 Haziran 1950) toplandı. Sovyet Rusya bu toplantıya gelmedi. Konsey dokuz lehte, bir çekimser oyla aşağıdaki kararları verdi.

“Kuzey Kore'nin tutumu uluslararası barışı bozmaktadır. Çarpışma derhal durdurulacak ve Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri 38. paralele çekilecektir. Birleşmiş Milletler Kore Komüsyonu bu kararların yerine getirilip getirilmediğini kontrol edecektir.” Bundan başka yukarıdaki kararın gerçekleştirilmesi yolunda BM üye devletlerini davet ettiği gibi saldırgan Kuzey Kore'ye yardım etmekten kaçınmalarını söyledi.³¹³

BM Güvenlik Konseyi, 27 Haziran 1950 toplantısında Kore Komisyonu'ndan aldığı kararlara göre, Kuzey Kore'nin konseyin 25 Haziran 1950 kararına uyarak çarpışmaları durdurmadığı ve yarımada durumun gittikçe

³¹² Joon Man Kang, **Kore Modern Çağ Tarihi II: 6.25 Savaşından 4.19 Olay'a Kadar**, İnmul ve Sasangsa yay, Seul, 2004, s.34.

³¹³ Kang, **a.g.e.**, s. 38.

fenalaşmakta olduğunu öğrenmişti. Konsey bu toplantısında Amerikan delegesi W.Auistin'in önerisini bire karşı 7 oyla kabul (Yugoslavya çekimser kalmış, milliyetçi Çin, Küba, Ekvator, Fransa, Norveç, İngiltere ve ABD oy kullanmışlardır. Hindistan ve Mısır ise hükümetlerinde talimat almadıklarını ileri sürerek oylamaya katılmamışlardır. Sovyet Rusya delegesi konseyin bu toplantısına da katılmamıştır. Bu kararda, Kuzey Kore'yi "barışı bozmakla suçlu" ilan ediyor" Silahlı taarruzları püskürtmek ve barışı iade için de Kore Cumhuriyeti'ne yardım yapılmasını" bütün üye devletlerden istiyordu.³¹⁴

Silahlı kuvvetler Japonlardan ele geçirilmiş silah ve malzemedan başka ABD'lilerin Güney Kore'yi boşaltırken bıraktıkları silah, cephane, malzeme, eşya ve ilaçla donatılmış ise de tank, uçak ve teknik araçlar bakımından çok zayıftı. Bu orduyu bir çoğu Japon ordusunda görev almış genç subaylar idare etmekteydi. Bir Güney Kore tümeni yaklaşık bir Kuzey Kore alayı kuvvetinde idi. Zayıf Güney Kore ordusu, taarruz için yetiştirilmiş ve iyi silahlandırılmış Kuzey Kore ordusuna dayanacak güçte değildi.³¹⁵

C.3.1. Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye Taarruzu

25 Haziran 1950'de başlayan Kore Savaşı'nı hangi tarafın başlattığı konusunda iki iddia vardır. Türkiye'de de yaygın olan batı kaynaklarına göre savaşı, Kuzey Kore başlatmıştır. Kuzey Kore kaynakları ise, savaşı Güney Kore'de sömürgeci idaresini sürdürmek amacıyla Güney Kore hükümetini teşvik ederek ABD emperyalistlerinin başlattığını söylemektedir.³¹⁶

25 Haziran 1950 günün sabah erken saate Kuzey Kore Kuvvetleri Seul'un batısına (Kumpo), topçu ateşe başladı ve Güney Kore'nin değişik noktalara saldırmışlardı.³¹⁷

---

³¹⁴ Young İk Yoo ve Che Jin Lee, **Kore ve 6.25 Savaşı**, Younsei Üniversitesi yay, Seul, 2002, s. 96-97.

³¹⁵ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s.99.

³¹⁶ Zeki Sarihan, **Doğu'nun Seher Yıldız Kore**, Kore Dostluk Derneği Yayınlar Ankara, 2001, s. 50.

³¹⁷ Hürriyet Gazetesi, 26 Haziran 1950.

Kuzey Kore'nin komünistleri, “Cumhuriyetin güney yarısının (Güney Kore) kurtarılması”nı “Kore Devriminde” en yüce amaç olarak belirleyerek tüm Kore yarımadasını ülkesi olarak ilan etmekteydi. Kuzey Ordusu'nun harp planı, Birleşmiş Milletler Kuvvetleri yetişmeden, zayıf Güney Kore Ordusu'nu mağlup ve imha ederek, Kore'yi tamamen istila etmeyi amaçlıyordu. Fakat bu neticeye ulaşmak için gerekli harp potansiyeli tam olarak hesap edilmemiş ve ordu, hareketin isteğine uygun şekilde yığınak yapılmamıştı.³¹⁸

Taarruz planında Güney Kore'nin süratle ezilerek ele geçirilmesi planlandı. Seoul-Pusan ana yolunu Iijungbu, Suwon, Daegu asıl taarruz istikameti olarak alıp, yan bölgeler de ikinci taarruz olarak belirlendi. Bu plan'a göre Pusan son hedefi idi. Fakat, Güney Kore Ordusu herhangi bir harp planına sahip değildi ve ordu herhangi bir hudut hadisesini önlemek maksadıyla daha ziyade batı sahil düzlükleri istikametine önem veren bir şekilde tertiplenmişti.³¹⁹

Güney Kore, silahlı kuvvetler Japonlardan Kuzey Kore'nin bu üstün taarruzuna karşı Güney Kore hazırlıksız ve savunmasız kaldı. Kuzey Kore'nin askeri gücünün analizi karşısında 1949'dan itibaren, silahlı saldırısına karşı çeşitli planlar hazırlandı. Ancak, Güney Korelilerin Amerika'nın acil bir durumda yardım edeceğine dair belirsiz ümitleri vardı. Hazırlanan harp planı akademilerde kaldı ve cephe birliklerine yayınlanmadı.³²⁰

İki yanı emniyete alınmış olan kuzeyliler 50 tankla pekiştirilmiş 8-10 bin kişilik bir kuvvetle Chajongi üzerinden, 40 tanklı bir tümen koluyla Kaesong üzerinden Seul'e taarruz etmişlerdir. Bu sırada bir zırhlı taarruz da Kaesong'dan batı kıyısı boyunca tertiplenmiştir. Kuzey Kore hava kuvvetleri de başkent etrafındaki hava meydanlarına taarruz etmekteydiler. Cephenin bir noktasında taarruza geçen

---

³¹⁸ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s. 133.

³¹⁹ 1950 Haziran'da Güney Kore kara kuvvetleri altı zayıf piyade tümeninden ibarettir. Bunların da çoğu batıda olmak üzere, batı sahilin sınır boyunca tertiplenmiş durumda idi. Ayrıca iki tümen ve daha başka birlikler ülke içindeki gerillalarla uğraşmaktaydılar. Ülke içindeki kömünist gerillaların sayısı 100 kişiden 5000 kişiye kadar değişen kuvvetler halinde bulunmaktaydı. Bunların yaklaşık 1700 kadar iyi eğitim görmüş ve Sovyet komünizmini benimsemiş personel tarafından idare edilmekteydi. Bundan dolayı iki tümen ve daha başka birlikler bunlar üzerine sevk edilmiştir(Kang, **a.g.e.**, s. 143).

³²⁰ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s. 135.

kuzeyliler, zayıf güney kuvvetlerini kuşatarak yenmişler ve harp başladıktan 5 gün sonra 29 Haziran 1950'de Seul'ü ele geçirmişlerdir.³²¹

C.3.2. Birleşmiş Milletlerin Müdahalesi

Güney Kore hükümetinin acil yardım çağrılarını üzerine BM Güvenlik Konseyi olağanüstü toplanmıştır. Savaşın hemen durdurulması, Kuzey Kore'nin 38.paralelin kuzeyine çekilmesi ve Güney Kore'ye yardım edilmesi kararı alınmıştır.

BM'nin saldırıyı durdurma ve anlaşmazlığı barış yoluyla çözmek için yaptıklarını hiçe sayan kuzeyliler çabuk bir hareketle önce baştan Seul ve bütün Kore'yi ele geçirmek için saldırmışlardır.Bu amaçla kuzeyliler taarruzu Seul'e yöneltmişlerdir. 26 Haziran 1950'de Kuzey Kore'nin taarruza devam ettiği anlaşılmıştır. Bir kararla aynı zamanda Kore'de savaşıyor Birleşmiş Milletler Silahlı Kuvvetleri'ni idare etmek üzere, Amerika'nın Birleşmiş Milletler Kore Silahlı Kuvvetler Komutanlığı'nı alarak oraya bir komutan atması isteniyordu. ABD başkanı Truman, konseyin 25 Haziran kararına uyararak uzak doğu Amerikan komutanı Mac Arthur'a önce taarruza uğrayan Kore Cumhuriyeti'ne ikmal maddeleri verilmesine yetki vermiş ve 27 Haziran'da bu cumhuriyete Amerikan hava ve deniz kuvvetleriyle yardım etmesini emretmiş ve BM konseyine bilgi vermiştir.³²²

BM Güvenlik Konseyi'nin 25 ve 27 Haziran 1950 kararları, hür milletler tarihinde bir dönüm noktasıdır. Prensip bakımından bu kararlardan BM'de herhangi bir saldırıya karşı direnme azmi doğmuş ve üye devletler kolektif emniyetin savunmasında birleşmişlerdi. İlk defa tüm devletler BM kaynağı altında ordu teşkil ediyordu.³²³

Mac Arthur 24 Temmuz 1950'de göreve başladı. Birleşmiş Milletler Komutanlığı, Kore Harbi'ne katılan ulusların bayraklarıyla birlikte, BM bayrağını da kullanacaktı. Kore'de karşı taarruza yetecek kadar kuvvet toplanıncaya kadar 2 ay

---

³²¹ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s.177.

³²² Ali Denizli, **Kore harbinde Türk tugayları**, Genelkurmay Başkanlığı yayınlar, Ankara, 1994, s. 27.

³²³ Denizli, **a.g.e.**, s. 28.

zamana ihtiyaç vardı. O vakte kadar eldeki kuvvetle savunulması mümkün bir bölgeye planlı bir çekilmeden başka şey yapılamazdı. Bunun için 1950 Temmuz ve Ağustos ayları BM hesabına Kore’de en buhranlı devir olmuştur. BM Komutanlığı, Kore’nin en ucunda olsa da karşı taaruzla geçecek kuvveti elde edinceye kadar tutunabileceğine güvenebilirdi. BM Komutanlığı bu kanısını Güvenlik Konseyi’ne 25 Temmuz 1950 tarihli raporunda şu suretle ifade ediyordu. “Güney Kore’ye yapılan taarruz dikkatli hazırlanmış, planlı ve büyük ölçüde bir istila hareketidir. 38.paralel kuzeyinden yapılan bu taarruz BM yardımıyla püskürtülecektir.”³²⁴

BM üyelerinden en çok asker, para ve malzeme yardımı yapan ABD idi.Bununla beraber ABD’den başka 15 üye devlet de Kore Cumhuriyeti ordusuna asker göndermişler ve BM hükümlerini yerine getirmek için Kore’de Birleşmiş Milletler bayrağı altından savaşmışlardır. 40 dan fazla üye devlet malzeme yardımında bulunmuş, bunlardan 26 sı sıhhiye birlikleri, deniz ve hava taşıtları ve ikmal malzemeleri göndermişlerdir. Yiyecek, stratejik hammaddeler ve ilaç vermek suretiyle yardım edenler de olmuştur.³²⁵

Planlanan kuvvetler, zamanında çıkarma hareketini başarıyla gerçekleştirerek Seul genel istikameinde ileri hareketına başlamıştır. Kuzey Kore kuvvetleri tanklarla takviyeli 2 piyade tümeni ile hareketi durdurmaya çalışılırsa da başarılı olamamışlardır. BM kuvvetleri 17 Eylül’de Seul Kumpo Havaalanı’nı işgal ederek ertesini gün işletmeye açmışlardır. 19 Eylül’de 1. Deniz Tümeni 2 Güney Kore Taburu Han Nehri’ni geçerek kuzeyden 7. Piyade Tümeni ile 1. Deniz Tümeni’nin bir kısmı güney ve batıdan, 17. Kore Alayı cepheden taarruzla 28 Eylül’de Seul kurtarılmıştır.³²⁶

---

³²⁴ **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri : 1950-1953**, Harb Tarihi Dairesi Resmi Yayınları, Ankara ,s.1959.

³²⁵ Denizli, **a.g.e.**, s. 29.

³²⁶ Melika Yücel, Emine Yılmaz, “**Kore Savaşı (1950-1953) : Türkiye ve Dünya Açısından Genel Bir Değerlendirmesi**”, Askeri Tarih Bülteni, Ağustos 1995, sayı 39, s. 140.

C.3.3. Amerikan Birliklerinin Kuzey Kore'ye İlerlemesi

Amerikan kuvvetlerinin iştiraki karşısında Kuzey Kore Ordusu taciz oldu.1. ve 2. Kolordularıyla derhal bir ordu grubu altında tertiplendiler ve bir kıyı savunma birliği kurdular. Bu boşluktan faydalanan Güney Kore Kuvvetleri yeniden teşkil, takviye ve bir plana dayalı hareket ve bir muharebe hazırlıklarını yapmaya imkan bulabilmişlerdir. O zamanda Güney Kore tümenlerinin adeta birer alay mevcuduna düştüğü görülmüştür.³²⁷

ABD Kuvvetleri, daha fazla birlik gelinceye kadar oyalama hareketi icra etmeye başladılar. 24. ABD Tümeni cephede önce Chochiwon bölgesine yerleşmiş fakat burada tutunamayıp sırasıyla Kum Nehri'nin gerisinde bir bölgeye sonra da Taejon'a çekilmek zorunda kaldı. Güney Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee 15 Temmuz'da Güney Kore Kuvvetleri'nin hareket kontrolünü 8. Amerikan Ordusuna devretmiştir.³²⁸

19 Eylül 1950'de 1. Deniz Tümeni'nin büyük kısmı ve iki Güney Kore Taburu Han Nehri'ni zorlayarak Seul'e doğru ilerlediler. Aynı zamanda 7. Piyade Tümeni'yle, 1. Deniz Tümeni'nin geri kalan kısmı,güney ve batıdan şehre karşı bir kuşatma hareketi yaparken, 17. Güney Kore Alayı da cepheden taarruz etti. Savaş Seul'ün etrafında ve içinde sokak çatışmaları şeklinde çok kanlı bir mahiyet almıştır. Güne Kore hükümeti şehri terk ederken, Seul artık hükümeteşsiz bir başkenti olmuştur. Başkent kurtarıncaya kadar on gün şiddetli ve kanlı muharebeler verildi. 28 Eylül'de Seul alındı ve Güney Kore Cumhurbaşkanı ile hükümeti 29 Eylül 1950'de başkente girdiler. General Arthur bir törenle Seul'ün idaresini Güney Kore Cumhurbaşkanı Sungman Lee'ye devretmiştir.³²⁹

Güney topraklarında yer yer faaliyette bulunan gerillacılar ile de mücadele edilmiştir. 19 Ekim 1950'de Kuzey Kore başkenti Pyongyang ele geçirildi. Bir gün sonra da Kuzey Kore kuvvetlerinin bağlantılarını kesmek amacıyla başkentin 48 km

³²⁷ Tahsin Yazıcı, **Kore Birinci Türk Tugayı'nda Hatıralarım**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963, s.51.

³²⁸ Denizli, **a.g.e.**, s. 32.

³²⁹ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s.197.

kuzeyine 4100 kişilik hava indirme harekatı düzenlenmiştir. BM ordusu takibe devam ederek 21. Amerikan Alayı ile 1 Kasım 1950'de Yalu Nehri ağzında Sinuju'ya, 2. Güney Kore kolordusunun 7.alayı da 26 Ekim'de Yalu Nehri'ne ulaşmıştı.³³⁰

C.4. Türk Ordusunun Kore Savaşına Katılması

- Kore I. Tugayının Kurulması ve Kore'ye Gönderilmesi

Türk ordusunun Kore'ye gönderilmesiyle ilgili Türkiye'nin siyasi ortamını I. bölümün son kısmında yer verdiğimden dolayı burada özellikle Kore'deki faaliyeti ele alınmaktadır.

Türk Tugayı, ordunun muhtelif birliklerinden, tercihen gönüllü olarak seçilen subay, astsubay ve erlerden teşkil olundu. Bu suretle Kore'de savaşa istekli yepyeni bir birlik meydana geldi. Bu birliğin kumandanlığına Tuğgeneral Tahsin Yazıcı ve 241. Piyade Alay Kumandanlığına Albay Celal dora tayin edildi.³³¹

Birinci Tugayın Ankara'dan demiryolu ile İskenderun'a, İskenderun'dan Kore'ye gemilerle sevki münasebetiyle istasyonları dolduran halk kitleleri ve Türk Basınıyla aydınlarının büyük çoğunluğunun, bozulan barışı yeniden kurmak uğrunda BM devletlerle Uzak Doğu'da iş birliği yapmak kararının Türk milletince tasvip ve kabul olduğuna şüphe bırakmıyordu. Türk Hükümetinin, Kore'ye mürettep Silahlı Kuvvetlerine karşı her münasebetle gösterdikleri ilgi ve heyecan BM'nin kararı çerçevesinde, Kore Cumhuriyeti'ne karşı yapılmış olan haksız bir saldırıya silahla yanıtlamak için yola çıkmışlardı.³³²

---

³³⁰ Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s.210.

³³¹ Ankara civarında, Ayaş Garnizonundaki 241. Piyade Alayı Tugaya çekirdek olmak üzere, Ankara'ya hareketinde Ayaşlılar tarafından büyük bir törenle uğurlandı. Halk, aynı zamanda Birliğin Ankara'ya taşınmasını kolaylaştırmak için motorlu vasıtalarını, kendi istekleriyle kumandanlarına verdiler. Bir atış kursu görmek amacıyla muvakatlen Etimesut'dan Polatlı Topçu Okuluna gönderilen Kore Tuğayı Topçu Taburuna da Hayman Ve Polatlılar, candan gösterilerde bulundular. Hasılı Tuğay Birliklerinin, memleket içinde yaptıkları her hareket, halkın ilgisini çekiyor ve geçit resimleri kalabalığı coşturuyordu (İbrahim Artuç, **Kore Savaşlarında Mehmetçilik**, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1990, s.110).

³³² Artuç, **a.g.e.**, s. 111-114.

19 Ekim 1950'den itibaren Pusan rıhtımına çıkmaya başlayan ikinci kafiye Türk Birlikleri; Amerikan garnizonunun, Güney Kore Hükümetinin ve Pusan Belediyesinin temsilcileri, halkın ileri gelenleri ve bizzat halk ile ellerinde Türk Bayrakları taşıyan mektepli kızlar ve Türk, Kore ve Amerikan Milli marşları çalan bandolar tarafından karşılanıyordu. Karaya çıkan birlikler, hemen orada hazır bulundurulan vasıtalarla Pusan limanının 95 km. Kadar kuzey batısında bulunan Taegu şehrine yollanıyordu. Türk Birlikleri burada bir kışlaya yerleştiler.³³³ Tugay Kumandanı, Tokyo'da bulunan Mc Arthur karargahındaki Türk irtibat Heyetiyle ilk temasını Pusan'da yapmış ve Kore'deki umumi durum hakkında malümat almıştı

C.4.1. Türk Tugayının Kore'de Yaptığı Muharebeler

Türk Tugayı, 10 Kasım 1950'de Taegu'dan kuzeyde Munsan-Changdan bölgesine giderek orada 25. Amerikan Tümeni emrine girmek için 8. Ordudan aldığı talimatı yerine getirmek üzere motorlu birliklerle kara yolundan hareket etti.Yayalarla yükler, mevcut demiryolundan faydalanılarak nakil oldu. Tugay bu yeni bölgeye 13 Kasım 1950'de varmaya başlayarak, 25. Amerikan Tümeninin emri gereğince ertesi günü, komünist gerillacılarına karşı bu bölgedeki köprü ve yolları emniyette bulundurmak vazifesini orada bulunan Amerikan piyade taburundan devir ve teslim aldı.³³⁴

- ***Kunuri Muharebeleri***

Türk Tugayı savaşı sona edirmek için Kore topraklarını boydan boya geçmekte olan bir ordunun ihtiyatı iken bu ordunun ani ve trajik bir biçimde geri püskürmesi, Türk askerlerinin konumunu değiştiren olay olmuştur.

7 Kasım 1950 günü Birleşmiş Milletler Ordusundan gelen bir emirle 1'inci Kore Türk Tugayı 8'inci Amerikan ordusuna bağlanmıştır. Tugaya Teagu'da

---

³³³ Artuç, a.g.e., s. 120-121.

³³⁴ Artuç, a.g.e., s. 133-135.

bulunduğu sırada bizzat Gen. Mac Arthur tarafından kod adı olarak North Star (Kutup Yıldız) ismi verilmiştir.³³⁵

Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı ve karagah subayları 26 Kasım'da Kunuri'ye geldiler. Karanlık başlamak üzereyken Tugaya derhal intikal emiri verildi. Emre göre; bir silah takımı ve bir istihkam takımı ile takviye edilen Tugay Keşif Takımı, Kunuri-Tokchon yolundan kol başına yürüyerek ve Tugayın emniyeti sağlanacaktı. Tugayın kamyonlarıyla motorlandırılan 1. nci Piyade Taburu, arkasında ağır havan bölüğü olduğu halde Keşif Takımı'nı takip edecekti. Yürüyüş Wawon bölgesinde bitecek ve konvoya geçilecek, araçlar geri dönerek arkadan yaya olarak gelmekte olan 2. nci Piyade Taburunu bindirecek ve WaWon'a taşıyacaktı.³³⁶

Ayrıca doğudan Kunuri'ye gelen istikametler düşmana kapatılacaktı. Hava sıcaklık -15° C iken Birlikler emniyet tedbirleri alarak geceyi açıkta geçirdiler. Tuğg. Tahsin Yazıcı sabahleyin Wawon'a geldi. Komutanlar kısa bir durum muhakemesi yaptılar ve Tokchon istikametinde ileri harekate devam edilmesine karar verdiler. General Tahsin Yazıcı, bütün olumsuz koşullara ve Amerikalı subayların ısrarlarına rağmen, tereddüt etmeden insiyatifini kullandı.³³⁷

28 Kasım 1950 sabahı devam eden ateşler, bir avuç artçı Türk askerinin, düşmanı sekiz saat kadar durdurduklarını bütün cihana duyurdu.

- ***Wawon Muharebesi (28 Kasım 1950)***

28 Kasım günü sabah erken saatte Tugay'ın keşif müfrezesi baskına uğramıştır. Müfreze bir süre çatışmaya girmiş, ancak direnci kırılarak dağılmıştır. Tugay komutanı, baskın mahalline en yakın birliğin, 2. bölük, derhal hareketle geride kalan erlerin kurtarılmasını istemiş ancak 2. bölük ilerleyememiştir. Keşfi müfrezesinin dışında Tugay'ın en gerisinde kalan 10.bölük de düşmanla çatışmaya girmiştir. Ancak cepheden düşman taarruzları ve yanlara sarkma hareketleri gittikçe arttığından 11.bölük 10.bölüğü sağ gerisine, 9.bölük de soluna sokularak muharebeye

---

³³⁵ Bahtiyar Yalta, **Kunu-ri Muharebeleri ve geri çekilmeler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2005, s. 153.

³³⁶ Yücel, **a.g.e.**, s. 34.

³³⁷ Yalta, **a.g.e.**, s. 309.

girdiler. Düşmanın kuşatma hareketleri böylece geçici olarak durdurulmuştur. Bu sırada 10.bölüğün cephesine pek yaklaşan düşman piyadeleri geri çekildi.³³⁸

28 Kasım günü 9. Kolordu karargahından gelen Türk irtibat subayının getirdiği bir emirden bu kolordunun sağ kanadındaki 2. Amerikan tümeninin çekilmekte olduğu ve Tugay'ın, bu tümenin kanadıyla bağlantı sağlamak üzere, çok geniş bir hatta mevzilenmesini istediği anlaşılmaktaydı.

Böylece Türk tugayı çok sarp ve kapalı bir arazide, dost birliklerin yardımından uzak olarak, çok üstün bir düşmana karşı giriştiği Wawon muharebesinde 28 Kasım 1950 günü kazanmış ve düşman hareketini bir gün geciktirmiştir.³³⁹

- ***Sinnimri Muharebesi (28-29 Kasım 1950)***

Tugay Komutası, Wawon'da düşmanı durdurulduğu bölgede, Türk birliklerinin Sinnimri'ye geri çekilişi sırasında Kunuri'deki Türk talimhanından getirilen I. Eğitim piyade bölümüne Sinnimri'nin kuzey ve kuzeydoğusundaki tepeler savunulmuştur.³⁴⁰

28 Kasım 1950 gecesini 1.ve 2.piyade taburları Sinnimri köyünde mevzilenmiştir. Gece yarısı Tugaya dört bir yandan ateş yağmaya başlamıştır. Birlikler panikleyerek dağınık şekilde geri çekilmeye başlamıştır. Fakat, 1. ve 2. piyade taburlarının etrafı sarılmıştır. Bu şekilde sabaha kadar beklerken sabah olunca birlikler, düşmanı yarararak kuşatmadan kurtulmuşlardır. Böylece 29 Kasım öğleden sonra Tugay büyük kısmıyla Koechon'da toplanarak yeniden tertiplenmiştir. 28-29 Kasım gece yarısı, Sinnimri ve batısında bulunan topçu ve 3. Piyade taburu ile havan bölümü aniden düşmanın makineli tüfek ve roket atar ateşine tutuldular.³⁴¹

---

³³⁸ Yazıcı, **a.g.e.**, s. 162-172.

³³⁹ Mim Kemal Öke, **Kore 1950-53: Unutulan Savaşın Kronolojisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990. s.94.

³⁴⁰ Yalta, **a.g.e.**, s.436-437.

³⁴¹ Yücel, **a.g.e.**, s. 40.

Buna rağmen 1. Taburun 2. Bölüğü ile 2. Tabur bütün gece ve ertesi gün öğleye kadar düşmanın kendilerine yaptığı taarruzlarına karşı yerlerini muhafaza ettiler. Fakat, neticede Simnimri geri alınamadıysa da bu hareket ilerdeki tepelerde bulunan 1. Taburun 2. Bölüğü ile 2. Taburun geri çekilmelerine yardım etti. Ardından 2. Bölük Koechon'un hemen doğusunda ve yolun güneyindeki tepeyi tutan 1. Tabura katıldı.³⁴²

Böylece, Türk Tugay güneye doğru ilerlemek isteyen büyük düşman kuvvetlerine karşı savaşarak vazifesini yapmış ve 8. ordunun geri çekilmesi için en az 2 gün kazandırmıştır. Bu muharebede resmi kayıtlara göre Kunuri muharebelerinde Türk tugayının zayıtı insan olarak mevcudun %45'i, silah ve araların %70'idi. 218'i şehit, 94'ü kayıp, 455'i yaralı olmak üzere toplam 767 olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan Kunuri muharebelerinde tugayın düşmana verdiği zararın ise 5000 kişi olduğu tahmin edilmektedir.³⁴³

C.5. Çin'in Savaşa Girişi

BM, Kuzey Kore'ye karşı saldırıyı başlatınca, Komünist Çin Başkanı, En-Lai Cho, Pekin radyosunda "Komşu istilaya uğrarken Çin ulus kayıtsız kalamaz. Çin ulus her vakit Kore ulusuyla beraber olmuştur. Kore'yi kurtarmak için Kore ulusunu desteklenmelidir." demiştir.³⁴⁴ Fakat, bazı Çin siyasetçiler bu hazırlıksız bir girişimlere tepki gösterince, Mao-Tse-Tung Cho'yu Stalin'in görüşünü almak üzere Moskova'ya göndermişti. Stalin, Sovyetler Birliği'nin Asya'da bir savaşa girmeye hazır olmadığını önerdi. Bu öneri üzerine Cho, Çin birliklerini Kore Savaşı'na sokmayı kabul ederken Çin'in korunmasını da Sovyet askerlerinden istedi.³⁴⁵

---

³⁴² Artuç, **a.g.e.**, s. 203-222.

³⁴³ Yücel, **a.g.e.**, s. 42.

³⁴⁴ Himmet Gündüz, "Türkiye basınında Kore savaşı". Tez (Yüksek lisans), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001, s.37.

³⁴⁵ Sovyet Birliği, Çin'e verilen sözünü yerine getirmek üzere, Çin-Kore sınırına bir hava bir topçu tümeni ve savaşçı taburlar gönderdi. Bu Sovyet hava tümeni, Çin'in Mançurya'daki güvenli üslerden yararlanıp, BM Kuvvetlere karşı hava çarpışmalarına girmişti.

Çin, BM Kuvvetlerinin 250.000 mevcutlu ordu karşısına 800.000 askerini savaş ilan etmeden ve gizlice tertiplemiştir. Bu sayı, 18 Ekim 1950'den itibaren savaşa 1.5 milyon Çin askeri katılmıştı. BM ordusunun 26 Kasım 1950 günü başlattığı taarruza, Çin kuvvetlerinin “gönüllü” adı altında saldırısına geçti. Bu girişimin sonucunda BM kuvvetlerinin büyük kayıplar vererek güneye doğru çekilmek zorunda kalırken Seul, Ocak 1951 başlarında yeniden komünistlerin eline geçti. Böylece Kore savaş üzerinde Uzakdoğu'da soğuk savaş doruk noktasına varmaya başlarken bütünüyle yeni bir savaş ortaya çıkmış oldu.³⁴⁶

Çin'in savaşa katılması üzerine Amerikan Haberalma Örgütü 13 Aralık 1950'de bir rapor hazırlamış, bu raporda Sovyetler'in Kore Savaşı'nı üç amaçlarla kullanmakta olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

- Amerika gücünü Kore ile Formoza'dan atmak
- Çin'i Uzakdoğu'da tek güç durumuna getirip onu BM'ye sokmak
- Japonya'daki Amerikan gücünü ortadan kaldırmak
- Almanya'nın silahlanmasını önlemek³⁴⁷

C.6. Kore Savaşının Sona Ermesi ve Ateşkes İmzalanması

Haziran 1951'de Sovyet Birliği bir ateşkes planı önermeye başlamıştı. Fakat, ateşkes görüşmelerde çözümlenmesi gereken en zor sorun, askeri sınır (ateşkes çizgisi)'nin yeri ve savaş esirlerinin ülkelerine geri verilmeleriydi. Doğu cephesinde çarpışmalar sürerken bu görüşmeleri Temmuz 1953'e dek uzamıştı. Bu sırada, Başkan Lee, Haziran 1953'te ülkelere geri dönmek istemeyen 27.000 kadar Kuzey Koreli savaş tutsağını serbest bıraktı. Fakat BM Komutanlığı'na önceden danışma ve onay almaksızın Lee'nin tarafından alınan bu karar, ateşkes görüşmelerine ciddi bir şekilde engellemişti.

---

³⁴⁶ Bahtiyar Yalta, **Kunu-ri Muharebeleri ve geri çekilmeler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2005, s. 201.

³⁴⁷ Bu rapo üzerine Başkan, kongre'ye 50 milyar dolarlık savunma bütçesi sunmuş ve hava kuvvetlerini iki katına çıkarmıştır (Oral Sander, **Siyasi tarih : 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s. 280).

1953 Mart'ında Stalin'in ölümüyle, bu dönemin güney tarafa inmeyi başaramamaları Kuzey Korelilerin ve Çinlilerin ateşkes görüşmesinde daha ciddi davranmalarını sağlamıştı. Bunun sonucunda 27 Temmuz 1953'de iki Kore ateşkes anlaşması imzalanarak savaş sona ermiş oldu.³⁴⁸

Ateşkes anlaşmasının imzalanıp yürürlüğe girmesinden üç ay sonra, tüm yabancı askerlerin çekilmesi ve Kore sorununun barışçı yollarla çözümlenmesini ele almak üzere, her iki tarafın da katılacağı bir siyasi konferansın düzenlenmesini öngörüyordu. Bu konferans Ekim 1953'te toplandıysa da Aralık'ta görüşmeler kesildi. Bu sıralarda Şubat 1954'te Berlin'de toplanan dışişleri bakanları konferansında, Kore sorununun barışçı bir çözüme kavuşturulmasının yollarını aramak üzere Cenevre'de bir başka konferansın toplanması kararı alınmıştı.³⁴⁹

Cenevre Konferansı Nisan 1954'te toplandı. Kore'ye asker göndermiş olan 16 BM üyesi ülkelere ek olarak Güney Kore, Kuzey Kore, Sovyet Birliği ve Çin konferansa katıldılar. Bu görüşmelerde "bağımsız, birleşmiş ve demokratik bir Kore" konusu üzerinde çalışma başlarken Kuzey Kore ve yandaşlar, Kore sorununu BM tarafından ele alınmasını reddedip önerisini geri çevrince konferans sonuçsuz kalmıştı. Cenevre'de Kore konusunda hiç bir uzlaşmaya ulaşılamayınca, Kore Savaşı'na katılmış olan 16 üyesi, bir bildiri yayınlayıp BM'nin, saldırıya karşı koymak, barışı kurup güvenliği sağlamak ve olanaklarını Kore için barışçı bir çözüm aramaya yöneltmekte bütünüyle yetkili olduklarını açıkladılar.

Fakat, Başkan Lee, Haziran'da Cenevre Konferansı kesilince, onaltı üyenin yayınladığı bildiriye karşın Kore'yi birleştirmek için savaşın devamının gerektiğini

---

³⁴⁸ Bu ateşkes imzasıyla 240 km. Uzunlukta zigzaglı bir askeri sınır belirlenmişti ve bu çizginin her iki yanında 2.4 km. Genişlikte birer askersizleştirilmiş bölge (DMZ) oluşturulmuştu. Ateşkes anlaşmasının imzalandığı Panmunjom'sa Yansız Uluslar Ateşkes Gözlem Komisyonu'nun karagahını kurduğu bir tarafsız bölge olarak kararlaştırılmıştır. Bu anlaşmasıyla Kuzey Kore doğuda önemli bir ölçüde toprak yitirirken, batıda Kesong kentini de içine alan küçük, fakat verimli bir pirinç yetiştirme bölgesini ele geçiriyordu. Ayrıca, bu anlaşmasıyla birlikte, 6,700 Çinli de dahil olmak üzere 82,000 Komünist savaş esiri ülkelere geri gönderildi ve 14,700 Çinli de içinde olmak üzere ülkelere geri dönmek istemeyen 50,000 esir serbest bırakıldı. Bu arada, Kore'ye birlik gönderen 16 BM üye ülke, bir bildiri yayınlarak Kuzey Kore'nin güneye karşı yeniden savaş açması durumunda yine savaşacaklarını açıkladılar (Yoo ve Lee, **a.g.e.**, s. 270-280).

³⁴⁹ Tae Gyun Park, **Kore Savaşı**, Chekgwahamge yay, Seul, 2005, s. 189.

söyleyerek ateşkesi kabul etmekte isteksiz kalmıştı. Ancak, BM Genel Kurulu, Kasım 1955'te, Kore sorununun barışçı yolla çözümünü sağlayan bir sözleşme yapılıncaya dek ateşkesin geçerli kalması konusunda karar almıştı. Böylece, yeniden birleşme sorunu barışla yapılması gereği vurgulanarak, belirsiz bir geleceğe ertelenmişti.³⁵⁰ Kuzey Kore birliklerinin başlattıkları savaş, sadece insanların büyük acılara can ve mal kayıplarına yol açmakta kalmaksızın iki tarafındaki Koreliler arasında şiddetli düşmanlıklarını bırakmıştır.³⁵¹

C. 7. Kore Savaşı Sonrası Siyasal Ortam

Kore Cumhuriyeti, Savaş bittikten sonra, bir çok yeniden yapılanma sorunuyla yüzyüze kaldı. Bunlar arasında en mühim olan ve savaş nedeni olan demokratik olma arzusunun gerçekleştirilmesiydi. Bu anlamda, Güney Kore'nin tarihi bir demokrasi savaşı tarihidir. Savaş'tan sonra Güney Kore halkı, dini özgürlüğü de içeren çeşitli özgürlük ve haklara kavuşmuşlardı. Ancak 1948 yılındaki Ulusal Güvenlik Yasası uyarınca konuşma, toplanma ve basın özgürlükleri hâlâ kısıtlıydı. Demek ki, toplumsal dernekler kurabiliyorlar, gazete ve dergi yayımlayabiliyor olsa bile, hükümeti ya da hükümet siyasetini özgürce eleştiremiyorlardı. Bir de, sosyalist ve komünist dernekler örgütlemiyorlar ve kışkırtıcı olarak yorumlayabilecek ya da komünistleri öven ve yararına olabilecek herhangi bir şey yayınlamıyorlardı.³⁵² Basında uygulanan kısıtlamalar 1988'lere dek süren özel sorunlara yol açmıştı.

---

³⁵⁰ Park, **a.g.e.**, s. 192.

³⁵¹ Kore Savaşı, Olağanüstü bir ölçüde can ve mal kaybına neden olmuştur. ABD'nin kaybı, 33,625 ölü olmak üzere yaralı ve kayıplarla birlikte 157,000; BM'nin kaybı, 3,188 ölü olmak üzere yaralı ve kayıplarla birlikte 14,000'di. Güney Kore askerlerinden 225,784 ölü, 717,073 yaralı ve 43,572 kayıp vardı. Ayrıca, 244,663 Güney Koreli sivil ölmüş, 229,000'den fazlası yaralanmış ve 387,774'ü de kayıp olarak bildirilmişti. Savaşı yalnızca Güney Kore'de 100,000 yetim ve 300,000'den fazla dul bıraktığı da olasılıklar arasındadır. Başkent Seul ve başlıca öteki kentlerde tümüyle yıkılmıştı. Kuzey Kore birliklerinin kayıplar 294,151 ölü, 229,849 yaralı ve 91,206 kayıptı. Kuzey Koreli sivil kaybıysa, 406,000 ölü, 1,594,000 yaralı ve 680,000 kayıptı. Ayrıca, Çin'li askerlerden 184,128 ölü, 711,827 yaralı ve 680,000 kayıptı. Savaşın sırasında 1.5 milyonu aşkın Kuzey Koreli güneye kaçmakla birlikte büyük ölçüde sığınmacı sorunları yaşanmıştı (Park, **a.g.e.**, s. 194-197).

³⁵² Kang, **a.g.e.**, s.353.

1948 yılında Kore Cumhuriyetinin başkan olarak seçilen Sung Man Lee, uzun zaman kaldığı ABD'nin demokrasi ilke ve anlayışına yakından tanık olmuş ve de her konuşmalarında “demokrasinin en iyi yönetim biçimi” olmasından söz etmiştir.³⁵³ Fakat, Başkanla Ulusal Meclis arasındaki ilişkiler net bir biçimde bozulmaya başlayınca Lee, polis ve ordunun desteğine başvurdu. Böyle ulusal güvenliğin bu iki kuruluşunun siyasete buluşmalarına yol açtı. Polis ve askerlerin en üst kuruluşları Lee'nin siyasal düşüncelere taraftar olanlara kalmıştı.³⁵⁴

Lee'nin bu tavrı Kore Savaşı sırasında daha sertleşmişti. Temmuz 1950'de sıkıyönetim ilan ettikten sonra Liberal Parti'yle birlikte Ulusal Meclis'teki karşıtlarını bir anayasaya değişikliği için zorladı. Bu değişiklik, başkanın ve başkan yardımcısının doğrudan halk tarafından seçilmelerini kurumlaştırıyordu. Böylece 1957 yılında Lee, kırsal kesim seçmenlerinin oy çoğunluğuna dayanarak yeniden seçildi. Bunun ardından liberal Parti'de görevi kötüye kullanma ve yolsuzluklar gittikçe artarken Lee'nin buyruğa dayalı yönetimi güçlendi.³⁵⁵

Ağustos 1953'te ateşkesin imzalanmasından bir ay sonra, hükümet Pusan'dan Seul'e döndü ve Ekim ayında Kore Cumhuriyeti'yle ABD arasında Karşılıklı Savunma Antlaşması imzalandı. Ancak, ABD Hükümeti'nin Başkan Lee'ye karşı eleştiri yüklü tavrıyla birlikte ülke içindeki muhalefeti'n sesi yükselmeye başladı.

Bu durum karşısında, demokrasi yandaşları 1955 yılında Demokratik Parti adlı bir muhalefet partisi oluşturarak başkan aday olarak ik-hui Shin'i ve başkan yardımcısı aday olarak da Myon Cang'ı gösterdi. Ancak, Shin'in ani ölümü Lee'nin tekrar başkan seçilmesini sağladı. Başkan yardımcılığı seçimini de Chang kazandı.

---

³⁵³ Sung man Lee, demokrasi özgürlük hakkında ayrı söz etmişse de, kişilik özellikleri ve davranışları bakımından daha çok eski yani, Cason Hanedanının tek ele dayalı buyurucu niteliklerini taşıyan bir insan olarak nitelendiriliyor. Böylece, Başkan Lee, demokratik bir cumhuriyetin seçilmiş bir başkanı gibi davranacağına tartışmasız ve karşı durulmaz prensibe dayalı düşüncesine benimserek demokrasiyi yerleştirmek için kurulan sistemden uzaklaşıyordu. Hem de, Ulusal Meclis'in hem içinde hem de dışında bir karşı grubun oluşmasına yol açıyordu(Andrew C. Nahm, **Kore Tarihi ve Kültür**, Çev. Ali Rıza Balaman, E.Ü.Basımevi, İzmir, 1998, s.201).

³⁵⁴ Nahm, **a.g.e.**, s. 202.

³⁵⁵ Devlet memurları ve Liberal Parti üyeleri arasında yolsuzluklar başını alıp denetlenemez boyutlara ulaştıkça polis baskısında artmıştı (Nahm, **a.g.e.**, s. 204).

1956 seçimlerinde, başkanlığa adaylığını koyan eski bir sosyalist olan eski Tarım Bakanı Bong Am Cho, seçimlerde kent oylarının %30'unu almıştır. Fakat, Ulusal Güvenlik Yasası'na aykırı davrandığı suçlamasıyla 1959 yılında idam edildi.³⁵⁶

Sonra, başkan yardımcısı Chang, Lee'nin yozlaşmış yönetime protesto amaçlı istifa ederek, Liberal Partisi çeşitli yasa dışı yollara başvurmuştu. Bu duruma karşı halkın tepkisinde giderek büyüyordu. Ülkenin her yerinde, özellikle Pusan, Masan gibi güney bölgesinde çeşitli öğrenci ayaklanmaları olmuştu. Bu öğrenci ayaklanmalarında en büyüğü ise, Seul'de meydana gelen 19 Nisan 1960 yılındaki olay idi. Bu ayaklanmaya bir çok profesör ve yurttaşlar da katıldı ve polislerle çatıştı. Lee Hükümeti, bu ayaklanmalara askeri birlikleri seferber ederek sıkıyönetim ilan etmişti.³⁵⁷ Bu sıralarda polis, askeri birlikleride göstericilere karşı herhangi bir eyleme girişmeyi reddettiler. Nitekim 26 Nisan'da Lee, istifasını vermişti. Böylece, büyük umutla yola çıkan Birinci Cumhuriyet, çeşitli yozlaşma ve demokratikten uzak duran sıkı yönetimiyle kendi çöküşüne yol açmıştı.³⁵⁸

Yeni oluşturulan Ulusal Meclis, Ağustos'ta ikinci Cumhuriyet olarak ortaya çıkmıştı. Aralık 1960'ta yerel valiler seçilmiş ve meclisler oluşturulmuştu. Ancak, İkinci Cumhuriyet daha en başta birtakım olumsuzluklara karşı karşıyaydı. Önce halk desteğinden yoksundu sonra, Başkan ve Başbakan her ikisi de demokrasinin gelişmesini istiyor olsalar da siyasal beceri ve deneyimler konusunda zayıftılar. Mesela bu yeni hükümet, solcu kısımlara fazlasıyla hoşgörülü davrandığı için, öğrenciler tarafından ülkenin yeniden birleştirilmesine yönelik Kuzey Koreli öğrencilerle doğrudan görüşmeler yapma girişimleri, ulusal güvenliğe zarar verici boyutlara ulaştı.³⁵⁹ Böylece yeni hükümet, siyasal ve toplumsal ideolojik ve ayrılıklarla etkin biçimde başa çıkamıyor ve herhangi bir ekonomik kalkınma yaratamadığından halkın güvenini de kazanamıyordu.

---

³⁵⁶ Nahm, **a.g.e.**, s. 203.

³⁵⁷ Bu ayaklanmaları, başkanın ve kabinesinin istifasını, demokrasiyi oturtmak için köklü siyasal yeni düzenlemeleri ve bunların yanısıra da yolsuzluk yapan polislerin ve çıkarıcıların görevden alınmalarını istemişlerdi(Kang, **a.g.e.**, s. 169).

³⁵⁸ Kang, **a.g.e.**, s. 171.

³⁵⁹ Yoo, **Kore Modern Çağ Tarihi ve Milliyetçilik...**, s. 114.

C.7.1. Kore Savaş Sonrası Kore'nin Siyasal Ortamdaki Devrimi ve Cong-Hi Park

Ülkenin bu karmaşa durumu askeri darbeye yol açmıştı. 16 Mayıs 1961'de, Tümgeneral Cong-hi Park'ın başkanlığında bir askeri devrim yapıldı ve iki gün sonra, ikinci Cumhuriyet devrilmişti. 16 Mayıs'ta ortaya çıkan Askeri Devrim Komitesi, sıkı yönetim ilan etmiştiler.

Kore Cumhuriyeti'nin modern çağında Cong Hi Park kadar hakkında birbirinden farklı değerlendirmeler yapılan bir başka kişi yoktur. Bir taraftan 18 sene bir ülkeyi yönlendiren bir diktatör olarak değerlendirilirken, diğer yandan da vatanın modernleştirilmesi ve geliştirilmesinin öncü olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan bazı medya ve basın tarafından Park hakkında büyük kampanya şeklinde yeniden değerlendirme çalışmaları başlamış bulunuyordu. Bilim dünyasında da sistematik olarak Park hakkındaki değerlendirmeler başlamış gözüküyordu.³⁶⁰

Cong Hi Park dönemi hakkında bazı önemli tartışmaları merkeze alarak onun başarıları ve hatalarını ele alırsak kısaca şöyle özetlemek mümkün olur. Park'ın başarısı, kuşkusuz ülke kalkınması ile olacaktır. Park 1963'te I. Cumhurbaşkanlığı görevine resmen başlarken yaptığı nutuğunda da açık bir şekilde şöyle belirtmekteydi.

“1960 yıllarında bizim neslimizin kesin halletmesi gereken ödevler, siyaset, ekonomi, toplum, kültür gibi hemen hemen her dalda ülkemizin kalkınmasını hızlandırmak olacak.”³⁶¹

Park'ın Kore ekonomisinin kalkınmasına büyük katkıda bulunmasını herkes doğruluyor ama bir yandan da sadece onun uzun süren diktatörlüğüne Kore halkını ikna etmek için bir bahane olduğunu eleştiren gruplar da yok değildi. Bu eleştirilenlerin iddiası tek söz ile Park'ın yönetimi zamanında Kore ekonomisi her ne

---

³⁶⁰ Jong İl Kim, **Türkiye ve Güney Kore Devrimlerinde Atatürk ve Park Cong-Hi'nin Önderlikleri Hakkında Mukayeseli Bir Çalışma**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1999, s. 117.

³⁶¹ Kim, **a.g.e.**, s. 118.

kadar kalkınmış olsa da liberal demokraside geride kaldığını hatta kayıp olduğunu öne sürmektedirler.

Lasswell'in sınıflandırmasına göre Park, siyasi idareci tipine girebilir. İdareci tipi demek halkı pek kışkırtmaz, çevredeki insanlarla sağlam ilişkiler sürdürmek ister. Çünkü içsel duygu nispeten sağlam olduğu için başkalarından aşırı derecede sevgi veya övgü beklemeden adil bir şekilde işlerini halletmeye çalışır.³⁶²

Bu yüzden Park'ın nutuğunda abartmalı veya kendinden geçmiş sözleri hiç bulunmazdı. Aksine demokrasi ya da özgürlük gibi soyut imajdan daha çok modernleşme veya ekonomi kalkınması gibi somut konulara önem verirdi, halkından ün kazanmayı pek önemsemezdi. Dolayısıyla kendi kabine ve personelinin belirlenmesinde idari önderlik, eğitim ve fiziksel güçlere çok önem verirdi.

Böyle kişiliğinden dolayı, sonraki günlerde cumhurbaşkanı olduktan sonra Kore-Japonya Anlaşması'nın hızla imzalanması, Pohang Demir Fabrikası (POSCO)'nı kurması, Seul-Pusan çevre yolunu kurması gibi büyük projelerde halkın karşısına çıkmasına rağmen bunları güçlü bir şekilde yürütmüş olduğunu görmektedir.³⁶³ Dolayısıyla Park'ın sık kullandığı sözü olan "Çalışırsam olur" gibi sözlerinde güçlü, azimli ve inançlı bir kişiliği temsil eden yönünü rahatlıkla görebiliyoruz.³⁶⁴ Ama onun kişiliği yüzünden siyasi hayatında otoriteli bir yönetim ortaya koymasına da yol açmış olduğunu unutmamalıyız.

---

³⁶² Munok Ban, **Kore Devlet Teorisi**, Sincheon Yay, Seul, 1985, s. 376.

³⁶³ Park'ın ülkenin hızlı ekonomik büyümesinde ve doğru sektörlere kaynaklarını aktarmasında çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Özellikle bu deklarasyonun ilan edilmesinden önce Park, gerek yurtiçinden gerekse yurtdışından politik ve ekonomik açıdan pek çok tepkiyle karşılaştı. Bugün dünyanın üçüncü büyük çelik fabrikası POSCO, Başkan Park'ın ülke ekonomisindeki rolünü değerlendirilmesi anlamında iyi bir örnektir. Başkan Park, bir çelik fabrikası kurulması için gerekli faktörlerin hiçbirine sahip olmayan Kore'de böyle bir kararı verdikten sonra, başta Batı Almaya olmak üzere Avrupa ülkelerine, ABD'ye ve Dünya Bankası'na kredi başvurularında bulunmuştur. Özellikle Dünya Bankası, "Kore'nin böyle bir yatırım için uygun bir ülke olmadığını" ancak "istenirse tarım ve balıkçılık için kredi verilebileceğini" ifade eden bir raporla başvuruyu reddetmiştir. Başkan Park, özellikle politik açıdan itirazlara neden olan ikinci kararını alarak Japonya ile ilişkilerin normalleştirilmesi sürecini başlatır. Bu normalleştirme sonucunda Kore, Japonya'dan 500 milyon dolar tutarında tazminat aldı. POSCO ise bu fondan 77.2 milyon dolar aldı(Feride Doğaner Gönel, "**Yeni Ticaret Teorisi Işığında Güney Kore Ekonomik Kalkınma Deneyimi**", Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 1996, s. 15).

³⁶⁴ Sung Jin Kim, **Park Cong- Hee**, Salim yay, Seul, 2007, S. 156.

Park'ın siyasi önderliği, kendi siyasi kişiliğiyle birlikte Kore'de ordunun siyasete girmesinde bir dönüm noktası teşkil etmişti. Genelde yeni kurulmuş ülkelerde ordunun siyasete el koyması siyasetin ve ideolojik zayıflığın oluşmasına yol açıyordu.³⁶⁵

Bütünüyle asker bir kişiliği olan Başkan Park, en başta toplumsal tutarlığı, ekonomiyi kalkınmayı ve de ulusal savunmayı güçlendirmeye çalışıyordu. Üstelik, demokratik yöntemlerin yalnızca ekonomik kalkınmayı yavaşlatmakla kalmayıp, toplumsal birliğin bozulmasına ve ulusal savunmanın zayıflamasına da yol açacağına inanmaktaydı. Kendisinin sözünü ettiği demokrasi, Batı'nın liberal demokrasisi değil, toplum yararına sivil özgürlükleri, konuşma ve basın özgürlüklerini kısıtlayan “güdümlü” ya da sınırlı bir demokrasiydi. O böylesi bir Kore demokrasi'den söz etmekteydi. Öte yandan da, siyasi düşüncesi, güçlü bir hükümetin önderliğinde, “yeniden canlanma ve yenilenme” ideolojinin kılavuzluğunda ekonomik modernleşme ve askeri kalkınma yaratmış olan bir ideolojiye dayanmaktaydı.³⁶⁶

Böylece, mevcut ulusal koşullar karşısında kısa dönemli bir güçlü yönetiminin ulusal kalkınma için yararlı olacağı düşüncesini taşıyordu. Kore Hükümetinin güçlü ve olumlu liderliği altında “güçlü demokrasi” ilkesinin Kore durumuna uyacak biçimde uygulanmasıyla, zayıf ve geri kalmış ülkesinin kalkınmış ve güçlü bir ulusa dönüşebileceğini inanıyordu. Bu felsefe, onun önce güçlü bir iktidar sergilemeye çalışmasına ve sonra da üçüncü cumhuriyet'in sonunda halk ve toplumu gençleştirmek için “Yusin” yani, “yeniden canlandırma düzenlemesi” hareketini başlatmasına yol açtı.³⁶⁷

---

³⁶⁵ Yeni kurulmuş ülkede bir ordunun tarzı genellikle milliyetçiliğe güçlü destek olup çok daha muhafazkâr bir görüntü çizerek siyasetin güvenilir yönünü göstermektedir(Ban, **a.g.e.**, s.379).

³⁶⁶ Park, aynı zamanda da Japonya'da Askeri Harbiye'de eğitim gördüğü için, Japonya'nın “Meiji” dönemi (1868-1912) Japonya'sının bürokrasi ve askeri önderliğine de yabancı değildi. O Japon askeri teorisine önem vermesiyle birlikte kendi yönetim zamanında Japon askerinin geleneğinden gelen bürokratlar ve siyasetçiler hâlâ bulunduğundan genelde Japon totalizm düzenini devamlı almaktaydı. Japonya'nın bu ıslahat hareketinden ilham alan Park, Kore'de de aynı biçimde yenileme hareketini başlatmıştı. Üstelik, Japon Meiji ıslahatından sonraki toplumun gelişimini örnek olarak almıştı(Kim, **a.g.e.**, s. 122-125).

³⁶⁷ Park, 28 Aralık 1972'de Dördüncü Cumhuriyet'in göreve başlamasından üç gün sonra, yeni Yuşin Anayasasını resmen ilan etti. Ve ardından da yeni ulusal Seçim Yasası ve Siyasal Partiler Yasası yürürlüğe girdi(Kim, **a.g.e.**, s. 137).

Park'ın politik gücün merkezleştirilmesi düşüncesi, kendi yöntemini uzatmak için kullanılan bir araç olduğunu eleştirenler olsa da olumlu bir etki yarattığını savunanların çok olması dikkat çekicidir. Bunun en önemli sebebi ise, o dönemin karmaşık koşulları altında emniyet durumuyla bağlantısı var.

Kore Savaşından sonra ateşkes halinde Kuzey ve Güney olarak bölünmesinden dolayı ülkenin emniyet önemini arttırmış ve ülke politik gücün merkezleştirilmesine bir neden olmuştur. Kore Savaşından sonra ortaya atılan anti-komünizm düşüncesi, iyice ülke politik gücün otoritesinin sağlamasına yol açmıştır. Bir de, ekonomik kalkınma konusuyla da ilgisi vardır. Hızlı gelişmekte olan ülke kalkınmasını yürütmek için ve 1960 son yılların ve 1970'li yılların krizi gibi çeşitli ekonomi krizini aşabilmesi için devletin aktif bir rolü üstlenmesi için ülkenin politik gücünün merkezileştirilmesini gerektiriyordu.³⁶⁸

Böylece Park, ülke emniyeti ve ülke kalkınmasını gerçekleştirmek için siyasetin de güçlü şekilde merkezleştirilme yöntemini kullanmıştır. Kısacası, Park'ın siyasi düşüncesinin temelinde komünizme karşı Kore milliyetçiliğini savunma ve ülke kalkınma ideolojisinin önemli yer tuttuğunu söylemek mümkün olacaktır. Park'ın siyasi anlayışı ve gücünü oluşturan temel düşünceleri ve ilkeleri şunlardır.

Birincisi, Bağımsız demokrasinin yeniden yerine oturtulması konusunda demokrasi ilkesini temel alarak ülkede milliyetçilik düşüncesini yeniden yaratmaya çalışıyordu. Ayrıca bu düşünceye dayanarak halkın kendi idaresinden yararlanarak ülkeyi yönetmeyi amaçlıyordu. Bu , devletin anayasasına dayanarak halkın hukuki siyaset faaliyetini sağlamak ve halkın temel hak ve özgürlüklerini bütün gücüyle koruyarak halk için hizmet etmek demektir.

İkincisi, komünist saldırılardan ve propagandadan ülke ve halkı korumayı hedefleyen anti-komünizm prensibi idi. Hızla değişmekte olan uluslararası siyasi konjektürde askeri gücü olamadan ülkenin korunamayacağı bir gerçek olup bilhassa

---

³⁶⁸ Kim, a.g.e., 2007, s. 143-144.

Kuzey Kore gibi ülkenin yanbaşıında bulunan bir tehlike ortamında askeri gücün sağlanması ve güçlendirilmesi hedeflenmekteydi.

Üçüncüsü, ekonomi geliştirme siyaseti, Park'ın temel siyasi ilkesinde en büyük prensibidir. Kore'nin ekonomik büyüme hızını %6.4 olarka hedefleyerek istikrarlı ekonomiyi geliştirmeye gayret gösteriyordu.³⁶⁹

Bunlara baktığımız zaman, Park'ın temel ilkeleri doğrultusunda üçüncü hükümetin siyasi, ekonomik ve toplumsal durumlarla sıkı sıkıya bağlı olarak oluşturduğunu görmekteyiz.

Kore'de Park'ın temel ilkeleri halen önemli bir yer tutmasının nedenleri ise, Park, kendi milliyetçiliği hakkında çeşitli nutuklarında milliyetçiliğin kesinlikle özgür demokrasiye dayanması gerektiğini ve bunu elde edebilmesi için ekonomik refahın sağlanması gerektiğini defalarca söylemesiydi. Bu demektir ki, Park'ın milliyetçilik anlayışı, ekonomi kalkınma ve özgür demokrasinin gerçekleşmesi ile milletin kalkınması olarak algılanmış olduğunu anlayabiliriz.³⁷⁰

Ülke kalkınması, Park ve Cumhuriyet Partisi'nin en büyük gururu olmuştu. Ayrıca, Park'ın ülkenin kalkınması düşüncesi diğer yönetim ideolojisine göre nispeten pek değişmeden devamlı şekilde önemseniyordu. Bunun bir diğer sebebi ise, Park, Japon işgal altında yaşamış olmasına rağmen modern eğitim almış, Kore'nin kurtuluşundan sonra batı modernleşme ideolojisinden etkilenmesi idi. Park'a göre, ekonomi kalkınması, toplumun kakınması olarak algılanmıştı. "Ümitsizlik ve açlıktan ölmek üzere olan halkın sorununu hızlı şekilde çözüp ülke bağımsızlık ve kalkınmak için bütün gücümle çalışacağım" diye söylemiş olmasından iyice anlayabiliriz.

---

³⁶⁹ Kim, **a.g.e.**, 1999, s.142.

³⁷⁰ Park, 16 Mayıs Devrimin bir hedef olarak milletin yoksulluktan kurtarması ve tüm politikaları ekonomi kakınmaya yönlendirmiş olduğunu söylüyordu. Bir de milletin kalkınması için emniyet yapısının güçlendirilmesi ve zorlukları yenebilen güçlü bir öndere ihtiyaç olduğunu öne sürerek Yusin Islahatı (1972-1979)'nı halka ikna etmeye çalışmıştı(Kim, **a.g.e.**, 1999, s.143).

III. BÖLÜM

TÜRK VE KORE MİLLİYETÇİLİKLERİNİN MUKAYESESİ

1. Türkiye ve Kore'nin Coğrafi Konumu

Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları ile Avrupa gündemine giren milliyetçilik hareketlerinin başladığı sırada çok uluslu bir yapıya sahip Osmanlı Devleti, siyasal ve sosyal karışıklıkla dolu, ekonomik yönden büyük sıkıntıları olan bir devlet görünümündeydi. Aynı tarihlerde Otokratik siyaset düzeninin altında hazırsızlık olarak modern çağa giren Coson Devleti, Batılıların taleplerini reddeden ve onlarla herhangi bir diplomatik veya ticari ilişki kurmaya şiddetle karşı çıkan bir 'dışa kapalı krallık' olarak kalmıştı.

Güç ve teşkilat bakımından tarihin kaydettiği ender devletlerden biri olan Osmanlı ve dışarıdaki güçlü ülkelerden menfi bir şekilde etkilenmekten endişelenen Coson Devleti'nin çöküşü, sağlam temeller üzerine kurulmuş oldukları için kolay olmamıştır. Her iki devlet için de çöküş, pek çok iç ve dış nedenin bir araya gelmesiyle uzun süren bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir. Osmanlı ve Coson, gerek jeopolitik konumu, gerek zengin yerüstü ve yeraltı kaynaklarıyla diğer güçlü devletlerin ilgi odağı halinde bulunmaktaydı.

Osmanlı ve Coson Devleti'nin jeopolitik, jeostratejik değeri bu devletlerin hassas coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. Bu hassas konum, Coson ve Osmanlı'ya, dünya güç merkezleri için mutlak kontrol ve elde bulundurulması gereken bir hedef olma niteliğini kazandırmaktadır.

1.1. Türkiye'nin Coğrafi Konumu

Osmanlı Devleti'nin coğrafi konumu dünya hakimiyetini hedefleyen veya pay almak isteyen devletlerin hedef veya geçiş güzergahlarında bulunması dolayısıyla çatışmaların önemli bir merkezi haline dönüştürmüştü. Dünya güç merkezleri için mutlak kontrol ve elde bulundurulması gerekli bir hedef olma niteliğini kazandırmaktadır. Ayrıca bu bölgenin Akdeniz havzası ile beraber Marmara Denizi

ve Boğazlara sahip olması dolayısıyla Doğu Akdeniz ve daha ilerde Basra Körfezi'ne hükmetmede daima büyük avantaja sahip olması, değerini daha da arttırmaktadır.

XVI. yüzyıla kadar gelişmiş büyük bir devlet olarak dünya tarihinde yerini alan Osmanlı Devleti eğitim, iktisadi ve kurumlar açısından gerileme dönemine girdi. Bu arada, Osmanlı Devleti üzerindeki ilk olumsuz etkileri yeniçağın başlangıçlarında Avrupalıların dünyanın diğer bölgelerini tanımak için yaptıkları coğrafi keşifler doğurmuştu. Asya ve Avrupa arasındaki ticaretin yapıldığı İpek ve Baharat yolları Osmanlı topraklarından geçmekte, Osmanlı Devleti bu ticaretten önemli yararlar sağlamaktaydı. Bu dönemde eski ticaret yollarının yerini açık deniz ve okyanusların alması Osmanlı hazine gelirlerinin azalmasına ve kazancını bu yollar üzerindeki ticarete borçlu olan Anadolu şehir hayatının gerilemesine ve nihayet sönmesine yol açtı. Atlantik devletlerini zenginleştiren ticari büyüme, Osmanlıların zararına neden oldu. Bilimsel değerler ve aydınlanma çağında ortaya çıkan rasyonalist görüşler sayesinde hem endüstrisi hem de teknolojisi hızla ilerledi. Batı'daki ileri düzeyde gelişmeler, Osmanlı'nın kaderi üzerinde çok önemli bir etki yaptı.¹

Bütün bunlar dışında 1789 Fransız ihtilali sonrası Avrupa'da büyük kültürel gelişmeler oldu. Özellikle yeni doğan milliyetçilik fikirleri Türk olmayan milletlerin yaşadığı Osmanlı Devleti'nde de kendisini göstermeye ve devlet bünyesini sarsmaya başladı.

1800'lü yıllarda kötü ve sancılı bir süreç yaşayan Osmanlı'ya Avrupalı devlet adamları, "hasta adam", "doğu sorunu" gibi isimler takmıştı ve bu büyük devletin sonunun geldiğini düşünüyordu. Dünya, hızlı bir değişim sürecini girmiş, teknoloji, siyasi organizasyonlar, hayat tarzları, toplum ilişkileri ve en önemlisi insanın dünyayı kavrayış biçimi yeni bir boyut kazanmıştı. Osmanlı ise bu gelişmelere uzak kalmıştı. Hem fikri hem de askeri bakımdan Batı karşısında zayıf düşmüştü.²

---

¹ Roderik H. Davison, **Kısa Türkiye Tarihi**, Çev: Durdu Mehmet Burak, Babil Yayınları, İstanbul, 2004, s. 65

² İlhan F. Akın, **Türk Devrimi Tarihi**, Beta yayınları, İstanbul, 1986, s. 24

Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasıyla Balkanlar'dan güneye doğru inmeye çalışan Rusya ve bunu engellemeye çalışan İngiltere, Doğu Sorununun yani, Şark Meselesi'nin devamlı olarak gündeme gelmesine sebep oluyordu. Söz konusu Şark Meselesi'nin önemli bir mücadele alanı, o dönemde Türkiye'den başlayarak, İran-Afganistan sınırı üzerinden Doğu Türkistan'a ve buradan Kore yarımadasına kadar uzanan coğrafyada, ağırlıklı olarak İngiltere ile Rusya arasındaki rekabet şeklinde geliyordu. Bu çerçevede, Avrupalı liderler, bir yandan Osmanlı Devleti'nin topyekûn çöküşünün genel barış için çok tehlike olduğunu savunurken diğer yandan da Osmanlı tebaası içinden çıkmış isyancıları destekleyerek imparatorluğun parçalanma sürecini körüklediler.

Ayrıca İngiltere'nin Uzak Doğu politikası, Kore yarımadası hakkındaki politikalarıyla doğrudan bağlantılıydı ve Rusya gibi diğer güçlü Doğu Avrupa devletinin Kore konusundaki siyasetlerini önemli ölçüde etkiliyordu.

1.2. Kore'nin Coğrafi Konumu

Koreliler eskiden beri topraklarının doğal güzelliklerle dolu olmasından ülkelerini 'Kumsu Kangsan' yani 'ipek üzerine altın nakışla işlenmiş nehirler ve dağlar' olarak nitelendirmiştir. Cangbek sıradağları ve uzantıları hem güneydoğu Mançurya hem de bugünkü Kuzey Kore'nin geniş alanlarını kapsar. Coson Devleti kendi kendine yetebilen bir ziraat ülkesi olarak varlığını sürdürmüş, dış dünyadan uzak kalmıştır. Bu doğrultuda XIX yüzyılın ortalarında Doğu ve Batı ülkeleri arasında diplomatik ve ticari ilişkiler arttıkça, Coson Hükümeti bölgeye gelen yabancıları 'Batılı Barbarlar' olarak adlandırarak daha önce alışmadığı ilişkiler kurmaktan çekinmiştir. Batılılar tarafından "bozulmamak" ve Coson'u kendi düşüncesine göre korumak için Kore Hükümeti 'bir soyutlanmışlık' siyaseti izlemiştir.

Coson Devleti'nin benimsediği yalnızlık politikası, dünyadaki teknolojinin hızla gelişmesinden habersiz kalarak beş yüzyıl boyunca dışa kapalı politikası izlediği açığa çıkmıştı. Devlet adamları, içe kapanma siyasetini takip ederken aynı

zamanda ‘Batılı barbarlar’ diye nitelendirilen Batılı devletlerden herhangi bir şey öğrenmeyi tamamen reddetmişti.³

Kore yarım adası, asırlar boyunca etrafını çeviren üç büyük ülkenin (Rusya, Çin, Japonya) hâkimiyetleri arasında çatışma alanı işlevini gördü. Bu jeopolitik durumu Kore’yi, eski zamanlardan beri Asya kıtası ile Japon adaları arasında bir köprü aynı zamanda bir harp sahası haline sokmuştur.

Kore, çeşitli yolların düğüm noktasıdır. Mançurya ve Rusya’dan gelen ana kara yolları Kore’de birleşir ve bu noktadan kuzey ve Asya’nın mühim bölgelerine uzanan demir yollarıda buradan geçer. Ayrıca Rusya’nın donanması için istediği limanlara sahip olması, Kore’nin Uzak Doğu’daki stratejik önemini arttırmıştı.

Bu coğrafyanın belirgin konumundan dolayı, tarihi boyunca güçlü devletlerinin ve denizaşırı güçlerin istilâsı, işgal ve saldırılarına maruz kalmıştır.

Kore yarımadasının jeopolitik durumu, aynı arz dairesi üzerinde bulunduğu, iklimi ve arazisi ile Anadolu yarımadasına çok benzemektedir. Üç kıtanın birleştiği yerde bulunana Anadolu da, istilâ yolları üzerinde kuvvetli bir merkezdir. Bu nedenle Anadolu hakimiyeti, bir nevi Orta Doğu hakimiyeti demektir. Anadolu’ya hakim olan Türkler bugün Orta Doğu denilen bölge ile Balkanlarda güçlü bir konuma hakim olmuşlardı. Kuruluş aşamasında bu avantajını iyi kullanan Osmanlılar kuvvetli bir Türk devleti kurmasına mukabil, Kore milleti ise başlangıçta Kore’ye komşu daha sonra ise Batılı kuvvetli devletler arasında zayıf kalmıştı.

---

³ Bunun en iyi örneği 1628 yılında yaşanan bir olaydır. Bu tarihte Ceju Adası yakınlarında bir Hollanda gemisi batmıştı. Bu geminin kurtarılan tayfası, silah yapımına yardım etmeleri için Coson’da alıkonmuştu. Bu gruba 1653’de Ceju Adası açıklarında batan Sparrow Hawk adlı başka bir Hollanda gemisinin kurtarılan tayfası da eklendi. Coson Hükümeti, bunlara karşı iyi davranıp, daha önce Japonların kendi ülkelerinde yaptığı gibi, bu kişilerden Batı dünyası hakkında bilgiler alabilir, teknoloji elde edebilir ve bunları kendi yararına kullanabilirdi. Fakat Coson Hükümeti bu tayfaları cezaevine koyup çalıştırdı ve onlardan Batı hakkında herhangi bir bilgi öğrenmeyi kesinlikle reddetti.

2.1.Türkiye'nin Eğitim Yapısı

XVII. Yüzyılda Osmanlı bilim hayatında, pozitif bilimler yerine din bilimlerine öncelik tanınmaya başlanmıştır. İhtisaslaşmanın ortadan kalkmasıyla beraber, yüksek öğretimin altındaki medreselerin geniş kitlelerin faydalanabileceği bir şekilde yaygınlaştırılmaması ve bu medreselerin böyle bir yapıya kavuşturulamaması toplumdaki eğitimin dar bir çevrede kalmasına sebep olmuştur.⁴

Avrupa'daki gelişmeleri takip etmeyen teşkilat, büyük program değişikliğine uğrayarak kendi sahip olduklarını da yitirmiştir. Avrupa'da olduğu gibi laikleştirilememiş ve toplumun her alandaki ihtiyaçlarını karşılayacak modernleşme imkanlarından yararlanamamıştır. Bu durum gerilemenin en önemli nedenlerinden birini oluşturmuştur.

Medreseler, XVIII. yüzyıla gelindiğinde iyiden iyiye çökmüştür. Osmanlı idarecileri ihtiyaç duyulan elemanların yetiştirilmesi için medreseleri ıslah etmek yerine, medreselerin mevcut durumuna hiç bir müdahalede bulunmadan medrese haricinde mekteplerin açılması yolunu tercih etmişlerdir.

Cephelerde alınan başarısız neticeler karşısında ordunun teknik bilgi açısından donanımlı asker ve subay ihtiyacını karşılamak üzere XVIII. yüzyılın ilk yarısında Mühendishane açılmıştır. Daha sonra denizci subaylar yetiştirmek için Mühendishane-i Bahri Hümayun (1773), kara subayları yetiştirmek amacıyla Mühendishane-i Berri Hümayun (1794), askeri doktor temini için Tıbbiye Mektebi (1826) gibi Batı tarzında mektepler açılmıştır. Ayrıca, Medreselerden ayrı olarak üniversite tipinde bir yüksek tahsil müessesesi olan Darülfünun (DF) açılması ise Tanzimat döneminde ortaya çıkmıştır. Bunun gerçekleştirilmesi ile de klasik tip medrese devam ederken aynı anda DF kurulmuş ve ikisi de, medresenin 1924'te kapatılmasına kadar varlığını sürdürmüştür.⁵

⁴ Ali Arslan, **Darülfünun'dan Üniversite'ye**, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 1995, s. 20

⁵ Arslan, **a.g.e.**, 1995, s. 22.

2.2. Kore'nin Eğitim Yapısı

Coson Devleti'nin eğitim teşkilatına baktığımız zaman Konfüçyüsizm, Shilla Devleti (677-918) ve ardından kurulan Koryo Devleti (918-1392) döneminde de çok yaygın dini olan Budizmin etkisi giderek azaltarak yönetim tabakası arasında benimsenmeye başladığını görebiliriz. Neticede, devleti yönetici sistemine girmek isteyenlerin Konfüçyüsizm anlayışını ve felsefesini öğrenmek şart idi. Çünkü Konfüçyüsizmi öğrenenler devlet yüksek memur sınavını geçmek için devletin üst tabakasının bağlı kaldıkları Konfüçyüsizm felsefesini iyi bilmek zorundaydılar. Dolayısıyla 'Gwagio(科擧)' denilen bu devlet memur sınavına girmeye hazırlananlar Konfüçyüsizm anlayışına yönelik eğitime muhtaç kaldılar.⁶ Bu ihtiyaçlarını halledebilmek için okullar kurmak lazımdı.

Bunun doğurultusundan ortaya çıkan Sunggyungwan⁷, Koryo Devleti'nin yirmi ikinci Kralı Chung Ryol (1275-1309) döneminde daha önce var olduğu bilinen 'Kukcagam(國子監)' adlı yüksek öğretim kurumunu işlevine dokunmadan değiştirilen bir eğitim teşkilatı idi. Ayrıca, Coson Devleti'nin kurulmasından XIX. Yüzyılın sonlarına kadar yine de yegane öğretim kurumu olarak görevini sürdürmüştü. Sunggyungwan'ın ders programı tamamen Konfüçyüsçü felsefe doğrultusunda elit grubu yetiştirmeyi amaçlıyorlardı.⁸

Ayrıca Sunggyungwan'da Konfüçyüsizmin önemli iki öğretisinden 'Juja' ekolü benimseniyordu. İlk olarak 'Juja' ekolü 'her milletin toplumun adetine uyması ve krala ve devlete sadık kalması' prensibine dayanıyordu. Aynı zamanda devletin yönetim prensiplerini destekleyerek savunuyorlardı. Diğer teori kadar pratiğe önem veren Konfüçyüsizmin öbür öğretisini izleyen 'Yangmyung' ekolü vardı. Fakat,

---

⁶ Suk ki Cha ve Chun Sik Shin, **Kore Eğitim Tarihi Araştırmaları**, Seul, Jedong Kültür yay, 1986, s.59

⁷ Sunggyungwan, Çin'in Ju Devleti(1100?-256 M.Ö.) döneminde devlet düzeni hakkında yazılan kitap olan 'Jule(周禮)'de bahsedilen okulun adından alınmıştır. X. yüzyılda Konfüçyüsizmi yaymak ve Konfüçyanist hareket adedini sağlamlaştırmak üzere devlet tarafından açıldı (İnsu Son, **Kore Eğitim Tarihi I, Seul**, Munumsa Yay, 1992, s.291).

⁸ Sunggyungwan'da genelde Konfüçyüs ve müritlerin düşüncesi ve davranış tarzı hakkında eğitim verirken bedenle ilgili dersler tamamen ihmal edildi. Ve bununla kalmayıp ata binmek, ok atmak ve avlanmalar da pek tavsiye edilmiyordu (Man Kyu Lee, **Coson Eğitim Tarihi I**, Seul, Georim Yay, 1991. S.134).

‘Yangmyung’ ekolü sadece teknik meslekle uğraşan orta sınıf arasında kısıtlı şekilde özen gösterilirken Coson toplumunda pek fazla ilgi uyandırmadı.⁹

Doğaldır ki, Konfüçyüsüzmin Juja ekolü öğretisi altında etkilenen Coson’da pratik düşünceleri sınırlı şekilde benimseniyor ve Sunggungwan’da yetiştirilen devlet memurları her hangi bir yeniliğe karşı aşırı derecede olumsuz davrandılar.

Böylece devlet yöneticileri yetiştiren ve onların siyaset temel ideolojisini sağlayan Sunggungwan, Coson toplumunda yüksek öğretim teşkilatı olarak Konfüçyüsizmin yayılması ve benimsenmesine katkıda bulundu. Budan dolayı tüm Korelilerin Konfüçyüsizm felsefe ve eğitimi etkisinde kalmaması mümkün değildi.¹⁰

Esasen Konfüçyüsizm teorisine göre her insan iyi eğitilirse ‘erdemliğe’ sahip olabilir ve iyi eğitilen kişi çevresini iyi yönlendirerek rahatlık verebilecekti. Fakat, Sunggungwan, Konfüçyüsizmin soyut teorisine bağlı kalarak eğitim fırsatını sadece toplumun üst tabakasına vererek bu teorisini ihmal etmiş oldu.¹¹

Sonuçta Coson’nun eğitim alanında oluşan bu durumun benzeyişini Osmanlı bilim hayatında da görmekteyiz. Osmanlı ve Coson Devletleri, toplumun pozitif bilimler yerine din bilimlerine (İslam ve Konfüçyüs) öncelik tanınıyarak toplumun her alandaki ihtiyaçlarını karşılayacak modernleşme imkanlarından yararlanamamıştır. Eğitim alanında ihtisaslaşmanın ortadan kalkmasıyla beraber, yüksek öğretim medreselerinde ve Sunggungwan’ın geniş kitlelerin faydalanabileceği bir şekilde yaygınlaştırılmaması, toplumdaki eğitimin dar bir çevrede kalmasına sebep olmuştur. Ayrıca bu durum, iki devletin gerilemesinde en önemli nedenlerinden birini oluşturmuştur.

XVIII. yüzyılın sonuna doğru Coson toplumunda Sunggyungwan’ın aydınlatma ve geleneksel konfüçyanist eğitim düzenini eleştirenler olduğu gibi uygulamayı savunanalar da ortaya çıktı. Bu pozitif uygulama taraftarları, Sunggyungwan’ın reformuna devlet memurlarının ilgi duyması için çalıştı. Ama ne

---

⁹ Cha ve Shin, **a.g.e.**, s. 63.

¹⁰ Lee, **a.g.e.**, s.140.

¹¹ Son, **a.g.e.**, s. 295.

var ki, Konfüçyüsizm teorisinin pratik ve ıslah konusunda onların bütün çabalarına rağmen Kral Jongjo (1776-1800) döneminde geçici olarak kralın ilgisini çektikten sonra Coson Devleti'nin son dönemine kadar benimsenmedi.¹²

XIX. yüzyıla kadar, daha X. yüzyılda Konfüçyüs öğretisini yaymak ve Konfüçyüsçü hareketi güçlendirmek üzere devlet tarafından belirlenen 'Sunggyungwan' eğitim sistemi ve ders müfredatında pek değişiklik yapılmamıştı. Sadece o zamana kadar devam eden haliyle "devlet sınavı sistemi" yerine, son öğretim yılı biterken yapılan sınavı başarıyla geçenlere devlet memuru olma hakkı tanınmıştı.¹³

Fakat Çin-Japonya rekabetinde galip gelen Japonların baskısıyla 1894 yılında gerçekleştirilen "Gabo"¹⁴ Reformu"nu takiben, saray çevresinde, Sunggyungwan eğitim tarzında ıslahat yapılması gerektiği görüşü ağırlık kazandı. Bunun üzerine açıklanan reform programının birinci amacı, "zamanın şartları gereğince gelişmiş uygarlığı takip etmek" şeklinde belirlenmişti. Sunggyungwan eğitim düzeninde, Konfüçyüs öğretilerine dayanan ahlâk dersleri başta olmak üzere, Kore tarihi, dünya tarihi, coğrafya ve matematik gibi fen bilimleri de okutulmaya başlandı.¹⁵

Nevarki Rusya'yla yaptığı savaşları kazanan Japonya, 1910'da Kore'yi zorla topraklarına kattı. Bu gelişme neticesinde, Sunggyungwan eğitim sisteminin de kaderi değişti. Japon sömürge yönetiminin ilân edilmesinden sonra Kore'de kurulan Japon Genel Hükümeti'nin emriyle, 15 Haziran 1911 tarihinde Sunggyungwan sona erdirildi.¹⁶

Ağustos 1911'de aynı Hükümet tarafından eğitim konusunda bir duyuru yapıldı. Buna göre Coson'da eğitimin gerçek amacı bundan böyle, Japon İmparatorluğu'na 'bağlılık ve boyun eğme' doğrultusunda insan yetiştirmek olacaktır.

¹² Yun Gon Kim, **Coson Devleti'nin ikinci yarısında Sunggyungwan'ın Gelişmesi ve Reformu**, Deadong Kültür Araştırmaları, No:6-7, 1970, Seul, s.89

¹³ Cha Suk ki ve Shin Chun Sik, **a.g.e.**, 1986, s.79.

¹⁴ Gabo:Kore'de geleneksel takvimine göre 1894 yılına verilen isimdir. Bu yılda reformun gerçekleştirilmesi yüzünden Gabo reformu denilir. Siyasi alanda büyük değişiklikler ise Çin takviminin resmi işlerine kullanmalarına son vererek Çin'in etkisini azaltı ve sınıf ayrımını kaldırdı.

¹⁵ Kim, **a.g.e.**, 1970, s. 94-99.

¹⁶ Kim, **a.g.e.**, s. 105.

Bu uygulama sebebiyle Coson halkı çocuklarını okula göndermemeye başladı. Bunun sonucunda 1919 yılında, nüfusu 17 milyonu bulan ülkede yalnızca 84,306 Coson’lu çocuk (ilkokul çağındaki çocukların % 3.6’sı) devlet ilkokullarına devam ediyordu. Bu çocukların 245,000 kadarı ise ‘Sodang’ adlı köy okullarına gidiyordu. 1911’de Japonlarca yapılan müdahalenin neticesinde özel okulların sayısı da yarı yarıya düşmüştü. Tüm okullarda Kore tarih dersleri yasaklanmıştı. Nitekim, ilk ve ortaokul öğretmenlerinin çoğu Japon asıllıydı.¹⁷

3.1. Türkiye’nin Yönetim Yapısı

Kendi kendine yeterlik prensibini kabul eden Osmanlı Devleti, uzun süre Batı’nın diplomasi yöntemlerine ilgi göstermemişti. Avrupa devletlerinin genel ve özel politikalarını da doğru olarak öğrenememişti.¹⁸

Bütün bu dengelerin bozulması yönetimde, devlet kurumlarında, sosyal ve kültürel yapıda da etkili olmuş, hemen her alanda bir gerileme sürecini başlatmıştı. Osmanlı Devleti’nin yükselişinde padişahların kişiliğinin önemi büyüktü. Osmanlı Hükümdarlarının şahsiyetlerinin zayıflaması en başta hükümdarlık müessesesini direkt olarak etkilemiş, dolaylı olarak da devlet idaresinin bütün müesseselerini olumsuz yönde etkilemiştir. Devlet kademesinde yeteneksiz kişilerin amirliği, sevk ve idaresi yukarıdan aşağı doğru mülki idarenin tüm kademelerini yine olumsuz açıdan etkilemiştir.

Bu süreçte bazı kamu görevleri ise alınıp satılır ve rüşvetle el değiştirir duruma gelmişti. Bu durum askeri, idari, mali, ilmi hizmetlerde güç ve çıkar odakları meydana getirmiş, devletin imkânları çıkar grupları tarafından ele geçirilmişti. Devlet cihazındaki çöküntü sadece yüksek hükümlerlik araçlarını değil, bürokratik ve dini kurumların bütününe etkilemiştir. Bunlar işe alma, yetiştirme ve yükselme yöntemlerinde artan değişikliklerin şiddetlendirdiği, yeterlilik ve doğruluk bakımından felaketli bir düşüşe uğradılar. XVI. yüzyılın titiz, dürüst ve son derece

¹⁷ Nham, a.g.e., s. 133.

¹⁸ Mustafa Balcıoğlu, “20. Yüzyıl Başlarında Dünya” **Türkiye Cumhuriyeti tarihi I**, (editörler Durmuş Yalçın vd), AAM Yayınlar, Ankara, s. 2.

yeterli bürokratik hükümetinden, XVII. yüzyılın ihmeline ve XVIII.yüzyılın çöküntüsüne uzanan bu bozulma, mesleki ve ahlaki düzeydeki aynı bozulma, belki daha az göze çarpar olmakla beraber, dini ve yargısal hiyerarşinin çeşitli mertebelerinde de görülebilir.¹⁹

Yıllar boyu süren ve çoğu kez yenilgiyle sonuçlanan savaşlar maddi ve manevi büyük kayıplar doğurmuştu. Yenilgilerin temel nedeni Osmanlı ordusunun ve donanmasının zayıflamış olmasıydı. Bütün olarak ordu kuruluş esaslarından uzaklaşmış ve eski gücünden çok şey kaybetmişti. ordunun bozulması, sadece askeri gücün ve sosyal düzenin zayıflamasına sebep olmamış, aynı zamanda Osmanlı ekonomisine ve hükümetin idare sistemine de zarar vermişti.

II. Mahmut bilhassa Yeniçeri olarak anılmaya başlayan orduyu kaldırdıktan sonra giriştiği çabaların temelinde öncelikle Padişahlık makamını hükümete karşı güçlendirme düşüncesi yer almaktaydı. Lakin, Osmanlı Devletinde II. Mahmut tarafından yapılmak istenen düzenlemelerin yetersiz kalması, gerek askeri, siyasi ve mali konularda sıkıntıların devam etmesi, yöneticileri sıkıntıya düşürmekteydi.

Osmanlı ekonomisi, büyük ölçüde dirlik sistemi denilen kendi toprak sistemine bağlı bir ekonomi idi. XVI. yüzyılda devlet mali yönden de dünyanın en güçlü devletidir. Fakat yakın çağlarda her konudaki gerilemeye paralel olarak ekonomide de büyük gerileme baş göstermiş, Tanzimat dönemindeki dış borçlanma yüzünden Osmanlı Devleti son zamanlarında iflasla karşı karşıya kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomisi üzerinde en yıkıcı etkiyi kapitülasyonlar yapmıştı. Devletin güçlü olduğu dönemde özellikle siyasi kazanç sağlamak amacıyla Avrupa devletlerine tanıdığı bu imtiyazlar, daha sonra Osmanlı Devleti'nin yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülükler şekline dönüşmüş ve devletin istismarı için vesile oluşturmuştu.²⁰

---

¹⁹ Lewis , a.g.e., s. 23.

²⁰ Ali İhsan Gencer ve Sabahattin Özel, **Türk İnkılap Tarihi**, Der Yay., İstanbul., 1994, s. 18.

Osmanlı Devleti'nin cılız olan endüstrisi Avrupa rekabeti karşısında savunmasız durumda bırakılmıştı. Güçlüklerin gittikçe arttığı Aralık 1881'de Osmanlı hükümeti Muharrem Kararnamesi diye bilinen belgeyi yayınladı. Avrupalı bono hamillerinin temsilcileriyle görüşmeler sonunda varılan bir anlaşmaya dayanan bu kararname, bir 'Düyun-ı Umumiye Konseyi' kurdu. Dışarıdan alınan borçların ödenmemesi sonucunda kurulan 'Düyun-ı Umumiye' adlı teşkilat altında iktisadî ve malî bakımdan bağımsızlıktan yoksun bırakılmıştı.²¹

Bu durum Lewis'e göre, maliye baştan sona kadar Türk reformcularının en parlak umutlarının çamura bulandığı, en zekice plânlarının kirlenip battığı bir "umutsuzluk bataklığı" idi. İki temel ereğe bir türlü erişilemiyordu; borçlarını ödemeye yetenekli bir hazine ve istikrarlı bir para. Bunlar olmayınca da hükümet mekanizması kösteklendi ve ihmal edildi.²² Devlet adamlarının içinde artan rüşvet ve suistimal olaylarını engelleyemeyişi ve ekonomi alanındaki faaliyetini düzenleyerek insan unsurunu yetiştiremeyişi de ekonominin çöküşüne sebep oldu.

3.2. Kore'nin Yönetim Yapısı

XIX. yüzyılın başında 'Sedo Congçi (Otokratik siyaset) ortaya çıkmıştı. Bu dönemde Andong Kim ailesinin Sedo Congçi'deki etkisi doruk noktasına ulaştı ve devlet, soylu aileler tarafından yönetilir hale geldi. Bundan dolayı ülkede merkezi yönetim sistemini destekleyenlerin sayısı gitgide azaldı. Sonuçta feodal düzende devletin başında bulunan Kral'ın taraftarlığını yapan sınıf da zayıflamış oldu.²³

"Otokratik siyaset" döneminde iktidarı elinde bulunduran Sedo siyasetçileri, otoritelerini kullanıp devlet makamlarını parayla satın alarak zenginleşiyordu. Böylece devlet makamları istikrarsız yöneticiler arasında paylaşılıyordu. Dolayısıyla bu yönetim biçimi süresince çiftçiler sömürülmeye devam ediyordu. Bundan dolayı çiftçilerin ayaklanmaları tüm ülke çapında yayılmış ve silahlanarak isyan etmelerine

²¹ Lewis, a.g.e, 2004, s. 447.

²² Lewis, a.g.e., 2004, s. 110 .

²³ Jongsoo Kim, **Kore Tarihi Dersi**, Hanwool Yay, Seul, 1989, s. 188.

yol açmıştı. Zamanla bu hareket, toplumsal reform gerçekleştirerek feodal düzeni ortadan kaldıracak olan kolektif bir güce dönüşmüştü.²⁴

XIX. yüzyılın sonlarına doğru gelindiğinde Coson Hanedanı'nın yönetim biçimi "Güçlülerin siyaseti" halini almıştı. Bu idare tarzı yoluyla Kraliçeler(kralın anne ve eşi), yarattıkları iktidar tekeline kendi menfaatleri yönünde ve toplumu istismar edecek şekilde kullanıyorlardı. Kraliçeler, Hükümet'teki kilit noktaları ellerinde tutup, ayrıcalıklarını kötüye kullanıyor, toplumsal hoşnutsuzluk ve dağılmanın giderek artmasına sebep oluyorlardı.²⁵

Dolayısıyla bu durumlar merkezi idari kadronun bozulmasıyla birlikte Coson Devleti'nin çöküşüne de yol açtığını söyleyebiliriz. XIX. yüzyılda Coson halkı tarım, el işçiliği, ticaret, sanayi gibi hemen tüm ekonomik alanlarda yavaş yavaş kapitalist üretim biçimini benimsedikçe, o döneme değin ülkede varlığını devam ettiren feodal düzen çökmeye başladı. Coson'daki feodal düzeni sürdüren sınıfsal yapı ülke çapında dağılmaya yüz tuttu. Feodal yönetimin, toprak işçilerini ve üreticileri denetleme gücünün azalmasıyla beraber Yangban sistemi, yani siyasete mensubu olunan sınıfa göre katılım düzeni de yıkılmaya başladı.²⁶

Bunun yanında halkın içinden, vergi ödemeyip haydutluk yapan kişiler çıkmaya başlamıştı. Ayrıca çok sayıda deneyimsiz ve yetersiz kişiler, devlet görevlerine atandığından, yönetim bozukluğu oluşmuştu. Pek çok yolsuzluğun yanında, özellikle vergi memurluğu makamı parayla satın alınmaya başlanmıştı. Yerel vergi memurları arazi ve askerlik vergisi toplarken usulsüzlük yapıyor, mevkilerini satın alan bu görevliler, harcadıkları parayı en kısa zaman içinde telâfi edebilmek için köylülerden gereksiz ve zamansız vergiler toplamaya bile çalışmışlardı.²⁷

---

²⁴ Kim, **a.g.e.**, 1989, s. 194.

²⁵ Jung, **a.g.e.**, 2003, s.173

²⁶ Kim, **a.g.e.**, 1971, s. 15.

²⁷ Vergi toplayan memurlar, köylülerin az ürün elde ettikleri zamanlarda da, bol hasat zamanlarında da aynı miktarda vergi topladılar. Bundan başka, 16-60 yaş arasındaki erkeklerin askerlikten muaf tutulmalarını sağlayan ve para ya da kumaş şeklinde ödenen askerlik vergisini, ölmüş hatta henüz doğmamış olanların adına da toplamışlardı. Ayrıca pek çok ek vergiler ve işlem giderleri toplamaya çalışmışlardı. Fakat askerlik vergisi bağlamındaki yolsuzluklar halk için, diğer

Coson döneminde devlet hazinesi için diğer önemli gelir kaynağı olan ‘tahıl ödünç verme sistemi’nde de bir karışıklık meydana gelmişti. Bu sistem, ilkbaharda çiftçilere tahıl ödünç verip hasat döneminde aynı miktar tahılı köylülerden geri almaya dayanıyordu. Fakat devlet tahıl depolarındaki sorumlular, tahıl ödünç alan köylülerden yüzde on oranında yasadışı bir faiz almaya başlamıştı. Hatta bu yasadışı faizin miktarını daha da artırmak için köylüleri daha çok tahıl almaya zorluyorlardı.²⁸

Doğaldır ki, taşra memurlarının bu türden istismarcı uygulamaları, köylüler üzerinde maddi yük yaratıyor ve onların Hükümete karşı öfke duymalarına yol açıyordu.²⁹ Çünkü Hükümet ülkeyi adaletli bir şekilde yönetmiyor; halk yoksulluk içinde bulunuyordu. Güvensizlik, tatminsizlik ve huzursuzluk doruk noktaya ulaşmıştı.

XVI. yüzyıllardan itibaren Çin ve Japonya arasında sonu gelmeyen savaşların arasında kalan Coson, askerî güç ve sayısı bakımından çok zayıflamıştı.³⁰ Coson hükümeti, böylece yıkıcı dış istilalarla ezildikten sonra 1674-1720 yıllar arası Kral ‘Suk-jong’ döneminde orduyu yeniden örgütledi. Aynı zamanda başkent bölgesinde Beş yeni Ordu garnizon ve bir askersel eğitim komutanlığı kurdu.³¹

Coson’da ulus güçlendirme ve bu amaca yönelik değişiklikler isteyen kral ve bilginler de vardı. Fakat, Coson’u yöneten üst sınıflar genelde ders kitaplarıyla uğraşmaları beklenen geleneksel Konfüçyüsizm felsefesine göre eğitildikleri için silah kullanmak ve harp bilgileri fazla benimseyemediler. Bununla birlikte gelişen ve değişen dünyadan herhangi bir şey öğrenmeyi reddettiler. Böylece bitmeyen dış istilalara ve içsel durumlardan dolayı asker gücünden oldukça zayıf kalmışlardı.

Nihayet Coson devleti, Şubat 1876 yılında Japonların savaş tehdidi altında ‘Kanghwa Antlaşması’na imzalayarak Japonlarla diplomatik ve ticari ilişkileri

---

vergilere kıyasla en büyük sıkıntıların yaşanmasına sebep olmuştu(Jung, **a.g.e.**, , s. 175).

²⁸ Kwang, **a.g.e.**, 1982, s. 185

¹¹⁸ Kwang, **a.g.e.**, s.188

³⁰ 1592-1636 yılları arasında Coson , Çin ve Japonya’nın bir yandan bitmez tükenmez karşıt görüşlerin kavgalarına sahne olmuştu. Coson için çok kötü sonuç yaratan bu ilk yabancı istilası Çin’i fethetmek için yola çıkan Japon birliklerine geçit hakkı vermeyi reddettiği zaman gerçekleşti(Kim, **a.g.e.**, 1989, s.182).

³¹ Kim, **a.g.e.**, 1989, s.190

kurmak zorunda kaldı. Ayrıca buna ek olarak yapılan öteki bir antlaşmaya göre, Cosonlular Japonya'ya düşük dışalım gümrükleri ve özel hakları gibi ayrıcalıklar tanınması gerekiyordu. Bununla kalmayan Japon hükümeti, Coson'u kendilerine bağımlı bir ulus durumuna getirmek istiyorlardı.³²

Japonya'nın Coson'a yönelik bu türlü zorlayış biçimi, ilerci görüşlere bağlı genç Konfüçyüsçü bilim adamlarını harekete geçirdi. Onlar arasında Ok-gyun Kim, Yong-hyo Park gibi 'Sirhak' bilginlerden etkilenen bilginler vardı. Onlar ulusu güçlendirmenin ve Coson'un ulusal bağımsızlığını güvence altına almak için Coson'u siyasal, ekonomik ve toplumsal olarak çağdaşlaştırmak gerektiğini düşünmüşlerdi. Ayrıca, ilerci görüşlerine sahip olan bu kişiler Coson'u Batıya açılmasını ve asker bakımdan güçlendirilmesi gerektiğini savundular.³³

Böylece ulusal yeniden düzenleme hareketin yanısıra kral Kojong, Ok-gyun Kim'i 1868'den beri Japonların yaptıkları üzerine daha fazla bilgi edinme görevi vererek Japonya'ya gönderdi. Bunun sonucunda Nisan 1881'de Coson Devleti, kamu idaresi ve askerî teşkilâtının bir kısmını yeniden yapılandırdı. Bu amaçla Japonya'dan askerî eğitim verecek subaylar davet ederek modern bir özel harekât ordu gücü (Byulgigun)- oluşturma çabasına girdi. Böylelikle Coson ordu teşkilâtı, modern bir askerî eğitim yoluyla yenilendi. Fakat bu esnada devlet bütçesi zayıfladığından, Özel Harekât Gücü askerlerine maaş verildiği halde, orduda görevli bulunan eski askerlerin maaşları bir sene boyunca ödenmedi. Özel Harekât Gücü'ne karşı sergilenen ayrıcalıklı sebeple Seul ve civarında çok sayıda bulunan devletin eski paralı askerleri, öfkelenerek, dönemin Kraliçesi'nin mensup olduğu Min ailesi ile ülkedeki Japon gücünü kovmak için bir darbe düzenlediler.³⁴ Temmuz 1882'de Seul'daki fakir halk kesimleri de bu darbe hareketine katıldılar. Bu olaylar tarihe 'İmo Askeri Başkaldırısı' adıyla geçti.³⁵

---

³² Kim, **a.g.e.**, s. 245.

³³ Nahm, **a.g.e.**, s.108

³⁴ Suk Hong, **Kore Halk Tarihi I**, Pulbit Yay, Seul, 1986, s. 67.

³⁵ İmo; Kore'de 1882 yılına verilen addır. Kore'de tarihi ve önemli olaylar, yıllara verilen adlarla anılır(Hong, **a.g.e.**, s. 66). Bu olayla benzer bir durumu Osmanlı son döneminde de görmekteyiz. III. Sultan Selim'in döneminde, Osmanlı ordusunda reform yapma ve eyaletlerde denetimi

Esasında Min ailesi, feodal düzene ve Japonya'nın saldırısına karşı olmasına rağmen, halkın taleplerini çözecek siyaset gücünü bulamamışlardı. Diğer yandan bu ayaklanma, tutucu naip Dewongun'a bir fırsat vermiş oldu. Japonya aleyhtarı olan naip, isyanın elebaşlarıyla işbirliği yaparak bunu genel bir ayaklanmaya dönüştürdü. Hükümeti ele geçirir geçirmez Dewongun, Özel Harekât Gücü'nü dağıttı ve önceki Beş Ordu Garnizonu sistemine döndü. Bundan başka toplumsal düzenleme için kurulan Devlet Sorunları Yönetim Ofisi'ni kapattı ve Hükümetçe daha önce başlatılan yenileşme girişimlerini durdurdu.³⁶

İmo Askeri Başkaldırısı, feodal yapıdaki Coson Devleti'nin Japonya ile kurduğu dengesiz ticarî münasebetlerin yanı sıra modernleşme politikasının yarattığı tepki sonucunda fakir şehirli askerlerin eylemi olarak ortaya çıkmıştı. Kore tarihinde bu olayı önemli kılan ise, Coson'da "açık kapı" sisteminin uygulanmasından sonra işgalcilere ayrıca, devletin bozulan politikasına karşı halkın ilk başkaldırısı olması idi. Fakat bu başkaldırı sonucunda, Coson Devleti, Çin ve Japonya'nın müdahalelerini kabul etmek zorunda kalmıştı.³⁷

4.1. Batılıların Türkiye'ye Giriş

Batılı ülkelerin o dönemdeki uluslararası siyasetleri genel olarak, büyük devletlerin bloklar teşkil ederek karşılıklı bir şekilde mücadele etmekteydiler. Bunun yanında kendi menfaatlerini temin yoluna gidiyorlardı. XVIII. yüzyılın sonuna doğru Almanya'nın birleşmesini takiben, Avrupa ülkelerinin güç dengesinde çok büyük bir

---

yeniden sağlama görevini en başta üstlenen Nizam-ı Cedid adıyla bilinen bir dizi reform süreci ise başta çeşitli güçlüklerle karşılaştı. Bir de III. Selim'in yolunu izleyen II. Mahmut, 1826 yılında zamanla düzensiz ve kural tanımaz bir ayaktakımı haline gelmiş olan yeniçeri birliklerini ortadan kaldırdı. Fakat, zaman içinde Osmanlı ve Coson, otoritesini bütününde etkin kılmak amacıyla adımlar atmasına rağmen bir takım politik çekişmeler yüzünden başarı sağlayamamıştır.

³⁶ Nham, 1998, a.g.e, s. 110.

³⁷ Coson'da olup bitenleri öğrenen Çin Hükümeti, Japonya'nın Coson'a asker göndermesinden telaşa kapılarak Coson elçilerin kabuluyla 4.500 kadar Çin askerini Hanyang(Seul)'da yasa ve düzeni yeniden sağlamak üzere Coson'a gönderdi ve ayaklanma bastırıldı. Japonlarsa, Coson Hükümeti'le 10 Ağustos 1882'de bir antlaşma imzalayarak, ayaklanma sırasında Japonların can ve mallarının kayıplarını karşılamak üzere 550.000 yen tazminat ödemeyi ve Hanyang'daki Japon Elçiliğini koruma amacıyla bir bölük Japon askerinin Conson'a yerleştirilmesini kabul etmeye zorladılar(Suk Hong, **Kore Halk Tarihi I**, Pulbit Yay., Seul, 1986, s. 68).

değişim yaşanacaktı; artık milli devletler kurulmaya başlanıyor ve devletler arasında yeni sınırlar belirlenecekti. Bundan sonra ise, Avrupa'nın büyük devletleri yeni coğrafyalarda sömürgeler elde etmek için rekabete başlayacak ve Afrika ya da Asya ülkeleri, bunların güç rekabetine sahne olacaktı.³⁸

Osmanlı ve Cuson'a yönelik güçlü Batılı devletlerin siyasetleri de bu güç dengesi ve genişleme stratejisinin bir ürünüdür.³⁹ Dolayısıyla Osmanlı ve Cuson'un dış siyasetini ve yabancı devletlerle sürdürdüğü ilişkileri anlamak için bu dönemde güçlü Avrupa devletlerinin yürüttükleri dış politikalarının iç yüzünü iyice bilmeliyiz.

İngiltere Çin'le yaptığı 1839–1841 yılındaki Afyon Savaşı'nda⁴⁰ galip çıktıktan sonra Uzak doğu ülkeleri arasında en büyük güç olarak öne çıkmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin zayıflamasıyla Balkanlar'dan güneye doğru inmeye çalışan Rusya ve bunu engellemeye çalışan İngiltere, Şark Meselesi'nin devamlı olarak gündeme gelmesine yol açıyordu. Söz konusu Şark Meselesi⁴¹, o dönemde Türkiye'den başlayarak, İran-Afganistan sınırı üzerinden Doğu Türkistan'da Sincan'a ve buradan Kore yarımadasına kadar uzanan coğrafyada, ağırlıklı İngiltere ile Rusya arasındaki rekabet şeklinde geliyordu. Bu çerçevede İngiltere'nin Uzak Doğu politikası, Kore yarımadası hakkındaki politikalarıyla doğrudan bağlantılıydı ve Rusya gibi diğer güçlü Doğu Avrupa devletlerinin Kore konusundaki siyasetlerini önemli ölçüde etkiliyordu.⁴²

---

³⁸ Andre Schmid, **Korea Between Empires :1895-1919**, Columbia Uni. Press, New York, 2002, s.87.

³⁹ DaeYıl Ku, **Kore Uluslararası İlişkiler Araştırması**, Tarihi eleştir Yay., Seul, 1996, s. 7.

⁴⁰ 1839 yılında Avrupalılar yasadışı ticareti yasaklamış ve afyon alımını durdurmuştu. Bundan dolayı İngiltere ile Çin arasında tartışma çıkmış ve tartışma savaşa dönüşmüştü. Sonradan “Afyon Savaşı” adıyla anılan bu savaşı 1842 yılında İngilizler kazanmıştı(William H. McNeill, **Dünya Tarihi**, Çev. Alaeddin Şenel, 10. bs, İstanbul, İmge, 2005, s. 627).

⁴¹ Şark Meselesi diye adlandırılan mesele: Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kaybetmeye devamında yarattığı sorunun nasıl çözüleceğidir. XIX. Yüzyıl boyunca bu minval üzere ele alınmaya devam edildi. Bir taraftan, Avrupalı liderlerin birçoğu Osman Devletinin topyekün çöküşünün genel barış için çok tehlike oluşturacağına farkına vararak bütünlüğünü korumaya çalışma konusunda bir fikir birliği oluştu. Örneğin, savaşların bitirici olabilecek sonuçları müzakere masalarında geçersiz kılındı ve 1856'da Osmanlı Devleti “Avrupa Milletler Camiası” na kabul edildi. İşte Avurupalılar arasındaki bu mutabakat, Osmalı devletinin ayakta kalmasına yardımcı olurken öte yandan Osmanlı tebaası içinden çıkmış isyancıların amaçlarına verdikleri destekle, kaçınmaya çalıştıkları parçalanma sürecini körüklediler(Donald Quataert, **Osmanlı İmparatorluğu(1700-1922)**, çev. Ayşe Berktaş, 5.bk. İletişim yay, İstanbul, 2008, s. 98).

⁴² XIX. yüzyılın sonuna doğru İngiltere'nin iç sanayi üretiminde gerilemesinden dolayı Afyon

Kendi kendine yeterlilik prensibini kabul eden Osmanlı Devleti ve dışı kapalı siyaseti izleyen Coson Devleti, uzun süre dış dünyanın diplomasi yöntemleri ve politikalarına hem ilgi göstermemiş hem de doğru olarak öğrenememişti. Bir de, Osmanlı ve Coson da, başkalarının teknolojik icatlarını benimsemeye başarısızlıkların gözlemlendiği gibi iki devletin tarım, sanayi ve silahlı kuvvetleride ortaçağdaki atalarının düzeyinde kalmakla yetindiler. Böylece, Yeniçağ'ın başlarında dünya, özellikle Avrupa'nın Rönesans ve Reformla bir değişim ve gelişme sürecini başlatmasına rağmen Osmanlı ve Coson'nun bu sürecin dışında kalması, iki devletin gerilemesinde ve çöküşünde büyük rolü olmuştur.

Sanayi devrimini gerçekleştiremeyen Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda geri kalmış ve muhtaç bir ülke durumuna düşmüştü. Düzensiz orduları yeniliyor, toprak kaybediyor, kapitülasyonlardan faydalanan devletlerin ülke içindeki ticareti de kontrol etmeye başlamasıyla birlikte sürekli borçlanıyordu. Batıda ise sanayi devrimini gerçekleştiren başta İngiltere, gelişen endüstrisine dünyanın dört yanında hammadde kaynağı ve pazar aramaktaydı.

Osmanlı Devleti başlangıçta büyümek, sonra da sınırlarını korumak için sürekli savaşan bir devlet haline gelmişti. Avrupa devletlerine ve Rusya'ya karşı uzun süre tek başına mücadele etmişti. Yıllar boyu süren ve çoğu kez yenilgiyle sonuçlanan savaşlar, maddi ve manevi büyük kayıplar doğurmuştu.

Her alanda hızlı bir çalışmaya giren Orta Avrupa'nın yeni devleti olarak ortaya çıkan birleşik Almanya kısa zamanda dünyanın büyük liderleri arasına girmeyi başardı.⁴³ 1889 tarihinde Bağdat-Berlin Demiryolu projesinin II. Abdülhamid tarafından Almanlara verilmesiyle⁴⁴, Almanya'nın Osmanlı üzerindeki

---

Savaşı'ndan sonra Çin'le ticaretini artırmıştı. Bu gelişme Çin'in İngiliz dış siyasetindeki önemini de yükseltmiş oldu. Bu nedenle İngiltere, sömürgeci dış politikasında en mühim yeri tutan Hindistan ve Çin toprağını tehdit eden Rusya'yla zıtlaşmasına yol açmıştı. Buna ilâveten, İngiltere'nin Kore yarımadasıyla ilgilenmesi, Çin hakkındaki politikasıyla bağlantılıydı. İngilizler, Çin'de ve etrafındaki bölgelerde avantaj elde etmek için Rusya'nın güneye inmesini engellemek zorundaydılar(Ku, **a.g.e.**, s.12-14).

⁴³ XIX.yüzyılın sonunda, Prusya liderliğinde birleşmesinin üzerinden 30 yıl geçen Alman İmparatorluğu, ekonomik, teknolojik ve askeri açıdan dünyadaki en güçlü devletlerden biri haline gelmişti.

⁴⁴ Arzu Terzi, **Abdülhamid'in Mirası Petrol ve Arazi**, Timaş yayınları, 2009, İstanbul, s. 98 v.d.

etkisi artmış, ticari hayatta Almanya öne çıkmıştı. İngiltere'ye karşı Almanya Osmanlı tarafından tercih edilen bir devlet haline gelmişti⁴⁵. 1913'te, Balkan Savaşları'ndan sonra, ordunun ıslahı için Alman subaylardan oluşan daha büyük bir kuvvet Osmanlı topraklarına davet edildi. Onların İstanbul'a geliş Rusya ile ciddi diplomatik gerilime neden olmuştu. Ayrıca, Osmanlı Devleti'nde elde ettikleri özel konum, Alman ekonomik etkinliğinin hızla genişlemesine yol açtı.⁴⁶

Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerle münasebetlerinde hep zarar görmüştür. Rusya devamlı Osmanlı Devleti'nin yıkılmasını amaçlayarak en büyük payı almanın peşinde koşmuştur. İngiltere ise bu devletin yıkılmasını istemiyordu, çünkü zayıf şekilde devamı işine geliyordu. Özellikle Osmanlı-Rus Harbinden sonra Osmanlı'nın yıkıntıları üzerine kendisi yerleşerek Rusya'yı önlemeye çalışacağını düşünüyordu.

Fransa ve Avusturya da hemen hemen her fırsatta Osmanlı Devleti aleyhinde çalışmışlar ve ondan pay koparmışlardır. Üstelik XIX. yüzyıl sonunda gerek Rusya'nın gerekse İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı Devleti üzerindeki siyasi ve askeri baskıları oldukça yoğunlaşmıştır. Devletin siyasi sınırları içinde kalan çeşitli milletler, milliyetçilik fikirlerinin tesiriyle bağımsızlık davasına düşmüşlerdi. Ayrıca Balkanlarda meydana gelen ayaklanmalar Rusya ve Avusturya'nın yardımı ile gerçekleşmişti. Sonuçta bazı yeni devletler doğmuştu. Bu yeni devletlerde, Avrupalı büyük yardımcılarının yanında, Osmanlı'ya karşı mücadeleye giriştiler.

Özellikle kapitülasyonlar vasıtasıyla kurulan baskı, gittikçe ağırlık kazanarak Batılı devletler için büyük bir sömürü aracı oldu. Bütün ticari merkezlerin ve işletmelerin Batıların eline düşmesini sağladı. Yabancı imalatı yerli imalatın çökmesine sebep oldu.

---

⁴⁵ Ali Arslan, **Efendi ve Uşak, İskenderiye yayımları**, 2008, İstanbul, s. 33-36.

⁴⁶ Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman ekonomik etkinliğine Berlin Deutsche Bank önyak oldu. Bu en büyük Alman bankası, özellikle, Bağdat Demiryolu(Bagdadbahın) da dahil olmak üzere, çeşitli demiryolu girişimlerinin kefilliği ve Bâbüali'ye borç ayarlama işiyle ilgilendi(Marian Kent, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu ve Büyük Güçler**, Çev. Ahmet Fethi, Tarih Vakfı Yurt yay, 1999, İstanbul, s. 135).

4.2. Batılıların Kore'ye Giriş

XX. yüzyılların başında Kore milleti, devletin bütün iç durumunu Kore toplumunun kendi milli kimliğini algılaması ve onu hayata geçirmesine çalıştılar. Kore halkı arasında yükselen milliyetçilik, kendisini uluslararası boyutta duyuracak tarihsel boyuta ulaşmıştı. Bu seviyeye ulaşan Kore milliyetçiliğinin dış dünyaya dönük etkilerini incelemek önemlidir. Bu kapsamda öncelikle Kore yarımadasının sahne olduğu uluslararası ilişkileri hatırlamak gerekecektir. Kore milliyetçiliğini daha doğru bir şekilde değerlendirmek, bunun gelişmesini etkileyen uluslararası koşulları tanımakla mümkün olacaktır.⁴⁷

Coson'da yabancı devletlerden gelen sarsıcı tesirleri ve buna karşı Kore milliyetçiliğinin nasıl bir tepkiyle karşılaştığını anlamak için her şeyden önce, “emperyalizm devri” olarak nitelendirilen o dönemki Batılı devletlerin özelliklerini incelemeliyiz.

Batılı ülkeler 1832 yılından itibaren Coson'la ticari ilişkiler kurmak için gittikçe artan bir baskı uygulamıştır. “bozulmadan” korktuğu için Coson Devleti Batı ile ilişkilere girmeyerek kapalı bir siyaset uygulamasına rağmen zamanla, birkaç Asya ve Avrupa ülkesi emperyalist amaçlarla Coson yarım adasını nüfuzlarına almaya çalıştılar. Bir İngiliz ticaret gemisinin, bu ülkeyle ticaret yapılması olanaklarını araştırmak üzere 1845'de Coson'u ziyaretinden sonra, 1846'da bir Fransız savaş gemisi ve 1854'te iki Rus savaş gemisi, bu devleti kendileriyle ticarî ilişkiler kurmaya zorlamak üzere Coson sularına izinsizce girdiler. Bununla da kalmayarak saldırıda bulunarak pek çok Cosonlu'nun ölümüne ya da yaralanmasına sebep oldular.⁴⁸ Bu saldırılar sonucunda, Coson halkı arasında yabancı düşmanlığı artmış ve hükümetin dışa kapalı siyaset konusundaki kararlılığı, halk tarafından daha da desteklenir olmuştu.

⁴⁷ Hyun sook Kim, “Coson'un son döneminde Milletin doğuşu ve Milliyetçiliğin ortaya çıkışı”, Doğu Siyaset Düşünce Tarih, V. Vol, Seul, 2004, s. 119-121.

⁴⁸ Dae Yil Ku, “Doğu ve Batı'nın Uluslararası çatışması ve yeni düzeninin oluşması”, Uluslararası Politika Eleştirisi, Kore Uluslararası Politika Enstitüsü, 28. cilt. Vol. 2. Seul, 1989, s. 12.

Bu arada Çin'deki Afyon ve Ok savaşları Coson Hükümeti'nin Batılılarla ilişki kurmaması konusundaki kararlılığını pekiştiriyordu.⁴⁹ Bu tecrit edilmiş siyaset, sekiz yaşında tahta çıkan Kral Kojong'un babası Daewon tarafından daha da artırıldı. Daewon, Kral Kojong'un tahta çıkış törenlerinden hemen sonra Coson Hanedanının eski şanlı ve güçlü halini geri getirmeye yönelik bir dizi reformu kararlı bir şekilde hayata geçirdi.

Güçlü bir naip⁵⁰ olarak Daewon, Coson'da feodal dönemin çözülme noktasında, yayılcı Batılıların baskılarına, yurt içinde vergi reformu uygulayarak; yurt dışında ise dışa kapalılığı takip ederek karşı koymaya çalışmıştı. Bu doğrultuda Naibin attığı ilk adım, o zamana kadar sadece sıradan vatandaşlardan alınan askerlik vergisinin, ülkenin bürokrat sınıfını oluşturan Yangban aileleri de dâhil, herkes tarafından ödenmesi yönünde yeni bir yasa çıkarmak olmuştu. Naip ayrıca, yerel yöneticilere bütün dış ticaretin yasaklanmasını buyurdu ve deniz kıyısındaki kaleleri yeniden inşa ettirerek savaşa hazırlandı. Bunun ardından Coson'da Katolik Hristiyanlığı ortadan kaldırmak için büyük bir kovuşturma başlatıldı.⁵¹

Diğer yandan Japonya'nın 1876 yılında Coson'un Kanghwa Adasını bombardıman etmesinden sonra 'Kanghwa Antlaşması' imzalanmıştı. Bu antlaşmayı takiben Japonlar, o zamana kadar Coson toplumunda yaygınlaşan Çin etkisini, azaltmaya yöneldi. XIX. yüzyılın ortalarında Coson Devleti, Çin ve Japonya gibi Doğu ülkeleri yanı sıra Batı ülkelerine de kapısını bir bir açmaya başlamıştı. Zamanla, başta Çin ve Japonya olmak üzere, güçlü yabancı ülkelerin Coson toplumuna müdahalesi giderek arttı. Artık Coson Devleti, Japonya'ya resmen

---

⁴⁹ İngiltere, Afyon ve Ok Savaşlarından sonra Çin'i istilâ etmeye başladı ve neticede, kazanan taraf olarak imzalattığı anlaşmayla Hong Kong'a hâkim oldu. Ayrıca 'Shanghai', 'Kwangju' gibi limanları zor gücüyle açtırdı. 1856'da ise Fransa ile ittifak kurarak II. Afyon Savaşını başlattı ve 'Chunjin' ve 'Pekin'i ele geçirdi. Bu gelişmelerin sonucunda Çin, güçlü kapitalist ülkelerin ham madde tedarikçisi ve pazarı haline gelmiş, yerli sanayisi darbe almış bir yarı-sömürgeye dönüşmüştü. Coson Devleti Çin'in bu durumunu gördükten sonra yabancı ülkelerle münasebete girmekten sakınarak, dışa kapalı bir siyaset izlemeye çalışmıştı.

⁵⁰ Naip; Hükümdarla yönetilen bir ülkede, tahtta hükümdar olmadığı zamanlarda ya da hükümdarın çocukluğu sırasında, devleti onun adına idare eden kimsedir (Ali Püsküllüoğlu, **Arkadaş Türkçe Sözlük**, İstanbul, Arkadaş Yay., 2004, s. 702). Korece'de "naip" "seop jeong" olarak ifade ediliyor. Daewon'un 'seop jeong' dönemi 1865–1873 yılları arasında devam etmiştir.

⁵¹ Nham, **a.g.e.**, 1998, s. 109.

kapısını açtıktan sonra diğer Batı ülkelerinde de kapısını açmak zorunda kalmıştı. Bundan sonra Coson, 1882 yılında ABD ile “Cemulpo Antlaşması” olarak adlandırılan bir Dostluk ve Ticaret Antlaşması imzaladı.⁵² Aynı yılın Almanya(1882), ardından 1883 yılında İngiltere ve Rusya’yla, 1884 yılında İtalya, 1886 yılında Fransa’yla benzer ticaret anlaşmasını imzaladılar.

Bu tür ikili anlaşmalardan sonra Coson toplumu aydınlanma düşüncesinden etkilenirken, aynı zamanda dış müdahaleden ülkenin varlığını korumak için sınırlı olsa bile Coson Devleti’nin reforma ihtiyacı olduğu aydınlar çevresinde hissedildi.⁵³

Böylece Coson, 1876 yılında Japonların savaş tehdidi altında bu antlaşmayı zorla imzalanmasına rağmen diğer tarafından dışa kapalı tutulan siyaset kapısını ilk defa devletçe dünyaya açarak Kore milliyetçiliği ve modernleşme sürecine girmiş oldu. Aynı yılın Osmanlı Devleti, Kanun-u Esasî (Anayasa) ilânıyla hukuki ve siyasi anlamda devrim bir niteliğini kazanarak parlamenter yönetime geçiş sürecine ilk adımı atmıştı. Bu anlamda baktığımızda iki devletin modernleşme akımının başlama konusunda farklı noktası, Coson’un dış güçlere tepki olarak, Osmanlı’nın ise Batı’daki yönetim biçimine benzerlik açısından kendi doğal evrimi içinde ancak halkın yönetime katılması sayesinde Batılı sömürgeci güçlerin etkisini azaltmayı hedefleyen Yeni Osmanlıların görüşleri çerçevesinde muazzam bir değişim hamlesi olarak ortaya çıkmıştı.

Osmanlı’daki bu gelişmeyi Ernest Gellner, şu şekilde ifade etmiştir.

“Türkiye hiç bir zaman işgal edilmedi ve kolonileştirilmedi. Hindistan’daki anayasal düzen şimdilik hiç askeri ya da ideokratik bir müdahale yaşamadıysa da, bu düzenin kökeni daha çok Britanya idaresinin mirası olan kurumlara atfedebilir....Türkiye’de ise, modern politik fikirlerin kabul edilişi, yabancıların empoze ettiği bir şey değil, tamamen endojen (içsel dinamiklerle açıklanan) bir gelişmedir. Türkiye kendi kaderini belirledi. Politik moderniteye kendisi ulaştı, buna mecbur bırakılmadı.”⁵⁴

⁵² Nham, a.g.e., 1998, s. 109.

⁵³ Nham, 1998, a.g.e., s.337.

⁵⁴ Ernest Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, Çev:Simten Coşar ve. İstanbul, İletişim Yay., 1998, s. 113-114.

5.1. Türkiye’de İşgallar ve Milliyetçiliğin Ortaya Çıkması

Fransız inkılabından sonra milliyetçi fikirlerin Osmanlı gayri müslim halkı arasında yayılması, gayri müslimlerin isyana teşvik etmesi sonucunu vermeye başladı. Yer yer azınlık halklara muhtariyetler verildi ve nihayet bağımsızlığını elde edenler kendi devletlerini kurmaya başladılar.⁵⁵

XIX. yüzyılda milliyetçiliğin yayılması sadece Osmanlıyı değil diğer imparatorlukları da tehdit eden bir gelişmeydi. Bu sebeple milliyetçilik tehdidine karşı imparatorluklar bir yandan askeri ve idari tedbirlere başvururlarken, diğer yandan bir imparatorluk ideolojisi geliştirmeye çalışmışlardır.

Bu bağlamda, Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Hareketi ile bütün unsurların eşitliğine ve dayanışmacı bir anlayışa dayanan Osmanlılık İdeolojisini geliştirmeye ve benimsetmeye çalışılmıştır. Bu hareket ile Tanzimat liderleri ve aydınları, Osmanlı vatanına ve Osmanlı hanedanına bağlılık temelli bir Osmanlı milleti fikrini savunmuşlardır. Devleti kurtarmak noktasında siyasi bir tavır olarak da niteleyebileceğimiz Osmanlılık fikrinin savunucularının amacı, çeşitli din ve milliyetlere mensup grupları, eşit siyasi haklarla, ortak bir vatan mefhumu etrafında, meşruti bir idare içine almaktır.⁵⁶

Osmanlı Devleti, milliyetçilik hareketinin kendi içindeki olumsuz etkilerini önlemek ve gayrimüslim uyruklarını birarada tutmak amacını gütmüştür.⁵⁷ 1839’da Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile gayrimüslimlerin hakları prensip olarak ifade edildi. Bundan sonra tüm Osmanlı tebaası, din ve mezhep farkı gözetilmeksizin devlet nazarında şahsi haklar bakımından eşit olarak muhatap alınacaktı. Bu suretle eşit halklardan oluşan Osmanlılık devri başlamış oldu.

⁵⁵ 1829 Edirne Antlaşması: Yunanistan bağımsız bir devlet oldu, ve Sırlar yarı bağımsız bir devlet oldular. 1878 Berlin Antlaşması: Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız birer devlet haline geldi. Bosna Hersek’in yönetimi geçici olarak Avusturyaya bırakıldı.

⁵⁶ Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi -7. Cilt**, Ankara, 1977, s. 308-309

⁵⁷ Bu 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı’ndan itibaren Osmanlı Devleti’nin resmi görüşü olmuş ve 1876 Kanun-ı Esası’nın ana düşüncesini oluşturmuştur(David Kushner, **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu**, Fener yayınları, İstanbul, 1998, s. 4).

1865'te İstanbul'da Namık Kemal Ziya Paşa önderliğinde “Yeni Osmanlılar” adıyla bir cemiyet kuruldu. Bunun kurucuları Avrupa'nın siyasi ve sosyal fikir cereyanlarına izleyerek Osmanlı toplumun hak ve vazifeler hakkında telkinlerde bulunuyordu. Yeni Osmanlılar hareketi Tanzimat'tan daha radikal bir akımdı. Tanzimat, idare hukukuyla ilgili sadece kanun hazırlamakla yetinirken Yeni Osmanlılar bunu anayasa hukukuna geçirerek hükümdarın ve hükümetin hukuk ve yetkilerini kısıtlayıp, halkın hukuk ve hürriyetini genişletmeye düşüncesinde idiler.⁵⁸

Tanzimatçılar ve Yeni Osmanlılar, Osmanlı halkının bütününe millet olarak düşünmüş ve “millet” kelimesinde bu düşünce için kullanmışlardır. Yeni Osmanlılar ve Tanzimatçılar Türk ve Türk olmayan bütün Osmanlı halkını bir millet olarak kabul etmişlerdir. Bunun için Yeni Osmanlılar ve Tanzimatçılar “Osmanlıcı” idi. Bu dönemlerde “millet” tabiri belirsiz kalmış, hatta belirsiz kalması faydalı sayılmıştır.⁵⁹

Kısaca özetlemek gerekirse Osmanlı toprakları içinde yaşayan bütün toplumların birlik ve beraberliğini amaçlanmıştı. Bu görüş sahipleri, bütün cemaatlerin meşrutiyet düzeni içinde eriyeceğini, ortaya yeni bir Osmanlı milleti çıkacağını ileri sürüyorlardı. Vatandaşlar arasında din ve mezhep farkının devlet tarafından dikkate alınmayacağı belirtilmişti.

Sonuçta Osmanlılık hareketinin yönetime yansması I. Meşrutiyet'in ilan edilmesi ile oldu.⁶⁰ Fakat, Milliyetçilik fikrinin hızla yayılışı Osmanlılık duygusunu dağıtmaya başladı. Osmanlılık fikrinin devletin bütünlüğü sağlama fonksiyonunu yerine getiremeyeceği anlaşılınca “Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar Osmanlılık fikri olarak kalmakla beraber” hiç değilse Müslüman unsurları bir arada tutabilmek amacıyla İslamcılık ideolojisine yönelmiştir.⁶¹

---

⁵⁸ Akçura , **a.g.e.**, 1998, s. 26

⁵⁹ Akçura , **a.g.e.**, 1998, s. 27

⁶⁰ Sadrazam Mithat Paşa ve arkadaşları 30 Mayıs 1876'da Abdülaziz'i tahttan indirip yerine V. Murat'ı geçirdiler. Ancak V. Murat'ın ruh sağlığının bozulmasının arsından kısa bir süre sonra tahtan indirildi ve yerine meşrutiyeti ilan etme sözü veren II. Abdülhamit tahta geçti. II. Abdülhamit 23 Aralık 1876'da meşrutiyeti ilan etti(Arzu Terzi, **Saray Mücevher ve İktidar**, Timas yayınları, İstanbul, 2009,s. 115-126).

⁶¹ Yusuf Sarımay, **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları**, İstanbul 1994, 15-18.

İslamcılık ise Sultan II. Abdülhamit devrinde yaygınlaşan ve uygulanmaya çalışılan bir fikir akımıdır. Osmanlı Devleti'nin yenileşme hareketlerinden biri olarak kabul edilen Islahat Fermanı, özellikle dış tesirler ve baskılar neticesinden ilan edildiğinden Müslüman halkın büyük tepkisini çekmişti. "Osmanlı Devleti topraklarında yaşayan herkes Osmanlı'dır" düsturu Müslüman toplumu üzerinde son moral güç olan üstünlük duygusunu yıkmıştı. Müslüman halkın, Hristiyan misyoner faaliyetlerinden de etkilenerak İslam'a sarılmasıyla bir İslamcı akım beklentisi ortaya çıkmıştı.⁶²

Netice olarak, Müslümanlar bir süre sonra İslami devlet politikasına yönelmeye başladı. Bu kendine yönelişin en önemli halkalarından birini İslam Birliği oluşturuyordu. 1856 Islahat Fermanı'nın ilanından 1876'da II. Abdülhamit dönemine kadar geçen süre, siyasi ve sosyal şartlar açısından, İslam Birliği'nin oluşma sürecini zemin hazırlamıştır.

İç siyasette İslamcılığın amacı, İslami cemaatlerin arasında birlik ve beraberliğin sağlanmasıdır. Ayrıca, devletin sınırları dışındaki Müslümanlardan gelen sevgi ve bağlılık mesajları basın yayın organlarıyla halka duyurulurken mümkün olan her vasıta ile devletin İslami vasfı ön plana çıkarılmaya çalışılıyordu. Bütün bu özellikleriyle II. Abdülhamit, İslam'ı Osmanlı halkının birlik ve beraberliğini sağlayıcı ve motive edici bir unsur olarak ön plana çıkarmıştır.⁶³

Ancak, Osmanlı Devleti'nin yapısı gereği, kendi dönemi içerisinde tutarlı sayılabilecek bu ideolojik arayışlar devleti kurtarmaya yeterli gelmemiştir. Çünkü gayr-i müslimlerden sonra, Osmanlı Devleti'ndeki Türklerin dışındaki Müslüman unsurlarda ayrılma sürecine girmiştir. Gayr-i müslimlerin bağımsızlık kazanarak devletten birer birer ayrılmaları, imparatorluktaki Türk olmayan Müslümanların milliyetçi gayeleri benimsemeleri ve bunun gibi nedenlerin etkisi ile Türklerin arasında da Türk milliyetçiliği doğmaya ve gelişmeye başlamıştır.⁶⁴

---

⁶² Cezmi Eraslan, **II. Abdülhamid ve İslam Birliği**, Ötüken Yayınları., İstanbul, 1995, s. 37-38

⁶³ Eraslan , **a.g.e.**, 1995, s. 33

⁶⁴ Sarınoy, **a.g.e.**, 1994, s. 18-20

5.2. Kore İşgali ve Milliyetçiliğin Ortaya Çıkması

Kore'ye gelince 1894–1904 yıllarında Coson ülkesi ve komşu bölgelerinde başlayıp büyüyen Çin-Japon, Rusya-Japon Savaşlarından dolayı bu çatışmaların sahnesi olan Coson oldukça bunalımlı bir on yıl geçirdi. Kanghwa Antlaşması ile Japonlara tanınan ayrıcalıklar, 1894 yılında Çin ile Japonya arasında bir savaşın çıkmasına yol açtı ve Japonya askeri üstünlüğü sayesinde, bu savaşı kazandı.⁶⁵ Çin-Japon rekabetinin siyasal sebebi ise, Coson'un bağımsızlığı konusunda meydana gelen bir hukuki anlaşmazlıktı. Çin, Coson'un bağımsız hale gelmesini reddediyor, Japonya ise Coson'u daha kolay işgal edebilmek için ısrarla Çin Hükümeti'nin Coson'daki nüfuzunu azaltmaya ve bu amaçla anılan ülkenin bağımsız olmasını sağlamaya çalışıyordu.⁶⁶

1896'dan sonra ise Kore yarım adası, Rusya ile Japonya arasında tartışma konusu olmaya başlamıştı. Esasında Rusya 1896–1898 yılları arasında Coson üzerinde nüfuz elde etmiş ve Kore'nin bağımsızlığını uzun vadede koruyacağı güvencesini vermişti. Diğer yandan Coson'daki nüfuzunu artırmaya çalışan Japonya Rusya'nın buradaki etkisinin artmasından rahatsızlık duymaya başlamıştı. Nihayet, bu iki rakip imparatorluk arasındaki tartışma, 1904'te Rus-Japon Savaşının patlak vermesine yol açtı.⁶⁷

Bu iki ülke arasındaki yeni menfaat çatışmasından Japonya galip çıkarken, Eylül 1905'te savaşı sonlandırmak üzere Japonya ile Rusya, Portsmouth'da barış antlaşması imzaladı. Bu antlaşmada Japonya, Rusya'yı, Coson'un bağımsızlığını tanıması ve "Kore" adını almasına zorlamıştı. Japonya, bu Antlaşmayı Cosonluların

---

⁶⁵ İmzalanan barış koşulları, Çin'i Kore'den tümüyle çekilmek ve Formoza (Tayvan) ile Çin kıyısı açıklarındaki bazı küçük adaları Japonlara vermek zorunda bıraktı. Japonlar aynı zamanda, Çin ana karasında (Liaotung Yarımadası'nı da) bir üs sağlayıp, savaş tazminatı da aldılar (William H. McNeill, **Dünya Tarihi**, Çev. Alaeddin Şenel, 10. bs, İstanbul, 2005, İmge, s. 700).

⁶⁶ Japonya, bu dönemden itibaren Coson Hanedanı'na yönelik silahlı bir 'boyun eğidirme siyaseti' yürütmeye başlamıştı. Japon tarihinde bu siyaset 'Junghan lon' (Coson'u işgal stratejisi) olarak geçerken Japonya'nın modern devlet anlayışını diğer bir ülkeye saldırmakla gerçekleştiriyordu(Nahm, **a.g.e.**, 1998, s. 116).

⁶⁷ Mcneil, **a.g.e.**, s. 701.

egemenlik hakları ve bağımsızlık kazanması için değil, aksine işgal hedefine ulaşmak uğuruna gerçekleştirmişti.⁶⁸

Böylelikle 1880'lerin sonlarında gücü Pasifik bölgesinde yayılmaya başlayan Japonların Çin ve Rusya'ya açtıkları savaşı kazanması, Cosen'a yönelik saldırgan planlarını engelsizce harekete geçirmelerini sağladı. Nihayet, 17 Kasım 1905'te Japonlar, kendilerini Cosen'un gerçek sahipleri ilân ederek "Hâkimiyet Bürosu"nu kurdular ve dış ilişkilerini bizzat kurma ve sürdürme hakkını Cosen'un elinden aldılar. Bundan sonra imzalanan 22 Ağustos 1910 tarihli İlhak Antlaşması'ndan itibaren 1945'e kadar devam eden bu ıstırap dolu dönemde, yayılmacı Japonya'nın sömürge yönetimi Cosen'un yaşamının her yönünü etkiledi. Gerek Cosen'un insan gücü, gerek ülkenin doğal kaynakları, Japonlar tarafından sömürülmeye başlanmıştı.⁶⁹

Bunun bir örneği olarak 1930'ların başların gelindiğinde Kore'nin pirinç üretiminin yaklaşık yarısı Japonya'ya ihraç ediliyordu. Oysa Koreliler her yıl "ilkbahar açlığı" olarak anılan besin yetersizliği durumunu yaşıyordu. Buna rağmen Japon sömürge yönetimi boyunca Kore'nin güneyi genel olarak, o dönemde iktisadî bakımdan savaş ekonomisine sahip Japonya'nın "pirinç ambarı" işlevini görüyordu. Cosen'un kuzeyi ise hammadde kaynaklarından yoksun bir ülke olan "ada imparatorluğu" Japonya'nın çelik, kömür ve başka madenleri temin ettiği bir bölgeydi.

Bu çerçevede Kore'nin kuzey kesimindeki demir cevheri ve kömür yataklarını karlı bir şekilde işletebilmek için Japonlar, "yerel enerji" ekonomisi oluşturmaya başladılar. Ancak Kore halkı bu ekonomiye asgari düzeyde katılabiliyordu. Çünkü vasıflı işçilerin yüzde 80'i ve bu ekonomiyi yürüten şirketlerin yönetimi Japonların elindeydi.⁷⁰

---

⁶⁸ Ku, **a.g.e.**, s. 15.

⁶⁹ Schmid, **a.g.e.**, s.167

⁷⁰ Jong Soo Kim, **Kore Tarihi Dersi**, 1989, Seul, Hanwool Yay., s. 270.

Japon sömürgeciliği döneminde Kore halkının büyük çoğunluğu borç ve yoksulluk içinde yaşıyordu. Tüm bu sorunların neticesinde oldukça zor koşullarda yaşamak zorunda kalan halkın büyük bir bölümü, Çin'e, Rusya'ya, ABD'ye göç etmeye başlamıştı.⁷¹

6. İki Devletin Milliyetçi Öncülerinin Düşüncelerinin Mukayesesi

Osmanlı ve Cason Devletlerinin son dönemlerinde çöküşü engellemeye yönelik bir takım fikir hareketleri ortaya atılmıştır. İki ülkede ortaya çıkan düşünce akımlarının sonucunda pekişen milliyetçilik, devleti kurtarmaya yönelik milli bağımsız hareketlerinin oluşmasına yol açan bir unsur olarak meydana geldi.

Türkiye'de, Milliyetçilik, İslam ümmetçiliğinden çok milletli Osmanlıcılığa ve nihayet vatanperverliğe dayanan Türk milliyetçiliği şeklinde bir gelişme göstermiştir. Bu hareket, Osmanlı Devleti'nin çeşitli din ve milletlerden meydana gelen yapısı içinde kendini bulma akımı olarak doğmuş ve Türkçülük olarak şekillenmiştir. Osmanlı Devleti dışında Türkçe konuşan Müslümanlar vatandaş olarak kabul edilmiş ve Türk birliği fikri, kültürel terimlerle ifade edilirken, Türkçülük içinde bir de Turancılık fikri de doğmuştur.

Bu dönemde Türk milliyetçilerinin vurguladığı milli hareketler, genellikle üç safhadan geçer. Bu hareketler kültürel bir uyanışla başlar, daha sonra bir siyasi hareket şekline dönüşür ve son olarak da bir ekonomik programı formüle eder. Türk milliyetçiliğinin kurucularından biri olan Ziya Gökalp'ın Türkçülüğü, "kültür birliği"ne dayanır. Nitekim "insani şahsiyetimiz bedenimizde değil; ruhumuzdadır. Maddi özelliklerimiz ırkımızdan geliyorsa, manevi meziyetlerimiz terbiyesini aldığımız cemiyetten geliyor". "Bir fert hangi cemiyetin terbiyesini almışsa, onun mefküresine hizmet eder". "Türk olmak için yalnız Türk kanı taşımak, Türk ırkından

---

⁷¹ Nham, a.g.e., 1998,s. 109.

olmak kafi değildir. Her şeyden evvel Türk kültürü ile terbiye görmek ve Türk mefküresi için çalışmak şarttır”⁷² demişti.

Örneğin, bu görüşe uygun olarak Ziya Gökalp, modern Türk milliyetçiliğini Türkçülükte bulmaya çabalar. Gökalp’in milliyetçilik anlayışı oldukça zorlu bir milli mücadele döneminde şekillenmiştir. Onun eserleri modern Türk milliyetçiliğinin en önemli sorunlarından birini açıkça yansıtır. Bu sorun Osmanlı gücü ve prestijinin Batı karşısında sürekli zayıflamasıyla oldukça derinden sarsılan milletin kendine saygı ve güvenin nasıl yeniden kazanılacağı sorunu idi. Gökalp’in bu öğretisi, Genç Türkler ideolojisi ile Atatürk’ün rejimi arasında bir bağ oluşturmuştur.

Ayrıca Gökalp, Türk milliyetçiliğini Turancılık değil, Türkçülük olarak adlandırmıştır. Türkçülerin uzak ideali Turan namı altında birleşen Oğuzları, Tatarları, Kırgızları, Özbekleri, Azerileri, Yakutları, dilde, edebiyatta, kültürde birleştirmektir. Bu nedenle Gökalp’in Turan kavramı ile ifade etmek istediği araştırılırken, vatan anlayışı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Kafesoğlu, Gökalp’in Turancılığını, doğrudan doğruya milli kültürle yoğrulmuş yüksek medeniyet seviyesinde bir Türk vatani kurmak ve ilmi, edebiyatı, felsefesi ile şuurlu bir Türklük yaratmak arzu ve emelinin ifadesi olarak yorumlamıştır. Ona göre, Gökalp’in Turancılığı yeryüzündeki bütün Türkleri tek iradede toplamak gibi ciddiyetsiz bir aksiyon telkinini değil, Türklüğün varlığını teminat altına alacak olan bir kültür seferberliğini içeriyordu. “Türkçülüğün Esasları”nda ve “Yeni Hayat” adı ile toplanan manzumelerinde memleketin türlü problemlerini birer birer ele alan ve ilim, hars, bilim, tarih, din, ahlak, aile, kadın, üniversite, bütçe, iktisat v.b. hakkında makaleler yazan Ziya Gökalp Kafesoğlu’na göre çağdaş ve inkılapçı Türkiye’nin fikri-manevi mimarı olmuştur.⁷³

⁷² Mustafa E Erkal, **Ziya Gökalp ve Düşündürdükleri**, Türk Yurdu, Şubat 1988, s. 15.

⁷³ İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri**, Hamle Yayıncılık, İstanbul, Tarih belirtilmemiş, s. 171.

St. Petersburg’da tıp eğitimi görürken Gaspıralı ile birlikte Pan-Slavizme karşı tepki olarak Türkçülüğü savunan Hüseyin Zade Ali Bey’ye göre ise, Türkler hem dinde hem de kavmiyetçe birdiler. Bu hususa ayrıca Türkçülüğü, İslam Birliği adlarıyla meslek icadına gerek yoktu. Türklerin veya Müslümanların bir devlet şeklinde birleşmesini istemeyen Hüseyinzade, en önemli mesele olarak ilk önce Osmanlı Devleti ile Rusya’da yaşayan Türklerin birbirlerini tanımalarını ve sevmelerini göstermişti. Bu açıdan engel olabilecek mezhep taassubunu (asabiyet sahibi olmayı) öngören aydın Türklerin Sünnilik, Şiilik, vs. mezheplerine bağlılıklarını azaltmayı ve İslam dininin esası Kuran-ı Kerim olduğunu bilmelerini önermişti.⁷⁴

Hüseyinzade’ye göre Türklerin kuvvetli olabilmesi için birleşmeleri yeterli değildi. Bir milletin kuvvet kazanması nüfusun çokluğuna, fertlerin sağlığına, aynı soydan, aynı kökten olan insanlar arasında manevi irtibatın sağlanmasına bağlıydı. Bunun için de öncelikle milletin içindeki eğitimsizlik yok edilmeli ve ahlaki bozukluğun önü alınmalıydı.⁷⁵ Ona göre, Türkler için en önemli mesele siyasi birlik meselesi değil, kültürel birlik meselesiydi. Hüseyinzade, bu yolda Türkleri daha faal olmaya çağırmıştır. Medenileşme yolunda Türklerin birbirine yardım ve destekte bulunmasını söyleyen Ali Bey, sadece bu yolla Türklerin kuvvetli olabileceğini öngörmüştür.⁷⁶

Kırım Tatarı eğitimci, yayıncı ve politikacı olan İsmail Gaspıralı, Türk dünyasının büyük düşünce adamlarından ve ceditçilerinden biri idi. Gaspıralı, sadece dilde değil, Türk kültürünün “birlik” içinde olabilmesi için bütün alanlarında top yekün bir reform fikriyle ortaya çıkmıştır. Bu reformun temel prensibi ise, Tercüman

---

⁷⁴ Hüseyinzade Ali Bey, **Mektub-ı Mahsus**, Türk, nr, 56, 24 Teşrin-i Sâni 1904, Kahire, İlham Habibullayev, **Hüseyinzade Ali Bey (Turan): Hayati ve Fikirleri**, Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2001, s. 96.

⁷⁵ Hüseyinzade’ye göre, Türklerin maddi ve manevi terakkisi birbiriyle ilişkili olup, karşılıklı yardıma ve desteğe muhtaçtı. Yani Türklerin yaşadığı yerlerin bir kısmında görünen gelişme, mutlaka diğer kısımlarda yaşayan Türklerde de etkisiz kalmayacaktı. Mesela, eğer Osmanlı Türkçesi bir dil olarak daha da olgunlaşsa bu mutlaka Kırımlıların, Kazanlıların, Azerbaycanlıların dillerinin ıslahı konusunda önemli rol oynayacaktı.

⁷⁶ Habibullayev, **a.g.e.**, s. 98.

Gazetesi'nde ismin hemen altında yer alan "Dilde, fikirde, işte birlik" sözü idi. Bu sözün açılımı kısaca şöyleydi; Mektepleri Avrupalı metotlarla ıslah etmek, bütün Türk dünyası için müşterek bir yazı dili oluşturmak, kadınlara hürriyet, eğitim ve öğretim işlerinin yürütülebilmesi için hayır cemiyetlerinin kurulması. Gaspıralı'nın bu ilkesi bugün de bütün Türk dünyasının ülkü ve ilkesi olmak değerindedir.⁷⁷

Türk milliyetçi aydınlarının milliyetçiliği, "kültür birliği" ve çağdaşlaşmaya dayandırdığı gibi, Kore'de de aynı düşünce akımını Kore milliyetçilik tarihinde bir öncü olarak nitelendirilen Ku Kim'de görmekteyiz.

Onun tüm hayatı boyunca değişmeden benimsediği mutlak ideoloji unsur 'Millet'tir. Kim'in millet anlayışı, Donghak, Konfüçyüizm, Budizm, Hristiyanlık ve Batı siyaset düşünceden almış olan eşitlik, fazilet, özgürlük, hayırsever, insan hakkı gibi beşeri değerleri kapsıyor. Böyle bir millet anlayışının temel ögesinden milli egemenliği, bağımsızlık, birleşme, barış, hürriyet gibi politik ve sosyo-kültürel değerlerle bağdaştırdı.⁷⁸

Kore milliyetçiliğinin mühim bir yerini tutan Ku Kim'in, millet ve milliyetçiliği beraber vurguladığı diğer unsur ise 'eğitim' ve 'kültür' dür. Burada eğitim, ulusal bilinci uyandırıp hayat ve siyaset felsefesini özümsemek içindir. Bununla birlikte yüksek kültür, bütün insanlara bir norm olarak gerçek hayatın da bir örnek teşkil edebileceğini düşünüyordu. Bu nedenle Kim, milliyetçilik ideolojisini bir Şövenizm veya yayılmacılık olarak kutuplaşmasına yanaşmadan farklı şekilde yürütebiliyordu. Buna göre baktığımız zaman iki ülkenin milliyetçilerinin 'beşeriyetçi milliyetçilik' ve 'Kültür Felsefe İdeali' hakkında dünya görüşü hem özgünlük hem de evrensel bir meşruluk taşımaktadır.⁷⁹

Kim'in milliyetçilik anlayışını kapsayan beşeriyetçi düşüncesinin kendi hayatı ve girdiği din ortamından beslendiğini görebiliriz. Gençlik çağında toplumda

⁷⁷ Ayvazoğlu, a.g.e., s. 14.

⁷⁸ Yun-suk Uhm, "Kim Ku'nun Beşeriyeti Milliyetçiliği İçindeki Kültür felsefesinin Hedefi", Beşeriyeti Araştırması-nu.55, Seul, Kim Ku Vakıf yay, 2007, s.291.

⁷⁹ Uhm, a.g.e., s.309.

varolan feodalik sistemde alt sınıfta olduğu için ayrımcılık gören Kim, 1893'te Donghak'a giriş yaparak tüm insanları eşit şekilde anlatan öğretisini aldı. Donghak'ın "insan göktür, her insan itibarlı ve eşittir" diyen temel öğretisi bu zamanın koşulları altında çokmuş bürokratlarından, çiftçi ve ev hanımlarına kadar geniş bir alanda benimsenmişti.

Bu akımlara aktif şekilde katılan Kim, Donghak'ın eşitliği düşüncesi aracılığıyla, toplumundan dengesiz öğelerini çıkartıp insanlar arasında uyum sağlayabilmek için kendi fikrinde bir beşeriyetçi değerini uygulamaya çalıştı. Aynı zamanda Japonya'nın Kore istila hırsını net şekilde güçlendirdiğinde Donghak, Yayılımacı güçlerden milleti korumak ve Kore feodal sisteminin toplumsal değişim taleplerini göz önünde bulunduran bir devrim ideolojisine yön veriyordu.⁸⁰ Bu durumda artık Donghak düşüncesine aktifle katılan Kim, Donghak öğretisini bağımsız vatansever bir eylem ve Japonya'ya karşı direniş hareketinin kuralı olarak benimsemişti.⁸¹ Neticesinde Donghak'ın bu iki ilkeleri (milleti koruma ve toplumsal değişim), Kim'in modern politika ideolojisinin oluşmasında önemli rol oynamıştı.

Kore milliyetçilik tarihinde bir öncü olarak nitelendirilen Cahng-Ho, Ahn eğitim, siyaset, ordu, diplomatik, ahlak gibi çok çeşitli yönlerden faaliyetler gösteriyordu.

Ahn'ın milliyetçiliği, Kore milletine gerçekten büyük ilkesini gösterdi. Kore milletine, Korelilerin kendi iradesiyle sahip çıkması gerektiğini vurgulayan Ahn, bağımsız hareketin yönünü ise siyasi bağımsızlığın ve devlet egemenliğinin geri alınması olarak belirledi. Ayrıca Ahn, milli bağımsızlık hareketinin gücünün kaynağını olarak sağlam kişilikli ve birlik olmak gerektiğinin üstünde durdu..⁸²

---

⁸⁰ 1893'te Donghaklı olan Kim, aktif şekilde Donghak öğretisini yaymaya çalıştı ve bu hareketin sonunda kısa süre içinde yüzlerce kişi kendisini izlemeye başladı. Ve 1894'te Donghak çiftçilerinin hareketi başlayınca Kim'de yedi yüz kişiden oluşan Donghak silahlı ordusunun lideri olarak Kore Kuzey bölgesindeki Chungju ilinde 'ülke koruma ve milleti refah kılmak' amaçla mücadele veriyordu. Fakat, Kim'in ordusu, Cuson ve Japon ortak ordu kuvvetlerince yenilmişti.

⁸¹ Kyung-Hwan Jeong, **Bek-Bum Kim Ku'nun Siyasal Düşüncesi ve Milli Birlik Devleti Kurması**, Sosyal Bilimler Nonjip Nu:19, Seul, 2001, s.226.

⁸² Byung- uk Ahn, **Do San Düşüncesi**, Daesung Kütür yay, Seul, 1970, s.62.

Ahn, doğruculuk, etkinlik, vefa, cesur prensiblerinin temelinde sağlam kişilik oluşumunu kendi ıslahat yani yenileşmenin başlangıç noktası olarak görmüştü. Ayrıca, bu noktada başlayarak milli reform ve bağımsız hareketini de genişletti. Ahn'ın bu ilkeleri kendi eğitim yöntemlerinde de aynı şekilde uyguluyordu.

Çağdaş Kore tarihinde tarihçiler, araştırma yöntemini kendilerine uygulayıp özellikle Japonya'ya karşı hasar gören Kore'nin tarihsel muhtevasını düzelterek direniş şeklinde yürütüyorlardı. Bu akıma öncülük eden Che- Ho, Shin'di.

Shin, Japonya'nın "sömürgeci tarih" bakışıyla en fazla çarpıttığı konunun ise Kore'nin eski tarihi (上古史) olduğunun bilincine vardı. Ve bu alanda araştırmasına ciddi bir özen gösterip, Kore'nin eski tarihinin Doğu Asya kültürünün kaynağı olduğunu ortaya çıkarmaya çalıştı.⁸³

O, 'Coson Eski Tarihi'adlı kitabının giriş kısmında kendisinin ilk isteğini, ülkenin en eski tarihini halka geri kazandırmak olduğunu açıklamıştı. İkinci olarak ise, eğer oraya kadar varamasa da milli tarihini doğru şekilde yazıp, bir gün ülkenin bağımsızlığı ve özgürlüğü kazanacağı zamana dek, milli şuuru canlandırmak istediğini vurgulamıştır.⁸⁴

Shin'e göre 'millet', bir devletin ana gücüydü ve onun oluşumu doğuştan değil, tarihsel bir ürün olarak ortaya çıkmıştı. Ayrıca milletler arasında bir eşitlik var olduğunu, toplum ve tarihi anlatmak için kan bağının önemli faktör olmayacağını savundu. O, tarihi 'ben ve diğeri'nin mücadele süreci olarak anlatmaya çalışarak, bu çatışmanın durduğu yerden yeni bir kültür doğduğunu kavradı.

İki ülkenin milliyetçileri, "kendi kendini güçlendirmesi" anlayışını savunurken, "ülkenin ekonomisi, bedeni besleyen kan damarları gibi onu koruyup güçlendirmek başkasına değil kendisine ait meselesidir" diyerek bağımsız ekonomik ve sanayi gelişmesini vurguladılar. İki ülkenin toprak ve doğal kaynakları, ekonomik menfaati yabancılara vermekle milli egemenliğinin bir kısmını teslim etmenin aynı

⁸³ İn Sung Cho, **Dan Jae Shin Che Ho'nun Milliyetçilik Düşüncesi**, Nu:13, Jung Chi nonjip Yayınları, Seul, 1978, s. 2.

⁸⁴ Che Ho,Shin, **Coson Eski Tarihi**, İlsin Yayınları, Seul, 1998, s. 2-3.

anlama geldiğini ileri sürdüler. Onlara göre, egemenliği korumak için yabancı ülkelere ne dayanacak ne de onları boykot edeceklerdi. Onlarla sadece dostluk kuracaklardı.

Böylece, hemen hemen aynı dönemde, Türkiye ve Kore’de milliyetçilik düşünce akımlarından her biri eğitim, milli egemenlik, özgürlük, eşitlik, ekonomik kalkınma gibi ortak değerleri vurgulamaktaydı. Bunlar arasındaki fark, bu öğelerden hangisine ağırlık verildiği idi. Bu çerçevede iki ülkede gelişen milliyetçilik akımının bir diğer özelliği, yenileşme/çağdaşlaşma düşüncesi alıp bunları sistemleştirme süreci olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu süreç aynı zamanda, iki ülkenin istiklale kavuştuğunda kurulacak olan devletin şekli konusunda bir arayıştı. Dolayısıyla Türkiye ve Kore’deki milliyetçilik akımı, iki devletin kuruluşuna yol açan hareketlerle yakından ilgili olduğunu da anlayabiliriz.

7.1. Türkiye’de Milliyetçiliği Besleyen Ortamı

Dünyada milliyetçiliğinin yükselmesi II. Meşrutiyeti döneminin serbest ortamında kendisini ifade etmesini sağladı. Yakın dönem düşünce tarihinde modern manada ortaya çıkan “millet” fikri ve buna dayalı olarak gelişen “milliyetçilik”, Türkiye’de Türkçülük hareketini etkilemiştir.

Osmanlı tarihiyle ilgili bir çok klasik çalışmada, Osmanlı Devleti’nde XIX. Yüzyıldan itibaren iyice belirginleşen siyasî, ekonomik, askeri ve kültürel alandaki modernleşme çabalarının, Avrupa ile olan ilişkiler sonucunda ortaya çıktığı, özellikle 1682-1798 arasında Osmanlıların Batı karşısında aldıkları mağlubiyetlerin, Osmanlıların kendi zayıflıklarının ve Batının askerî üstünlüğünün farkına varmalarına yol açtığı kabul edilmektedir. II. Meşrutiyet dönemi Padişah II. Abdülhamit’in Kanun-ı Esasi’nin yeniden yürürlüğe girdiği 23 Temmuz 1908 (10 Temmuz 1324)’te ilân edilmesi ile resmen başlamıştır.

II. Meşrutiyet’in ilânı edildiğinde İstanbul’da bilgin geçinenler dahi meşrutiyet, hürriyet kavramlarını bilmediği için ilk günlerde onun önemi anlaşılmamıştı. Bir de bir kısım aydınlar ise Meşrutiyetin ilânına temkinli

yaklaşmıştır ve hatta ilana sebep olan olaylar ortadan kalktıktan sonra tekrar eski duruma döneceğine dahi şüphe ile bakmışlardır.

Bu atmosfer içinde Kasım ve Aralık 1908 aylarında milletvekilleri seçimine başlanırken, memleketin bulanık havası içinde, özellikle iki önemli siyasî partiye rastlanmaktadır. Bunlardan biri “merkeziyetçi” olan İttihad ve Terakki Cemiyeti, ötekisi Prens Sabahaddin Bey’in Teşeddüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti’ne dahil arkadaşlarının meydana getirdikleri “adem-i merkeziyetçi” olan “Ahrar Fırkası”dır.⁸⁵

Avrupa düşünürlerinin kitaplarında gördükleri hümanizim etkisiyle veya bu kavramı duygusal bir şekilde insanların birlikteliği, kardeşliği biçiminde, II. Meşrutiyet ihtilalinin bayraklaştırdığı eşitliğin ve hürriyetin doğal yaşam zemini olarak görülen meşrutiyet rejiminin iç ve dış politikada maruz kaldığı sıkıntılar ve birlikte yaşama planları Osmanlı Devleti’nin her noktada kurtuluşu olarak gösterilen Osmanlılık politikasının siyasi sahnede aldığı şekil, bu hüsrana göstermektedir.

Özgürlük ve eşitliğe dayalı milli egemenlik, kardeşliği ve birlikteliği getirecek Osmanlılık, refahı sağlayacak islahat bu dönemin temel sloganları idi. Bu hürriyetin ilanından sonra fikir tartışmaları daha belirli bir şekil aldı ve oldukça sistemli bir şekilde ifade edilen bu fikirler zamanla belirli şahısla ve yayınlar tarafından toplandı. Bu fikir cereyanlarının ortak amacı, imparatorluğun geriliğine bir çare bularak çökmesini önlemek ve ona dünya devletleri arasında saygıdeğer bir yer kazandırabilmektir.

II. meşrutiyet hareketi, devlet içindeki Türk ve Türk olmayan unsurların demokratik ve liberal bir anlaşma zemini içinde giriştikleri ilk ve son harekettir. Bu nedenle de eylemin ön plandaki ideolojisi Osmanlılık idi. Bununla birlikte II. Meşrutiyet esas olarak Türk-reformist aydınlarının ağır bastıkları bir harekettir.

---

⁸⁵ Recai G. Okandan, **Âmme Hukukumuzun Anahatları: Türkiye’nin Siyasi Gelişmesi, I.** Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1977, s. 262.

Öteyandan Meşrutiyetin getirdiği özgürlük ve serbestlik ortamında azınlıklar da çok geniş bir özerkliğe dayanan yeniden yönetim uygulanmasını istiyordu. Bulgarların yasal bir zeminde savunabildiği istekleri içeren program Rum ve Ermeni programlarının saki bir kopyasıydı. Anayasa'nın "hakimiyet-i milliye" ilkesine göre yeniden düzenlemesi, azınlık haklarının ve ayrıcalıklarının korunması ve vilayetlerin milliyet esasına göre yeniden düzenlemesi gibi azınlıkların ortak istekleri tekrarlanıyordu.

Bulgaristan'da bulunan İslâm ahâlîsinin mümkün olan süratle uyandırılması ve milliyetlerini korumada güçlendirilmesi gerektiğine dâir Bulgaristan komiserliği nâmına başkitâbet'ten mebus verilen mektubunda açıklamıştı.⁸⁶ Burada Osmanlı memleketinde anayasanın ilânı üzerine bu hayırlı işten faydalanmak için Bulgarlar tarafından Selanik'te anayasa kulübü adıyla bir siyâsî toplantı yeri oluşturulmasında acele edilmiş olduğu hâlde; Emâret ve eyâlet dâhilinde bulunan altı yüz bin İslâm tarafından hâlâ bir şekilde faaliyet ve hayat belirtisi gösterilmemekte olmasının üzüntüye sebep olduğu belirterek şu şekilde ifade ediyordu.

"Bulgaristan ahâlî-i İslâmiyesinden tahsîl-i kemâlât etmiş ba'zı gençlerin Emâret ve eyâlet-i şehîr ve kasabalarına i'zâmıyla buralardaki anasır-ı İslâmın da bir teşkîlât-ı milliye altına alınmalarına ve kulübler ihdâs ve kırâethâneler küşâd etmelerine ve Bulgar kânûn-ı esâsîsinin bahs etdiği menâfi'den istifâde ile şimdiye kadar eyâletler altında kalan menâfi'-i milliye ve terbiyelerine müteferri' mutâlebât-ı meşrû'alarını Bulgar hükümetine esmâ'(emanet) etmelerine ve böylelikle altı yüz bin nüfûs-ı İslâmiyenin Emâret dâhilinde memâlik-i Osmâniye'de Bulgar anasırının nâil olacağı fevâid tarzında te'mîne çalışılması lâzım geleceğinin mütâla'a kılındığı komiserlik-i Filibe ikinci kitâbetinden bildirilmiş olmağla min külli'l-vücûh ehemmiyeti derkâr olan mütâla'ât-ı mezkûrenin huzûr-ı âlî-i sadâret-penâhîlerine arzına ve Makedonya Bulgarlarını bugün mazhar oldukları serbestî-i tâmmada bile hükümet prensinin şükr-i güzârı bırakmak ve bu sâyede Bulgarlık âleminde bir vifâk ve ittihâdın tehiyye ve husûsiyle te'mîn-i envâ'-i menâfi' yolunda kendilerini istihdâm edebilmek esbâbını istihsâl etmek için Matof ve Çakalof gibi meşâhîr-i rüesâ

⁸⁶ BOA, A.MTZ.DH(04), D:170, G:23, 1326-7-23.

hükümet-i imâretten onar on beşer bin frank i'âne alarak derhâl vilâyât-ı Osmâniye dâhiline gitmiş olmalarına nazaran içlerinde sâik-i âkil ve nâsîh müdürleri olmadığından dolayı müdâfa'a-i hukûkdan âciz kalmış bulunan Emâret ve eyâlet islâmları sür'at-i mümkün ile ikâz ve milliyetlerini muhâfazaya ikdâr idilecek olurlar ise hisse-mend-i ni'm-i hürriyet ve müsâvât olmak üzere buralardan hicret edecekleri mahsûs ve bu sûretle hükümet-i Osmâniye altı yüz bin ehl-i İslâm vâsıtasıyla buralarda kolaylıkla te'mîn edeceği menâfi'-i siyâsiyesi medâr-ı istinâdının mahv ve hebâ olacağı nezd-i sâmi-i cenâb-ı fehâmet-penâhîlerinde ma'lûm bulunduğunun ilâvesine cür'et kılınmıştır ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.”⁸⁷

Ayrıca, Yunanlıların Berlin Andlaşması'na sığınarak, Rumcaı yaygınlaştırmak sureti ile milliyetçilik akımlarını pekiştirmeye çabaladıklarını ve Bizans'ı yeniden ihya etme hayalleri ile İstanbul Rûm Patrikhaneden'de destek görmüştür.

“Yunanistan'ın te'essüsünden ve bâ husûs on beş yirmi seneden beri Rûm cemâ'at ve patrikliğine ve mekteblerine Yunan cemâ'at ve patrikliği ve mektebi ünvânı verilmiştir. Yunanlığa karşı Bulgarlığın Rûmili'de tevessü' etmesi Yunanistan'ı Anadolu eyâlât-ı şâhânesinde meskûn olup “Homerin” lisânını ta'lim ve tekellüm eden akvâm-ı Yunanlı add olunarak bu iklimin bir gün Yunanistan'a ilhâk olunacağı sevdâsına düşürmüştür oldukça dûr-endîş olan Hâriciye nâzırı Mösyö Dragomi güyâ Yunan hükümeti tarafından Ermenilere ehemmiyet verilmediğine delil olarak Ermeniler Yunan menâfi'ine karşı rakîb olup Bizans imparatorluğuyla mücâdelesini târîhce müsbet olduğunu söylemiştir. Yunanlılığın hudûdu Kayseri'ye değil tâ Sivas'a kadar vardığı hülyâsında bulunmaktadır. Bu hırs ve emel Yunanîleri ne gibi rü'yâlara düşürdüğü şâyân-ı ta'accübdür. Yunanistan üç dört senedir ki Fransa'nın Suriye katolikleriyle Avusturya'nın Rumili'de bulunan katolikler lehinde icrâ ettikleri tavr ve hareket gibi ortodoks papalarına karşı aynı tavırda bulunarak güyâ Yunanlılığı tevkîl eden mezkûr papaların hâmîsi gibi kendisini göstermektedir. Bu maksad ile Serez ve Manastır piskoposları lehinde Bâb-ı âlî nezdinde teşebbüsât icrâ eylemek hukûkunu hâiz olduğu

⁸⁷ BOA, TFR-1-MN, D:72 , G:7123, 1326-6-27

zehâbında bulunuyor. Bi'l-cümle ortodokslara karşı güya Yunanistan el altından gördüğü mu'âvenete istinâden her nerede Yunanlı bulunursa ânların vekîli sıfatıyla menâfi'lerinin muhâfazasına me'mûr olduğunu göstererek teşvîke çalışmaktadır. Emel ve inkârlarının tamâmıyla mevki'-i icrâyâ vaz'ını âtiye terk ederek şimdilik Cezâyir-i bahr-ı sefid ile İzmir vilâyeti doğrudan doğruya Yunanlılığın dâiresi dâhilinde bulunduğunu add etmektedirler. Yunan hükümeti Yunanlık nâmını her rûmun fikrine iyice sokmak için Dersa'âdet Rûm patrikhânesiyle müttefiken Beğoğlu'nda eskiden beri umûm ortodoks cemâ'atine mahsûs olan Rûm mezârlığını Yunan cemâ'ati mezârlığı ünvanına tahvîl ettiğini Şişli'ye kaldırılan mezarlık kapusuna mevzû' levhadan dahi istidlâl olunur."⁸⁸

Bununla birlikte, "hürriyetin ilanı"yla beraber Rumlar seçimlerde daha fazla milletvekilliği almak için kavgaya girdikleri gibi, çeşitli entrikalar çevirmekten geri kalmayan Rumlar, Yunan hükmeti ve Fener Rum Patrikhanesi, Rum milletvekillerinin siyasetine yön vermeye çalışıyorlardı.

Aslında millet sözcüğü Batı siyasal terminolojisinde karşılığı bulunmayan Arapça bir sözcüktür. Milletler hakkikatte Osmanlı Devleti'nde yaşayan Fatih II. Mehmet tarafından daha evvel geniş kültürel ve sivil özerklik verilen gayri müslim dini cemaatlerin üyeleri idi. Bu milletlerden her "reyanın" "milliyeti" milletinin ait olduğu belirli dini mezhepti. Şu halde, sınır çizgisi ırksal değil din temelli idi. Sultanın tebaasının siyasal kimliği Osmanlıydı ve "milliyeti" ait olduğu diniydi. Batı Avrupalı XIX. Yüzyıl milliyet fikri Osmanlı İmparatorluğunda hemen hemen yoktu.

Bu durumda etnik ön planda değil, din ön planda idi. Muhtelif milletlere mensup şahıslara verilen tezkire-i Osmaniye'de din hanesini yazılıp, milliyet hanesinin yazılmadığı gibi, Bulgarlar tebasından olan şahısların evrakına da sadece "Ortodoks" yazılacağını şu şekilde ifade etmiştir.

" Bulgaristandaki Ahaliye verilecek olan tezkire-i Osmaniye'de müslümanlar için hiç bir etnik köken ayırım yapmadan sadece müslüman, gayri müslümler ise milliyetlerine bakmaksızın nüfus cüzdanlarına Ortodoks, Katolik, Protestan mezheplerini yazdırmasına

⁸⁸ BOA.Y.PRK.EŞA,D:16, G:47. 1310-Ra-28.

karar verilmiş. Sicir nüfus irade-i Umumiyesi tarafından şheremaneti Celilesine arz edilmiştir”⁸⁹

II. Meşrutiyet döneminin önemli fikir akımlarından biri de Batıcılıktır. Batıcılar için Batı uygarlığı düşünülebiyecek uygarlıkların en mükemmelidir. Batı uygarlığı, sadece tarihte eşi görülmemiş maddi ilerlemelerin, başarıların uygarlığı değil; bütünüyle uygarlık tarihinde kendine özgü olan; yaşayışta, düşünüşte ve sanatta başka uygarlıklardan tümüyle farklı olan bir uygarlıktır. Onun etkisi altında kalan uluslar, onu bütünüyle, kendine özgü, ayırıcı yanlarıyla göremedikleri, kavrayamadıkları sürece ona katılamayacaklar; kendi koşullarından kurtulamayacaklardır. Onun için Batı'nın önemli yanları daima yanlış anlaşılacak, çarpıtılacak, eski değerlerle ve düşüncelerle uzlaştırılmayacaktır.⁹⁰

Batıcılık özellikle Osmanlılık ile birçok alanda benzerlik taşır ve bu yüzden onunla birlikte aynı görüşün iki farklı görünümü olarak da adlandırılmıştır. Gerçekten de batıcı olarak adlandırılan birçok kişi, aynı zamanda Osmanlılığı da savunurken Batıcılığın İslamcılık ve Türkçülük üzerinde de önemli etkileri olmuştur.

Genel olarak devletin gerileme sebebini bilgisizlikte bulan batıcılar, modern eğitime önem verilmesi, kadın hakları, Latin harflerinin kabulü, laiklik gibi konularda radikal fikirlere sahiptiler. Ancak siyasi manada Osmanlılığı savunan batıcılar, İslam dininin toplumsal muhtevasından bir araç olarak yararlanılmasından yanadırlar. Ekonomi alanında ise, milli (Bütün Osmanlı camiası) ekonominin kurulmasını savunan batıcılar, Türkçülerin “Turan” idealine karşılık “irfan” idealini savunuyorlardı.⁹¹

Bu dönemde Avrupa'da Türkoloji hareketi geliyordu. Türkoloji çalışmalarının temelinde Batı'nın Doğu'yu sömürmesinin temellerini atmak amacıyla başlayan Oryantalizm yatmaktadır. Oryantalistler Avrupa'nın gelişmesine yardımcı olmak amacıyla 18. Yüzyıldan itibaren Çin, İslam ve daha sonra Türk kaynakları

⁸⁹ BOA.DH.MKT, D: 2448, G:39, 1318-L-12.

⁹⁰ Berkes , a.g.e., 1973, s.366.

⁹¹ Şükrü Hanioglu, **Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi**, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1981, s.325-327.

üzerinde çalışmalar yapmışlar, eserlerinde Türklerin Osmanlılardan önce bir medeniyet kurduklarına ve dilleri ile tarihlerinin zenginliğine işaret ederek Türk tarihini aydınlatmaya başlamışlardır.

Batılı Türkologların bu çalışmaları Türklerin bir milli topluluk olduğu, dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış buldukları tarih, dil ve edebiyat kültürlerinin zenginliğini ortaya çıkarmıştır. Böylece Türklerin tarihini Osmanlı tarihinden ibaret görmeyip İslam öncesi devirlere kadar götüren Türkçü anlayışın oluşumunda Batılı Türkoloji çalışmalarının büyük etkisi olmuştur. Bu çalışmalardan etkilenen Osmanlı aydınları, dillerini, tarihlerini, imparatorluk dışındaki yaşayan diğer soydaşlarını tanımaya yönelmişleridir. Sonuçta bu Türkologların eserlerindeki bilgiler, ideolojik arayış içinde bulunan ve yıkılışa karşı çare arayan Türk aydınları arasında Türklük şuurunun uyanmasında önemli roller oynamıştır.⁹²

Bu dönemde Türk kavramı, ırki ve lisanı manada artık şerefli ve gurur duyulan bir kavram olarak değişmiş, Türk tarihinde bölümler gün ışığına çıkarılarak, Türk tarih görüşü zaman ve mekan itibarıyla genişlik kazanmaya başlamıştır. Artık imparatorlukta yaşayan Türkler, dil edebiyat, tarih ve kültürlerinin hem Osmanlı hem de daha geniş bir Türk mirası olduğunu yavaş yavaş görmeye başlamışlardır. Osmanlı Devleti dışında Türkçe konuşan Müslümanlar millettaş olarak kabul edilmiş, yavaş yavaş Türk birliği fikri, kültürel terimlerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Anadolu, Türklerin vatanı olarak önem kazanmaya başlamış Türk milliyetçiliğinin temeli olarak Türk dili ve kültürünün rolü ve bunları canlandırarak geliştirmek ihtiyacı daha da kuvvetlenmiştir. Özellikle bağımsız bir Türk dili kavramı yerleşmeye başlamış ve Türk dilinde reform için gerekli hava oluşturulmuştur⁹³

Türkçülük düşüncesi önceleri, Osmanlılık veya İslamcılık gibi bir idare ve siyaset sistemi haline getirilmesi düşünülmemiştir. Tanzimat ile açılan batılılaşma döneminde, batıdan gelen fikirlerin etkisi ile hissedilen bir 'kendine dönme', ya da 'kendini bulma' çabaları ve devlet içindeki bütün toplulukların kendi kökenlerine ilgi

---

⁹² Hugh Poulton, **Silindir Şapka Bozkurt ve Hilal**, Çev: Yavuz Alagon, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1999, s.107.

⁹³ Sarımay , **a.g.e.**, 1994, s. 75.

duymaları ve git gide bir millet şuuruna erişmeleri, Türkler üzerinde de tesirini gösterdi. Nihayet Türk aydınları arasında Türkçülük bir cereyan olarak ortaya çıkarak taraftar bulmaya başlamıştır.

Avrupa'da gelişen ve XIX. Yüzyılda milliyetçi hareketlerin doğuşuna yol açan millet (kavim) fikri, Avrupa'da yaşayan Türk aydın ve devlet adamları tarafından görmemezlikten gelinemezdi. Bu fikir, devlete geleneksel İslami yapısından öte yeni bir biçim vermeye çalışan, bundan dolayı imparatorluk içerisinde bütün etnik ve dinsel gruplar arasındaki bağları sağlamlaştırmak isteyen bazı Osmanlı aydınlarının dikkatini çekmişti. Tabii ki burada milliyetçiliğin esas, belli bir bölgede kurulu bir millet kavramına dayanıyordu.⁹⁴

Fakat, milliyetçilik Avrupa'da ve diğer milletlerde hızla yayılan unsur olarak ortaya çıkarken, imparatorluk içerisindeki Türk olmayan topluluklarda gelişmeye başlayarak çeşitli azınlıklar huzursuzluk çıkarıyorlardı. Hatta, bu akımlara sadece Yunanistan ve Rusya'yla yakın milletler değil Müslüman olan Araplar ve Arnavutlar da katılmışlardı.⁹⁵

Bütün bu gelişmeler neticesinde gerçekten de Osmanlı devletinde birleştirici ve temel unsurun Türkler olduğu ortaya çıkmıştı.

Böylece temelleri atılan Türkçülük, Rusya'dan Osmanlı devletine gelen aydınlar tarafından savunulan siyasi Türkçülükle birleşince, İmparatorlukta Türk unsuruna ağırlık verilmesi gibi bir milliyetçilik konusu haline gelmiştir.

Türkçülük ilk olarak dil konusunda kendisini gösterdi. Kanun-i Esasi' nin 18. maddesi ile Türkçe resmi dil olarak kabul edildi.

---

⁹⁴ Kushner , a.g.e. , 1998, s. 15

⁹⁵ Kushner , a.g.e. , 1998, s. 13

7.2. Kore’de Milliyetçiliği Besleyen Ortamı

Coson Son Zamanlarda Toplumsal Yapı ve Ortam

Coson, Konfüçyüs öğretisi ve kavramlarının kesin bir etkisi altında olan bir toplumdur.

Konfüçyüsçü toplum düşüncesi, toplumsal kurumlaşmasını benimserken insan ilişkilerini yöneten Konfüçyüsün şu beş ilkesi önemsenmişti.

- Halkın kendisini yönetene salt bağlılığı
- Çocukların anne-baba’ya (ebeveyne) boyun eğmesi ve saygılı olması
- Karı-koca arasında gerçek sevgi ve saygı
- Yaş küçük olanın yaşça büyük olana saygılı olması
- Arkadaşlar arasında kuşkusuz güvenirlilik⁹⁶

Özellikle, kadınlara sessiz, uyumlu, sadık ve namuslu olmaları öğretilirdi. Yaşantısındaki en yüce amaç ve erdemi “akıllı bir anne ve iyi bir eş” olurken evlat olarak babaya, karı olarak kocaya, bir dul olarak da ilk oğluna bağlılık olması bir kadının hayatını yöneten temel kurallardan biriydi. Bu toplum ortamı içinde kadınların konumu gittikçe gerilerek önceden sahip oldukları mülkiyet haklarını bile yitirmişlerdi.⁹⁷ Birde, toplumsal yasalara göre üst sınıf kadınları, dışarı çıktıklarında yüzlerini ve başlarını başörtüleriyle kapatmak zorundaydılar.

Ayrıca, Coson toplumsal yapısının tepesinde rütbeli konumlarda hizmet vermiş olan sivil ve asker bürokratları içeren ‘Yangban’ diye adlandırılan egemen sınıf bulunurdu.⁹⁸ Yangban sınıfının tüm üyelerinin kelle vergisi yada askerlik gibi

⁹⁶ Sung hwan, Cha, **Kore Din İdeolojisinin Sosyal Anlayışı**, Seul, Munhakkwa Jisungsa, 1995, s. 79-80.

⁹⁷ Min Jung Ahn, **Coson Döneminde Kadın Ahlâki Eğitim**, Yüksek Lisans Tezi, Pusan Üni. 2008. s. 28.

⁹⁸ Yangban, Çince’de çift anlamına gelen ‘Yang’dan türemiş kelimedir. Aslında yangban, iki kısım olarak oluşuyordu. Sivil memur olan Doğu makam(Dongban) ve asker memur ise Batı makam(Seoban) olarak adlandırıldı. Bu kelime Coson döneminde kullanmaya başlamasına rağmen devlet yönetiminde resmi makam olarak ön görülmesi bakımından Koryo’nun geleneğini

yükümlülükleri yoktu. Tarla yada bağ iş gibi bedensel gücüne dayanan işleri yapmalarına izin verilmezken yalnız devlet işlerine ve akademik etkinliklerde bulunabilirlerdi. Bu Yangban ailelerine mensup olanlar yalnız kendi sınıfından evlenebilirler ve yangban dışında kişilerle evlenmeleri yasaktı. Bununla beraber yangban ailelerinin dul kalan kadınlarının yeniden evlenmesinde toplumsal yasaya göre izin verilmezdi. Eğer özel izinlerle yeniden evlenenler olursa onların çocukları ve torunları herhangi bir devlet hizmetine giremezdi.⁹⁹

Yangban sınıfın altında, tıp personeli, dil uzmanları, teknik uzmanları ve asker gibi bazı meslek üyelerini kapsayan orta sınıf (Jung-in) yer alıyordu. Bunların görevleri bu sınıfın üyeleri için ayrılmış olup evlatları tarafından devam ettiriliyordu. Sangin yada sangmin adı verilen vatandaşlar tekrar üç ayrı sınıfta toplanırlardı. Bunlardan en üstte köylüler, ardından da zanaatçılar ve sonra ticaret yapanlar gelirdi. Sade vatandaş sınıfının altında aşağı sınıf (Chun-in) denilen grup vardı. Bu sınıf, kamu köleleri, ev hizmetçilerini, kasapları, deri tabaklayıcılarını, mezarcılar, eğlendiricileri gibi mesleklerle uğraşanlarını kapsardı. Özellikle köleler, kalıcı bir karakteri taşıırken köle sınıftan doğanlar tekrar köle olarak yaşamak zorundaydı. Aynı zamanda onları sahiplenince alınıp satılabilirlerdi.¹⁰⁰

Yangban sınıfın egemenliği altında bu toplum yapısı, XVIII. Yüzyıla kadar neredeyse bozulmadan sürmüştü. Ancak XVIII. Yüzyılın sonuna doğru çıkan yeni toplumsal ve ekonomik güçler, ileride göreceğimiz üzere evrimsel değişikliklere yol açacaktır.

---

devam ettiren bir kavramdır. Aynı zamanda bu makam doğrudan bütün aile mensublarına etkiliyordu. Demek eğer bir kişi Yangban olunca onun ailesinde devlet yönetim elit olarak geçiyorlardı. Bununla benzer kelime olan büyük ve resmi memur anlamına gelen 'Sadaebu' vardı. Martina Deuchler, **The Confucian Transformation of Korea: a study society and ideoloji**, Harvard University Press, Cambridge, 1992, s. 308.

⁹⁹ Deuchler, **a.g.e.**, s. 330.

¹⁰⁰ Cosen toplumunda büyük bir köle nüfus vardı. Bunların çoğu ya kamu topraklarını işleyen yada devlete ait işyerlerinde çalışan kamu köleleriydi. Diğerleri ise kendi evleri olan ve sahiplerinin mülkületindeki toprağını işlediler. Cosen hanedanının erken dönemlerinde 350.000 kadar olan köle sayısı Japon gibi bir çok dış istilasından sonra 200.000'in altına düşmüştü. Köleler, askeri hizmete girerek ya da vergi ödeyerek özgürlüklerini kazanmışlardı. Oralardan kimileri kaçarak dağlarda haydutluk yaptılar. Devlet bu köle sistemini değiştiren, XIX. Yüzyılın başlarında kölelerin çoğu özgürleştirildi(Deuchler, **a.g.e.**, s. 333).

Ekonomisine gelince, Coson döneminde ekonomik temeli tarıma dayanıyordu. Bir kimsenin malvarlığı, sahip olduğu çiftliklerin ve yakacak odun sağlanan ağaçların sayısına göre ölçülürdü. Zamanla, zanaatçıların ve üretim sektöründe çalışanların sayıları artırırken Coson'un ticaretinde büyüme ve ekonomik yapısında bir takım değişikliklere yol açtı.

Konfüçyüs kavramı altında tecimsel ilerleme engelleniyorsa da, başkentte gelişen kimi büyük tecimsel firmalar, kentin belirli yerlerinde toptan ve perakende satış yeri açmaktaydılar. Ruhsatlı altı büyük mağaza da bunlar arasında yer alırken, hükümetçe ipekli, pamuklu kumaşlar yanında kağıt mallar, yazı fırçaları, kuru balık ve deniz yosun gibi çeşitli ürünlerini satmaya yetkili kılınmışlardı. Bazı tarım ürünleri satıcıları, hükümetin ve yangban ailelerinin acentalıklarını yapmaktaydılar. Perakendeciler ve gezici satıcılar yerel bölge insanlarına mal satmak istedikçe geçici bölge pazar yerleri kuruldu. Aynı zamanlarda, büyük miktarlarda şifalı otların ve canlı hayvanların alım-satımının yapıldığı toptancı pazarları da değişik yörelerde art arda açılmıştı.¹⁰¹

Coson hanedanının siyaset ortamına gelince, Kral Jungjo'nun 1800 yılındaki ölümüyle oğlu 'Sunjo', on bir yaşındayken tahta çıkmıştı. Fakat Kral Sunjo'nun yaşı küçük olduğundan, büyük annesi olan Büyük Kraliçe (Türkçe'de Valide Sultan) 'Jungsun' naipliğini yapmaya başladı. Bu dönemde Kraliçe Jungsun devlet işlerinde, mensubu olduğu 'Andong Kim' ailesinin üyelerini görevlendirerek yönetti. Ayrıca Kral Sunjo'yu Andong Kim ailesinden bir kızla evlendirdi. Zamanla genç Kraliçesinin babası, yani Kralın kayın pederi de aynı şekilde siyasî güç elde edip güçlenmeye başladı.¹⁰²

Böylece XIX. yüzyıl başında Coson ülkesinde, Büyük Kraliçe ve ailesinin etkisiyle, "Otokratik siyaset" (Sedo Congçi) olarak adlandırılan yönetim biçimi

---

¹⁰¹ Woon Tae Kim, "Coson Son Zamanlarda Toplumun Dağılma Süreci ve Siyaset, Kültür Değişimi", Milli Kültür Araştırma, Koryo Üniversitesi Milli Kültür Araştırma Merkezi, 1971, s. 10.

¹⁰² Sung Hee Jung, **Kore Tarih**, Seul, Karam yay, 2003, s. 171.

başlatılmıştı. Bunun neticesinde son derece tutarsız bir siyasal durum ortaya çıktı. Büyük Kraliçe ile genç Kraliçenin pek çok akrabası ve onların işbirlikçileri, hükümetteki önemli noktaları ellerinde tutuyor, ayrıcalıklı mevkilerini kötüye kullanarak, halk arasında meydana gelen hoşnutsuzluğun giderek artmasına sebep oluyorlardı.

Ayrıca devlet memurlarının haksızca uygulamaları köylüler üzerinde büyük sıkıntı yaratıyordu, aynı zamanda hükümete karşı öfke duymalarına sebep oluyordu. Halklar arasında hükümete karşı ciddi bir güvensizlik ve olumsuz duygular büyürken, 1811 yılında Coson ülkesinde şiddetli şekilde bir kıtlık yaşanıyor. Bunun yanı sıra 1810–1832 yılları arasında Coson’u onlarca büyük sel basmıştı. Bu felaketler 1807 yılında 7,5 milyon olan nüfusun, 1832’de 6,7 milyona düşmesine neden oldu. Tüm bunların sonucunda doğal olarak, Coson’un siyasal, ve ekonomik durumu iyice kötüleşti.¹⁰³

Yaşanan felaketle giderek zorlaşan toplumsal ortam, bir dizi isyanların patlak vermesine yol açtı. Bunların ilkinin Pyungan İl’inde Kyung-le Hong başlattı.¹⁰⁴ Hong’un önderliğindeki bu isyandan sonra 1862’ye kadar 70 ilçede daha halk isyan etti. Bu nedenle Kore tarihinde XIX. yüzyılın bu dönemi ‘Halk isyanları dönemi’ olarak nitelendiren tarihçiler vardır.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Jo Kwang, “XIX yüzyıl Halk İsyânının Toplumsal Koşulları”, XIX yüzyıl Kore’de Geleneksel Toplumun Değişimi ve Halkın Bilinci, Seul, Duk gyu Jin, Koryo Üni Yay., 1982, s. 185.

¹⁰⁴ Kyung-le Hong, Pyung An ilçesindeki eski yetkilerini kaybeden bir ‘Yangban’ ailesinin mensubuydu. Hong, yüksek düzey memur olma hakkını elde edebilmek için devletin açtığı sınava girmişti. Fakat o dönemde Pyung An ilçesinde bölgesel ayrımcılık yapıldığından sınava kazanamamıştı. Bu sebeple Hong, sınava yeniden girmekten vazgeçmiş ve Coson ülkesini dolaşmaya karar vermişti. On sene boyunca dolaşp halkla iletişim kurmuş ve kendine taraftar toplamaya çalışmıştı. Hong, söz konusu bölgesel ayrımcılığa son vermek amacıyla, o dönemde iktidarı ele geçirmiş bulunan ‘Andong Kim’ ailesine karşı bir başkaldırı hareketi planladı. Bu planını, 1811 yılında ‘Kasan’ ilçesinin emniyet binasına baskın düzenleyip isyanı başlatarak hayata geçirmişti. İki bine yakın çiftçinin katıldığı bu isyan hükümet kuvvetleri tarafından yakılaşık dört buçuk ay sonra bastırılabilmişti. İsyân sırasında Hong hayatını kaybetmiş, yakalanan yandaşlarından 1917’si öldürülmüştü; Byung Jik Ahn, Sung Su Park, **Kore Modern Milli Hareketi Tarih**, Seul, Dolbege Yay, 1980, s. 62.

¹⁰⁵ Ahn, a.g.e., s. 73.

Halk isyanları büyük karışıklıklara sebep olduysa da, bunların neticesinde Coson çiftçileri farklı düşünmeye başlamıştı. Nitekim bu isyanlar sonradan ‘Donghak’ çiftçilerin ‘Kabo ayaklanmasına’ bir altyapı oluşturmuştu. Bu gelişmeler, Coson’da yeni bir modern toplumun oluşmasına bir hazırlık niteliğindedi.

XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Coson Krallığı, hazırlıksız olarak modern çağa girdi. Bu hazırlıksız durumu sebebi ile Coson ülkesi, Batılıların taleplerini reddeden, onlarla diplomatik ve ticari ilişkiler kurmaya şiddetle karşı çıkan bir ‘dışa kapalı krallık’ olarak kaldı. Hazırlıklı ya da hazırlıksız Coson’un kaderi, yeni bir çağın başlangıcında büyük zorluklara göğüs germekti.

Bu dönemde işbaşında bulunan devlet adamları, geleneklere bağlı, yetersiz eğitim ve tecrübeye sahip olduklarından, yabancısı kaldıkları pek çok sorunla başa çıkmaya çalışırken sayısız hata yaptılar. Bu yöneticiler, yalnızca Coson Hanedanı’nın çöküşüne yol açmakla kalmayıp, Coson bağımsızlığının acıklı bir biçimde sona ermesine de neden oldular.¹⁰⁶

8. Türkiye ve Kore’de Wilson Prensiplerin Etkileri

8.1. Türkiye’de Wilson Prensiplerin Etkileri

I. Dünya Savaşından galip çıkan devletlerin yeni bir dünya haritası çizmeye çalıştıkları sırada 1918’de mağlup Osmanlı Devleti, varlıklarını devam ettirme mücadelesine girmişlerdi. Osmanlı Devleti, Bulgaristan, Avusturya- Macaristan ve Almanya Devletleri birer mütareke imzalayarak galip devletlere kalmış olan topraklarını kurtarma gayreti içindeydi.

I.Dünya Harbi’nin bitiminden dokuz ay önce ilan edilen 14 maddelik Wilson Prensipleri, görünüşte yenen ve yenilen milletlere eşit haklar tanıyan yeni ufuklardan sözetmiştir.¹⁰⁷ Fakat, bu prensiblerin itilaf devletlerince Türkiye’de uygulanması, hiç

¹⁰⁶ Ahn, a.g.e., s. 80.

¹⁰⁷ İşte Wilson Prensipleri diye ünlü 14 Maddelik Barış Programı şudur.

1- Milletler arasında gizli anlaşmalara son verilerek açık diplomasi usulünün uygulanması.

de hak eşitliği çerçevesinde olmamıştır. I. Dünya Harbi sonunda bütün milletlerin barış özlediği bir atmosferde, adaleti ve sürekli barışın düzenini tesbit ve temel prensiplerini teşkil etmek üzere Amerika Birleşik Devletleri'nin 28. Başkanı Thomas Woodrow Wilson(1856-1924) tarafından 8 Ocak 1918 Salı günü Kongre'de yaptığı bir konuşmada 14 prensibi açıklandı. Bu ilkelere göre, uluslararası bir kuruluşun tesisi, devlet sınırlarının milletler ilkesine göre düzenlenmesi, denizlerin serbestliği gibi barış içinde yaşayacak bir dünya için gerekli esaslar öngörülüyordu.

Amerikan idealizminden esinlenerek hazırlanan Wilson Prensipleri, I. Dünya Savaşında yenilen devletler tarafından da bir ümit kapısı olarak kabul ediliyordu. Ancak bu ilkeler Amerika Birleşik Devletleri dışında kalan büyük savaşın galip devletleri tarafından benimsenmemiş, yalnız işlerine gelen maddeler uygulamaya konmuştur. Wilson prensiplerinin Türkler ile ilgili 12. Maddesi Türkiye'de savaşın

-
- 2- Karasuları dışındaki denizlerde gerek savaş zamanında, gerek barış zamanında gidiş-gelişin tam olarak serbestliği.
  - 3- Barışı kabul eden ve onun sürekli olması için birleşen bütün milletler arasında iktisadi engellerin imkan derecesinde kaldırılması ve ticari meselelerde eşit haklar tanınması ve tesisi.
  - 4- Her milletin silahlarını kendi iç güvenliğini sağlayabileceği şekilde en aşağı bir miktar ve seviyeye indirmesi hususunda yeterli güvence alınması ve verilmesi.
  - 5- Sömürgelere ait bütün isteklerin, hakimiyet meselesinin halinde, ilgili ahalinin çıkarlarını da burayı sömürge olarak yönetecek devletin hakkaniyete uygun istekleri derecesinde dikkate almak suretiyle meselenin geniş ve tamamiyle tarafsız bir yoldan açıkca, serbestçe tartışma sonunda halli ve ayarlanması.
  - 6- Rus topraklarının tamamen boşaltılması.
  - 7- Bütün diğer milletler gibi, haiz olduğu istiklali hiç bir kayıt altına alınmadan Belçika'nın boşaltılması ve onarıp eski haline getirilmesi.
  - 8- Fransız toprakların tamamiyle boşaltılması ve işgal altında olan kısmının onarımı. Alsace-Lorraine hakkında 1871 tarihinde Prusya tarafından Fransa'ya yapılan haksızlık, elli yıla yakın bir süredir cihan barışını boza-geldiğinden umumun menfaati namına barışın tekrar sağlanabilmesi için bu haksızlığın düzeltilmesi.
  - 9- İtalya sınırların yeniden tesbitinde, milliyetler arasındaki sınır çizgisi açıkca anlaşılacak surette bir düzenleme yapılması
  - 10- Milletlerarası mevkilerinin korunması ve te'mini istenilen Avustralya ve Macaristan milletlerinin muhtariyete kavuşmaları ve serbest olarak gelişmeleri için gerekli imkanlar sağlanması.
  - 11- Romanya, Sırbistan ve Karadağ'ın boşaltılması ve işgal olunan toprakların onarımı
  - 12- Osmanlı Devleti'nin, Türk olan kısımlarında egemenliği sağlanacak, Türk olmayan milletlere muhtar gelişme imkânı verilecek, Çanakkale Boğazlar milletler arası güvenceler altında devamlı statüde tüm ülkelerin gemilerine ve ticaret trafiğe açık olacak ve milletlerarası kontrol altında tutulacak.
  - 13- İtiraz edilmeyecek bir şekilde Polonyalı ahâli ile meskûn olduğu sabit araziye şâmil bulunmak üzere bağımsız bir Polonya Devleti kurulması.
  - 14- Katı sözleşmelere uyarak küçük, büyük bütün devletlere eğitim olarak siyasî istiklâl karşılıklı toprak bütünlüğü garantisi vermek maksadıyla milletler arasında bir genel Milletler Cemiyeti kurulması (**Encyclopedia Britanica, IX, S. 565-566**).

çıkmanın yollarından biri olarak görülmüş ve hatta ‘Wilson Prensipleri Cemiyeti’ adlı bir cemiyeti kurarak Amerika kamuoyunun dikkatini çekmesine yol açmıştır.¹⁰⁸

Birinci Dünya Savaşı sonlarında cepheden gelen bozgun haberleri üzerine Wilson Prensipleri çerçevesinde ateşkes talebinde bulunan Osmanlı Devleti, 24 Ekim'de İngiltere'nin ateşkes teklifini kabul ederek bir Türk murahhasının Limni Adası'ndaki Mondros (Moudros) limanına gönderilmesini önerdi. Mondros'a giden eski Bahriye Nazırı Rauf Bey 30 Ekim'de sözde savaşın fiili bölümünü sona erdiren Mondros Mütarekesi'ni imzaladı¹⁰⁹. Mondros Mütarekesi, Osmanlı Devleti için adeta bir ölüm fermanı idi. Çünkü galip devletler imza koydukları mütareke hükümlerinin maddelerinde katkısıyla kendi çıkarları yönünde kullanarak işgallere başlamışlardı.

Mondros Mütarekesi'nin de ağır şartlarına boyun eğen Osmanlı Hükümeti, işgalleri kabul etmiş, ordusunu terhis etmeye başlamıştır. Hatta, Türk birliklerine işgalcilere karşı konulmaması için emir vermiştir.

Bazıları da Osmanlı Devleti bölündüğü takdirde, kendi bölgelerinde bağımsız olarak yaşama imkanlarını sağlamayı düşünmüşler, bazıları da sadece yurdun bölünmesini önlemek için Wilson'un 14. ilkesinden esinlenerek çalışmışlardı.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Bu cemiyeti, 4 Aralık 1918 İstanbul'da Vakit gazetesi idarehanesinde faaliyete başlamıştır. Wilson Prensiplerin 12. Maddesinin uyandırdığı umudla kurulan bu cemiyeti Halide Edib-Adıvar kurucuların başı sayılmaktadır. O Wilson Prensipleri Cemiyeti hakkında şunları yazılmaktadır. *“O günlerde Wilson'un 14 presibi şamatayla ilan edilince, bütün dünyada büyük bir te'sir yaptı ve Türklerin çoğunlukta oldukları yerlerde, istiklallerine dokunulmayacağı sanısı belirdi. Bu görüşlere inanan Türk aydınları, Müttefiklerin hiç olmazsa iki şeyden sakınacaklarına inanıyorlardı. Bunlardan birincisi şuydu: Türkiye'nin doğusunda ve batısında bir Ermenistan kurmaya teşebbüs etmeyecekler. Çünkü, Ermeni göçürme ve toptan öldürmelerinden önce de buralarda Ermeni nüfusu en az %2, en çok da %20'yi geçmemişti. İkincisi, Yunanlılara Ortadoğu'da yer vermeyecekler. Çünkü böyle bir teşebbüsün bu iki millet arasında kanlı bir mücadele açacağı muhakkaktı. Eğer Müttefikler bu iki şeyden kaçınmış olsaydılar, bugünün tarihi bambaşka bir biçimde geliyecekti”* (Fethi Tevetoğlu, *Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, s.154-155. Durmuş Yalçın,v.d., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, AAM yay, Ankara, 2000, s. 107).

¹⁰⁹ Edward J Erickson., *Size Ölmeyi Emrediyorum!: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2003, s.55

¹¹⁰ Salahi Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973, s.70

Bu durumda Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin Amerika Cumhurbaşkanı Wilson'un eşine, ortaya koyduğu ilkelere güvenerek teslim olan Türk milletine haklarının verilmesi yolunda onu etkilemesi için çektiği 17 Ocak 1920 tarihli telgrafta;

“... Biz Türkler müsarünileyhin sözüne, söz ki namustur, namusuna, mevkiin nüfuzuna güvenerek mukadderatını Wilson prensiplerine terk etmiş olan koca bir milletiz. Bütün Türklerin hakkını vermesini kendilerinden talep ediyoruz. Ve talebe de salâhiyetimiz vardır. Saygıdeğer Wilson'ın salâhiyettar bir lisan ile ilân ettikleri prensiplerin hükmünü bilfiil icra ettirmeyi kendileri deruhde buyurmalıdırlar. Aksi takdirde ya bütün millet ve halkı kandırması, yahut yapamayacağı şeyleri söyleyerek mevki-i bezersizlik olmaları gerekir ki Amerika Cumhuriyet-i fahimesinin reis-i muhteremi için bu iki sıkı da biz Türk milletine asla lââyık görmeyiz...”¹¹¹ diyerek ondan yardım istemiştir.

Mondros Mütarekesi'nden sonra, “Vahdeti Milliye Heyeti” adı ile faaliyet gösteren cemiyet, İzmir'in işgali karşısında Başkan Wilson'u, dolayısıyla Amerika'yı protesto etmiştir.

8.2. Kore'de Wilson Prensiplerin Etkileri- 'Millî Determinizm' İlkesi

8 Ocak 1918 tarihinde ABD Başkanı Woodrow Wilson'un “Wilson İlkeleri” olarak ilân eden on dört maddelerden biri olan “sömürge yönetimi altında bulunan halkların kendi durumlarını kendilerinin tayin etmeleri hakkı” ilkesi Koreliler üzerinde büyük bir etki yarattı. Bu düşünce akımı hem Kore hem de tüm dünyaya yayılmaya başladı. Böylece tüm dünyayı kapsayan bu özgürlük akımı doğrultusunda Kore milleti ulusal bağımsızlığını yeniden tesis etme hakkına sahip olduğu konusunda yüreklendi.¹¹²

¹¹¹ Baykal, a.g.e.,1996, s.32-33

¹¹² Sun-Heng Lee, “1 Mart Hareketinde Kendini Determinizm'in Karakteri”, 1 Mart Hareketinin 50. yılını anma tezi, Dong-A yay, Seul, 1969, s. 182.

Kore’de çıkan Japon yanlısı ‘Meil’ (Günlük) Gazetesi, Kore milletine olumsuz tesirde bulunacağından çekindikleri için bu maddeler hakkında eleştirel yayınlar yapmıştı. Fakat bu yayınlar, ilgili maddelerin yurt içinde daha da yaygınlaşmasına yol açmıştı. Hal böyle olunca, 17 Ocak 1919’te Japon Vali tarafından bu haberle ilgili tüm yayınları yasaklanmıştı.¹¹³

Bir yandan Kore’deki milliyetçi gruplar, uluslararası ortamda beliren bu özgürlük havasının, Korelilerin milli meselesine tesir etmesinin zor olacağını iyice kavramıştı. Buna rağmen çıkan bu fırsatı kaçırmak istemeyen bağımsızlık grupları, 1 Mart Hareketini başlatmaya karar vermişlerdir.

Diğer yandan Shanghai deki Daehan Geçici Hükümetin Cumhurbaşkanı olarak seçilen Sung-man Lee, Amerika Başkanı Woodrow Wilson’a Kore’nin BM himayesi altına almaya yönelik bir dilekçe verdi. Bu dilekçede, Kore’nin bağımsızlığına kavuşması için BM’nin himayesi altına girmesi gerektiğini, bu konu üzerine de Paris Barış Konferansı’nda ilk adımı atması istenmekteydi.

Ayrıca aynı yılın Haziran başında Washington’da ‘Daehan Cumhuriyeti Geçici Ofisi’ni kuran Lee, buradan Amerika ve diğer güçlü devletlere yönelik diplomatik propaganda faaliyetini yürütmeye çalıştı. Lee, 14 Haziran’da Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya gibi güçlü devletlere, kendini Kore Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı olarak tanıttı. 18 Haziran’da ise Japon İmparatoruna bir mektup göndererek Kore’de bir meşru Daehan Hükümet kurulduğunu ve bu nedenle Japon ordu ile bürokratlarının Kore yarım adasından hemen çekilmesi gerektiğini ilettili. Birde Lee, 27 Haziran’da George Clemenceau Paris Barış Konferansının başkanına Kore’de ‘Özerk bir Hükümetin’ doğduğunu ve kendisinin o hükümetin Cumhurbaşkanı olarak seçildiğini bildirdi. Lee, Daehan Geçici Hükümetini Amerika ve Avrupa’da temsil etmek üzere kuran Washington ofisinde Amerika’daki Korelilerin desteğini de alarak diplomatik faaliyetlerini göstermeye çalıştı.¹¹⁴

---

¹¹³ Lee, a.g.e., s. 183.

¹¹⁴ Dong-Gul Cho, “**Milli Bağımsızlığın Simgesi-Sanghai Geçici Hükümeti**”, Kore Nondan-Ağustos, Kore Nondan yay, Seul, 1990, s. 120.

Türkiye’de I. Dünya Savaşından sonra Amerika mandasına girmek isteyenler olduğu gibi Kore’de de bu buhranlı milli mücadele döneminde özellikle Lee ve onun etrafındakiler Amerika’nın himayesi altına girerek bağımsızlığını kazanmak istemişlerdi.

Fakat Lee’nin bu girişimi, Amerika daki Kore Millet Derneğinden ve Shanghai Geçici Hükümetinden büyük tepki aldı. Shanghai Geçici Hükümeti, diğer ülkelerin manda veya himayesi altına girmeyi kesinlikle reddederken, Lee’nin Shanghai’da çalışmasını isteyerek Washington ofisini kendi yönetim altına sokmaya çalıştı. Bu durum da, Lee’nin tavrı değişmeyince Mart 1925’te kendisi görevinden alındı ve Washington ofisi kapatılmak zorunda kaldı. Budan sonra Lee, kendi mevkisini kaybetti ve Washington ofisindeki bağımsız hareketin yüksek yönetiminden çekildi.¹¹⁵

Bu olaylarla ve Washington ofisinin diplomatik başarısızlığından dolayı Amerika’da yaşayan Korelilerin bağımsızlık hareketinde durugunluk yaşanmaya başladı.

9. Türkiye Ve Kore’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı

I. Dünya savaşı sonrasında Türkiye ve Kore’de milliyetçiliğin gelişimi hakkında incelediğimiz zaman Türkiye’de Mustafa Kemal’in liderliğinde milli mücadele davasına başlamak üzere Samsun’a çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihi ile, Kore’nin Japonya’ya karşı 1 Mart Mili Bağımsızlık Hareketi’ni başlatması aynı yıla rastlamaktadır.

Bundan dolayı, Kore’de milliyetçilik taraftarı olan Dong-A Ilbo gazetesi, Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü ve Türkiye Cumhuriyeti’nin doğuşu ile ayrı yazılacak konulara geniş bir yer vermişti. Bu Kore gazetesi, 13 Mayıs 1920 tarihli bir yazıda Türkiye temsilcisinin Müttelik Devletlerle anlaşmak üzere Fransa’da

---

¹¹⁵ Cho, a.g.e., s. 122.

Versaille'ye gelmesine ilişkin Türkiye(Osmanlı Devleti)'in durumunun ciddiyetini koruduğunu şu şekilde ifade etmiştir.

“...Coson (Kore)’den 20 misli daha büyük yüzölçümüne ve bir milyon asker gücüne sahip olan Osmanlı İmparatorluğu, geçen süre içinde zayıflamasına rağmen, bu büyük devlet onurunu yine de korumuştur. Fakat, şuanda ne yazık ki, Türkiye’nin sahip olduğu toprak sadece Coson’nunkinden iki misli daha fazla olmakla beraber, hükümetini de dünyanın merkezi olan Konstantinople’den kovularak Asya’nın bir kösesine taşıyacak hale gelmiştir.....Bu arada Avrupa Savaşı(Birinci Dünya Savaşı)’da Türkiye’nin Almanya’nın yanında Müttefik devletlerle savaşmasından dolayı, İngiltere Türkiye’nin bir sömürgesi olan Mısır’ı ele geçirmiş, Türkiye’nin diğer topraklarını da yine İngiltere, İtalya ve Yunanistan aralarında pay etmişlerdir. Türkiye, bu barış toplantısı ile sadece Avrupa’daki tüm topraklarını değil, diğer yerdeki toprakları da Avrupalılara kaptırmıştır.”

116

Her türlü sıkıntılar çeken Kore halkıyla Mütareke döneminde yer yer işgal edilen Türklerin milli egemenliğe dayanan bağımsız ülke kurma iradesiyle iki ülkenin vatanperverlik duygusu ortak temelli olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, iki ülke hemen hemen aynı zamanda bağımsız devlet kurmak için milli mücadeleye başladılar.

Bu kısımda Türkiye ve Kore’de milliyetçilik akımının doğrudan veya dolaylı bir şekilde ülkenin bağımsızlığını nasıl kazanıldığını ve Cumhuriyetin doğuşunu hangi şekilde etkilediğini incelenecektir.

9.1. Türkiye’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı

Türk aydın ve idarecilerinin daha sonra büyük bir kısmının vermiş olduğu son karar, “Tam Bağımsızlık” olmuştur. Milli mücadele, başlangıçta sayıları az olmasına rağmen, azim ve inanç içinde hareket eden vatanperverlerin verdiği bu son kararın sonucu olarak meydana gelmiştir.

¹¹⁶ Dong-A İlbo Gazetesi, 13 Mayıs 1920.

Milli mücadeleyi yürüten Türk aydın ve idarecilerinin İstanbul'dan Lozan'a kadar sayısız engellerle dolu mücadelesinin tek hedefi, "İstiklal-i tam" prensibini gerçekleştirmek olmuştur. Milliyetçi ideolojinin önderi M. Kemal paşa'ya göre tam bağımsızlık hakkında *"elbette siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel v.s her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımızın her hangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek manası ile bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir."*¹¹⁷

Buna benzer durumlar Kore'de de ortaya çıkmaktadır. Kore aydınlar ve idarecilerden bazı kişiler Japonya'ya karşı dış gücün manda veya himayesini istemişlerdi. Buna tümüyle karşı çıkan milliyetçilerin çoğu, tam bağımsızlığa dayanan milli devlet kurmaya teşebbüs ederek istiklal mücadelesini sürdürdüler.

Bu dönemde Türk milliyetçiliği çizgisinin dönemin başlangıcından sonuna kadar aynı tutumu sürdürmediği ortaya çıkan yeni koşullar ve konjonktürel değişimlere bağlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Ancak ortak bir nokta olarak, bu dönemde milliyetçi olarak tanımlanan akımların hemen hepsinin Osmanlı modernleşme sürecinin ve bu sürecin ortaya çıkarttığı siyasi ideolojik çelişkilerin mirasçısı olduğunu belirtmek gerekir.¹¹⁸

Türk milliyetçiliğin milli mücadeledeki rolü ve yeri ise yayılcılığa ve esarete karşı milli bir isyan olarak ortaya çıkması ve milletin şahlanması olarak görülür. Bu savaşta Atatürk, Türk milletinin milli gayelere yönelmesinin tek çare olduğunu ve milli tarih şuurunun idraki ile başarıya ulaşacağını herkesten önce görmüş ve inanmıştır. Atatürk, milli istiklal mücadelesinin her adımda milletin hislerine ve düşüncelerinin stratejisini çizmiş ve ilk önce hedefini şöyle belirlemiştir.

¹¹⁷ **Atatürkçülük**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1997, s. 445.

¹¹⁸ Bu ortak nokta, imparatorluğun korunması ve kurtarılmasına farklı çözüm arayışları ve yorumlar getiren ve uzunca bir dönemi kapsayan çeşitli hareketlerin "Osmanlıcılık, Pan-Türkizm, İslam Birliği, ya da Jöntürkler, Tanziman, I. ve II. Meşrutiyet ve İttihat ve terakki Partisi" sonunda oluşmuş ve fiili olarak imparatorluğun dağıldığı/çöktüğü bir dönüm noktasına gelinmiştir (Ali Kazancıgil, **"The Ottoman-Turkish State and Kemalism"**, içinde derleyenler; Ali Kazancıgil ve Ergun özbudun, C. Hurst and Co, Londra, 1981, s. 41).

“Hakimiyeti milliyeye dayanan, bilakaydüşart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek ve esas Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasını sağlamak, müteakiben stratejisinin ana unsuru olan kuvvetin kaynağını belirledi ve Millet’in istiklalini yine millet’in azim ve kararı kurtaracaktır.” Dedikten sonra, bağımsızlığın nedenini ve sınırını belirleyerek “Türk’ün haysiyet, şerefi ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun daha iyidir. Binaenaleyh, ya istiklal ya ölüm” dedi.¹¹⁹

Milli Mücadele boyunca “millet” ve “milliyetçiliğe” ilişkin olarak kullanılan tüm kavramlar iki uçlu bir anlam kümesine sahipti. “Milli istiklal”, “milli hareket”, “kuvayi milliye”, “hakimiyet-i milliye”, “milli zafer” ve “Büyük Millet Meclisi” gibi kavramların tümü istiklal davasının “milli” etiketli ulusçu söylemini oluşturmaktaydı.

Milli mücadele döneminde milliyetçilik anlayışı baskın olarak din birlikteliğine dayalı etnik çoğulculuğu veri olarak almıştır. Milli mücadele, ulusal bilinçle ilişkisi olmayan bir köylüler topluluğuna, halkın Hristiyanlara, özellikle de Ermeniler ve Rumlara karşı duyduğu mücadelede azim ve kararlılığını, vatan ve millet tahassüsüne dönüştürmek yoluyla ulusal bilinç aşılarmayı hedefleyen bir mücadeleydi.¹²⁰ Bu dönem boyunca “milli” kelimesinin dini olan boyutunun yanı sıra ulusal boyutuna da göndermeler yapılmıştır. Hakim olan siyasi söylemde de Türk ve Türk kimliği açık bir biçimde kullanılmamıştır.¹²¹

Bütün bu ifadelerden henüz Türk kimliği ile Müslüman kimliğinin ayrıştırılmadığı, örneğin bu kimliklerin, Yunan kimliği karşısında bir ırk olarak tanımlandığı ve Müslüman kimliğinin Türk kimliği içerisinde algılanabilecek yaklaşımlardan söz edilebilir.

Mondros Mütarekesi’ne aykırı olarak İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali, halkta büyük bir tepki doğurmuş ve Anadolu’da Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri adı

¹¹⁹ Atatürk, a.g.e., s. 30-31.

¹²⁰ Ahmet Yıldız, “Ne Mutlu Türküm Diyebilene”; Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938), İletişim Yayınları., 2004., s.89

¹²¹ Yıldız, a.g.e., 2004., s.91.

altında direniş hareketinin örgütlenmesini tetiklemiştir. Bu duruma Anderson, “milliyetçilik, doğal nedenlerden yani devletin çökmesinden değil, Yunanlıların 15 Mayıs 1919’da İzmir’e çıkmalarından sonra harekete geçmiştir. Müttefikler bilmeden Anadolu’da milliyetçilik fitilini ateşlemişlerdir” demiştir.¹²²

Yunan işgaline karşı koyma iradesi “İslami gayretle” şekillenmiş olarak yükselen Türk ulusal bilincinin ilk tezahürüydü.¹²³ Türk ulusal seçkinleri, işgal üzerine Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde, hem İstanbul hükümetine, hem de işgal kuvvetlerine karşı ulusal bir direniş hareketi organize etmeye çalıştı. Bu amaçla Amasya (19 Haziran 1919), Erzurum (23 Temmuz 1919) ve Sivas’ta (4 Eylül 1919) çeşitli toplantı ve kongreler yapıldı. Bu toplantılarda daha sonra Osmanlı Mebusan Meclisi’nde kabul edilecek olan Misak-ı Milli belgesinin olmazsa olmaz esasları belirlenmiştir.

Bu dönemin, Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas kongreleri ile Misak-ı Milli gibi resmi belgelerinde, milli topluluk Osmanlı ve Müslüman olma gibi geleneksel kriterlere göre tanımlanmıştır. Bu topluluk saf bir kütle değil çeşitli etnik topluluklardan oluştuğu da düşünülmüş ve bu topluluğun ortak paydası olarak da “aynı kaderi paylaşma”, “saf kardeşlik”, “karşılıklı saygı ve fedakârlık duygusu” gibi unsurlar sayılmıştır. Cumhuriyeti kuran milliyetçi kadronun bu çoğulcu yaklaşımı daha çok dönemin siyasi gereklerinden kaynaklanmıştır.

Milli Mücadele döneminde, gerek maddi koşullar (yol, para, silah yokluğu vb.) gerekse toplumsal koşullar (iç isyanlar, başka ideolojiler vb.) yüzünden Kurtuluş savaşının yürütülmesi güç ve çok yönlü bir savaş olması ile Anadolu da Milli Mücadele yürütmenin zor olduğu görülmektedir. Bu zorluk, uluscu zenginleri dini ve etnik açıdan çoğulcu bir yaklaşımı benimsemeye itmiştir. Dini ve etnik grupların maddi-manevi kaynaklarını seferber edebilmek ve halife-sultan ile İstanbul hükümetine bağlılığı süren halk katında kitlesel destek ve siyasi meşruiyet

---

¹²² Matthew Smith Anderson, **Doğu Sorunu 1774-1923**, Çeviren, İdil Eser, YKY, İstanbul, 2001, s.373.

¹²³ Yıldız , a.g.e., 2004., s.92.

kazanabilmek için bu çoğulcu yaklaşım bir zorunluluk olarak kendisini dayatmıştır.¹²⁴

1920’de İstanbul’un itilaf devletlerince işgali Anadolu’da ortaya çıkan milli mücadele açısından sonucu ise Osmanlı devlet sistemi içerisinde ve kurumları aracılığı ile sürdürülen milliyetçilik çizgisinin sona ermesidir. Böylece farklı gruplaşmalar içerisinde bulunan Türk milliyetçileri bir araya gelmek ve hem Osmanlı Harbiye Nezareti’ne hem de Heyet-i Temsiliye’ye bağlı çalışmaya devam eden Kolordu Komutanları İstanbul’la ilişkilerini kesmek zorunda kalmış ve 23 Nisan 1920’de açılan Büyük Millet Meclisi ve bunlar arasından tartışılmaz bir mili bir önem kazanmıştır.¹²⁵

Meclisin açılmasının ardından Türk milliyetçilikleri açısından farklı mekanlarda ve kapsamlarda yürütülen mücadele aynı mekana indirgenmiş, ağırlığını İstanbul’dan Ankara’ya taşımış, BMM çatısı altında, gruplar arasında sürdürülen iktidar mücadeleleri ise “vatan topraklarının işgallerden kurtarılması” hedefini daşında tutan bir biçimde iç mücadeleye dönüşmüştür.¹²⁶

9.2. Kore’de Milli Mücadele Dönemindeki Milliyetçilik Anlayışı

Türkiye’de milli egemenliğe dayanan bağımsızlık İstiklâl savaşı başlatıldığı sıralarda, Kore’de de başka bir şekilde milli mücadeleler meydana gelmiştir. Coson’un siyaset, ekonomik, eğitim ve kültür gibi toplumun her alanını kendi egemenliğe bağlanan ve bunları Japonlaştırma politikasıyla yürüten Japon sömürge yönetimine karşı Koreliler binlerce cana mal olan protesto gösterileri düzenlediler. 1 Mart 1919’da tüm ülke çapında çıkan bu Milli Bağımsızlık Hareketi, Kore’nin bağımsızlığa yönelik milli ruhunu canlandırdı.

¹²⁴ Baskın Oran, **Atatürk milliyetçiliği: resmi ideoloji dışı bir inceleme**, 3. bs. Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993. s.92-97.

¹²⁵ Kazım Karabekir, **İstiklal Harbimiz**, Merk yayıncılık, İstanbul, 1969, s.353.

¹²⁶ Mete Tuncay, **Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması**, (1923-1931) Yurt yayınları , Ankara, 1981, s. 46-47.

1 Mart Hareketi, Korelilerin Japonya'nın sömürge yönetiminden kurtularak, ulusun bağımsızlığını ve özgürlüğünü geri almak için yapılan bir milli hareketti. Bu hareket Koreliler arasında bağımsızlık konusundaki milli şuurun yeniden canlandırılmasına yol açtı.¹²⁷ Ayrıca, Kore toplumunun bundan sonra sürdürülecek olan bağımsızlık hareketine manevi bir dayanak oluşturdu. Bu hareketin, Kore milli tarihi içindeki en önemli anlamı ise, bütün ülke çapında ve toplumun her kesiminin katıldığı en büyük ulusal direniş hareketi olmasıdır. Buna ilâveten, 1 Mart Hareketi Japonların sert ve baskıcı yönetiminden dolayı dağılmaya başlayan yeraltı (gizli) bağımsızlık örgütlerinin tekrar pekiştiren dinamiği sağlamasıydı.¹²⁸

Kore milletinin bağımsızlık yönündeki iradesini en iyi şekilde gösteren bu hareket, Kore'ye bağımsızlığını kazandıramadı. Ancak, Korelilere çok güçlü bir ulusal kimlik ve yurtseverlik duygusu sağladı. Bununla beraber tüm dünyaya Korelilerin Japon egemenliğinden kurtulmak ve bağımsızlıklarını elde etmek istedikleri duyurulmuş oldu. Öte yandan, bu hareketi bastırmak için şiddet uyguladıklarından dolayı Japonların dünya ülkeleri nezdindeki saygınlığı da zarar gördü.¹²⁹

1 Mart Hareketi Japonları yönetim biçimlerini gözden geçirmeye zorlamış ise de Kore'ye yönelik sömürge politikalarını değiştirmemişti. Fakat sonradan, Kore içinden ve dışarıdan gelen tepkiler sebebiyle Japon Hükümeti köklü bir değişiklik yapmaya zorlandı. "Kültür politikası" olarak nitelenen bu yeni siyaset koşullarında Kore milleti, bağımsızlık hareketini daha da güçlü hale geldi.¹³⁰ Neticede, nihâf hedefi olan milli egemenliğini geri almak konusunda başarılı olamadı. Buna rağmen, Kore'nin durumunun dünya kamuoyuna duyurulmasına sebep oldu ve sonradan bağımsız Kore Cumhuriyeti'nin kurulmasının temelini oluşturdu.

¹²⁷ Sung -Song Kim, "Milli Hareketi aracılığıyla gören 1 Mart Devrim Tarihi", Siyaset ve Hukuk kitap dizi Nu:14, Seul, 1979. S. 51.

¹²⁸ Yong-Ha Shin, "1 Mart Hareketin Milli Tarihindeki Anlamı", Kore Çağdaş Tarihin Meselesi I, Kore Tarih Enstitüsü yay, Seul, 1987, s. 89.

¹²⁹ Shin, a.g.e., s. 92.

¹³⁰ Köklü bir siyaset değişikliğine giden Japon Hükümeti, o zaman kadar yürüttükleri Korelileri jandarma kuvvetiyle korkutma politikasından vazgeçeceğini ve Kore kültürüne saygı göstereceğini açıkladı. "Kültür politikası" denilen bu yönetime geçildikten sonra Japon Hükümeti, Korece gazete ve dergilerin yayımlanmasına ve çeşitli kültürel ve toplumsal etkinliklerin, sıkı bir denetim altında olsa bile, yapılmasına izin verdi(Hong, a.g.e., s. 147).

Bunlara ilâveten 1 Mart 1919 Bağımsızlık Hareketi, I. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürge ülkelerinde çıkan ilk milli bağımsızlık hareketi idi. Bundan Kore ile benzer durumunda olan diğer milletler de etkilendi. Bu anlamda 1 Mart Hareketi, Büyük devletlerin himayesi altındaki Çin'in 4 Mayıs Hareketini ve Hindistan'da Gandhi'nin şiddet karşıtı darbesiz hareketini etkilemişti.¹³¹

1 Mart hareketi, Çin'in 4 Mayıs hareketini doğrudan etkiledi. 4 Mayıs 1919'da 1 Mart hareketinden etkilenen Çinli üniversite öğrencileri, güçlü dünya devletlerinin yayılcılığına karşı Çin'in başkenti Pekin'de yürüyüş hareketi yaptılar. Bu hareketin öncüsü olan Çinli öğrenci Pusanyın, 1 Mart hareketini silahsız bir devrim olarak nitelendirerek ve eşsiz olduğunu söyleyerek tüm Çinli vatandaşlarını desteğe çağırdı.

Bu arada, Hindistan'nın bağımsızlık hareketi lideri saygılı M.K. Gandhi (1889-1964), I. Dünya Savaşından sonra İngiltere Hindistan'a bağımsızlık sözünü yerine getirmeyince buna tepki olarak 6 Nisan 1919'da kitlesel bir cebirsiz ve darbesiz bağımsızlık hareketine başladı. Ayrıca Gandhi ile beraber bağımsızlık hareketini yürüten Jawaharlal Nahru (1889-1964), 1932'de kızına hapisaneden gönderdiği bir mektubunda şu şekilde 1 Mart Hareketini anlattı.¹³²

“Coson-Ferahlı sabah anlamına geliyor.... Onların uzun zamandır devam eden bağımsızlık mücadelesi birçok ayaklanmalarla kendini göstermişti. Bunlar arasından önemli olan 1919 yılındaki ayaklanma idi. Coson milleti, özellikle de gençler güçlü düşmanlara karşı cesurca mücadele ettiler. Bağımsızlığını geri almak için savaşan Coson milleti örgütleri bağımsızlığını ilan etti ve bu durum Japonların aleyhinde olduğu için sayısız insan öldürüldü ve birçok insan Japon polislerince tutuklanıp acımasızca işkenceye maruz kaldılar. Onlar, böylece idealleri uğruna kendilerini feda ederek şehit oldular. Japonların Coson milletine yaptıkları insanlık dışı davranışlar, onların karanlık tarihinin bir sayfasıdır. Eğer Coson'da öğrenciler, genç bayan ve kızların bu

---

¹³¹ Hong, a.g.e., s. 144.

¹³² J. Nahru, **Dünya Tarihi Yolcululuk I**, Çev. Bok-Hee Kwak, İlbit yay, 2004, s. 272.

*mücadele de ne kadar önemli rol oynadığını duysan sende mutlaka çok duygulanacaksın...*¹³³

Milliyetçi duygular, genelde milliyetçi ideologlar ve önderlerin fikirleriyle şekillenerek milliyetçi ideoloji olarak işlev görebilir. Fakat, Türkiye ve Kore’de milliyetçilik akımını incediğimiz zaman, milli bağımsızlık mücadele şeklinde iki milletin vatanpervelilik topyekün mücadelesi olarak meydana gelmektedir. Ayrıca doğrudan veya dolaylı bir şekilde ülkenin bağımsız ve Cumhuriyetin doğuşuna etkilediğini görebiliriz. İki devletin Milli mücadelenin arkasındaki ideoloji milliyetçiliktir.

İki milletin, kendilerini yaşatmak için giriştiği bu mücadele dönemindeki faaliyetlerinde ve yazılan çoğu eserlerde bu ideali görmekteyiz. Bu doğrultuda iki milletin ilerlemesi ve gelişmesi için ilk yapılması gereken şey vatanın tümünden kurtarılması olarak nitelendirildi.

Böylece Atatürk’ün Türk milliyetçilik anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuna esas kaynak ve besleyici temel amili olurken, İstiklâl Savaşı’nın silahlı mücadele yıllarında somut bir vatan kavramıyla bütünleşerek açıklık ve güç kazanmasına yol açtı.¹³⁴ Türkiye’de milli egemenliğin anlamını şahıstan ulusa kadar ilerlemesini sağlamıştır. Kore ise, 1910-1945 yıllarına kadar Japonya’nın sömürgeci yönetiminin altında kalırken Japonya’nın Genel Valiliği’nin zulüm rejimi tarafından yönetilmesi, Koreliler arasında milliyetçiliğin gelişmesine yol açmıştı.

10. Milli Mücadele Dönemindeki Türk ve Kore Kadının Hareketleri

Savaşlar, toplumlarda her konuda büyük eylemlerin değişikliklerin nedeni olurlar. Toplumun ana parçalarından biri olan kadında elbette bu hareketliliğin tesirinde kalır. Bu realite, Türkiye ve Kore toplumlarında da kendini göstermiş ve

¹³³ Nahru, **a.g.e.**, s. 273

¹³⁴ Hilmi Ziya Ülken, vatan için “Sınırsız, gayri muayyen ve gerçekle alâkasız vatan fikri, ideal realiteden tamamıyla ayılıyordu. Halbuki vatan kadar sınırlandırılmış, gerçek, tarihî ve coğrafi realiteye dayanan bir mefhûmun olmaması lâzımdı”demektedir(Hilmi Ziya Ülken, **Millet ve Tarih Şuuru**, Pulhan Matbaası, İstanbul, 1948, s. 164).

hatta diğer ülkelerden daha fazla etkilendiklerini daha sonraki açıklamalarımızda göreceğiz. Savaşların gereksinmeleri, en tutucu topluluklarda bile kadını evde ve pasif yaşamaktan dışarıya doğru çekermiş. Dolayısıyla da kadına karşı olan toplumsal yargılarımızda büyük değişimlere neden olmuştur.

İki devletin en sıkıntılı zamanlarında kadınlar, savunma hizmetlerinde yer almış ve bazı konularda erkeklerden daha vasıflı olduklarını göstermiştir. Diğer yandan geleneksel sosyolojik ve tarihsel değerlendirmelerle kadınların toplumdaki önemli rolünü gözardı ederek engellenmiş, bu durum gelecek nesillerin ilerlemesi için güç olmuştur.

Bu düşünce çerçevesinde tezimin bu kısmında, iki Devlet arasında milliyetçiliğin gelişmesi ve milli egemenliği koruma konusunda şimdiye kadar fazla değinilmeyen kadınların rolünü de ele aldım.

10.1. Milli Mücadele Dönemindeki Türk Kadının hareketleri

Osmanlı Devleti'nde gelişen milliyetçilik, zaruri olarak Türk kadınının mevkisini de değiştirmiştir. Kadınlar, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1908'de gizli bir cemiyet olduğu zamandan itibaren faal bir rol oynamaya başlamışlardır. O senenin inkılap hareketi Türk kadınlarını içtimalarda bulunmaya ve ilk defa olarak meydana çıkmaya sevk etmiştir.¹³⁵

Uzun süren savaş yıllarında Türk kadını, kurdukları derneklerle, topladığı büyük miktardaki yardımlarla savaş bölgelerindeki hastabakıcılık faaliyetleriyle, katıldığı mitinglerde, yaptığı konuşmalarla, amele ve işçi taburlarındaki çalışmalarıyla, I. Dünya Savaşı sonuna kadar ülkesini korumaya erkeklerle birlikte özveriyle katılmıştır.

Türkiye'de ulusal kimliğin oluşumunda Balkan Savaşları önemli bir eksen oluşturur. Trablusgarp ve On iki Ada'nın İtalya'ya terk edilmesi, Makedonya ve

---

¹³⁵ Halide Edip, "Peçe Taşıyanların Tekamül Cemiyeti" adı altında bir cemiyet kurdu. Bu cemiyet, genel bilgiler vermek amacıyla kadınlar için bir mektep açtı. Daha sonraları Osmanlı Kadınlar Cemiyeti, aynı amacı devam ettirdi(Hans Kohn, **Türk Milliyetçiliği**, Çev: Ali Çetinkaya, Hilmi Kitapevi, İstanbul, 1944, s. 39-42).

Trakya'da geri çekilme sürecinin başlaması, Türk aydını gibi Türk kadınının da ülkesi için çalışmalar yapmasına yol açmıştır. Türk kadını bu dönemde kurduğu yardım cemiyetleriyle, topladığı yardımlarla, düzenlediği toplantılarla ve sağlık alanında yaptığı çalışmalarla oldukça faaldir. 1908-1914 arası dönemde ülkenin içinde bulunduğu karışık ortamda Türk kadını, vatani için pek çok fedakarlıkta bulunmuştur.

Öncelikle II. Meşrutiyet'le birlikte kısmen de olsa özgürlükçü bir siyasi yapının ortaya çıkmasıyla birçok kadın dernekleri kurulmuştur. Bu derneklerin bir bölümü doğrudan doğruya kadın haklarının savunulması amacıyla kurulmuş, diğerleri ise şartların getirisi olarak özellikle Balkan Savaşı'nın ülkede yarattığı yıkım, yılgınlık ve yoksulluk koşullarının sonucu olarak doğmuştur. Birçoğu hayır amacına yöneliktir. Devamlı süren harpler dolayısıyla askere gidecek, yaralı askerlere hizmet, şehit ailelerine yardım gibi faaliyetler ön plana gelmiştir. Fatma Aliye'nin başkanı olduğu ve Rumeli hududunda görev yapan askerlere kışlık gidecek yardımı sağlamak için 1908'de kurulmuş Cemiyet-i İmdadiye (İmdat Derneği) bu devrin ilk resmi kadın kuruluşudur¹³⁶

Türk kadını, Balkan Savaşı ve sonrasında da yardım cemiyetleri kurmaya devam etmiştir. Bunlardan biri 1912 Balkan göçmenlerine, savaşın dul ve yetimlerine yardım etmeyi amaçlayan Esirgeme Derneği'dir. Derneğin açtığı okulda dul ve yetimlere eski Türk sanatları ve dikiş öğretilmekte, onlara is sağlamaya çalışılmıştır. Yine burada 75 yetim kız yevmiye karşılığı çalışmıştır.¹³⁷

Savaşın başlamasıyla birlikte İstanbul'a gelmeye başlayan çok sayıda göçmen ve savaş yaralı, cephede ve İstanbul'da çıkan kolera salgınları, kıt olanaklarla çözülmesi gereken büyük sağlık sorunları yaratmıştır. Bu durum karşısında özel ve resmi binaların birçoğu hastane haline getirilerek sağlık hizmeti verilmeye çalışıldı.¹³⁸

¹³⁶ Cahit Çaka, **Tarih Boyunca Harp ve Kadın**, As. Fb. Basımevi, Ankara 1948.

¹³⁷ Sefika Kurnaz, **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını**, Milli Eğitim Bakanlığı yay, İstanbul, 1992, s. 80.

¹³⁸ Dölen Emre., **Balkan Savaşı'nda Bir Hemsire: Nesime Ahmed (Dölen) Hanım, Sağlık Alanında Türk Kadını**, Ed. Nuran Yıldırım, Novartis Yay., İstanbul 1998, s.388, 391-392, 407

Yine Balkan Harbi sırasında Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Hanımlar Heyeti tarafından 8 ve 15 Şubat 1913 tarihlerinde Darülfünun konferans salonunda kadınların konuşmacı olarak katıldıkları iki toplantı düzenlenir. 4-5 bin kadının katıldığı toplantıların önemli bir özelliği, vatanın tehlikede olduğunu gören değişik fikir akımlarına bağlı hanımları bir araya getirmesidir. Bunlardan en belirgin şahsiyetler, Fatma Aliye Hanım (İslamcı), Halide Edip (Türkçü) ve Nigar Binti Osman (Batıcı)'dır. Konuşmacıların hepsi de vatanın kurtuluşu için çeşitli tedbirler önermişlerdir¹³⁹

Halide Edip, problemin temelinin Türklük şuurunun unutulması olduğunu dile getirmiştir.¹⁴⁰ Nakiye Hanım ise Türk ordusu için yardım toplanmasını, buna her Türk kadınının destek vermesini istemektedir¹⁴¹ Toplantıların sonunda Halide Edip'in su üç teklifi kabul edilir ve gerçekleştirilir:

1. Bütün Osmanlı kadınları adına orduya telgraf çekmek,
2. Rumeli'deki cinayetlere karşı Müdafaa-i Milliye'ye yardım etmeleri için Hindistan, Türkistan, Rusya vb. Müslüman kadınlara telgraf çekmek,
3. Rumeli'deki olayları protesto ve durdurulmasına yönelik çalışmalar için Avrupa kraliçelerine telgraf çekmek.

Rumeli faciası karşısında Türkçü, İslamcı, Osmanlıcı görüşleri savunan konuşmacıların bir araya geldiği, zengin birikimleri ve hitabet kabiliyetleriyle etkili oldukları bu toplantılarda çok miktarda yardım toplanmıştır. Orada bulunan hanımlar

---

¹³⁹ Kurnaz, a.g.e., 1992, s.14

¹⁴⁰ “Kurtuluş için dindar, haysiyetli, çalışkan olmakla beraber, başka bir şey daha lazımdır. O da, her şeyden evvel şiddetle Türk olmaktır... Bu vatanferveliktir ki, Türk milletini evvela büyük bir millet yapmış, bu hissin bizden gitmesi de, tarihi şerefimizi eksiltmiş, bizi kuvvetten düşürmüştür...Türk kadınları her şeyden evvel Türk kadını olduklarını hissetseydiler, çocuklarına Türklük şuuru aşılasaydılar, memleket pek başka olurdu...Eğer çocuklarımıza Türklük şuuru aşılasak, memleket değişir.” Bkz. Sefika Kurnaz, **Balkan Harbi'nde Kadınlarımızın Konuşmaları**,1993, s. 15-16

¹⁴¹ *“Paralarımızı, camilerimizin meyhaneye dönüştürülmesi için düşman eline mi bırakacağız?.. Elmaslarımızı, madamlarının kiliselerini tezyin için mi saklayacağız? Yoksa katil düşmanın süngüleri karşısında titrerken mi takacağız?” Nakiye Hanım, bütün bunlara gücü yetmeyenlerin, hiç olmazsa sağlık müesseselerinde ilaç hazırlamasını, sargı yapmasını Hilâl-i Ahmer'e dikmiş dikmesini, hastalara bakmasını, bunları da yapamayanların dua etmelerini istemektedir(Kurnaz, a.g.e., s.33-34)”*.

üzerlerinde değerli ne varsa vermişlerdir. Bunlar arasında gözlük gibi zaruri ihtiyacını verenler bile vardır. Bir başkası, yolda üşüyeceğini bile bile üstündeki kürkü bağışlamıştır.

I.Dünya Savaşı, Türk kadınların kitlesel olarak sosyal ve ekonomik yaşama katılımını sağlamıştı. Aynı zamanda “Ulusal Savaş” da kadınların cesaret ve özverilerinin sonucu, siyasal etkinliklere katılımının yoğunlaşarak fedakârlık ve yardımseverliğini sergilemiştir.

Kadının konumunun sorgulanmasını takip eden yıllarda, iş hayatına atılıp, vasıta olarak önemli bir sosyo-ekonomik dönüşümü gerçekleştirme adımı atan Türk kadınının İstiklal Savaşı’yla birlikte belli bir siyasi bilinç oluşturma-geliştirme sürecine girdiği görülmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, Balkan Savaşları sırasında da Makedonya’daki sivil Müslüman Türkler’e yapılan zulüm ve katliamı protesto etmek amacıyla Darülfünun salonlarında bir toplantı düzenlenmiş Türk kadınlar, ilk kez memleketinin kaderini tayini konusunda bir araya gelerek somut bir çaba göstermiştir.¹⁴²

Mondros Ateşkes Antlaşması sonucu ülkenin işgallere maruz kalmasıyla birlikte sorumlulukları daha da artan Türk kadınları, Milli mücadele döneminde Türk milletinin ölüm-kalım savaşı verdiği bu mücadelesinde erkeğinin yanında yer alarak mücadele azmini ayakta tutmaya çalışmıştır.

Türk kadınının cephe gerisinde çalışarak Milli Mücadele’ye yaptığı katkılar şu şekilde sıralanabilir: İşgalleri protesto için düzenlenen mitinglere katılma, padişaha, hükümete, yabancı devlet başkanları eşlerine protesto telgrafları çekme, yardım için cemiyetler halinde teşkilatlanma, yaralılara bakma, askere giyecek-yiyecek, çeşitli hediyeler, sigara, para ve eşya temin etme, kağnılarla cepheye silah ve erzak taşıma, cephe gerisinde, erkeklerden kalan işlerde ve tarlada çalışarak üretimi sürdürme, askere çorap, fanila vb. dikmek, cephane imalathanelerinde, amele taburlarında çalışmak, yardım toplamak, göçmen ve kimsesizlere yardım etmek vb. Anadolu’nun

---

¹⁴² Ayşegül Yaraman, **Resmi Tarihten Kadın Tarihine**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 109.

işgal edilmeye başlanması üzerine Türk kadını, bu durumu protesto etmek ve kurtuluş çareleri aramak için mitinglere yoğun bir şekilde katılmıştır.

10.2. Milli Mücadele Dönemindeki Kore Kadınının Hareketleri

Tezimin geçen kısımlarında bunalımlı geçen milli Kurtuluş Savaşı sırasında Türk kadınlarının, tam vatanperverlik olarak vatani kutarma hareketine bizzat katılmışlardır. Sergiledikleri bu davranışlarla Cumhuriyeti kuruluşunun adeta birer provasını niteliğinde olduğunu görmekteyiz. Kore’de de milli bunalımlı geçen dönemde Kore kadınları, vatan kurtarma hareketine aktif olarak katılarak Kore Cumhuriyetinin kurulmasına önemli rolü oynamışlardır. Böylece Türk ve Kore kadınları, tarihte kadınlık konusunun sorgulanmasını izleyen yıllarda sosyo-ekonomik dönüşümü gerçekleştirme adımını attılar. Bu nedenlerle iki ülkenin kadınları, buhranlı dönemlerde bir siyasi bilinç oluşturma ve geliştirme sürecine girerek milli bağımsızlığın kazanılması yolunda vazgeçilmez temel bir unsur olarak görülmektedir.

Kore-Japon İlhak Antlaşmasından sonra, Japonya’nın uyguladıkları şiddet politikası tüm Kore milletinde direnişli bağımsızlık düşüncesini canlandırdı. Bunun yanı sıra, Kral Kojong’un ölümü Japonların ekonomiyi yağmalaması ve uluslararası sahnedeki çeşitli siyaset durumları gibi unsurlar bir araya gelince 1 Mart ulusal hareketinin ortaya çıkmasına yol açtı.

1 Mart Ulusal Bağımsızlık Hareketi çoğu Kore kadınlarına kendi milleti hakkında yeni bir bakış açısı kazandırdı. Bu hareketlere kadınlar, gayet sistematik ve planlı biçimde katılıyordu. Geleneksel olarak erkeğe bağlı yaşayan kadınların ulusal hareketlerde gösterdikleri aktif faaliyeti, o zamana kadar biriktirilen toplumsal eşitliğe yönelik çabaların bir ürünü olarak görebiliriz. Bu da, kadınların bu hareketinin aniden ortaya çıkan bir olgu olmadığını gösteriyor. Vatani kurtarma hareketlerine erkeklerle birlikte katılarak, önemli çalışmalar yaparak onlarla eşit olma yolunda ilerlediler.¹⁴³

---

¹⁴³ Sook-ryun Choi. Se-hwa Jeong, **Uygarlığı Geliştiği Zaman Kore Kadınlarının Çağdaş**

Kore’de kadın hareketi XVIII. Yüzyılın sonuna doğru ortaya çıkan Sirhak bilimin etkisiyle doğan Çağdaşlaşma anlayışından etkilenecek başladı.¹⁴⁴ Ondan sonra Donghak çiftçilerin hareketi ile Kore toplumunda XIX.Yüzyılın ortasından itibaren güçlü yabancı devletlere karşı direniş çabası gittikçe alevlenerek gelişti.

Özellikle, Coson son zamanlarda uygarlaşma düşüncesi yayılmadan önce, Donghak hareketi aracılığıyla kadınların hakkının, erkeklerle eşit olduğunu halklara duyurdu. Donghak’ın öğretisi Batıların erkek-kadın eşitliğinden farklı olarak, kadınların sosyal hareketinde eşitliği ve uygarlaşmaları gerektiğini ileri sürdü. Dolayısıyla Donghak’ın eşitlik düşüncesi, Kore Çağdaş Tarihinde kadınları aydınlatmada mühim bir rol oynadı.¹⁴⁵

XIX Yüzyılın son zamanlarında Islahatçılar aracılığıyla kurulan Doklip hyup hwe hareketi ve Doklip gazetesi, Kore toplumunun çağdaşlaşma için gerekli düşünce yapısını ortaya koydular. Özellikle onlar, kadınların toplumsal konumu ve eğitimi gibi çağdaşlaşma hareketleriyle yakından ilgilendiler. Doklip gazetesi, yayınlanmaya başladığından beri 9 ay içinde 4 defa kadınların meselelerini kaleme almışlardır. Burada kadınların da eğitim görmeye ihtiyacı olduğunu önererek toplumsal olarak kadınların eğitim hakkı konusunu kamuoyuna olumlu bir şekilde yansıtmaya çalıştılar.¹⁴⁶

Islahatçıların toplumsal uygarlaşma hareketleriyle gerçekleşen bir nevi radikal değişim süreci içinde az olsa da kadınlara, çağdaş eğitim görme fırsatı tanınmış oldu. Bu akımı destekleyen Doklip gazetesinin katkısıyla 1898’ de ilk defa kadınların örgütü olan ‘Chanyang hwe ortaya çıktı.¹⁴⁷

Anlayışı Oluşması, Kore Kültür Araştırma Merkezi, Seul, 1976, s. 341.

¹⁴⁴ XVIII. Yüzyılda ortaya çıkan ‘Sirhak bilim akımı’, çeşitli alanda akademik ilgilerin gelişmesine katkıda buldukları gibi çeşitli yeni düşünceler geliştirip bunları hızlandırmasında da son derece etkin kılınmıştı. Toplumsal ve ekonomik sorunlarının çözümü için yeni yöntemlerin bulunmasını ve bu alanlardaki geleneklerin köstekleyici etkisinden kurtulup uzaklaşmayı savunmaktaydılar.

¹⁴⁵ Kyung-suk Choi, **Uygarlaşma Süresindeki Kadın Eğitim**, Pusan Y.Ü. Non-chong Vol.VIII. Vu.2 Pusan Y.Ü. yay, Pusan, 1998, s. 51.

¹⁴⁶ Yong-ha Shin, **Doklip Hyup hwe Araştırması I**, İljokak, Seul, 2006, s. 153

¹⁴⁷ Shin, a.g.e., s. 154.

‘Chanyang hwe’nin başlaması geleneksel olarak erkek egemenlikli Kore toplumunda önemli tarihsel bir olay idi. Bu örgüt, kurulduğu yılın Eylül ayında ‘Kız okulu kurma önergesini yayımlayarak erkek ve kadınların eğitim alanındaki eşitliğini vurguladı. Ayrıca, Doklip Hyup hwe ile yakın bir temas içinde bulunduğu bu derneğin projelerini destekledi. Kral Kojong’a kızlara devlet okulu kurulması için dilekçe yazdılar. Aynı zamanda Chanyang hwe, Ocak 1899’da Kore’nin ilk milli kız okulu olan ‘Sung Kız Okulu’nu kurarak desteklediler.¹⁴⁸

Chanyang hwe’den sonra, 1905-1910 arasında devletin düştüğü kritik durumda, kurtuluşun kadın erkek ayırt etmeksizin milli bilinci geliştirmek olduğu kanısına varıldı. Bu doğrultuda, kızların öğrenim görebilmesi için sivil örgütler aracılığıyla çok sayıda kız okulları açıldı.¹⁴⁹

Koredeki çağdaş kadın hareketleri, Japonların istilası altında çetin koşullar içinde büyüyüp, gelişti. Böylece, eğitim hayatında ve aydınlanma sürecinde erkeklerle birlikte kadınlarında bağımsızlık hareketlerinde, ülkenin kaderini belirlemede etkin rol almaları gerektiği çağrısında bulundular.

Artık kadınlar, vatani kurtarma çalışmalarının bir vatandaşlık olarak görevi olduğunu ve eşitliği savunan milli şuurun farkına vararak geliştirdiler. Kadınların yürüttükleri bu vatansever hareketlerden en mühim olanı 1907’de kadınlar tarafından başlatılan ‘Devlet Borcu Ödeme Hareketi’ idi. Yaş, mevki, bölge, farketmeksizin tüm milletlerin katılmasına yönelik bir hareket idi. Bu hareketi kadınlar hem bireysel hem de örgüt haline katıldılar.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Chanyang-hwe, 1898 yılın sonu Doklip hyuphwe nin kapatılmasıyla beraber faaliyeti sonlandırıldı. Fakat, 1900 yılında ekonomik sıkıntı çeken örgüt, 1903’te Kore’nin ilk kadın eğitmeni olan ve Chanyang hwe’ye öncülük yapan Kim’in ölümüyle faaliyetleri durduruldu. Bu nedenle Sung Kız Okulu, 1903’e kadar varlığını sürdürdü.

¹⁴⁹ Tüm yurttaki kurulan Kız Okulları hakkında net bir istatistik bilinmiyor. Fakat, Ekim 1908 yılında Seul’de kız okullarına yönelik açılan bir toplantıda 9 okul (418 kişi) katıldı. Ve burada Hristiyan okullarında sayarsak yalnız Seul’de 20 ‘yi aşkın kız okulları vardı. Seul dışındaki okullarında sayarsak daha fazla bulunabilir(Yong Ok Park, “**1 Mart Öncesi Kadın Hareketi**”, 1 Mart 50. Yıl dönümü Anma tezi, Don-A yay, Seul, 1969, s. 73).

¹⁵⁰ O zaman da yayınlanan Daehan gazetesi, Hwang sung gazetesi, İmparatorluğu gazetelerinin araştırmalarına göre, Taegu, Seul, Pusan, Chwangwon, Ansong, Chinju gibi şehirlerde yaklaşık 30 tane Devlet Borç Ödeme örgütleri vardı(Yong-ok Park, “**Devlet Borç Ödeme Hareketine Kadınların Katılması**”, Sachong vol: 12, Koryo Üni. Yay, 1968, s. 65).

Devletin Borcu Ödeme çalışmaları, 1905'te Kore'nin diplomatik haklarını elinden alan Japonya, Kore ekonomisini sömürge düzeni içine almak amacıyla 1300 milyon won dış borcu olarak Kore'ye gösterdi. Bununla beraber Kore ekonomi politikasına karışmaya başladı. Örneğin, 1905'te Japon maliye uzmanı Megata, Kore'ye gelerek bankaları Japon banka sistemine bağımlı kıldı. Giderek Japonya'ya her alanda bağımlı hale gelen Kore ekonomisinin bu, borcunu ödeme gücü yoktu. Bu durumda Ocak 1907'de Japonya'ya borcunu ödemek için Daegu'da bazı kişiler kitlesel bir hareket başlattılar.¹⁵¹

Bu haber, 21 Şubat 1907'de Daehan günlük gazetesinde şöyle yayınlandı.

“Vatanımızın kaderi 1300 Won'luk devlet borcunu ödemeye bağlı, şimdi bizim kendimizi yenileyip vatanımıza karşı vefakarlığımızı göstermenin zamanı geldi. Bu borcu ödersek ülkemiz ekonomik bağımsızlığını elde edecek, ödemezsek de ülkemiz Japonya'ya hep bağımlı kalacak ve topraklarımız bizim olmayacaktır. Toprağımızı kaybedersek geri almak mümkün olmayacaktır. Maalesef şimdi devlet bütçesinin bunu ödeyecek yeterli gücü yok. Millet olarak böyle bir duruma kayıtsız kalamayız. 20 milyon nüfusa sahip milletimizin bu parayı toplamak için, 3 ay boyunca sigarayı bırakarak kişi başı her ay 20 won'u toplayabilirsek hedefe kolayca ulaşabiliriz. Eğer bu parayı toplayamadığımız takdirde mutlaka aramızda gönüllü olarak büyük para bağışlayacak kişiler vardır.”¹⁵²

Kadınların bu borcu ödeme çalışmalarını, genelde bir örgüt halinde yürütürken, Pyungyang, Jinju şehirlerindeki geyşaların katılması ile bu harekette cinsiyet veya sınıf ayrımına yer olmadığını iyi şekilde göstermiştir.¹⁵³ Bu çalışmalarda eşitliğin temelinde bulunan çağdaş millet anlayışını görebiliriz. Ayrıca, egemenliği geri almak için ayrımcılığı ortadan kaldırmak, kardeşlik ve birlik duyguları içinde hareket ettiklerini de görürüz.

Kore kadınları, milletin buhranlı dönemlerinde kurdukları derneklerle ve çeşitli vatansever faaliyetlerle Kore Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasında çok büyük roller oynamıştır. Ayrıca, iki devletin cumhuriyet olarak yeniden doğmasını

¹⁵¹ Park, a.g.e., s. 62.

¹⁵² 21 Şubat 1907, Daehan Günlük Gazetesi.

¹⁵³ Pyungyang, Jinju'daki geyşalar, değerli eşyalarını satıp devlet borcu ödeme çalışmalarına katıldılar. Ayrıca, Kadınlar Topluluğunu örgütleyerek hareketlerini sürdürdüler(Choi, Uygarlaşma Süresindeki Kadın Eğitimi, s. 21).

tüm milletlerin topyekün bir ürünü olarak değerlendirirken, bunun aynısını Türk kadınlarında da görülmektedir. İki ülkenin kadınları, kurdukları dernekler, topladığı büyük miktardaki yardımlarla ülkesinin işgalden kurtarılması için her türlü fedakârlığı yaparak Devlet kurtarma ve kurulmasına çok üstün bir başarılar göstermiştir.

Böylece Türk ve Kore tarihinde kadınlar, iki ülkenin özellikle erkek merkezli geleneksel yaşam tarzı içinde olmalarına rağmen devlet hayatında ve Cemiyet içerisinde faal rol oynamışlardır. Ayrıca iki milletin kadınları, buhranlı dönemlerinde bağımsızlığın kazanılması yolunda vazgeçilmez temel bir unsur olarak algılanmaktadır.

11. Türkiye ve Kore’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim Alanı

Eğitimin vazifesinin genel olmasına rağmen rolü, ait olduğu toplumun ihtiyaçlarına göre tabiatıyla toplumdaki topluma değişiyordu. XX. Yüzyılın başından itibaren Türkiye ve Kore, toplumun karşılaştığı şartlar altında iki toplumun eğitim sistemi ve görevi tamamen farklı yönde gelişmiştir. İki ülkenin 1910-1945 yılları arasında diğer öğretim alanlarında olduğu gibi yüksek öğretimde de büyük değişiklikler olmuştur. Fakat, bu değişiklikler nitelik açısından bambaşka bir şekilde meydana gelmiştir. Kısacası, Türkiye’de Türkler’in milli iradesiyle, Kore’de ise, Koreliler’in milli iradesi dışında gerçekleştirildi.

11.1. Türkiye’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim

Milli Mücadele dönemi eğitim sistemi, II. Meşrutiyet döneminde yapılan eğitim reformları üzerinde inşa edilmiştir. II. Meşrutiyet döneminde kurulan örgütler, o zamanki eğitim sorunlarıyla ciddi olarak ilgilenmeseler de, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde kurulan örgütlere temel teşkil etmişlerdir. Bu süreç, Osmanlı modernleşmesinin askeri alanlardan diğer alanlara yaydığı teorilerin pratik olarak uygulandığı dönemdir.

Eğitim sistemi de bunlardan biridir. II. Meşrutiyet dönemin’de yaşanan askeri ve siyasal değişim ortamında “ulusal eğitim” ihtiyacı oldukça çok duyulmuştur. Hatta, II.Meşrutiyeti’in sloganı “Devletin yıkılışını ancak eğitim kurtarır!” olmuştur. Fakat, bu yargı yıkılma süreciyle çıktığında sonuç hüsrana olmuştur.¹⁵⁴

II. Meşrutiyet döneminde yapılan başlıca yenilikler özetle şöyle sıralanabilir.

- Öğretmen yetiştirme politikalarında önemli adımlar atılmıştır.
- Ders programlarına sosyal, siyasal muhtevalı, hayata dönük bazı dersler girmiştir.
- Öğretmenler ilk kez bu dönemde merkezi örgütler kurmuştur.
- Eğitimde nicelik olarak bir artış görülmürken nitelik ikinci planda tutulmuştur.
- Kadınlar devlet dairelerinde memur olarak çalışmaya başlamıştır.¹⁵⁵

Fakat, II. Meşrutiyet dönemi eğitimi genel olarak değerlendirildiğinde eğitim sisteminde istenilen seviyeye ulaşılamamış, Batı’yı yakalama hedefi sonuçsuz kalmıştır. Farklı düzeylerde yeni okullar açılmasına rağmen ciddi anlamda bir gelişme görülmediği için kültür ve bilgi açıklığı giderilememiştir. Bu dönemde Türkçülük, İslamcılık, Batıcılık, Osmanlıcılık gibi düşünce hareketleri yoğun olarak yaşanmıştır. Bu durum eğitime de yansırken bir tarafından fikir zenginliği ve tartışma ortamı, Cumhuriyet dönemine geçişte önemli bir birikim oluşturmuştur.

Ayrıca, ilkelere birisi olarak toplumun her kesimini kuşatan eğitim anlayışı bu dönemde oluşmuştur. Mecburi olan din eğitiminin yanı sıra bireyleri toplumun ihtiyacına göre eğitim verme çabaları da bu dönemde başlamıştır. Osmanlı devletinde kız çocuklarına ilköğretim zorunluluğu yine bu dönemde, 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile getirilmiştir. 1870’te ise bu okullara bayan öğretmen yetiştirmek için de Daru’l-Muallimât kurulmuştur.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Necdet Sakaoğlu, **Osmanlı Eğitim Tarihi**, İletişim Yayınlar, İstanbul, 1991, s. 229.

¹⁵⁵ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Yayınlar, No:114, Ankara, 1982, s. 172-174.

¹⁵⁶ Necdet Sakaoğlu, **Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s.149.

Milli mücadele sürerken İtilaf Devletlerinin İstanbul'u işgal altında tutmaları Darülfünun'un zor yıllar geçirmesine sebep olmuştur. Buna rağmen Milli Dava karşısında ilgisiz kalmayan Darülfünun, İzmir'in Yunan işgaline uğramasına büyük bir tepki göstermişlerdir. Darülfünun'da binlerce kişinin katıldığı protesto toplantısı yapıldı ve her medrese adına birer hoca konuşma yaptı. Hocaların ve öğrenci derneklerin temsilcilerinin katılmasıyla bir cemiyet kuruldu.¹⁵⁷

1920 yıllarında Anadolu'daki Milli Mücadele'de, çeşitli siyasal güçler ve bireyler tarafından oluşturulan ve açıkça ortaya konulan değişik eğitim politikaları vardır. Bu dönemde bir yandan ulusal bağımsızlığı sağlama mücadelesi, diğer yandan cehaletle yapılan savaşta öğretmenlere fazlasıyla görevler yüklemiştir.

Fakat, yine de başka bir deyişle Kemalist eğitim politikaları tek seçenek değildi. Güçler dengesinin farklı olduğu bir ortamda uygulama fırsatı bulabilecek bu politikalar muhafazakar-liberal, liberal-solidarist ve komünist eşitlikçi politikaları kapsayan bir yelpaze oluşturmaktadır. Bunun sonucunda hazırlanan 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na eğitim ile ilgili özel bir hüküm konmamıştır. 11. maddeye göre de eğitim işleri "Vilayet Şuralarının" yetkisine bırakılmıştır.¹⁵⁸

Eğitim sisteminde yönetim açısından çeşitlilik olduğu gibi, içerik olarak da farklılıklar vardır. Bir taraftan medreseler, diğer taraftan batı tipi devlet eğitim kurumları ve her azınlığın kendi okulunu açma özgürlüğü, eğitim camiasının farklılığının nedenini oluşturmaktadır. Bununla birlikte eğitim olgusunun yerel idarelere bırakılması, çeşitliliği bir kat daha artırmıştır. Milli Mücadele'de eğitim sistemi içerisinde yüzyıllardır sürüp gelen klasik eğitim sistemi olan medreseler, yeni duruma denk gelecek şekilde bir revizyona tabi tutulmaya çalışılmıştır. Bu reform çabaları bir anlamda Meşrutiyet Dönemi'nin devamı niteliğindedir. Çağa ayak uydurma sorunuyla karşı karşıya kalan medreseler, bu dönemde de kendilerine çeki düzen veren bir yapılanma ile karşı karşıya kalmışlardır.

¹⁵⁷ Hocalar ve öğrencilerin kurduğu cemiyet, bir protestonâme hazırlayarak İtilaf Devletleri temsilcilerine vermeyi kararlaştırdı (Ali Arslan, **Darülfünun'dan Üniversite'ye**, Kitapevi, İstanbul, 1995. S. 73).

¹⁵⁸ İsmail Kaplan, **Türkiye'de Millî Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerindeki Etkisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s.147-157.

Yasama, yürütme ve yargıyı elinde tutarak olağanüstü yetkilere sahip Büyük Millet Meclisi bu mesele hakkında 21 Mayıs 1921’de bir nizamname çıkarır. Bu nizamname ile medreseler ikiye ayrılır. Eski medreseler ve yeni medreseler, yani Dârü’l Hilâfe ve Medrese-i İlmiye olarak iki ayrı teşkilat ve iki ayrı sistem şeklinde belirlenir. Bu nizamname ile medreselerin bir bütünlük ve ahenk içinde çalıştırılması hedeflenir. Ancak bu medreselerde okuyan öğrencilerin çoğunda askerlik meselesi vardır. Bu mesele çözülmenden önce medrese ve yüksek okul öğrencileri silah altına alınmışlardır. Ancak iş Mayıs 1921’de çıkarılan bir tecil kanunu ile halledilmiştir. Bu kanuna göre bütün yüksek okul ve orta dereceli okullar ile ziraat, orman, erkek öğretmen, Dârü’l Hilâfe ve Eimme-i Medâris talebelerinin fiili hizmetleri, tahsillerini tamamlayıncaya kadar tecil olunacaktır. Bunu müderrisler ve öğretmenlerin tecil olayı takip eder. Ancak istenilen şekilde eğitim verilemez; çünkü okullarda öğrenci kıtlığı had safhadadır.¹⁵⁹

Milli Mücadele dönemi Misak-ı Milli sınırları içerisinde 12.812 ilkokul vardır. Bu okullarda çalışan öğretmen sayısı toplam olarak 19.212’dir. İlkokullarda aynı dönemde okuyan öğrenci sayısı 596.460’tır. Yine aynı dönemde, orta öğretimde okul sayısı 1.815 ve öğrenci sayısı da 27.461’dir. Fakültelerle birlikte 17 yüksek okul, bunlara ders vere 368 profesör ve yardımcıları ile 6.677 öğrenci de yüksek öğrenimde eğitimine devam etmektedir.¹⁶⁰

Okul sayısını 3.495 ilkokul, bunun yüzde yirmisine tekabül eden 682’si kapalı, 3316 (1511’i muallim okulu mezunu olmayan) öğretmen, 5 sultani, 32 idadi, 13 muallim mektebi olarak vermektedir. Millî Mücadele dönemi bitiminde yapılan 1924-1925 yılı istatistiklere göre ülkedeki kız-erkek öğrenci toplam 381.713, okul sayısı ise 5.840’tır.¹⁶¹ Azınlık okulları ve misyoner faaliyetlerine baktığımız zaman

---

¹⁵⁹ Caner Arabacı, **1900-1924 Yılları Arası Konya Medreseleri**, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1996, s.583-6.

¹⁶⁰ Sakaoğlu, **a.g.e.**, 2003, s.158

¹⁶¹ Sakaoğlu, **a.g.e.**, 2003, s.359

ise ciddi miktarda insanın eğitim alanına tahsis edildiği görülmektedir. Kilise elemanlarının sayısı 64.918'dir. 27.927 de öğrenci bulunmaktadır.¹⁶²

Millî Mücadele döneminde tek üniversite İstanbul'da Darülfünun'dur. Anadolu'ya üniversite kurma çalışmaları olmuş, özellikle Konya'da 1908'de hukuk mektebi açılmış, ancak 15 Mart 1919'da kapanmıştır. Darülfünun, Milli Mücadele'de aktif bir rol oynamıştır. Özellikle öğrenciler Milli Mücadele taraftarı olarak bildiri dağıtımından miting organizasyonlarına kadar her türlü faaliyette ön plânda olmuşlardır. Türk Ocağı'nda örgütlenerek ellerinden geleni yapmışlar, sivil bir direniş gerçekleştirmiş ve İzmir'in işgali üzerine İzmir dağlarına çıkmak için İstanbul'dan ayrılmışlardır.¹⁶³

Milli Mücadele dönemi Darülfünun'da, İzmir'in işgali karşısında binlerce kişinin katıldığı iki protesto mitingi yapılmıştır. Bunun yanısıra, 1922 yılında birkaç hocanın tutumları ve zararlı faaliyetleri yüzünden Osmanlı'dan şimdiye kadar uzanan dönemde Türkiye ilk üniversite boykotu ile tanışmıştı. Darülfünun'da zaman zaman öğrenci ve hocalar arasında sorunlar çıkmıştır. Bunun başlıca sebebi Milli Mücadele tarafı olup olmamadır. Öğrenciler tartıştıkları hocaları Rıza Tevfik ve Cenap Şehabettin'i sınıflara sokmamışlar, bunların istifasını isteyerek sonunda muvafık olmuşlardır.¹⁶⁴ Bununla birlikte, Edebiyat Medresesi öğrencileri dersleri boykot ettiler. Fen Medresesi Talebe Cemiyeti de "millî ve vicdanî" duygulara bağlılık gereği boykota katıldılar. Olayın büyümesi istidadı karşısında Maarif Nezareti karşı tedbir olarak 25 Nisan 1922 tarihinde geçici olarak Darülfünun'un kapatılması kararını verdi.¹⁶⁵

---

¹⁶² Tevfik Çavdar., **Millî Mücadele Başlarken Sayılarla "...Vaziyet ve Manzara-i Umumiye"**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1971, s.86-87

¹⁶³ Halide Edip Adıvar., **Türk'ün Ateşle İmtihani, Kurtuluş Savaşı Anıları**, Atlas Kitapevi, İstanbul, 1987, s.28-35

¹⁶⁴ Rıza Tevfik, I. Murad için "şerefsiz ve kıymetsiz" ifadelerini kullanmış ve bayrağı da "masumların kanıyla boyanmış kanlı bir bez parçası olarak anlatmıştı. Cenap Şehabettin ise, derslerinde öğrencilere Fransız egoizmini aşıyor, Türklerin medeniyete katkısı olmayan bir millet olduğunu yaymaya çalışıyordu(Arslan, **a.g.e.**, s. 74).

¹⁶⁵ Sonra, Darülfünun 2 Haziran 1922'de tekrar açılmışken millî vicdanda nefret uyandıran beş hocanın görevine son verilmiştir(Arslan, **a.g.e.**, s. 75).

Anadolu’da ise İstanbul’daki üniversitenin yerini tutacak ilk girişim Kasım 1921’de Maarif Vekaleti tarafından başlatılmıştır. Kayıtları hemen dolan “Ali Ders”ler günde bir saat ve haftada beş gün devam ederek işe başlamış, daha sonra program değişikliği ve ilavelerle yola devam edilmiştir. Eğitim çalışmalarının hızı hiç kesilmeden devam eden Milli Mücadele’de, eğitim için gerekli hazırlıklar yapmak üzere on kişiden müteşekkil bir Telif ve Tercüme Encümeni oluşturulmuştur.¹⁶⁶

Tarih, coğrafya, iktisat ve içtimai bilgilere olan ihtiyaçlara cevap vermek için, bu encümen zor şartlar altında görevini yapmaya başlamıştır. Bu encümenin başkanlığını ise sırasıyla Samih Rifat Bey ve Yusuf Akçura Bey yapmışlardır. Azalarına gelince çoğu, o dönem milletvekili ya da Milli Mücadele’nin ileri gelenlerinden oluşmaktadır. Olağanüstü durumlarda insanlar bir taraftan cepheye savaşırken diğer taraftan ise ilim, irfan ve cehaletle savaşmak için gerekli alt yapıya hazırlık amacıyla tercüme yapılmaya çalışılmış ve bir çok da tercüme yapılmıştır. Yapılan tercüme ve telif eserlere mükafatlar verilmiştir.¹⁶⁷

Telif ve Tercüme Dairesi, bir yandan savaş devam ederken diğer taraftan Türk tarihi ile ilgili iki kitabın çevirisine başlandığını ve bunların en kısa zamanda biteceğini haber vermektedir. Bu kitaplar; “Moğol Tarihi” ve “Asya Tarihine Medhal” olarak belirtilmektedir.

Milli Mücadelenin kongreler döneminde ve TBMM’nin açılması sırasında da öğretmenlerin, mücadeleye katıldıkları görülmektedir. Erzurum Kongresi’ne katılan 54 delegeden beşi, Sivas Kongresi’ne katılan 31 delegeden biri ve TBMM’nin ilk 337 milletvekilinden 24’ü öğretmendir. Öğretmenler, Kurtuluş Savaşı’nın başlamasıyla da cepheye koşmuşlardır. Ancak cepheye koşan bir çok öğretmen şehit düşmüştür.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ Mustafa Ergün, **Atatürk devri Türk eğitimi**, Ankara Üniversitesi D.T.C. Yayınlar, Ankara, 1982, s.19-20.

¹⁶⁷ Tacettin Kayaoğlu, **Türkiye’de Tercüme Meseleleri**, Kitabevi, İstanbul, 1998, s216

¹⁶⁸ Taylan Filiz, **“Milli Mücadele ve Cumhuriyet döneminde öğretmen örgütlerinin Eğitim Sorununa Bakış (1920-1935)”**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarih, Danışmanı, Yar. Doç. Dr. Aynur Soydan, 2005, s.17.

Savaş zamanı olmasına rağmen halk eğitim ve öğretim olgusundan geri kalmayarak eğitimi savaş seferberliğiyle beraber devam etmiştir. Maarif Vekaleti, olağanüstü durumlarda dahi personelin eğitimini sürdürmektedir. Gazetelerdeki sürekli çıkan haberler arasında, eğitimin devam ettiği ve okulların açılış kapanış ve derslikleriyle ilgili olanları da yer alır. Sürekli olarak da dersliklerin ilave edildiği bildirilir.

Fakat, öğretmenlerin Milli Mücadele’de durumu, oldukça kötü bir tablo çizmektedir. Vatanperver Vahdet Gazetesi’nin haberine göre “İstanbul’daki iptidai ve sultaniye muallimleri on iki günden beri mekteplere devam etmemektedir”ler.¹⁶⁹ Bunun nedeni muallimlerin parasız pulsuz kalmalarıdır. Aylardır maaş alamayan muallimler bundan dolayı okula gitmemektedirler. Evlerine yiyecek götüremeyen öğretmenler, bazı bölgelerde açlık ve hastalık nedeniyle okullarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Aylarca maaş alamayan öğretmenler, meslekten ayrılıp polis, jandarma, katip olmuşlardır¹⁷⁰

Osmanlı geleneğiyle birlikte, yerel idareler meclisleri tarafından ilgilenilen ve yönetilen okullar, aynı zamanda, Türk eğitim sisteminde en büyük sorunlardan biri olan “okul kapatma” hadisesini yaşatmışlardır. İlköğretim okulları, ilkokullar ve idadiler, İdare-i Hususiye’ye bağlıdır. Bu okulların masrafları da bu kurum tarafından karşılanmaktadır. Bu yüzden valilikler, eğitimle ilgili yetkililer veya bazen de halk tarafından masrafları karşılanmıyor diye, okullar istedikleri zaman kapatmışlardır.¹⁷¹

Mustafa Kemal, Temmuz 1920’de Ankara Lisesi’nin öğretmenlerinin başını çektiği bir Muallim ve Muallimler Cemiyeti kurulur. Mayıs 1921’de cemiyet Türkiye Muallime ve Muallim Dernekler Birliği adını almıştır. Mustafa Kemâl Paşa bu birliğin fahri reisi, onursal başkanıdır. Muallim ve Muallimler Cemiyeti, Ankara Hükümeti tarafından desteklenen ve Millî Mücadele’de öğretmenlerini örgütlemeye

¹⁶⁹ Vahdet Gazetesi., 28 Mart 1922.

¹⁷⁰ Geçim sıkıntısı çeken öğretmenler zaman zaman protestolardan ileri giderek grev ve boykotlar yapmışlardır. Kasım 1920’de Ankara, Tokat ve Yozgat’ta öğretmenler derslere girmemişlerdir(Ergün , a.g.e., s.12).

¹⁷¹ Ergün , a.g.e., s.13.

kullanılan bir birliktir. Ankara'nın sözünün geçtiği yerlerde şubeler açmış, gerekli çalışmalarda bulunmuştur. Buna Hakimiyet-i Millîye söyle ifade etmektedir.

“Denizli Livası'nın dahilinde ifa-yı vazife etmekte olan muallim ve muallimatın hukuku muhafaza ve müdafaa etmek üzere Denizli'de dahi bir muallimler ve muallimeler cemiyeti tesis etmiştir”¹⁷²

Maarif Vekili Hamdullah Suphi'nin 16-21 Temmuz 1921'de Ankara'da topladığı ve 180 üyeye açılışını yaptığı kongrenin ilerleyen günlerinde yurdun her tarafından gelen 250'den fazla erkek ve kadın öğretmen, okul müdürleri ve maarif müdürleri bir araya toplanmıştır.

Eğitimin önemine Atatürk, bizzat cepheden gelerek bir nutukla kongreyi açmıştır. Atatürk açılışta temel olarak, eğitimin toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek bir hususta olması gerektiği üzerinde dururken konuşmasını şöyle devam ediyordu.

“Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin, tarih-i gerilememizde en mühim bir amil olduğu kanaatindeyim. Millî bir terbiye programından bahsederken eski devrin bütün hurafelerinden sıyrılmış, Şarktan ve Garbtan gelen gelen ecnebi tesirlerden uzak ve seciye-i milliyemizle mütenasip bir kültür kasediyorum. Dahası milliyemizin inkişafı ancak böyle bir kültür ile kabildir.....Millî gaye hakkındaki ümümî nokta-i nazarımı söylerken, yeni neslin techiz edileceği evsaf arasında kuvvetli bir fazilet ve bir fikr-i intizam ve inzibattan da bahs etmek lâzımdır....”¹⁷³

Fakat bu toplantıda kadın ve erkek öğretmenlerin aynı salonda beraber bulunmaları, TBMM'de medreseli grubun eleştirilerine yol açmıştır. Bu olumsuz durumlardan dolayı zamanın Maarif Bakanı Hamdullah Suphi Bey, Vehbi Bey ve arkadaşları tarafından verilen gensoruyla düşürülerek yerine vekaleten İkinci Grup'tan Balıkesir milletvekili Vehbi Bey seçilmiştir. Muhafazakar grubu temsil eden Vehbi Bey'in bakanlığı, uzun sürmemiştir. Vehbi Bey, İkinci Grup'ta yer alan milletvekillerinden biridir. Radikal işler yapmak yerine, mevcut durumu iyileştirmeye çalışmıştır.¹⁷⁴

¹⁷² **Hakimiyet-i Millîye**, 13 Mart 1921.

¹⁷³ Kemal Aytaç, **Gazi Mustafa Kemal Atatürk Eğitim Politikası Üzerine Konuşmaları**, A.Ü. Basım evi, Ankara, 1984, s. 24.

¹⁷⁴ Samet Ağaoglu., **Kuva-yı Millîye Ruhu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999, s.226

Millî Mücadele döneminde eğitim kurumları ve öğretmenleri İzmir'in işgalinden sonra başlayan protesto ve mitinglerin yapılması ve meclis teşkilatlanmasında önemli rol oynamışlardır. Milli Mücadele'de bazı öğretmenler cepheye giderek mücadeleye katılırken, bunu öğrencilerde takip etmişlerdir.¹⁷⁵

Milli Mücadele'de farklı amaçlar için kullanılan okullar vasıtasıyla, halka milli ruh aşılarmaya çalışılmıştır. Çünkü Milli Mücadele'nin harekât noktası olan kongrelerin yapıldığı yerler, aydınların toplantı yerleri, karargâhları, Millî Mücadele'ye eleman yetiştiren müesseseler ve propaganda merkezleri hep okullardır. Millî Mücadele dönemi Anadolu gezilerinde Mustafa Kemal Paşa, bir yere gittiği zaman ilk ziyaret ettiği yerlerden biri hep okullar olmuştur¹⁷⁶

Okullarda öğretmenlerin en önemli faaliyeti, millî bilincin ve milliyetçilik duygularının öğrencilere aşılmasıdır. Dışarıda ise öğretmen ve öğrenciler milleti örgütlemeye miting ve kongrelerde önemli görevler almışlardır¹⁷⁷

Her türlü olumsuzluğa rağmen öğretmenler Milli Mücadele döneminde çıkardıkları mesleki yayın ve mecmualarla hareketi desteklemişlerdir. Gazete çıkarmakla uğraşmayan öğretmenler ve bakanlık gazeteler aracılığıyla soru-cevap şeklinde yazılarla halkı bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Bu sorular, Milli Mücadele dönemi toplumsal sorunlara karşı dini ve milli çözümler üretmek halkı bilinçlendirme ve müsbet yönde etki etme mantığıyla sorulmuş sorulardır; bu sorularda bazen dini konular, bazen de sosyal konular ağırlıklıdır. Sorular o konuda etkin hocalar tarafından cevaplandırılıyordu. Diğer taraftan muallimler buldukları yerlerde verdikleri konferanslarla halkı bilinçlendirmeye çalışmışlardır. Özellikle kent merkezlerinde verilen bu konferanslar gazetelerde yayınlanarak etkisi bir kat daha artırılmaya çalışılmıştır.

---

¹⁷⁵ Yahya Akyüz., **Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.290

¹⁷⁶ Caner Arabacı, **Millî Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri**, Damla Matbaacılık, Konya, 1991, s.22

¹⁷⁷ Akyüz , **a.g.e.**, 2001., s.205

Milli Mücadele’de eğitim sistemi diğer yapılanmalarda olduğu gibi önce dağınık iken daha sonra kurumsallaşması sağlanmıştır. 1922 yılında, eğitim sistemi dönemin şartlarına göre istenilen seviyeye gelmiştir. Daha önceden isteyen herkesin direk başvurabildiği Maarif Vekaleti daha sonra doğrudan doğruya yapılan başvuruları kaldırır. Klasik bürokrasi çarkını oturtur. Bu da eğitim sisteminin yapılanma olarak bittiğini ve teşkilatlanmasını tamamladığını gösterir.¹⁷⁸

Bilindiği gibi milliyetçilik akımının ilk amacı, sömürge durumuna düşen ya da sömürülen toplumları bağımsızlığa yöneltmek, ülkelerin bağımsızlığını sağlamaktır. Çağdaşlaşma, bağımsızlığını sağlamış toplumların başlatıp geliştirdiği bir süreçtir. Bu tezin önceki bölümlerde detayları açıklanan tüm milliyetçi ideolojilerin ortak özelliklerinden ulusal egemenlik, bağımsızlık ve çağdaşlaşma yönünde daha neler yapılması gerektiğini inceledik.

Ayrıca, milliyetçi gelişmeleri birbirinden ayıran özelliklere göre Türk ve Kore milliyetçiliği, kendine özgü ya da taklitçi, liberal veya demokratik, çoğulcu veya karşı çoğulcu mu olacaktı? Diğer yandan toplum yapısı nasıl şekillenecekti? Yayılmacılık yada Yayılmacılığa karşı mı olunacaktı? İşte bu bölümde bu soruların yanıtları aranacaktır.

11.2. Kore’de Milli Mücadele Döneminde Eğitim Alanındaki Çalışmalar

Eğitimin vazifesinin genel olmasına rağmen rolü, ait olduğu toplumun ihtiyaçlarına göre tabiatıyla toplumdaki topluma değişiyordu. XX. Yüzyılın başından itibaren Türkiye ve Kore, toplumun karşılaştığı şartlar altında iki toplumun eğitim sistemi ve görevi tamamen farklı yönde gelişmiştir. İki ülkenin 1910-1945 yılları arasında diğer öğretim alanlarında olduğu gibi yüksek öğretimde de büyük değişiklikler olmuştur. Fakat, bu değişiklikler nitelik açısından bambaşka bir şekilde meydana gelmiştir. Kısacası, Türkiye’de Türkler’in milli iradesiyle, Kore’de ise, Koreliler’in milli iradesi dışında gerçekleştirildi.

---

¹⁷⁸ Velidedeoğlu , a.g.e., 1990, s.183

1 Mart 1919 Milli Bağımsızlık Hareketi öncesinde Japonya, Kore'deki eğitimi, sömürü zeminini hazırlamak ve Kore halkını cahilleştirmek için önemli bir araç olarak kullanmıştır. Japonya tarafından Kore Genel hükümetin birinci başkanı olarak görevlendirilen Derauchi, Ağustos 1911'de eğitim düzeninde sömürgecilik oluşturacak Eğitim Kararnamesini açıkladı. Bu kararnamede Normal Okul, Yüksek Normal Okul, Yüksek Normal Kız Okul, Meslek Okul, Özel Okul ve Yüksek Okulların amaçları, ders yılı ve idare kuralları 30 madde halinde belirtildi. Bu Eğitim Kararnamesi ile her şeyden önce Korelilerin Japonlaştırılması ve Japonların işçi sınıfı haline getirilmesi amaçlandı.¹⁷⁹

Eğitim Kararnamesinde görülen sömürgecilik eğitim politikasının önemli üç noktası şöyle özetlenebilir.

- Japon İmparatoruna sadık olan halk yetiştirmek: Kore'nin ilhak edilmesi sonucu, Korelilerin sadece Japonya ve Japon İmparatoruna sadık kalmalarının doğru olduğu vurgulandı.

- Kore'nin iç şartların müsait olmaması ve halkın seviyesine uygun olan eğitim: Bu politika durumların çerçevesinde aslında Koreliler ve Japonlar için farklı öğrenim süresi tanındı. İlk dereceli Öğrenim süresi Koreliler için dört sene ve Japonlar için altı sene olarak belirlendi. Orta dereceli öğretimde Japonlar için beş senelik orta okul açılırken, Koreli erkekler için dört senelik Yüksek Normal Okul ile Koreli kızlar için üç senelik Yüksek Normal Kız Okulu getirildi.

- Halkın seviyesini yükseltecek ve geliştirecek olan Japonca'nın öğretilmesi: Vatandaşlığını geliştirmek ve hayatın temel bilgisini öğrenmek için Japoncanın en önemli alet olduğu ileri sürülerek ders programı içerisinde Japonca dersi saati en fazla yer aldı.¹⁸⁰

---

¹⁷⁹ İn-Su Sohn, **Kore Çağdaş Eğitim Tarihi(1885-1945)**, Yeon-se Üni yay, Seul, 1984, s. 95.

¹⁸⁰ Japoncanın diğer derslere göre fazla okutulmasının asıl amacı, mümkün olduğu kadar en kısa zamanda Korelilerin milli duygusunu zayıflatmak ve kültürel faaliyetini durdurmaktı. Dae-Sung Kim, "Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Yüksek Öğretim ile Japon Egemenliği Dönemi Koresi'nde Yüksek Öğretimin Karşılaştırılması", Doktora tezi, Hacettepe Üni. Ankara, 1997, s. 119-120.

1 Mart 1919 Milli Bağımsız Hareketinden sonra Genel Hükümet, artık zorba yönteminden vazgeçerek Kore milletine ve kültürüne anlayış göstereceğini açıkladı. Böylece, açıklanan Kültür politikasının yanısıra bazı değişiklikler getirilirken¹⁸¹, eğitimde Koreli ve Japonlar arasında ki ayrımı kaldıracağını ifade etti. Ayrıca ders yılının normal okul'da 4'ten 6 yıla , yüksek normal okul'da 4'ten 5 yıla ve yüksek normal kız okulu'nda 3'ten 4 yıla çıkarıldı. Oyasaki, ders programı ve saati eski halini de devam koruyordu.¹⁸² Değiştirilen ders programı şöyledir.

Normal Kore Okulda Haftalık Programı¹⁸³

Ders adı ve sınıf	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf	Toplam
Ahlak	1	1	1	1	1	1	6
Japonca	10	10	10	10	9	9	58
Korece ve Çince	6	6	5	5	4	4	30
Matematik	6	6	6	6	5	5	34
Japon Tarihi					2	2	4
Japon Coğrafyası					2	2	4
Toplam	23	23	22	22	23	23	136

Genel Hükümet, eğitimde uygulayan yeni programla ayrıcalığın kaldırıldığını ve Korelileri bilgilendirmeye çalıştıkları şeklinde propaganda yaptılar. Fakat, yukarıdaki çizelgede de görüldüğü gibi kültür politikasının asıl amacı, sömürgecilik politikasını devam ettirmek ve Korelileri Japonlaştırma idi. Örneğin, yukarıda da görüldüğü gibi resmi eğitim dili olarak Korece yerine Japonca dersine ağırlık verdiler. Aynı zamanda Kore tarihi ve coğrafyası dersi yasaklanmasına rağmen, Japon tarihi ve coğrafyası dersinin yeniden programa konulmasıyla eğitimde asimilasyon politikasını uyguladılar.¹⁸⁴

¹⁸¹ Kültür Politikasıyla Genel Hükümet'e memur olarak Korelilerin alınması, güvenlik sağlamak için jandarma sistemi yerine polis sistemi getirilmesi, öğretmenlere üniformaları giyme ve kılıcı kuşama emrinin kaldırılması, basın ve kitap neşretmesinde denetimin hafifletilmesi gibi değişiklikler getirildi.

¹⁸² Kim, a.g.e., s. 125.

¹⁸³ **Kore Eğitim Tarihi**, Kore Eğitim Tarihi Enstitüsü 1994, s. 305. ve Suk-ki Cha, **Kore Milli Eğitimin Doğuş ve Gelişmesi**, Taehak yay, Seul, 1999, s.412.

¹⁸⁴ Cha, a.g.e., s.419.

Dolayısıyla, bu eğitim politikası, aslında 1 Mart Hareketinden önceki zorba politikasından daha yetenekli ve adil sömürgecilik yöntemini benimsedi. Bu yeni eğitim düzenine Dong-A gazetesi¹⁸⁵, şu şekilde eleştirdi.

“....Şimdi bu eğitim politikasını incelediğimiz zaman, ilk okuldan üniversiteye kadar sistem olarak Japonya ile hemen hemen aynıdır. Fakat, Kore’de yüksek öğretim okulu olmaması ve Korelilere Japonca’yı resmi dil olarak öğretilmesinden bu yeni programı anlamakta zorlanıyoruz. Bu eğitim yasasının amaçlarından birincisi: çocukların bedensel sağlığı, ikincisi: ahlak seviyesini yetiştirmek, üçüncüsü, bilgi ve becerisini geliştirmek, dördüncüsü, milletin huyunu geliştirmek, beşincisi ise, ana dili(Japonca) öğrenmek olarak belirlenmişti. Birinciden üçüncüye kadar sorun yok. Fakat, milletin huyunu geliştirmek ve ilk okulda Japonca öğrenmeyi normal bir amaç olarak göstermesi gerçekten çok düşündürücü bir şey. Yani, Normal okul, asimilasyon için mi? Ya da saf eğitim teşkilatı mı? Diğer bir söyleyiş ile politikasını devam ettirmek için kullandığı bir vasıta mı?...”¹⁸⁶

Bu yeni eğitim sistemi ve ilkeleri eleştirilmesine rağmen Kore okul programı, Japonya’yla aynı şekilde olmasını 1 Mart Milli Hareketinin bir ürünü olarak görebiliriz. Ayrıca bu barışçıl hareketi, kanlı bir şekilde bastırılması, milliyetçilerin direniş taktiğini yeniden tetkik edilmesine yol açtı. Onun sonucunda gelen birincisi yukarıda incelediğimiz gibi Çin’in Shanghai’de kurulan ‘Daehan Geçici Hükümeti’ idi. Diğer ise de eğitim yoluyla Korelileri bilinçlendirerek bağımsızlığa kavuşabileceği düşüncesi idi.¹⁸⁷

Milliyetçiler, Korelilere uygulanacak eğitim programının Koreliler tarafından belirlenmesi gerektiğini ileri sürdüler. Bu doğrultuda, eğitimde bağımsızlık hareketi yürütülürken okul programında Kore tarihi ve eğitimde resmi dilin Korece olması gerektiğini, ve milli bir üniversitenin kurulmasını önemli bir konu olarak vurguladılar.

---

¹⁸⁵ Don-A İlbo gazetesi, Japonya’nın zulüm yönetimi altında Kore milletinin milli basın organı olarak 1 Nisan 1920 tarihinde kurulmuştur. O tarihte Kore milliyetçiliğini destekleyen basın kuruluşu Don-A gazetesi’nin yanı sıra, Coson İlbo, Joong Ang İlbo da bulunmaktaydı. Japonya’nın sömürge yönetimine karşı hemen hemen hiç bir eleştirel yayın bulunmamasına rağmen, Dong-A İlbo ile Coson İlbo, Japonlar tarafından 1940-1944 yılları arasında kapatılmışlardır.

¹⁸⁶ Dong-A Gazetesi(makale), 9-10 Şubat 1922.

¹⁸⁷ Suk-Ki Cha, **Milli Eğitim Araştırmaları**, Jinmyung yay, Seul, 1983, s. 266.

Bu ortamda, 1920-1925 yılları arasında milliyetçi hareketi yönlendirecek birkaç eğitim kuruluşu ortaya çıktı. Onlardan bir tanesi olan ‘Coson Eğitim Derneği’¹⁸⁸ Haziran 1920 yılında kuruldu. Bu dernek kısa süre içerisinde edebiyat, fen, ziraat, tıp ve sosyal bilimler fakültelerinden oluşan bir milli üniversite kurma kararı aldı. 23 Ocak 1921’de Milli Üniversite Kurma Hazırlık komisyonu üyeleri olarak seçilen kişiler arasında Sang –Jae Lee, Ji-ho Yun, Sung-soo Kim vardı.¹⁸⁹

1 Aralık 1920’de kurulan ‘Coson Gençler Birliği’ de Nisan 1922 yılındaki genel toplantısında, yurttaki tüm gençlerin teşkilatlarına göndermek üzere bir önerge açıkladılar. Milletın istediği ve ümidini bağladığı milli üniversitenin kurulmasını desteklediğini şu şekilde yayınladı.

“Bugünlerde vatandaşın eğitim görme arzusu giderek artmasına rağmen her derecedeki okul sayısı yetersiz. Eğitim çağında olanlar arasında okumak isteyen gençlerin büyük sıkıntı çektikleri bir gerçektir. Çekilen sıkıntılardan en büyüğü, ülke içerisinde hiç bir üniversitenin olmaması ve üniversite öğrenimini arzu edenlerin gidecek yeri olmamasıdır. Üniversite kurmak muazzam iştir. Birkaç kişinin çabasıyla olacak bir iş değildir. Bu nedenle bugüne kadar üniversite kurma çabaları olmasına rağmen bu gerçekleşmemiştir. Fakat bu dev problemi, ne kadar zor olursa olsun çözmeksizin milli bir üniversite meydana gelmeyecektir. İşte bu sebeple milli üniversite kurmak için tüm halk elele vermelidir....”¹⁹⁰

Komisyon’da seçilen kişiler, çalışmalarını hızlandırmak amacıyla üyelerini yurdun her kösesine bir takım gönüllü temsilcileri toplamaya gönderdiler. Fakat, zaman kaybı ve işlerin uzaması ortaya çıkınca gönüllüleri toplamak için 9 Ocak 1923’te posta ile yurdun her tarafına mesaj gönderdiler.¹⁹¹ ‘20 milyon ebeveyn ve kardeşlere bildirim’ başlığı altındaki bu posta ile yurdun her tarafına gönderildi. Bu bildirimde gönüllü temsilcilerin seçme klavuzu hakkında şu şekilde açıkladılar:

¹⁸⁸ Coson Eğitim Derneği, 23 Haziran 1920’de aşağı yukarı 100 kişinin katıldığı toplantıdan sonra Gyu-seol, Han(1848-1930) başkan olarak seçildi. Han, Coson Devletinin Japonya’ya ilhak edildiği sırada vezir görevini yaparken kendi isteği doğrultusunda resmi görevden çekilip milli harekete katıldı.

¹⁸⁹ Han-jong Kim, 1920 yıllarında Coson Eğitim Derneğinin Eğitim Faaliyeti, Coong Book Üni yay, Seul, 1995, s.45.

¹⁹⁰ Dong-A Gazetesi(makale), 8 Nisan 1922.

¹⁹¹ Kim, a.g.e., s.

- Gönüllü temsilciler, 1 ilçede 2-5 kişi seçilecek- seçim koşul ve yöntemi ilçe yetkilere olacak.
- Temsiciler hakkındaki bilgileri ve adreslerini hazırlık Komisyona bildirecek ve genel toplantıya öyle katılacaktır.
- Genel toplantı sırasında Kyungsung (Seul)'da kaldığı zaman masraflarını derneğin hazırlık Komisyonu karşılayacak ¹⁹²

Bu çabaların ardından Şubat 1923'te tüm yurttan 700 kişi temsilci olarak seçildi ve gönüllü temsilcilerin genel toplantısı 29 Mart 1923'te başladı.¹⁹³ Genel toplantının açılışında okunan milli üniversite kurma önergesinde Korelilerin bu konuda gösterdiği büyük ilgi ve ümidi açıkça vurgulandı.

“ ....Eğitim herşeyden önce gereken acil iştir ve en kuvvetli ve değerli alettir. Eğitimsiz herhangi bir şey doğru dürüst yapılamaz. Önce öğrenmeli sonra hareket etmeli ve çalışmalısınız. İyiye öğrendikten sonra sıra politika ve diplomasiye gelmeli. Böyle olursa politika ve diplomasi de gelişir. Üniversite insanoğlunun gelişimiyle çok sıkı bağlıdır. Kültür ve hayat seviyesinin yükselmesi de üniversitenin faaliyetiyle gerçekleştirilebilir. Avrupalıların kültürünün hayat kalitesinin ilerlemesi ve gelişmesinin temel gücü, üniversite faaliyetinden kaynaklanır. (Kore) geri kalmış toplu olmaktan çıkıp gelişmiş ve aydınlanmış toplumun bir üyesi olmak ve onlarla omuz omuza yürümek istiyorsak üniversite kurmaktan başka çareye başvurmamalı... ”¹⁹⁴

Ancak, milli üniversite kurma kampanyası, ülkenin içinde ve dışında büyük yankı bularak desteklenirken Genel Hükümet buna şüpheyle yaklaşmıştır. Bu yaklaşımla birlikte Japonlar da Coson Eğitim Derneğinin öncülüğü ile başlatılan milli üniversite kurma çabalarını durduracak önlemler uygulama yoluna girdi. Çünkü üniversite kurma çabaları ve eğitimin amacının milli önder yetiştirmek olduğunu düşünen Genel Hükümet bu kampanyayı bir tür bağımsızlık hareketi olarak nitelendirdiler. Dolayısıyla Genel Hükümet, bu kampanyaları engelleyecek tedbirler almaya çalıştı ¹⁹⁵.

¹⁹² Dong-A Gazetesi, 9 Ocak 1923.

¹⁹³ Cha, **Kore Milli Eğitimin Doğuş ve Gelişmesi**, s. 458.

¹⁹⁴ Dong-A Gazetesi, 30 Mart 1923.

¹⁹⁵ Kim, **a.g.e.**, s.

Japonların aldıkları, tedbirlerin birincisi, milli üniversite kurma hareketine katılanları isyancı olarak göstererek polislerin onları tutuklamasını sağlamaktı. Bu doğrultuda Milli Üniversite kurma fonu toplanmasını kısa sürede durdurmaya çalıştılar. Böylece vatandaşlar, bu harekete katılmaktan çekilirken fonu toplanmasında büyük azalma meydana geldi.¹⁹⁶ Diğer tedbir ise, Şubat 1922’de bir kararnamede Milli Üniversite kurma arzusunu kaldırmak üzere bir İmparatorluk Üniversitesini kurarak Korelilerin yüksek öğretim görme fırsatını sağlayacaklarını açıkladılar.¹⁹⁷

Genel Hükümet tarafından kurulan Kyounsong İmparatorluk Üniversitesi, başlangıçta Japon siyasetçiler arasında da çok tartışmaya yol açtı. Çünkü, Korelilere üniversite eğitime fırsat verilirse, Japonların egemenliği ve üstünlüğü kısa zamanda yok olacağını öne sürdüler. Fakat, Korelilerin büyük öğrenim arzusuyla Millî Üniversite kurma çabaları alevlenince Japon Devleti tarafından kontrol edilecek bir üniversite kurmaya çalıştılar.¹⁹⁸

Fakat, Japon Genel Hükümetinin üniversite kurma hedefi, Korelilerin yüksek eğitim görmeleri değildi. Aksine, Kore’yi daha kolayca yönetebilmek için kaliteli elemanı yetiştirebilmek ve milli üniversite kurma çalışmalarını önleyebilecek bir çözüm olarak kullanılması içindi. Bunun yanısıra İmparatorluk Üniversitesinin kurulmasının diğer amacı ise Kore’de bulunan Japon gençlere yüksek öğretim görme şansını tanımaktı. Böylece bu üniversitede eğitim gören Japon gençlerin Kore’yi idare ederken katkıda bulunmaları yolu sağlanmış olacaktı.¹⁹⁹ Ayrıca, Koreli öğrencilerin üniversiteye girme şansı Japonlara göre daha azdı. Örneğin, Kyounsong

---

¹⁹⁶ Bu sebeplerden dolayı gönüllü temsilcilerin katıldıkları Mart 1923 yılın Genel Toplatısından sonra toplanan fonun miktarı, baştan hedeflenen 1 milyon Won’a ulaşamadı. Yaklaşık iki sene içinde toplanması planlanan toplam miktarın onda birinin bile toplanamaması sonucu Milli Üniversite kurma hareketi yavaşladı. Çünkü, zenginlerin bir kısmı, Japon polislerin baskısından korkarak ve diğer kısmı ise, bu harekete katılmanın iş menfaatlerine zarar verebileceği endişelerinden dolayı çekingen davrandılar. Ayrıca, 1924’te Kore’nin güney bölgesinde çıkan aşırı kuraklık ve Temmuz ayındaki sel üzünden tüm vatandaşlar zorluk içinde yaşaması da bir etkendi. Bu durum, fonu toplamakta daha zor bir duruma düştü. Milli Üniversite kurma hareketinin başarısızlığa uğraması sonucu, bu sırada toplana fon, 1905 yılında milliyetçi Lee, Yong-ik tarafından kurulan Bosung Yüksek Okulu için ayrıldı(Cha, a.g.e., s. 464).

¹⁹⁷ Sohn, a.g.e., s. 185-186

¹⁹⁸ Chun-suk Oh, **Kore Çağdaş Eğitim Tarihi**, Çağdaş Eğitim yay, Seul, 1964, s. 298.

¹⁹⁹ Coong-woo Lee, **Kyounsong İmparatorluk Üniversitesi**, Darak yay, Seul, 1980, s. 55.

İmparatorluk Üniversitesi hukuk fakültesine Japon: Koreli sayısı 6:4, Fen fakültesiler ise 7:3 olarak öğrenci seçiyorlardı.²⁰⁰

Neticede, 1920 yılında Coson Eğitim Derneğinin öncülüğüyle planlanıp milletin kendi gücüyle Milli Üniversite kurma çalışması Japonların baskısıyla başarısız oldu. Fakat, bu hareketin anlamı çok büyüktür. 1 Mart Bağımsızlık Hareketinden sonra, tüm Kore milletinin eğitim için bir kitlesel örgütü oluşturup milli birliği sağlamaya çalışması, Kore milliyetçilik hareketinin önemli bir olgusu olarak niteleyebiliriz. Ayrıca, milli bağımsızlık hareketinde eğitimin önemini açığa çıkararak Kyoungsung İmparatorluk Üniversitesinin kurulmasına yol açtı.

Türkiye’de Atatürk dönemi, öğretim alanında da önemli gelişmeler kaydedilmişti. Atatürk, hür ve milli bir devlet kurmak, inkılap ruhunu memlekete yerleştirmek ve toplumu çağdaşlaştırmak için eğitimi önemli bir araç olarak görmüş Türkiye’nin geleceğini buna sıkı sıkıya bağlamıştır.

Aynı yıllarda rastlanan Kore’nin Japon egemenliği döneminde Japon yayılmacılığın hedefi, Kore ulusunun tarihi varlığını, Kore dilini ve milli şuurunu yok ederek Korelilerin Japonlaştırması idi. Bu politikaya göre Korelilere uygulanacak eğitim sistemi de belirlendi. Fakat, sömürge politikasına karşı eğitim alanlarda milli mücadelenin gerekli olduğu bilincini ülke çapında uyandırılmıştı.

Az önce de belirlediğim gibi, Türkiye ve Kore’de eğitim, nitelik açısından farklı biçimde gelişti. Aynı zamanda, iki ülkenin eğitim ortamının çağdaşlaştırması, milli duygusunun gençlere aşılması ve bunun aracılığıyla yurdun kalkınmasını sağlamak açısından da aynı önemi göstererek çabaladılar. Bununla birlikte hem Türkiye ve hem Kore’de, eğitim alanında milli bilincinin uyanmasıyla canlandırılan milliyetçilik hareketi, İstiklal Mücadele çerçevesinde gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Böyle bir düşünce çerçevesinde bu kısımda, I. Dünya Savaşı’ndan sonra Kore’de milliyetçilik, eğitim alanında nasıl geliştiğini ve onun nedenleri incelenecektir.

---

²⁰⁰ Lee, a.g.e., s. 57.

12. Türkiye Ve Kore'nin Geçici Hükümetten Cumhuriyet'e Giden Süreçleri

12.1. Türkiye'de, Geçici Hükümet'ten Cumhuriyet'e

Mondros Mütarekesi'nin de ağır şartlarına boyun eğen Osmanlı Hükümeti, işgalleri kabul etmiş, ordusunu terhis etmeye başlamıştır. Hatta, Türk birliklerine işgalcilere karşı konulmaması için emir vermiştir.

Bu durumda, İstanbul'un İşgalinin dışında, Musul, Urfa, Maraş, Antep ve Adana bölgelerinin Fransızlar tarafından, Antalya ve Konya'nın İtalyanlar, Kars ve Ardahan'ın Ermeniler ve sonunda ise 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesine de mani olamamıştır. İşgallerin başlamasıyla canını, malını, namusunu ve toprağını düşmana terk etmek istemeyen Türk halkı, silaha sarılarak Kuva-yi Milliye teşkilatları kurmuş ve bu duruma tepkisini göstermiştir. Küçük yöresel direnişler şeklinde başlayan milli mücadele, özellikle İzmir'in işgali ile dalga dalga yurt sathına yayılarak bir İstiklal Savaşı şekline dönüşmüştür.²⁰¹

Mütareke dönemi, tüm ülkeyi parçalama ve bölüşme çabalarını somutlaştırmış ve Türk milliyetçiliğini bir çok bilinmeyenle ve büyük bir sınavla karşı karşıya bırakmıştı. Bu dönemin Türkiyesin'de iki siyasi güç bulunmaktadır, birisi İstanbul hükümeti ve çevresi, diğeri Kuvay-i Milliye Hareketi. Bunlardan ilki, Osmanlı'nın enkazını kurtarmaya çalışmış, diğeri enkazdan "yeni bir Türk Devleti" kurmaya çalışmıştır. Ama her ikisinin de yolu üzerinde sayısız engeller vardı.

Kuva-yı Milliye karşıtı İstanbul hükümetlerinin en büyük düşmanı ittihatçılar ve Müdafaa-i Hukukçular olmuştur. Padişah 20 Eylül 1919'da yayınladığı beyannamede, Milli Mücadele'ye katılanlar yüzünden Avrupa'nın sempatisini kaybettiğini bu hareketin işgallere sebep olduğundan, barış için bu davranışlardan vazgeçilmesini bildiriyordu.

---

²⁰¹ İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker yayınları, İstanbul, 1968, s. 11-13.

Bir de, bu dönemin başlangıçlarından biri olan Millî Mücadele lehine verilen fetvalar ise iç isyanları iyice artırmış ve olayı din meselesi haline getirmiştir. İstanbul Hükümetinin Kuvâ-yı Milliyecileri yok etmek ve ağır suçlamak için 11 Nisan 1920 tarihinde Şeyhülislam Dürrizâde Esseyyid Abdullah'ın imzaladığı fetvalar yayımlandı. İngilizlerin de yoğun baskısının olduğu dile getirilen bu fetva, İngiliz uçakları vasıtasıyla dağıtılmış, Millî Mücadele muhalifi gazeteler İngiliz gemileri tarafından sahillere taşınıp oradan Anadolu'ya gönderilmişti.²⁰² Ancak buna karşı da Anadolu'daki müftüler müştereken bir fetva yayımlayarak işgal altındaki bir yönetimin vereceği fetvaların geçersiz olduğunu ilan etmişlerdi.

Fetvalarda Milli Mücadele taraftarlarının din düşmanı olduğu, İslâm beldelerinde bazı zararlı kimseler tarafından padişahın izni olmaksızın asker toplandığı ve suç işleyen Kuvâ-yı Milliyecilerin öldürülmesinin dini bir vecibe olduğu dile getirilmiştir. Böylece Kuvâ-yı Milliye önderleri ve Anadolu'da işgalcilere karşı savaşıyan Türk milleti zor bir süreçle karşı karşıya kalmıştır. Meclisin açılması öncesinde yaşanan bu gelişmeler, halkı daha tereddüde sevk etmiş, hatta Ankara yakınlarına kadar ulaşan ayaklanmalara sebep olmuştur.²⁰³

Türk aydın ve idarecilerinin “Türkiye'nin toprak bütünlüğünü koruma” arzu ve düşüncelerinde iki ayrı görüş ortaya çıkmıştır. Bir kısmına göre manda ve himaye ile bunu gerçekleştirmek, diğer bir kısmına göre de milli birliği sağlama ve bağımsız olmaktan başka çaresi olmadığıdır. Kısacası Mütareke dönemi, milliyetçi eylemler ile manda ve himaye sorunlarının birbiriyle çatıştığı bir süreyi kapsar.

Türkiye'nin toprak bütünlüğünü korumak için milli birliği sağlamak ve bağımsız olmaktan başka bir çaresi olmadığını M.Kemal paşa'nın düşüncesini yansıtabilecek diğer bir örnekte şöyledir: 10 Mayıs 1920 yılında Türkiye'de Amerika müzaheretini hakkında soru soran Chicago Tribün muhabirine: *“Biz buna vaktiyle taraftardık. Fakat vaziyet-i hazırda şeraiti ilerledikçe tabii bu imkan kalmıyor.*

²⁰² Ferdun Ata, “Milli Mücadele Döneminde Fetvalar Savaşından İlgili Çekici Bir Kesit: Ankara Fetvasından Bazı İmzaların Geri Çekilmesi”, *İlk Adımdan Cumhuriyet'e Milli Mücadele*, Ed. Osman Köse, Mavi yay, İstanbul, 2001, s. 404.

²⁰³ Ata, *a.g.e.*, s. 405.

Milliyetperverlerin nokta-i nazarı şu idi. Türkiye türkler içindir; ve Türkiye müstakil olmalıdır...” şeklinde cevap vermişti.²⁰⁴

Ayrıca, manda ve himaye taraftarlarının yanısıra Türk aydın ve idarecilerden bir kısmının kurtuluş önerisi de, bölgesel kurtuluş ve mücadele ile sınırlanıyordu. Bunları da şu üç grupta toplayabiliriz. Doğu Anadolu, Batı Anadolu, Trakya'nın kurtuluşu için çabalar. Vatanın kurtuluşunu amaçlayan bütün çabalar Sivas Kongresi'nden sonra bütünleşmişlerdir. Bu fikir sahiplerine göre başlamış olan hareket yeni bir devlet kurmakla neticelenmelidir.

Milli mücadele, bu iki ayrı görüş arasında bir köprü idi. Bunun içindir ki milli mücadele memleketteki yeniye doğru olan temayül ile eskinin mukavemetini telif eden bir mahiyet aldı. Bu telifçilik zihniyeti birinci meclisin son gününe kadar, saltanatı ilga ederek hilafeti yerinde bırakmak suretiyle devam etmiştir.²⁰⁵

Milli mücadele teşkilatsız ve plansız bir girişimden ibaret değildir. Ancak gerek Atatürk'ün, gerekse ona katılan öteki subay ve sivil aydınların gerçek amaçlarında, Anadolu'da Milli bir Hükümet ve Cumhuriyet kurmak düşüncesi var mıydı? Ancak Atatürk Büyük Söylev'inde, kendisinde böyle bir düşüncenin olduğunu savunmaktadır.

22 Haziran 1919'da yayınlanan Amasya Tamimi de, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması açısından önemli bir aşamayı oluşturur. İstanbul Hükümeti'nin suçlandığı bildirmede; ulusun egemenliğinin korunması konusunda şöyle denilmiştir:

“Yurdun bütünlüğü, ulusun bağımsızlığı tehlikededir.

• İstanbul'daki Hükümet, üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum ulusumuzu yok saymaktadır.

• Ulusun bağımsızlığını yine ulusun kesin kararı ve direnişi kurtaracaktır.

²⁰⁴ Atatürk, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçler- III*. Der. Mimet Arsan ve dğ. AAM yay, Ankara, 1989. S.20.

²⁰⁵ Karaardıç, a.g.e., s. 103.

- Ulusun durumunu ve davranışını göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etkiden ve denetimden kurtulmuş ulusal bir kurulun varlığı çok gereklidir.”²⁰⁶.

Böylece, Mustafa Kemal tarafından hazırlanan ve Türk İnkılâbı'nın başlangıç tarihini oluşturan bu bildirgesi de milli egemenliği öne çıkararak âdeta bir geçici hükümet gerektiğini anlatmaktadır.

XX. Yüzyıl, ‘milliyetçilerin çağı’ olarak nitelenirken çok uluslu Osmanlı Devleti ile Avusturya-Macaristan İmparatorluklarını parçalayan milliyetçilik gücü, parçalanmış imparatorluklardan vücut bulan ‘ulus devletler’, başta Avrupa olmak üzere dünya haritalarında büyük değişiklikler yaratmıştı.

Türk milliyetçiliği, yayılcılığın en yaygın döneminde ortaya çıkmıştır. Osmanlı İmparatorluğunu kurtarmaya yönelik ortaya çıkan fikir akımları (Osmanlılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık) başarılı olmamıştı. Fakat, bu fikir akımlarının birikimlerinden yararlanan Türk Milliyetçiliği ideolojisi başarılı olmuştur. Bir de bu başarının en önemlisi modern manada “ulus” kavramını kazanması ve çağdaş düzeltimleri başlatmasıdır.

Türkiye Cumhuriyetin ilanıyla kuşkusuz hepsinden önemlisi, çağdaşlaşma ve demokratik bir devlet olma yolunda çok mühim bir aşama daha gerçekleştirilmişti. 29 Ekim’de TBMM tarihsel günlerinden birini yaşadı. Önemli tartışmalar olurken pek çok milletvekili, bunalımdan kurtulmanın tek yolunun cumhuriyetin ilanı olduğunda birleştiler. Böylece, 29 Ekim 1923 günü saat 20.30’da yeni Türk Devletinin idare şeklinin cumhuriyet olduğuna karar verildi. Oy birliği ile Cumhurbaşkanı seçilen Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyetin ilk bakanlar kurulunu kurma görevini başbakan sıfatıyla İsmet Paşa’ya verdi. Cumhuriyetin ilanı aynı gece yurdun her yerine bildirilerek bu önemli gün kutlandı. Böylece TBMM’nin ayrı seçtiği vekillerden oluşan hükümet sistemi yerine kabine sistemine geçildi. İşlerin

---

²⁰⁶ Mustafa Balcıoğlu, (v.d.), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-1**, s. 168.

gecikmeden, belli bir düzenle kurulup işleyen ve başbakan olan hükümetlerin görev yapmaları sağlandı.²⁰⁷

İsmet Paşa'nın 28 Ekim 1923 akşamı Çankaya'da vermiş olduğu nutukta Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş amacını açıkça görebiliyoruz.

“Türkiye Cumhuriyeti, Türk Kurtuluş Savaşı'nın tabii sonucudur. Tıpkı Cumhuriyet fikrinin, Kurtuluş Savaşı'nın ürünü olması gibi... Biz Kurtuluş Savaşı'na saltanatı devirmek, hilafeti kaldırmak amacıyla gitmedik. Bir tek amacımız vardı: Vatanımızı düşmandan kurtarmak, ülkemizde bağımsız yaşamak, devletimize ve kendimiz sahip olmak. “Makarr-ı Saltanat”ı “Makarr-ı hilafet”i, yani imparatorluk başkenti olan İstanbul'u kurtarmak hedefi Kurtuluş Savaşımızın başında aldatmaca veya taktik olarak ilan edilmemiştir. İçtenlikle niyetimiz buydu.”²⁰⁸

Böylece, Mustafa Kemal'in siyasal önderliğinde Türk Milliyetçiliği, Avrupa'da (İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya) milliyetçiliği değiştirerek sömürgecilik ve yayılmacılık politikaları sürecinin yarattığı huzursuzluk ortamında doğmuştur. Önceki bölümlerde de incelediğimiz gibi, I. Dünya Savaşından mağlup olarak çıkmış veya amaçlarına ulaşamamış ülkelerden, savaş sonrası imzalatılmak istenen antlaşmayı (Sevr) değiştirmek için topyekün savaşı zaferle sonuçlandırarak Türk miliyetçileri, milliyetçi istemlerin karşısındaki mukavemet cephesini yok etmiştir.

12.2. Kore'nin Geçici Hükümetten Kore Cumhuriyet'ine Geçiş Süreci

1 Mart Hareketi güçlü bir ulus bilincinin ve yurtseverliğin neticesi olarak Kore milletinin birlik ve bağımsızlık şuurunu tüm dünyaya gösteren muazzam bir milli hareket idi. Fakat milliyetçi önderler, bu mücadelecî hareketinin birleşik ve devamlı olması için bir örgüt kurma gerekliliğini duymuşlardı. Bu doğrultuda hareketin önderleri yurt içinde ve yurt dışında geçici hükümetler kurmaya çalıştılar.

²⁰⁷ Mehmet Akif Tural, “**Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I**”, (Durmuş Yalçın vd), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000, s. 426-430.

²⁰⁸ Lord Kinross, **Atatürk: Bir Milletten Yeniden Doğuşu**, Çev. Necdet Sander. Altın Kitaplar yay, İstanbul, 1994. S. 443.

Bu çabaların sonucunda 1919 yılı Mart sonu, Nisan başlarında Seul’de Hansung Hükümeti kuruldu. Hansung Hükümetinin önemi, Kore’nin 13 vilayetinin temsilcilerinden oluşan milli bir parlamentonun kararıyla kurulması idi. Milletın temsilcileri tarafından kurulması, bu hükümetin millet tarafından kabul edilip desteklendiği anlamını taşıyordu. Fakat sarf edilen çabalara rağmen Hansung Hükümeti önderlerinin Japon yönetimince tutuklanıp cezalandırılması sonucunda Hükümet çalışamaz hale gelmişti.²⁰⁹

Yurt içindeki bu olumsuz koşullar, Kore ulusal bağımsızlık hareketinin merkezini Çin’e taşımasına yol açtı. 1 Mart Hareketi’nden sonra, birçok ulusalcı önder faaliyetlerini daha da yaygınlaştırmak için Çin’e ve başka ülkelere göç etmeye başladılar. Böylece, 1919’dan önce Çin’e kaçan Kore ulusalcılarına, 1 Mart 1919’dan sonra Kore’den gelen yeni sığınmacılar da katıldı.²¹⁰

Bu durum, Ağustos 1919’da bir grup ulusalcı tarafından, Çin’in Shanghai kentinde Hansung Hükümeti ile birleşen Kore Geçici Hükümetinin kurulmasına yol açtı. Aslında bu adımı atarken Kore bağımsızlık hareketi liderleri, 1910 İlhak Antlaşmasını takiben dünyada meydana gelen gelişmelerden, örneğin Şubat 1917 Bolşevik Devriminin ardından Polonya, Finlandiya gibi ülkelere geçici hükümetlerin kurulmasından da etkilenmişti.²¹¹

Böylece Coson ülkesindeki krallık sona erdirilirken, Korelilerin bağımsızlık konusundaki iradelerinin bir simgesi olan bu geçici hükümet meydana getirildi. Kurucuları²¹², bu hükümete ‘Daehan İmparatorluğu’nu yeniden geri alma’ anlamına gelen ‘Daehan Minkuk Geçici Hükümeti’ adını koydular. Ayrıca iptidai, hükümetin

²⁰⁹ Song-Hee Lee, “**Daehan Minkuk Geçici Hükümetin İslahatları ve onun Sonuçları**”, Tarihi Nonchong Vol II, Dongsun Tarihi Enstitüsü, Seul, 2001, s. 2.

²¹⁰ Man-Gil Kang, **Kore Milli Hareketi Tarihi**, Seohye yay, Seul, 2008, s. 25.

²¹¹ Poland ve Finlandiya sonra geçici hükümeti bir resmi hükümet olarak değişti. Fakat, Shanghai’daki Daehan geçici hükümeti öyle olmadı. Çünkü, I. dünya savaştan sonra 1920’de Versailles Antlaşmasında bağımsızlık hareketine yasaklanmasından dolayı bu hükümet, yalnız bağımsızlık hareketin öncüsü örgüt olarak kalabilmişti.

²¹² Geçici Hükümetin kurucuları ve onların makamları: Cumhurbaşkanı: Lee, Sung-man, İçişleri Bakanı: Ahn, Cahng-ho, Dışişler Bakanı: Kim, Gyu-sik, Genelkurma Başkanı: Lee, Dong-hee, Maliye Bakanı: Choi, Jae-hyung, Adalet Bakanı: Lee, Si-young, Ulaşım Bakanı: Mun, Chang-bum olarak seçip 13 Nisan’da Hükümet kuruluşu açıklandı(Kang, a.g.e., s. 28).

biçimi olarak meşrutiyet cumhuriyetini, sonra demokrat düzeni ve ‘milli devlet’ anlamına gelen ‘min-kuk’u almışlar. Bu şekilde kurulan ‘Daehan Minkuk Geçici Hükümeti’, cumhurbaşkanı olarak Amerika’da bulunan Lee, Sung-Man’ı seçmişti.

Ancak 1919-1925 yılları arasında ‘Daehan Minkuk Geçici Hükümeti’nin cumhurbaşkanı olan Lee’nin Koreliler arasında tanınması 1 Mart Hareketinden sonraya rastlamıştı. Çünkü öncelikle bu olay, Doklip Hyup hwe²¹³’nin yönetim üyelerinin Japonlar tarafından tutuklanması sırasında yaşandı. Diğer üyelerin çoğu 2-3 sene içinde serbest bırakıldı. Fakat Lee için müebbet hapis cezası verilmişti. Dolayısıyla bu durumda Lee, bağımsızlık hareketinin bir simgesel kişisi olarak ortaya çıkmıştı. İkinci olarak, Lee’nin yazdığı ‘Bağımsızlık ruhu’ adlı kitap, tüm bağımsızlık eylemcilerinin başucu / ilkeler kitabı olarak algılandı. Üçüncü olarak da, Lee’nin Amerika’da okuyup burada Doktor unvanı almasının onun, Kore’nin durumunu dünyaya tanıtacak kişi olduğunun düşünülmesine sebep olmuştu.²¹⁴

Lee’nin cumhurbaşkanı olarak seçilmesi gayet demokratik yoldan yapılmıştı. Üç oylama neticesinde oy çokluğuyla seçilen Lee’ye, sadece Shin, Che Ho itiraz etti. Çünkü Shin, Lee’nin 1 Mart milli hareketi öncesinde Kore’ye bir manda düzeninin getirilmesi gerektiğini savunmuş olduğundan onu Kore milletinin temsilcisi olarak kabul etmiyordu.²¹⁵

Daehan Geçici Hükümeti’nin ilk cumhurbaşkanı olan Lee Sung-Man, görevinde kaldığı alt sene boyunca (1919-1925) Hükümetin ıslahat ve diplomatik önemini vurgulayarak Amerika’da kaldı. Lee’nin Amerika’da kalması, onun Geçici

---

²¹³ Kore’nin her yerde beliren sıkıntılı olaylar karşısında, bağımsızlık ruhunun, kültürel ve toplumsal yeniden düzenleme hareketlerinin ilerletilmesini savunan ulusalcıların oluşturduğu birkaç örgüt içinden en etkili olanı Doklip Hyup-hwe (Bağımsızlık Derneği) idi. XIX yüzyılda büyük devletlerin istilasından dolayı Kore egemenliği ortadan kaldırıp milli kriz noktasına uğradığı zaman, Korelilerin kendi gücüyle bağımsızlığa kavuşması için kurulan sosyal dernektir. Bu dernek, Temmuz 1896’da Jae- Pil, Seo tarafından kuruldu. Bkn. II.Bölüm, S.77.

²¹⁴ Yun- Pok Lee, **Daehan minkuk Geçici Hükümetin 30 yıllık Tarihi**, Kukhak Jaryo yay, Seul, 1999, s. 25.

²¹⁵ Şubat 1919’da Sung-man Lee, Kore’nin bir süre Birleşmiş Milletlerin mandası altında kalması için Amerika’ya ricada bulunmasından dolayı Che-Ho, Shin gibi milliyetçiler tarafından eleştirildi. Lee, Amerika cumhurbaşkanına bir dilekçe gönderdi. Bu dilekçede Lee, Kore’nin Paris Konferansınca Japonya’dan bağımsız kılınmasını ve BM’nin hâkimiyeti ile ABD’nin manda düzeni altına girmek istediğini açıklamıştı(Lee, **a.g.e.**, s.35).

Hükümetine politik delalet ederken yerel siyaset ihtiyaçlarına uymayan durumlar ortaya çıkıyordu. Dolayısıyla, bazı durumlarda hükümet içi karışıklık ve panik meydana gelmişti. Bu durumda, Başbakan Dong-Hee Lee, Sung-Man Lee'nin Amerikan mandası talebinde bulunmasından dolayı onu istifaya davet etmişti. Nitekim 1925'de Kore'nin bağımsızlığını elde etmesinin yöntemi konusunda Sung Man Lee ile Sahghai Geçici Hükümeti arasında uyuşmazlık ortaya çıktığında Lee, bu görevden istifa etti ve Kore'nin bağımsızlığı tanınana dek ABD'de kaldı.²¹⁶

Daehan Geçici Hükümeti, 1920 yılının başına kadar bağımsızlık hareket cephesinde bir cumhuriyetin siyasal örgütü olarak değerlendirilebilir. Cumhuriyetçiler eylemlerini baştan itibaren, belli bir yöntemle sürdürüyordu.

Geçici Hükümet, iki büyük gruptan oluşuyordu. Birincisi, bağımsızlık mücadeleleri, ikincisi ise diplomatik bağımsızlık mücadeleleri grubuydu. Bağımsızlık mücadeleleri grubu, Geçici Hükümetin yeri olarak, çoğu silahlı mücadele örgütlerinin bulunduğu Çin'in Mançurya bölgesini seçmişti. Fakat bu konuda diplomatik faaliyet yürüten cumhuriyetçilerin görüşü ağırlık kazanarak Hükümetin kurulacağı yer olarak, o dönemde uluslararası bir şehir özelliğindeki Shanghai belirlenmişti. Shanghai'de Geçici Hükümeti kurulduktan sonra Rusya ve Mançurya'daki bağımsızlık örgütleri Sahghai Geçici Hükümeti'ni desteklemişti.²¹⁷

Fakat çok geçmeden Geçici Hükümet içindeki gruplar arasında bağımsızlık hareketinin yöntemi konusunda görüş farklılıkları artmaya başladı. Neticede bağımsızlık savaşı yanlısı grubun, diplomatik mücadele yanlısı grupla tartışması şiddetlenince, ilk grup hükümetten ayrıldı. Bunun sonucunda, hükümet yeniden düzenlenerek diplomatik eylem yanlısı grup bağımsızlık mücadelesinden uzaklaşınca Mançurya'da dağınık şekilde bulunan silahlı örgütler birleşmekte güçlüklerle

---

²¹⁶ Fakat Dong-Hee Lee, Rusya'dan aldığı para yardımını yasalara aykırı biçimde kullanması ve Komünist olduğunun ortaya çıkması sebebiyle görevinden alındı. Bu sıralarda da Sung-Man Lee, hükümet içinde diğer siyasetçilerle uzlaşamayarak onlarla çatışma haline gelmişti(Lee, **a.g.e.**, s.7).

²¹⁷ Kang, **a.g.e.**, s. 27.

karşılaşmıştı. Buna ilâveten Geçici Hükümet bağımsızlık mücadelesinin merkezi teşkilatı olma görevini de yitirmekteydi.²¹⁸

Buarada Geçici Hükümetin modern Türkiye ve Kore tarihindeki önemine değinmek faydalı olacaktır. İstiklal harbi, Türk milletinin haksızlığa ve esarete karşı milli bir mücadele olarak meydana gelmiştir. M. Kemal Paşa'nın yaptıklarından bu mücadelede başarılı olmak için üç vasıtanın hazırlığının yeterli olduğunu görmekteyiz.

Birincisi ve en önemlisi doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin varlığı ve istiklali için gönlünde vicdanında belirmiş, gelişmiş olan istek ve emellerin sağlamlığıdır. Millet, içindeki bu isteği ne kadar güçlü bir şekilde ortaya koyarsa, bu istek ve emelin gerçekleşmesi için ne kadar çok azim ve iman gösterirse, düşmanlara karşı başarı sağlamak için o kadar güçlü bir vasıtaya sahip olduğuna inanmıştı.

İkinci olarak, milleti temsil eden meclisin milli isteği ortaya koymakta ve bunun gereklerini inanarak uygulamakta göstereceği kararlıdır. Meclis, milli isteği ne kadar büyük bir dayanışma ve birlik içinde aksettirebilirse, düşmana karşı o kadar güçlü bir üstünlüğe sahip olacağını vurgulamıştı.

Üçüncüsü, milletin desteğiyle düşman karşısında silahlanıp bir ordu oluşturmak gerekliliğini benimsemiştir.²¹⁹

Bu dönemin öne çıkan en belirgin meselesi “vatanın yabancı işgallerden kurtulması” ve “milli egemenlik”tir. Bu temel hedef içinde toplanan Büyük Millet Meclisi (BMM),²²⁰ giderek kendisini yegane örgütlenme odağı olarak kabul

---

²¹⁸ Kang, a.g.e., s. 28.

²¹⁹ Adnan Karaardıç, **Türk Milliyetçiliği ve Atatürk**, (Yayınlanmamış Doktora tezi, Tez Danışmanı: Doç.Zekerya Kurşun, Marmara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkıpları Tarihi Anabilimdalı, 1997), s. 114-115.

²²⁰ Birinci Dönem Büyük Millet Meclisi ya da kısaca Birinci Meclis, 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanmış, 1 Nisan 1923'te yeni seçim kararı alarak 15 Nisan 1923'te son oturumunu yapmıştır. Yeni Türk devletinin kurucu meclisi olarak kabul edilir. Meclis'in açılış günü olan 23 Nisan, halen Türkiye'de ulusal bayram olarak kutlanmaktadır. Meclisin açılış aşamasında Osmanlı Devleti hala fiilen İstanbul'da hüküm sürmekteydi. Meclis, açılış gününde sultan ve halife VI. Mehmet'e bağlılık yemini etmiş, ancak uygulamada İstanbul'daki iktidardan tamamen bağımsız olmuş ve 1 Kasım 1922'de aldığı kararla Osmanlı saltanatına son vermiştir. Yeni devletin nihai biçimi olan Cumhuriyet, 29 Ekim 1923'te İkinci Meclis tarafından ilan edilecektir. Bu iki tarih

ettirirken, Meclis içinde Mustafa kemal'in önderliğinin belirleyici konumu da giderek güç kazanmıştır.

Kore'de ise öncelikle bu Hükümetin kurulmasıyla 1 Mart 1919 hareketinin ruhu, 1948'de Kore Cumhuriyeti'nin kuruluşuna değin yaşatılmış, bu anlamda Kore halkının bağımsızlık isteğinin gerçekleşmesine ön ayak olmuştur. Ayrıca, geçici bir hükümet olarak bu kadar uzun süreyle faaliyet göstermiş olması, dünya tarihinde pek görülmeyen bir olgudur. Demek ki, resmi hükümet kurma amacıyla başlayan geçici hükümet, sonradan bağımsızlık hareketini yönlendiren bir teşkilat olarak görevini sürdürdü. Ayrıca, 1 Mart'dan sonra birçok bağımsızlık örgütü ortaya çıkmışken sadece bu hükümet Kore milletinin bağımsızlığa kavuşmasına kadar varlığını devam ettirdi.²²¹

İkinci olarak ise, Daehan Geçici Hükümeti'ni önemli kılan, baştan itibaren demokrasiyi savunması ve bundan vazgeçmemesi olmuştur. Diğer yandan sağ ve sol siyasetçilerle işbirliğine gittiyse de hiçbir zaman komünist düzeni kabul etmedi. Diğer yandan Geçici Hükümetin kabul ettiği ilk anayasadaki ekonomiyle ilgili maddelere bakıldığında, kapitalist düzenin sorun yaratacak koşullarını hafifletmeye çalıştığı görülür. Örneğin, mülkiyet hakkının kamu menfaatine uygun biçimde düzenlenmesi; millî talebi karşılayacak milli bir ekonominin kurulması benimsenmişti.²²²

Bir de iki milletin milli mücadele'nin başlangıcında, kurtuluşu “manda” ve “himaye” de görenleri ağır bir biçimde eleştirdiğini görebiliriz. Türkiye'de Mustafa Kemal Paşa, böyle bir eğilim gösterilmemesi gereğini şöyle dile getirmiştir.

“Yabancı bir devletin koruyuculuğunu istemek, insanlık niteliklerinden yoksunluğu, güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmak, kolaylıktan başka birşey değildir. Gerçekten de bu aşağılık duruma düşmemiş olanların, isteyerek başlarına yabancı bir efendi getirmeleri hiç

---

arasında TBMM, yasama, yürütme ve yargı yetkilerini tek elde toplayan fevkaleda bir meclisi görünümü sergilemiştir

²²¹ Dong-Gul Cho, “**Milli Bağımsızlığın Simgesi: Sanghai Geçici Hükümeti**”, Kore Nondan-Ağustos, Kore Nondan yay, Seul, 1990, s. 99.

²²² Cho, **a.g.e.**, s.100.

düşünülemez....Öyleyse ya bağımsızlık, ya ölüm. İşte gerçek kurtuluşu isteyenlerin parolası bu olacaktı”²²³

Kore’de ise Shanghai deki Daehan Geçici Hükümetin Cumhurbaşkanı olarak seçilen Sung-man Lee, Mart 1919’da Amerika Başkanı Woodrow Wilson’a Kore’nin BM himayesi altına almaya yönelik bir dilekçe verdi. Bu dilekçede, Kore’nin bağımsızlığına kavuşması için BM’nin himayesi altına girmesi gerektiğini, bu konu üzerine de Paris Barış Konferansı’nda ilk adımı atması istenmekteydi.

Fakat, Lee’nin bu girişimi Amerika’daki Kore Millet Derneği’nden ve Shanghai Geçici Hükümeti’nden büyük tepki aldı. Shanghai Geçici Hükümeti, diğer ülkelerin manda veye himayesi altına girmeyi kesinlikle reddederken Mart 1925’te kendisi görevinden alınarak mevkisini kaybetti ve Washington ofisindeki bağımsız hareketin yüksek yönetiminden çekildi.

Kore Cumhuriyeti hükümetinin kurulması, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından 25 sene sonra gerçekleşti. Türkiye 1923 yılında cumhuriyeti kurarken, Kore 15 Ağustos 1945’te II. Dünya Savaşında Japonya’nın yenilgisi ile Japon sömürge yönetiminden kurtularak bağımsızlığını kazandı. Fakat, buna rağmen Japon askeri gücünün silahsızlandırılması için ABD ve Sovyetler Birliği’nin anlaşması ile 38. paralel sınır alındı. Kore yarımadası güney ve kuzey sınır olmak üzere bölündükten sonra, nihayet güneyde 15 Ağustos 1948’de Kore Cumhuriyeti ve hemen ardından kuzeyde ‘Coson Demokratik Halk Cumhuriyeti’ kuruldu. Böylece, 35 sene boyunca beklenen milli egemenlik ve istiklal sevinci kısa sürdü. Soğuk Savaş, ideolojik çatışmaların ikiye böldüğü bir ülke ortaya çıkardı.

İki ülke de Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte milliyetçiliği şuurlu bir politikayla yürütmeye başlamıştır. Türkiye ve Kore, yürüttüğü bu politikayla tarihinde büyük felaket ve acılar yaşamış olan iki milletin kendine olan güvenini tekrar kazanması amaçlanmıştır.

Türkiye’de Mustafa Kemal siyasal önderliğiyle, Türk halkına Türk olmanın gururunu ve mutluluğunu sağlamış ve yaşatmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, milli

²²³ Atatürk, **Nutuk**, Cilt: I, emre yay, İstanbul, s. 31

mücadelenin askeri safhasının sonuçlanmasının hemen ardından giriştiği radikal inkılaplarla, Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır.

Bu dönemde Türk milliyetçiliği, Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkeler etrafında milleti refaha kavuşturacak “ekonomi”, “sınıf ayrılıkları düşünmeden eşitlik” ve “adaleti” esas tutarak modern manada “ulus” kavramını kazanmış ve çağdaş düzeltimleri başlatmıştır. Yani Türkiye, cumhuriyetin ilanı ile çağdaşlaşma ve demokratik bir devlet olma yolunda çok mühim bir aşama kaydetmek için çalışmıştır.

Türkiye’de Atatürk milliyetçiliğinin başlangıçta hedefi, milleti tam bir siyasi istiklale ve hürriyete kavuşturmaktır. Türk milliyetçiliği esasında, hürriyete ve insan şahsiyetine değer verdiği gibi, hedefi de demokrasidir. Türk milliyetçiliğinde, millet büyük bir unsur olurken, şuurlu bir nitelik taşıyan Türk milliyetçiliği gelişmesini ancak demokratik ve hür müesseselerin yerleşmesinde bulmuştur.

Atatürk'ün anlayışı, totaliter “köktencilik” ile bağdaşmazken Komünizme karşı durarak planlı kalkınmayı ve karma ekonomiyi benimsemiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlayan, milli kültür etrafında yeni bir millet yaratma düşüncesi, bu uygulamalarla hümanist kültür ışığında evrensel vatandaş yaratma anlayışına dönüşmüştür.

15 Ağustos 1945’te Japonya’nın sömürgeyle, Japonlaştırma siyaseti ortadan kaldırıldı ve Kore halkı, istiklaline kavuştu. Kore, bağımsızlığını kazandıktan sonra çağdaş demokratik Kore milliyetçiliğini yeniden inşa etmiştir. Ne var ki, o dönemde kurulan hükümet düzeni, Kore milletinin beklediği milli egemenliği, özgürlük, eşitlik ve demokrasiyi kendi gücüyle savunmadan, yine dış güçlerin desteğiyle sağlamıştır.

Kore’nin artık sömürgeci ekonomi sisteminden ayrılması gerekirken, ekonomisi yeniden ABD askeri rejiminin etkisi altına girmiştir. Bunun nedenleri ise, ekonomik açıdan Japonya’nın sömürgeciliğinin yarattığı yoksulluk, doğal kaynakların harap olması, bölgeler ve endüstriler arasındaki dengesiz gelişme ve faşist yönetim teşkilatıdır. Bir de, Japonya, sömürgecilik dönemi boyunca, işçilerini

ucuza beslemek için Kore'nin tarımsal potansiyelini kendi doğrultusunda yönlendirmiştir. Dolayısıyla bağımsızlığını kazandıktan sonra Kore'nin üstüne düşen ekonomi görevi ise, kazanç ve üretim gücünün artırılması, serbest pazar düzeninin yenilenmesi, ekonomik dengeyi sağlamaktır.

13. Türkiye ve Kore'de Cumhuriyeti Kurulduktan sonra Önderleri

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte, Türk milliyetçiliğini şuurlu bir devlet politikasıyla yürütmeye başlamıştır. Atatürk, yürüttüğü bu politikayla tarihinde büyük felaket ve acılar yaşamış olan Türk milletinin kendine olan güvenini tekrar kazanmasını sağlamış ve Türk halkına Türk olmanın gururunu ve mutluluğunu yaşatmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, milli mücadelenin askeri safhasının sonuçlanmasının hemen ardından giriştiği radikal inkılaplarla Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır.

Atatürk için Türk milleti her şeyin ana kaynağıdır. *“Millet sevgisi kadar büyük bir sevgi yoktur. İstiklal harbinde milletime bir takım hizmetlerim olmuştur zannederim. Fakat bunlardan hiç birini kendime mal etmedim. Yapılanların hepsi milletin eseridir...”*²²⁴ diyen Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını iyi kavrayabilmek için öncelikle onun millet anlayışını incelemek gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu M. Kemal Atatürk, milletin çağdaş düşüncelere uygun ilmi bir tanımını yapma gereğine işaret ederek mümkün olduğu kadar her millete uyabilecek şu geniş tanımları yapmıştır.

- a- zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan,
- b- beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatta samimi olan,
- c- sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir.²²⁵

²²⁴ Mustafa Keskin, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999, s.105.

²²⁵ Ayşe Afetinan, *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, s. 58.

Bu tarif tetkik olunursa, bir milleti teşkil eden insanların rabitalarındaki kıymet, kuvvet ve vicdan hürriyetiyle insani hisse gösterilen riayet, kendiliğinden anlaşılır. Gerçekten maziden müşterek zafer ve yeis mirası; istikbalde gerçekleştirilebilecek aynı ümitleri beslemiş olmak; bunlar elbette bugünün medeni zihniyetinde, diğer her türlü şartların üstünde mana ve şümul alır.²²⁶

Kore’de ise 35 sene boyunca beklenen milli egemenlik ve istiklal sevinci kısa sürmüş ve ideolojik çatışmalar ortaya çıkmıştır. Bu ideolojik çatışmanın sonunda Kore Yarımadası’nın Kuzeyde Sovyetler Birliği tarafından komünizm, Güneyde ise ABD tarafından liberal demokrasizm yerleşmiş oldu ve iki ayrı devlet kurulmuştu. Kore halkının Kuzey-Güney diye ikiye ayrılmış olması, Kore Yarımadası’nı çok gergin bir atmosfere bırakırken nihayet 1950 yılında Kore Savaşı çıkmıştır. Ayrıca, ABD ve Sovyetlerin ön saflarda olduğu dünya politikası, kendini soğuk savaş yapısına hızla getirmiştir.

Ülkenin bu karmaşa durumu askeri darbeye yol açmıştı. 16 Mayıs 1961’de, Tümgeneral Cong-hi Park’ın başkanlığında bir askeri devrim yapıldı ve iki gün sonra, ikinci Cumhuriyet devrilmişti. 16 Mayıs’ta ortaya çıkan Askeri Devrim Komitesi, sıkı yönetim ilan etmiştiler.

Kore Cumhuriyeti’nin modern çağında Cong Hi Park kadar hakkında birbirinden farklı değerlendirmeler yapılan bir başka kişi yoktur. Bir taraftan 18 sene bir ülkeyi yönlendiren bir diktatör olarak değerlendirilirken, diğer yandan da vatanın modernleştirilmesi ve geliştirilmesinin öncü olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan bazı medya ve basın tarafından Park hakkında büyük kampanya şeklinde yeniden değerlendirme çalışmaları başlamış bulunuyor. Bilim dünyasında da sistematik olarak Park hakkındaki değerlendirmeler başlamış gözüküyor.²²⁷

---

²²⁶ Yusuf Sarımay, **Atatürk’ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996, s. 55.

²²⁷ Jong İl Kim, **Türkiye ve Güney Kore Devrimlerinde Atatürk ve Park Cong-Hi’nin Önderlikleri Hakkında Mukayeseli Bir Çalışma**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1999, s. 117.

Cong Hi Park dönemi hakkında bazı önemli tartışmaları merkeze alarak onun başarıları ve hatalarını ele alırsak kısaca şöyle özetlemek mümkün olur. Park'ın başarısı, kuşkusuz ülke kalkınması olacaktır.

Kore Savaşı'ndan sonra ülkenin siyasi ve ekonomik kargaşa durumlarında Cong Hee Park, bir askeri darbe düzenlenmekteydi. Bu darbenin sonucu olarak Kore üçüncü hükümetinin başkanı olan Park, en başta toplumsal tutarlılığı, ekonomik kalkınmayı ve de ulusal savunmayı güçlendirmeye çalışarak, Kore'nin bugünkü halinin temelini hazırlayan olmuştur.

Bu nedenle Park, Türkiye'deki Atatürk kadar olmasa da Kore tarihinde çok mühim bir yer tutmaktadır. Kendisinin sözünü ettiği demokrasi, Batı'nın liberal demokrasisi değil, toplum yararına sivil özgürlükleri, konuşma ve basın özgürlüklerini kısıtlayan “güdümlü” ya da sınırlı bir demokrasiydi. O böylesi bir Kore demokrasinden söz etmekteydi. Öte yandan da siyasi düşüncesi, güçlü bir hükümetin önderliğinde, “yeniden canlanma ve yenilenme” ideolojisinin kılavuzluğunda, ekonomik modernleşme ve askeri kalkınma yaratmış olan bir ideolojiye dayanmaktaydı.

Kuşkusuz Park ve Atatürk, olağanüstü kişilikleriyle ülkeyi etkilemiş büyük bir asker ve devlet adamıydılar. Onların yürüttüğü devrimlerinde gösterilen temel hedef, ülkelerin kalkınma, müreffeh ve her yönden daha güçlü olmaları içindi. Bu yolda türlü mücadele ve zorluklarla yaptıkları faaliyetler, hem ekonomik hem de siyasî alanlarında mutlak başarılarla gerçekleşmiştir. Bu önemli liderlerin, iki ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel yönde büyük atılımlarla hızla ilerlenmesinde çok önemli rolleri bulunmaktadır.

Ayrıca, her iki önder, komünizm propaganda ve baskısına karşı güçlü bir anti- komünizm anlayışını savunurken ekonomik gelişmenin, ülkenin bağımsızlığını gerçekleştirme aracı olduğuna inanmışlar ve iki milletin kalkınmasında önemli birer rol oynamışlardır.

14. Türkiye ve Kore’de Cumhuriyetin Kurulmasından Sonra Milliyetçiliğin Gelişmesi

Millet ve milliyetçilik konusu incelenirken unutulmaması gereken gerçek: Her millet, kendi milli birliğini ve ülke bütünlüğünü koruyacak olan tanımlar hangileri ise, onları tercih eder.

Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşundan sonra laikliği, Türk toplumunun temel ilkelerinden biri haline gelmesiyle dinin birlik sağlayıcı fonksiyonunu Türk milliyetçiliği almıştır. Atatürk için laiklik demokrasinin ön koşuludur; çünkü ona göre laiklik olmadan gerçek bir düşünce özgürlüğü de olamaz. Milliyetçiliğin de ön koşuludur; çünkü laiklik olmayan yerde önem taşıyan ulus değil, ümmettir.²²⁸ Milli ve laik bir devlet anlayışı içinde Türk milliyetçiliği, ümmet anlayışından koparak yepyeni bir mana ve nitelik kazanmıştır.

Bir de Atatürkçü Türk milliyetçiliği vatan kavramı ile bağlantılıdır. Atatürk’ün milliyetçilik anlayışında somut bir “vatan” a bağlılık unsurunun önemli bir yer tuttuğunu, Atatürkçü düşünce sistemini inceleyen birçok bilim adamı belirtmişlerdir. Vatan kavramı ve gerçeklik ilkesi, elbette milli sınırları dışında kalan Türklerle ilgilenmemek anlamına gelmez. Türk milliyetçiliği, dünyada yaşayan bütün Türkleri sever, onları kardeş sayar; onların özgür olmalarını ve gelişmelerini ister. Onlarla durumlar elverdiğince ilgilenmeye çalışır. Ama, kendisine siyasi alan olarak, Türk vatanını benimser; gerçekçi ve akılcı davranarak, anavatanını tehlikeye atacak Türklüğe zarar getirecek, maceracı ütopyalardan uzak durur.²²⁹

CHP, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte kültürel politikalara yön vermiştir. Atatürk döneminde milliyetçi ve halkçı kültür anlayışı takip edilirken, 1938 den sonra, hümanist kültür anlayışı uygulanmıştır. Kültürde hümanist yaklaşımların gerçekleşebilmesi için de dönemin yönetimi, siyaset, ordu ve bürokraside kendi kadrolarını oluşturmuştur. Diğer yandan mevcut kurumlara ilaveten döneme özgü oluşturulan kurumlarla hümanist kültürü benimseyecek kitleler oluşturulmak

²²⁸ Kışlalı, a.g.e., s.30

²²⁹ Feyzioğlu, a.g.e., s.79.

istenmiş, takip edilen politikalar basın ve radyo aracılığı ile halka benimsetilmeye çalışılmıştır²³⁰. Halkevleri, Halk Odaları ve Köy Enstitüsü gibi uygulamalarla da, yönetimde egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu görüşü yerine, partiye ait devlet anlayışıyla halk, partinin istekleri doğrultusunda yetiştirilmeye çalışılmıştır²³¹.

Kore milliyetçiliği, Japonya'nın Kore'de silahlı sıkı yönetimle asimilasyon politikası güçlenirken sömürge yönetimin aleyhinde gelişmişti ve istiklâl kavuştuktan sonra kendi bulma akımı olarak ortaya çıktı. Bu anlamda, Kore'nin bağımsız olmasıyla beraber milli kimlik meselesi daha güçlü şekilde meydana gelmeye başlamıştı. Kimlik meselesi, millet ve milliyetçilik kavramlarını da davet eder. Bunun hakkında Ernest Gellner, "Milliyetçiliğe Bakmak" adlı eseriyle, açıklık getirmiştir. Gellner, milliyetçiliğin modern dünyanın kendi özgü şartlarından doğduğunu, bunun da kimlik sorununu gündeme getirdiğini belirtmektedir.²³²

Bu konuyu Anthony D. Smith'nin ifadesiyle baktığımız zaman, sömürgeci durumda doğan milliyetçilik, bağımsızlık hedefini kazandıktan sonra hareketin potansiyel gücünü kaybediyor.²³³ Fakat, Kore'de millet anlayışını, eskiden varolan 'ethnie'²³⁴ veya 'etnik toplum'un temelinden onun devamı olarak milliyetçiliğin gelişme sürecinde modern millet-'nation' kavramına kavuşmuştur. O yüzden Kore milliyetçiliği hakkında, hem Gellner hem de Smith'in vurguladığı gibi yalnız modern bir olgu olarak anlatmak zor oluyor. Ayrıca, batılıların vurguladığı 'gerçek' anlamdaki milliyetçilik-'nationalism' olarak da nitelendirilmez.

Türkiye'de millet ve milliyetçilik kavramlarındaki kimlik meselesini Atatürk'ün anlayışında bakabiliriz. Atatürk, milliyetçiliği millet tabanına oturmuş bir devletin en tabii politikası ve karakteri olduğunu algılanmaktadır. Atatürk özenle

²³⁰ Işıl Çakan, **Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı; Söz**, Otopsi Yayınları, İstanbul 2004.s. 73.

²³¹ Bu anlayışın mimarı Recep Peker'dir. Düşüncelerini 1935 Kurultayında "Türkiye Cumhuriyeti bir parti devletidir" sözleri ile ifade etmiş, bu anlayışın ortaya koyduğu prensipler Atatürk'ün vefatıyla uygulamaya geçirilmiştir. Bkz., Nazmi Avcı., **a.g.e.**, 2000, s. 228.

²³² Ernest Gellner, **Milliyetçiliğe Bakmak**, İltişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 224-226.

²³³ Anthony D. Smith, **The Ethnic Origin of Nations**, Basil Blackwell Ltd, New York, 1986, S.260.

²³⁴ Smith'e göre, milletin kim olduğu sorusunun yanıtı milletlerin etnik temellerinde aranmalıdır. Çünkü günümüz milletlerinden çoğu belirli bir etnik topluluğun devamıdır. Smith, etnik topluluk yerine Fransızcadan ithal ettiği 'ethnie' terimini kullanır(Smith, **a.g.e.**, s.275).

yaptığı Türk milliyetçiliğinin tarifinde şöyle demiştir: *“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk Halkı’na Türk Milleti denir. Millet, dil kültür ve ülkü birliği ile birbirlerine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir politik ve toplumsal heyettir”*

*“Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dini ve mezhebi yerine Türk Milleti bağı ile fertlerini toplamıştır.”*²³⁵

Atatürk'ün yaptığı bu iki tarif, Türk milliyetçiliğinin sınırlarını çiziyor. Bu tanımlar, Türk milliyetçiliğini ne ırkçılığa, ne faşizme ve ne de komünizme götürmek isteyenlere fırsat tanımaz bir niteliktedir. Bayar bu konuda, Atatürk milliyetçiliğinin kan ve kafatası kökenine götürmenin mümkün olmadığı gibi, “enternasyonal düşüncelerin oluşturduğu toplum yapısına da kaydırmak mümkün değildir” demiştir.

236

Kore, bağımsızlığı kazandıktan sonra Amerika, Kuzey Kore, Japonya ile dış ilişkiler ve etnik anlayış temeli üzerinde çağdaş Kore milliyetçiliğini yeniden inşa etmiştir. Ne var ki, o dönemde kurulan hükümet düzeni Kore milletinin bekledikleri milli egemenliği, özgürlük, eşitlik, demokrasiyi savunmadan yine dış güçlere bağlı kalmıştı.²³⁷

Bu durumda, 1950 yılının son zamanlarında basın ve öğrencilerin hükümete yönelik eleştiri sesi yükselmeye başlamıştı. Yüksek öğrenim gören öğrenciler, mutlakiyeti, feodaliteye ve dış güçlere karşı liberal demokratik karakterini vurgulayan hareketleri düzenlediler. Fakat, bu hareketleri başarısızlıkla sona ererken onun yerinde sadece milli birlik hareketi kalmıştı. Bu dönemdeki ‘milletin birliği’ bir anlamda kurtarıcı ve din gibiydi.²³⁸ Onlara göre milli birlik hareketinin hedefi,

---

²³⁵ Afetinan, **a.g.e.**, 1988, s. 18-19.

²³⁶ Celal Bayar, **Atatürk Gibi Düşünmek**, derleyen: İsmet Bozdağ, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 61-62.

²³⁷ Joong Suk Seo, **Kore Çağdaş Milli Hareketi Araştırması II.**, Yuksabipyungsa yay, Seul, 1996, s.278.

²³⁸ Jae O Lee, **Kurtuluştan Sonra Kore Öğrenci Tarihi**, Hyungsungsa yay, Seul, 1984, s. 122.

sadece milli bağımsızlık ve milli devlet kurmakla kalmayıp, toplumsal yapı değişimini amaçlayan bir hareket idi.²³⁹

Genellikle, milliyetçiliği tanımlaması için en önemli unsur olarak devlet ve sivil toplum söyleniyor. Milliyetçilik, hem devletin güç kullanmasını meşrulaştırıcı araç olarak hem de toplumsal siyasî yarışmanın veya toplumsal çoğulculuğun kendiliğinden bir unsuru hâline gelmektedir. Dolayısıyla milliyetçiliğin bu iki taraflarını iyice anlamadan milliyetçiliği doğru şekilde anlamak zor oluyor.

Aslında şimdiye kadar bir çok araştırmacı, milliyetçiliğin bu iki taraflı görüşleri üzerinde araştırmalarını sürdürdüler. Örneğin, “milliyetçilik, bir hükümetin başta gelen ideoloji rolünü gösterdiği zaman onun içerdiği soyutlaşmış ve gerçekçi olmayan bir unsur olarak ortaya çıkıyordu. Fakat, dirençli ve ilerici milliyetçilik ise sivil toplum tarafından yürütülmüştü. Onların milliyetçiliği, milletin somut talebi üzerine meydana geliyordu.”²⁴⁰

Bu durum, genelde Kore’de devlet milliyetçiliği ve sosyal milliyetçilik gibi ikili muhalif yapıyı pekiştirdi. Bunun yanı sıra, milliyetçiliğin teorik yarışma ve destekçilerinin işbirliği konusu siyaset alanında önem kazanmaya başlamıştı.

Bu görüş çerçevesinde “Milliyetçilik bakış açısından baktığımız zaman, Kore siyaset tarihinde görülen en belirgin özelliklerden biri olarak halk ve devlet arasında çelişki olmasıdır” ifadesi verilmiştir.²⁴¹

Bu konuda milliyetçiliğin ikili görüşlerini, milliyetçilik modernist yazar Eric. J. Hobsbawm ise, ‘Yukardan milliyetçilik’ ve ‘Aşağıdan milliyetçilik’ olarak kavramlaştırdı.²⁴²

---

²³⁹ Lee, **a.g.e.**, s. 120.

²⁴⁰ Byung yong Yu, **Kore Modern Çağ Tarihi ve Milliyetçiliği**, Jipmundang yay, Seul, 1996, s.106.

²⁴¹ Yu, **a.g.e.**, s. 107.

²⁴² Modernist yazarlar genellikle seçkinlerin rolünü ön plana çıkaran ‘yukardan aşağıya’ bir bakış açısı benimser. Buna göre daha çok seçkinlerin halk kitlelerini yönlendirmesi üzerinde durur, kitlesel hareketlenmenin kendi dinamiklerini araştıramazlardı. Hobsbawm da modernleşme süreçlerinin halk üzerindeki etkisinden çok, devletin ve seçkinlerin yönlendirmelerini temel alan bir yaklaşım geliştirmiştir(Eric J. Hobsbawm, **Nation and Nationalism since 1780**, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1990, s. 10-11).

Böylece, sosyal milliyetçilik, genelde halk milliyetçiliği olarak nitelendiriliyor. Bir de, ‘halk’ kavramının net ve özel karakteri için halk milliyetçiliği genellikle sosyal milliyetçilik alanlarında direniş milliyetçiliği olarak faktörünü göstermektedir. Dolayısıyla, halk milliyetçiliğini sosyal milliyetçilik anlayışı içinde devlet milliyetçiliğine karşı en dirençli milliyetçilik olarak kavrayabiliriz.

Fakat, sosyal milliyetçilik her zaman dirençli milliyetçilik olarak ortaya çıkmıyor. Bu sosyal milliyetçiliğin iç kısmında çeşitli toplum güçleri tarafından yönlendirilen milliyetçilik anlayışları mevcuttur. Aynı zamanda sosyal milliyetçilik devlet milliyetçiliğine nazaran mantıksal olarak zayıf olur ve bu ikili görüş bazen de uyum sağlayarak destek veriyor.²⁴³

Bu arada devlet milliyetçiliği ve halk milliyetçiliğın beraber uyum sağlamasını Atatürk zamanında kurulan Halkevlerinde de görebiliriz. İnkıplarının halka benimsetilmesi ve milli devlet yaratmak amacıyla kurulan Halkevleri, siyasi bir kurum olarak düşünülmemiş, kültür anlayışının halka aktarılma istendiği kurumlar olarak tasarlanmıştır.

Aynı zamanda Halkevleriyle, milli kültür unsurlarının ortaya çıkarılması ve okul çağını geçmiş bireylere Cumhuriyetin fazilet ve faydalarının anlatılması amaçlanmıştır.

Kore’de ise II. bölümünde de gördüğümüz gibi, 1948 yılının Ağustos ve Eylül ayında Güney ve Kuzey Kore’de iki tarafa ayrılmış devlet ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi, bu iki ayrılmış devletin kurulması, Korelilerin düşüncelerini yansıtan bir sonuç değildi. Bu nedenle Güney tarafı Sung Man Lee’nin hükümeti, o dönemin milli hedefi olan ‘kendi gücüyle birleşik milli devlet kurma’ açısından güçsüz kalıyordu. Lee hükümetin zayıf destek tavanını, o dönem Güney Kore’nin Kore Milli Meclisinde de görebiliriz.

Güney Kore Milli Meclisinin toplam 220 kişilik milletvekilleri arasında yaklaşık 60 kişilik genç milletvekilleri, Lee’nin karşısında milli birlik ve reform

---

²⁴³ Yu, a.g.e., s. 109.

milliyetçilik görüşlerini güçlü şekilde savunmuştu.²⁴⁴ Dolayısıyla Kore'nin bağımsızlığı kazanmakla beraber aşağıdan başlayarak gelişen toplum milliyetçilik alevi söndürülmüş görünmesine rağmen, milli birliğe dayanan bir ideoloji olarak 'milliyetçilik' siyaset alanında henüz bitmiş değildi.

Onlar, toplumun talebini devlete yansıtmak için açık olarak görevini sürdürmeye çalışmışlardı. Örneğin, Japon yanlısı ve Kore milletine düşmanlık yapanlara karşı hukuksal olarak devlet kanunu düzenleme, halksal toprak reform planını, yabancı asker gücünün çekilme ve Kuzey, Güney'in barışçıl birleşme gibi tüm milletin konularını devletin gündemine taşındılar.²⁴⁵

Fakat, bu dönemde Kore devleti komünizme karşı ayakta kalmaya çaba gösterirken birleşik milli devlet kurmak daha az benimsendi. Daha da kötüsü, Lee hükümeti 'anti komünist'i 'milli' anlayıştan daha önemli sayarak şiddet kullanarak milli birliğe vurgu yapan genç milletvekillere karşı baskı uygulamaya çalışmıştı. Bir de Japon sömürge siyaset yönetimin altından beri milli birliği ve tek Kore devletinin kurulması gerektiğini iddia eden Ku Kim'in suikast kurbanı olarak öldürülmesi, sosyal milliyetçiliğin düzene girmesini engellemişti. Bunun sonucunda ise mecliste artık milliyetçilik konusuyla hükümete karşı çıkmak olanaksız oldu ve Lee'nin anti komünist politikasının aleyhinde olan kim varsa siyaset alanından çekilmişti.

Nitekim geride yalnız, Lee'nin hür demokratizm ve Japonya'ya karşı politikasını²⁴⁶ temsil eden 'devlet milliyetçiliği' kalmıştı.

Kore Çağdaş tarihinde devlet milliyetçiliği ve toplum milliyetçiliğinin ayrımı bu şekilde başlamıştı. Bu ayrımı daha derinleştiren olay ise Kore savaşı idi. Üç sene boyunca süren Kore savaşından dolayı Kuzey ve Güney Kore ölçüyü aşan ideolojik çatışma içine girmiş oldu. Savaştan sonra ise, milli birleşme konusu üzerindeki sosyal milliyetçilik, güney tarafından 'ilerici sosyal düşünce' olarak reddedilmişti.

---

²⁴⁴ Woon Sun Baek, "Kore Milli Meclis'in Genç Milletvekilleri Hakkında Araştırması", Doktora tezi, Seul Üniv. İyasal Bölümü, 1993, s. 29.

²⁴⁵ Baek, a.g.e., s. 31.

²⁴⁶ Sung Man Lee'nin Japon karşıtı milliyetçilik düşüncesi, halkın Japon aleyhtarı duygusunu siyasal yöntem olarak kullanmıştı. Buna rağmen Lee, kurmuş olduğu hükümette Japon taraftarı olanlara da yer vermişti.

Savaştan dolayı devlet, milleten daha üstün olarak yerini almış olup, komünizme karşı güvenlik ve milli refah açısından demokratizmi sınırlandırmaya bir itibar kazandırmıştır. Kuzey Kore ile birleşme konusu hakkında tüm tartışmaları yasaklayıp sadece kuvvet kullanarak birleşmeyi gerçekleştirmek gerektiğini vurguladı. Bu nedenle iki taraf anlaşmayı yasadışı olarak görmüş ve diğer görüşlerini reddetmişti.²⁴⁷

15. Kore Savaşında Türk Askerlerin Katılması

Kore Savaşı, Modern Türk tarihi açısından, o zamana kadar kendi sınırları dışında herhangi bir askeri harekate katılmamış olan Türkiye için önemli bir olaydır. Türkiye'nin SSCB tehdidine karşı, Batı ülkeleri ile ortak güvenlik safına katılması, Menderes Hükümeti tarafından alınmış radikal ve yeni bir adımdı. Bu karar günümüzde dahi önemini yitirmemiş bir karardır. Çünkü, bu karar TBMM'ne danışılıp tartışılmadığı için, Anayasa'ya aykırı bir durum yaratılıyormuş gibi oluyordu. Aslında muhalefet partileri, temelde asker gönderilmesine karşı çıkmıyorlardı. Ancak asker gönderme kararının alınmasında, Anayasa'nın ihlal edildiği görüşündeydiler²⁴⁸

Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye taarruzu, Batı yanlısı bir politika izleyen Türk Hükümetinde ve basınında tepkiyle karşılandı. Komünist güçlerin Uzak Doğu'ya yayılması olarak değerlendirildi. Bu arada BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin Güney Kore'ye yardım yapılmasına ilişkin önerisi, 27 Haziran'da Türkiye'ye ulaşmıştı. Hükümet adına konuyu 30 Haziran 1950'de, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, TBMM gündemine getirdi. BM Güvenlik Konseyi'nden alınan iki telgrafta ve 473 sayılı kararda, Güney Kore'nin, o bölgenin meşru hükümeti olduğu ve Kuzey Kore kuvvetlerinin 38'inci paralele çekilmesinin ve üye devletlerin Kuzey Kore'ye

---

²⁴⁷ Bu konuda Lee' ve Kuzey Kore'nin İl Sung Kim'in birleşme anlayışı, ikisinin de cengaverliğini göstermekteydi. Fakat, bu ikisi de 'düşman kim?' sorusunu algılamadan 'kendileriyle' çatışan bir şekle dönüşmüş ve hatayı sürdürmüşlerdi. Bu, demek ki her zaman kendileri onur duydukları, 'barış seven millet' olarak beş bin yıllık Kore milletinin milli tarihinin rejimden dolayı ayrılmış durumunu aşırı milliyetçiliği kullanarak çözüme kavuşturmaya çalıştıklarını görebiliriz(Myung Lim Park, "**Kore Savaşın Çıkış ve Başlangıç**", Doktora tezi, Koryo Üniv. Siyasal Bilimler, Seul, 1994, s. 226-250).

²⁴⁸ Hüseyin Bağcı, **Türk Dış Politikasında 50'li yıllar**, METU Pres, Ankara, 2002, s.20.

yardımdan kaçınımlarının istendiğini açıkladı. Aynı konuşmada Dışişleri Bakanı Köprülü, BM Güvenlik Konseyi'nin kendilerine ulaşan 477 sayılı kararında da;

“Silahlı bir tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletlerarası sulhu ve emniyeti tekrar tesis etmek için, BM Teşkilatı azası olan devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımı sağlamalarını tavsiye eder”²⁴⁹ şeklinde bir karar aldığını belirtti.

Ayrıca, Bakanlar Kurulu, 25 Temmuz akşamı Kore'ye 4000 kişilik standart bir askeri birlik göndermeye karar verdi.²⁵⁰ Bu kararına göre Türkiye, BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin çağrısına ABD'den sonra cevap veren ilk ülke oldu. Türkiye aynı zamanda, saldırıya karşı hiçbir adım atmamış olan İngiltere ve Fransa'yı da yumuşak bir dille eleştiriyordu. Türk hükümeti, bu hareketiyle diğer ülkeleri de sorumluluk altına soktuğuna inanıyordu. Böylece Güney Kore'nin basına gelenler eğer bir gün Türkiye'nin de başına gelirse, bu ülkelerin Türkiye'nin de yardımına geleceğine inanılıyordu.²⁵¹

Böylece Türkiye, BM'in üyelerinden biri olarak barış ve özgürlüğün korunması amacıyla komünist saldırıların durdurulması için yapılan savunmaya savaşıyor katıldı. Kendi üzerine düşen görevi başarıyla yaptı. Türkiye, Atatürk döneminden beri izlemekte olduğu “Yurtta barış dünyada barış” prensibine dayanan dış politika amacını gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda Batılı büyük devletlerin Türkiye'ye olan güvenlerinin artmasına neden olmuştur.²⁵²

Türk Birlikleri, savaş sırasında üstün başarı göstermiş hatta ABD birliklerini kendilerini feda etmek pahasına, imhadan kurtarmışlardır. Bu olay ABD'de, Türkiye'nin SSCB'ye karşı yalnız bırakılmaması gerektiği yönünde ciddi bir kamuoyu oluşmasına da neden olmuştur.²⁵³ Sonuçta da Türkiye'nin stratejik önemini kavrayan ABD'nin de desteğiyle Türkiye, bu politikasında başarılı oldu.

²⁴⁹ Mustafa Albayrak,, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti, (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s.410

²⁵⁰ Sevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam III. Cilt (1950-1964)**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.302.

²⁵¹ Bağcı, **a.g.e.**, 2002, s.20.

²⁵² Albayrak, **a.g.e.**, 2004, s.416.

²⁵³ Baskın Oran, **Türk Dış Politikası**, C.I, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul., 2004, s.549

Kore'deki Türk Tugayı'nın Kore Savaşı'nda göstermiş olduğu üstün başarılar savaşın seyrini değiştirmiştir. Türk askeri üç yıl içerisinde bu savaşta tam 14 başarılı muharebeye imza atmış, tam dört kez savaşın kaderini değiştirmiştir. Güney Kore'nin kurtarılarak egemenliğine kavuşmasında Türk Tugayı'nın büyük katkısı olmuştur. Savaşın kaderini değiştiren bu dört savaş; Kunuri oyalama, Kumyangjang-ni taarruz, Taegyewon-ni savunma ve Wegas ileri karakol muharebeleridir.²⁵⁴

Türkiye ile Kore'nin yakınlaşma sebebi Kore Savaşı'dır. Türk askerinin Kore Savaşı'na katılması iki ülkenin dostluğunu pekiştirmek ve iki millet arasında sempati yaratmak için yeterli neden olmuştur. Türkler ve Koreliler birbirine karşı sıcak ve dostane duygulara sahiptirler. Fakat Türk halkının Kore Savaşı'ndan dolayı Korelilere karşı olan sempatisi Korelilerinkinden daha fazladır.

Türk askerlerinin Kore Savaşı'na katılması gerek Kore'nin hürriyet ve bağımsızlığının korunmasına, gerekse dünya barışının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Kore halkı Türk tugayının Kore Savaşı'na iştirak ederek gösterdiği fedakarlığı hâlen unutmamakla beraber, Kore Savaşı tarihinde özel bir yere sahiptir.

Kuzey Kore'nin tek taraflı saldırıları ile başlayan Kore Savaşı sırasında Türk Tugayı, Kunuri ve Kumyangjangri muharebelerinde zafer üstüne zafer kazanarak Kore Cumhuriyeti'nin hürriyet ve bağımsızlığının korunmasına büyük katkıda bulunmuştur. Bu sebeple Türk-Kore ilişkilerinde, Kore Savaşı sırasında oluşturulan müttefik dostluk ilişkilerde yalnızca yeni temel oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda iki ülkenin ilişkilerinin ana karakterini belirlemede asıl dönüm noktası olmuştur. Türkiye'nin Kore'ye bakışını dost ülke olmaktan çok kardeş ülke olarak değerlendirmesi bunun bir örneğidir.

Başka bir deyişle Türk askerlerinin Kore'ye gönderilmesi, Türk-Kore hükümetleri ve halkı arasında karşılıklı anlayışı yaratan bir fırsat olmasının yanında, 1949 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin Kore Cumhuriyeti'nin tanınmasından sonra iki ülke ilişkilerinin yeniden başlamasına neden olmuştur. Ayrıca, 1957'de iki ülke

---

²⁵⁴ Denizli Ali., a.g.e., 1994, s.185

arasında diplomatik ilişkilerin kurulması ile ilişkilerin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda gelişmesi için gerekli zemin hazırlanmıştır.

Türkiye ve Kore, birbirine hem çok yakın hem de çok uzakta bulunan iki ülkedir. Uzakta bulunma coğrafi bakımdan uzakta olduğu anlamını taşımaktadır. Yakın olmanın anlamı ise, iki ülkenin geçmişteki iyi ilişkileri temel alınarak hürriyet, barış, refah gibi müşterek idealleri beslemeleriyle yürekten yakınlık hissedebilen ülkeler demektir. Ayrıca, Türkiye ve Kore, Kore Savaşı sırasında bir araya gelip Kore milletinin özgürlüğünü korumak için birlikte savaştılar. Türk askerinin Kore Savaşı'na katılması iki millet arasında bir sempati yaratmış ve birbirlerine karşı olan bu sıcak dostluğu halen paylaşmaktadırlar. Türk askerinin fedakârlığı sayesinde, Kore bağımsızlığı kazanmasına yardım etmiş ve yeni doğan bir demokrasi ülkesi haline gelmiştir.

SONUÇ

Tarihçiler XX. yüzyılın ilk yıllarını, ‘milliyetçilik’ dönemi olarak nitelendiriyorlar. Bu dönemde Türk ve Kore milliyetçiliği, Osmanlı ve Cason Devleti’nin çöküş döneminde milli egemenliği savunmak amacıyla ortaya çıkan bir fikir hareketi niteliğinde gelişti. Bu bakımdan milli bir devletin kurulmasını amaçlayan iki ülkenin milliyetçiliği ile iki halkın bağımsızlık hareketleri birbirinden ayırt edilemez.

Osmanlı ve Cason, gerek jeopolitik konumu, gerek zengin yerüstü ve yeraltı kaynaklarıyla diğer güçlü devletlerin ilgi odağı halinde bulunmakta ve bir cazibe merkezi oluşturmaktaydılar. Bu hassas coğrafi konum, Cason’a ve Osmanlı’ya, dünya güç merkezleri için mutlak kontrol edilmesi ve elde bulundurulması gereken bir hedef olma niteliğini kazandırmaktadır.

Her iki devlet için de çöküş, pek çok iç ve dış nedenin bir araya gelmesiyle uzun süren bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir. Kendi kendine yeterlilik prensibini kabul eden Osmanlı Devleti ve dışa kapalı bir siyaseti izleyen Cason Devleti, uzun süre dış dünyanın diplomasi yöntemleri ve politikalarına hem ilgi göstermemiş hem de doğru olarak öğrenememişti. Böylece, Yeniçağ’ın başlarında dünya, özellikle Avrupa’nın Rönesans ve Reform hareketleriyle bir değişim ve gelişme süreci yaşarken, Osmanlı ve Cason’nun önceki konumlarını bile koruyamamaları ve yenileşmelerini gerçekleştirememeleri dolayısıyla, iki devletin gerilemesinde ve çöküşünde etkili olmuştur.

Ayrıca iki devletin gerilemelerinin en önemli nedenlerinden birini de Osmanlı ve Cason’un eğitim alanındaki gerilemesi olarak nitelendirebiliriz. Osmanlı ve Cason devletleri, toplumun pozitif bilimler yerine din bilimine (İslam ve Konfüçyüs) öncelik tanıyarak toplumun her alandaki modernleşme ihtiyaçlarından yararlanamamışlardır. Eğitim alanında ihtisaslaşmanın ortadan kalkmasıyla beraber, yüksek öğretimin altındaki medrese ve Sunggungwan’ın geniş kitlelerin faydalanabileceği bir şekilde yaygınlaştırılmaması, toplumdaki eğitimin dar bir çevrede kalmasına sebep olmuştur.

Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin zayıflamasıyla Balkanlar ve Kafkasya'dan güneye doğru inmeye çalışan Rusya ve bunu engellemeye çalışan İngiltere, Doğu Sorununun yani, Şark Meselesinin devamlı olarak gündeme gelmesine sebep oluyordu. Söz konusu Şark Meselesi, o dönemde Türkiye'den başlayarak, İran-Afganistan sınırı üzerinden Doğu Türkistan'a ve buradan Kore yarımadasına kadar uzanan coğrafyada, ağırlıklı olarak İngiltere ile Rusya arasındaki rekabet şeklinde geliyordu. Bu çerçevede, Avrupalı liderler, bir yandan Osmanlı Devleti'nin topyekûn çöküşünün genel barış için çok tehlike olduğunu savunurken diğer yandan da Osmanlı tebaası içinden çıkmış isyancıları destekleyerek Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecini körüklüyorlardı.

Kısacası, Osmanlı ve Cuson Devletlerinin gerilemesine iç sebepleri dışında Rusya ve diğer güçlü Avrupa devletlerinin iki ülke konusundaki politikaları da önemli ölçüde etkiliyordu.

Bu tarihsel koşullar altında Cuson, 1876 yılında Japonların savaş tehdidi altında liman açma ve ticaret antlaşmasını zorla imzalamıştı. Bu Cuson'a göre eşitsiz bir antlaşma olmasına rağmen, diğer taraftan da dışı kapalı tutulan siyaseti ilk defa devletçe dünyaya açarak, Kore milliyetçiliği benimsemeye ve modernleşme yoluna girilmiş oldu.

Aynı yılda Osmanlı Devleti ise, Kanun-u Esasi (Anayasa) ilanı ile hukuki ve siyasi anlamda bir devrim niteliğini kazanarak modernleşme sürecine ilk adımı atmıştı. Bu anlamda baktığımızda iki devletin modernleşme akımının başlama aşamasında farklı noktası, Cuson dış güçlere tepki olarak bir değişim gösterirken, Osmanlı'da ise kendi doğal evrimi içinde muazzam bir değişim hamlesi olarak ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde iki devlet milliyetçilerinin yaptığı milli hareketler, genellikle üç safhadan geçer. Bu hareketler kültürel bir uyanışla başlar, daha sonra bir siyasi hareket şekline dönüşür ve son olarak da bir ekonomik programı formüle eder.

Türk milliyetçi aydınlarının milliyetçiliği, “kültür birliği” ve çağdaşlaşmaya dayandırdığı gibi, Kore’de de aynı düşünce akımını görmekteyiz. İki ülkede de milliyetçilikte mühim bir yer tutan, milliyetçi öncülerinde vurguladığı unsur ‘eğitim’ ve ‘kültür’ dür. Burada eğitim, ulusal bilinci uyandırıp hayat ve siyaset felsefesini özümsemek içindir. Bununla birlikte yüksek kültürün, bütün insanlara bir norm olarak gerçek hayata da bir örnek teşkil edebileceğini düşünüyorlardı. Bu nedenle, milliyetçilik ideolojisini bir Şövenizm veya yayılmacılık şeklinde kutuplaşmasına yanaşmadan farklı olarak yürütebiliyordu. Böyle baktığımız zaman iki ülkenin milliyetçilerinin ‘milliyetçilik’ ve ‘Kültür Felsefe İdeali’ hakkında dünya görüşü hem özgünlük hem de evrensel bir meşruluk taşımaktadır.

Ayrıca, iki ülkenin milliyetçileri, “kendi kendini güçlendirmesi” anlayışını savunurken, “ülkenin ekonomisinin, bedeni besleyen kan damarları gibi onu koruyup güçlendirmek gerektiğini bunun bir başkasına değil milletin kendisine ait bir meselesidir” diyerek bağımsız ekonomik ve sanayi gelişmesini vurguladılar. İki ülkenin toprak ve doğal kaynakları, ekonomik menfaati yabancılara vermekle milli egemenliğinin bir kısmını teslim etmenin aynı anlama geldiğini ileri sürdüler.

Böylece, hemen hemen aynı dönemde, Türkiye ve Kore’de milliyetçilik düşünce akımlarından her biri, milli egemenlik, özgürlük, eşitlik, ekonomik kalkınma gibi ortak değerleri vurgulamaktaydı. Bunlar arasındaki fark, bu öğelerden hangisine ağırlık verildiği idi. Bu çerçevede iki ülkede gelişen milliyetçilik akımının bir diğer özelliği, yenileşme/çağdaşlaşma düşünceyi alıp bunları sistemleştirme süreci olduğu ifade edilebilir. Bu süreç aynı zamanda, iki ülkenin istiklale kavuştuğunda kurulacak olan devletin şekli konusunda bir arayıştı. Dolayısıyla Türkiye ve Kore’deki milliyetçilik akımı, iki devletin kuruluşuna yol açan hareketlerle yakından ilgili olduğunu da anlayabiliriz.

Bir millet, milli şuurun getirdiği milli kimlikle oluşmaktadır. Türkiye’de, Milliyetçilik, İslam ümmetçiliğinden çok milletli Osmanlıcılığa ve ardından da vatanperverliğe dayanan Türk milliyetçiliği şeklinde bir gelişme göstermiştir. Bu hareket, Osmanlı Devleti’nin çeşitli din ve milletlerden meydana gelen çok milletli

yapısı içinde kendini bulma akımı olarak doğmuş ve Türkçülük olarak şekillenmiştir. Osmanlı Devleti dışında Türkçe konuşan Müslümanlar vatandaş olarak kabul edilmiş ve Türk birliği fikri, kültürel terimlerle ifade edilirken, Türkçülük içinde bir de Turancılık fikri de doğmuştur.

Kore’de ise milli kimlik anlayışı, eskiden beri var olan bir olguydu. Korelilerin milli kimliği, dünya tarihinin değişken bir döneminde, dışarıdan gelen güçlere karşı bir direniş karakterini taşıyarak ortaya çıkmaya başlamıştı. Dış saldırılarla mücadele edilen yıllar ise Kore milliyetçiliğinin gelişme süreci olarak nitelendirilebilir. Kore’de bağımsızlık milli hareketler ve milliyetçilik kavramı arasındaki bağ, tam manasıyla diğer ülkelerin sömürgeci yönetimi altına girmeyip milletin kendi ulusal devletini kurmalarını hedeflemeleriyle ilerlemiştir.

Çok fazla sıkıntı çeken Kore halkıyla Mütareke döneminde yer yer işgal edilen Türklerin milli egemenliğe dayanan bağımsız ülke kurma iradesi, iki ülkenin vatanperverlik duygusu, ortak temeller olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, iki ülke hemen hemen aynı zamanda bağımsız devlet kurmak için milli mücadeleye başladılar.

Wilson Prensipleri I. Dünya Savaşı’nda yenilen devletler tarafından da bir ümit kapısı olarak kabul edilirken, Türkler ile ilgili maddesi Türkiye’de savaştan çıkmanın yollarından biri olarak görülmüştü. Aynı zamanda bu maddelerden biri olan ve “sömürge yönetimi altında bulunan halkların kendi durumlarını kendilerinin tayin etmeleri hakkı” ilkesi, Koreliler üzerinde de büyük bir etki yarattı. Tüm dünyayı kapsayan bu özgürlük akımı doğrultusunda Kore milleti, ulusal bağımsızlığını yeniden tesis etme hakkına sahip olduğu konusunda yüreklendi.

Türkiye’de milli egemenliğe dayanan Kurtuluş Savaşı’ı meydana geldiği sıralarda, Kore’de de başka bir şekilde milli mücadeleler meydana gelmiştir.

Coson’un siyaset, ekonomik, eğitim, kültür gibi toplumun her alanını kendi egemenliğine bağlayan ve bunları Japonlaştırma politikası yürüten sömürge yönetimine karşı, Koreliler binlerce cana mal olan protesto gösterileri düzenlediler. 1

Mart 1919'da tüm ülke çapında çıkan bu Milli Bağımsızlık Hareketi, Kore'nin bağımsızlığa yönelik milli ruhunu canlandırdı. Bununla birlikte 1 Mart Milli Bağımsız Hareketleri, Kore Cumhuriyeti'nin kuruluşunu doğrudan etkiledi.

Türkiye'nin önce toplumsal tepki sonra da işgallere karşı başlayan silahlı mücadelesinden farklı olarak, Kore'nin Japon işgali altında olmasının da etkisiyle barışçıl yürüyüş şeklinde gerçekleşen bu milli mücadele, başarılı olmamasına rağmen Koreliler arasında çok güçlü bir ulusal kimlik ve yurtseverlik bağı oluşturdu. Diğer tarafta, kurtuluşu manda ve himaye de görenleri ağır bir biçimde eleştiren Atatürk, milli egemenliğe ve bağımsızlığa dayanan demokrasi ilkesinin şahıstan ulusa kadar ilerlemesini sağlamıştır.

Kore de, aynı dönemlerinde diğer ülkelerin manda himayesi altına girmeyi kesinlikle reddederek milli egemenliğe dayanan bağımsız demokrasi devleti kurmak için mücadele ettiler.

Milliyetçilik duyguları, genelde milliyetçi ideologlar ve önderlerin fikirleriyle şekillenerek, milliyetçi ideoloji olarak işlev görebilir. Fakat, Türkiye ve Kore'de milliyetçilik hareketi, milli bağımsızlık mücadelesi şeklinde iki milletin vatanperverlikle topyekûn mücadelesi olarak meydana gelmiştir. Bu anlamda, iki devletin milli mücadelesinin arkasındaki ideoloji, milliyetçiliktir.

İki milletin, kendilerini yaşatmak için giriştiği milli mücadele dönemindeki faaliyetlerinde ve yazılan çoğu eserlerde bu ideali görmekteyiz. Bu doğrultuda iki milletin ilerlemesi ve gelişmesi için ilk yapılması gereken vatanın tümünden kurtarılması olarak nitelendirilmiştir.

Atatürk'ün Türk milliyetçilik anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna esas kaynak olurken, Kore'de de aynı durum ortaya çıkmaktaydı. Türk ve Kore tarihinde kadınlar, iki ülkenin özellikle erkek merkezli geleneksel yaşam tarzı içinde olmalarına rağmen, devlet hayatında ve cemiyet içerisinde faal rol oynamışlardı. Ayrıca iki milletin kadınları, buhranlı dönemlerinde bağımsızlığın kazanılması yolunda vazgeçilmez temel bir unsur olarak algılanmaktadır.

Böylece, İki devletin cumhuriyet olarak yeniden doğmasını, tüm milletin topyekûn bir ürünü olarak değerlendirilirken, kadın hareketleri, aydınların çalışmaları ve eğitim alanlarındaki faaliyetleri de iki ülkenin bağımsızlık ve milli egemenlik yolundaki özellikleri olarak ortaya koymaktadır.

Az gelişmiş ülkelerde milliyetçilik süreci, genellikle bağımsız bir ulus yaratarak birliği sağlamak, gelişmemişlikten kurtulmak, özgün benliğini kanıtlamak ve işlevlerin yerine getirilmesi gibi kavramlarla meydana gelmiştir. Aynı zamanda da siyasi modernleşme ile yeni bir ulus yaratılmaya çalışılmış ve bu nedenle hem toleranssız hem de siyasal liberalizmden uzak rejimler benimsenmiştir.

Bu ülkelerdeki milliyetçiliğin ilk işi emperyalizmin ülkeden kovulması, yani “tam bağımsızlık” isteği olmuştur. Türkiye ve Kore’de bu istek, bağımsızlık sonrası az gelişmişlikten kurtulmak için siyasi modernleşme (birlik ve kurumsallaşma) ve ekonomik modernleşme (kalkınma) gerçekleştirilmesi çabasına dönmüştür.

İki ülke de Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte milliyetçiliği şuurlu bir politikayla yürütmeye başlamıştır. Türkiye ve Korede yürütülen bu politikayla tarihinde büyük felaket ve acılar yaşamış olan iki milletin kendine olan güvenini tekrar kazanmasını amaçlanmıştır.

Türkiye’de Mustafa Kemal’in siyasal önderliğiyle, Türk halkına Türk olmanın gururunu ve mutluluğunu sağlamış ve yaşatmıştır. Bu dönemde Türk milliyetçiliği, Atatürk’ün ortaya koyduğu ilkeler etrafında milleti refaha kavuşturacak “ekonomi”, “sınıf ayrılıkları düşünmeden eşitlik” ve “adaleti” esas tutarak modern manada “ulus” kavramını kazanmış ve çağdaş düzeltimleri başlatmıştır. Yani Türkiye, cumhuriyetin ilanı ile çağdaşlaşma ve demokratik bir devlet olma yolunda çok mühim bir aşama kaydetmek için çalışmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye’de Cumhuriyet ideolojisi, modernleşmeciliğin birincil dayanakları olan anayasacı, milliyetçi ve laik ilkeleri paylaşmakta ve bu ilkelerin bir alışımı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan Türkiye, ulus-

devlete doğru işleyen evrimiyle siyasal modernleşme kuramlarının uygunluklarını sınamak bakımından mükemmel yararlar yarattığını söyleyebiliriz.

Atatürk'ün anlayışı, totaliter “köktencilik” ile bağdaşmazken Komünizme karşı durarak planlı kalkınmayı ve karma ekonomiyi benimsemiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlayan, milli kültür etrafında yeni bir millet yaratma düşüncesi, bu uygulamalarla hümanist kültür ışığında evrensel vatandaş yaratma anlayışına dönüşmüştür.

Kore halkı, 15 Ağustos 1945'te 1910'dan beri Kore toplumunun üzerinde devam eden Japonya'nın sömürge siyasetinin ortadan kaldırılmasıyla istiklaline kavuştu. Kore, bağımsızlığını kazandıktan sonra çağdaş demokratik Kore milliyetçiliğini yeniden inşa etmiştir. Ne var ki, o dönemde kurulan hükümet düzeni, milli egemenliği, özgürlük, eşitlik ve demokrasiyi Kore milletinin beklediği gibi kendi gücüyle savunamadığından, yine dış güçlerin desteğiyle sağlamıştı.

Kore'nin artık sömürgeci ekonomi sisteminden ayrılması gerekirken, ekonomisi yeniden ABD askeri rejiminin etkisi altına girmiştir. Bunun nedenleri ise, ekonomik açıdan Japonya'nın sömürgeciliğinin yarattığı yoksulluk, doğal kaynaklarının harap olması, bölgeler ve endüstriler arasındaki dengesiz gelişme ve faşist yönetim teşkilatıdır. Bir de, Japonya, sömürgecilik dönemi boyunca, işçilerini ucuza beslemek için Kore'nin tarımsal potansiyelini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmiş olmasıdır. Dolayısıyla bağımsızlığını kazandıktan sonra Kore'nin ekonomik açıdan üstüne düşen görevi, kazanç ve üretim gücünün artırılmasıyla, serbest pazar düzeninin yenilenmesiyle ekonomide dengeyi sağlamaktır.

Bu şekilde 35 sene boyunca beklenen milli egemenlik ve istiklal sevinci kısa sürmüş ve ideolojik çatışmalar ortaya çıkmıştır. Bu ideolojik çatışmanın sonunda Kore Yarımadası'nın Kuzeyde Sovyetler Birliği tarafından komünizm, Güneyde ise ABD tarafından liberal demokrasi yerleşmiş oldu ve Kore'de iki ayrı devlet kuruldu. Kore halkınının Kuzey-Güney diye ikiye ayrılmış olması, Kore Yarımadası'nı çok gergin bir atmosfere bırakırken nihayetinde 1950 yılında Kore Savaşı çıkmıştır.

Ayrıca, ABD ve Sovyetlerin ön saflarda olduğu dünya politikası, kendini soğuk savaş yapısına hızla girilmesini sağlamıştır.

Kore Savaşı'ndan sonra ülkenin siyasi ve ekonomik karşılık durumlarında Cong Hee Park, bir askeri darbe düzenledi. Bu darbenin sonucu olarak Kore üçüncü hükümetinin başkanı olan Park, en başta toplumsal tutarlılığı, ekonomik kalkınmayı ve de ulusal savunmayı güçlendirmeye çalışarak, Kore'nin bugünkü halinin temelini oluşturmuştur.

Bu nedenle Park, Türkiye'deki Atatürk kadar olmasa da Kore tarihinde çok mühim bir yer tutmaktadır. Kendisinin sözünü ettiği demokrasi, Batı'nın liberal demokrasisi değil, toplum yararına sivil özgürlükleri, konuşma ve basın özgürlüklerini kısıtlayan “güdümlü” ya da sınırlı bir demokrasiydi. Öte yandan da siyasi düşüncesi, güçlü bir hükümetin önderliğinde, “yeniden canlanma ve yenilenme” ideolojisinin kılavuzluğunda, ekonomik modernleşme ve askeri kalkınma yaratmış olan bir ideolojiye dayanmaktaydı.

Park ve Atatürk, olağanüstü kişilikleriyle ülkelerini etkilemiş büyük bir asker ve devlet adamıydılar. Onların yürüttüğü devrimlerinin temel hedefi, ülkelerin kalkınma, müreffeh ve her yönden daha güçlü olmaları idi. Bu yolda türlü mücadele ve zorluklarla yürüttükleri faaliyetleri, hem ekonomik hem de siyasi alanlarda mutlak başarılarla gerçekleştirmişlerdir.

Ayrıca, her iki önder, komünizm propaganda ve baskısına karşı güçlü bir anti- komünizm anlayışını savunurken ekonomik gelişmenin, ülkenin bağımsızlığını gerçekleştirme aracı olduğuna da inanmışlar ve iki milletin kalkınmasında önemli birer rol oynamışlardır.

Türkiye-Kore ilişkileri incelendiği zaman, genelde 1950, 60, 70, ve 80'li yıllar olmak üzere belli özelliklere sahip dört dönem olarak ayrılabilir.

Birinci dönem, 1953'te Kore Savaşı'nı sona ediren mübarekenin imzalanmasından sonra Kore, hem Türk basınından hem de halkından yakın ilgi

uyandırmıştı. Kore Savaşı'nın bitmesinden sonra ise diplomatik ilişkiden kardeşlik ilişkisi dönemine adım atmıştır. İki ülkenin diplomatik ilişkilerinin kurulmasından önce, Kore Milli Savunma Bakanı ve Kore'nin ABD Büyükelçisinin Türkiye'ye yapılan yüksek düzeydeki ziyaretleriyle Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinden dolayı teşekkürlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, 1957 yılındaki iki ülke münasebetlerinde diplomatik ilişkiler kurarak geleceğe yönelik politik zemini hazırlamışlardır.

1960'lı yıllar ise dostluk ilişkilerinin pekiştirilme dönemi olmuştur. Türkiye-Kore ilişkilerinin ikinci döneminde parlamento yetkilerinin karşılıklı ziyaretlere başlamasıyla 1950'lerde doğmuş olan dostluk güçlendirilmiştir.

Üçüncü dönem olan 1971-1980 yılları, iki ülkenin ilişkilerinin çeşitlenme zamanı olmuş ve yüksek düzeydeki yetkililerin ziyaretlerinin artmasının yanı sıra kültür, ekonomi, ticaret ilişkileri de önem kazanmıştır. İki ülke arasında ticaretin yavaş yavaş hızlanmasıyla ilişkiler de çeşitlilik göstermeye başlamıştır.

Dördüncü dönem olan 1980 yılı sonrası, ekonomik ilişkilerin güçlendiği dönem olup, 1982 yılında Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Kore'yi ziyaret etmesi ile Türkiye'de "Kore ekonomisini öğrenelim" düşüncesi gelişmiş ve Kore ile ekonomik ve ticari ilişkiler kurma beklentileri doğmuştur. Bu nedenle ekonomik ilişkiler hız kazanırken, iki ülkenin askeri yetkilerinin de karşılıklı ziyaretlerinin sıklaşması, diğer dönemde olduğu gibi, daha önceki dönemlerde başlayan geleneksel dostluk ilişkilerinin bir teyidi olmuştur.

Siyasi açıdan bakılacak olursa, iki ülke arasında güvenle gelişen ilişkilerle bir dostluk oluşturmuşlardır. Türkiye ve Kore ilişkilerindeki yakınlığın, samimiyetin ve işbirliğinin doruk noktasına yaklaştığı süreci, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Kore'yi ziyarette bulunduğu 1982 yılından itibaren Başbakan Turgut Özal'ın ziyaretinin gerçekleştiği 1986 yılına kadar uzanan döneme yaymak mümkündür.

Siyasi ilişkilerin yanı sıra, Türkiye ile Kore, ekonomik alanda da hızlı bir şekilde ilişkiler geliştirmiştir. 1992 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 710

milyon dolara ulaşırken, Kore'nın Türkiye'deki yatırımlara ilgisi de buna paralel olarak artmıştır. Ticari ilişkilerin yanı sıra, Türk ve Koreli şirketler arasında gerçekleştirilen ortak yatırımlar, sanayi alanında işbirliğinin sağlanması, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler açısından önem taşımaktadır. Başka bir deyişle, aradaki ekonomik ilişki, her iki ülke ülke ürünlerini alım-satım tipi aşarak mal ve hizmetlerini müşterek olarak üretip pazarlama düzeyine gelmiştir.

Türkiye ve Kore, birbirine hem çok yakın hem de çok uzakta bulunan iki ülkedir. Uzakta bulunma coğrafi bakımdan uzakta olduğu anlamını taşımaktadır. Yakın olmanın anlamı ise, iki ülkenin geçmişteki iyi ilişkileri temel alınarak hürriyet, barış, refah gibi müşterek idealleri beslemeleriyle yürekten yakınlık hissetmeleri demektir. Ayrıca, Türkiye ve Kore, Kore Savaşı sırasında bir araya gelip Kore milletinin özgürlüğünü korumak için birlikte savaşmışlardır. Türk askerinin Kore Savaşı'na katılması, iki millet arasında sempati yaratmıştır ve iki halkın birbirlerine karşı olan sıcak dostluğu halen sürmektedir.

XX. Yüzyılın son safhasında, Soğuk Savaş rejimi dağılırken, iletişimde bir devrim yaşanmaya başlamıştı. Bir de duvarsız bir dünya ticaretinin oluşması ve sermayenin özgürce hareketlenme süreci içerisinde Türkiye ve Kore milliyetçiliği, daha genele yönelik bir düşünceye, yani evrensellik anlayışı süreci içine girmiştir.

Atatürk, "Milletler arasında anlaşma ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın, huzurdan yoksun kalır" diyerek, barışçıl milliyetçilik anlayışını benimsemiş ve milletleri aşağılayan, saldırgan bir milliyetçiliği reddetmişti. Kore milliyetçileri arasında adı geçen Chang Ho Ahn, Ku Kim gibi şahsların vurguladıkları 'beşeriyetçi milliyetçilik' anlayışını da aynı anlam çerçevesinde anlayabiliriz.

Demek ki milliyetçilik, özgün milletlere destek veren bir role sahip olmalıdır. Ayrıca, milliyetçiliği reddedenlerin eleştirdiği gibi etniğe bağlanan kapalı ya da saldırgan ideoloji olmaması gerekir. Bir millet, kendilerine değer verdiği gibi diğerlerine de aynı derecede kıymet vermelidir.

Türkiye ve Kore, yayılmacı ve saldırgan milliyetçilikten zarar görerek milli egemenliklerini kaybetme tehlikesi yaşamış ülkelerdir. Bu nedenle iki millet diğer milletlerinin sıkıntısı ve sevincini iyice anlayabilecek, paylaşabilecek konumdadır.

KAYNAKÇA

- **TÜRKİYE KISIM**

ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Hariciye Nezareti Siyasi Kısım Evrakı:

Dosya No:170, Gömlek No:23

Dosya No:72, Gömlek No:7123

Dosya No:16, Gömlek No:47

Dosya No:2448, Gömlek No:39

Dosya No:32, Gömlek No:1

Dosya No:300, Gömlek No:8

ANSİKLOPEDİ VE SÖZLÜKLER

Arkadaş Türkçe Sözlük, Püsküllüoğlu Ali, İstanbul, Arkadaş Yay, 2004.

International Encyclopedia of the Social Sciences, David L. ed. 2.C ,Sills, Macmillan Company & The Free Press, New York, 1968.

Kamus-ı Türki, Sami, Şemseddin, Mihran Matbaası, İstanbul, 1978.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Devellioğlu Ferit, Aydın Kitapevi, Ankara, 2003.

TÜRKÇE ESERLER

Kitaplar

- Afetinan, Ayşe: **Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1975
- Afetinan, Ayşe: **M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım**, Milli Eğitim Bakanlığı, Altınoluk Mabaası, Ankara, 1969
- Afetinan, Ayşe: **Medeni Bilgiler ve Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, 2.bs.Türk tarih Kurumu, Ankara, 1988
- Ağaoğlu, Samet: **Kuva-yı Millîye Ruhu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999
- Ahmet, Avanas: **Milli Mücadele'de Konya**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay, Ankara, 1998
- Akçakayalıoğlu, Cihat: **Atatürk Komutan, İnkılapçı ve Devlet Adamı Yönleriyle**, 2.bk, Gnkur Basımevi, Ankara, 1988
- Akçura, Yusuf: **Türkçülüğün Tarihi**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998.
- Akçura, Yusuf: **Türkçülük**, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007
- Akçura, Yusuf : **Türkçülük ve Dış Türkler**, Toker Yayınları, İstanbul, 1990
- Akçura, Yusuf : **Üç Tarz-ı Siyaset**, 4. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998
- Akçura, Yusuf: **Yeni Türk Devleti'nin Öncüleri**, (1928 Yılı Yazıları), T.C Kültür Bakanlığı Cumhuriyet Kitapları, Ankara, 1981
- Akgün, Seçil Karal, Murat Uluğtekin: **Hilâl-i Ahmer'den Kızılay'a**, Ankara, 2002.
- Akın, F. İlhan: **Türk Devrimi Tarihi**, Beta yayınları, İstanbul, 1986
- Akyüz, Yahya: **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985'e)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay, Ankara, 1985
- Alangu, Tahir, **Ömer Seyfettin (Ülkücü Bir Yazrın Romanı)**, May Yayınları, İstanbul, 1968
- Alemdar, Korkmaz: **Türkiye'de Çağdaş Haberleşmenin Tarihsel Kökenleri**, A.İ.T.İ.A Yayınları, Ankara, 1981.
- Ali Bey, Hüseyin Zade :**Türk Dilinin Vazife-i Medeniyesi**, Füyuzat, Sayı:9, 1906, s. 141-142
- Altıntaş, Ayten: **Türkiye'de Hemşireliğin Başlangıcı, Sağlık Alanında Türk Kadını**, Ed. Nuran Yıldırım, Novartis Yayınları, İstanbul 1998
- Ana Britannica, C. XI, İstanbul 1993
- Anderson, Benedict: **Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökeni ve Yayılması**, Metis, İstanbul, 1993

- Arslan, Ali: **Darülfünun'dan Üniversite'ye**, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 1995
- Arslan, Ali: **Kısır Döngü**, Truva Yayınları, İstanbul, 2004
- Arslan, Ali: **Efendi ve Uşak**, İskenderiye Yayınları, 2008, İstanbul.
- Artuç, İbrahim: **Kore Savaşlarında Mehmetçilik**, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1990
- Atatürk, Mustafa Kemal: **Nutuk, Cilt: I**, emre yay, 2006, İstanbul
- Atatürk, Mustafa Kemal: **Atatürk'ün Söylev ve Demeçler**, C.3, Der. Nimet Arsan, Nimet Unan, A.A.M yay, Ankara, 1989
- Ateş, Sami: "Milli Hakimiyet Prensibinin Tarihi Gelişimi ve Türk İnkılabındaki Yeri", **Kemalist Atılım Birliği Yayınları** , No:9, Ankara, 1991
- Ateş, Toktamis: **Türk Devrim Tarihi**, Der Yay, İstanbul, 2001
- Aydemir, Sevket Süreyya, **İkinci Adam III. Cilt (1950-1964)**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000
- Aydemir, Sevket Süreyya: **Tek Adam Mustafa Kemal (1919-1922) C. II**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999
- Aydemir, Süreyya Şevket: **Tek Adam Mustafa Kemal**, III. cilt, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999
- Aydın, Suavi: **Modernleşme ve Milliyetçilik**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993
- Aydın, Taneri: **Türk Kavramının Gelişmesi, "Ne Mutlu Türküm Diyene"**, Ocak Yay, Ankara, 1993
- Bağcı, Hüseyin: **Türk Dış Politikasında 50'li yıllar**, METU Pres, Ankara, 2002
- Albayrak, Mustafa: **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti, (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004
- Bayar, Celal: **Atatürk Gibi Düşünmek**, derleyen: İsmet Bozdağ, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1999
- Bayraktar, Nuray: **Halkevlerinin Ülke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve Öneriler**, Halkevleri yayınları, Ankara, 1999
- Bayraktutan, Yusuf: **Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)**, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara, 1996
- Belen, Fahri, **Türk Kurtuluş Savaşı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1983
- Berkes, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Bilgi Yay, Ankara, 1973
- Bilge, Nur Criss: **İşgal Altında İstanbul**, İletişim Yay, İstanbul, 2000
- Birinci, Ali: **Türk Ocakları Yıllığı, (1996)**, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1997
- Bozdağ, İsmet: **Atatürk'ün Sofrası**, Emre yayınları, İstanbul, 1995
- Bulut, Aslan: **Türklüğün Yeni Dünya Düzeni**, Bilgeoğuz Yay, İstanbul, 2006
- Cahit, Çaka: **Tarih Boyunca Harp ve Kadın**, As. Fb. Basımevi, Ankara 1948.
- Carr, Edward Hallett: **Milliyetçilik ve Sonrası**, 3. bsk, İletişim, İstanbul, 1999

- Cihan, Osmanağaoğlu: **Ziya Gökalp'te Türkçülük Akımı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008
- Coşku, Alev: **Kuvayı Milliye'nin Kuruluşu**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2005
- Çakan, Işıl: **Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı; Söz**, Otopsi Yayınları, İstanbul 2004
- Çavdar, Tefrik: **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi** (1950'den Günümüze), Cilt 2, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2004
- Çeçen, Anıl: **Halkevleri**, Cumhuriyet Kitapları, Ankara 1990, s.396-406.
- Daremdelioğlu, İlhan: **Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker yay, İstanbul, 1968
- Davison, Roderik H: **Kısa Türkiye Tarihi**, Çev: Durdu Mehmet Burak Babil Yay, İstanbul, 2004
- Demirkan, Tarık: **Macar Turancıları**, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul, 2000
- Denizli, Ali: **Kore harbinde Türk tugayları**, Genelkurmay Başkanlığı yayınlar, Ankara, 1994
- Dölen, Emre: **Balkan Savaşı'nda Bir Hemsire: Nesime Ahmed (Dölen) Hanım, Sağlık Alanında Türk Kadını**, Ed. Nuran Yıldırım, Novartis Yay, İstanbul 1998
- Eberhard, Wolfram: **Çin Tarihi**, TTK Yay, Ankara, 1987
- Edip, Adivar Halide: **Türk'ün Ateşle İmtihani, Kurtuluş Savaşı Anıları**, Atlas Kitapevi, İstanbul, 1987
- Eraslan Cezmi, Olgun Kenan: **Osmanlı Devleti'nde meşrutiyet ve parlamento**, 3F Yayınevi, İstanbul, 2006
- Eraslan, Cezmi: **II. Abdülhamid ve İslam birliği: Osmanlı Devleti'nin İslam siyaseti : 1856-1908**. Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1992
- Eraslan, Cezmi: **Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk**, Kumsaati Yayınları, İstanbul, 2003
- Erickson, J Edward: **Size Ölmeyi Emrediyorum!:** Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu, Kitap Yayınevi, 2003
- Eroğlu, Hamza: **Atatürk ve Milliyetçilik**, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1992
- Eroğlu, Hamza: **Türk İnkılap Tarihi**, M.E. B.Yayınları, İstanbul, 1982
- Eski, Mustafa: **Kastamonu'da Yapılan İlk Kadın Mitingi"**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay, Ankara, 1996
- Feyzioğlu, Turan: **Atatürk ve Milliyetçilik**, 3.bk, TTK Basımevi, Ankara, 1996
- Feyzioğlu, Turhan: **Türk Milli Mücadelesi'nin ve Atatürkçülüğün Temel İlkelerinden biri Olarak Millet Egemenliği**, 2.bs. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999

- Gellner, Ernest :**Thought and Change**, Weidenfeld and Nicolson Yay, England, 1964
- Gellner, Ernest :**Uluslar ve Ulusçuluk**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1992
- Gellner, Ernest, **Milliyetçiliğe Bakmak**, İstanbul, 1998
- Gencer, Ali İhsan ve Sabahattin Özel: **Türk İnkılap Tarihi**, Der Yay, İst. 1994
- Genel Kurmay Başkanlığı, **Atatürkçülük III.**, M.E.B., İstanbul, 1997
- Georgeon, François: **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura(1876-1935)**, Tarih Vakıf Yurt yay, İstanbul, 1986
- Gökalp, Ziya: **Türkçülüğün Esasları**, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2001
- Gökalp, Ziya:**Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak**, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2006
- Gönlübol Mehmet, Kürkçüoğlu Ömer: **Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası**, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1992
- Güngör, Erol: **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, 16.Basım, Yay, No:108, Kültür Serisi : 14, Ötüken Yay, İstanbul, 2004
- Gürler, Hamdi, **Kurtuluş Savaşında Albay Bekir Sami Günsav**, Günkür Basımevi, Ankara, 1994
- Gürün, Kamuran: **Türk-Sovyet İlişkileri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1991
- Denizli, Ali: **Kore Harbinde Türk Tugayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara,1994
- Güvenç, Bozkurt: Türk Kimliği (Türk tarihinin Kaynakları), Remzi Kitapevi, 4. Basım. İstanbul, 1996
- Hüsametdin, Ertürk: **İki Devrin Perde Arkası**, Pınar Yay, İstanbul, 1964
- Hüseyin, Orkun Namık: **Türkçülüğün Tarihi**, Kömen Yayınları, 1944
- İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültür**, 20.bs. Ötüken Yay, İstanbul, 2002
- İbrahim, Artuç: **Kurtuluş Savaşı Başlarken**, Kastaş Yay, İstanbul, 1987
- İhsan, Günes: **Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay, 1997
- İnan Afet, Karal Ziya Enver; **Atatürk Hakkında Konferanslar**, TTK Basımevi, Ankara,1946
- Kafesoğlu İbrahim, Saray Mehmet: **Atatürk İlkeleri ve Dayandığı tarihi Temeller**, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul
- Kaplan, Mevlüt: **Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002
- Keskin, Mustafa: **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999
- Kışlalı, Ahmet Taner: **Kemalizm Laiklik ve Demokrasi**, İmge Kitabevi, Ankara 1995

- Kili, Suna: **CHP**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976
- Kinross, Lord: **Atatürk: Bir Milletten Yeniden Doğuşu**, Çev. Necdet Sander. Altın Kitaplar yay, İstanbul, 1994. S. 443.
- Kocatürk, Utkan: **Atatürk**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1987 s.164-165.
- Kocatürk, Utkan: **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Basımevi, Ankara, 2007
- Kohn, Hans: **Panislavizm ve Rus Milliyetçiliği**, çev, Agah Oktay Güner, Türk Dünyası Araştırması Vakfı, Ankara, 1991
- Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri : 1950-1953**, Harb Tarihi Dairesi Resmi Yayınları, Ankara ,s.1959.
- Kösoğlu, Nevzat: **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Ziya Gökalp**, Ötüken Yay, İstanbul, 2005
- Kurat, Nimet A: **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Murat Kitapevi Yay, Ankara, 2002
- Lavelle, Pierre: **Çağdaş Japon Siyasal Düşüncesi**, Çev. Galip Üstün, İstanbul, İletişim Yay, 1993
- Lee, Hee Chul: **Türkiye-Kore İlişkileri**, Türk Tarih Kurumu yay, Ankara, 2007
- Lee, Hee-Soo: **İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya yayılması**, Türkiye Diyanet Vakıf Yay, Ankara, 1988
- Lewis, Bernard : **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Türk Tarihi Kurumu, Ankara, 2004
- Macfie, A.L: **Osmanlı'nın Son Yılları**, Çev. Damla Acar, Funda Soysal, Kitap yay, İstanbul, 2003
- Matthew, Anderson Smid, **Doğu Sorunu 1774-1923**, Çev. İdil Eser, YKY, İstanbul, 2001
- Mcneill, H. William: **Dünya Tarihi**, Çev. Alaeddin Şenel, 10. bs, İstanbul, İmge Yay, 2005
- Mumcu, Ahmet: **Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1988
- Namıkoğlu, Fevzi : **Türk Milliyetçiliği ve Batılılaşma**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1987
- Oran, Baskın: **Atatürk Milliyetçiliği: Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993
- Oran, Baskın: **Türk Dış Politikası**, C.I, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004
- Ögel, Bahaeddin: **Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, İstanbul, 1971
- Öke, Mim Kemal: **Kore 1950-53: Unutulan Savaşın Kronolojisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990
- Önen, Nizam: **İki Turan, Macaristan ve Türkiye'de Turancılık**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005

- Özakman, Turgut: **Atatürk, Kurtulus Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi** (Açıklamalar, kaynaklar, temel bilgiler ve devrim yasaları), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999
- Özbudun, Ergun: **“Atatürk ve Devlet Hayatı”**, Atatürk İnkeleri ve İnkılap Tarihi II (Kollektif Eser), Ankara, 1987
- Özerdim, Sami N: **Atatürkçü’ nün El Kitabı**, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara, 1981
- Perin, Cevdet: **Atatürk Kültür Devrimi**, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1987
- Poulton, Hugh: **Silindir Şapka Bozkurt ve Hilal**, Çev: Yavuz Alagon, Sarmal Yay, İstanbul, 1999
- Quartaert, Donald: **Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922**, İletişim yayınları, İstanbul, 2000
- Sakaoglu, Necdet: **Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay, İstanbul, 2003
- Sander, Oral: **Siyasi tarih : 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 1996
- Sarınay, Yusuf: **Atatürk’ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996
- Sarınay, Yusuf: **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişmi ve Türk Ocakları**, Ötüken Yay, İstanbul, 2004
- Seyfettin, Ömer: **Türklük Ülküsü**, Hamle Basım-Yayımları, İstanbul, 1997
- Sezer, Baykan: **Türk Sosyolojisinin Ana Başlıkları**, İÜEF, Basımevi, İstanbul, 1985
- Smith, Anthony D: **Milli kimlik**, Çev. Bahadır Sina Seher, İletişim Yay, İstanbul, 1994
- Suphi, Tanrıöver Hamdullah: **“Köycülük”**, **Atatürk Devri Fikir Hayatı I**, haz. Kaplan Mehmet, Enginün İnci, Kerman Zeynep, Birinci Necat, Uçman Abdullah, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981
- Şapolyo, Enver Behnan: **Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki ve meşrutiyet Tarihi**, İstanbul, 1943
- Tahir, Kemal: **Bozkırdaki Çekirdek**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1995
- Terzi, Arzu: **Abdülhamid’in Mirası Petrol ve Arazi**, Timaş yayınları, İstanbul, 2009.
- Terzi, Arzu: **Saray Mücevher ve İktidar**, Timaş yayınları, İstanbul, 2009.
- Toker, Metin: **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, DP’nin Altın Yılları 1950 -1954**, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991
- Toker, Metin: **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, (1944-1973), Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1992
- Tunaya, Tarık Zafer: **Türkiye’de Siyasal Partiler I (II. Mesrutiyet Dönemi)**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988

- Tuncay Mete, Zürcher, J. Erik der: **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalizm ve Milliyetçilik** (1876-1923), 3.bk, İletişim yay, İstanbul, 2004.
- Tuncay, Mete: **Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)**, Yurt yayınları , Ankara, 1981
- Tuncer, Hüseyin vd.:**Türk Ocakları Tarihi** (Açıklamalı Kronoloji 1912-1997), C. I, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1998
- Tuncer, Hüseyin: **Türk Ocagı'nın Nizamname-i Esas ve Dahilisi**, İstanbul: Tanin Matbaası,1328
- Türkdoğan, Orhan: **Kemalist Sistem ve Sosyolojik Yapısı**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.160.
- Türkdoğan, Orhan: **Milli Kimliğin Yükselişi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004
- Türkdoğan, Orhan: **Milli Kültür Modernleşme ve İslam**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul, 1996
- Türkkan,Reha Oğuz: **Tabutluktan Gurbete**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1975
Kısakürek, Fazıl Necip: **Türkiye'de Komünizm ve Köy Enstitüleri**, İz yayıncılık, İstanbul, 1962
- Ülken, Ziya Hilmi : **Millet ve Tarih Suuru**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Ülken, Ziya Hilmi: **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken Yayıncılık, İstanbul, 1999
- Yalçın, Durmuş v.d: **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I** , AAM yay, Ankara, 2000
- Yalman, Ahmet Emin **Tarihte Gördüklerim ve geçirdiklerim(1922-1944)**, C. III, Pera yayıncılık, İstanbul 1970
- Yalta, Bahtiyar: **Kunu-ri Muharebeleri ve geri çekilmeler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2005
- Yazıcı, Tahsin: **Kore Birinci Türk Tugayı'nda Hatıralarım**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963
- Yeşilkaya,Neşe: **“Halkevleri”, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm**, İletişim Yayınları, İstanbul 2001
- Yıldız, Ahmet “Ne Mutlu Türküm Diyebilene”; **Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)**, İletişim Yayınları., 2004
- Yücekök, N Ahmet: **Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-ekonomik Tabanı** (1946-1968), Sevinç Matbaası, Ankara, 1971
- Zeki Sarıhan, **Doğu'nun Seher Yıldız Kore**, Kore Dostluk Derneği Yayınlar Ankara, 2001

Türkçe Tez ve Makaleler

- Akçura, Yusuf: “Türklerin Büyük Muallim ve Muharriri İsmail Bey Gaspirinski”, **Türk Yurdu Dergisi**, C:2, nr.10, Ankara, 1328
- Ayvazoğlu, Beşir: Gaspıralı İsmail Bey “Dilde fikirde, işte birlik, Biyografi, **Türk Yurdu Dergisi**, C:8, nr.7 (353), Ağustos, 1987
- Çapa, Mesut: “**Millî Mücadele Dönemi Trabzon’da Mitingler**”, **Türk Yurdu**, C: 17, Sayı 122, 1997
- Choi, Han Woo: **Türkçe ile Korecenin Karşılaştırmalı Fonolojisi**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1986
- Er, Fatma: **Millî Sef Döneminde Çağdaşlaşma Anlayışı ve Uygulamaları**, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000
- Ergün, Mustafa: “**Hasan Ali Yücelin Eğitim ve Kültür Politikası**”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, nr.1, Afyon, 1998
- Georgeon, Francis, “Osmanlı Devletnin Son Döneminde İstanbul Kahvehaneleri”, **Doğuda Kahve ve Kahvehaneler**, Editörler: Helene Desmet, Gregoire, Francis Georgeon, Çev, Meltem Atik, Esra Özdoğan, YKY, İstanbul, 1999
- Gündüz, Himmet: “**Türkiye basınında Kore savaşı**”. Tez (Yüksek lisans), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001
- İnsel, Ahmet “Milliyetçilik ve Kalkınmacılık”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce- Milliyetçilik, Cilt 4**. İletişim yayınları, İstanbul, 2002
- Kim, Sung Woon: “**Kore Ailesinde Egemen Olan Değerlerin Kalkınmadaki Rolü**”, Yüksek lisans tezi, Ege Üni. İzmir, 1997
- Nevzat Köke, **Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta 2003
- Saray, Mehmet: “**Atatürk ve Türk Tarihi**”, **Türk Kültürü**, sayı: 249, İstanbul, 1984
- Suphi, Tanrıöver Hamdullah: “Türk Ocağının Tarihçesi ve İftiralara Karşı Cevaplarımız”, **Türk Yurdu**, 1930, S. 36-230
- Ülken, Ziya Hilmi: “Türkçülüğün ve Türk Sosyalizminin Babası Ali Turan (Hüseyin Zade Ali)”, **Türk Yurdu**, sayı: 81, Cilt;7 Aralık 1969
- Yuvalı, Abdülkadir: “Millet, Milletlesme ve Milliyetçilik”, **Türk Yurdu**: Cilt 19, nr. 139-140-141, Ankara, 1999
- Yücel Melika, Yılmaz Emine: “Kore Savaşı (1950-1953) : Türkiye ve Dünya Açısından Genel Bir Değerlendirmesi”, **Askeri Tarih Bülteni**, sayı 39, Ağustos 1995

KORECE ESERLER

Arşiv Belgeleri

National Institute of Korean History DB Kısım Evrakı:

Sungjungwon Günlüğü, Kojong 3'üncü yılı 16 Ağustos

Kojong Günlüğü, Kojong 3'üncü yılı 12 Eylül

Kojong Sillok, Kojong 42.yılı, 25 Kasım, 1905

<http://www.history.go.kr/url.jspID> (NIKH.DB-tc_md_1907_07_12_0010)

<http://www.history.go.kr/url.jspID> (NIKH.DB-tc_md_1905_11_18_0070)

<http://www.history.go.kr/url.jspID> (NIKH.DB-hb_005_02_000115)

Kitaplar

Ban, Munok: **Kore Devlet Teorisi**, Sincheon Yay, Seul, 1985

Byun, Hyu-gi: **Kore'nin Ekonomi Teorisi**, Yupung yay, Seul, 1979

Byung- Jik Ahn, Sung-Su Park, **Kore Çağdaş Milli Hareketi Tarihi**, Dolbege Yayınları, Seul, 1980,

Byung- uk Ahn, **Do San Düşüncesi**, Daesung Kütür yay, Seul, 1970

Byungyong Yu, **Modern Kore Tarihi ve Milliyetçilik**, Seul, Jipmundang yay, 1997

Cha, Suk ki ve Shin, Chun Sik: **Kore Eğitim Tarihi Araştırmaları**, Seul, 1986

Cha, Suk- Ki: **Kore Milliyetçi Eğitimin Oluşum ve Gelişim**, Taehak yay, Seul, 1999

Cha, Sung hwan: **Kore Din İdeolojisinin Sosyal Anlayışı**, Seul, Munhakkwa Jisungsa, 1995

Choi, Han Woo: **Orta Asya**, Pyunegi yay, Seul, 1993

Cho, İn Sung: **Dan Jae Shin Che Ho'nun Milliyetçilik Düşüncesi**, Nu:13, Jung Chi nonjip Yayınları, Seul, 1978

Choi, Sook-ryun & Jeong,Se-hwa: **Uygarlığı Geliştiği Zaman Kore Kadınların Çağdaş Anlayışı Oluşması**, Kore Kültür Araştırma Merkezi, Seul, 1976

- Choi, Young Kuk: **Kore Milletinin Mançurya'daki Bağımsızlık Hareketi ve Joung-
u Bu**, Kukhakjaryo won yay, Seul, 2000
- Han, Ki-un: **Kore Eğitim Tarihi**, Bakyoungh yay, Seul, 1983
- Hong, Suk: **Kore Halk Tarihi I**, Pulbit Yay, Seul, 1986
- J. Nahru, **Dünya Tarihi Yolcululuk I**, Çev. Bok-Hee Kwak, İlbit yay, Seul, 2004
- Ju, Jin- o: **Bağımsızlık Derneği Hareketi**, Hangil yay, Seul, 1995
- Jung, Sung Hee: **Kore Tarih**, Karam yay, Seul, 2003
- Kang, Man-Gil: **Kore Milli Hareketi Tarihi**, Seohye yay, Seul, 2008
- Kang, Man-Gil: **Kore Modern Tarihi**, Changjak ve Bipyungsa, Seul, 1995
- Kang, Joon Man **Kore Modern Çağ Tarihi II: 6.25 Savaşından 4.19 Olay'a Kadar**,
İnmul ve Sasangsa yay, Seul, 2004
- Kim, Hong Suk: **Kore Halk Tarihi I.II**, Pulbit Yay, Seul, 1986
- Kim, Hye sung: **Kore Milliyetçiliği - Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, Seul, Bibong Yay.,
2003
- Kim, Jin- Bong: **1 Mart Hareketi Araştırması**, Kuk Hak Jaryo yay, Seul, 2000
- Kim, Jin- Bong: **1 Mart Hareketi**, Milli Hareketi kitap dizisi, Nu.2, Milli Kültür yay,
Seul, 1980
- Kim, Jong Soo: **Kore Tarihi Dersi**, Hanwool Yay, Seul, 1989
- Kim, Ki-taek: **Doklip Hyup hwe'nin Siyaset Düşüncesi**, Honam sisyaset mecmuası,
Jun nam, 1989
- Kim, Ku: **Bek Bum'un Günlük Defteri**, Jin-Soon Do (tefsir), Dolbegye yay, Seul,
2001
- Kim, Nam Sik: **Kurtuluş Tarihinin Öncesi ve Sonrası'nın Anlayışı V.**, Hangil yay,
Seul, 1989
- Kim, Shin-jae: **Doklip Hyup hwe'nin Dış Anlayışı ve Milli egemenliği**, Kyung ju
Tarih Enstitüt yay, Kyung Ju, 1985
- Kim, Samung: **Bek- Bum Kim Ku Biyografi**, Sideuı Chang yay, Seul, 2007
- Kim, Sung Jin: **Park Cong- Hee**, Salim yay, Seul, 2007
- Kim, Yong Sup: **Kore Modern Tarihi Oluşma-Kore Tarih Anlayışı II**, Changcak
gwa Bipyung- Sa Yayınları, Seul, 1976

- Kim, Yong Woon: **Göksel Milleti'in Orijinal Şekli**, Pyungminsa yay, Seul, 1990
- Ku, DaeYıl: **Kore Uluslararası İlişkiler Araştırması**, Tarihi eleştir Yay, Seul, 1996
- Lee, Coong-woo: **Kyongsung İmparatorluk Üniversitesi**, Darak yay, Seul, 1980
- Lee, Gyun Young: **Shin Gwan hwe Araştırması**, Yeoksa Bipyung sa yay, Seul, 1993
- Lee, Jong Yun: **Kore Ekonomi Teorisi: Milli Ekonomi Oluşma Süreci**, Bomunsa yay, Seul, 1980
- Lee, Jae O: **Kurtuluştan Sonra Kore Öğrenci Tarihi**, Hyungsungsa yay, Seul, 1984
- Lee, Jae gon: **Yeni Kore Tarihi**, Beksan yay, Seul, 1987
- Lee, Ki Bek : **Kore Tarihi Hakkında Yeni Bilgiler**, İljokak yay, Seul, 1999
- Lee, Man Kun: **Do San Yeorok- Do San Ahn Chang Ho**, Hungsadan Yayınları, Seul, 1986
- Lee, Man Kyu: **Coson Eğitim Tarihi I**, Seul, Georım Yay, 1991
- Lee, Se Gwon: **Donghak Düşüncesi**, Seul, Nilhanıl yay, 2002
- Lee, Sun Kun: **Kore Tarih V**. Seul, Eulyu Kütür Yay, 1977
- Lee, Tae Bok: **Do San Ahn Cahng Ho Biyografi**, Dong-nyuk yay, Seul, 2006
- Lee, Yun Pok: **Daehan minkuk Geçici Hükümetin 30 yılılık Tarihi**, Kukhak Jaryo yay, Seul, 1999,
- Nahm, Andrew, **Kore Tarihi ve Kültür**, Çev. Ali R. Balaman, E.Ü yay, İzmir, 1998
- Oh, Chun suk: **Kore Çağdaş Eğitim Tarihi**, Çağdaş Eğitim yay, Seul, 1964
- Park, Chan Sung: **Milliyetçilik Çağı-Japon Egemenliği Altındaki Kore Milliyetçiliği**, Kyungin Kültür yay, Seul, 2007
- Park, Chan sung: **Kore Modern Siyaseti düşünce araştırması**, Yeoksa Bipyung sa yay, Seul, 1992
- Park, Eun sik: **Kore Bağımsız Hareketinin Kanlı Tarihi II**, Seomundang Yay, Seul, 1999
- Park, Se Gil: **Tekrar Yazan Kore Çağdaş Tarihi**, Dolbegye yay, Seul, 1989
- Park, Tae Gyun: **Kore Savaşı**, Chekgwahamge yay, Seul, 2005
- Park, Yong ok: **Kore Kadınların Japonya'ya karşı Direniş Tarihi**, Jisik yay, Seul, 1996

- Paek, Hak soon vd: **Kuzey Kore'nin Modern Çağ Tarihi**, Hanwool yay, Seul, 2004
- Shin, İlçi ,**Donhak Düşüncesi ve Donghak Devrimi**, Seul, Chung A Yay., 1984
- Shin,Yong Ha : **Doklip Hyeop-hwe Arştırması I**, Iljokak yay, Seul, 2006
- Shin,Yong Ha: **Japon'un Sömürge Politikası ve Koloni Modernizesine bir Eleştirme**, Munhak gwa Jisungsa. Seul, 2006
- Seo, Joong Suk: **Kore Çağdaş Milli Hareketi Araştırması II.**, Yuksabipyungsa yay, Seul, 1996
- Sohn, İn Su : **Kore Eğitim Tarihi I**, Seul, Munumsa Yay, 1992
- Sohn, İn Su: **Kore Çağdaş Eğitim Tarihi(1885-1945)**, Yeon-se Üni yay, Seul, 1984
- Song, Konho: **Bağımsızlığın Tarihsel Bakışı**, Hangilsa, Seul, 1980
- Yoo, Hyung won: **Kore'nin Sirhak Düşüncesi**, Seul, Samsung Yay., 1989
- Yoo, Young İk ve Lee, Che Jin: **Kore ve 6.25 Savaşı**, Yonseı Üniversitesi yay, Seul, 2002
- Yu, Byung yong: **Kore Modern Çağ Tarihi ve Milliyetçiliği**, Jipmundang yay, Seul, 1996

Korece Tez ve Makaleler

- Baek, Jong Kl: **“Byungin Yangyo hakkında tarihsel bir inceleme”**, Daedong Kültür Araştırma, Vol.12. Seul, Sunggyungwan Üni Yay., 1978
- Baek, Woon Sun: **“Kore Milli Meclis'in Genç Milletvekilleri Hakkında Araştırması”**, Doktora tezi, Seul Üniv. İyasal Bölümü, 1993
- Cho, İn Sung: **“Dan Jae Shin Che Ho'nun Milliyetçilik Düşüncesi”**, Nu:13, Jung Chi nonjip Yayınları, Seul, 1978
- Cho, Dong Gul: **“Milli Bağımsızlığın Simgesi: Sanghai Geçici Hükümeti”**, Kore Nondan- Ağustos, Kore Nondan yay, Seul, 1990
- Han, Young-Woo: **“1930-1940 yılında Ahn Jae Hong'un Neo Milliyetçilik ve Tarihi”**, Kore Milliyetçilik Tarihi, İljokaka yay, Seul, 1996
- Hong, Wan Pyo: **“Seo Jae Pil ve Doklip Hyeop-hwe”-Vol.II**, Ansung Üni yay, Seul, 1988
- Jang, Eul Byung: **“Do San Ahn Chang Ho'nun siyaset ve düşüncesi”**, Do San Düşünce Araştırması-1.cit, Hungsadan Yayınları,Seul, 1986

- Jeong, Kyung-Hwan: **“Bek-Bum Kim Ku’nun Siyasal Düşüncesi ve Milli Birlik Devleti Kurması”**, Sosyal Bilimler Nonjip Nu:19, Seul, 2001
- Jeong, Kyung-Hwan: **“Bek- Bum Kim ku’nun Kültür Devlet İdeolojisi Hakkında bir Çalışması”**, Doğukuzey Asia Nonchong-nu: 47, Seul, 2008
- Jeong, Eun Kyung: **“Pan Türkizimin Tarihsel İncelemesi”**, Yüksek Lisans Tezi, Kyungsang National University, Jinju, 2001
- Jin- Bong, Kim, **“1 Mart Hareketinin iç yapısı”**, Kore Çağdaş Tarihi Gelişmesi, Kore Tarihi Araştırma Derneği, Seul, 1988
- Kim, Dae-Sung: **“Atatürk Dönemi Türkiyesi’nde Yüksek Öğretim ile Japon Egemenliği Dönemi Koresi’nde Yüksek Öğretimin Karşılaştırılması, Doktora tezi, Hacettepe Üni. Ankara, 1997**
- Kim, Jong İl: **Türkiye ve Güney Kore Devrimlerinde Atatürk ve Park Cong-Hi’nin Önderlikleri Hakkında Mukayeseli Bir Çalışma**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1999
- Kim, Hyun sook: **“Coson’un son döneminde Milletin doğuşu ve Milliyetçiliğin ortaya çıkışı”**, Doğu Siyaset Düşünce Tarih, V. Vol, Seul, 2004
- Kim, Jin Bong: **“1 Mart Hareketi”**, Milli Hareketi kitap dizisi Nu.2, Milli Kültür yay, Seul, 1980
- Kim, Ki Taek: **“Doklip Hyup hwe’nin Siyaset Düşüncesi”**, Honam sisyaset mecmuası, Jun nam, 1989
- Kim,Yun Gon: **“Coson Devleti’nin ikinci yarısında Sunggyungwan’ın Gelişmesi ve Reformu”**, Deadong Kültür Araştırmaları, No;6-7, Seul, 1970
- Kim,Young Han: **“Evrensellik Çağında Kore Milliyetçiliğinin Yolu”**, **Kore Bağımsızlık Hareketi Tarihi Araştırması**, C.15, Kore Bağımsız Hareketi Araştırma yay, Seul, 2000
- Kim, Sung Song: **“Milli Hareketi aracılığıyla gören 1 Mart Devrim Tarihi”**, Siyaset ve Hukuk kitap dizi Nu:14, Seul, 1979
- Kim,Yun Gon: **“Coson Devleti’nin ikinci yarısında Sunggyungwan’ın Gelişmesi ve Reformu”**, Deadong Kültür Araştırmaları, No;6-7, Seul, 1970
- Kim,Won-do: **“Japon döneminde Ahn, Jae Hong’un Milliyetçi Hareketi”**, Kültür ve Gelenek Nu:14, Kyungsung Üni. Koreoloji Araştırma Enstitüsü, Pusan, 2007
- Kang, Man Gil: **Kore Kurtuluş Tarihi Anlayışı II.**, 23.bs. Hansilsa yay, Seul, 2007

- Ku, Dae Yıl: **“Doğu ve Batı’nın Uluslararası çatışması ve yeni düzeninin oluşması”**, Uluslararası Politika Eleştirisi, Kore Uluslararası Politika Enstitüsü, 28. cilt. Vol. 2. Seul, 1989
- Lee, Gyun Young: **“Shin Gwan hwe Üzerinde bir İncelemesi”**, Doktora Tezi, Hanyang üni. Seul, 1990
- Lee, Jai soon: **“Coson son dönemin Shin Min Hwe hakkında bir Araştırması”**, (Doktora Tezi), İhwa Women’s Üni, Tarihi Enstitüt, Seul, 1977
- Lee, Jong Suk: **“Coson İşçi Partisi Önderlerinin Düşüncesi ve Değişim Hakkında Araştırması: Juçe Düşüncesi ve Tek Yönetim Düzeni”**, Doktora tezi, 1993. Seul
- Lee, Mee lim: **“Hwaseo Lee hang lo’nun Milliyetçilik anlayışı incelemesi”** Vol.11, Seul, Kore Felsefesi Araştırma Yay,1999
- Lee, Non-gil: **“Kore Bağımsızlık Hareketi ve Kadınların Rölü”**, **Kyunghee Sahak**, Vol. 21, Seul, 1997
- Lee, Sang ik: **“Yicongçiksapa milli şuurunun özelliği”**, Vol. 11, Seul, Kore felsefe Doktrin Yay, 2003
- Lee,Sang-il: **“1 Mart Hareketinden sonra Amerika’da Yaşayan Korelilerin Bağımsızlık Hareketi”**, Taedong Tarih Klasik Araştırma, Seul, 1999
- Lee, Song Hee: **“Donghak devrimi ve Kore Milliyetçiliği araştırması”**, Seul, Silhak Düşünce araştırması, cilt. XII.
- Lee, Song Hee: **“Daehan Minkuk Geçici Hükümetin Islahat ve onun Sonuç”**, Tarihi Nonchong Vol II, Dongsun Tarihi Enstitütü, Seul, 2001
- Lee, Sun-Heng: **“1 Mart Hareketinde Kendini Determinizm’in Karakteri”**, 1 Mart Hareketinin 50. yılını anma tezi, Dong-A yay, Seul, 1969
- Lee, Yun Hee: **“Do San Ahn Chang Ho’nun Bağımsız Hareketi Düşünce Araştırması”**, Kore Düşünce Tarih, Nu. 1, Kyungin Kültür yay, Seul, 2002
- Mun, Hee-ok: **“1920 yılında Milli Bağımsız hareketi ve Shin Gwan-hwe Kuruluşu”**, Doktora tez, Junnam üni, 2004
- Park, Jung Shin: **“Güç Yetiştirme Teorisi”**, Kore Tarihi Halk Kursu, 25.cilt, İlçokak Yayınları, Seul, 1999
- Park, Myung Lim: **“Kore Savaşın Çıkış ve Başlangıç”**, Doktora tezi, Koryo Üniv. Siyasal Bilimler, Seul, 1994
- Paik, Jae Hyun: **“Bozkır Kültürü İle Türk ve Kore Kültürü Arasındaki Münasebetler”**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996

- Shin, Dong Gyun: “**Yicongçıkısa Düşüncesinin Gelişme Süresi**”, Vol. 16, Jeonnam, Jeonnam Teknik Üni. Yay. 2000
- Shin, Ju-Baek: “**1920 yıllarında Mançurya’da oturduğu Kore Milliyetçilerin Millet Anyayışının Değişim-Bağımsızlık Savaşı ideolojisi Hakkında**”, Kore Tarihi Araştırma, Kore Tarihi Araştırma yay, 2000
- Shin, Yong-Ha: “**1 Mart Hareketin Milli Tarihindeki Anlamı**”, Kore Çağdaş Tarih Meselesi I, Kore Tarih Enstitüsü yay, Seul, 1987
- Shon, Mun-Ho: “**Shin Che Ho’nun Milliyetçi Siyaset Düşüncesi Araştırması**”, Hoseo Kültür Non-Jip, Hoseo Kültür yay, Jeon Nam, 2000
- Yoo, Chun- Ki: “**1920 yılın son zamanları Milli Birlik Safı ve Shin Gwan-hwe Araştırması**”, Kore Milli Hareketi Araştırması Nu:12, Kore milli tarihi enstitüsü yay, Seul, 1995
- Uhm, Yun-suk: “**Kim Ku’nun Beşeriyeti Miliyetçiliği İçindeki Kültür felsefesinin Hedefi**”, Beşeriyeti Araştırması-nu.55, Seul, Kim Ku Vakıf yay, 2007

İngilizce Kitap ve Makaleler

- Anderson, Benedict: **Imagined Communities**, Verso Press, London, 1991
- Deuchler, Martina: **The Confucian Transformation of Korea: a study society and ideoloji**, Harvard University Press, Cambridge, 1992
- Frank, Andre Gunder: **The Centrality of Central Asia**, VU University Press, Amsterdam, 1992
- Hobsbawm, J. Eric: **Nation and Nationalism since 1780**, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1990
- Kazancıgil, Ali: **The Ottoman-Turkish State and Kemalism**, der; Ali Kazancıgil ve Ergun özbudun, C. Hurst and Co, Londra, 1981
- Masao, Maruyama: **Thought and Behaviour in Modern Japaness Politics**, Oxford University Press, 1968
- Özkırımlı, Umut: **Contemporary Debates on Nationalism**, Palgrave Macmillan, 2005
- Schmid, Andre: **Korea Between Empires 1895-1919**, Columbia Uni Press, New York, 2002
- Shin, Yong ha: **Modern Korean History and Nationalism**, Seul, Jimoondang, 2000

Smith, D. Anthony: **The Ethnic Origin of Nations**, Basil Blackwell Ltd, New York, 1986

Weber, Max: **Essays in Sociology**, trans H.H. Gerth and C. Wright Mills (eds), London: Routledge & Kegan Paul, 1948

Weber, Max: **Nationalism and Social Communication**, Mit Press, Cambridge, 1966

Türkçe ve Korece Gazeteler

Cumhuriyet Gazetesi

Coson Gazetesi

Dong- a Gazetesi

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Ulus Gazetesi

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında G. Kore Jin ju kentinde doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi bu kentte tamamladım. 1993 yılında aynı kentte bulunan Kyungsang National Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı ile İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümlerinden mezun oldum. 1997-2000 yılları arasında aynı Üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğrenimi gördüm. Bu programdan “Pan-Türkizmin Tarihsel Bir İncelemesi” başlığıyla hazırladığım tezle mezun oldum.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün Tarih Anabilim Dalında 2002’de başladığım Doktora eğrenimimde tamamlamak üzere “Türkiye ve Kore’de Milliyetçilik Anlayışlarının Gelişme Süreçlerinin Mukayesesi (1910–1945)” konulu Doktora tezini hazırladım.